Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Dialogus miraculorum

https://hdl.handle.net/1874/327118

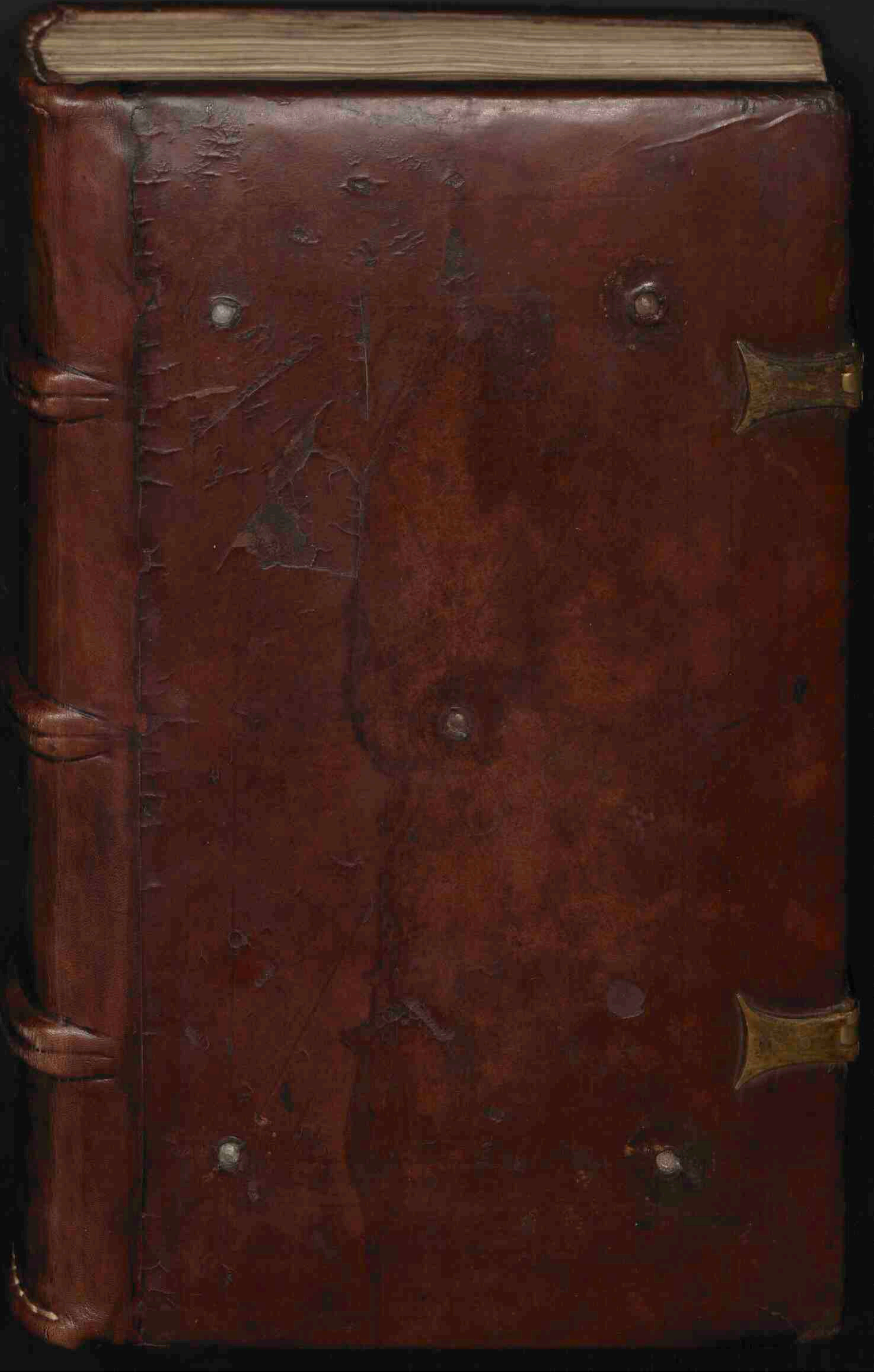

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 80

Hs.
3 E 3

176 *(Eccl. 80, antea 293ff.) Membr. fol. 156 ff. Saec. XIII exeuntis vel XIV ineuntis.*

(Caesarius Heisterbacensis), Dialogi miraculorum libri VII—XII, fol. 1—101a.

Fol. 1a. Premissis sex distinctionibus videlicet de conuersione, cet. (Prologus lib. VII Dialogi). Fol. 101a (in fine)... per infinita secula seculorum. Amen. (Finis cap. 59 lib. XII).

Commentarius in Lamentationes Jeremiae, fol. 101b—143b.

Fol. 101b. Incipit lamentatio iheremie prophete. Et factum est postquam, cet. Fol. 104a. (Inc. commentarius:) Jheremias destructionem ierusalem futuram prophetauit, cet. Fol. 131b. (in fine)... ut post presentes lamentationes ad carmen eterne iocunditatis perueniat. Amen.

Tractatus vel Sermo de textu: Ibo mihi ad montem myrrhae, cet., fol. 143b—145a.

Fol. 143b. Ibo michi ad montem myrre, et ad colles thuris, et loquar sponse mee. Tria proponuntur, Mons myrre, collis lybani uel thuris, colloquium sponse. Ad primum uenit dilectus sustinens mundi calamitatem cet.

Tractatus (de timore Dei, principio sapientiae), fol. 145a—155a.

Fol. 145a. Audiens sapiens, sapientior erit. Multo fortius debet audire stultus, ut fiat sapiens...... Quomodo timor principium sit sapientiae, timor domini principium sapientiae, quare preparat ei animam expellendo peccatum, cet.

Tractatulus incipiens Fulcite me floribus, fol. 155a—156a.

Fol. 155a. Fulcite me floribus etc. Est autem triplex flos precipus, sive fructus est triplex. Primus flos humilis est uiola, celestem habens colorem, cet. — Fol. 155b. Oratio ad B. Virginem. Sequuntur quaedam monita quorum initium: Arbitror ut tu qui in religione es bene uiuas, cet. In fine literae alphabeti Graeci earumque nomina.

„Pertinet Regularibus in Traiecto."

176

Erratum fuit apud Tiele in foliis numerandis. Habet codex non 156, sed 143 folia quae a libellis hoc ordine occupantur:

Fol. 1—101a: (Caesarius Heisterbacencis), Dialogi miraculorum libri VII—XII.
Fol. 101b—131b: Commentarius in Lamentationes Ieremiae.
Fol. 131b—133a: Tractatus vel Sermo de textu: Ibo mihi ad montem myrrhae, cet.
Fol. 133a—143a: Tractatus (de timore Dei, principio sapientiae).
Fol. 143a—143b: Tractatulus incipiens Fulcite me floribus.

ptinet Regularibus cum Tractato

nº. 254. l.

Nº. 293. ~~ff.~~ ff.

Premissis sex distinctionibus · videlicet de conversione · de contritione · de
confessione · de tēptatiōe · de demonib; · et uirtute simplicitatis · int' sex
ad huc superstites. Primā distinctionē sibi uendicat beata dei genitrix u
go Maria · eo quod ipa sit dignissimū ecclesie mēbrum; Et hoc non incongruū uide
tur fieri septimo loco · quia scđm phylosophos · septenarius numerus est uirginitans ·
et eo qđ infra primū limitem denariū nullum nūm ex se generat; Quod uirgo ge
nuit · supra naturam fuit; Ipsa est enim uirga de radice yesse exorta · que florem no
bis protulit · sup quē spiritus septiformis grē requieuit; Cuius uirtutē ut digna
scribere · et scribenda possim perficē · suppliciť iploro.

Primum

De his que beatā uirginem Mariam · mistice designant · et de bn̄ficiis huāo
geni p eam collatis. II De ymagine eius que sudauit timore diuine senten
tie. III De plaga frisie ob iniuriam dn̄ici corporis. IIII De sacerdote ydiota qui a
scō thoma cantuariense degradatus · p beatā mariam officiū suū recupauit. V
Item de sacerdote in decia ydiota · et deposito · cui scā maria ecclam restitui pcepit.
VI De dn̄o innocentio papa · quē scā maria corripuit p Reneriū · cū in ordinē
Cysterciensem exactiones facere conaretur. VII De uindicta hostiū loci scē marie.
VIII De henrico canonico sci · kuniberti qui p intcessionē scē marie cōuusus est. IX
De monacho apud monasterium infirmato · qđ trappa dicitur · cui scā mar' grām
confitendi obtinuit. X. Itē de duob; mendicis in hospitali eius · parisius eg
rotantib; quos de confessione monuit. XI De petro monocl'o abbate clareuallis ·
cui in ecca spurensi s · m · bn̄dictionē dedit. XII Itē de monachis atq; conuersis in
hēmenrode · quib; ad uigilias bn̄dixit · henrico cōuerso inspiciente. XIII Itē de e
odem cōuso et ceteris cōusis infirmis · quos noctu uisitans bn̄dixit. XIIII Itē de mo
nachis quib; dormientib; bn̄dixit · uno tm̄ neggleco · quia inordinate iacebat. XV
De eo qđ bā maria · cū scā elizabeth et maria magdalene · pdcō cōuso apparuit.
XVI Uita dompni cristiani in hēmenrode monachi. XVII De sacrista de lucka qui
nocte s · mariā sup altare resid'e conspexit. XVIII Itē de quodā monacho eiusdē ce
nobii · qui s · m · ad uigilias circuire · et singlorū monachorū uultus detergē
uidit · duob; tm̄ neglectis. XIX It' de alio monacho eiusdē claustri cui bā
ta uirgo sup altare in aere · int' multitudinē scōrum apparuit. XX De uisio
nib; nobilis uirginis de quidā. XXI De cristina scīmonali · que scam · m · i sua
assūptione · coronā de celo sup conuentū uallis · scī petri dimittē cōspex. XXII
De ottone ppo'sito xanctense · qui pcib; scē m · a duplici infirmitate curat' est.
XXIII De clerico cui s · m · ab albiensib; hereticis · pro lingua pcisa · nouā restitu
it. XXIIII De adā monacho de lucka p s · m · a scabie capitis curato · et de sancta
tib; qs opatur in monte pessulano · et ymaginē eius apud sardanay. XXV

Iste lib' spectat ad Canonicos regulares in Diebo

De conuerso qui per aue maria ab infestatione dyaboli liberatus est. xxvi. Item
de inclusa que eodem beneficio illusiones diabolicas euasit. xxvii. Item de matrona
que per eandem salutationem angelicam liberata est ab oppressione adulteri. xxviii. De theoderi
co milite cuius uincula meritis sancte marie durupta sunt. xxviiii. De sacerdote de polege.
cui s. m. apparens timores tonitruorum temperauit. xxx. De beata elizabeth de
sconauia que ad illum versiculum Audi nos etc. uidit sanctam mariam flexis genibus christum
pro conuentu orare. xxxi. Item de clerico cui ad illum versiculum Ora uirgo s. m. panem
in os misit. xxxii. De milite quem christus uxorem domini sui temptatam s. m. liberauit. xxxiii
Item de sanctimoniali quam per alapam sanauit. cum in amore cuiusdam clerici esset accen
sa. xxxiiii. De milite in uigiliis deficiente quem s. m. confortauit in uisione. xxxv. De
henrico monacho electo quod meritis beate marie receptus est. xxxvi. De miris uisionibus
domni bertrami monachi de carpito. xxxvii. Vita domni waltheri de birbech. xxxviii.
De abbate nouo cui uirgam pastoralem sancta maria porrigere uisa est. antequam in abbatem
promoueretur. xxxviiii. Item de episcopo theoderico qui per papam coloniensem in antis
titem est promotus. eius quoque nutu depositus. De scolari coloniensis quem s. mar
in somnis corripuit. cum ordini malediceret. xli. De pena sybodonis et soci
orum eius. ob iniuriam beate uirginis. De pena lusoris. qui blasphe
mauit sanctam mariam. xliii. Item de pena alia matrona. que filium a lupo
raptum per ymaginem sancte marie recepit. xliiii. Item de pena cuiusdam matrone de
veldenze quod de eadem ymagine stulte loquebatur. xlv. De ymagine sancte marie
in yesse. xlvi. De monacho medico cui sancta maria in choro electuarium suum primo ne
gauit. et postea emendato donauit. xlvii. De sanctimoniali cuius tibiam lesam s. marie
mulsione pinxit et sanauit. xlviii. De incluso quod per aue maria minam sustinuit dulce
dinem. xlix. De monacho quem s. m. deosculabatur ante mortem. xlviii. De hyma
no conuerso pro quo defatigato s. m. horam decantauit. et finem predixit. xlviii.
De pauone conuerso qui sanctam mariam in fine suo uidit. xlix. Item de sanctimoniali. cui
morienti apparuit. liii. Item de wernero monacho. cui in extremis subuenit
cum a demonibus terreretur. liiii. Item de canonico coloniensi cui se in fine os
tendit. lv. De cunone cruce signato. quem sancta maria morien
tem consolata est. lvi. De milite decollato qui per eam euasit
iehennam. lvii. Item de latrone quem decollatum sepeliri fecit in ec
clesia. lviii. De monacho qui ordinem cysterciensem sub pallio eius
uidit in regno celorum.

De signis que beatam uirginem mariam mistice designant et de beneficiis ... quam per eam tollatur sap...

Iohannes in apokalipsi uidit mulierem amictam sole et lunam
sub pedibus eius et coronam duodecim stellarum in capite eius. Muli
er hec est uirgo maria. sole lucidior. fulgore caritatis. et luna tota est
mundo superior. contemptu glorie secularis. omnium uirtutum stellis tamquam
dyademate gemmato coronata. et quod huius dignius est diuino partu fecun
data. Hanc signant per exemplum mons. castellum. aula. templum. thalamus.
et ciuitas. Palma. cedrus. uitis. rosa. et cum istis numerosa nominum no
bilitas. Minor in eius designatione uirgam floridam et rubum inter flam
mas uirentem. uellus madidum gedeonis. et tronum eburneum ac decora
tum salomonis. fontem signatum. ortum clausum. et alia quam plurima. que breui
tatis studio sunt omittenda. Sicut enim in creaturis uniuersis. matre cre
atoris nil est sanctius. nil dignius. nil excellentius. ita eius uisione nul
la sanctorum uisio dignior. et nulla iocundior. nulla eminentior. Cuius preces
ut quidam ait uita. et cuius nomen tristia. cuius odor lylia. et cuius uincunt
labia fauum in dulcedine. Super nucem sapida. et super niuem candida. super
rosam roscida. et super lunam lucida. ui solis lumine. Nom e beati uere et ter beati
qui tante uirginis digni habiti fuerint uisione letificari. sermone iocundari. et o
ratione consolari. et benedictione confirmari. Mon Hoc plenius noscens per exempla.
Audisti iam ex parte figuras. et enigmata. et uis nunc scire qualia uel quanta mundo
per ipsam contulerit beneficia. Non Nichil plus sitio. O. Ipsa est orbis conseruatrix.
et tribulatorum consolatrix. fida sibi famulantium defensatrix. per ipsam pecca
tores illuminantur. desperati ad confessionem reparantur. et apostate a deo per eam
mirabiliter reconciliantur. iusti reuelationibus consolantur. Nomen eius. et me
moriale eius. morbos sanat. et demones fugat. uincula soluit. et timores pellit.
temptationes compescit. Per ipsam pusillanimes confortantur. et torpentes excitantur.
electi misericorditer reuocantur. Diligentes se diligit. immo diligendo preuenit et ho
norat. contempnentes se quia iusta est punit et humiliat. Apud ipsam electua
ria sunt confortatiua. unguenta sanatiua. Nomen eius super mel dulce. et hereditas
eius super mel et fauum. Morientibus assistit. mortuorum animas ad uitam perducit eternam. Non
Licet omnia credam de illa. uellem tamen eadem in exemplis dilucidari. Non Que a uiris
audiui religiosis uel referam. ipsi ut spero oratione adiutus. Quod uero mundo eius minus probabis.
quam consuetum. breuius tibi pandam exemplis. De beneficiis mundo collatis per beatam uirginem.

Ante hos annos quam ualida illa fuere uenti et tonitrua. quorum mentionem
feci in distinctione quarta. capitulo uicesimo primo. cum in quadam ecclesia puitie
inie populus staret. et diuina sacerdos celebraret. ymago dei genitricis tam ue
hementer sudare cepit. ut astantes notarent et mirarent. atque ipse sudoris gut
tule peplis matronarum extergerentur. Sutu dei obsessus eadem hora affuit.

De ymagine [illegible] ... Cap. [illegible]

De plaga Frisie ob iniuriam dominici corporis. cap. III

Requisitus de causa respondit. Quid statis admirantes? Filius Marie manum extendat ad feriendum; quam si non ipsa tenuisset, mundus iam minime subsisteret. Ecce hec est causa sudoris. Et tristi sunt omnes audientes verba tam stupenda. Hec michi relata sunt a quodam abbate religioso ordinis nostri tunc temporis recenter gesta. Cap. II.

Parvo post hoc emenso tempore, anno videlicet gratie M°.CC°.XVIII°, mare in provinciis Frisie terminos suos egrediens, multarum provinciarum terras occupavit, villas delevit, ecclesias deiecit lapideas, tantam hominum extinguens multitudinem, ut summa centum milia transcenderet. Ita exaltati sunt fluctus eius, ut turrium altitudines operire viderentur, et procella procellam impellens generale diluvium terris minaretur. Et sicut dictum fuit abbati nostro, cum eodem anno visitationis gratia Frisiam intrasset, quod fluctus furentes etiam usque Coloniam pervenissent, si non is qui eos excitaverat gravitatis sue pedibus, ut postea dicetur, compescuisset. Nov. Nosti causam tante plage?

Mon. Novi. Friso quidam arte pugil in eadem provincia extitit, qui quotiens de taberna rediit, totiens uxorem verbis et plagis satis tribulavit. Tempore quodam timore mariti infirmitatem simulans, ne simulatio eadem posset notari, corpus Domini sibi dari postulavit. Venienti sacerdoti pugil cum cipho cervisie ebrius occurrens bibere eum monuit. Et cum ille responderet: Corpus Domini porto, non bibam; iratus pugil cum cipho pyxidem percussit, et omnes hostias de illa excussit, ut per pavimentum dispergerentur. Matrone vero que consolationis gratia convenerant, super singulas hostias quasi stellas radiantes viderunt. Quas sacerdos gemens ac dolens in pyxidem recollegit, et abiit. Friso vero a decano provincie citatus excommunicatus est, sed non curavit. Qui tandem ad hoc compulsus est, ut cruce pro tanto sacrilegio signaretur. Cum iam dicto sacerdote etiam cruce signato venit Romam. Cui dominus Honorius papa culpam confitenti pro penitentia iniunxit ut mare transiret, ibique tribus annis Christo in armis serviret. Quid plura? Mare transierunt ambo, et ante Damiatam mortui sunt ambo. Quibus defunctis, cum Dominus anno eodem provinciam ut supradictum est terribiliter plagasset, et causa plage populum lateret, et matrone cuidam valde religiose Domino in ieiuniis, orationibus, vigiliis et elemosinis servienti, matertere videlicet domini Vulboldi abbatis sancti Bernardi, beata Dei genitrix px · lat ei in oratione ipsi quasi mesta apparens, sic ait: Propter iniuriam filii mei in sacramento corporis eius factam subversa est Frisia, et adhuc amplius plagabitur, si condigna penitentia non fuerit subsecuta. Ex quibus verbis colligitur quod non solum pugilis, sed communibus ipsius peccatis exigentibus hoc evenit. Moxque adiecit mater misericordie: Leva oculos tuos contra mare. Quod cum fecisset, contemplata est pyxidem a pugile percussam in summitate fluctuum natantem. Que cum in tantum approximasset ut posset cognosci, ait: Ecce corpus filii mei. In loco enim ubi dispersum est edificanda est ecclesia, et clericis ei tanta exhibenda reverentia quanta sepulchro dominico. Hoc etiam noveris quod ambo mortui sunt, pugil scilicet et sacerdos, sed pugil cum sua contritione obierit, sepultus est in Ierlo, sacerdos vero adhuc tenetur in purgatorio.

Retulit tamen nobis theodricus prior de yesse. eundem pugilem quotiens ad signa exteriora cum proficisceretur. satis magnam habuisse contricionem. Sed magis credendum est beate dei genitrici. Hac visione cognita dominus theodricus episcopus monasteriensis. ad cuius dyocesim maxima pars frisie pertinet. missis litteris suis per ydoram sancti bernardi cellarium. sicut nobis ipse retulit. sollempnem universalibus penitentiam iniunxit. Quod autem insufficiens fuit ex hoc probatum. quod anno preterito denuo punita est frisia. multis milibus per aquarum inundationes submersis. Matrona quedam preterdives. ex predicti pugilis domo ecclesiam edificavit. Ex hiis que dicta sunt considerare potes. quam sollicita sit circa hominum salutem beata dei genitrix. cum tanta cura extitit de penitentia. Quod vero peccatorum sit consolatrix. sequentia declarabit.

Retulit michi quidam abbas de ordine nostro. ~~de [illegible]~~ De clerico sancto thoma cantuariense. qui nostris temporibus martirizatus est. quiddam satis delectabile. quod nec in eius legitur passione. neque in libris miraculorum reperitur. Cum esset in eius diocesi sacerdos quidam ydiota. nullam sciens missam nisi de domina nostra. et illam cottidie celebraret. atque apud eum de hoc accusaretur. prohibitum est ob honorem sacramenti. a beato episcopo de cetero dicere missas. Qui cum esset in tribulatione et egestate. beatam quoque virginem iugiter invocaret. illa ei apparens ait. Vade ad episcopum et dic ei ex parte mea quatinus tibi restituat officium tuum. Respondente sacerdote. Domina ego pauper sum. et persona despecta. non me audiet. neque michi patebit accessus ad eum. beata virgo subiunxit. vade. et ego tibi viam preparabo. Et ille. Domina non credet verbis meis. Respondit illa. Dices per signum. quod cum tali hora et in tali loco cilicium suum dissutum resarciret. ego ex parte una tenebam adiuvans eum. statim quoque credet tibi. Mane sacerdos sine impedimento intrans ad episcopum. et beate dei genitricis ei deferens nuntium. cum ille diceret non credam te ab ea missum. predictum signum de cilicio subiunxit. Quo audito beatus pontifex stupens simul ac pavens. respondit. Ecce reddo tibi officium tuum. et precipio tibi ut tamen missam de domina nostra cantes ac frequentes. ores quoque pro me. NOVICIUS. Satis miror pietatem domine nostre. ut ydiotam depositione dignum sic defenderet. et ministerio tanto dignum iudicaret. MONACHUS. hoc actum est ex ineffabili eius misericordia. sicut in sequenti capitulo potes amplius ammirari. C.

Canonicus quidam sancti gereonis in colonia harderadus nomine. vir nobilis oriundus de ~~meinberg~~ [heidenburg]. pastor erat cuiusdam ecclesie super fluvium logonam site. vocabulo denar. Cum esset liberalis et multa consumeret per annum et reditus sufficerent. et putans iam dicte ecclesie vicarium. multam habere pecuniam. cogitare cepit. qualiter quid extorqueret ab illo. Sciens quoque prorsus hominem illitteratum. et assumpto decano limburgensi. in ipsa dominica infra epyphanie octavam. cuius officium difficillimum est. Cum se sacerdos preparasset. ecclesiam tamquam missam auditurus intravit. Expavit ille visis tantis viris. Facta tamen confessione eo quod ignoraret officium diei. introitum de sancta maria. scilicet Vultum tuum. inchoavit. quem harderadus confundere volens. auctoritate cure pastoralis officium diei incepit.

[Margin: Cap. 2 De sancto thoma cantuariensi et sacerdote ydiota deposito ab eo]

[Margin: C. 3. De sacerdote in Denar. ydiota et deposito]

scilicet in excelso throno. Cui cum sacerdos restiterit, cessit ille confusum se simulans. Fini-
ta missa, cum ille durius eum satis argueret, dixit ei: Domine, qualem missam dixistis hodie?
et ille respondit: de domina nostra. Nonne bona fuit? Adiecit Hardeadus: Videte ne unquam
de cetero missam dicatis in ecclesia mea. Sic igitur recessit, alio sacerdote substituto.
Et cum egeret pauper ille amotus, compassa ei mater misericordie, nocte quadam Hardeando dictis ma-
tutinis in ecclesia sancti Georgii soli apparens, durius allocuta est dicens: Ut quid repu-
listi capellanum meum, avaritia tua ad hoc te instigante? Si non celeriter eum restitueris,
lingue officio a me privaberis. Ille ad pedes eius corruens et veniam postulans, omnem
satisfactionem promisit. Moxque in crastino mane directo amotum restituit, mandans sicut
supradictum est de sancto Thoma, ut missam de sancta Maria quacumque die vellet celebraret,
ipsam quoque pro suis peccatis interpellaret. Adhuc enim idem sacerdos vivit, et presbiter est
cuiusdam monasterii sanctimonialium, cuius ipse initiator extitit. N. Bonum est tali servire domine
que sic sibi servientibus subvenit. M. Non solum eos a quibus affliguntur monet
et corripit, verum etiam que illorum sunt potenter defendit. V. De domino Innocentio papa correpto a sancta Maria

Tempore illo quo Baldewinus comes Flandrie cum cruce signatis Constanti-
nopolim expugnavit, dominus papa Innocentius ordini nostro litteris suis manda-
vit ut quadragesimam partem omnium rerum suarum mobilium in succursum terre sancte
transmitteret. Ordo vero privilegiis sibi eius ab antecessoribus indultis innitens, ne
libertatem concessam vertere videretur in servitutem, tam gravi exactioni subiacere non
acquievit. Unde Innocentius furens in tantum ordini indignabatur, ut dignitati-
bus secularibus indulgere proponeret quatinus possessiones ordinis sibi usurpa-
rent. In proximo vero generali capitulo abbates qui confluxerant spem suam in virgine dei
genitrice que ordinis patrona est et advocata ponentes, scientes sententiam male
conceptam eius precibus facile posse revocari, speciales pro eadem necessitate usque ad
proximum capitulum orationes iniunxerunt. Hoc etiam adicientes, ut a capite quadragesi-
me nudis pedibus de capitulo exeuntes septem psalmos cum letania decantarent. Quod
et fecimus. Interim virgo dei genitrix uni cuidam religioso nomine Renerio iam dicto Innocen-
tio apparens, in hec verba eidem mandavit: Tu ordinem Cisterciensem cuius advo-
cata sum ego destruere conaris, sed non prevalebis. Et nisi citius de tuo malo proposito resi-
piscas, ego te et omnem potestatem tuam conteram. Huiusmodi nuncio dominus Innocen-
tius audito, sciens Renerium esse virum sanctum ac veracem, timuit, mutans de concepto
proposito penitens, ut ordinis privilegia roboraret. Hoc adiciens ut primo omnia nego-
tia ordinis in curia expedirentur. Quam indulgentiam cum tam sua bulla quam omnium
cardinalium subscriptionibus confirmaret, unus tamen nigri ordinis cardinalis contradiceret,
ita in illum exarsit ut statim amovere minaretur. Cumque in proximo capitulo patribus nostris
hec innotuissent, Christum eiusque genitricem de tam inopinata mutatione glorificantes,
orationes iniunctas cum gratiarum actione dimiserunt. N. Non minor si advocatiam suam

tam potens regina defendit. Verum dicas; Licet enim mater sit misericordie. non tamen
obliviscitur circa in misericordes vindicte. vii. De innocentio papa correpto a sancto in... [vidit hostiam ... interlinear]

Cum nobilis domina Aleydis de Mollberg. cum consensu mariti sui Everhardi
burgravii. quedam allodia sua per inspirationem divinam. ad novam abbatiam
ordinis nostri construendam in manus domini Henrici abbatis nostri libere et sine
omni contradictione tradidisset. et ante ipsius mortem domus que vocatur locus sancte
Marie constructa fuisset. viri quidam nobiles ex eius cognatis post eius mortem contra
iusiurandum venientes. eandem novellam plantationem querimoniis. minis. rapi
nis. multis que aliis incommodis molestare ceperunt; Sancta vero dei genitrix virgo Maria.
eiusdem cenobii et domina et advocata. sicut a multis dicebatur. hoc apud filium egit.
ut Henricus de Mollberg qui princeps videbatur obsideretur. et supra vires dampnificatus
de proprio castro eliminaretur; De Rienberg a quo domus predicta multum vexabatur
miles quidam. a servo suo satis miserabiliter occisus est; Alius quidam ad eius depredatio
nem properans. in via crepuit medius; Quam vindictam cum audisset alius quidam nobi
lis. unus de coheredibus venit ad locum timore correptus dicens; Domina mea sancta Maria
sint tua tibi. ego pro parte mea renuntio. Wilhelmus miles de Helpenstein. ab uxore insti
gatus. que se heredem possessionum collatarum dicebat. curtim meliorem invadens. fratres mul
tis expensis gravabat. Interim sacerdos religiosus confessor eius. nocte quadam in locum sancte
Marie se per visum transpositum vidit. et cum quidam ex sacerdotibus celebraturus esset missam.
et a supradicto Wilhelmo impediretur. vir quidam nigerrimus fuste illum percussit et occidit;
Quod visum cum ei recitasset. asserens eum in brevi moriturum. nisi a vexatione monacho
rum cessaret. ille stimulis uxoris sue cottidianis urgentibus conquerens. non acquievit consilium;
Citatus litteris papalibus. cum esset in violenta possessione et iudices cum advocatis diutius
protraxisset. tandem partibus duos dies prefixerunt. unum amicabilem ad componendum. alium vero ad
litigandum; Qui cum componere non possent. clerici quidam tres suppeterent ad litigandum. Iohannes de
Horichem in veri monte conversus. proxima nocte vidit in somnis se esse in loco sancte Marie.
audiens ipsam virginem clara voce dicentem; Oportet me recedere a loco isto. Dicente
converso quo ibis domina. Respondit; Ad filium meum. conqueri de Wilhelmo de Helpin
stein. qui me non sinit quiescere in hoc loco. Mane vero visionem referens cellerario memorati
Wilhelmi. subiunxit. Sciatis pro certo. quod dominus vester cito morietur. propter conventum loci sancte Marie.
Cui ille subridendo respondit; Non curetis. tamen vellem ab eo esse absolutum; Qui post dies
paucos peste truncatus. penam exsolvit irrisionis. Eadem vero die cum Wilhelmus circa nemus
spatiaretur. nisum portans super pugnum. a duobus servis comitis Seynensis. qui hominem
sui iuris captivum ducebant. quem ipse excutere nisus. lancea transfossus animam protinus
exalavit. Eadem hora obsessa quedam que christiana [interlinear, replacing a struck word] dicitur a castro Helpinstein satis remota. ita cepit
cachinnare. manus que cum cachinno complodere. ut iuxta duodecim possent teneri. Interrogata quid
haberet. respondit. Modo in hac hora magister meus acquisivit tres animas. si noveritis iam

Wilhelmum de Helpinsten occisum. N. Que fuerunt ille tres anime? M. Occisi et occidentium; sicut conicio, eo quod animam mortui haberet in re, alias duas in spe. Non multo post interrogatus dyabolus in Bribeke de anima eiusdem Wilhelmi per os alterius femine respondit: Magister meus habet eam, et propter monachos quos spoliaverat, pice et sulphure illam perfundit usque ad summum replens. Uxorem vero que ad tantum malum instigaverat eum, post breve tempore a privingno de castro eiecta est. Illa cum sit inexpugnabile cum scalis nocte intrans, illam tamen prius eiecit, iniuriam beate Dei genitricis vindicans. Ab illo tempore usque hodie monasterium curtim eandem quiete possidet, meritis beate virginis adiutum.

Novicius: Satis iam probatum est quod ipsa sit totius orbis conservatrix, tribulatorum consolatrix, fida sibi famulantium defensatrix. Quod autem peccatores per ipsam illuminentur, quod huius omnibus saluberrimum iudico, aliquo mihi ostendi peto exemplo. M. Cum homo homini sepe per matrem obtineat gratiam, multo amplius hoc credendum est de matre domini. VIII. De

Canonicus quidam sancti Kuniberti in Colonia cum die quadam solus equitaret, nubecula lucida viam ipsam eo intuente transvolavit, vocemque clarissimam de ipsa nube audivit: Fiat voluntas tua, sicut in celo et in terra. Erat que vox eadem tante dulcedinis, ut quotiens eius recordaretur, lacrimis infunderetur. Idem erat nomine Henricus, vita satis secularis. Cumque vocem hanc celitus dimissam minus attenderet vel potius non intelligeret, nocte quadam per visum se stare in capella domus sue ante altare coram ymagine beate Dei genitricis vidit. Quam cum verbis angelicis solito salutaret, respondit illa: Ut quid me salutas? Homo perditus es, nisi vitam tuam emendaveris. Causa perditionis. Ego et Benedictus intercessimus pro te. Qui cum secundum ammonitionem dulcedine vite secularis abstractus neglexisset, circa tempus sex ebdomadarum tam gravi infirmitate correptus est, ut inungeretur, nec illa esset spes vite eius. Tunc demum ad cor reversus, quod viderit quid vel audierit recordatus, fratribus quibusdam Bergensibus ordinis cisterciensis ad se vocatis se reddidit, qui in proximo pascha monachus factus meritis et precibus beate virginis se illuminatum usque hodie gratulatur. N. Cuius fuit vox illa facta de nube, aut quis sensus eius? M. Quantum ex iam dictis colligitur, beate Marie et sancti Benedicti. Orabant enim Christum ut ut sicut voluntas eius est in celo, id est in iusto, ita et eius voluntas que semper bona est fieret in terra, hoc est in illo iuvene tunc peccatore. Nec mirari debes si peccatores per eam illuminantur, quia secundum nomen eius, ita et laus eius in fines terre. Maria enim interpretatur stella maris sive illuminatrix. Quod vero desperati et contra omnem gratiam indurati per ipsam ad confessionem et veniam reperiantur, presto sunt exempla. VIIII.

In provincia Pertica domus ordinis cisterciensis sita est, que Trappa vocatur. In hac sicut retulit mihi dominus Henricus abbas de Cimenum, asserens sibi recitatum ab abbate iam dicte domus, contigit quod dicturus sum tunc temporis recentis gestum. Infirmatus est ibi monachus usque ad mortem. Deputati sunt ei duo monachi ad serviendum. Qui dum simul exissent, et eger solus iaceret, ingressi sunt duo

terri specie in angulo domus stantes. Complosis autem manibus chachinnantes
dicebant ad invicem: Cras hora tertia deducemus animam huius in infernum. Mox ille infirmus
tremere cepit atque pallescere, maxime propter morsum conscientie. Commiserat enim ante
conversionem peccata quedam gravia, que vetante erubescentia confiteri non poterat neque clericus
in seculo, neque novicius sive monachus in monasterio. Pavens vero et circumspiciens
contemplatus est in angulo opposito matronam pulcherrimam, in hec verba demonibus cachin-
nantibus respondentem: Nolite nimis gaudere, ego illi dabo consilium qualiter dentes
vestros evadat. Post quod verbum visio omnis ministris intrantibus disparuit. Consilium
autem intelligens confessionem, matronam vero sanctam dei genitricem, quam in tanto periculo
ut opinor invocaverat, priorem vocari fecit. Cui omnia sua peccata, meritis beate virginis
adiutus, plene ac devote confitens, et ut eadem abbati qui tunc absens erat revela-
ret supplicans, oleo sacro inunctus et dominici corporis sacramento munitus, hora a
demonibus predicta sub spe venie spiritum exalavit. Item de duobus mendicis

Simile beneficium consecuti sunt duo pauperes parisius a beata virgine, sicut mihi re-
tulit lambertus monachus noster, qui eodem tempore ibidem dicit se studuisse. Cum
collecti fuissent in hospitali, quod situm est ante eius oratorium in paradyso, intro
cuidam religioso eius hospitalis ministro ipsa virgo benignissima, cui cura erat decumbentium,
apparere dignata est dicens: Bone vide ut diligentiam et custodiam adhibeas illis duo-
bus, quia in paradyso statuti sunt, et demones multa sollicitudine illos circueunt, quomodo
eis noceant. Quod cum indicasset sacerdoti, et ille eos ad enunciationem hortaretur semel
ac secundo nec proficeret, tandem subiunxit: Michi credite, ego novi vos esse in peccatis gravissimis
et quia moriemini, et nisi confessi fueritis, intrabitis iehennam perpetuis eternalibus cruciandi.
Illi vero territi, et quod credibile est precibus beate dei genitricis illuminati, peccata sua confessi
more quoque christiano decedentes, demonibus luctum et sanctis angelis gaudium fecerunt in celo.
No. Valde letificant ista. Mo. Non solum peccatores fidem suis operibus habentes per ipsam vero probatur
esse illuminari, immo etiam apostate, quod signum est maioris misericordie, per eam christo reconcili-
antur. De hoc habes manifestum exemplum in distinctione secunda capitulo xii de iuvene
qui iuxta Floreffiam christum abnegans et diabolo se reddens eius precibus pervenit ad in-
dulgentiam. Simile legitur de theophilo alexandrino. No. Quia iam satis sermo
protractus est de beneficiis eius circa peccatores, precor ut etiam exemplis michi ostendas
quomodo vel qualibus per eam iusti revelationibus consolentur. Mo. Quam mirifice iu-
stos sibi servientes sancta dei genitrix consoletur ex paucis que subiciam cognoscere poteris.

Causa extitit ut quidam ex abbatibus nostri ordinis. De petro monoculo exemplis. abbate
pro negotio ordinis ad henricum imperatorem filium frederici mitterentur. Inter
quos precipuus videbatur tam sanctitate quam dignitate domnus petrus mono-
culus, abbas clare vallis, cuius mentio habita est in distinctione sexta capitulo
decimo. Et quia domnus cisterciensis in propria persona venire non potuit, priorem suum misit.

Uenientibus eis Spiream. cum in ecclesia beate dei genitricis. cuius structura stupende magnitudinis est. orassent. cunctis aliis ab oratione surgentibus. et eiusdem ecclesie edificia circumlustrantes considerantibus. iam dictus petrus cuius cogitatio et delectatio non fuit in edificiis corruptibilibus. sed in structura urbis celestis. in oratione perseuerauit. Tandem omnibus illis egressis. cum in porticu ecclesie a canonicis honorifice fuissent salutati. et cum instantia multa ad prandium inuitati. requisitum est a quodam abbate. in cuius honore ecclesia eadem esset consecrata. Respondentibus clericis in honore domine nostre. abbas claeuallis in consideratione subiunxit. Et ego sciebam. Quod uerbum prior cistercii considerans. tunc quidem tacuit. sed mox ut egressi sunt ciuitatem. eiusdem uerbi recordatus. ait abbati. Domine abbas dicite michi. unde sciebatis spirense monasterium in honore domine nostre fuisse consecratum. Ille de uerbo prolato dolens respondit. Visum est michi bene decere. ut tam mirifice structure. patrona foret mater dei et celorum regina. Prior bene cognoscens sanctitatem. et quia aliquid sibi reuelatum fuisset ex responsione coniciens adiecit. Ego in hac uia uicem gero domini abbatis cisterciensis. in cuius auctoritate uobis precipio. ut michi dicatis ueritatem. Tunc ille obedientia artatus. cum uerecundia respondit. Quando prostratus coram altari pro peccatis meis. et uite mee negligentiis. attentius oraui. ipsa beata uirgo maria michi apparens benedictionem quam ordo noster super redeuntes de uia dare consueuit. super me dedit in hec uerba. Omnipotens sempiterne deus miserere huic famulo tuo. et quicquid ei in uia surripuit aut auditus male rei aut ociosi sermonis uel totum mentibus pietate propitiatus indulge. per christum dominum nostrum. Hec michi relata sunt a quodam abbate religioso ordinis nostri. in cuius domo idem petrus sepius uisitauit. Ex benedictione intellexit eam ibidem fuisse patronam. NO. Felix ordo. pro quo tante uirginis meretur benedictio.

MO. Non solum orantes sed et psallentes sua benedictione consolari consueuit. Cap. xiii.

Henricus conuersus in hemmenrode cuius memini in distinctione quinta capitulo undecimo. loquens de demonibus. sepius in sollempnitatibus maxime gloriose uirginis matris psallentes uidere consueuit. Que nocte quadam ipso intuente de choro monachorum ueniens dei filium ex se natum in brachiis gestans. chorum ingressa est conuersorum. et more abbatis fratres excitando circuiens. ad quosdam qui in oratione uigiles erant et deuoti gradum fixit. filium eis ostendens ac benedicens. deuotioni eorum congratulando. Tepidos autem et dormitantes celerius pertransiuit. nil consolationis eis impendens. Singulos uero conuersos in illa celesti circuitione uisitatos et non et neglectos predictus conuersus diligenter notauit. singulos domino hermanno tunc ibidem priori. nunc loci sancte marie abbati nominatim exprimens. Hec ab eius ore audiui. NO. Simile recordor te dixisse in prima distinctione xxxv. capitulo. de godefrido monacho uilariensi. MO. Tanta caritate beata uirgo sibi deuote famulantes complectitur ut non solum orantibus non solum psallentibus sed et dormientibus benedicat. xiiii.

Nocte quadam cum conuersus prefatus sederet in lecto suo. in infirmitorio. et ceteris dormientibus diceret orationes suas. uidit dominam nostram eadem cella

in magna claritate intrantem, monacho quodam quem nominare nolo presente,
matutinis duabus subsequentibus. Super cuius caput cum manum posuisset, lectos infirmo
rum perlustrans et dormientibus benedicens, iterum ad eum rediit, manuque super caput eius
secundo posita, sic ait: Deus benedicat quicquid hic manet. Sic quoque egressa est. NO. Si sic
dormientes noctibus a speculo totius castitatis visitantur, valde decet ut tam ordinate
et tam composite religiosi in lectis suis iaceant, ut virginis aspectus in eis non offen
datur. MO. Iuste moves. Referam de hoc tibi exemplum quod me audisse recolo a ma
Monachus quidam sicut frequenter contingit. xiiii. gistro meo in probatione.
cum nocte quadam dormire non posset, dicit que orationes suas, contemplatus est in dormi
torio feminam miri decoris. Que cum dormientium lectos circuiret, singulis bene
dixit, uno tantum monacho neglecto, quem nec respicere curavit. Hunc vigilans dili
gentius notans, cum visio ei finisset, intimavit mane. Confessus est quod eadem nocte inordi
nate iacuisset, quod sibi de rigore ordinis relaxando. Non enim dicere potuit magistro meo
utrum cingulum deposuit, vel caligas dimisit, sive tunicam denodavit. NO. Si
pro culpa tam modica monachus iste gratia benedictionis privatus est, puto eum dignum
esse pena, qui inordinate et impudice iacere consuevit. MO. De hoc terribile satis
habes exemplum in distinctione quinta capitulo xxxv. de converso quem dyabolus impu
dice dormientem in forma monialis deosculabatur, qui mox infirmatus infra
triduum mortuus est. Dormientes enim et peccare possumus et mereri. Que enim vigilan
do cogitamus, sive ad que movemur, sive bona sint sive mala, eadem nobis sepe per
somnia occurrunt. Sicut in cathena cum trahitur et iactatur, pulsus pulsum im
pellit, ita in dormiente precedens cogitatio motus sive consensus opus bonum vel
malum inducit. NO. Placet quod dicis. Procede nunc de consolationibus eorum. xv. MO.
Supradictum conversum Henricum monachus quidam vite laudabilis, cuius nomen
proponere non licet, obnixius rogavit ut beatam dei genitricem pro se interpellaret, cum ab
illa visitaretur. Quod cum promisisset, et die quadam dicto completorio in oratorio
grangie cuius magister erat pro ipso preces funderet, apparuerunt oranti tres matrone mire pul
chritudinis. Ad quarum decorem dum stuperet, et que vel cuius essent vel unde venirent intra se mira
retur, una ex eis cogitationibus eius respondit: Ego sum Maria Magdalena. Hec
est universalis domina dei genitrix virgo Maria, digito eam demonstrans, tertia vero
Elizabeth. Et adiunxit: Tu oras pro monacho illo, nomen eius exprimens, magis enim
indiges ut ipse oret pro te. Sicque disparuerunt. Super eiusdem monachi caput, cum
adhuc esset diaconus et ewangelium legeret ad missam, idem conversus columbam vidit
descendentem, et usque ad finem lectionis ibidem manentem. xvi. vita domni xpiani.
In eodem claustro monachus quidam extitit, predicto Henrico converso contemporaneus,
nomine et opere christianus. Istum multis modis domina nostra consolari consuevit, secreta
illi sua manifestans. Huius beati viri qualis ante conversionem fuit vel post

in quantum scire potui succincte tibi perstringam. Non alia de illo referam, quam ea que a religiosis viris, qui eum viderunt et noverunt, mihi dicta sunt. Cum adhuc esset scolaris et scolas variis per provincias discurreret, nocte quadam in domo cuiusdam mulieris hospitabatur. Cuius filia cum haberet caput scabiosum et instaret adolescenti, ut si aliquod contra illum morbum nosset, sibi diceret, asserens multa experimenta scolares scire, et ipse negaret, illa quia neganti non crederet, tandem importunitate eius victus, ut se liberaret ab ea respondit: Accipe barbam Iovis, fuliginem et salem, et fac ex eis unguentum, de quo mox ut filie tue caput perunxeris, melius habebit. Que cum eidem morbo essent contraria, fecit tamen mater sicut edocta fuit, et puella citius non propter medicinam, sed propter scolaris simplicitatem, ut opinor, plene convaluit.

Alio tempore cum in domo quadam sibi ignota dormiret, et propter necessitatem nature solis femoralibus indutus surgeret, diabolus in specie nude mulieris illi occurrens, dorso eius nudo insiluit. Quem cum nullo conatu de se excutere posset, sic usque matutinale ad tempus circuitu rotando magnum tam corporis quam mentis patiebatur defectum.

Idem ordinatus in sacerdotem, factus capellanus comitis Losensis, in castro eius missas celebrans, filius eius comitis sciens illum virum esse simplicem et timidum, ut eum terreret, ursi pelle se circumdedit, et more bestie super pedes manus quoque mittens, ad solum in capella sedentem sic venit, rugitum contra illum emittens. Quo viso Christianus territus, et pene extra mentem factus, arrepto cultello tam valide illum collo iuvenis infixit, ut rueret pene mortuus. Qui cum post modicum exspirasset, timens vite sacerdotis ait: Fugite domine Christiane, quia filium comitis occidistis. Mox ille territus fugit, et cum venisset ad portam castri, dixit hostiario: Aperi, et sine me fugere, quia filium comitis occidi. Vides quanta simplicitas. Statim ut hec innotuerunt parentibus et familie, planxerunt valde. Ad petitionem tamen iuvenis Christianus revocatur, culpa ignoscitur, vulneratus contra spem citius convalescit. Hec mihi retulit beate memorie Waltherus de Birbach.

Tempore quodam cum commendationem hominis mortui faceret, mortuus ille surrexit, fugientibus omnibus qui aderant. Fugit et ipse Christianus, veniensque fugiendo ad fluvium qui non longe aberat. Quem mortuus sequens clamavit post tergum eius dicens: Vnum est mihi domi aries optimus, tollite illum et orate pro me. Sicque ad feretrum, de quo exilierat reversus, mortuus est et sepultus.

Habebat autem presbiter predictam capellam ecclesiam legitimam cuius pastor erat, ad quam quotiens ire debuisset, fluvium quendam transire debebat. Qui cum minor esset, equo vectore illum transvadabat, cum vero inundasset navigio transibat. Quodam igitur tempore cum ad fluvium de more accessisset, in maiore quam crediderat repperit. Propter quod cum se et equum ei committere non auderet, et navicula deesset, et paululum quid faciendum esset deliberaret, ecce apparens ei beata Maria

magdalena· apprehendit eum· de vestimento super collum· et in ulteriorem ripam
deposuit· ita ut erat in equo sedentem. Veniens itaque ad ecclesiam pervenit· et divina
celebrare exorsus est· nullum habens adiutorem nisi rusticum ecclesie custodem. Beata vero ma
ria magdalena· que mirabiliter eum illuc perduxit· misse eius interesse non refugit.
Nam quotiens se vertebat dicendo· Dominus vobiscum· vidit matronam reverentissimam
in oratorio deambulantem. In qua nullam sciens esse mortalium· custodem eundem
missa finita convenit· interrogans si aliquid vidisset. Ipse autem et se ipsam vidisse
asserebat. Quia teste scriptura· dignum est ut iustus iustificetur adhuc· et sanctus sancti
ficetur adhuc· considerans venerabilis sacerdos mundi pericula· diaboli temptamenta· car
nis incentiva· divina inspirante gratia mundum deseruit· et religionem in heremero
de suscepit. Die quadam in solario probationis in oratione iacens· et de corporis sui in
becillitate· ordinis districtione· penis quoque purgatoriis cogitans tedere cepit· et mox mira
bili quadam virtute· animam suam a corpore sensit separari. Vidit et sepulchrum opere mirifi
co coram se compositum. Et ecce sancta dei genitrix in claritate maxima· cum multa turba vir
ginum· per fenestram eo vidente ingressa est. Dictum quoque est ei quod ipsa esset mulier de naza
reth. Que corpus exanime sacerdotis a capite levans· et fridericus imperator avus hu
ius friderici· qui hodie imperat· a parte pedum· reverenter illud tumulaverunt. Deinde beata
virgo cum multitudine angelorum obsequentium ad celestia rediens· animam tumulati
demonum catervis exequentibus· et massas igneas post eam exsufflantibus· secum duxit· illesam
que custodivit. Ducta tamen ad quendam ignem maximum· edocta est ab angelis quod post
mortem illuc esset reditura· et ignem eundem transitura· repente se corpori restitutam invenit.
De modo vero illius transitionis et causa· nemini aliquid dicere voluit. Testatus est autem animam
suam ubique fuisse oculatam· et tante scientie· quamdiu exuta fuit a corpore· ut postea suscitati
one tenebris carnis sue caligine mirareretur. Interrogatus de formis angelorum· sive demo
num respondit· angelos se vidisse in specie puellarum pulcherrimarum· demones vero in ef
figie corvorum. Hic recordor dicti cuiusdam· cuius anima nuper educta fuit a corpore et revisa.
Anima inquit educta a corpore· que non est reditura· reliquas animas sive spiritus videre sic
ut sunt. Que vero reversura est ad corpus· non ei datur animas sive angelos contemplari· nisi sub a
liqua similitudine· et lineamentis· propter viventes. Novicius. Satis videtur istud esse
probabile. Sed quid significat quod predictum sacerdotem domina nostra cum imperatore friderico tumu
lavit. Monachus. Sicut mihi retulit· prefatus walterus· qui hanc tumulationis
cum maiori labore solutionem· et hec secretissime ab eo elicere potuit· quantum beata virgo
illum dilexerit· vel quanti meriti apud deum fuerit· per eandem ei visionem ostendit· ac si di
ceret. Nullus in regno terreno friderico cesare qui nunc imperat dignior est· nec ipse tamen plane
obsequium sepulture tue dignus est. Ita ipse intellexit. De omnibus vero dulcissimis formis
sepissime vidit· homines videlicet· animalium reptilium· sicut in quinta
distinctione memini me plenius dixisse capitulo sexto

Cum tpe quodam staret inter alios psallere ad horam sextam · uidit mensā
in medio chori stantem · decentissime pparatam; Venientes autem tres
uiri decoris uiatione · indumenta sacerdotalia apportauerunt · et explican
tes ea super mensam ipsi presentauerunt ·

ps. Deus miser

Alio quidem tpe cū in initio laudū psalmi Deus misereatur nri decantaret ·
uidit dextram dei · in medio chori dante bñdictionē sup conuentū · Ob
quā cām cōcessū est sibi; cōsulis ī maiorib; festis illū psalmū peraudire;
NOV Miror quib; meritis uir iste puenit ad tantā glam. R. Uirtutib; ām maxime
caritate uidelicet · simplicitate · humilitate · et huis consimilib; · In his enī cōsistit
regnū dī nō in sermone ul in labore corpali · Predicare aū seu manib; laborare
sine uirtutib; modicū ualet · Tante siquidē fuat humilitatis · ut si aliquē mo
nachorū obuiū habuisset cōplicatis manicis se contraheret · 7 ne illū ueste tan
geret in partem declinauit · Requisitus de huis respondit · Ego peccator sum · et nō sū
dignus ut hos scōs uiros tangam · uel tangar ab eis; Duos siquidē filios tunc
conuersionē in iuuentute genuerat · nō tam legitime · Henricū videlicet cōsulū
de wilario unū scīn · de quo dictū ē in qrta distinctione · caplo xxxi · et iohem
monachū de claustro qui adhuc superest. NO Quod ē qd maiorē in huiusmodi re
uelationib; gram uidem impendi peccorib; · 7 lapsis post penitentiā · qm huis qui
innocentiā suam seruauerit. R. Ubi superhabundauit delictū · ibi frequent superha
bundat 7 grā · Et fit h' ex ineffabili mīa dī · ne uidelicet lapsi ppt pccā cōmissa
desperent · 7 ne innocentes de sua innocentia superbiant · Sedente me quodā tpr in
cōuentu sanctimonialū ordis nri · cū de huiusmodi uisionib; cōferremus · una ex uirgi
nib; dixit ad me · Uidete quod talib; ds secreta sua reuelat · 7 nō nobis innā di
gito demonstratis · qm nō uirginē uenisse ad ordinē suspicabatur · Cui ego respondi
quod iā supradixi · hoc adiciens · Uos forte eandem gram ascriberis uirginita
ti urē · et uult ds magis humiles uos ee qm uirgines · Bn̄ intellexam eā nō
sīn superbia huiusmodi uba ptulisse · Quod taliū merces quidz uirginitatis ex
tollat · ex uerbis cuiusdam alterius sanctimonialis t ostendam · Certe inquit nō ero
similis ego que uirgo sum · illius q filios et filias genuerit · Rn̄ttū tū hū
lis uirginitas dō placeat · et qm multiplicite sua secreta illis reuelet · sequentia
capla declarabunt. NOV Memini te superius dixisse · meritū magis cōsistere in uir
tutib; ām · qm in opib; exterioribus; Ut qd g cottidie mortificam · orando · legen
do · uigilando · ieiunando · cantando · et manib; nris laborando. R. Hoc oiā
sīn merito uite eterne fi possunt · motus aū uirtutū nūqm · Quicquid sīn cari
tate 7 ceteris uirtutib; fit · mortuū est · Audi g utilem distinctionē ex regulis
theologie · p qd cognoscere poteris penes quid meritū consistat · Meritū nō cōsistit
penes gram efficacit · penes liberi arbitrij occasionabilit · penes uirtutes

formalit[er]· penes motus uirtutū essentialit[er]· penes op[er]a uirtutū· ut ē orō· &
reliqua paulo añ a te enumerata instrumentaliter· Plenius tibi hanc distinc
tionē exponerē· si non ad ea que adhuc sup[er]sunt· huius beati uiri uisiones fes
tinarē. Quodā tp̄e· cū grauit[er] infirmaretur· & a ministro ut aliquid sp[er]
gustaret· rogaretur· dixit quod septem dies trāsissent· in quib[us] singulis ui
sitationē dn̄i nr̄i· et dulcissime matris eius accepisset· de quorū uisitatioē
tam dulcit[er] esset affectus· quod nullū sibi ul[lius] potus h[ab]eret appetitū· Alio
itidem tp̄e· cū infirmitate egrotaret p[er]p[e]tua· et suo p[re]lato fr̄i iohi quasdam
uisiones recitaret· cognoscens hoc dn̄s gerardus tūc infirmarius ibidē· p[er] ea
albas iuit· a quo hā audiuimi· ad priorem cucurrit· & quia dn̄m x̄pianū q̄dā mi
risica filio suo recitaret nūciauit· Mox prior ad illū ueniens· & corā ip̄o sedens
si aliquid loq[ui] uellet de cōfessione· ex industria interrogauit· Cui ille cū respon
deret cōfessionē fc̄m· subiunxit; Rogo ut aliquid m[ihi] dicatis ad edificationem;
Tūc ille; Quid dicā uobis· Iā enī dn̄a mr̄a fuit añ me cū filio suo· et q[ui]a ho
ras meas ob corp[or]is inbecillitatē dicē n̄ potui· ipsi me iuuerūt· Quasdā horas
sp̄ales dicē cōsueuāt· Vniu[er]sa hā audiuit p[re]dictus gerardus· post tergū p[ri]oris se
dens· Interrogatus añ q̄lia h[ab]erent uestimēta respondit; Cucullas sicut et nos.
In tali enī habitu se ei ostn̄dē dignati sūt· qualem ille p[er] eis susceperat· Sic q[ue]
fine bāto decedens· ab ip̄is receptus est· a q[ui]b[us] mouens fuat uisitat[us]· & i[n] eternū

Nup[er] monachus quidam xviii· De sacristade sedib[us]; cū glā locat[ur]· amen. lucka·
ordinis nr̄i· adā noīe p[er] nos trāsiens inť cetā mirifica quedā de dn̄a mr̄a
nobis recitauit· q̄ in suo monastio ueracit[er] cōtigisse testabat[ur]· ex quib[us] duo
statim p[er]scribim· reliq[ua] locis cōpetentib[us] reseruabo; Vocatur añ dom[us] eius lucka
et est sita in saxonia. Est ibi custos uir bonus et religiosus· Qui cū nocte q̄dam
oratoriū intraret añ matutinas· dn̄am mr̄am tanquā oratorii patronā· sup[er]
altare in multa glā residē cōspexit. De qua uisione ualde letificatus ē sp[er]ans
ministerium suū illi placere. Alio ū tp̄e cū hostia oratorii reseraret ueniss[et];
q[ue] ad cancellos ubi hospitib[us] stare moris erat· diabolū sup[er] ferrū in effigie hoīs te
terrimi iacē uidit· Qui cū se signaret· nec ille fugeret· mox ut p[ro]pius accessit· fan
tasma euanuit· Tūc ad confusionē diaboli eiusdē sup[er] ip̄m ferrū se cōposuit
tā diu in eo iacens donec septē psalmos penitentiales decantasset. De [eodem] mr̄ xviii·
Alius quidā ex monachis eidē loci· uir tanta grā dignus· nocte q̄dam
uidit dn̄am mr̄am chorū psallentiū circuire· & singulorū monachorū
uult[us] detergē duob[us]; tm̄ negglectis· Ex quib[us]; un[us] mox apostasyā incurrit· De
Iste eodē cenobio monach[us] quidam xix· Talio qd̄ futum sit ignoratur·
nocte putans in oratorio nolam ad matutinas esse pulsatā· cū multa festi
natione surgens oratorium intrauit· ueniens q[ue] ante presbiterium·

cerculum nimie claritatis ad instar yris formatum in aere super altare conspexit. In quo dei filium salvatorem nostrum cum matre beatissima contemplatus est. et circa ipsos ex omni parte multitudinem sanctorum. illorum maxime quorum reliquie in ecclesia continebantur. Et noverat eum illorum nomina. eo quod quondam custos fuisset, et sacrista. nec mirum constat si idem esset quod supra. Stante eo in loco predicto. ait domina nostra duobus angelis. Adducite eum ad me. Quo facto cum litteras in circuitu corone beate virginis scriptas legere iuberetur nec posset. ait illa angelis. Deponite eum ad terram. ibi que petens veniam. dicat angelicam salutationem et reducatur. Quod cum factum fuisset et adhuc easdem litteras minime legisset. tercio eodem modo depositus et reductus. litteras quidem legere et intelligere potuit. sed ne scripturam ulli hominum intellectum accepit. Quo ad terram ab angelis deposito. disparuit et visio. NOVICIUS. Miror si sic domina nostra visitet per status feminas. quomodo viros. MONACHUS. Non est apud ipsam differentia. femina nata est et omnium virorum caput christum ex se genuit. utrumque sexum consolatur et visitat. utrique sua secreta revelat. Hoc esse verum magis tibi ostendam exemplis quam verbis.

Ca. xxxv de visione nobilis virginis

In regno Francie villa est que dicitur ... virgo quedam fuit nobilis et religiosa sed palliata; Huic pater suus vir potens magnus et dives sacerdotem qui ei divina celebraret instituit. ministros annuosque redditus sufficienter ordinavit. Que cum orationibus ieiuniis et divine contemplationi operam daret. ita illarum dulcedine pasta est. ut omnis cibus corporalis ei in nauseam verteretur. nec aliquid ex eo sumere posset; nisi sicut modicum vinarii. Hospitalis erat valde. et quia spiritum meruit prophetie, Ordinem nostrum summo honore venerabatur. et hoc ei sepissime contigisse fertur. ut cum aliqui monachorum sive abbatum ad eius hospitium divertere proponerent. illorum adventum ipsa presciret; atque in hunc modum hilaris familie prediceret; Tali de tali die. illi et illi abbates sive monachi ad nos venturi sunt; preparate eis necessaria; Quod ita factum est. Visionem quandam mirificam de ordine videre meruit. que in ordinis amorem illam plurimum accendit. Tempore quodam capituli generalis. de ipso capitulo scalam mire pulchritudinis usque ad celum vidit erectam. dumque mirum scale super capitulum respicientem. Cuius latera et gradus tanti splendoris erant. ut radios solares superarent. NOVICIUS. Quid autem tibi significasse videtur hec visio? MONACHUS. Decreta que in eodem capitulo tractabantur. ab abbatibus qui ex diversis mundi partibus illuc confluxerant. divina inspiratione fieri. haut dubium tamen quin sancti angeli ascendentes et descendentes. eadem christo ob eius honorem fieri nuntiarent. NOVICIUS. Videtur mihi hec sancta virgo in visione hac sancto Iacob patriarche equalis. qui simile in Bethel scriptura vidisse commemorat. MONACHUS. Iudicio humano videtur hec visio illa superior. eo quod illa in somnis facta sit. ista vigilando in excessu mentis; Sequenti capitulo cum relata fuisset hec visio abbatibus. exultantes in spiritu aiebant. Vere terribilis est locus iste. non est hic aliud nisi domus dei et porta celi.

Alio quodam tēpore. cū in die purificationis dnē nře. clericis aliis q;
ministris. diuino nutu absentib; sola iacet. intra se dicebat; Modo
hic sola iaces. nec aliquid obsequii more eccłe uniu̇salis. hodie bē dī gnītrici
impendis. Dū talia in mente uoluer&. spc̄ ei mirabili dī uirtute. de corpe educ
tus. ab angło in celestem urbē est deductus. In quo maximā uidit psessionē
excelsis eiusdem bē ciuitatis ordinib;. patriarchis uidelicet. pphis. apłis. mar
tirib;. cōfessorib;. uirginib;. ceteris q; fidelib;. Ex quib; bini ac bini simł incedebāt.
et candelas ardentes simul in manib gestabāt. Antyphonas siue responsoria
ad diem ptinentia. more eccłe militantis. oēs decantabāt. stationes debitas
obs̄uabant. Angłs ū uirginis ductor. alā tunicā uirgini qm̄ nouāt esse similis
uiti. illam sociauit. candelam porrigens ardentē. Tantus erat decor omniū.
tanta gła in dispari tū claritate singulorū. ut nulla fari sufficer& lingua. Sal
uator ū qui caput est omnium scōrum. splendor głe. et sol iusticie. indutus pon
tificalib;. mitrā gestans in capite. cū baculo. cyrotecis. et anulo et reliquis
epischopalib; ornamentis. nouissimū locum cū matre tenebat. Cuius pulchri
tudine oīs ille celestis exercitus mirabatur. Qui cū post tuā stationē. incho
asset antiphonā. Hodie bā uirgo maria puerū ihm ɫ cetera. ingressi sunt tēplū.
ex auro. gēmis q; cōstructum; Deinde icceptus est misse introitus. et ab oīb;
simul decantatus; Iterum xpo interueniente. ad altare. postqm̄ cōpletū est kyri
eleyson. a choris alternatim. post. Gloria in excelsis. quod ipē inchoauit. bāt
pthomr̄. Stephan. epistolam legit de libro malachie pphe. Scs̄ ū iohs ewange
lista dalmatica indutus. legit ewangłm secdm̄ lucā. scilicet post qm̄ cōpleti
sunt dies purgationis marie. ɫ c̄. Quo pfecto dns̄ secdm̄ morē nri ordis. ad
gradū redit. et ab offerentib; candelas suscepit. Predicta aū uirgo p spm̄
sentiens. se ad corpus reuersuram. candelam suam offerre noluit. etiā suo
angelo suscipiente. uolens illā secū ad tras deportare; Quod angelus cōsidans
candelam in manu eius fregit. supiorē ptē auferens. et inferiorē illi relin
quens. Sic ea ad corpus reuersa. ptem eandem manu cōclusam. se retinuisse
inuenit. De qua plurime fiebant. ɫ forte usq; hodie fiunt uirtutes. nā aqm̄
supfusam. infirmi bibunt. ɫ sanantur; Tam manifesta et tam sublimis
erat uisio. ut modū eius minime intelliger&. dicens illud apłi. cū de ea
interrogatur. siue in corpe. siue extra corpus. nescio. deus scit. Dns̄ Eu
stachius abbas de clausero. uisitator nr̄. audiens hanc uisionē. quibdā
abbatibus referentib;. desidio cognoscende ueritatis. uirginē psentialiter
adiit. ɫ ab eius ore q̄ dcā sunt audiuit. Nouicius. Non possum uisionē apłi huic
pferre. qui se usq; tciū adcelū. raptū fuisse testatur. M. Nosti quid sit tciū
celū. N. Non. M. Primū celū uisio est corpalis. secundū uisio spiritualis.

tertiū uisio mentalis. Hac usus est in suo raptu apls. sicut et h̄ uirgo.
Quod uiderūt hoc intellexerūt. Si autē queris de loco. primū celū intelligas
aereū. scdm sidereum. tertiū empireum. In hoc corpa electorum erūt post resurrec
tionem gloriam; Utrū ad h̄ celum necne corpe rapta sit h̄ uirgo. nescio. ds̄ scit;
Aliam uero deus illi ostendit uisionē. multo hac excellentiorē. Cū q̄dā
tēpore cogitaret. de abysso etne predestinationis. et ineffabili sacramē
to atq; remedio diuine incarnationis. facta in excessu mētis. uirginem
uidit coram se cristallinā. idest ad instar cristalli pluciḋā. In cuius utero cō
tēplata est infantem pulcherrimū. regio dyademate coronatū; Habebat
aūt idē dyadema. quatuor flores eminentes. qui ea intuente sursū ascen
dentes. et uirginis cerebrū excrescētes. in ramos arboreos pfecerūt. et modico
spatio tēpis emīso. q̄tuor mūdi ptes impleuerūt; Quorū fructus erat pulcherri
mi. odoris eximii. miri q; saporis; Et ecce sub ramis eidē. apparuit oē genus
humanū. a prothoplasto adā usq; ad ultimū. qui in fine seculi nasciturꝰ est.
Sed n̄ oēs fructus arboris carpebāt. et q uescebantur. reprobi aūt nil ab
eis cōtingē. uel uesci potuerūt. In q̄ uisioē tātam diuinitus accepit sciām.
ut postea loquens cū aliq̄. intelligeret utrū eēt pdestinatus uel pscitus. Si
n̄ pdestinatus. satis cū illo q̄ cū conciue loqui delectabatur. si aūt pscitus
mox se ab eius colloquio librauit. Nouicius. Mira sūt q̄ dicis. Monachus. Si ds̄ tanta ac talia
ostēdit uisitis in uia. q̄nta illis putas ostēdat ī patria. Re uera q̄ oculus n̄ uidit
n̄ auris audiuit. nec in cor hoīs ascenderunt.
Die quadā cū corpale qd̄ ipā lauat panno mūdissimō substrato. radiis so
laribꝰ p fenestrā immissis. sup genua sua exsiccaret. matrona reuerentis
simi uultus ad illā ingressa. infantē pulcherrimū quē manib; gesta
bat eidē corpali supposuit et abiit. Quē cū amouē uellet ignorans qd̄ esset
ait infantulus. Sine me sedē sup linteamē meū. sic q; in oculis ei disparuit;
Et cognouit quia xpē eēt. q̄ sub spetie panis sup scm̄ altare. eidē linteo in
uolui consueuit. Multa alia huic reuelata sr̄ uirgini. q̄ m̄ n̄ sūt relata.
q̄ forte ab aliis sūt scripta. Non est diu qd̄ ab hac luce migrauit. laboris sui
et patientie mercedē receptā; In monte scē walburgis.
cenobio ordinis nrī. qd̄ duob; miliariis distat a colonia. quedā sanctimonial
uirgo. ān annos paucos defuncta. noīe cristina; Huic dns̄ et bā eiꝰ genī
trix. plurima de secretis suis reuelauit. ex quib; aliq̄ nō p ordinē s; sparsim
replicabo; Cū tpē q̄dā in festiuitate assūptionis dne nrē. uisitaret ap̄ nos
pdictꝰ Eustachiꝰ pat nr̄. et esset cū eo plures abbates. ī ipā sacratissimā noc
te. iā dicta uirgo de loco suo uisionē uidit hmodi. Cū abbas pfatꝰ dcō euā
gelio. Te deum. Te dm̄. inchoasset. illa stans in choro suo. passa ē excessū mentis

uidit quod celum super congregationem nostram apertum. et cum illo in tempore oratorium nostrum totum
esset ligneum. utraque ei frontem auream esse conspexit. Sustollens oculos autem in celum
intueretur. gloriosam dei genitricem totius ordinis nostri patronam. in sede splendidissima uidit
residentem. et circa illam sanctorum multitudinem. quorum etas circa uiginti quinque
annos esse uidebatur. Cum uero chorus monachorum. inclinando deuote cantaret.
Sanctus. sanctus. sanctus. dominus deus. sabaoth. ipsa uirgo beatissima. deuotioni eorum congratulans.
coronam mire pulchritudinis. quales in ecclesiis pendere solent. per cathenam auream super
conuentum dimisit. Loco autem nodi. gemma erat preciosa nimis ac lucida. in qua scrip
tum erat. O clemens. o pia. o dulcis maria. De ipsa gemma tria procedebant brachio
la. que coronam dependentem retinebant. Ex nomine uero maria. radii quidam exeuntes.
nomina monachorum singulorum eadem hora. in choro existentium. que per circuitum corone.
scripta uidebantur illuminabant. In eisdem nominibus. magna erat inequalitas. tam
in positione quam in claritate. quia secundum qualitatem meritorum. erat claritas nominum. et quo
rundam qui recentiori tempore uenerant nomina. quorundam nominibus uidebantur superiora. qui diu in ordine
laborauerant. Ex quo colligitur quod in uita christo famulantium. non consistit penes spatium temporis.
non in labore corporis. sed magis penes feruorem deuotionis. Cum autem uentum esset ad locum
illum. In te domine speraui non confundar in eternum. coronam retraxit in celum. clara uoce dicens
Sicut ego hodie sum in gloria mea. ita omnes isti mecum erunt in eternum. Cum nil apud nos de
hac uisione sciretur. theodericus de lureche monachus noster. mane accedens ad abbatem nostrum.
dominum henricum. conquestus est ei quod eadem nocte sentire nil potuisset huius deuotionis
antequam uentum fuisset ad predictum locum. ympni. scilicet Sanctus. sanctus. sanctus. dominus deus sabaoth.
De quo postea satis mirabatur. cum ei uisio recitata fuisset.

Ante quam eadem sanctimonialis uenisset ad ordinem. esset quoque nubilis et adulta. die quadam
stans ad missam in ecclesia. cum lecto euangelio campanarius exisset. putans se
posse redire ante. Sanctus. sanctus. sanctus. dominus deus sabaoth. et sacerdos dictis secretis. dixisset; dominus uobiscum.
Sursum corda. et cetera que ibi dicuntur sequi. ymago beate dei genitricis. desuper altare ad singula
respondit. Illa nouitatem uocis considerans. ut campanarium abesse deprehendit. defectum
illum gloriosam uirginem suppleuisse per os sue ymaginis non dubitauit. Ex quo nobis uerecun
dia incutitur. si ibi desides et neggligentes fuerimus. cum circa illud ineffabile sacramentum
tam fiunt sanctorum obsequia. Quod autem gloriosi nominis uirginis domine inuocatio egrotis sit salus
et medicina. iam tibi subiecta. probare poterunt exempla. xxii

Nobilis uir. otto. cognomine xantensis prepositus. tempore quodam adolescentie sue. dupli
ci laborabat infirmitate. febre uidelicet acuta. et fistula in locis nature
secretioribus. Quam infirmitatem ob uerecundiam medicis celans. et pro remedio
sanitatis dominam nostram frequenter inuocans. febre inualescente desperatus et depositus.
candela more secularium manu ei tradita. omnibus qui aderant uisus est exspirare. Et ecce beata
uirgo quam inuocauerat. spiritui eius uisa est adesse cum filio. huius ubi secum per iuuenem interpellans.

Fili inquit· da m̄ puerū istū· Qui respondit· Mat̄· tuus sit; Ad q̄d ūbū ūo mox
cepit egrotus uel ut artū stantib̄ uisū est· mortuus respirare· atq; cōfortari· ita
ut in lectulū suū se iubet reponi; De febre ūo p̄ intercessionē b̄e uirginis m̄e plene
curatus· cum ad huc fistula laboraret· tacito morbo· p̄ totā ciuitatē tiectūse maximē
suffragia missarū de dn̄a p̄ sua incolumitate sibi impendi postulauit; Et quia
medicinā sp̄ualem· corpali medicine p̄posuit· an̄ q̄m misse ēent p̄cantate· sacra
tuenti uirt̄ fistulā dirupit· et sanies erupit· sic q̄ integre sanat̄ p̄ grāru actiōe
sanatus est; Eodem tp̄e ueniens in cellis· domū ordis nr̄i· dōpnū walterū qui;
magr̄m suū· et tē nouit uidē cōusum· in albatē uilariensē· ibidē recepit et sana
tauit· cui etiā p̄ ordinē hystoriā sue miraculose curationis· recitauit· hoc adiciēs·
Utinā m̄ ū essetis hic ut simul mare tūsue possem· Que cū aliqua ad intro gallis;
de q̄b; dā uitiis quib; illū aliquā subiacē nouat· ⁊ si se de illis emdasset· et ille res
pondisset· non· subiecit· Certe malas grās curatori· et curatrici uīr̄ repensitis·
Postea ū scisma p̄pt̄ ipm̄ in epātu traiectūsi ortū est· et extitit cā multorū ma
lorū· Hoc nobis p̄dict̄ abbas retulit walter̄. Quam medicinale sit nomē marie.

Ante hos annos cū catholici Ex quodā locupletissimo ubi parata cum
contra albienses hereticos fuisset signati· et iam ū modicū ab eisdē p̄dē cent
heretici exactati· duo honesti clerici· p̄ t̄rā illorū transitū facientes· cū ecclam
inuenissent in uia desolatā· ait uni alti· Saluarū ē inueni ecclam hāc· dicentes mis
sam in honore dn̄e nr̄e· Portabat enī secū librū et calicē· et indumēta sacerdotalia· an̄
q̄m ēet missa cōpleta· heretici p̄uēti sunt· Qui armata manu intrantes· et sacerdotē de
eccla trahentes· linguā et radicit̄ absciderunt· Quē socius cū multo labore cluniacū dedu
cens· monachis cōmendauit· Illi ū sicut uiri catholici et religiosi· sacerdotē catho
licū· et notū p̄pt̄ fidē xp̄i· et gn̄itricis eius honorē· tam crudelit̄ mutilatū de
uote suscipientes omnē huānitatē ei exhibuerunt· In nocte ū epyphanie· cū sol
lepnes decantarentur uigilie· baculo pulsans parietē· ministros aduocauit·
Qui cū quererent quid uellet· et ille in oratoriū se deportari signaret· uolētes ei p̄re
ri acquieuerunt· Tandem in inportunitate eius tediati· in ecclam eū ducentes· ante
quoddā altare deposuerunt· Qui cū uirginē m̄re tota mentis deuotione inuocasset· m̄ ei
apparens ⁊ carnē lingue formā h̄ntem in manu tenens respōdit orati· Quia p̄pt̄
fidē filii mei· et honorē m̄ exhibuisti· lingua tua p̄uatus es· ecce nouā t̄ restituo
Apī g̃ os tuū· Quod cū fecisset· digitis eā et inmissis· radici eius lingue p̄sa carnē
eandē coniunxit et uniuit· sic q̄ disparuit· Qui mox cū zacharia in uoce
laudationis erumpens· clara uoce clamauit· Aue maria grā plena· usq; ad finē·
Quā salutationē cū crebrius repeteret· stupentes accurrere ministri· accurrerunt
et de choro monachi· de tā piro ⁊ iocūdo miraculo· dn̄m ei q̄ gn̄itricē glorifi
cantes· Ipō inmemor collati sibi bn̄ficii· clericatus· in eodē cenobio fc̄s ē monach̄·

Primus

Cum iohannes scolasticus xanctensis. circa idem tempus esset in prouincia albiensium cum exercitu domini. audiens de tanto miraculo in reditu cluniacum uenit. iam dictum monachum sibi ostendi petiuit et obtinuit. linguam uidit ab eius ore que dicta sunt audiens. Hec nobis retulit idem iohannes. reliqua carne candidior est. adhuc cicatricem in loco precisionis seruans. Huius miraculi testis est uniuersus cluniacensium conuentus usque hodie.

Adam sacerdos et monachus in lucka. cuius supra memini capitulo xvii. considerans me in huiusmodi miraculis delectari. ex multa caritate mihi de se ipso retulit quod dictus sum. Cum inquid essem puer. ita caput habebam scabiosum. ut pre fetore putredinis eius scolares mecum sedere. uel legere recusarent. Prima oratio quam didici. salutatio erat dominica. adhuc puerulus satis eam frequentans. Cum apud monasterium westphalie positus fuissem ad litteras. et eundo ad scolas siue ad matutinas. cotidie transirem per quandam ecclesiam conuentualem. ex necessitate me. sed in transitione ante oratorium in honore dei genitricis dedicatum. cum tribus ueniis totidem feci salutationes. Nocte quadam putans ad matutinas fuisse compulsatum. surrexi tremens. et cum uenissem ad iam dictum monasterium. esset que oratorium clausum. tribus uicibus secundum consuetudinem genua flectendo dominam nostram anglico usitato salutaui. Surgens uero. inueni hostium apertum. et tanta erat in ecclesia claritas. ut fulgori meridiano assimularetur. Quam cum stupidus intrarem. uidi circa maius altare. septem matronas pulcherrimas residentes. unam in medio que ceteris clarior erat. et sex hinc inde. idest tres a dextris. et tres a sinistris. Media autem me uocans cum propius accessissem. ait. Bone puer. quare non adhibes curam capiti tuo? Respondente me. domina satis circa me laborauerunt amici mei. sed nil profecerunt. et illa subiunxit. Nosti que sim? Cum cum dicerem. non domina. respondit. Ego sum mater christi. et ethiam hoc orauit. Quia mei memoriam habere solitus es. ego tibi curam adhibebo. Accipe fructus ligni fusilis. et fac tibi hodie ex eo lauari caput tribus uicibus. ante inuocationem patris et filii et spiritus sancti. Statim que anabis et adiecit. Accede ad me. Flectenti ea coram me genua. manum super caput meum ponens ait. Ab hac hora usque in diem mortis tue. non dolebis caput. Mane uero audiam femine que me nutriuit omnia hec retuli. Que in ualle proxima descendens. et ostensos fructus colligens. predicto modo caput meum lauit. statim que conualui. Dolorem uero capitis nunquam ab illa hora passus sum.

Cum tamen hoc in ordine satis sit miraculosum. NO. Ut uideo medicina beate uirginis nil efficacius. nil salubrius est. MO. Nec mirum. ipsa medicum genuit. ipsa medicinam generis humani ex se protulit. Unde scriptum est. Germinet terra herbam uirentem secundum genus suum. idest maria christum hominem. Statim corpus sumens de uirgine nasci dignatus est. Item expressius in ecclesiastico. Altissimus de terra creauit medicinam. idest ex carne uirginis saluatorem. Ihesus interpretatur saluator siue salutare. Quia saluator medicus est. quia salutare medicina est. Quod maria terra sit. testis est ysaias qui dicit. Aperiatur terra et germinet saluatorem. Quod de terra hac creatus sit. idem propheta dicit.

in psona patris. Ego dn̄s creaui illū. Et apl̄s dicat eū factū ex muliere. Quid ergo mi
rum. si aput ipām sūt medicamīta sanitatū que ortus ē aromatū. Dilcūs meus
inquit descendit ī ortū suū. idest uterū meū ad areolā aromatū. Consid'a rup'
amatoris. et alia loca ī ip̄ius honore dicata. et nō mirabis si pata sūt ad medēdū.
et efficax ad sanandū. Un̄ in mōte pessulano ubi fons est artis physice. tantas opa
tur sanitates. in q̄dā sua eccl'a. ut medici g'e inuidentes. pauperibus infirmāti
bus. et p remedio sanitatū ad se cōfluentib; dicē soleant. Ite ad ecclam sc̄e ma
rie. et deferte ei lum̄. et recipietis sanitatē. Et cū hoc p'uincie dicat̄. paupes ab eis
passi repulsam. ad ipsam confugiūt et sanantur. Nūquid nō uides qm̄ celem
sanitatē cōsequūr febricitantes. ieiuniū cū sabbatorum usq; post solis occasū ipi
uouentes. **N.** Video et admiror. **M.** Consid'a y'conam eius ī Sardanay. q' in carnem
u'sa. oleū sn̄ cessatiōe stillat. Hui' rei testes ī numabiles sūt. qui de eodē loco in
instanti uenientes. oleū qd in oc'lis ip'orum de eadē sacra ymagīē receptū est
tam nobis qm̄ ceteris religiosis distribuerūt. In q'bdā uo ampullis. te teste idem
oleū incipit incarnari. Qd ut noīs Marie demōes fugēt. plura sūt exempla.

Retulit m̄ Walterus de Birbach. monach' de claustro. dyabolū cuidā cō
uerso ordinis nr̄i ita fuisse infestū. ut nec p orationē. nec p aliqm̄ ord
nē ab eo posset libari. Uisibilit' illi apparens. multis modis illū terruit.
Suasū est ei a quodā uiro religioso. ut angelicā salutationē cōtr' occurrentem
pferret. Quod cū fecisset malignus sp̄c q' turbine ipulsus clamauit. Diabo
lus demes ei excutiat. qui te hoc docuit. Sic q; libatus est ab eo.

Reclusa quedā sicut m̄ retulit subprior nr̄. q' illā nouit diu illudebatur
sub spē angeli a demone. Non ei data fuit discretio sp̄iuum. Diabl's sepius
falsa quadā circūfusus claritate. illi apparuit. et feminā simplicē fami
liaris alloquēs. die q'dā ī h'modi u'ba prorupit; Nunc uenio remunare te. Req
sita eodem tp̄e a cōfessore suo quom̄ h'ret. cū ei responderet optime. sacerdos sic
uir prudens. fiduciā responsionis ei cōsid'ans. eam inquisiuit. Cui cū cōfiteretur
qd ab anglo dn̄i crebrius uisitaretur. sciens ille docente apl'o. angl'm tene
brarū se transfigurare ī angl'm lucis. respondit. Cū angelus denuo uisitabit
te dices; Rogo dn̄e mi ut dn̄am meā m̄ ostendas. Quod si fecerit uisa ea genua fle
tes et dices. Ave Maria grā plena. et c̄. Et si tūc substiterit. fictio nō est. Sin aut
scias te a dyabolo illudi. Que cū fecisset; sicut fuerat edocta. ait diabolus. Ut quid
desid'as uidere illā. Bn̄ tibi sufficere debet p̄sentia mea. Illa fortit' instante. ope
diabolico. uirgo mire pulchritudinis. se oculis ei obiecit. Qua uisa mox ad
pedes ei' inclusa se p'uoluit. et cont' phantasma anglicā salutationē
proferendo. ī turbine illud resoluit. Quā tn̄ inimic' euanescēs ī tm̄ terruit
ut amens facta sit post annū dimidiū. multorū p'cib; adiuta

sensum reciperet; Vides nunc quanti ponderis sit nomen Marie. xi. Verbum video. et non
sine admiratione. tam ex presenti quam ex predictis exemplis virtutem eius considero.
Non Invocatio huius nominis non solum corruptores mentium. id est demonum. sed et corrup-
tores corporum. scilicet malos. ac libidinosos homines enervat.

Matrona quedam cuiusdam honesti militis uxor. instinctu diaboli alium mi- xxvii
litem admisit. Que post tempus aliquod inspiratione divina ducta penitentia.
de crimine doluit. et adultero prorsus contradixit. Ille sciens mariti eius absen-
tiam observans. domum intravit. et cum solam reperisset. verbis solitis ad crimen
solitum eam invitavit. Quod cum illa renueret. vi renuentem opprimere visus est. Et
cum videret se illi non posse resistere. utpote femina debilis ac delicata. fortissimo militi.
ad totius castitatis patronam confugit dicens. Rogo te domina per illud sanctum Ave maria.
quatinus in hac hora liberes me. Ad quod verbum omnis virtus in milite defecit et emar-
cuit. et femina se ab eius amplexibus excutiens incorrupta evasit. Postea requisita a
milite de causa virtutum sibi retractarum. respondit illi; Non mea virtute sed glori-
ose domine mee hoc actum est; Quod cum audisset; ille tristis est. nec amplius adulteri-
um ad meam facere presumpsit. non Benedictum sit nomen Marie. xii. Quod vincula et solvat eius

invocatio per exemplum tibi ostendam. xxviii

Eodem tempore quo dominus Engelbertus
Coloniensis archiepiscopus. edificavit castrum in Furstinberg. contra nobilem virum Ge-
hardum de Bribach. invenit quidam miles de eius exercitu. Theodericus nomine.
facere sibi volens nomen. ante idem castrum captus est. Qui ibidem incarceratus. cum pecuniam
pro sua solutione dare spopondisset; extractus de carcere. positus est in domo superiore.
Cui addita sunt vincula et servi ad custodiam deputati. Habebat enim circa pedes
anulos ferreos. et circa brachium eiusdem generis manicam. que innexa cathena parieti
caute satis erant infixa. Nocte quadam cum esset dormiens iuxta sex satellites. tam se quam
reliquos captivos custodientes. et dominam nostram. necnon et alios sanctos solito invocasset;
obdormivit. Et ecce in sompnis vidit se transpositum in monasterium nostrum. de quo cum
vellet egredi. sedens in equo more feminino. necessitate vinculorum. dixerunt ei duo
ex monachis nostris. Wanegoldus scilicet et Henricus. cognati eius secundum carnem. Noli te
egredi sed reverti nunc. quia sancta Maria de Heistbach liberabit. Hoc etiam nomine vocatur
domus nostra. Ad quod verbum ille evigilans gavisus est. Et de visione cogitans utrum
vera esset an phantastica. scire volens. mox ut digitos admovit. pedem sine omni
difficultate extraxit. Simili facilitate manum a cathena liberavit. Sepius
ista temptavit. sed non perfecit. Cumque ex motu vinculorum unus custodum evigilasset.
miles citius circulum reponere voluit. nec potuit. Tunc primum intelligens talem mi-
raculum. dei genitricis meritis circa se gestum. suo rursum obdormiente. leviter sur-
rexit. et vincula adhuc servans. in uno pede. per lintheamen de fenestra se de-
misit. et fugit. Quod cum suum comperisset. clamore fugam eius prodidit. sed manus

humana cape nō potuit· quē uirtus diuina ꝓtexit· Multi eñ tubis et canibus
insecuti sūt· et cū sepius in prato sub frutectis latitaret· inuenire eū n̄ pot
erūt· Qui ad nos ueniens· eosdē circulos ꝑ gr̄arū actiōe sup altare b̄e uirḡis ob
tulit· et qualit̄ eius m̄itis lib̄atus sit· nobis ꝑ ordinē recitauit· Acta sūt h̄ ānō
gr̄e· ṁ· c̄c· xix· n· Quia eosdē circulos uidi· amplius eidē credā miraclo· xxiii·
De hoc etiā quod timores pellat nom̄ marie· et uē q̄m nup audiui referam·
xxix In polege uilla diocesis treuensis· sacerdos quidā ꝓchiā regit· uir sc̄dm suā
possibilitatē· multe hospitalitatis· atq; laudande castitatis· Adhuc eñ corpe
uirgo est· Die quadam uniū ex cōuersis nr̄is· hospitio recipiens ait ad illum·
M. Salue regina Ordinē ur̄m plurimū diligo· q̄a multū boni m̄ cōtigit ꝑ eum· Antiphonā illā
glosam· sc̄l· Salue regina mīe· ab illo habeo· et q̄d m̄ ꝑ illā cōtigit ad edificati
onē uobis enarrabo· Ad oēs horas meas illā dicē cōsueui· Cū die q̄dā capū breue
transirē· q̄ndam uisitare inclusam· iuxta ecclām solitariā habitantē· orta sūt
tonitrua tā ualida· ut ictus ictui succedens· uires ambulandi m̄ adimerent·
Veniens tandē cū multo labore ac timore ad ecclām· ipsam intraui· et corā alta
ri me ꝓsterens· ꝑ ipā interpellaui dn̄ām nr̄ām tēpestate· Et ecce matrona uirgi
nei uultus· magni q; decoris ad me ueniens de altari· cū admirarer q̄ n̄a esset·
illa prior me allocuta est dicens· Quia antiphonā· salue regina mīe· libent̄ ac fr̄
quēt̄ decantas· nūq̄m tonitrua quorū timore sepius affligis· te ledent· Sic q; ad
altare rediens· in oculis meis disparuit· Et statim intellexi quia ipā esset dei g̃
illa pia ac dulcis maria· Ab illa enim hora usq; hodie· a timore ꝑdicto tēpestatū
quo nimis afficiebar· m̄itis b̄e uirḡis lib̄atus sum· nou· Quātū ex h̄ uisiōe colligo
uidetur quod in sequentiis· cantilenis· ymnis· aliis q; cantib; in ei' honore dictatis·
xxx plurimū delectetur· nou· Hoc cū est· si tn̄ humilit̄ et deuote eis laudetur·
Aue preclara maris stella Tempore quodam· sicut ex relatione religiosorū didici· cū cōuentus sc̄imo
nialiū· in sconauia sequentiam· Aue p̄clara maris stella· in quadā sol
lempnitate cū gaudiis deuotissime decantarent· Venerabilis uirgo elizabeth
tūc ibidē magistra· m̄itis excessū passa· ad illū u̓siculū· Audi nos n̄ē· uidit do
minā nr̄ām flexis genib; ꝑ eodē cōuentu p̄ces fundentē· Ab illa eñ die usq;
hodie ex institutiōe iā dc̄e elizabeth· idē cōuent' ad eūdē u̓siculū cū sequentia deca
xxxi Apud monastiū sc̄i crisantii . tās ueniā pete consueuit·
scolasticus quidā fuit noīe daniel· pueros ibi instruens· Huic cōsue
tudo fuit· singulis dieb; eiusdē ecclē criptā intrare· et corā altari flex
is genib; p̄dictā sequentiā in ei' honore decantare· hoc cū ꝑ aliq̄d tp̄e actitasset·
et ad illū u̓siculū· ora uirgo· nos illo pane celi dignos effici· semp surgens
ueniā peteret· die q̄dā b̄a uirgo sup altare stans· illi apparuit· et panē ꝑmi
liū niue cādidiorē· manu tenēs· ut os apiret p̄cep· Quē cū ori eius

immisisset, tantam ex eo sensit dulcedinem, ut omne mel et favum superaret. Iuvenem hunc
dominus Danyel abbas Sconavie bene novit, qui mihi et ipsam visionem recitavit. Nos
nunc scire quia nominis eius invocatio etiam temptationes compescat. NO(vicius): Hoc scire
necesse est, quia temptationes frequenter nos molestant. MO(nachus): Dicam tibi quod audivi ab
abbate nostro, et ipse se hoc didicisse veraci relatione testatur.

Miles quidam etate adolescens, cum quodam milite domino suo, a quo beneficiatus
erat habitabat, et licet etate floreret, amplius tamen florebat virtute cas- xxxvi
titatis. Invidia operante diaboli, ab uxore domini sui gravissime cepit temptari.
Qui cum per annum eadem incessanter temptatione laboraret, tamen quia ei intolerabilis esset,
submota verecundia domine sue quid pateretur aperuit. A qua repulsam passus, tanto
plus affligebatur. Casta enim erat matrona et viro suo fidelis. Veniens ad quen-
dam heremitam, de cuius consilio totus pendebat, passionem suam cum lacrimis illi confes-
sus est. Cui vir sanctus fiducialiter respondit: Si nil aliud nocet tibi, ego tibi dabo con-
silium, ut desiderium tuum consequatur effectum. Per annum unum singulis diebus, sicut potest,
in ecclesia dominam nostram Dei genitricem Mariam centies cum totidem veniis angelico ver-
culo salutabis, et quicquid volueris per illam impetrabis. Sciebat enim quod castitatis a-
matrix iuvenem castum licet in errore positum non desereret. Cumque iuvenis in multa
simplicitate domine nostre mandatum obsequium impenderet, die quadam sedens in mensa domini sui
recordatus est quod dies eadem terminus esset anni. Et statim surgens equum suum ascendit, vi-
cinam quam intrans ecclesiam, orationes solitas explevit. Qui cum exiret de ecclesia, vidit
matronam pulcherrimam, omnem decorem humanum transcendentem, equum suum per
frenum tenentem. Quam cum quenam esset, illa respondit: Placetne tibi facies mea? Di-
cente milite numquam pulchriorem te vidi, illa subiunxit: Sufficeret tibi si me posses
habere uxorem necne? Cui cum responderet, cuilibet regi sufficeret species tua, et beatus indica-
retur consortio tuo, subiecit illa: Ego ero uxor tua. Accede ad me et da mihi osculum. Et
regressum dicens: Modo initiate sunt nuptie, et in tali die perficientur coram filio
meo. Ex hoc verbo cognovit eam esse matrem Christi, cuius castitas humane congaudet
integritati. Apprehendens quoque streppam ei equi, ut ascenderet preparavit. Cuius auctoritate mi-
les pressus obedivit. Ab hora illa tam plene a temptatione predicta liberatus est, ut etiam
uxor domini sui miraretur. Hec cum heremite recitasset per ordinem, ille gratias Dei pie-
tatem simul et humilitatem admiratus respondit: Ego interesse volo diei nuptiarum
tuarum. Interim de rebus tuis disponas. Quod cum fecisset et heremita venisset
ad diem prefixum, dixit iuveni: Sentis aliquid doloris? Respondente illo non,
cum secundo post horam ipsum ab eo salutaret, dixit: Modo sentio. Qui post paululum
agonizans spiritum exalavit, et celeste thalamum promissas nuptias celebraturus

Quedam sanctimonialis virgo, a quodam clerico intravit. xxxvii
verbis luxuriosis stimulata, instinctu flante behemoth, cuius anhelitus

etiam primas ardere fecit, succensa est, ut corde et ore petitioni eius consentiret, promittens quod dicto completorio veniret ad locum condictum. Erat enim custos ecclesie. Dicto completorio cum conventus ascendisset dormitorium, et illa exire vellet de oratorio, in ipso hostio Christum manibus in cruce expansis stare conspexit. Cui cum egressus pateret minime, ad hostium quod erat in opposito cucurrit. Ita succensa fuerat in amore clerici, ut pene rationis expers, quid circa se divinitus ageretur minus adverteret. Quid plura? Omnes ianuas adiit, et crucifixum in omnibus invenit. Tunc primum ad se reversa et territa, dixit: Forte voluntas Dei non est, ut usquam vadam. Solita fuerat eadem virgo singulis diebus specialem quandam orationem dicere de passione Domini, quam Dominus in tanto periculo remuneravit visione tam utili. Que tremens ante ymaginem beate Dei genitricis se prostravit, de peccato suo veniam postulans. A qua cum ymago faciem verteret, et illa obnixius supplicatura accederet, ymago manu eius maxillam percussit dicens: Quo vis, ne fatua? Vade in dormitorium tuum. Tam fortis erat alapa, ut in terram ruens sic iaceret usque ad tempus matutinarum. Cumque signa in dormitorio sonarent, et illa in oratorio non pulsaret, putantes eam esse in oratione vel pressam sopore, intraverunt, et in modum defuncte illam reperientes, postquam refocillata loqui potuit, omnia que circa se gesta sunt, ad honorem Dei consororibus suis recitavit. Licet gravis esset alapa, prorsus tamen a temptatione per illam fuit liberata. Durus morbus durum requirit medicamentum. NOVICIUS: Valde accendere debet sexum virilem in amorem Christi misericordia, quod in milite temptationem compescuit ipsum deosculando, in femina maxillam eius feriendo, cum tamen utriusque voluntas mala fuit ac perversa. MONACHUS: Per hoc enim ostendit quod sexum nostrum non abhorreat, immo eque ut femineum diligat. Magis etiam decet ut domina nostra ancillam peccantem castiget quam servum. NOVICIUS: Placet quod dicis.

Quod pusillanimes per eam confortentur, subsequens ostendit exemplum.

Miles quidam iuvenis ac delicatus in Hemmenrode ante paucos annos est conversus, vocabulo Henricus. Factus monachus, cum die quadam a quodam commilitone suo requireretur, quomodo ei ordo placeret, et quomodo haberet, dixit: Optime mihi placet ordo, et bene habeo; sed per tempus valde male habui. Interrogatus de causa, quia hominem dilexit et edificare voluit, subiunxit: Cum primum conversus sum, ita mihi graves erant sollempnes vigilie, ut quotienscumque oporteret me ire ad matutinas, timore ac tedio illarum corpore et corde tabescerem. Nocte quadam defectum passus, cum stare non possem, a priore de choro sum eiectus, et in sede infirmorum positus, converso ad custodiam mihi deputato. Mox in extasi factus contemplatus sum dominam clarissimam, quam dulci ordine persone procedebat per viam que erat inter chorum et me incedentem. Habebat enim in capite coronam diversorum colorum, et erat more medicali velata. Cumque mihi appropinquasset, quasi ex necessitate me tangens, veste percussit, et ecce subito con-

fortatus· ita omīs pdicta teptatio cōquieuit· ut ab illa hora deinceps ī sint ire
ad matutinas· Spero qđ dn̄a nr̄a fuit· que pusillanimes confortat ne teptatio
ni succumbant· De hīs a me requisitꝰ idem henricꝰ nō negauit. Quod ū torpē
tes ad deuotionē excitet· habes exemplū in distinctione qrta. caplo xxx.
de xp̄iano monacho nr̄o· quē in oratorio dormitantē tetigit. dicēs. nō est hic
dormitandū· s; orandū. Nouicius: bn̄ recordor huiꝰ capli. Monachus: Quod ū p suis iuriis de
ordie eiecti· be ūgis mīa reuocentur· sequens sermo declarabit· xxxi

Eodē tpe quo daniel monachus in heimenrode· uir simplex et rectꝰ. ulti
ma iacuit infirmitatē· laborabat in eadē domo ydropisi· aliꝰ quidam
monachus henricꝰ noīe· ordine sacerdos· tn̄ tn̄ ad huc lecto decubēs· s; am
bulare sufficiens. Qui ad lectū infirmitatis ppians· h ūba ab eodē danyele au
diuit. Monachus iste multas ħt be uirgini refere grās. Audiens hoc henricus
miratus ē. et inquiri fecit ab eo quid in hīs ūbis notare uoluit. Qui respondit
eū auxilio dn̄e nr̄e fuisse receptū. Erat nāq; ob excessus quosdā· mores q; reprobos·
idem henricꝰ eiectus de domo· vn̄ nimiū dolens· die nocteq; lacrimis et oroib;
insistebat inuocare bām uirginē· ut ipa ei regressū ad priam domū donaret.
Tempe gnālis capli· p abbatē suū seniores interpellauit· qui unanimit ei cōtr
dixerūt· eo qđ incorrigibilis existeret. Quod ū cōperit. tniat be uirgini· oē s'uitiū
quod ei ipendē cōsueuat subtrxit. Tandē ductus de hoc penitentia· obsequium
neglectū resumpsit. et ualedicēs pontensib; ad claustrū redijt· mām qsiuit:
s; nō inuenit; Suasit ei abbas qui solus erat ei ppitius· ut archiepm̄ treuen
sem adiret· ut eiꝰ ope· inuentu ingressū retineret. Vtrūq; fcm̄ est. Oīa tn̄ h
circa illū gesta fuisse p clemētiam be dī gnitricis· pdicto danyeli reuelata sūt.
Nouicius: Nec nosse qm̄ sincero affectu diligentes se diligat· quam dilectos honoret· quam
muneribus reuelatioib; eosdē glificet. Monachus: Talia audire cib; mi est. Que dicturus sum
multorum didici fida relatione religiosorum· xxxii

In lonbardia domo quadam ordinis nr̄i· que caritatis dicitur an̄ paucos an
nos monachus quidā extitit· noīe bñnam. Iste tā feruenti motu caritatis· dn̄am
nr̄am scām dī gnitricē amabat· ut nō sū magno cordis cruciatu audire pos
set. si forte dubitatiue qs diceret. uel legeret. de corpali illiꝰ assūptione. Cū iā fuisset;
in ordine p quindecim annos· ad huc uiuens etate· in uigilia assūptionis eiusdē
glose uirginis· rogauit abbatē ut sibi liceret ire ad uicinā grangiam· dicēs
se ū posse audire· neq; sermones iheronimi in choro· neq; smonē in caplo
timens qđ ppcm̄ est. Erat eni grangiarius· Abbas caritatē illiꝰ timēs· annuit
eius petitioni. Cūq; uenisset iuxta grangiā· angls dn̄i mirabili qdā m̄ illū
rapuit. et ad spatiū uniꝰ diete· iuxta puā qndā ecclam· uicinā castro sanct
fuit sui carnalis uni nobilis deponēs· disparuit. Equs ū cui insedebat.

14

et seruus iuxta grangiam dimissi sunt. Erat autem fluuius qui sine transuadari
non potuit inter castrum et capellam. Qui cum sederet admirans ubi nam esset. uel
qualiter ad illum locum deuenisset; iuuenis quidam de ecclesia splendidus exiuit.
et quia domina nostra ipsi eiusque ingressu ecclesiam mandauerat. uoce clara inuitauit.
Ingressus ecclesiam. uidit sanctam dei genitricem in corpore glorificato in sede mira decoris
residentem. Sedebant circa illam diuersi ordines sanctorum. patriarche. uidelicet.
prophete. apostoli. martyres. confessores. uirgines. uidue. et coniugati. Erat autem hora nona.
Quem uirgo beatissima salutans familiarius. ait. Bertrame. meliores sermonibus
Jheronimi hic audies sermones. Dicta nona. a circumsedentibus per interualla dicte
sunt et hore reliquae. uespere uidelicet. completorium. matutine. laudes. prima. tertia et
sexta. Erat quoque psalmorum. siue reliquorum cantuum melodia. tam suauissima et uocum
tanta concordia. ut nullus exprimere posset. Deinde uultum iocundissimum ei exhibens sic
ait. Bertrame bene scio quod tempore nunc egressus sis de claustro tuo. Noueris pro certo me in uera
substantia. id est corpore et anima glorificatam et die quadragesimo resuscitatam a mor
tuis. NOTA Huius uerbis concordat uisio domine elizabeth. de sconauia. in qua legitur sub
eisdem uerbis. dominam nostram et resurrectionem suam reuelasse. O Tanto amplius fides
adhibenda est. huic uisioni. Mox ut beata uirgo uerba predicta protulit. conuentus ille
celestis disparuit. et monachus in loco sue sessionis. se solum inuenit. Huius
diuino gubernaculo eius. de quo supradictum est aduenientes. eum solum illum ibidem repperissent; et quod
ibi solus sederet. uel unum uenirent ad interrogassent; omnia que circa se gesta sunt. ne
laycum scandalizaret. per ordinem recitauit. Tunc ille. Expectate hic frater. donec equum
uobis adducam. Mira res. festinante illo ad castrum. angelus domini monachum in mo
mento in locum de quo tulerat illum reposuit. Reuersus miles cum non inuenisset quem
dimiserat. apostatam sine eiectum illum estimans. ad monasterium curritauit. Ad
quod ueniens dicto completorio. abbatem uocauit. et ubi nam frater suus esset re
quisiuit; Cui cum abbas signaret ut expectaret usque mane. ille respondit
turbatus. scio quia eiectus eum. Iniuraret monasterio. rupto silentio respondit ab
bas; Per licentiam meam ad proximam grangiam equitauit. non dubito quin ibi
sit. Ierunt simul. et in capella confratrum orantem illum inuenerunt. Et cognouerunt
ex testimonio illorum; quod eadem hora qua miles eum iuxta castrum reliquerat. eandem
grangiam intrauit. N In huius que dicta sunt parem huic uirgini indicio duobus
antiquis prophetis. ezechieli scilicet et abacuch. Exstitit uniusmirabiliter iudicium. qui
agebant in ierusalem. alter uero subito translatus est de iudea in babilonem. O Aliquo
amplius in isto considero. Magis uidetur miraculosum. corpus glorifica
tum. siue celestes ordines. oculis corporis posse uidere. quam
in spiritu. qualem uisionem se uidisse ezechiel testatur. NOVICIUS Concu
tio. MONACHUS Maiorem uidico uisionem que sequitur.

Die quadam angelus domini ex parte abbatis signum ei fecit, ut ad portum
veniret. Secutus est ille precedentem, et cum ad portum non invenisset abbatem,
eodem signo angelus eum traxit in campum. Qui cum miraretur quo vadens esset
invitus, et ille signum ex parte abbatis sequi nimis esset importunus, venerunt
ad quosdam montes sublimes. Quibus transmissis locum ingressi sunt amenissimum,
arboribus et diversi generis floribus nimis deliciosum. Erat enim paradisus terrestris.
Inter cetera que ibidem vidit, duos senes splendidos, Enoch scilicet et Helyam, con
spexit et agnovit. Tenebat quoque in manibus librum maximum litteris aureis conscriptum,
uno tamen folio vacuo. Et dixit ei angelus domini: Iste est liber predestinationis, continens
omnia nomina electorum qui ab initio mundi usque ad hunc diem nati sunt. Cum autem folium
quod vacuum est fuerit perscriptum, mundus consummabitur. Et ostendit ei nomen suum. Quod
cum lectus legisset, adiecit: Numquam delebitur nomen tuum de libro hoc. Iste est liber
de quo David dicit in psalmo: Et in libro tuo omnes scribentur. Et dominus in evan
gelio: Gaudete et exultate, quia nomina vestra scripta sunt in celo. Novicius: Si in illo
libro soli electi scribuntur, quid est quod idem propheta de reprobis dicit: Deleantur de libro
viventium? Monachus: Psalmista hic loquitur secundum spem illorum, qui de sua presumentes iusticia
putant se ibi esse scriptos. Quod autem nullus reproborum in eo scribatur, Moyses
ostendit, cum subiungit: et cum iustis non scribantur. Novicius: Placet quod dicis, sed rogo ut
si aliquid adhuc nosti de isto bono viro, dicere michi non differas. Monachus:
Tempore quodam cum esset in oratione ante aram genitricis dei, ex opposito sibi supra
presbiterium iuvenem stare conspexit. Et ecce fons aurei coloris, e regione cum
impetu erumpens, rivulum suum ad pedes eius dirigebat. Cuius lapides erant
preciosi: smaragdini videlicet, carbunculi, topazii, saphiri, iacincti. Cumque de visione
miraretur, ait illi domina nostra: Nosti, Bernarde, quid ista significent? Dicente illo: Non,
domina, respondit: Fons iste aurei coloris ordo cisterciensis est, qui sicut aurum reliqua
metalla, ita ceteros ordines tam sanctitate quam dignitate precellit in ecclesia. Illis nam
ex magna parte fluentibus, a me vero speciali quadam prerogativa dilectionis non
cessat fluere ad me. Lapilli preciosi quos vides in rivulo, speciales amici mei sunt
in ordine, et in obsequio meo plus ceteris ferventiores. Sic quoque disparuit visio in oculis
eius. Omnia hec recitata sunt abbatibus tempore capituli generalis. Multa alia vir iste beatus
vidit, et egit digna relatu, que michi non sunt recitata. Novicius: Miror si aliquis vir tam
sanctus habuit in ordine temptationes. In principio conversionis sue ut audivi, de ci
bis regularibus multum temptabatur, sicut vir nobilis et delicatus. Hoc cum dixisset
abbati, intelligens ille ex munditia conscientie spiritum sanctum esse in eo, respondit:
Roga dominum quod vis, et non negabit tibi. Oravit ille, et exauditus est. Ab illo tempore
in tantum delectabatur cibis regularibus, ut de licentia maioris abstinentie abbati
esset importunus. Novicius: Beati sunt claustrales, qui ad tantam familiaritatem dei

Commendacio ordinis cisterciensis

genitricis admittuntur. MO. Non solum claustrales, imo et personas seculares secum di-
ligentes, mater pulchre dilectionis diligit et honorat. Ex quibus occurrit beate
memorie Walterus de Birbach, cuius supra in diversis locis memini, quem non solum mi-
nistri omnis ordinis homines, sed et reges et principes, nobiles quoque venerabantur. Audietis
beneficia a matre Domini illi concessa. NO. Huius fuit professionis vir iste ex superioribus
novi; sed quis fuit vel qualem duxerit vitam ante conversionem, sive conversus in or-
dine, scire desidero. MO. Quicquid de illius actibus memoria dignum novi, fida pan-
dam relatione.

Walterus de Birbach villa oriundus
extitit, vir dives et potens, ac nobilis valde, consanguineus Henrici ducis Lova-
nie. Qui cum esset militie seculari adhuc etate florens deditus, et in ea stre-
nuus satis atque nominatus, dominam nostram sanctam Dei genitricem semperque virginem Ma-
riam, ab ipsa pueritia cepit invocare, et intimo cordis affectu diligere, atque ieiu-
niis, elemosinis, et missarum celebrationibus honorare. Licet enim corpore dedicatus esset,
ut dictum est, torneamentis, corde tamen totus erat in obsequiis beate Virginis.

Tempore quodam cum properaret ad torneamentum, multosque milites habens in comitatu,
venissent quoque ad ecclesiam quandam, illos ut missam audire vellent hortabatur.
Quod cum recusarent, moram sibi tantam periculosam esse pretendentes, illis re-
cedentibus ipse mansit, missamque de sancta Maria cantari sibi petiit et obti-
nuit, sicque socios insecutus est. Cui cum aliqui de torneamento occurrerent, et hoc
ex responsione illorum cognovisset, subiunxit: Est ne adhuc inceptum? Dicen-
tibus illis etiam, respondit: Quis fortiter ibi facit? Dominus Walterus de Birbach, in-
quiunt; ipse in ore omnium est, omnibus prefertur, et ab omnibus laudatur. Aliis quoque occur-
rentibus, et similia dicentibus, stupens admirabatur quid nam esset hoc. Actum est mira-
bili pietate beate Virginis, ut militem devotum in obsequio suo tardantem, intantum in
torneamento honoraret, eiusque absentiam mirabili gratia virtute suppleret. Veniens tamen
ad locum armavit se et intravit, sed nichil magni illic egit. Ludo autem expleto quidam
ex militibus hospitium eius intraverunt, et ut cum eis mitius agere dignaretur deprecaba-
ntur. Quibus cum diceret quae esset causa petitionis istius, responderunt: Hodie cepisti nos, et ro-
gamus ut bene tractetis nos. Waltero negante ac dicente: Ego vos non cepi, respon-
derunt: In rei veritate nos hodie dextris nobis dedimus; nos signa vestra militaria vi-
dimus, nos vocem vestram audivimus. Et cognovit statim hoc actum fuisse gratia
beate Virginis, quam honoravit in missa. NO. Cum sit mortale peccatum ire et exercere
torneamenta, quomodo beate Virgini placere potuerit oratio et oblatio Walteri? MO. Duo ibi
committuntur peccata mortalia, superbia scilicet et inobedientia. Superbia, quia fit intuitu
laudis humane; inobedientia, quia fit contra prohibitionem ecclesie. Unde in torneamentis occisi
extra cimiteria sepeliuntur. Cum autem obsequium predicte Virgini Waltero potuisset ad me-
ritum vite eterne, si fuisset in caritate, nec tamen fuit in mercedem temporalem.

opera enim bona in eo est de genere bonorum que pro talibus remunerantur. Homo etiam per illa, ut quidam ex scripturis probant, habilem se reddit ad gratiam recipiendam.

Hoc verum esse sequens probat exemplum. Cum alio quodam tempore nundinas illas execrabiles exequeretur, et inter multos stans milites missam audiret, sacerdos ut in calice canone levavit, crucem auream sub eius pede conspexit. Cui annexa fuit cartula, hec continens verba: Crucem hanc defer ex parte mea Marie scilicet matris Christi amico meo Waltero militi de Birbach. Quam cum sacerdos legisset, post completionem misse pulpitum ascendit et clamavit: Est ne aliquis hic miles, qui vocetur Walterus de Birbach? Respondentibus quibusdam, ecce ille est, sacerdos eum seorsum duxit, crucem porrexit, et ubi illam invenit, vel quis miserit, intimavit. Quam letus suscipiens in Hemmenrode contulit, eam abbati resignavit. Postea comitissa Hollandie missis honestis nuntiis eandem crucem sibi petiit dari, et tali modo optinuit. Cumque conventus unanimiter responderet: Non possumus eam dare nisi sit voluntas fratris Walteri, sperantes quod non annueret, requisitus de hoc respondit: Ego nil proprietatis habeo, penes abbatem est. Sicque dolenter illam miserunt. Cuius aurum tanti fulgoris est, ut omne aurum in eius comparatione pallescat. Quam comitissa inter reliquias suas reposuit, ea uti non audens. Considerans Walterus adhuc in seculo positus tanta circa se beate dei genitricis beneficia, in tantum in illius amore succensus est, ut in quadam paupere ecclesia in eius honore dedicata, conscio sacerdote, fune collo suo iniecto, servum ad glebam se illi offerret, solvens singulis annis censum de capite suo, quale servi originarii solvere consueverunt. Et quia propter honorem regine celestis se tam valde humiliavit, ipsa suum famulum etiam miraculis glorificavit.

Solitus erat in vigiliis sollempnitatum beate virginis ieiunare in pane et aqua, et sepe etiam in sextis feriis ob reverentiam salvatoris. Die quadam servus ieiunanti vas plenum fictile cum aqua obtulit, quam inter eius manibus virtus divina in vinum optimum convertit. Qui cum gustasset aquam vinum factam, servum secrete vocavit et arguit, dicens sibi vinum pro aqua ministratum. Quod cum ille negasset, asserens se hausisse aquam de situla, vas recepit et effudit, sicque aqua purissima impletum, ut securus esset, pregustavit et obtulit. De quo cum gustasset, sicut prius vinum invenit, et mox servo iratus sic ait: Ut quid illudis michi in eo facto, vinum pro aqua michi offerendo? Ad quod verbum stupens servus cum iuramento maximo negavit. Tunc primum intelligens ex multa misericordia dei genitricis hoc miraculum circa se gestum, eundem servum adiuravit, ne illud alicui umquam hominum, quamdiu viveret, manifestaret. Ex quo colligitur quod non cupidus erat manis glorie. Servus iste tanti particeps miraculi frater est Arnoldi qui cum eo venit ad ordinem, vir satis multum ordinatus, et in monte Stromberg sepultus ante quam moreretur.

idem miraculum ad ecclesiam publicauit. timens de hoc occultato post mortem
Audiens sepedictus walterus. (reddere rationem.
ordinem cystiensem beate uirgini dedicatum. omnia que sunt huius mundi. diui
tias uidelicet. honores et amicos. ob illius amorem reliquit. et in claustro
quod alio nomine hemenrode dicitur. cuius fama tunc temporis sicut et hodie clarissima
fuit. habitum regularem suscepit. In quo cenobio quam humiliter sit conuersatus. quam
feruens fuit. et obediens. et in obsequio beate uirginis deuotus. testes sunt omnes
monachi eiusdem monasterii. Psalterium uero. ymnos. cantica. et alias de domina nostra
orationes plurimas in probatione dedicat. que omnia studiosissime frequentabat.
Missis cotidie de domina nostra interesse uoluit. quicquid pene loquebatur edificatorium fuit.
Quia non solum uerbis et aspectu. immo etiam odore fame eius. multi edifica
bantur. magister hospitum factus est. Tempore quodam ductus est ad monasterium spe
ciationis quidam obsessus. et in hospitio receptus. Erat enim rusticus di
ues satis ac notus. Qui cum nullo remedio posset sanari. non reliquiis sanctorum. non
orationibus monachorum. sepedictus walterus. auctoritate officii frequenter eum uisitans
orationes et rithmos quos habebat de domina nostra conscriptos super caput hominis legit. sacras
picturas ostendit. per que demonem ut exiret iurauit. Die quadam cum psalterium
super obsessi caput posuisset. obsidens clamans et furens. in tantum hominem a quo
exire cogebatur. turbauit et allisit. ut cadens in terram mortuus diceretur. Post
horam ad se reuersus surrexit. a diabolo se liberatum clamitans. Conuersus uero qui curam
eius huic interfuit. et rusticum furentem seruauit. ista michi recitauit. Uadens ille do
mum suam. post aliquantulum temporis rediit. gratias agens beate uirgini. eius quod seruo suo
curatori. hoc uerbum audiente conuentu adiciens. Si nil esset amplius reliquiarum
in monasterio isto preter hunc sanctum uirum. cuius meritis curatus sum. toti loco sufficere deberet.
Magna sunt que dicis. Non solum demones. sed et bruta animalia illi obediebant.
Erat in eodem monasterio poledrus pulcherrimus. et tanti ualoris. ut tam episcopus tre
uerensis. quam dux lotharingie. quadraginta ut puto marcas offerret pro illo.
Spes enim optimi dextrarii in eodem erat poledro. Timens conuentus. alterum
offendere si uni uenderetur. per dominum walterum duobus adhibitis conuersis. eundem equum
comiti hollandie gratis transmisit. uenientibus eis ad quendam saltum. poledrus
equaritiam id est gregem equarum. delonge pascere conspexit. qui statim hinniens atque
lasciuiens. a ducentium manibus se excussit. et cursu uelocissimo ad equaritiam prope
rauit. Quem cum conuersi insequerentur. fugiens ad equas poledrus. ab eis magis elongabatur (?)
tur. Quibus frustrato labore reuersis. ait walterus. Procedamus. equus iste perditus est (?)
nisi sancta maria nobis illum restituat. Vix ad duo miliaria processerant. et ecce po
ledrus uelociter recurrens. quasi nudum domui sanus fuit. uelut ouis mansuetissima
ductorum suorum manibus colla subiecit

S epedictus walterus quia notus erat nobilib; t're et ab eis tu(m) p(ro)pt(er) san
guinis nobilitate(m) tu(m) p(ro)pt(er) uite s(an)ctitate(m) uenerabatur. sepe p(ro) monasterii ne
gotiis cont(ra) uolu(n)tate(m) sua(m) emittebat(ur). Tempore quoda(m) descendens cu(m) naue domu(m)
que uinu(m) portabat. cu(m) selandia(m) uenisset. orta tempestas maxima. omnes in naui
tinuit. et ipam naui(m) inclinauit. accessit periculu(m) periculo. Predones ad eos remi
gantes naui(m) depredari conati su(n)t. Et ecce duo de naui. uisio d(omi)ni iudicio in uen
tu(m) electi. naui(m)clam subuterunt. ipos q(ue) predones in profundu(m) demiserunt. Acta
su(n)t hec in uigilia s(an)c(t)i Nicholai p(er) mediam nocte(m). Singuli uite sue timentes d(e)o
supplicabant. Ipe uir b(ea)t(us) de gurgustio nauis egrediens. suo sociorum audito
co(n)fessione(m) fecit et iniu(n)xit. Deinde y(m)magine(m) s(an)c(t)e d(e)i genitricis eburnea. qua(m) semp(er) pe
nes se habebat. cora(m) se posita. an(te) illa(m) se p(ro)strauit et orauit. atq(ue) in ipa orac(i)o(n)e leuit(er)
obdormiuit. Statim q(ue) uisu(m) est ei. q(uo)d d(omi)n(u)m arnoldu(m). in claustro uiru(m) san(cte) uite
p(ro)bate. t(em)p(o)re psalmodie citharizare audiret. sic q(ue) ex ipa dulcedine uocis expgefactus est.
Erat enim t(em)p(u)s matutinaru(m). Intelligens p(er)im(um) q(uo)d uir sanct(us) eade(m) hora p(ro) ipis oraret.
letus exiuit. Omnis q(ue) co(n)solans huc ubis ait. Nolite timere. nullu(m) nob(is) periclm nocere
poterit. D(omi)n(u)m arnoldu(m) de s(an)c(t)o seuerino monachu(m) m(eu)m. audiui citharizantem.
Mox uirtute diuina. et meritis b(ea)te marie qua(m) inuocauerat. et ia(m) d(omi)ni arnoldi. est
sedata tempestas. Hec cu(m) relata fuisset d(omi)no hymano priori. nu(n)c abbati loci s(an)c(t)e ma
rie. statim arnoldu(m). hor(um) p(re)scius n(on) inscius uocauit. et quid i(n) nocte s(an)c(t)i Nicho
lai infra matutinas cogitauerit. uel q(ui)d ibi egerit interrogauit. Cui ille respondit.
Credite m(ihi) ego cytharizaui ibi. Quali m(od)o inq(ui)t. Et ille. Qu(omod)o n(on) possu(m) h(abe)re de
uotione(m). sub cuculla digitos ad similitudine(m) citharizantiu(m) moueo. et cor
das corde tango. sic q(ue) mentis torpore(m) ad deuotione(m) excito. Et miratus est
prior audiens. H. Quia uir litteratus est. exemplo puto helisei h(oc) eu(m) facere. i(n)q(ua)d uo
U t enim taceam de fr(atri)b(us); s(an)c(t)e psalteriu(m) exarat(ur) e(st) sp(irit)u p(ro)phetie.
u tante fuit co(m)passionis circa paup(er)es. ut in uia direct(i) pecunias p(er)ueniret.
ex nimis sibi ad expensas datis. illis porrigens. Cu(m) die q(ua)da(m) scolaris nudi
pes illi occurreret. et frig(id)us ess(et). stare eu(m) fecit. et descendit de equo. calceos q(ue) exte
rios illi tribuit. et nouis q(ui)s in sacco habebat. reindutus. equ(um) ascendit et abiit.
Hec me p(re)sente f(ac)ta su(n)t. Discordantes co(n)cordes faciebat. inobedientes exora
bat. iracundos et impatientes. ad cor sepi(us) reuocauit. temptatos exemplis p(ro)pri
(is). q(ue) semp(er) ad manu(m) habebat alleuiauit. Hinc e(st) q(uo)d una uice cu(m) de q(ui)da(m) uiro
co(n)ferre(m) cu(m) illo. in p(re)sente me t(ene)r(e) et ait. Et ego magnas carnis mee patior tem(p)
tationes. Ut aliis possi(m) mederi. p(ro)prias infirmitates illis n(on) erubuit (con)fiteri.
R equisit(us) die q(ua)da(m) a p(re)d(i)c(t)o priore. sic ipe m(ihi) retulit. q(uo)d in missa cogita
ret. eo q(uo)d n(on) intelligeret lectione(m) respondit. Ego habeo l(e)c(t)ionem
mea(m). Qu(omod)o manducare me ipo. qualit(er) p(ro) me d(e)i filii ab angelo

sit annunciatus. et in utero uirginis conceptus de spiritu sancto. mente retracto. sicque pri
mum solum uideo. Deinde cogito quomodo angelis concinentibus sit natus. et pannis in
libus inuolutus. in presepio reclinatus. et ecce plectrum est solum secundum. In hunc modum
transcurro circumcisionem. aduentum magorum. oblationem eius in templo. baptismum pas
sionem resurrectionem. ascensionem. et sancti spiritus aduentum. extremum quod uideo iam; Talis
est lectio mea cottidiana. cuius finis. finis est prandii. Quod in tali libro come
dens legit. testabantur lacrime eius. quas in missa perfudit. Plus enim delectabatur
in sanctis meditationibus. quam in genuflexionibus; propter quas spe contemplationis impediretur.
Non multas ut dixi in oratione uenias petiuit. sed stans uel super genua iacens celos re
spicere consueuit. ... quando deus eum uocaret de hoc mundo.

A cuidam monacho mirifica quedam uisio reuelata est de illo. Gillintre co
wike. que domus est ordinis cysterciensis. cum abbate suo domino eustachio
cum dies esset dominica. totum conuentum idem abbas post cenam conuocari fecit. Ob cuius
festum fuisset. et ipse diceret. sint ne hic mihi fratres omnes. Responsum est ei. Omnes
domine exceptis duobus iuuenibus; qui huc de francia hospites missi sunt. qui studi
osi sunt ualde circa silentium. in aliis diebus quibus communicant. Secundo uero ex parte ei
uocati. cum uenissent et eis moram abbas appareret. humiliter se excusantes conce
dent. Sequenti die conuentus a labore rediens. et ante portam facto signo primo none
secundum expectans. senior ex eis cum stans super fossorium suum se reclinaret. et nonam
de domina nostra diceret. sic stando leuiter obdormiuit. Et ecce ipsam dei genitricem
dulsorum ordinum per somnis stipatam. et mira claritate inter se et portam transire conspexit.
A qua cum minime quemlibet ignotum respiceretur. neque uocaret. tristis ait intra se. Heu
in mundo quare me non uocat. Quod cum paulisper processisset; misit illa unum monachum
familiarem sibi adherentem. remisit dicens. Uoca monachum illum. Qui reuersus eum
uocaret. et diceret. ueni domina nostra uocat te. pre gaudio expergefactus est. Intuens et
dominum walterum considerans. dicebat inter se. Simillimus est monachus iste monacho per
quem hodie domina nostra in sompnis uocauit me. non quod cuculla illius grisea. huius autem alba
est. Recitauit uisionem socio suo. Sequenti die cum dominus abbas et walterus ecclesie
cessissent. et ab eis predicti iuuenes ad portam uocati. walterus qui in sua grisea cucul
la staret. alba quam sibi fuerat accomodata deposita. ait monachus socio. Reuera iste est
monachus qui uocauit te. uestem cognosco. de persona non dubito. Post dies paucos
idem walterus cepit infirmari. qui fide et caritate plenus. confessus atque contritus uocante dei
genitrice se uocante. de tenebris transiuit ad lucem. de fide ad spem de labo
re ad requiem. de mundo ad premium. de mundo ad patrem. ad quam nos perducat ipse
dei filius. dominus noster ihesus christus. natus ex maria uirgine. qui est uia in exemplo. ueritas in pro
missio. uita in premio. Amen. Monachus uero vilariensis. ... ipse uocatus sicut ei
fuit postulatum. paucis diebus interpositis migrauit ad dominum; Hec uero ... dicta sunt ab abbate eustachio

Ut autē ostenderet dn̄s quanti aput ipm̄ eēt miti matri sue dilectus signis
post mortē illū glificauit. Eodem tp̄e wenemarus de aldindorp miles di
ues et honestus lecto totus paliticus decubuit. Audiens hominē dī iuriū n
unc sibi dilēm ad dn̄m migrasse. mox nuntiū ad claustrū misit. p quē coturnos de
functi sibi tr̄smitti supplicauit. Mox missi sūt ei noui et mox remissi. eo qđ intellex
isset eos dn̄i walteri n̄ fuisse. Mox p eundem nuntiū boni uiri dei satis ueteres mit
tunt. quos infirmus cū fide ac deuotione suscipiens. statim ut manus p̄nominatas
iposuit. bn̄ statī ex eis sensit. Simile actū est in pedib;. ab hora enī illa cepit
manus leuare. pedes erigē et toti corpis uires sensim tn̄ recipē. Eadē u die calc
iamenta bi uiri ob amorē et cōcessū sibi p illa bn̄ficiū. nimium uenerabatur. ut in
castro suo capellam edificeret. atq; eosdē coturnos ei altari ligneo. albe mō p̄sen

Alius quidā miles piculosum huius apostema te includeret.
in pectore. audiens p p̄dictos calceos tantā in wenemaro uirtutē factam.
unius sibi tr̄smitti petiuit. p quē mox ut ulcis locū tetigit. plene conualuit. Nota
Satis mi iā pbatū fateor. qđ bā uirgo maria diligentes se diligit et honorat.
Non solum suos dilectores ac dilcos ad uitam diligit etiam. immo frequenter
illos etiam ad honores prouehit temporales.

Post mortē abbatis mī Gevardi. huius p̄decessoris qui hodie abbas erat.
fuit apud nos sacerdos quidam. etatis decrepite. Sifridus nomine. spm̄ ab
quī ut nobis uidebatur hn̄s pphīe. Hic multis dieb; an̄ celebrationē electi
onis. quibusdā secreti p̄dixerat. quod dn̄s henric tūc prior abbas eēt futurus. et
in eccl̄a treuensi in abbatē cōsecrandus. Requisitus un̄ hoc sciret. respondit. Quandam
matrem uidi an̄ p̄sbiteriū eiusdem ecc̄e beati petri. uirgam ei porrigē pastora
lem. Modū tn̄ uisionis nemini dicē uoluit. Quid plura. Itam cōcordit in ab
batē elect ē. ut uisitator miraretur. dicens tā unanimē electionē nō posse eē
nisi a deo. Et quia tūc tp̄is ordines colonie fieri nō poterant. propter captiuita
tem epi [illegible] licentiatū est a priorib; ordinationē suā recipē ab archi
ep̄o treuensi iohe. Diuulgatū nobis fuat. quia ordines celebraturus esset
apud confluentiā. sicut et fecit. assūptis secū cl̄es mr̄is q̄b;dam monachis.
q̄ erant ordinandi p̄fect est illuc. Et dixi ego in corde mō. bonus iste homo.
ab aliquo spū erroris in p̄te decept est. Et q̄a ea diuinit q̄ sit ordinata.
mutari n̄ posse. cū dopni archiep̄e. dictos ordinatis. et ualde fatigatus
eēt. ait abbati. Dopne abbas multū sū lassus. in die palmarū uenia
tis ad me treuerim. et ibi libētr̄ uos cōsecrabo. Qđ et fecit. Et miratus sū
ualde. nil deinceps dubitans de ueritate uisionis. Quid si male se
habuit. in planitus. sic a bā uirginē p̄moti. Sic ab ea misericordit exal
tantur. ita dictante eius iusticia. nichilominus humiliantur. et hoc.

xxxviii

Nota

uo

18

xxxix

facere ad bonum suum. NOVICIUS: De hoc mihi dicas exemplum. MONACHUS: Exemplum non longe queram.

Mortuo predicto Brunone, et post occisionem Philippi, Ottone iam in regno confirmato, de successore in ecclesia Coloniensi satis tractabatur. Hermannus decanus Bunnensis, qui vir est ut nosti valde litteratus, cum domino eiusque gutturigem, sicut ipse michi retulit, toto cordis affectu deprecaretur, quatinus tante ecclesie dignus provideretur, nocte in visu virgo eadem beata ei apparens, et librum aureis litteris scriptum porrigens ait: Defer librum istum episcopo. Nichil aliud in libro continebatur, nisi angelice salutationes, id est Ave Maria gratia plena. Per librum eum intellexit episcopatum. Quem cum ferre vellet episcopo Cameracensi Iohanni, eo quod tam rex quam ipse illi faverit, probitatem illius cognoscentes, revocavit eum beata virgo dicens: Non illi, sed Theoderico sanctorum apostolorum preposito defers illum. Quia si in episcopatu non se bene habuerit, sicut per me illud adeptus est, ita per me illo privabitur. Semper in eius obsequio iste Theodericus devotus fuerat; et sicut tibi notum est, frequenter missas eius cotidiane visitationi intellexi, nummum offerens singulis diebus. Tempore electionis cum rex pro episcopo Cameracense intercederet, et ei quidem ab electoribus responderetur, quod ydioma terre ignoraret, cessavit. Hoc ipsum predictus prefatus Hermannus. Tunc electores personis quatuor vota sua commiserunt, a quibus Theodericus in antistitem electus est. Qui post paucos annos a malis consiliariis in tantum depravatus est, ut modicam haberet differentiam inter personas laicas et ecclesiasticas, inter rusticos et monachos, eque ab his ut ab illis thelonea recipiens, indebitis exactionibus utrosque gravans. Hec aliaque et actibus eius malis contra gratiam invitata egit, sicut ex superiori visione colligitur, ut indigne satis a Maguntino deponeretur episcopo, emulo eius pro electione substituto. NOVICIUS: Quod dilectus fuit ordini nostro in episcopatu satis intellexi. MONACHUS: Ideo mirum ab illa deiecta est, quia ordinis nostri est advocata. Tanta illi cura est de ordine, ut etiam eos qui leviter delinquunt illi, sine correptione non [illegible]cat. Verbi gratia.

Colonie quidam scolaris est pene quatuordecim annorum, cuiusdam civis filius et ecclesie sancte Marie in Capitolio canonicus. Iste miro modo ordinem nostrum diligebat. Hoc anno cum naves ordinis pro Selanciam timore piratarum transire non auderent, rumor venit Coloniam quod omnes essent depredate. Et dixerunt quidam: Iuste actum est eis, monachi avari sunt, mercatores sunt; Deus illorum avaritiam sustinere non potest. Huiusmodi verbis predictus puer in tantum irritatus est, ut odio adversus ordinem concepto, religioni detraheret, nec equo oculo monachum sive conversum respicere posset. Nocte quadam in somnis ante ymaginem Dei genitricis se stare vidit. Quam cum illa severius intueretur, et puer ex timeret, faciem ab eo avertit sic dicens: Male puer, optimos amicos meos quos habeo in toto mundo maledicis et detrahis. Quo verbo ille bene intelligens, ex terrore evigilans, amorem expulsum gratia beate virginis in corde reaccendit. NOVICIUS: Ecce virgo pussia se primat et humiliat. MONACHUS: exemplis duobus ostendam. Alia memini me tibi dixisse supra de invasoribus possessionum loci sancte Marie, quos humiliat et adhuc non desinit humiliare.

Secundus

Anno p...

Anno preterito duo milites germani ministeriales palatini comitis Reni. ex
quibus unus Sibodo. alter Valdemarus vocabatur. multis secum assumptis.
armata manu venerunt in villam Cuckele. forum rerum venalium. in odium
Walteramini comitis de Lutzellenburg. spoliantes et multa pecora. alia que diu-
si generis spolia secum deducentes. Erat enim in eadem die triplex sollempnitas. dies vi-
delicet dominicus. et nativitas sancte dei genitricis. et dedicatio ecclesie eiusdem ville. Noc-
te precedenti cuidam militi ex comitibus Sibodonis. visio talis ostensa est. Beatam virginem
Christi pedibus vidit provolutam. et voce clara dicentem. Conqueror tibi domine fili. de Sibodo-
ne et complicibus eius. quia dedicationem ecclesie mee turbaverunt. homines qui ad illam
confluentes spoliaverunt. nullum diei tue. neque nativitati mee. honorem deferentes.
Quod enim eadem die futurum sciebat. iam pro facto reputabat. Miles de visione treme-
factus. cum Sibodoni eam recitasset. et ille parvipendens recitata ipsum somniasse di-
ceret. renuentem ut se sequeretur coegit. Deus vero ultionum. qui de Caldea adduxit Na-
buchodonosor. per quem Iudeorum superbiam humiliavit. Walteramum iuniorem. per quem
matris iniuriam vindicaret advocavit. Nam die eadem circa nonam Cuckele intra-
vit inopinate cum armatis militibus. In dimidio enim anno illuc non venerat. Hii
qui bona sua perdiderant. querimoniam de Sibodone facientes. cum Walteramus quis esset
vel ubi esset interrogasset. responderunt. Domine ad quatuor miliaria. in tali loco secu-
re quiescit. Tunc ille furorem suum dissimulans. ait. Hodie festum sancte Marie est. bel-
lare nobis non licet. Iussit tamen dextrariis dari pabulum. ut modicum refecti
fortiores ad conflictum redderentur. Ante solis occasum cum omnibus suis equis ascensis.
insecuti sunt hostes. et nocte super securos irruens. alios cepit. alios occidit. et
vix aliquis evasit. preter militem qui predictam viderat visionem. Hiis itaque gestis.
dicebat mulier quedam Walteramo. Domine ecce capita istorum predonum desecta
in tali loco. Recesserant enim modicum a villa in curtim quandam. illic dormi-
entes. Mox illi omnes redeuntes. cum sepes et portam invaderent. signum quod milita-
re Walterami clamaret. et hoc intimaret Sibodoni. ille territus cum fugere vellet.
fugere non potuit. neque pedem movere de loco. Cui cum Baldemarus diceret. frater
surge fugiamus. respondit ille. Tu fugias frater. ego enim fugere non valeo. quia
super genua mea quasi massam plumbi sentio. Ad quod ille. Nec ego fugiam. tecum
volo manere. NOVICIUS. Satis manifesta fuit vindicta hec. concordans visioni et peue-
ste in Wilhelmum de Helpenstein. sicut dictum est superius in capitulo septimo. MONACHUS.
Non solum matris iniuriam Christus vindicat in operibus malis. sed etiam in verbis contumeli-
Legitur in libro miraculorum Claravallis de duobus osis.
lusoribus terribile quid. Cum uni male succederet. fortune alterius
invidens. ut furori suo satisfaceret. in Christum evomere cepit verba contume-
liosa. Quem socius eodem maligno spiritu afflatus. compescens ait. Sile tu

eum nescias maledicere. Statim quoque cum tantum blasphemias cum in matris etiam iniuriam
erumperet, vox desuper audita est: Meam iniuriam quocunque modo sustinui, matris autem
mee contumelias nequaquam porro tolerare. Mox quoque super ipsam tabulam vulnere invisibi-
li invisibiliter percussus, spumans exspiravit. Et quid dicam de verbis contumeliosis,
cum etiam stultiloquia sine felle malitie contra sancte Dei genitricis ymaginem prolata, novi-
mus in presenti tempore nimis acriter punita.

In capella castri Veldenze quedam vetus ymago est beate virginis in sinu tenens
filium, non quidem per opus bene formata, sed multa virtute dotata. Matrona quedam
eiusdem castri, quod situm est in diocesi Treverensi, die quadam in capella stans, ipsamque
yconam respiciens, sculpture indignans ait: Ut quid hic stat vetus hec rumbula?
Beata vero Maria mater misericordie, feminam stultiloquam non ut arbitror apud filium accusans,
sed penam pro culpa futuram alteri cuidam matrone predicens, ait: Quia domina illa vetulam
nomine designans vocavit me veterem rumbulam, semper misera erit quamdiu vixerit.
Post paucos dies ab omnibus suis bonis mobilibus et immobilibus a proprio filio eiecta,
miserabiliter satis usque hodie mendicat, penam lugens stultiloquii. Ecce sic beata
virgo diligentes se diligit et honorat, contemptientes se punit et humiliat.
Si sacras ymagines contemptientes tantam incurrunt penam, puto quod venerantes
illas magnam merentur gratiam. M. Hoc in sequentibus plenius agnosces.

In predicto castro matrona quedam habitat, honesta ac devota, nomine Iutta.
Hec est illa cui beata Maria verba probrosa in suam yconam prolata conquesta est. Et mi-
summo cum honore eandem ymaginem veneratur, salutationes, orationes, multasque
venias coram illa faciens. Tempore quodam cum filiam parvulam in villa proxima nutrien-
dam tradidisset, et infantula iam triennis in area luderet, lupus ludentem quibusdam
aspicientibus per gulam rapuit, raptamque in dorsum suum ponens silvas vicinas pe-
tivit. Quem aliqui cum clamore insecuti, sed ereptione puellule tristes sunt rever-
si. Ex quibus unus in castrum cucurrit, et matri in mensa sedenti raptum filie nuncians
ait: Domina, lupus comedit filiam vestram. Cui illa turbata nimis respondit: Certe
lupus non comedit filiam meam. Moxque mensa amota surrexit, et in multa cordis
amaritudine capellam intrans, ymaginem salvatoris de sinu matris eius tulit, et
stans contra illam cum multis lacrimis in hec verba prorupit: Domina, nunquam rehabe-
bitis puerum vestrum, nisi mihi incolumem restituatis puerum meum. Mira humilitas re-
gine celi. Quasi timeret carere filio suo, si mulier non rehaberet filiam suam, lupo
primum imperavit, et ille puellam dimisit. Insecuti plures de villa lupi vesti-
gia, cum puelle reliquias ad tumulandum quererent, iuxta quoddam fruticetum
illam deambulantem invenerunt. Cui cum dicerent: Unde venis bona puella? res-
pondit illa: Mummartus comedit me. Vestigia enim dentium lupi in gut-
ture eius cute superficietenus visa apparuerunt in testimonium tanti miracu-

ad hoc reservata. Tunc filiam ad matrem ducentes. mox ut illam sanam vidit.
effecta letissima. cum gratiarum actione ad ymaginem sacram recurrit. et puerum simul ei
restituens. ait. Quia restituisti mihi filiam meam. en ego restituo filium tuum. Hec mihi
relata sunt a sepedicto Hermanno abbate. loci sancte Marie. qui puellam vidit et a ma-
tre eius ore que dicta sunt audivit. Cum adhuc prior esset in Hemmenrode. et firmum haberet
propositum resignare prioratus officium. predicta matrona ab abbate eius domino Eustachio. quem
hospitio receperat. ut sibi eum transmitteret petivit. et optinuit. Quem ante ymaginem
dei genitricis ducens. ne officium suum resignaret ammonuit. Vos inquit non placet. si re-
signaveritis. Cum cum ille diceret. unde hoc nostis. respondit illa. Nemo mihi hoc revela-
vit nisi domina ista digito ymaginem ostendens. Multa siquidem eidem devote femine per sacram
illam ymaginem revelantur. plurima per illam beneficia consequitur. N. Nescivi hactenus. tan-
tas consolationes in ymaginibus sanctorum. M. Multa sancti in suis. et per suas ymagi-
nes operantur. maxime in illis locis ubi venerantur. et hoc propter personas a quibus hono-
rantur. Nunquid non recordaris iuvenis apostate. iuxta Floreffiam. qui per yma-
ginem beate virginis consecutus est indulgentiam. Similiter et sanctimonialis. que ab eius yma-
gine alapa suscepta. periculosam evasit temptationem. N. Utriusque bene memini. primi
videlicet miraculi. in distinctione secunda. capitulo xii. et secundi in distinctione septima. ca-
pitulo xxx. Et stupor invadit me cum in lignis audio vocem ad loquendum. manus
ad feriendum. corporis inclinationem. erectionem. sessionem. et reliquos motus vitales.
Magis hoc ammiror quam loquelam asine contra balaam. Illa enim habebat animam morta-
lem. in lignis. lapidibus sive metallis. nullus spiritus est. M. Divinus spiritus est in omni
creatura. per essentiam. et per potentiam. cui nil impossibile est. nil miraculosum. qui ad
honorem sanctorum suorum. hec et huiusmodi similia operatur. De ymagine vero beate
virginis. referam tibi quandam visionem mirificam. ante hoc triennium factam.

In diocesi Frisie iuxta civitatem Gruningen. cenobium quoddam sanctimonialium
de novo constructum est. nomine Yesse. Que dicturus sum. a priore loci eiusdem
audivi. et circa idem tempus ymaginem ipsam vidi. et missam coram illa celebravi.
Est enim opere anglico decenter exsculpta. effigiem representans beate virginis. filium
in gremio tenentis. Die quadam cum custos candelam que ante illam ardebat. dicta
missa extinxisset. et duo carpentarii propter opus suum intrantes. illam reaccensam
repperissent. dixerunt priori. Domine nisi moneatis custodem. ut cauta sit circa extinc-
tionem huius candele. oratorium perdetis. Omnia enim lignea sunt. altare. scilicet cande-
labrum. parietes. Vocata est illa et culpata. negavit et extinxit. Carpentarii
denuo ingressi. cum predictam candelam ardere vidissent. et hoc priori mox pre-
dixissent. iratus clericus satis est in illam. Qui certus effectus ex verbis eius de ex-
tinctione. iussit ne deinceps extingueret illam. scire volens quid hoc portenderet.
Tota illa die et sequenti nocte. coram ymagine predicta. ardebat candela.

et in mane vix ad longitudinem dimidii articuli manus fuerat consumpta. In festivi-
tate beati andree apostoli cum unus ex prefatis carpentariis vir simplex ac devotus in
in eodem cenobio conversus cum ad missam staret et sacerdos evangelium inciperet ymago
mago salvatoris ipso intuente de sinu matris in quo sedebat se erigens coronam de
capite eius tulit eamque suo capiti imposuit. Dicto vero evangelio cum ventum fuisset
ad illum locum simboli. et homo factus est. coronam matris capiti restituit et resedit.
Hec cum simplex ille homo vidisset et de novitate visionis expavisset. ait intra se.
Melius est ut taceas. si dixeris nullus credet tibi. Sequenti in festo sancti nicholai eandem
visionem. eodem modo quo prius vidisset. divinam timens offensam incurrere si
taceret. priori visa per ordinem recitavit. Et quia locum repositionis corone exprimere non
poterat utpote laicus. interrogatus de hoc respondit. Cum nominata fuit maria. Mox
priori occurrit quod in festo confessorum etiam. Credo in unum deum. dici non consuevit.
vocansque socium suum ait. Dixistis nos missam in conventu in die sancti nicholai. Ipse
tunc domni nostri fuerat. Respondente illo etiam. subiunxit. Dixistis credo in unum deum.
Dixi inquid. Et prior. Non recte fecistis. non enim fuit apostolus. Ad quod ille respondit.
Certe ego sanctum nicholaum equalem habeo multis apostolis. Sicque de visione prior cer-
tificatus est. N. Misterium visionis huius nosse desidero. M. Dyadema regum videtur
hoc loco signare carnis virginis gloriam. quam semine traxit regio. Christus vero
coronam maternam capiti proprio imposuit. cum per sacramentum incarnationis carnis
de virgine sumpta. sue divinitati univit. Unde ad considerationem tanti misterii spiritus
sanctus nos invitans. dicit in canticis canticorum. Egredimini filie syon. et videte
regem salomonem. id est christum verum pacificum in dyademate. hoc est in carne huma-
na quo coronavit eum mater sua virgo maria. in die desponsationis eius. quando angelo
nunciante. in eius utero celestes celebrate sunt nuptie inter naturam divinam et
humanam. Per hoc autem quod ad illa verba. et homo factus est. coronam matris capi-
ti reposuit. dicere videbatur. Mater. sicut per te particeps factus sum humane substan-
tie. sic tu per me particeps facta es nature divine. Christi enim qui deus est et homo. cor-
pus sumus et membra. Hec de conversorum consolatione dicta sunt. per sacratam eius yma-
ginem. Audi nunc aliud genus consolationis. de hoc quod in exordio huius distinctio-
nis. dictum est. aput ipsam electuaria esse confortativa.

Fuit in ordine nostro quidam phisicus habitu magis quam actu monachus.
occasione medicine per provincias discurrens. et vix umquam nisi in precipu-
is sollempnitatibus ad monasterium rediens. In quadam sancte dei genitricis sol-
lempnitate cum nocte staret ad psallendum. ipsa virgo beatissima. multa cla-
ritate circumfusa. chorum ipso vidente intravit. psallentes circuivit. et de pixi-
de quam in manu portabat. electuarium per cocleam hauriens. singulis in os
mittebat. Ad ipsum vero veniens. cum pertransiret et diceret. Tu de electuario meo non

indiges. quia medicus es. et plurimas tibi spirituales consolationes. Ille tristis transeunte oculis insequebatur. Culpam recognoscens ab illo cum tempore non nisi per obedientiam coactus de monasterio egredi consensit. omnes corporales consolationes sibi separavit. In proxima sua sollempnitate domina nostra predicto monacho famulos suos visitans. postquam ad medicum venit gradum fixit et ait. Quia emendasti te tuis medicamentis me preferens. ecce de meo electuario sicut certus tibi impertior. De quo ut gustavit. mox tantum dulcedinis ac devotionis concepit. ut deinceps stabilis in congregatione maneret. et omnia carnis commoda tamquam stercora reputaret. Electuarium illud gratia devotionis intelligitur. cuius virtute psallentes confortantur. Cuius dulcedine labor vigiliarum vertitur in delitias. huius species aromatice sunt memoria compunctiva. conceptionis. nativitatis. et reliquorum sacramentorum christi. que omnia melliflua spe future retributionis condiuntur. et virtute beate virginis psallentibus infunduntur. N. Placet quod dicis.

Quod apud beatam genitricem dei unguenta sunt sanativa. testatur sponsus in canticis dicens. Meliora sunt ubera tua vino. et odor unguentorum tuorum. super omnia aromata. Et in alio loco in persona illius. Sicut cynamomum et balsamum aromatizans odorem dedi etc. Quante virtutis et gratie eadem sint unguenta sequens declarabit exemplum.

Contigit ante annos paucos in quodam cenobio sanctimonialium ordinis nostri. satis mihi noto. res valde delectabilis. Erat enim quedam soror. et ipsa mihi nota. vite probabilis. nimium quoque fuerat in obsequio beate virginis. Hec cum in genuflexione nimio impellente fervore. quodam tempore genu vulnerasset. atque inde in infirmitorio dormiret. visa est ei in sompnis astare beata virgo maria. pixidem unguenti portans in manu sua. Inmissis quoque digitis de eodem unguento unxit vulneratam tibiam virginis. Statim tanta flagrantia affuit. ut sorores in proximo dormientes. odore illius excitate surgerent. et ad lectum eius venientes. eo quod maior ibi sentiretur virtus odoris. dormientem excitarent. Cui cum signasset quis vel unde esset odor tantus. illa cause non ignara. immo per eadem signa. iam de veritate visionis certior effecta. nil illis dicere vel resignare voluit. tamen invenerunt vero nec dormitum. Que cum rursum obdormivissent. iterum affuit mater christi. secumque illam per visionem ducens in pomerium. Cui manum sub mento ponens ait. Modo demitte te super genua tua. Quod cum fecisset. domina nostra subiunxit. De cetero sic modeste et disciplinate debes petere veniam. instruens illam. et adiciat. Singulis enim ebdomadis sequentiam. Ave dei genitrix. mihi ad laudem dicere debes. et ad singulos versus veniam petere. Multum in ea delector. Sanctimonialis vero evigilans. ut experiretur si esset aliquid in visione factum. tibiam conspexit. quam non

sine multa ammiratione sanatam inuenit. N. Quantum ex hac visione
coniicio. minus placet beate virgini in orationibus; feruor indiscretus. et in genu
flexionibus; motus indisciplinatus. M. Non contradico. Et enim de persona beate
dei genitricis taceam. nomen eius non tam sententiis. quam multis exemplis dul
Iuxta ecclesiam sancti seuerini in colonia. Ecce super mel tangam.
inclusus quidam habitabat marsilius nomine. in tuscia ad sanctum sebastia
num quinque episcopus. et tempore scismatis quod fuit inter alexandrum. ab ipso alexan
dro depositus. Huic cum matrone ciuitatis frequentarent. una ei confessa fu
isset. quod domine nostre nomen dicere non posset sine quadam dulcedine. De causa tante gra
tie requisita respondit. Singulis diebus in honore eius. quinquaginta aue ma
ria dicere consueui. cum totidem ueniis. Per quam tanta dulcedine meruit. ut omnis
opus mei saliua oris tempore in mei uideatur conuersa. Quod cum audisset iam
dictus inclusus. exemplo deuote femine. mox per sex ebdomadas angelicam sa
lutationem prefato modo et numero impleuerat. et ecce tantam dulcedinem. sentire
in illius dulcissime salutationis prolatione. in ore et in gutture ut mellis
dulcedinem longe transcenderet ipsa dulcedo. Eandem dulcedinem meruit quidam
de ordine nostro monachus. exemplo illius prouocatus. Hec mihi relata sunt ab eodem
incluso. Ecce hiis tribus exemplis satis ostensum est. nomen eius esse super mel dul
ce. et quod hereditas eius sit super mel et fauum. N. Ut quid appositum est hereditas eius
super mel et fauum. M. Repetitio confirmatio est. Quod hereditatem habent frequenta
mi. In fauo cera est et mel. Cera quia tenax est. pertinet ad memoriam. Mel
exprimit dulcedinem. Non nisi iugem memoriam nominis genitricis dei permassa dulce
do poterit adipisci. Cera etiam illuminat. mel cibat et inebriat. Nomen
marie in compositione odoris factum opus pigmentarii. In omni ore quasi mel in
dulcabitur. et ut musica in conuiuio uini. Utrumque enim illuminationem
scilicet et refectionem. sancti huius nominis inuocatio operatur. sicut in superioribus
ostensum est exemplis. N. Ex quo tanta bona per nomen beate virginis conferuntur
peccatoribus et iustis. de cetero memorie mee tenacius inhebit. M. Hoc si feceris
in fine tuo consolationem experieris. Qualiter morientibus assistat. eisque suam mellifluam
am presentiam ostendat. presto sunt exempla.

In domo quadam hyspanie ordinis nostri. que pumerane uocatur. duo no
adolescentes fratres conuersi. et tam laudabiliter conuersati. ut uita illorum esset aliis in
exemplum. Ex quibus unus in obsequio beate virginis ita feruens extitit ac deuo
tus. ita in horis ei decantandis morosus. et intentus. ut non solum in singulis
horis; sed etiam in singulis uerbis memoriam ipsius haberet. sic quod horam hore cum
maximis laboribus pene continuaret. Qui cum annos .xvii. fecisset in ordine
grauiter infirmatus est. et ministrauit ei socius suus ex licentia prioris.

Sciens eum uirum sanctum et in seruitio dei genitricis deuotissimum, ut aliquid sibi diceret
ad edificationem, intuitu mutue caritatis flagitauit. Cui cum ille negare nil posset
nec uellet, respondit. Heri domina mea uisitauit me, et quod die septimo ad dominum
essem migraturus predixit, et adiecit. Quia pre amicis mortalibus intentus mihi serui-
uisti, et ego tibi faciam quod nondum alicui feci. Et collum meum brachiis suis stringens,
dedit mihi osculum. N. Hic legentibus oriri potest scrupulus, quia supra ius dictum est capitulo
xxxiiii. quod militi temptato osculum dedit. M. Visio ista illam tempore precessit. Cum autem agoni-
zaret, die et hora predictus uir beatus indicta, prior dormiens cellam in qua iacebat,
turbam candidatorum introire uidit, qui se propter animam illius deducendam adue-
nisse dicebant. Statimque ad percussionem tabule excitatus, surrexit et accurrit, et quia
celestis esset exercitus a quibus deuotus genitricis dei famulus foret deducendus mi-
nime dubitauit. Dominus Arnoldus abbas Cysterciensis, Treueri prepositus, multis retro
In claustro quod uulgari nomine Hemmenrode dicitur, ... rauit.
conuersus quidam fuit uocabulo Hymannus, nemorali aratro cuiusdam gran-
gie deputatus. Erat autem sincerissime uite, et multas a domino consolationes
secreto percipiebat, ex quibus pauca ad meam peruenerunt noticiam. Is in officio
suo habebat taurum ferocem ac superbum, quem ad opus uix aut nullatenus sine
magno labore adducebat. Hunc ergo cum uice quadam iugo uellet colligere, et mo-
dis omnibus recalcitrantem nequiret compescere, commotus animo in siluam duxit, et
fustem ad rebellem taurum feriendum incidit. Cum minaciter cum uerbere uenienti, nes-
cio quo spiritu ductus taurus occurrit, pedibus eius prostratus, licet non uerbis, gestu
tamen humiliati corporis flagitauit. Quo uiso uir dei placatus ait. Veniam quam petis, nulla-
tenus non denegabo. Surge et caue ne me de cetero inquietes. Ab illo autem die taurus
idem omnem deposuit feritatem, adeo ut in gratia mansuetudinis nullo coniuga-
lium suorum inferior. Idem frater alio tempore cum diuinis laboribus fatigatus, post
completorium pausaturus in suo se stratu collocasset, subito recordatus est quod ipsa
die unam horam quam decantare solebat in honore beate uirginis, pro instantia occu-
pationis distulat, et dilatam obliuione intercedente neglexerat. Exsiluit ergo
igitur de stratu suo, ut quod neglexerat iterum suppleret, sed eius miserata laboris
domina mundi repente astitit ei, imperans ut quiesceret, et ipsam horam neglectam
Quando autem dominus deus iustam laboribus suppleri deberet.
eius remunerationem reddere decreuit, inmisit ei infirmitatem corporis, sed animi
gaudium et consolationem spiritus non subtraxit. Igitur cum per aliquot dies egro-
tasset, uenit abbas Gisilbertus, tam eum quam ceteros uisitare. Cui cum diceret, Frater
Hymanne, non erubescas, quia frater Godefridus erit prior tuus in regno celorum,
Demonstrato quodam conuerso ibidem infirmo, qui nouiciatum uix perfecerat
in ordine, respondit. Ita domine, sed quicquid boni sibi deus facere uoluit, bene cupio ei.

Dixit ei abbas: O tu semper rides? Facies enim eius naturaliter quasi ad ridendum dis-
posita erat. Habe licentiam eundi ad chorum et ad opus tuum. Respondit ille:
Ego vado quo Deus voluit. Et quo ibis? Respondit: Ad regnum celorum. Quando ergo ait
morieris? Ait ille: Post triduum. Nam post tertium diem incipiente missa hic ero
et incipiente evangelio hic adhuc ero, sed antequam finiatur in regno celo-
rum ero. Et videtur michi hoc triduum prolixius esse, et amplius me gravat quam
totum tempus vite mee quod feci super terram. Unde inquit ista nosti? Respondit ille: Beata
virgo domina mea hic fuit et consolata est me. Sed et ego raptus sum in celum, ubi
etiam vidi mercedem beatitudinis quam Deo largiente habiturus sum. Ab illo ergo
die frequentissime abbas eum visitavit. Iam advenerat tertia dies, et instante ho-
ra misse accessit ad eum felicis memorie frater Theodericus de cellario minister eius et dixit:
Frater Hermanne, potero ne ego ire ad missam? Erat enim dies quadragesime. Cui ait
ille: Sinite alios ire, vos autem manete mecum et preparate aquam calidam, quia lava-
ri debeam. Et post paululum: Sternite mattam et advocate duos fratres qui
vos adiuvent, tempus enim est migrandi. Pulsata igitur tabula circa principium
evangelii conventus occurrit, et ipse abbas inter primos. Sicque sancta illa anima sicut pre-
dixerat ante finem evangelii soluta est. NOVICIUS: Non miror si iustus iste desideravit
mori, cum auctrix vite consolata est ante mortem. MONACHUS: Non solum presentia eius infir-
mis dat fiduciam moriendi, sed et morientibus risum excitat, quod signum est magne letitie.

Conversus quidam adolescens etate,
Friso natione, in Lucka civius super memini graviter infirmabatur. De-
ductus ad extrema, in ipsa agonia sicut retulit michi monachus qui interfuit et
presens fuit, ridere cepit. Cui cum diceret unus ex circumstantibus: Pavo, hoc ei nomen erat,
cur sic rides? Respondit: Cur non rideam? Ecce domina mea presens est et iam animam me-
am suscipiet. Videtur michi in isto versiculus poete impleri: Incipe parve puer risu
cognoscere matrem. Puer erat virtute idem conversus, quia simplex et purus,
parvus quia humilis et mansuetus. Haut dubium quin beata virgo matrem se exhibu-
isset gestis, quia non risum sed timorem vultus excitat severus.

V. Incipe parve puer risu cognoscere matrem

Colonie in ecclesia sancti Mauritii simile contigit. Cum quedam sanctimonialis
bone vite in extremis ibidem laboraret, et sorores morientem circumstarent,
illa serenata facie subridens, cunctis audientibus in hec verba prorupit:
Bene veniat dulcissima domina mea, bene veniat. Sicque expressis labiis expiravit.
Multum enim illam diligebat, ideo et in hora illa tribuli dilectam videre meruit,
visam salutare, atque pre ea et cum ea celestem thalamum intrare. NOVICIUS: Spero quod
demones, qui etiam viris clarissimis in exitu nimis sunt importuni, in presen-
tia tante maiestatis subsistere nullomodo possunt. MONACHUS: Hoc tibi
ostendere volo per sequens exemplum.

liij

Circa hoc triennium monachus quidam walterus nomine in eberbacho defunctus est. etate quidem adolescens et inberbis. sed mente canus. Hic etiam ante horam exitus sui sicut ab eius abbate didici. demones circa se uidet. illorum importunitate ualde turbatus: clamare cepit. Sancta maria libera me ab istis uilissimis. crebrius hoc repetens. Audientes hunc clamorem qui circa eum erant. satis mirabantur scientes eum taciturnum. et uix ad interrogata respondere. Post modicum respirans et inclinans ait. Bene ueniat dulcissima domina mea bene ueniat. Mox quoque manum contra demones leuans. et eis insultans ait. Modo iacete uos ibi. in latere uos ibi. Sic quoque post paululum placido uultu exspirauit. angelis gaudium faciens in celo. sed nobis modicum dolorem fratribus in monasterio. Fuerat enim adolescens bonus et disciplinatus. uirgo corpore et mente. Nec dubitandum est quin in aduentu regine celi. omnis illa turba spirituum malignorum impulsa sit deiecta. sicut in ortu solis nebula dispergitur matutina. Novicius. Domina nostra clementissima. in morte peccatoris. sicut supra dictum est. capitulo viii. sola sua presentia demones chachinnantes compescuit. non miror si in obitu huius iusti terroret illos indebitos repressit. Monachus. Bene sentis. Dignum erat ut mater totius castitatis. etiam ante mortem in suo famulo. tam iocunda uisitatione remuneraret uirginitatis uirtutem. Nec hoc miror de predicto monacho. cum ob eandem uirtutem nouimus suam presentiam. cuidam seculari clerico morienti dei genitricem exhibuisse.

Quidam canonicus maioris ecclesie in colonia. liiii

cum in extremis ageret. beatam mariam presentem uidit et agnouit. Cuius uisionem cum circumstantibus reuelasset: alapam sensibilem. inuisibiliter recepit. Novicius. Que fuit ibi culpa. Monachus. Puto quia manus fuisset grauata. que mox per alapam est sanata. Vocabatur enim albertus. et licet corpore fuit castus. satis tamen secularis et delicatus. atque in uestibus curiosus. Nec aliam causam possis. quod uniuersis domina nostra tamen claustralibus. uirginibus. uel continentibus recedentibus suam presentiam uisibiliter impendat. eos quoque ad uitam eternam perducat. personam laycam et uxoratam uel sponsam.

Civis quidam de tulpeto. uir honestus cuno nomine. lv

cum in hac extrema expeditione signatus. cum aliis peregrinis ad mare usque peruenit. Ibi grauiter infirmatus cum moriturus esset. cepit mirabiliter iocundari. Requisitus a sociis de causa leticie. respondit. Quare non gaudeam. Hic domina mea sancta maria presens est. et hoc dixit mihi. Cuno. quia reliquisti uxorem. filios et omnia. propter honorem filii mei periculis te exponens. ego plene et bene tibi retribuam. Qui statim exclamauit. En uideo celum apertum. et sedem mihi preparatam. ad quam celerius sum ascensurus. Moxque sacro oleo se postulans inungi. et uiatico dominici corporis muniri. hominem peregre deposuit. et sic uerus peregrinus in celestem patriam laboris sui premium suscepit. Novicius. Non miror

si homo iste iustus. uel potius per crucis signationem iustificatus. tam munifica uidetur
et promeruit. Sed si nosti dic unum iterum. M. Duo tibi dicam exempla diuine pieta-
tis. eiusque gratie. que te non solum in admirationem immo etiam in stuporem mittent. co
Miles quidam nobilis sed criminosus. Fuerat
tempore quodam ab inimicis suis captus est. Et quia ualde mortales erant inter
eos inimicitie. uisum est eis expedire. ut in instanti occideretur. Cernens uir
nobilis sibi mortem imminere. et nullum adesse remedium uite. supplici uoce dixit
ad illos. Rogo uos intuitu dei. ut ad modicum mortem meam differre dignemini.
quatinus alicui sacerdoti peccata mea possim confiteri. Responderunt illi. Non esset nobis
hec dilatio tuta. Contingere posset ut cognati tui et amici uenientes eriperent
te de manibus nostris. et esset error nouissimus peior priori. Cum autem dixerunt ut se prosterneret
ad decollandum. dixit hoc uerbum. Deus tu scis uoluntatem meam. Et subiunxit. Ani-
mam meam commendo uirginis filio. Sicque decollatus est. Erat tunc temporis obsessus quo-
dam in uicino. Cum autem dixerunt quidam audita morte tanti tyranni. nos magnum
habemus gaudium. propter animam militis istius facinorosi. lugubri uoce respondit.
Nequaquam. Unum enim uerbum moriens protulit. propter quod saluatus est. Haut dubium quin ope-
re uirginis cuius filio animam occidendus commisit. penis iehenne sit subtractus. et cum
latrone sero confitenti. paradysi gaudiis addictus. Aliud tibi referam non amplius mira-
bis. quod mihi quidam abbas ordinis nostri retulit. Circa hoc quinquennium. dicitur illud contigisse.
In uicinia ciuitatis tridentine. sicut mihi retulit quidam abbas. latro notis-
simus uersabatur. a quo multi depredabantur. et qui se defendere uoluerunt nec
potuerunt occidebantur. Hic cum die quadam quendam monachum obuium haberet
ordinis nostri sperans quod pecuniam portaret. ait. Nisi uoluntarie sequaris me.
occidam te. Quem cum monachus sequeretur. ait. quis es. uel quid operis habes. Ille
respondit. Ego sum latro ille famosus. nomen suum exprimens. Cui cum monachus
diceret. Iam incipitis canescere. et non timetis anime uestre. Respondit ille. Non plus
quam pecus. Et tacuit monachus. Ueniens in speluncam illius. ait intra se.
Si posses hominem hunc conuertere. magnum deo prestares obsequium. Dixitque
ad latronem. Licet mihi uos aliquid interrogare. Respondente illo licet. monachus
subiunxit. Qualis exstitit uita uestra a principio. Respondit ille. Pessima. Cum
puer essem. cum omnibus meis coetaneis contendebam. Factus adolescens furtis
operam dedi. deinde in uirum proficiens. latrocinia exercui. in quibus adeo profeci
ut hodie caput et magister sim omnium latronum huius prouincie. Ad quod monachus. Nun-
quid non timetis penas eternas huiusmodi operibus preparatas. Dicente illo de anima
mea nulla est questio. eo quod perdita sit. monachus respondit. Quid si nobis pos-
sem ostendere uiam salutis. uelletis mihi acquiescere necne. Ait latro. Etiam
nobis consentire. Et ille. Ieiunatis unum diem in ebdomada. in honore sancte

Marie genitricis dei, et nullum in illa die ledam. Et sciatis pro certo quia gratiam an-
filium nobis optinebit. Respondit latro. Hoc revera faciam et filio eius voveo quod
nulla die comedam, nullum depredabor, nullum ledam. Elegit quoque diem sabbati,
nichil in eo mali operans, immo plurimos a sociorum manibus depredandos, sive oc-
cidendos, ob honorem beate virginis eripiens. Eodem tempore tridentum ab hostibus per circui-
tum infestabatur. Et exeuntes satellites civitatis cum hostes die sabbati insequeren-
tur, iam dictum latronem inermem per sabbatum cum ceteris reperiunt. Et cum esset fortis-
simus, non se defendebat dum caperetur, non se excusabat, nec loqui voluit interroga-
tus. Cum ducerent eum venientes in civitatem, mox ut cognitus est, patibulo adiudica-
tur. Statim tamen ut accessit beate virginis, super pulchritudine corporis eius iudices moti, con-
dixerunt ut provincia abiurata viveret. Quod cum abnueret et diceret, Non faciam, me-
lius est enim ut hic peccata mea luam, quam in futuro iudicio, responderunt: Sine tamen
ut decolleris. Non curo inquit qualis sit pena, dummodo occidar. Et illi, Vis ut
vocetur tibi sacerdos? Respondit, Non est necesse. Omnes enim christiani estis, vobis pre-
sentibus omnia peccata mea confiteor. Quod cum fecisset cum multa contritione, nichil
se umquam boni fecisse testabatur preter illud ieiunium quod a monacho didicerat. Sicque
extra civitatem decollatus est, et in eodem loco sepultus. Nocte eadem vigiles por-
tarum circa eius tumulum luminaria viderunt. Quinque enim matrone corpus effo-
dientes, et caput corpori adaptantes, posuerunt in feretrum mire texture pur-
pura superiecta. Ex quibus quatuor singulas candelas ardentes in manibus
habentes, per quatuor partes feretrum tollentes, quinta que clarissima omnium erat, cum can-
dela sequente, ad portam usque venerunt. Ibi corpus deponentes, custodes ista vi-
dentes timuerunt, putantes esse fantasma. Quibus illa dicebat: Dicite episcopo ut ca-
pellanum meum a vobis decollatum in tali loco ecclesie sepeliat honorifice, minas
addens si neggligeret. Et nominavit se. Mane cum episcopo hec nunciata essent, cum
clero et populo ipse exiens, purpuram deposuit, caput et passum corpori unitum videns
expavit. Texturam quoque purpure humanum artificium excedentem admiratus, relatis credi-
dit. Hominem quoque cum timore et honore maximo non ut latronem sed sicut Christi martirem
in loco designato sepelivit. Ab illo tempore usque hodie vix aliquis ad illum in provincia
invenitur, qui eius exemplo die sabbati in honore domine nostre non ieiunet. Nota. Cum
opera bona extra caritatem facta mortua sint, quomodo ieiunium suum aliud opus secundum
genus bonum tempore latrocinii gestum dei genitrici placere potuit? Responsio. Per obsequium quod
beate virgini impendit, habilem se reddidit gratie, per finalem contritionem factus est filius
glorie, per penam temporalem quam libenter ac patienter sustinuit, purgatorii penas evita-
vit. Non enim punit deus bis in idipsum, nec medicina contempnatur. Non aliter audeo
diffinire. Legimus enim in vitas patrum quendam latronem conversum pietatis opera
que in latrocinio egit enumerasse; senem respondisse pafuntium. Nunquam

aliquid tale egi · idest tam magnum in uita mea · non. Hystoria hec tam mirabilis ualde accendere debet peccatores in amorem sancte dei genitricis. Omelia. Ad huc unum super capitulum quod omnes ordinis nostri professores · magis omnibus que adhuc audisti · in illius amore accendat · exprimitur quod presenti distinctioni · pro conclusione illud reseruaui · ut quod nouissimo loco dicitur · memorie fortius imprimitur.

xviij Monachus quidam ordinis nostri · dominam nostram plurimum diligens · ante paucos annos mente excedens · ad contemplationem glorie celestis deductus est. Uidit diuersos ecclesie militantis uidet ordines · angelorum uidelicet · patriarcharum · prophetarum · apostolorum · martirum · confessorum · et eosdem certis caracteribus distinctos · idest in canonicos regulares · premonstratenses · siue cluniacenses · de suo ordine sollicitus · cum staret et circumspiceret · nec aliquem de suo ordine in illa gloria reperiret · ad beatam dei genitricem respiciens ait · Quid est sanctissima domina · quod de ordine cysterciensi neminem hic uideo. Quare famuli tui tam deuote tibi seruientes · a consortio tante beatitudinis excluduntur. Uidens eum turbatum regina celi · respondit. Ita mihi familiares ac dilecti sunt · hii qui de ordine cysterciensi sunt · ut eos etiam sub ulnis meis foueam. Aperiensque pallium suum quo amicta uidebatur · quod mire erat latitudinis · innumerabilem multitudinem · monachorum · conuersorum · et sanctimonialium illi ostendit. Qui nimis exultans et gratias referens · ad corpus rediit · et que uiderat · que uel audierat · abbati suo narrauit. Ille uero in sequenti capitulo hec referens abbatibus · omnes letificauit · et ad ampliorem sancte dei genitricis amorem illos accendit. Igitur quia beatam uirginem · cuius uita et gloria omnem sanctorum multitudinem transcendunt laudare non sufficio · qui imperitus laudator · illam orando deficio · Ipsam igitur cuius adiutorio omnibus ceptum · uero defectum meum ipsa suppleat · et que scripta uel scribenda sunt · fructuosa faciat · Amen.

Ratio est quare in octaua distinctione de diuersis uisionibus tractetur. Primum. De sacerdote cui natiuitas Christi in somptuis reuelata est. II. Item de sorore christiana et eadem natiuitate. III. De diuersitate sompniorum et uisione spiritualium. IIII. De monacho qui Christum quasi recenter natum · cum Maria et Ioseph uidit. V. De priore qui uidit stellam · in nocte dominice natiuitatis super cantantes. VI. De richmude · que in epyphania Christum uidit in presepio · prius uocem audiens desuper. De uirgine cui Christus apparuit in etate trienni. VII. De predicta richmude · que omnium uidit in domo pontificalis inter persecutores. VIII. De uirgine cui Christus frequenter uigilanti apparuit in cruce. X. De danyel monacho · cui Christus in cruce gratiam contulit lacrimarum. X. Quomodo intelligendum sit perculsit petram et cetera. XI. De petro monacho de claustro. XII. Item de monacho eiusdem cenobii temptato in cuius aspectu crucifixi uulnera puncta sunt. XIII. De christiana monacha · cui crucifixus apparuit · et senex pungens uulnera eius. XIIII. De sanctimoniali temptata quam

xpo complexus est. xv. De duobus conuersis claustri qui xpm super aera pendentem
uiderunt in cruce. xvi. Item de conuerso de lucka qui uidit xpm cum religiosis in a
ere crucifixum. xvii. De crucifixione religiosorum. xviii. De conrado conuerso qui in extasi
factus xpm uidit in cruce. xix. xx. De milite cui crux inclinauit quia inimico suo
pepercit ob illius amorem. xx. De sanctimoniali cui crucifixus cenulas preparauit. xxi.
De nouicio cuius fronti crux impressa est cum inclinaret ad gloria patri. xxii. De mona
cho pictore qui in parasceue mortuus est. xxiii. De crucifixo ecclesie sancti Georgii in co
lonia qui campanarium trusit. xxiiii. De iudea et militibus qui hostes suos in ecclesia occiderant.
xxv. De iudea di in damnatanos qui sine crucifixum traiecit. xxvi. Item de ciuibus
qui crucifixerunt cum fugere uellet ad xpianos. xxvii. De xpo qui in paupere conquestus est se esse
percussum. xxviii. De henrico contracto monacho clareuallis qui in sompnis uidit xpm
in pectore suo obdormire cum infirmus moreretur. xxix. De theobaldo comite qui in figura
leprosi xpi pedes lauit. xxx. De episcopo qui leprosi nares lingens gemmam decidentem susce
pit. xxxi. Item de episcopo salzburgense qui leproso communicans uomitum eius sumpsit cum
sacramentum eiecisset. xxxii. De odore aromatico in pascha. xxxiii. De passione xpi. xxxiiii.
De spiritu sancto. xxxv. De henrico conuerso et columba quam uidit super caput hermanni pri
oris. xxxvi. De monacho in cuius capite uisa est columba cum legeret euangelium. xxxvii.
De sanctimoniali cui mirabiliter ostensum est sacramentum sancte trinitatis. xxxviii. Qua simi
litudine etiam dicantur membra xpi. xxxix. De angelis. xl. De uirgine que per angelum liberata
est a stimulo carnis. xli. De conuerso qui angelum frequenter uidit et dicendo gratiam pro
dit. xlii. Quid operetur angelus bonus siue malus circa hominem. xliii. De sorore
xpina que uidit angelum presentantem animam. xliiii. De hominibus qui uiderunt reliquias
montis Gudinsberg transmigrare in Stromberg. xlv. De militibus templi qui pagi
nas uidere non potuerunt dum horas suas dicerent. xlvi. De patriarchis et prophetis. xlvii. De
monacho clareuallis qui sanctum iohannem baptistam diligit. xlix. Item de sanctimoniali
eiusdem precursoris dilectrice. l. De duabus sanctimonialibus contendentibus pro sancto iohanne
baptista atque ewangelista. li. De canonico bunnense quem sanctus iohannes baptista
uisitat. lii. De mercatore cui mercenarius uendidit brachium sancti iohannis bapt. liii. De
dente eiusdem qui est apud nos et de uirtutibus per eum factis. liiii. De apostolis. lv.
De muliere sacrilega que sanctum andream repudiauit. lvi. De pelle ursina sancto
andree oblata per quam mare furens sedatum est. lvii. De homine per sanctum iacobum
a suspendio liberato. lviii. De Gerhardo milite quem diabolus de ecclesia sancti thome
in india in momento transtulit in uillam suam. lix. De dente sancti bartholomei de
quo sanguis exiuit cum deberet diuidi. lx. De femina que sanctum iudam contempsit.
lxi. De bixatrice ecclesie sanctorum apostolorum cuius domus inter flammas miraculose
conseruata est. lxii. De karolo aue qui lapides ad fundamenta ecclesie eorundem sanctorum
optulit. lxiii. De martiribus. lxiiii. De reuelatione nunc nostri. lxv. De sanctis cum altari

in aere visis, per quos christiani adepti sunt victoriam. LXVI De reliquiis mirni quas Univardus in lacte dissimulaverit, cum illiciate moveret. LXVII De dente sancti Nicholai in Bruwilre. LXVIII Quare beatus Thomas Cantuariensis plus ceteris martyribus miraculis choruscet. LXIX De Evreno per quem multa fiebant miracula, cum eius martyrium esse putaretur, et non esset. LXX De confessoribus. LXXI De converso cui sanctus Nicholaus apparuit in choro. LXXII De fure quem idem confessor a patibulo liberavit. LXXIII De Adam monacho quem sanctus Nicholaus cum sancto Patriciano ab infirmitate sanaverit. LXXIIII De puero opilione cui sanctus Nicholaus mortem suam predixit. LXXV De tabula sancti Nycholai apud Porcetum. LXXVI De magistro Iohanne cui infirmanti sanctus Martinus et sanctus Godehardus succurrerit. LXXVII De Geraldo Clarevallis abbate cui sanctus Eucharius cum sociis apparuit. LXXVIII De virginibus. LXXIX De Theoderico episcopo Livonie qui sanctam Mariam Magdalenam virginem et sanctam Margaretam virginibus assistere vidit cum eas velaret. LXXX De Arnoldo monacho Vilariense quem sancta Maria Magdalena tactu sanavit. LXXX De abbatissa in Hovenne cuius oculos sancta Luthildis curavit. LXXXII De ymagine sancte Katerine ibidem. LXXXIII De osse sancte Katerine de quo oleum stillavit. LXXXIIII De duabus virginibus sacris que de Scoldeskrode revise sunt Coloniam. LXXXV Item de duabus virginibus undecim milium que revelatione sunt invente et nobis donate. LXXXVI De viatore qui de earum reliquiis miraculose obtinuit. LXXXVII De osse equino quod ex earum reliquiis miraculose proiectum est. LXXXVIII De puella que ad hymnum Te deum laudamus chorum psallentium in celum transferri vidit. LXXXIX De hiis que Hermannus abbas vidit de loco nostro. XC De Rudolfo qui illotis manibus timuit tangere aspersorium. XCI De monacho qui in excessu mentis propriam vidit animam. XCII De sanctimoniali que propter defectum unius pytantie mirifice consolata est. XCIII De converso qui dicendo Pater noster dulcedinem divinam consecutus est. XCIIII De viatore prophetici spiritus qui apparuit Henrico converso. XCV De Rudolfo canonico de Aldensele cui viri candidati horas canonicas decantaverunt.

LXXXVI. De quodam qui tenuit ossa [illegible]

[illegible]

nari potest. quare distinctionem ceterarum visionum ad octavum distulerim locum. Non absque ratione et causa sacramenti novi hic feci. Sicut enim Christus in evangelio scalam composuit ex octo beatitudinibus, per quam celos conscendere possit omnis christianus, ita in hac distinctione scala erigenda est ex eisdem ordinibus, per quam humane visioni condescendat celestis exercitus. Duo latera huius scale duo sunt genera visionum, corporalis scilicet et spiritualis, ita tamen ut per spiritualem omnis visio intelligatur in qua solus spiritus operatur. Que est visio corporalis? Cum aliqua divino nomine corporalia videntur, et per illa aliquid significatur, ut sicut Heliseus vidit currus igneos in raptu Helie, et rex Balthasar articulos manus scribentis in pariete. Hac visione sepe angeli non nisi et anime sanctorum in corporibus subiectis a mortalibus oculis corporeis contemplantur, ut postea dicetur sub exemplis. Quid est visio spiritualis

Que fit per ymaginem similitudinem corporum, ut fieri solet in extasi et in somniis. Sub hac comprehendamus et visionem intellectualem, licet multum ab ea differat. quam quidam dicunt esse triplicem: enigmaticam scilicet quam habent viatores, et presentariam qua vivunt cives, et mediastinam quam habuerunt Adam et Eva in paradyso. Quid est visio intellectualis.

Visio intellectualis sive mentalis est, qua nec corpora nec ymagines rerum videntur, sed in corporeis substantiis intuitus mentis mira dei figitur potentia. In supremo gradu huius scale locemus Christum, qui deus est et homo, caput et origo sanctorum omnium. In secundo gradu descendendo ordinem angelorum. In tertio gradu huius ordinem patriarcharum atque prophetarum. In quarto gradu ordinem apostolorum. In quinto gradu ordinem martirum. In sexto gradu ordinem confessorum. In septimo gradu ordinem virginum, viduarum et continentium. In octavo gradu visionem quarumlibet rerum miraculose apparentium. Quali modo sive in qualibus forma celestes spiritus utrum sint angeli seu humani, qui mortalibus se videndos exhibeant, magis exemplis quam sententiis scire desidero. Premissa tamen prius visione dei ac salvatoris nostri Ihesu Christi.

...mentum spiritum sanctum, qui ab ipso procedit, de cuius etiam apparitione mirabili aliquid dicere propono. ut hoc quod postulas digne valeam adimplere. Licet individua sint opera sancte trinitatis, et pater et filius atque utriusque spiritus sanctus credatur consubstantialis, nunquam tamen in subiecta creatura pater mortalibus apparuisse reperitur. quod de filio et spiritu sancto dici non potest. Duas siquidem Christi persona naturas continere creditur: divinam et humanam. Secundum illam lucem habitat inaccessibilem, in qua nemo eum vidit unquam. Secundum istam humanam scilicet in terris visus est et cum hominibus conversatus est. Visus est enim ante legem et sub lege a patribus, sed in aliqua subiecta creatura. Visus est tempore gratie in humana natura. Et licet semel ex virgine sit natus, nutritus ac lactatus, semel a magis adoratus, et in templo presentatus, passus, et a mortuis suscitatus, ascenditque in celum, attamen usque ad diem iudicii eadem sacramenta mirabiliter renovare non desinit, secundum predicta visionum dilectis et electis suis gratia, nunc in infantia et pueritia, nunc in adolescentia et iuventute suam exhibens presentiam, sicut sequentia declarabunt exempla. Lata e.

Capitulum I. De sacerdote cui natus Christus revelatus est.

Sacerdos quidam de domo nostra, dum de sacramento incarnationis Christi plurima cogitaret, nocte quadam per visum in nativitate eius raptus est in divisorium. In quo dum audiret quod esset parturitura, respondit: Christus semel natus est, denuo nasci non potest. Si virgo hec parturitura est, aliquis propheta magnus nascetur de ea, non Christus. Vix verba finierat, et ecce illa sine dolore peperit filium, pannisque involutum monacho porrigebat. Quem ille inter brachia sua colligens, ac deosculans misterium intellexit. et mora dulcissimus illis evigilans, premissas cogitationes tam lucida visione terminatas minime dubitavit. Ecce visio spiritualis fuit, sed in somnis facta. Illam huic subiungam visionem, que discerni non possum utrum in somnis sive per mentis excessum contigit, apud divisorium.

Capitulum II. De sorore Christina et relatione eius. Eidem natus.

Dominam venerabilem virginem Christinam, cuius in precedentibus memoria habita est, in vigiliis sanctimonialem visione

sue nativitatis letificare volens. tempore quodam cum matre et ioseph. apparuit pan-
nis involutus. et in presepio reclinatus. Erant enim idem panniculi lanei et albi
pannus scilicet vilis defendens. fascia vero qua membra eius ligata erant. grisei coloris vide-
batur. Vides quanta humilitas. quanta pietas in dei filio. Pannos suos pannis ordinis
conformare dignatus est. ut apostolus ille beatus de suscepto habitu gratularetur. Simile habes
in superiori distinctione. capitulo. xvi. ubi domno christiano de claustro morienti in cu-
nulla cum matre apparuit. NOVICIUS. Quod genus visionis videtur tibi precellere. illud scilicet quod fit
in sompnis. an illud quod fit in excessu mentis. MONACHUS. Ut plenius te de distinctione
expedire valeam. diversas sompniorum causas tibi distinguam. III. De distinctione [...]

Sompnium quandoque fit ex reliquiis cogitationum et curis. quandoque ex crapula vel
ex inanitione. quandoque ex illusione. et fantastica ymaginatione nulla sine
precedente cogitatione. quandoque ex premissa cogitatione illusione secuta. quandoque per
revelationem spiritus sancti. que multis modis fit. et hoc genus sompnii dignissimum est.
Nec tamen mirum. immo magis meritorium est. si cogitatio sancta precellit. Igitur quamvis
visio fiat nocturna. in eo visio que fit per mentis excessum anteferetur. quia certior. gra-
tior. et iocundior. Prior visio quando de celestibus est. proprie dicitur revelatio. secunda
contemplatio. In utraque homo moritur exterior. et viget interior. Illa est infra rationem
et rationem habet intuitum. ista supra rationem. unde magis proprie videntur ad primum. Cum mens
per contemplationem in deum vadit. sensus rationis deficit. Hinc est quod moriturus benyamin
rachel moritur. Rachel que interpretatur principium visum. designat rationem. benya-
min cuius interpretatio est filius dextere. contemplationem. Rachel vero in nativitate ben-
yamin moritur. Cum de ratione celestium contemplatio nascitur. quia ibi sit infirman-
tis sensus rationis. mens ultra se expanditur. Quod si verum non esset. apostolus excessum suum
manifestans non diceret. Sive in corpore. sive extra corpus nescio. deus scit. NOVICIUS. Licet visio
spiritualis dignior sit corporali. tamen magis delectat me audire exempla de ista. quia
celestes spiritus. sive quod maius est ipsum creatorem spirituum. oculis corporeis posse videre. omni-
bus antepono. MONACHUS. Visionem tibi nunc referam. de qua iudicare debes. utrum spiritualis sit
an corporalis. est enim de nativitate christi. IIII. De monacho qui vidit [...]

In claustro monachus quidam in magna erat devotione. et videbatur
bonam dei manum super se habere. Erat quippe in opere manuum strenuus. in oratione
et psalmodia devotus. promptus ad vigilandum. et fervens ad completorium. Sed in ad-
ventu cum tantum bonum circa festum omnium sanctorum hausisset. spiritum eius que nimium vel mo-
dicum per plures dies sensisset detrimentum. cepit non tam audacter quam reverenter postulans
a domino exigere. ut eum in festo sue sanctissime nativitatis. qualicumque consolaretur visi-
tatione. Aderat sancta vigilia nativitatis dominice. et ille necdum tepuerat a devoti-
one. nec a supradicta cessaverat intentione. plurimas et plangens aliquid de di-
vina dignatione. De nocte autem ubi surrectum est ad matutinas. tanto tempore

inuasit corpus eius et animum. ut etiam tederet eum inuitum. Intrauit tamen chorum cum aliis.
nil psallere ualens aut nolens. dulcissimam illam sollempnitatem ex toto ut sibi uide
batur amissurus. a desiderio suo frustratus. Accessit ad eum alius monachus. innuens
ut pro ipso responsorium decimum cantare debuisset. Et ille non infirmitate impeditus.
sed desidia deuictus. signum refutabat. Sic ergo felices illas uigilias et sollempne
gaudium. infelici torpore transigebat. quippe quem nec psallere nec ad responsoria
surgere iuuabat. In decima tamen lectione. sedebat sibi uigilans quidem. sed clausis oculis.
et cogitabat molestias suas. in amaritudine animi sui. Dicebat quoque sibi secum iocanā
clo. Ecce sic et sic habuisti. hec et hec petisti. Ubi nunc est deuotio illa. ubi spes illa.
et pia de diuina pietate presumptio. Quid nunc agitur tecum. Et adiecit. Petie
ras ut aliqua tibi reuelatio fieret. Et si modo fieret. quid potissimum uidere eligeres.
Utrumque dominum Christum uel dulcissimam eius matrem. aut certe ambos simul. Cumque hiis et
huiusmodi occupationibus sederet. uigilans ut supradictum est. sed clausis oculis. ecce
lector dixit. Tu autem. et cantor surgens subiunxit responsorium. Benedictus qui uenit
in nomine domini. Et ecce astitit ante illum torpentem monachum. matrona quedam
reuerendi uultus. et incomparabilis pulchritudinis. habens in brachio infantulum ad
eo pusillum. quasi recenter natum. inuolutum fasciis uilibus ualde. et abiectis. In
tantum ut etiam super uilitate earum ille compassionem conciperet. Stabat autem quidam retro ipsam
senex amictus pallio. indutus tunica. et pileus non acuminatus super caput eius.
que omnia uidebantur esse de lana alba et munda. Uultum tamen senis uidere non potuit.
situ pillei impediente. Uidit etiam fusum. cum lino pendere a latere matrone. sed colum
uidisse se non meminit. Uidit. et quia clarius uidere uoluit quam uidit in illud ut
aperuit eum carnales oculos. et gloriosam illam uisionem perdidit. Et intellexit
quod beata uirgo fuisset illa matrona. infans Christus. et senex Ioseph. Et recepit in
illa hora spiritum suum bonum. et reliquum sancte sollempnitatis transegit in gaudio mag
no. Anno gratie .m°. cc. xiii. facta est uisio hec. Nov. Quia genus huius uisionis dis
cernere non ualeo. ad tuum examen illud remitto. Mo. Expertorum esset talia diffinire. Quod
si dixero uisionem illam fuisse spiritalem. obicietur quod non sit in sompnis facta. quia mo
nachus tunc uigilauit. neque in extasi. sensuum exteriorum eo tempore bene compos fuit. Item
si iudicauero illam corporalem. respondes quod oculis corporalibus clausis. corporaliter uidere
non potuit. Quid ergo. Audi de hoc meam opinionem non assertionem. Quantum ex
aliis uisionibus colligo. corporalem illam iudica. quia lucidum Christi aspectum.
ciuiumque celestium. tam sublimis palpebrarum prohibere non potest pa
ries. Hinc est quod inclusa quedam. cum a Sathana sub specie angeli
illuderetur frequentius. et hoc cuidam sacerdoti litterato confessa fuisset. dolos eius
non intelligens. respondit ille. Cum denuo tibi apparuerit. oculos claude. Si angelus fuerit
domini bonus. non minus eum uidebis. si uero malus. illum uidere non poteris. Quod uerum esse ordine experimento.

A v. De p̄ore q̇ uid' stellā ī nocte dñice nat' sup cantantes
lteri nr̄e sacerdoti · supdicte domus existenti · dñs sub alio typo natiuitatis sue
mysterium ostendit · Cū in q̄rta dñica aduentus · cantor responsorium · intuemini
q̄ntus sit iste · qui ingreditur ad saluandas gentes · inciperet · et pars conuentus
ad librum stans · ceptū pficeret · in choro abbatis sup formā cui cantantes innitebantur
circulū lucidū uidit · et in circulo stellā clarissimā radiantē · Et mox intellexit sicut in-
tellige debuit · quod stella eadem designaret xp̄m · circulus u̇ lucidus · orbē terrarum
illius aduentu illuminatū · Se stellam esse testatur in apokalipsi dicēs · Ego sū radix
et genus dauid · stella splendida et matutina · Et in sc̄o ewangelio se appellat lucem
mundi · Hec de natiuitate xp̄i tibi dicta sufficiant · Scias q; me hanc uisionē ab ei-
ore audiuisse · q̇ eā uidē meruit · Porro q̄m glo̅sa uisio cuidā sacerdotū nr̄orum · ī xp̄i
natiuitate · de xp̄o sit ostensa · audies in distinctioē sequenti noi · Precor ut gratulatim
ascendas de festiuitate ad festiuitatē · et infantia ad infantiam · nr̄i saluatoris · ut
Sic faciam · uisiones q̄s in illis et de illo factas noui · tibi recitando · vi · de richmo[de]
Uirgo q̄dam circa hoc triennium · defuncta est richmodis noīe · habitu quidem
secularis · s; uita religiosa ualde et sp̄ualis · Jeiuniis · et obsecrationib; sep
uacans · mente sepissime excedens · ita ut celi secretis interesset · et celi
regē · cū celi ciuib; frequēntius uideret · In quadā sollēpnitate epyphanie · cū
in monte sc̄e walburgis interesset matutinis · et abbatissa inchoasset duodecimum
responsorium · scil; In columbe spē · illa uigilans et orans in excessu fc̄a · xp̄m ī fant.
pannis inuolutū · et in p̄sepio positū corā se uidit · et circa illū q̄i thronum ae-
reum · ad similitudinē p̄ris · Erat q; ex utraq; p̄te eius similitudo · multitudo
angelorū extensis manib; eū adorantes · et oc̄lorū suorū acies · īdeclinabiliter
in eū defigentes · Nec mirū · Ipse est sponsus ille forma p̄ filiis hominū · ī quem
teste ap̄lo angli cōcupiscūt p̄spicē · Cūq; uentū fuiss; ad locū illū · patria uox
audita est · nō cōuenientū illa bāta in qua tē t̄pis sensus exteriores defecerant · s;
prius uocem audiuit dicentē · Hic ē fili' meus dilectus · in q̄ m̄ bn̄ cōplacui · Erat
enī ipē fili' dī et hoīs tanti decoris · et uox prius tanti dulcoris · ut exprimē ī m̄
sufficeret · Requisita etiā a me · q̄les esset effigies angelorum · respondit · Staturas
hn̄t humanas · facies uirginib; simillimas · genas ad instar rosarū rubētes ·
et in reliquis mēbris · niue candidiores · Alias adhuc m̄ retulit uisiones · q̄s lo-
cis cōpetentib; replicabo · De festo u̇ purificationis habes ī distinctione su-
priori · caplo · xx · uisionē mirificā uirgis de quidone noi · Puto huiusmodi reue-
lationes · qn; ex affcū oroīs obtineri noui · Hoc certissimū est · vii · De p[..]
In francia uirgo quedam xp̄m in etate trium annorū · q̄n tā loqui p̄ nam
rā potat · uidere desidans · ut hoc fieret p̄cib; instabat · Erat enī tā p̄fec-
tiue ut talia n̄ inmito p̄sumeret · et se exaudiri sperat · Die quadā cū dicta
missa · ipā pp̄o oī egresso sola in eccla in orā faceret · et infantē q̄i triennem ·

circa altare deambulantem conspexit, putans a matre illum ibidem neglectum; Erat enim speciosissimus et tante glorie vultus eius, ut in illius aspectu delectata, ad se vocaret, et manibus eius demulceret, sic dicens: Dic bone puerule ubi est mater tua? Qui dum nil ei responderet, estimans illa utpote infantem eum nondum posse fari, subiunxit: Nosti dicere pater noster tuum? Ad quod dum non responderet ut prius, adiecit: Dic post me: Ave maria gratia plena dominus tecum. Et dixit post eam infantulus eadem verba, tam hilariter et tam distincte, ut illa miraretur. Similiter factum est de clausula secunda: benedicta tu in mulieribus. Cum vero ei proferret: Et benedictus fructus ventris tui, totus humilitatis magister sua inspiratione sciens scriptum: non laudet te os tuum sed alienum, eandem clausulam dicere noluit, sed mox illa intuente, post visam formam celos penetravit. Tunc permanens virgo venerabilis, se exauditam intelligens, gratias egit Christo, qui tam celeriter adimplevit desiderium suum ex semetipso. Ipse vero dominus Ihesus est fructus ille benedictus, de quo Ysaias cecinit: Erit fructus terre sublimis. Fructus terre filius marie. Benedixisti inquit psalmista domine terram tuam. Non potuit gignere benedicta terra nisi benedictum fructum. NOV. Dignum mihi nota videtur, quod dominus orationem ore proprio editam recitare renuit, et in verba quibus matrem beatificare videbatur mox erupit. MO. Exemplum nobis dedit ut et ita faciamus. Sermonem iam in longum protraximus tam in presenti distinctione, quam in precedentibus de apparitionibus infantie salvatoris. Vis nunc aliquid audire ex illis visionibus quibus se ostendere dignatus est dominus suis amicis in etate perfecta. NOV. Volo et desidero, et maxime de illius passione. MO. Bene noveris. Passio enim dominica prima est sollempnitas post purificationem. Ipsa est festum redemptionis. Per ipsam est tartarus destructus, paradisus apertus, captivitas captivata, mors evacuata. Passio domini omnium tribulationum humanarum est antidotum. Contritionem excitat, lacrimas producit, temptationes compescit. VIII. V. cui Christus frequenter virg. apparuerit.

Puella Richmudis, tempore quodam ut puto dominice passionis, cum de ipsa meditando valde contereretur, mente excedens, mox per spiritum in domum quandam amplam et hyemalem rapta est, in qua salvatorem stantem nudipedem vidit, et quasi captivum, et circa illum multitudinem iudeorum. Stabat enim demisso vultu, tunica sola indutus, manibus etiam demissis. Tunica ei flavum videbatur habere colorem. Et sicut ipsa mihi retulit, in diversis angulis domus decem aut duodecim ad instar conciliarum congregati susurrabant de morte illius tractantes. Erat enim domus summi pontificis in qua acta sunt secundum historiam que huic ancille ostensa est spiritualiter. Quantum huius visionis virtutes compugnant religiosas, visio subsequens ostendit, que corporalis est. IX.

Puella virgo quedam religiosa, licet adhuc in habitu seculari posita, sub priore nostro Gerlaco cum multis lacrimis retulit, quod salvatorem in cruce pendentem cruentatum vulneribus videre soleat. Necnon ait illum video, si compassione et dolore urgente oculos clausero. Ecce hic habes evidens argumentum, quod visio illa de qua dictum est superius capitulo tertio fuit corporalis, ista vero iam dicta.

ex eisdem visionibus tantum pfecit ut de dni passione neq; cogitare n; loq posset
sine lacrimis et cpunctioe. Qd aut de eade vitulla passioe qi de fonte torrentis; lacri
me duruent. sermo sequens declarat. lacrima qa cito siccat. torrenti cparatur. R. de da
In claustro sacerdos quidam ante paucos annos defunctus est. ho simplex et de
illitteratus. danyel nomine. vite satis dure. Orationib; et ieiuniis infatiga
bilit opam dabat. omes pytantias recusabat. Hic cu vice qda. piscem sibi
ab abbate missu refutasset. sequte nocte in choro dyabolu ipe se vidit assistere
et piscem que ipe despexat manducare. Pro qua visione corpalit quide satisfecit; s;
no plene ab obstinatioe recessit. posit u in agone. sensib; q; iam invalidis ptiment
is. sola in oroe labia movebat. et vox penitus n audiebatur. et sic ultimu in
psallendo spm reddidit. Iste danyel multas revelationes habuit. multa vidit.
s; valde pauca notuit. Confessus e tn trib; vicib; sibi dnm apparuisse. Prima
vice in cruce an gradu psbiterii. scda in candidis vestib; an maius altare.
tercia in ignea forma desup altare. Cui cu salvator diceret. puto qd i pma fuerit
apparitioe. danyel pete a me qd vis et fiet tibi. ille sicut retulit m qda senio
ru dom illius respondit. Dne sufficiat m gra tua. nil aliud a te peto. nisi tm
ut lacrimas hre possim. quotiens passionis tue fuo recordatus. Et dns. Habeas
r hac gram. Ab illa enim hora sicut audivi. qn de passione xpi cogitare aut loqui
cepit. lacrime eruperunt. Nec mirum. Cristus ihs. ipe est silex ille limpidissim
qui aqs indeficientes. filiis isrl ministravit in deserto. Bibebant oes de spiritali
consequnte eos petra. Petra aut erat xpc. N. Quom est intelligndu hoc qd in psalmo
legit. pcussit petra et fluxert aque. abiert in sicco flumia. M. Nota est de hoc hys
toria. allegoria satis usitata. ideirco r aliquid dre volo. qd presenti visioni congru
at. et mentem tuam moraliter edificet. xi. Quomodo intelligendu sit pcussit p
Percussit petra. et cetera. Scdm intellectum tropologicu. idest moralem. Mo
yses ho est claustralis. que regis filia idest gra divina. misicordit tulit
de flumie vite secularis. Interpretatur enim moyses sumptus ex aqua. Petra
cordis est duritia. virga crux dnica. pcussio. passionis xpi recordatio. petre scis
sio. cordis est cpunctio. Bis moyses ut legit pcussit silice. et tunc pmu pduxerat
aqua. Primus ictus ptinet ad passionis xpi memoria. scds ad passi cpassionem.
Infidelis silice semel pcussit. q xpm cogitat qmq; passum. s; n cpatit. et io
cor ei scindi n potest ad lacrimas. qb; abluat sua pcca. Tu u si cogitationi cpas
sione addidis. petra bis pcutis. et mox esse potit qn cor tuu scindat ad cpunc
tione. et flumia lacrimaru m erupentes. p oclos exeant. atq; p maxillas de
currentes. qi in sicco. etia impetu suo via insinuant. N. Placet qd dicis. M. Qd
xpi passio medicina sint cont temptationes. dica r per exempla. De petro
nevat i predicto claustro qd alio nae hemmurode dr. iuvenis qidam

bone memorie · et laudabilis ad modum conuersationis · petrus nomine de confluentia o
riundus · cui celeberrimas dominus deus fecit consolationes · Quedam ex hiis que dicimus
supra iam recitaui · que iterum replicare dignum duxi · quia postea eadem plenius et
narrata a quodam eius confratre et familiarissimo cognoui · Sancta audiuit aliquotiens · uoces
Quadam etiam uice · cum ministraturus Item de eodem petro psallentium in sublimi ·
domino karolo · abbati quondam uillariensi · confessionem fecisset · et deuotionem eximio
iam accepisset · audiuit uocem de celo dicentem sibi · Dimissa sunt tibi omnia peccata tua. Item de eodem
Alio etiam tempore cum sacriste missam celebraturo · ipse astaret · et lampas extinc
ta fuisset et lumen aliunde afferre uolens · sed angustia temporis preoccupatus · flatu
lampadem reaccendit · Sane huic iuueni semel in die studium ad minus
reuoluere · et recitare sibi castissima · et dulcissima passionis christi mysteria · gratiarum spiritu
alium efficacissima meditamenta · In quo studio tantam per dimidium circiter annum
difficultatem passus est · ut qui non sibi ualere huiusmodi meditationes · arbitrari
debuisset · Tandem cum perstitisset pulsans · et illatas sibi iniurias · et difficultates ·
indefessus effugisset · secreta illa christi uoluntarie intuitur · ac deinceps sine difficulta
te · et qui ad manum paratus cottidie erat is · meditationibus illis suauissimis · cum
magna iocunditate usus est · In canone quod non magnopere curabat orare · sed de passi
Item habebat in desiderio · et tamen humiliter Item supra one christi meditabatur ·
quam uehementer optabat reuelari sibi diuinitus · aliquam ymaginem uultum saluato
ris · ut cum meditari debuisset ad eundem uultum · quem conspectum et bene cognitum
facilius intuitum mentis ymaginarie dirigere posset · Et dominus qui ei hoc inspirauit de
siderium non fraudauit eum a desiderio suo · laborabat ergo miserabili ac multiplici
luxuriantis carnis molestia · dyabolo instinctu · sed domino permittente · eo de temptationi
bus ordinante · Nam cum quodam tempore in angulo chori consortium diuini et deuotis orati
onibus · diuinum inplorans auxilium · ne sineretur labi in peccatum · post horam surrexit
et recessit · Siquidem in memoriam ei uenit · quod aliud quid agere haberet ex precepto Des
cendens per stallam · transitum habuit ante altare · infirmorum et conuersorum · Quo cum uenis
set · ueniam taliter acceptam · coram altari et abscessurus · sub lampade se humiliauit ·
et ecce ibi dominus ihesus stans ante eum · ut potuit pendens in cruce · Qui piissima
brachia sua abstrahens a cruce seruum suum amplexatus est · et tanquam precordi
alem sibi · in signum mutue familiaritatis · eum ad pectus suum attrahendo
stringit · temptationes quas ille ualidissimas · stringendo compescuit · Sane cum
tres periret · optime compos sui erat · sed felici illa uisione · ita a sensu suo
abstractus est · et ita dulciter affectus est · ut non plene scire poterit · utrum corporeis
oculis · an solo spiritu · consolationem illam accepisset · Et cum multas tam ante quam
postea · consolationes accepit · hoc tamen fatetur · quod ista supergressa multas ·
Tantam siquidem acceperat gratiam lacrimarum a domino · ut infra matutinas ui

aliqua hora oculi eius siccarentur. Huius rei testis sum ego, qui iuxta illum ad psal-
modiam stabam aliquanto tempore. Ita enim fervebat in Christi passione, ut spe martirii episcopum
Lyvonie Theodricum sequeretur cum abbatis sui permissione. Acceperat ille auctoritatem a domino
papa Innocentio, secum ducere omnes qui ire vellent, ad propagandam vineam Sabaoth in
populo barbaro. Adhuc ut audivi vivit, et ex precepto abbatis sui parrochiam in Livonia regens,
ubi predicat et baptizat, multosque tam verbo quam exemplo edificat, et in fide confirmat.
In supradicto claustro, alius quidam frater magnam longamque temptationem habuit, cap. xiii.
dicentibus sibi cogitationibus suis ut heremita fieret. Adeo hac temptatione devictus fuit,
ut aliqua etiam loca perlustravit, explorans aptum sibi habitaculum. Tandem conversus ad
beatam virginem, et se totum commisit, ipsam super ipsa per se fideiussorem constituens, quod quasi ipsa
suggessisset, hoc ille suam perscrutationem aggrederetur. Cumque ad beatam virginem sub hac conditione
sepius recurreret, quadam vice orante eo coram altari vox insonuit dicens: Fideiussorem me con-
stituisti, ego me absolvere volo. Ille vero se erigens, vidit virum venandi habitu ante
altare assistentem, crucemque in manu tenentem crucifixi, scilicet quinque vulnera digito super inducens et
sic videri dicentem: Sic omnes qui ordinem istum quem professus es servaverint, clavum iustitie pungit, ut
me vides facere. Et sic ille a magna temptatione liberatus est. xiiii. De Christina moni[ali]
Beate memorie Christine de Volmunstene cuius supra memini, etiam crucifixus
apparuit, et homo senex iuxta eum, qui ex parte dextra quem in manu habe[bat]
pungebat vulnera illius. Genus tamen visionis discernere non valeo. xiiii. De temp[tata]
Alteri cuidam sanctimoniali ordinis nostri, quam nominare nolo, tempore quodam cum esset gravissime
temptata, dominus Ihesus Christus, totus ecce sponsus, visibiliter apparens, amplexatus est eam, et omnem
illius turbationem in magnam convertit tranquillitatem. Ecce in omnibus his exemplis habes
quod visio dominice passionis, sive et meditatio atque compassio, maximum contra temptationes
sit antidotum. Sunt et in illa multiplices consolationes, sicut subiecta declarabunt exempla.
Duo conversi in Hemmenrode, in quadam grangia eiusdem domus quodam tempore manebant. Sta-
bant autem simul vice quadam, et hora completorii domino sue servitutis pensum persolve-
bant. Dicto completorio respiciens unus ad celum, vidit in sublimi crucem splendi-
dam, et in ea dominum crucifixum. Erat autem crux illa adeo splendida, ut ab ipso splendore sese
invicem clarissime contuerentur. Nam alias tenebre erant super faciem terre. Erat enim
hyemis tempore. Et quia loqui non licebat, signum fecit alteri, quasi interrogans si aliquid videret. At
ille se nil videre signavit. Tunc ipse signum ei fecit, ut genua flecteret et oraret.
Quod cum fecisset, ambo simul erecti post paululum tante visionis facti sunt socii, prius nihil vi-
dens. Ambo adhuc ut puto vivunt, nec licet prodere nomina illorum. N. Que tibi videtur cau-
sa fuisse tante visionis conversorum eorundem, meritum an culpa? M. Si pro eis visio facta est, al-
terum videtur causa fuisse, bona videlicet vita vel culpa, sive utrumque. Hoc esse verum visio subsequens
In Lucka domo ordinis nostri, que in superiori districto est, xv. de Ludol[fo], declarabit.
memini capitulo vicesimo quarto, conversus quidam est, sic ab Adam eiusdem domus

monacho didici. uir boni et disciplinat. Rudolfus noie. cui diuinit multa reue
lant. Hic cu nocte quada dictis matutinis. ante luce sub diuo staret. et orões aliqs
diceret. xpm i aere cruci affixu pede uidit. et circa eu quindecim hoies. singlos in singlis
crucib; Ex qb; decem erant monachi. et qnq; coúsi. os ei bn noti. utpote cognatio
ni sue pfessi. Ita aer fuat illuiat ex xpi psentia. ut singlos plene discnet. Cuq; stu
pefus staret. ob ta mirabile uisione. dns de cruce clamauit. Hosti rudolfe q sit
hi. qs circa me uides crucifixos. Respondente couerso. noui dne q sit. s; qd sit qd uideo.
prsus n itelligo. Et dns. Hi soli ex oi cogregatione. mecu crucifixi st. mee passioni
uita sua coformantes. N. In q se illi cofirmauerit. M. Utriq; i obia. i patia. in
humilitate. i abrenutiatioe toti pperans. ppe q; uolutatis. Hec et huic similia
monachos mres faciut. i qru psona p psalmista dicit. Qm ppt te mortifica
m tota die. estimati sum sic oues occisionis. Ecce crux de q i ewanglo. dic ipe
crucifix. Q n tollit cce sua cottidie & seqt me. n e me dign. No dic semel sic petr.
s; cottidie sic Antoni. Sic didici nup a pdco monacho. os illi qndeci ad huc uiut.
excepto uno q ia dormiu i dno. N. Nemo claustraliu uisione hac ignorare de
bet. M. Uer dicis. qr multi se putat ee monachos. et n st. ore & n uita dicentes
e aplo. Michi au absit gliari. n i cce dni nri ihu x. p que m mud crucifix e et ego
mudo. N. Dic qso qm nob itellignd e qd ide apls dic. Q au st xpi carne sua crucifix
erit e uitus et cocupiscetia. M. Sedm pcedutia uidet sic itelligendum.

xviii De crucifixioe religiosorum

Apostolus enuiatis opib; carnis. cu exposuiss; fructu spe subiuxit. Q aut st
xpi et c. Duplex e religiosoru crucifixio. hoic iterioris pp pam carnis mortifica
tione. Crux dr a cruciatu. Crux monachoru rigor ordis e. tu ppt uigilias
et oroes. tu ppt ieiunia & castigatioes. tu ppt silentiu & opa manuu. tu ppt co
tinetia carnis et uestimtoru striq; duritia. Q au st x. q e aplo dic possit. xpo co
fixus sum cu carne sua crucifixerit. idest cu affixerit. cu uitus opm et cocupiscetiis
desideriou pugnates. Nec ponut illi gniti plurales ilrumentalr. s; passiue. eo qd
p uirtutes i carnis macratioe mortificentur. Tres claui qb; corp monachi cu deb; ee
affixu. tres st uirtutes. p qs teste therunimo. mres efficiunt. scil; obia. patia. hu Nota
litas. Manu monachi dextam coligat obia s murmuratoe. sinistra patia s
simulatioe. Clauu obie ipellat amor supne libtatis. clauu patie. timor pene
iehenalis. Pedes illi ura humilitas coligat. ut n solu plats s; frib; se ppt xpm sub
iciat. ut dic possit cu psalmista. Humiliat su usq;qq; & c. Et in alio loco. Impo
suisti hoies sup capita nra. Duo pedes duplex e supbia. mtis scil. et corpis.
Et licet supbia capd sit oium uitiou. n tn incogrue p pedes. q itimu st ptes
corpis. qm; designat. Qd eni ualde odimu & despimu. h pedib coculcam. Un
iosue filiis isrl. ut colla regu calcaret pcepit. N. Satis m placet qd dicis. nc
residuat. cruce passiois uisioes explana. M. Qd dns sua passione nunc

ad consolationem nec correptionem iustis ostendat presto est exemplum. xviii.

Conversus quidam apud nos ante annos aliquot defunctus est nomine Conradus vir bonus ac timoratus. Ipse est qui vidit in dorso fratris Wilhelmi serpentem cum in choro dormiret sicut dictum est in distinctione quarta capitulo xxxvii. Hic ipse quadam die in domo nostra Dollindorp cum pararet solus esset et magnum cordis sui defectum sentiret ait intra se. Och inis debes sic mori sine homine. Vix verba finierat et in extasim ruens ecce salvatorem coram se in cruce pendentem vidit. Qui ait. Conrade vides quanta propter te sustinuerim. Moxque post verba consolationis adiunxit. Omnia enim opera tua bene placent michi excepto tamen uno. Quibus dictis consensus ex visione tam salutifera confortatus ad se rediit et cum oculos aperiret et eum quem spiritu videbat cerneret visio disparuit. Requisitus a fratre Richardo converso religioso cum ei recitasset visionem si dominum ad intrrogasset de opere eccce respondit non iam dictam pretendens necessitatem. Quod est quod salvator in viro sancto opus reprehendit quod tamen monstrare ei noluit. Puto quod illum de omnibus suis operibus voluit esse sollicitum ut dum unum nesciret de singulis timeret. Ipse ante mortem suam confessus est abbati meo quod voces angelorum nocte quadam audierit in celo. Obiit autem in ipsa dulcissima sollempnitate assumptionis domine nostre. Ipsi ut spero parabatur cum devote serviebat die tali de terris assumpti in celum. Non solum consolatio est in Christi passione immo et in sacris ymaginibus que eandem passionem representant. Sed honorantes illas quandoque honorat et remunerat. punit irreverentes et negligentes. x. x. de milite cui ...

Temporibus nostris in provincia nostra sicut audivi miles quidam altius cuiusdam militis patrem occiderat. Casu contigit ut defuncti filius occisorem caperet. Quem cum in ultionem patris extracto gladio trucidare vellet ille pedibus eius prostratus ait. Rogo vos domine per honorem sancte crucis in qua deus pendens misertus est mundo ut mei misereamini. Quibus verbis ille compunctus cum staret et quid facere vellet deliberaret invalescente misericordia hominem levavit et ait. Certe propter honorem sancte crucis ut michi que in ea passus est peccata mea indulgeat non solum tibi culpam remitto sed et amicus ero. Dedit que ei osculum pacis. Sed non multo post idem miles cruce signatus mare transiens cum ecclesiam dominici sepulchri aliis peregrinis viris honestis de sua provincia comitatus intraret et ante altare primum transiret ymago dominica corporis illi profunde satis inclinavit de cruce. Hoc cum aliqui ex eis considerassent nec tamen scirent cui tamen exhibuisset ex consilio singillatim reversi sunt et tamen alicui eorum inclinatum est ut cui prius. Tunc causam sciscitantes cum diceret se indignum esse tanto honore que supradicta sunt memorie occurrerunt. Que cum fratribus retulisset mirati sunt de tanta dei humilitate scientes ymaginem ei inclinationem fecisse pro gratiarum actione. xxi.

Soror quedam oratorii capellam ingressa cum ante altare coram crucifixo psalmos legeret et iam tarde esset custos illam ibi esse nesciens hostium forinsecus clausit et recessit. Quod cum illa tremisceus audiret nec tamen pulsare presumeret ibidem pernoctavit. Ut sicut ab eius ore audivi radius

[Margin notes: tarde (beside "Temporibus"); honore (beside "nec tamen scirent")]

quidam ad instar stelle de brachio exiens crucifixi tam eius vultus presentit, ut in tenebris illis sine lumine psalmos legeret. Est super idem altare ymago beate virginis lignea filium tenens in sinu. Sub qua eadem sanctimonialis tempore quodam coram illa psalterium legeret, puerulus in sinu matris advenit, et quasi scire vellet quid illa legeret, in librum respexit et redditur. Est autem eadem venerabilis femina laica et vidua, multisque dei coram se consolationes tamen ac devota per invasiones huius.

Novitius quidam in Hemmenrode est nunc quidam xxi De novitio cui in quadam consolatione crux in fronte impressa est.

ad versiculum sancte trinitatis in choro devote se inclinaret, crucem fronti sue impressam sensit. Et puto quod eadem hora cogitavit de passione. Vocatur autem Hermannus et adhuc vivit.

Novicius: Puto quod sculptores et pictores sacrarum ymaginum aliquod speciale premium exinde percipiant.

Monachus: De hoc non debes dubitare, si tamen magis sit devotio quam avaritia in eorum causa. xxii

Monachus quidam magister ordinis de episcopatu Maguntinensi ante paucos annos defunctus est. Erat autem pictor bonus et ordini nostro tam devotus, ut gratis expensis tantum receptis in diversis domibus ad diversa altaria nimis decoros crucifixos depingeret. Ista nostros crucifixos tempore pene omnes fecit, nullas a nobis requirens expensas. Volens suo effigiatori ostendere Dominus, quantum ille crucifixus ad cuius ymaginem omnes facti sumus, quantum sibi labor ille suus placeret, in Parasceve die scilicet in qua eius passio specialiter representatur, illum in festo mortuorum annuntiatione de hoc mundo assumere dignatus est. Cui dicere Dominus: Anima cara mea, passionem meam mente et corpore devote sepe laborasti, de illa cogitando, illam quoque per picturas aliis exhibendo; ecce in die mee passionis te de labore ad requiem assumo, in qua iam non in metallo vel picturas figuraliter, sed presentialiter, id est facie ad faciem me contempleris. Hec dicta sunt de eo, quod Dominus eos qui ymagines sue passionis honorent, et honoret et remuneret. Nunc tibi ostendam, quod negligentes ministros quoque contemptores puniat et confundat. xxiii

Colonie in ecclesia sancti Georgii ex metallina est effigies Domini salvatoris, per quam multa miracula facta sunt ac sanitates. Unde multa luminaria matrone civitatis coram illa accendere consueverant. Maxima tamen causa illarum virtutum fuisse creditur portio dominica ligni que inclusa habebatur, que nunc extracta gemmis et auro circumdata est. Campanarius vero eiusdem ecclesie cum nullam ei reverentiam exhiberet, sed vadens ad arbitrium frequenter luminaria inde abstrahens in usus suos converteret, nocte quadam cum se in lectulum suum reclinasset et adhuc vigilaret, crux eadem ad eum venit et voce increpationis tam valide tinnivit, ut infirmatus multis diebus sanguinem vomeret. Huius miraculi ego bene recordor, et erat celeberrimum in tota civitate, ita ut ab illo tempore eadem crux habita sit in maiori veneratione. xxiiii De vindicta in milites qui hostes suos in ecclesia occiderunt.

In Cometia de Monte ante non multos annos inter duas cognationes multiplicata graves inimicitie orte sunt, ut se invicem caperent et occiderent. Die quadam cum plures unius partis convenissent in ecclesia ville que Westhupe dicitur, adversa pars pro vetula proditrice dedit eis signum dicens: Cum intinnire tonuerit, nolam traham. Quod cum fecisset, cellam cum multitudine ingressi armati super inermes irruerunt. Quo viso

31

illi arreptis sacris ymaginibus gladios opposuerunt. sperantes sibi illarum vindictio parti debe-
pulsores non nullum loco exhiberes honorem. nullam sacris ymaginibus reverentiam. ita hos
tium sitiebant cruorem. ut ymagines oppositas mutilaret. ipsi quoque crucifixo brachia precideret
et circiter octo viros in ecclesia trucidarent. Quod sacrilegium satis dure iudicavit. Nam
infra breve tempus ab occisorum consanguineis occidentium maxima multitudo sic dele-
ta est. ut vix duo superessent. vetula vero que illos prodidit tempore messis nimio calore
aeris suffocata est. Et quid dicam de malis christianis. cum apud damiatam sarraceni ig-
norantes christum ob iniuriam ymaginis eius graviter sint puniti.

Cum in obsidione damiate maxima pars exercitus domini sarracenis occurrisset. nescio
quo dei iudicio. infideles fidelibus superiores effecti. eos in fugam verterunt. multos ex
eis occidentes. et plurimos captivos abducentes. Qui ut cognoverunt in civitate
obsessi. in tantam leticiam resoluti sunt. ut in confusionem fidei nostre laqueum collo crucifixi
iniicerent. sic quoque sacram illam ymaginem. aliis additis iniuriis. per omnes plateas civita-
tis traherent. cum multa vociferatione et plausu manuum. victoriam deo suo ascribentes.
christo vero quasi mortuo et qui nullius valoris videbatur. in tam execrabili culpa. post breve
tempus valde terribiliter vindicari cepit in iudictam. Nam damiatanos ut pena cum concordaret
illatae iniurie. ulceribus percussit in gutture. sic ut etiam cibaria non possent glutire. Paulo
post civitatem ipsam inexpugnabilem. eis abstulit sua virtute. ita ut nec unus in modica illa
tione caderet christianus. Alia adhuc plura miracula. de sacris ymaginibus tempore dicte posses-
sionis usque ad decimam distinctionem. illa reservo. Hoc etiam scias quod usque hodie christum in
suis membris crucifigitur. nec a iudeis. nec a sarracenis. nec a malis christianis. unde per
malachiam conqueritur dicens. Si homo configit deum. quia vos me configitis. Item et vos me con-
figitis gens tota. Christianos nostri temporibus a iudeis esse crucifixos audivimus. a christianis a-
liquem ad mortem esse crucifixum nondum audivi. quosdam a sarracenis nuper fuisse crucifixos
intellexi.

Supradicta damiata. cum per obsidionem
multum esset artata. quidam ex paganis occulte exeuntes de civitate. cum ut christi-
ani fierent. tum ut mortem evaderent. ad nostros confugere ceperunt. Quos sarraceni
insequentes et comprehendentes reduxerunt. singulis quoque crucibus singulos inpendentes. ad
confusionem christianorum. super muros omnes suspenderunt. NOVICIUS. Quid sentiendum est de illis.
MONACHUS. Si fidem sitiebant et in fide timore penarum non nutabant. haut dubium quin mar-
tires sint. Non solum ab infidelibus christus martirizatur. sed et a malis christianis per pauperum iniu-
rias cottidie configitur et flagellatur.

Non est diu quod quidam pauper nescio qua compellente necessitate locum volens be-
rico duci lovanie. qui adhuc superest. presentiam illi adire temptavit. Cui cum
unus camerariorum indignatus scapulis eum repelleret. et passim baculo cederet
sine misericordia. conversus quidam ordinis nostri hoc vidit. et ingemuit. compassus illi usque ad
lacrimas. Subsequenti nocte salvator ei apparens. stans ante altare in gloria magna ar-

Gratias tibi ago quod heri tantum mihi compassus es, quem camerarius ducis tam immisericorditer cum corrigia fustigavit me. Ad quam vocem conversus evigilans, intellexit quod Christus adhuc in membris suis pateretur. NOVICIUS: Dic quaeso, est ne adhuc aliqua alia forma despecta in qua Christus mortalibus dignetur apparere? MONACHUS: Etiam. Tanta est humilitas in Christo, ut aliquando sub figuris infirmorum, aliquando quod amplius est speciem leprosorum assumens, nobis appareat. Si primum verum non esset, nequaquam diceret in evangelio: Infirmus fui, et visitastis me. De secundo dicit Ysaias: Vere languores nostros ipse tulit, et peccata nostra ipse portavit, et nos putavimus eum quasi leprosum percussum a Deo et humiliatum. Licet in dyalogo sancti Gregorii et in aliis locis plura de huiusmodi occurrant exempla, tamen quia ita promissum est tibi dicere licet nova, id est nostris temporibus gesta.

Henricus contractus Claraevallis monachus, cuius memini in distinctione prima capitulo xvi, quia ante paucos annos defunctus est, in eadem domo infirmarius fuit. Hic cum tempore quodam haberet magnum infirmum, iam morti proximum, et nocte surgens ad signum matutinarum, cum eundem infirmum considerasset, sperans illum posse durare, chorum ex his securior intravit. In quo dum sedendo modicum dormitasset, ecce salvator in figura infirmi assistit, et super pectus illius se reclinans requievit. Henricus vero de his perterritus, cum surgere vellet, dominus compescuit eum dicens: Bone, sine me quiescere. Ad quod ille vero expergefactus, mox recordatus est infirmi sui, et surgens atque in infirmitorium festinans, illum agonizantem invenit. Quem cum ad terram deponere vellet, super pectus eius secundum modum visionis exspiravit. Quod autem Christus speciem quandoque leprosorum assumat, sequentia declarant exempla. 29

Nobilissimus princeps Theobaldus comes Campaniae, de cuius operibus misericordiae in vita sancti Bernardi abbatis Claraevallis multa leguntur, tantae humilitatis erat, ut etiam pestilentialium tuguria leprosorum visitaret. Adhuc vivunt qui eum in carne viderunt. Habebat autem ante castrum suum quoddam claustrum leprosum quendam manentem. Ante cuius domunculam quotiens cum transiret, de equo descendit, et ad illum intrans, propriis manibus pedes eius lavit, elemosinam dedit, et abiit. Post breve tempus idem leprosus comite ignorante mortuus est et sepultus. Die quadam comes iterum villa illa transiens, mox vero ante tugurium sibi notum venit, descendit dicens: Oportet me visitare patrem meum. Intrans quem non leprosum sed in leprosi forma et habitu contemplatus est, Christum. Cui cum consueta opera misericordiae impendisset, et tanto devotius quanto inspirabat a visitato forti, hylaris exivit. Cumque suis dixisset: gaudeo me vidisse leprosum meum, responderet ei quidam: Domine sciatis pro certo eum esse diu defunctum et in tali loco sepultum. Quod vero cepit princeps pulsimo exultavit in spiritu eo quod vide ei quem ministrare meruit pestilentiali. Quem multo tempore in suis membris venerat est. Verum autem dominus tantam humilitatem principis etiam in presenti remuneraret, et ut verba sua vera ostenderet quae dixerat: Quod uni ex minimis meis fecistis mihi fecistis, se illi exhibere dignatus est. Audi aliam visionem ista adhuc excellentiorem. 30 31

32

Eo tempore quo heresis albiensium pullulare cepit contigisse dicitur quod narro. Erat in
regno francorum episcopus quidam etate iuuenis, sed magne religionis. Nomen eius sive
diocesis non memini. Hic tante fuit pietatis misericordie ac humilitatis, ut equitans
in uia neminem leprosorum sibi occurrentium sine elemosina preteriret. Sepe etiam de equo
descendit, et petentes preueniens, nummis manibus illorum tamquam gazophilacio christi im-
missis, atque deosculatis, iterum ascendit et processit. Die quadam dum per stratam publicam
incederet, leprosus quidam secus uiam stans in agro, uoce raucissima ut sui misereretur clama-
uit. Erat autem aspectus eius tam horridus, et quia lepra tam corrosus, ut oculis humanis non sine
cruciatu illum inspicere posset. Quem ut sanctus episcopus uidit, iuxta morem, mox de equo ruens
ad illum currens obtulit elemosinam. Ad quem leprosus: Non sunt mihi necessarii nummi tui.
Cui cum episcopus responderet: Quid ergo uis ut faciam tibi? Ille subiunxit: Ut putredinem
huius infirmitatis mee abstergas, digito cauiculam de naribus pendentem magni
horroris atque fetoris. Quam cum uir beatus christi amore succensus manu tangeret, clama-
uit ille dicens: Cessa cessa, asperitatem digitorum tuorum tolerare non ualeo. Cumque adhi-
beret pretiosam camisie sue, que de panno fuit satis subtili, simili clamore prohibitus est,
tunc episcopus: Si pati non potes manum, si non pannum delicatum, quid uis ut abstergat? Sola
lingua patiar propter lenitionem lingue, dixit leprosus. Mox ad illud uerbum lucta non modi-
ca orta est in corde pontificis inter gratiam et naturam, illa ut fieret uolente, illa con-
tradicente. Sed gratia dei cooperante et natura iam facente, linguam apposuit, et primitias
elephantinam linxit. Mira res. Mox de naribus eius qui leprosus uidebatur gemma pre-
ciosissima lapsa est in os episcopi. Et ut esse christum se ostenderet, qui ad probandam episcopi uirtutem
se finxerat leprosum, in oculis eius gloriose celos ascendit, et quem eiusdem glorie principes futu-
rum episcopus ascendens repromisit. Dominus Geuardus abbas meus rediens de capitulo generali hoc
nobis retulit, asserens id recenter fuisse gestum. Nouicius: Illud est gratia cooperans. Monachus: Du-
plex est gratia dei, operans per quam episcopus tantum bonum uoluit, cooperans per quam illud perfecit.
Poterat antistes iste uenerabilis mito dicere cum sancto Iacob patriarcha: Uidi dominum fa-
cie ad faciem, et salua facta est anima mea. Nouicius: Magna sunt que dicis. Monachus: Ut autem non
solum in ore duorum, sed et trium testium stet omne uerbum, addam tertiam uisionem, duabus
his imparem, sed forte iudicio tuo propter opus maiorem.

In Salzeburgensi ecclesia iam multo tempore religiosi exstiterunt episcopi. Ex quibus
unus, nescio utrum hic qui nunc est siue eius qui ante eum fuit predecessor, uenerabilis iste in-
firmorum siue leprosorum lares quosque uisitauit. Die quadam tugurium quoddam intrans
et leprosum ut ei uisum est hominem in eo lecto decubantem ac gementem reperiens, quid habere
uellet requisiuit. Cui cum ille responderet: corpus christi desidero, episcopus festinus abiit
et attulit ori que leprosi qui ualde horridus uidebatur cum cautela qua potuit inmisit.
Ille uero ad comprobandam antistitis fidem, antequam masticasset eucharistiam, nause-
am simulauit, et cum fetidissimo uomitu quod sumpserat cum reiecit.

Ipse non tactus manibus eius mirro suppositis eiectas recepit inmundicias. quas statim in os mit
tens sumpsit ob honorem sacramenti. Postea cum eundem leprosum uisitare uellet. et non inueniret
dictum est ei a circummanentibus quod multo tempore in eadem domuncula nullus habitasset leprosus.
Et cognouit uir domini plenius. tum ex testimonio referentium. tum ex gratia ex perfecta suspicione
percepta. quia Christus esset qui mentis moribus electorum suorum constantiam probare consueuit. Hec dicta
sunt de Christi persona. Porro de illius resurrectione atque ascensione. nullas intellexi uisiones
relatu dignas. nisi solam. si tamen uisio dici potest. 33

Sacerdos quidam de domo nostra. sicut michi retulit. cum anno preterito in sacratissima
nocte pasche. staret ad matutinas. finito duodecimo responsorio. et ymno
te deum laudamus incepto. circa se sensit flagrantiam aromatum. et per tantam moram
ut miraretur quid esset uel unde esset. Sed in cogitationes sue dicebat. Hic est animum odor ille
aromatum. non ex presentia inuisibili sanctarum mulierum de quibus ista nocte cantatum est. quia
uenerunt cum aromatibus ut ungerent Ihesum. **Nouicius.**

Cum resurrectio passione dignior sit. quid est quod tante reuelationes habemus
de illa. et tam pauca de ista? **Monachus.** Primo hoc ascribendum est humilitati Christi. ne uidea-
deantur iactantie manifestare ea que egit gloriose. et subprimere illa que egit ignomi-
niose. Deinde quod nullum est sacramentorum. quod tam efficax sit diuini amoris incentiuum quam
opprobria passionis. Apostolus dicit se nil scire nisi Ihesum Christum et hunc crucifixum. Ergo Christi passio
eius fuit lectio. O quantum legere desiderabat Iob. in libro passionis Christi quando dicebat. Quis
michi tribuat auditorem. ut desiderium meum omnipotens audiat. et librum scribat ipse qui iudicat.
ut in humero meo portem et circumdem illum quasi coronam michi. Liber uite Christus est. secundum
Iohannem septem signaculis signatus. in quo ut ait Paulus est salus. uita et resurrec-
tio nostra. quem apostoli cum multa gloria miraculorum. quasi coronam portauerunt per uniuersum mun-
dum. Quem cum primo obtulisset scienti litteras. idest iudeo. et respuisset; illum tanquam signatum
apposuerunt ei nescienti litteras. scilicet gentilitati. et cum illum intelligere non posset. exposuerunt ei
sicut Philippus eunucho. Librum ipse Ihesus Christus scripsit. quando propria uoluntate passus est. In pelle si-
quidem corporis eius. scripte erant littere minores. et nigre per liuidas plagas flagellorum. littere
rubre et capitales per infixiones clauorum puncta et uirgule per punctiones spinarum.
Bene pellis eadem prius fuerat multiplici percussione. pumicata. colaphis et sputis creata.
arundine linata. **Nouicius.** Gaudeo me cum fructu didicisse quod ignoraui. **Monachus.** Dicatur nunc
aliquis uisiones de spiritu sancto. **Nouicius.** Pero ut prius expedias me de spiritu sancto. et si sit differentia inter
ipsum et spiritum quem Christus in cruce emisit. **Monachus.** Hoc faciam ipso adiuuante. et hoc quanto compendio-
suis potero. 34

Spiritus sanctus deus est. tercia in trinitate persona.
a patre filioque procedens. eisque ambobus. ipsis consubstantialis. eiusdem sapientie atque
potentie. Unde in psalmo. Verbo domini celi firmati sunt. et spiritu oris eius omnis
uirtus eorum. Quod spiritus sanctus a patre procedat. dicit filius. Non enim uos estis qui lo-
quimini. sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Item. Qui a patre procedit.

Quod a filio procedat testis est apostolus dicens. Misit deus spiritum filii sui in corda vestra. Ipse
etiam spiritus ubi vult spirat. Sanctus. multiplex. unicus. subtilis. modestus. disertus.
mobilis. incoinquinatus. certus. suavis. amans bonum. acutum. qui nihil vetat. benefaciens.
humanus. benignus. stabilis. securus. omnem habens virtutem. omnia prospiciens. et qui
capiat spiritus omnes intelligibiles. mundus. subtilis. Cuius varia dona cum apostolus enumeraret,
sic conclusit. Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus. dividens singulis prout vult.
Inter hunc spiritum sanctum et eum quem Christus in manus patris commendavit moriens. tanta est differen-
tia. quanta inter creaturam et creatorem. Nam spiritus ille anima Christi intelligitur. que a corpore separata est
per mortem. quod de spiritu sancto dicere nefas est. NOV. Sub quibus speciebus solet spiritus sanctus presentiam suam
mortalibus manifestare. MON. Duas tantum species reperio manifestiores. sub quibus in novo testamen-
to visus est. In columba visus est super Christum. in igneis linguis super apostolos. Nec hoc sine causa.
Septem enim naturales virtutes habet columba. que avis est simplicissima. per quas septem dona mys-
tice designantur spiritus sancti. In igne calor est et splendor. et spiritus sanctus ignit per amorem. illuminat
per sanctam operationem. N. Petitioni mee satisfactum fateor per sententias. nunc peto ut si aliqua
nosti exempla subiungas. MON. Quod nostris temporibus spiritus sanctus in columba et igne visus sit.

36 Dum dominus Hermannus abbas ¶ evidentissimis pandam exemplis.
esset in claustro. et in sollempnitatibus. intrante eo chorum hymnum Te deum laudamus
decantaret. circuiret ad fratres commonendos. atque secundum consuetudinem in chorum
conversorum diverteret. Henricus conversus cuius memini in distinctione quinta capitulo quinto. vi-
dit columbam candidam. de cruce que erat super altare conversorum in verticem ipsius desce-
dentem. Ubi multum quiete sedebat. donec circuitus impletis de choro exiret. Tunc
avolans. reversa est super crucem. Hymno vero completo. cum inciperet lectionem evangelicam.
eadem avis sacratissima. volavit super columnam quandam. analogio proximam. ibique
sedens et auscultans. sacre lectioni aurem diligentius adhibens. Qua perlecta
rursum rediit ad crucem. Et testatus est idem conversus sepius in festivitatibus se ean-
dem visionem vidisse. Quotiens inquit chorum conversorum intravit. et coram altari
ut ei moris est devote inclinavit. mox columba predicta cruce descendens capiti eius
insedit. In quo statim tantum creavit strepitum percussione alarum. tantum
splendorem nitore alarum. ut ab omnibus potuisset audiri. et ab universis
videri. si illis datum fuisset audire vel videre. Puto conversum hunc eundem fuisse
qui vidit super caput novitii cum in monachum benediceretur columbam. unde dictum est in distinct-

37 Cum in eadem domo monachus ¶ ione prima.
quidam iuvenis. evangelium legeret in conventu. predictus Henricus columbam
candidissimam super caput eius descendere vidit. illicque quiete residens usque ad
finem evangelii. Fuerat enim idem monachus sibi hospes. et tam bone vite. ut tanta
gratia dignus haberetur. Processu temporis cum factus fuisset sacerdos. cuidam mona-
cho ex fratribus eius. sacerdos quidam secularis dicebat. Ego frequenter video

columbam super caput illius monachi qui missas celebrat. Non tamen puto eum misse eius
infusisse corpus, sed spiritum. Est enim vir religiosus, multas huiusmodi consolationes a deo. N.
Quid sentiendum est de huiusmodi columbis. M. De hac questione quantum potui ex
pedivi te, in distinctione secunda capitulo quinto, loquens de sacerdote fornicatore, cui colum
ba sacramentum altaris tulit, et post penitentiam restituit. Signum est adventus
spiritus sancti columba. Si nil fuisset divini in predictis columbis, etiam aves eas in dulcerent.
Nov. Hoc satis credibile est. M. Quod autem spiritus sanctus etiam in igne presentiam suam quandoque ma
nifestet, audies in distinctione nona capitulo quarto. Quia iam plures visiones tibi
retuli de Christo, quasdam etiam de spiritu sancto, unam tibi dicam de sancta trinitate. 38
Non est diu quod quedam sanctimonialis ordinis nostri, dum in quadam die
dominica ad primam staret, et chorus psalleret fidem athanasii, illa de mys
terio sancte trinitatis cogitans in extasi excessit. In quo excessu tanta ei sunt reve
lata de illa summa et eterna trinitate, ut suo confessori modum eiusdem visionis
explicare non posset. Ecce hic copiose dominus visioni meae condescendit. Ipse est qui
Iacob in sompnis vidit innixum scale, angelis eius ascendentibus sive descenden
tibus. Sunt enim ut dictum est ordines civium celestium, descendentes nobis ap
parendo, ascendentes nostris visibus subtrahendo. Ipsi enim sunt Christi corpus et membra.
Nov. Qua similitudine? M. Sum breviter tibi dicam satis manifestam.
Caput Christi deus, caput ecclesie Christus. Oculi Christi sunt angeli semper 39
faciem patris videntes. Aures eius patriarche legem dei audientes. Nares Christi
sunt prophete, qui futura erant procul odorantes. Os eius apostoli qui ab ipso viderunt
et audierunt, mundo predicantes. Barba Christi sunt martires, fortitudinem mentis,
que per barbam designatur, in suis tormentis ostendentes. Ubera Christi sunt confessores,
verbo et exemplo infirmos nutrientes. Venter eius virgines et continentes, fructui
carnis, amorem castitatis anteponentes. De hiis sponsa dicit in canticis canti
corum: Venter tuus eburneus, distinctus saphiris. Ebur quod frigidissimum
est designat virginitatem, iacinctus vero qui aerei coloris est perfectionem individua
lem. N. Huius non invenitur finis. Precor ut singulis ordinibus singulas nostri sub
iungas visiones. Mon. Hoc libens faciam, et primo de angelis. Nov.
Quot sunt ordines angelorum? M. Novem. Angeli, archangeli, vir 40
tutes, potestates, principatus, dominationes, throni, cherubim, et seraphim.
Dicuntur autem angeli, id est nuntii, quia dei voluntatem suggerendo nobis
nuntiant. Quilibet homo habet angelum sibi a deo deputatum ad custodiam, ab hora
nativitatis usque ad diem mortis, quorum ministerium quantum sit hominibus necessarium, tibi pandam
exemplis.
In francia virginem quandam religiosam 41
et inclusam, sathanas gravius sicut per stimulum carnis colaphizavit.
Illa nesciens virtutem in infirmitate perfici, vigilat cum multis lacrimis.

dominum rogauit quatinus eius pietate a tam immunda temptatione mereretur liberari.
Cui cum die quadam angelus domini apparuisset visibiliter, dixisset que vis ab hac temptatione
liberari, et illa respondisset: volo domine volo, celestis nuntius subiunxit: Dic versiculum illum
psalmi: Confige timore tuo carnes meas, a iudiciis enim tuis timui, et liberaberis. Angelo
vero disparente illa versiculum cecinit, et mox temptatio cessauit. Mira res. Fugato spiritu
fornicationis, statim accessit spiritus blasphemie, a quo tanto fortius, quanto periculosius tempta-
batur. Cepit enim dubitare de deo et fide christiana. Tunc magis quam prius in auxilium diuinum
inuocans, se a tam nefanda temptatione liberari cum lacrimis orauit. Tunc angelus se-
cundo ei apparens, ait: Quomodo habes soror? Respondit illa: Nunquam peius domine. Et angelus:
Putas te viuere sine temptatione? Necesse est ut alteram istarum habeas; elige quam volueris.
Ad quod angelo virgo respondit: Domine si sic necesse est, eligo primam temptationem. Licet enim
fuerit immunda, humana tamen fuit; ista vero quam nunc patior prorsus diabolica est. Cui angelus: Dic
versiculum istum: Feci iudicium et iustitiam, non tradas me calumpniantibus me, et liberaberis. Post an-
geli discessum blasphemie spiritus eam deseruit, et stimulum carnis recepit. NOVICIUS: Quis tibi
videtur angelus iste fuisse? MONACHUS: Eius puto proprius, qui maluit in carne tribulari, quam in
mente. Temptatio enim est custos humilitatis, et materia exercende virtutis. Virginibus
et eis qui non peccauerunt, maius gloria atque superbia, importuniores esse consueuerunt. Cum se
angeli sollicite commissorum opera bona, considerent, ut deo illa representent, subsequens sim-
declarabit.

Conuersus quidam de Hemmenrode
cuiusdam grangie eiusdem domus magister erat, vir bonus ac disciplinatus.
Iuxta hunc cum exiret ad opera manuum siue ad negotia domus sue, alius quidam
simplex conuersus, angelum domini frequenter ambulantem vidit. Quod cum retulisset domino huma-
abbati suo, referenti respondit: Quia visionem retulisti, nunquam angelum de cetero videbis.
Quod ita factum est. NOVICIUS: Non videtur michi frater iste deliquisse, si sibi diuinitus reuelata abbati
proprio manifestauit. MONACHUS: Sanus puto quod non sine aliqua cordis iactantia conuersus visionem
eandem recitauit. Et quia abbas hoc considerabat, quod futurum estimabat predixit. Erat enim
prudens et litteratus, ante conuersionem sanctorum apostolorum in colonia decanus. NOVICIUS: Cum quilibet
homo duos habeat angelos, ut dicas sibi deputatos, bonum ad suggerendum bonum, et
malum ad suggerendum malum, quid est quod tam facile hominis voluntas angelo malo consen-
tit ad peccatum? Est ne bono in consiliis efficacior, et ad vim inferendam valentior? MONACHUS: Licet
licet homo habeat angelum bonum ad custodiam, et malum propter exercitium, neuter tamen illorum
voluntati humane vim inferre valet, ut propter illius consilium violenter inclinetur homo
tantum ad bonum, siue ob huius suggestionem trahatur ad malum. Contulit deus homini
liberum arbitrium. NOVICIUS: Quid est liberum arbitrium? MONACHUS: Facultas voluntatis et rationis
qua eligitur bonum assistente gratia, malum vero desistente gratia. Liberum dicitur propter vo-
luntatem que libera est, et sine necessitate arbitrium propter rationem, que ea que vo-
luntas appetit, arbitratur et discernit. Et licet ratio sepe voluntatem sequatur

ad peccati consensum. numquam tamen approbat malum. Quod vero voluntas tam prona
est ad peccandum, causa subest. Habet enim dyabolus duos satellites etiam audaciores.
quibus illa impellitur. fomitem scilicet carnis quem scriptura vocat tyrannum. et mun-
dum. Caro concupiscit. diabolus concupita incendit. mundus incensa ne extinguan-
tur se obicit. Ex peccati fomite multa oriuntur vitia. diabolus multa sibi assumit sub-
sidia. mundus innumerabilia sibi offert oblectamenta. Ecce currus et equites syrie
regis. id est diaboli. missi ad capiendum helyseum id est iustum. Quibus visis id est
in circuitu tuo consideratis. si clamaveris cum ministro helysei. heu. heu. heu. domine mi
quid faciemus. voce tibi prophetica respondeo. Noli timere. plures enim nobiscum
sunt quam cum illis. Aperi oculos et vide. Habes intra te rationem. contra carnis fomitem. ar-
cangelos contra diabolum. turbam contra turbam. Et ecce inquit mons plenus equo-
rum et curruum igneorum. id est custodiam non minus. sed maiorum angelorum in circu-
itu helysei. id est hominis electi. Contra carnis incentiva oppone virtutes natura-
les. Habes super hec omnia gratiam divinam. que mox ut menti tue si in peccatis fueris
infunditur. carnis incentiva restringit. diabolum retundit. mundum trahit in odium
vertit. Hoc etiam scias quod quedam facimus. sine instinctu utriusque angeli. Que si
bona fuerint. amplius in eis meremur. si mala. plus demeremur. NOVICIUS. Sanis de huius-
modi expeditus sum. nunc quod residuum de visionibus angelicis nosti. michi manifes-
ta. MONACHUS. Quod animas sibi commissorum deo presentent. ex hoc quod sequitur potes probare.
Soror christina de volmuntsteine. sanctimonialis in bergis. annis in superioribus
memini. tante fuit perfectionis. ut presens vita ei esset in tedio. et mors
in desiderio. Tempore quodam quadragesimali. cum se in proximo pascha
putaret esse morituram. mente excessit. et rapta est in locum amenissimum. haut
dubium quin in paradysum. In quo vidit altare miri decoris. et ante altare multe
reverentie personam. cuius pulchritudo inestimabilis erat nimis. Quem cum inter-
rogasset quis esset. vel cuius officii. respondit. Ego archangelus qui presento animas
ante deum. Et illa. Numquid domine et animas de ordine nostro presentas. Etiam inquit.
Omnium in ordine tuo bene viventium animas. monachorum videlicet conversorum et sancti-
monialium. ego presento ante deum. Et adiecit. Non modo morieris. sed in pro-
ximo pascha. Quod ita factum est. Nam cum per aliquot dies egrotaret et pene cottidie
communicaret. in agonia posita. viaticum sibi dari petiit. cum quo nondum
plene masticato. spiritum reddidit celo. Cum esset adhuc in predicto mentis excessu. ve-
nerabilis virgo christina. vidit super altare mitram magni decoris pendentem. Et
cum requireret ab angelo. quid futurum esset de anima cuiusdam sacerdotis. quem speci-
aliter diligebat. cuius tunc recordabatur. respondit. Cum obierit. mitra hec
capiti eius imposita. ante deum illum presentabo. NOVICIUS. Quem putas angelum illum
fuisse. MONACHUS. Sanctum mychaelem. qui ut dicit auctoritas. prepositus est paradysi.

Ceterum cum angelis diligentior est circa genus humanum. Unde in danyele legitur fuisse princeps filiorum israel. Hinc est quod suam memoriam in terris hic voluit ut ab hominibus de quorum salute semper sollicitus est, obsequiis veneraretur, et diligenter agnosceretur. Novicius: Quid si in aliquo loco sibi deputato minus veneratur? Monachus: Ibi etiam minora eius beneficia experiuntur, ita ut aliquando etiam presentialiter inde recedere videatur, secundum testimonium subsequentis visionis.

Eo tempore quo dominus theodericus coloniensis archiepiscopus, qui adhuc superest, castrum in gudensberg edificavit, sacerdos quidam religiosus a colonia rediens, cum viciniam dicto propinquasset, sanctum mychaelem archangelum in specie bubonis nocte de eo in vicinum montem, que stroberg dicitur, in quo memoria est beati petri principis apostolorum u alis extensis volare conspexit.

Eodem tempore homo quidam theodericus nomine de villa prima ad ecclesiam properans, de predicto monte capsellam cum reliquiis quam sepe viderat super montem stroberg per aerem duci vidit. Ambo illam viderunt et usque hodie testes sunt tante visionis. Si vero minus credis, interroga dominum wilhelmum sacerdotem de stroberg, qui se ab ore illorum qui hec viderunt audivisse testatur, et dicere. Habebat enim et adhuc habet sanctus archangelus in gudensberg ecclesiam nomini suo dedicatam. Et cum idem mons esset satis fortis, et ad munimen provincie bene situs, nullus tamen in eo castrum edificare presumpsit, quia hoc non posse fieri ob predictam memoriam ab incolis referebatur. Predictus vero theodericus huiusmodi verba non attendens, et castrum ibi edificans, antequam muros eius perfecisset depositus est. Nec mirum si ab eodem castro angelica recesserunt subsidia, cuius omnia pene edificia ex usuris cuiusdam iudei quem prefatus ceperat episcopus sunt constructa. Novicius: Quomodo potuit sanctus mychael sanctorum animas in exitu ab inimicis defendat? Monachus: Audies in distinctione duodecima. Non solum beatus mychael cum ceteris celestis militie exercitibus fideles protegit cum moriuntur, sed etiam presentibus ab hostibus visibilibus.

Non est diu quod sex milites templi in vicinia sarracenorum horam quidam canonicam prostrati dicebant. Ex inopinato paganis supervenientibus, cum illis surgere vellet et fugere, magister eis innuit ut iacerent. Mira res. Ut rex celestis ostenderet quantum ei magistri fides, et discipulorum obedientia placeret, angelos suos misit, a quibus infidelium turba turbata est, quidam capti, plures occisi. Cumque eos quos angeli vinxerant templarii comprehendissent, et dicerent: Ubi est exercitus quem dudum vidimus, a quo capti sumus et occisi? Responderunt: Quando necesse habemus venit nobis in auxilium. Cum non indigemus revertuntur in tabernacula sua. Intellexerant enim sanctos angelos illos fuisse quos ipsi videre non potuerunt, qui laudantibus dominum semper assistunt, ipsos que custodiunt. Ipsi revera sunt castra christi, qui iacob cum timore revertenti in terram suam venerunt in auxilium. Fuerunt quippe ei ut dicit scriptura obviam angeli dei, quos cum vidisset ait: Castra dei sunt hec. Hoc miraculum cum recitatum fuisset regi philippo in castris cum rediret de obsidione colonie, respondit: Certe si habuissem legiones pone in ore, ego psalmum reliquissem et fugissem. Hec dicta sint de visionibus

angelorum. Porro de uisionib; p̄riarcharum atq; p̄pharū. pauca dicere habeo. q̄r rarius scīs noui testamenti apparent. Que sit causa illius caritatis. qui etiam fuunt p̄riarche. qui p̄phe. et q̄re sic dicti. p̄cor ut edisseras. dein siquas nosti de illis uisiones subiungas. M.
Quanto breuius potero de requisitis te expediam.

Patriarche sunt uiri iusti. glosi. cum quib; locutus est d̄s. abraam scilicet. ysaac. et iacob. et alii q̄m plures. qui illos tēpe 7 p̄cedebāt. et subsequebantur. Di cunt etiā p̄riarche. q̄i primi principes. eo quod aliis fr̄i sint uia recte credendi. et norma bn̄ uiuendi. Horum successores fuerūt p̄phe. et ipi uiri magni 7 electi. qui xp̄i sacramenta et ecc̄e et si qua alia futura erant. tam p̄spicue p̄uiderūt 7 p̄dixerūt. ac oculis eorum corporis fuissent obiecta. Vn̄ quidam illorum dicebāt. Non faciet dn̄s u̇bum sup̄ t̄ram. quod nō prius reuelet seruis suis p̄phis. Prophe fuerunt ysaias. ieremias. ezechiel. danyel. 7 duodecim p̄phe. qui etiam ea que p̄uiderūt uel p̄dixe runt. scripto p̄petuauerūt. Vn̄ p̄phe dicti sunt uidentes uel significantes. Prophe dicuntur q̄i p̄fatores. uel q̄i porro fantes idest alonge. Quare aūt rarius apl̄s siu minib; nobis appareant. causa ēē uidetur. quod respectu iam dictorum ordinum modica et pene nulla est illorū memoria. apud eccām latinorum. Greci ū in nata litiis illorū sollempnizant. 7 ideo forte sepius illis appareant. De bō iohe baptista. cuius memoria celebris est p̄ uniuersam eccām. aliquas uisiones subiūgam. Ipse est enim nouissimus p̄pharum. 7 plus q̄m p̄pha. s̄ām lex 7 p̄phe teste xp̄o usq; ad io hannem.

In clarauallē monachus quidam iuuenis est etate. nomine iohs. mirus dilector sc̄i iohīs baptiste. In die siquidem natiui tatis eius natus est. 7 ob hoc a parentib; iohs uocatus. Sup̄ reliquos scōs illū diligit. 7 quotiens aliquid ad ipm̄ p̄tinēs psallitur. ut est canticū p̄ris eius zacha rie. ibi uoci parcit nō p̄cit. Nocte quadā cum idem canticū in choro cantaret. et uentum fuiss; ad illum u̇siculum. Et tu puer p̄pha altissimi uocabis. 7 c. sacerdos quidam stans in choro opposito. flāmam de u̇tice eius surgē uidit. Vocatur eni Wilhelmus. ē q; sacerdos religiosus. cui multa diuinit̄ reuelantur. Qui dicit ma tutinis dnm̄ sigerū adiit tūc priorē. et quid de fr̄e iohē uidit. exposuit. Que statim p̄or uocauit dicens. Dic m̄ bone fr̄ iohs. quid cogitasti in laudib; q̄n inchoatū ē bn̄dict̄ dn̄s d̄s isrl̄. Cui ille respondit. Credite m̄ dn̄e ego cogi taui. si esses in celis uox tua nūq̄m raucesceret. s; semp̄ dm̄ laudares cum an gelis. Et prior. Quid habuisti in corde int̄a illum u̇siculum. Et tu puer p̄pha altissimi uocabit. Ad quod itm̄ respondit. Ita accensum est cor meū in hora illa in memoriam sc̄i iohīs quē diligo ualde. ut uix me capē possē p̄ gaudio. Et cognouit p̄or q̄d flāma eadē. signū fuisset uehem̄tissimi amoris. de corde adolescentis in celum ascendentis. Que optīo uisio ħ a priore clareuallis p̄ori de claust̄ recitata ē. a quo illā didici.

Retulit michi dn̄a Richardis magr̄a de insula sc̄i Nycholai. anno p̄terito quan-
dā sc̄imonialis sibi bn̄ note. miram dileccionem erga p̄dictū dm̄ p̄cursorem.
p̄ius eum om̄ib; sc̄is illum dilexit. Nec suffecit ei de illo cogitare. illum obse-
quiis et orōib; honorare. consororib; illius p̄rogativas p̄dicare. quin etiā ad perpetuam
dam eius memoriam. usificaret de eius annunciatiōe. nativitate. et gaudio parentū.
littāta siquidē fuār. et idō p̄sequi usib; studuit. quicquid de illius sanctitate legerat.
Om̄s etiam seculares cum quib; loquebatur rogavit ut nominarent iohem ul zacha-
riam liberos suos. feminas ū elizabet. Cumq; moritura esset. iohs monachus de claus-
tro eam visitavit. Sciens q; eius affcm̄ circa sc̄m iohem̄ ait. Matertera cū sis iā de-
functa. qualem missam vultis ut p̄mū cantem p̄ aiā ur̄a. an p defunctis. an de
sc̄o iohē baptista. Ad quod illa sine om̄i delibātione respondit. De sc̄o iohē. de sc̄o io-
hanne. Cumq; ad extrema venisset. compassa sorori sibi s̄vienti ait. Vade soror sup̄
solariū et quiesce modicum. Quod cū fecisset et levi sopore requiesceret. huiusmodi
vocem p̄ sompnū audivit. Quid hic iaces. Sc̄s iohs baptista ivisus est cū sorore tua
deguidē. Hoc illi nomē erat. Ad quam vocē sc̄imonialis exp̄gefcā. negglectis vestib; in
camisia descendit. et iam illam exspirasse invenit. Circa quam tam valde suavis odor
erat. ut non dubitaret. illic adesse p̄sentiam sc̄i iohis. qui aiām sue dilectricis cho-
ris sociaret angelicis. Narravit michi et aliam visionem ista ad huc iocundiorem.
quam sibi a magrā domus in qua visa est. dicebat ēē veritatam.

Due sc̄imoniales fuere et adhuc sunt ut puto. in quodā monastio diocesis
treverensis. ex quib; una sp̄alit diligebat sc̄m iohēm babtistā. altā ū sc̄m io-
hannem ewangelistam. Que que quotiens conveniebant. in sede illorum
maioritate contendebant. ita ut magrā quoq; vix posset eas compescē. Illa omīa dilā sui
privilegia i medium p̄ponebat. an ista sui dilā p̄rogativis. valide satis obviabat.
Nocte quadā ante matutinas. sc̄s iohs baptista sue dilectrici in sompnis apparens. sic ait.
Soror novit b̄atum iohem ewangelistam me maiorem. Nunquam hō celsior fuit illo. in-
te simul et corpe virgo. Ipm̄ xp̄c ad ap̄latum elegit. ipm̄ ceteris ap̄lis plus dilexit. ipsi
glām sue transfigurationis ostendit. Ipse b̄atissim in pectore xp̄i in cena recubuit. ipse
morienti astitit. Ipi virgini xp̄c virgo. matrem virginē comendavit. Ipse ceteris ewan-
gelistis altius volans. et intus oculos in totam divinitatis plenius defigens. ewange-
lium suū sic exorsus est. In principio erat v̄bū etc. Scripsit et apokalipsim. q̄ nil
in celestib; signis obscurius est. Plurima q p xp̄o passus est tormta. flagella. f-
vens oleū. exilia. Ecce p̄t ista et alia multa privilegia maior est me et dignior.
Mane g̊ voca sororē tuā cū magrām. et cadens an pedes illius. petere ut ignos-
cat t. qd̄ totiens exacerbasti eā mi causa. Que ad signa matutinalia exp̄-
gefcā. de tam clara visione cepit cogitare. Dictis ū matutinis cū se alta
sopori dedisset. sc̄s iohs ewangelista p̄ visum affuit. et sub sensu horū v̄borū

suam allocutus est dilectricem. Soror scias beatum iohannem baptistam longe maiorem esse me. Inter natos mulierum teste christo non surrexit maior iohanne baptista. Ipse propheta et plus quam propheta. Ab angelo est annuntiatus. a sterili matre conceptus. in utero supra naturam sanctificatus. in heremo sine omni peccato conuersatus. Quod de me dici non potest. qui fuerit mihi. aiunt secularis inter seculares uixi. Saluatorem quem in utero agnouit. inter turbas ad se uenientem digito demonstrauit. et in iordane sacris manibus baptizauit. Ipse celos uidit apertos. patrem audiens in uoce. filium uidens in homine. spiritum sanctum in specie columbe. Tandem pro iusticia martirizatus est. Ergo me maior est. Unde hodie uocare debes sororem tuam. ante magistram. et prosternere pedibus illius. sic quod eam rogare ut tibi ignoscat. quod totiens illam exacerbasti meque contentiose personam defendo. Mane singulari ad magistram ueniunt. quid uiderint exponunt. tunc simul se prosternentes. et ab inuicem ut eis uisum fuerat ueniam postulantes. mediante matre spirituali reconciliate sunt. monente illa ut de cetero de meritis sanctorum non contenderent. que soli deo nota sunt. N. Satis me edificat. tanta in superis ciuibus humilitas. M. Nulla quantum ex presenti uisione colligere potes. in regno celorum de maioritate premiorum est contentio. quia illic teste apostolo. euacuatur prelatio. Hoc tamen scias quod sicut ciues superni uisitant cum multa consolatione se diligentes. ita quoque cum correptione et plagis se contempnentes.

Canonicus quidam erat in ecclesia bunnensi. qui frequenter cum sodalibus suis moniales in dickirgen uisitare solebat. Nec erat in illa uisitatione aliquid religiositatis. sed leuitas et periculum animarum. Quotiens enim eum oportebat cum intrare claustrum. per monasterium quod in honore beati petri et sancti iohannis baptiste est dedicatum transibat erecto collo. nec una quidem uice coram altaribus caput inclinans. Nocte quadam. uenerabilis baptista iohannes in somnis illi apparens. et toruo uultu in eum respiciens sic ait. Tu inique totiens per oratorium meum transiens. numquam mihi aliquid exhibuisti honoris. ut saltem uel una uice ceruicem flecteres coram altari meo. leuansque pedem tam ualide trusit eum in uentrem. ut tam ex timore in excitatione quam ex dolore trusionis eiularet. Ab illa enim hora cepit infirmari. et paulatim intumescente uentre ydropicus fieri. sicque uadens donec inualescente morbo moreretur. Et ut scire. Iohannes erat nomen ei. forte ex hoc ipso sanctus amplius turbabatur. quod ipsa nominis eius equiuocatio nil memorie nil reuerentie cordi eius impresserat circa ipsum. N. Cum maior sit perfectio patrie quam uie. quid est quod sancti suas iniurias tam dure uindicant. M. Voluntas comprehensorum sic diuine uoluntati unita est. ut non posset aliud uelle. nisi quod illum nouerit uelle. Viatores uero pro inimicis tenentur orare. illi quod diuine iusticie consentiunt. Mercurius martyr Iulianum iam cum christo regnans occidit. qui in uia forte pro occisoribus christum exorauit. N. Placet quod dicis. Sed quid est queso quod sanctus baptista. quo maior nullus est inter natos mulierum. tanta ludibria passus est in morte uel consilio adultere.

ad petitionem saltatricis occidetur. Ut nullius mors iusti abhorreatur. Adhuc enim idem martirus precursor Christi in suis reliquiis ludibria experitur.

Non est diu quod quidam mercator terre nostre mare transiens, cum brachium sancti Iohannis baptiste in eius hospitali vidisset et desiderasset, intelligens eius custodem quandam peccatricem feminam amare, sciens quia nil esse quod mulieres huiusmodi a viris nequeant extorquere, accersiens illam ait: Si feceris me habere reliquias sancti Iohannis baptiste que sunt penes custodiam amasii tui, centum et XL libras argenti tibi tradam. Illa oblatam pecuniam sitiens, hospitalario consensum prebere recusavit, donec sacrum brachium optinet. Quod statim negotiatori tradidit, et predictum pondus argenti recepit. Cernis quantum ludibrium. Sic olim caput sancti Iohannis ab herode pro mercede saltationis tractum est lascive puelle, et ab illa datum matri adultere, ita hic ipsum brachium eiusdem datum est pro munere fornicationis ab hospitalario non minus herode malo turpi femine, et ab illa venditum mercatori. Quod ille non terre sicut herodes, sed in pannis involvens, ad ultimum pene terre fugit, et ad civitatem Grunninge que sita est in finibus frisie perveniens, comparavit domum, et in quadam eius columpna brachium occultans, valde ditescere cepit. Die quadam sedente eo in taberna, cum ei quidam diceret: ecce civitas comburitur, et iam incendium appropinquat domui tue, ille respondit: De domo mea non timeo, bonum ei reliqui custodem. Surrexit tamen, et domum intravit. In qua cum columpnam inmotam considerasset, ad tabernam rediit, mirantibus cunctis quid esset causa tante securitatis. Interrogatus de custode domus sue, cum per ambages respondisset, et hoc ipsum cives notare intellexisset, timens ne forte sibi vim inferrent, brachium extrahens cuidam inclusi custodiendum commisit. Que secretum celare nesciens, cuidam depositum prodidit, et ille civibus. Qui statim reliquias tollentes, et ad ecclesiam deportantes, depositori cum lacrimis sua repetenti durius responderunt. Que cum interrogassent cuius sancti essent reliquie, se nomen nescire dixit, nolens eis illas prodere. Ex dolore tamen civitate defensus, et pauperiem maerens, non multo post infirmatus est graviter. Qui cum mori timuisset, cuius essent reliquie, et quomodo illas obtinuisset, confessori suo patefecit. Quod ubi compertum est civibus, thecam argenteam et deauratam gemmis que preciosis ornatam, ad similitudinem brachii fecerunt, in ea reliquias reponentes. Ego autem hoc bienniuum brachium idem vidi. Eat est pelle et carne vestitum. Vidi ibi et crucem parvam auream, reliquiis refertam, fredrici imperatoris, que predicto homini cum brachio data fuit. NOV. Cum sancto Iohanne nemo sanctorum credatur fuisse maior, quid est quod nullum signum legitur in vita sua fecisse. MO. Ut chriftus ostenderet sanctitatem non consistere in signis sed in bona vita. Post mortem eius signis claruit et innumerabilibus et magnis. Predicti vero cives reliquiis sancti Iohannis timentes, retro altare fecerunt domunculam, ex tabulis satis firmam, in cuius cacumine noctu sacerdotem dormire fecerunt. Sub quo prima nocte sic domus conquassata est, ut non per unum hominem

ei maneret· secta u̅ nocte dormientem excussit· in pauimentum illu̅ proiciens· Cu̅q; uni⁹
ex potentib; de ciuitate infirmaretur· et theodicus eccl̅e illius sacerdos· ab illo rogat⁹
brachium in domu̅ eius detulisset· ac denudasset· tam brachiu̅ q̅m purpuram recenti
sanguine repit infectum· Hoc michi ore suo retulit· Sacerdos ab eode̅ brachio mo
dicum carnis p̅scidisset· cu̅ illa̅ manu occulte deferret· tantum sensit ardore̅ ex eo· ac
si ignitum carbonem portaret· Multa siquidem signa ac sanitates p easde̅ reliq
as in illa fiunt ciuitate· minis sci iohannis baptiste· 43

Est apud nos dens molaris· et magnus· eiusdem p̅cursoris dn̅i· tria habens
cornua· qui qualit̅ ad nos· et quid p illum operatus sit d̅ns apud nos tibi
recitabo· Cumq; uastata fuisset ciuitas constantinopolitana· a cruce sig
natis· et diuisi diuersa diripuissent· henricus miles de volmu̅steyne· int̅ reliquias
p̅ciosissimas· etiam iam dictum dentem tulit· Quem repatrians in tantu̅ dilexit
ut in castro suo oratorium edificaret· ibi eum conde̅ uolens in altari· Quod ei ger
mana eius· magistra in insula sc̅a̅ nycholai· p̅pt̅ affctu̅ que̅ habuit et h̅t erga domu̅
n̅ram dissuasit· s; tu̅c dissuade̅ no̅ potuit· Qui post breue tp̅s a wnere de boelanscop
pus· speciosum n̅rarum· iussit eum nobis t̅ns̅mitti· Interim cuidam sorori p̅dicti ceno
bii· in sompnis ostensum est· quod q̅m cito deus uenire ad locum n̅rm· henri
cum fore liberandum· Quod ita factum intelleximus· Nam p̅dce m̅r p quem t̅ns̅missus e̅·
in flumine rethni· illius b̅n̅ficio maximu̅ euasit periculum· Henricus comes seynensis·
his mulier̅ honestum· s; mente captu̅ cum eo ad nos uenit· sperans illu̅ tum uirtu
te reliquiarum· tum b̅n̅ficio oronum n̅rarum posse sanari· Qui dente sacerdo
signatus et tactus· ta̅ celerem uirtutis eius sensit effectu̅· ut uix ad iactu̅ baliste·
de monasterio pgrediens se sanatu̅ gratularetur· Est enim ut superdixi magnus et
fortis· et tanto magis ad curandas infirmitates ualidus· et quanto minus in
masticandis cibis delicatis e̅ usitatus· Hec dicta sunt de p̅phis· De ap̅lis u̅ qui
ordine̅ p̅pheticum secunt̅ tempore· aliq̅ s̅ subiunga̅ uisiones ·. Prius in uolo expo
n̅· q̅re a xp̅o ap̅li sub duodenario nu̅o sint electi· et q̅re ap̅li uocati· Vtrum
tuq; non absq; magno sacramento factum est· 44

Sicut dicunt ewangelia· xp̅c ascendens i̅ monte̅· uocauit ad se q̅s uo
luit· quos et ap̅los nominauit· Ap̅ls interpretat̅ missus· teste xp̅o qui ait no̅
est ap̅ls maior eo qui misit illu̅· Sunt aut̅ duodecim dicuntur· qui aliis fidei
mysteria p̅dicarent· quia duodenarius nu̅s constat ex quat̅ trib; · ul̅ ex ter quatuor·
Ab hoc ergo duodecim sunt electi· ut p quatuor mundi climata missi· fidem sc̅e trini
tatis omnib; nu̅ciarent· et credentes ad unam gl̅am et̅ne beatitudinis conuocarent·
Duodecim ap̅li· xii· sunt signa celi· duodecim menses anni· xii· hore diei· Duode
cim stelle in corona sponse· xp̅c u̅ celu̅ est· annus eternitatis e̅· lux e̅ corona
sc̅orum· Ap̅li duodecim sunt filii iacob· idest xp̅i· xii· fontes deserti· xii· lapides·

in veste pontificali · duodecim panes propositionis · xii · lapides altaris · xii · lapides de iordane
sublati · xii · boves sub eneo mari · xii · fundamenta celestis ierusalem · N · Huius vultis premissis ·
nunc secundum ordinem subnectas visiones · M · Licet sancti apostoli per visionem multis appareant
et multa per eos miracula cotidie fiant · de paucis tamen et pauca tibi referam · scilicet ad exempla
Consuetudo est maxime provincie nostre · sufficientia ·
matronis · ut tali sorte sibi eligant apostolum specialem · In duodecim apostolis xii
apostolorum nomina singula in singulis scribentur · que a sacerdote benedicte
altari imponuntur · Accedens vero femina · cuius nomen per candelam extrahit · illi plus
honoris et obsequii impendit · In hunc modum cum quedam matrona extraxisset et
non ei placuisset · reposita candela alium habere voluit · sed iterum idem occurrit · Quid
plura · Tandem traxit sibi placentem · Cui cum multa exhibuisset obsequia · per
omnes dies vite · et ad extrema perveniens esset moritura · non illum sed beatum andream
sibi assistere vidit · En inquit ego sum ille despectus andreas · Ex quo colligitur quod
numquam sancti etiam tertio se ingerunt humane devotioni · Quantum vero valeat iste apostolus se
invocantibus succurrere valeat · sequens narratio declarat ·
Erant duo iuvenes iuxta ecclesiam sancti andree habitantes · qui pro suis nego-
tiationibus remotas provincias petere solebant · Tempore quodam cum profecturi es-
sent in norwegiam · frater Reynerus monachus noster · et sancti andree in colonia
canonicus · sicut ipse michi retulit · quinque illis dedit solidos · petens ut ex eis compararent
pellem ursi albam · quales regio illa gignit · ad substratorium coram altare sancti an-
dree · Quod cum fecissent et reverterentur · tanta orta est in mari tempestas · ut
omnes mitterentur in desperationem · Hoc ideo factum reor · ut dominus apostoli sui virtutem ostenderet · Re-
cordati vero predicti iuvenes pellem sancti andree · contra procellas intumescentes · ventosque fremen-
tes · illam cum viva fide levaverunt · et ecce dominus meritis apostoli sui · quem de mari vocavit
suffragantibus · imperavit mari et ventis · et facta est in ipsa hora tranquillitas tam mag-
na · ut omnes qui in navi erant mirarentur · Revertentes vero coloniam · denarios
reddiderunt · pellem beato andree reverenter offerentes · collati non immemores beneficii ·
Civis quidam de traiecto inferiori · cum filio ad sanctum iacobum profectus est ·
Accidit si bene memini · ut in quodam loco hospes eius nescio quo pro-
suspitionem de eo habens · furtum illi coram iudice imponeret · Quo nega-
nte et dicente · deus novit et sanctus iacobus testis est · me numquam fuisse furem neque furis
socium · iudex verbis non credidit · sed suspendii sententia innocentem dampnavit ·
Videns filius patrem dampnatum · nec aliquid ei prodesse sua testimonia · flens et
eiulans dixit ad iudicem · Rogo vos domine quatinus intuitu dei et sancti iacobi · me suspen-
datis patre meo dimisso · Ego enim novi innocentiam illius · Cuius fletibus et in-
stantia tandem victus · patrem absolvit · ipsum quoque suspendit · Pater vero tristis
nimis · cum sociis procedens · et limina beati iacobi visitans · ipsi gratias agit anima filii

supplicans. postquam ad locum suspensionis venit. ait fratribus. Ecce frater filius meus. precor
ut paululum subsistatis. donec illum deponam atque sepeliam. Audita voce patris filius
respondit. Bene venias pater. adhuc enim vivo. Depositus ab eo et interrogatus que nam esset
causa tanti miraculi. ait. Sanctus Iacobus apostolus ab ea hora qua huic patibulo appensus
sum. usque nunc manibus suis sustentavit me. Non esurivi. non sitivi. nil doloris sensi.
nec unquam tam melius fuit omnibus diebus vite mee. Statim ergo pater ad beatum properan
tes apostolum. filius ut votum suum solveret. pater ut gratias rependeret. incolumes reversi sunt
in civitatem traiectensem. Et est idem miraculum in eadem civitate sicut nobis retu
lit Wilhelmus monachus noster. atque ibidem canonicus. valde celebre atque notissimum.
Novicius. Stupenda sunt que dicis. Monachus. Referam et aliud miraculum de sancto thoma. meo iudicio
In villa que dicitur holebach. miles quidam ... [?]matus isto.
habitavit nomine Gerhardus. Huius nepotes ad huc ~~ad huc~~ vivunt
et vix aliquis in eadem reperitur villa. quem lateat miraculum quod dicturus sum
de illo. Hic sanctum thomam apostolum tam ardenter diligebat. et tam specialiter pre ceteris sanctis
amabat. ut nulli pauperi in illius nomine petenti negaret elemosinam. Mul
ta preterea privata servitia. ut sunt orationes. ieiunia. et missarum celebrationes illi im
pendere consuevit. Die quadam deo permittente diabolus omnium bonorum ini
micus. ante hostium militis pulsans. sub forma et habitu peregrini in nomine sancti
thome hospitium petivit. Quo sub omni festinatione intromisso. cum esset frigus
et ille se algere simularet. Gerardus cappam suam furratam satis bonam. qua se
tegeret lectum ipsius transmisit. Mane vero cum is qui peregrinus videbatur non appareret.
et cappa quesita non fuisset inventa. uxor marito irata ait. Sepe ab huiusmodi sup
stationibus illusus estis. et adhuc non cessatis. Cui ille tranquillo animo respondit. Sto
li turbari. bene restituet nobis hoc dampnum sanctus thomas. Hec egit dyabolus. ut
militem per dampnum cappe ad impatientiam provocaret et dilectionem apostoli in eius corde
extingueret. sed multa cessit ad gloriam. quod dyabolus preparavit ad ruinam. et tamen ille
amplius est accensus. tamen iste confusus est ac punitus. Nam processu eiusdem temporis. Gerhardus
limina beati thome adire volens. cum esset in procinctu positus. circulum aureum in oculis
uxoris. in duas partes dividens. eas que coram illa coniungens. unam illi dedit et al
teram reservavit dicens. Hunc signo credere debes. Rogo etiam ut quinque annis
reditum meum expectes. Quibus expletis nubas cui volueris. Et promisit ei. Qui via
vadens longissima. tandem cum magnis expensis. maximisque laboribus pervenit
ad civitatem sancti thome apostoli. In qua a civibus officiosissime salutatus est et cum tanta
caritate susceptus. ac si unus illorum esset. eis que notissimus. Gratiam eandem ascribens
beato apostolo oratorium eius intravit et oravit. se. uxorem. et omnia ei attinentia. com
mendans. Post hoc recordatus est termini sui reminiscens. et in eodem die terminum quinque
nnii considerans. ingemiscens ait. Heu modo uxor mea alteri nubet. Impetierat.

18 partibus

iter eius os. apprehendit hoc quod sequitur. Qui cum tristis circumspiceret. uidit predictum demonem
in cappa sua deambulantem. Et ait demoni. Cognoscis me Gerharde? Non inquit te cog
nosco sed cappam. Respondit ille. Ego sum qui in nomine apostoli hospitium a te petiui. et
cappam tuli. pro qua et ualde punitus sum. Et adiecit. Ego sum dyabolus. et preceptum est
michi. ut antequam homines cubitum uadant. in domum tuam te transferam. eo quod uxor tua alii nup
serit. et iam in nuptiis cum illo sedeat. Tollens eum in parte diei in theuthoniam ab
ortu solis in eius occasum transuexit. et circa crepusculum in curiam propriam illum sine le
sione deposuit. Qui domum suam sicut barbarus intrans. cum uxorem propriam cum suo sponso
comedentem uidisset. propius accessit. ea que aspiciente partem circuli in cyphum misit
et abcessit. Quod cum illa uidit mox extraxit. et partem sibi dimissam adiungens. cogno
uit eum suum esse maritum. Statimque exiliens in amplexus eius ruit. uirum suum
Gerhardum esse proclamans. sponso ualedixit. Quem tamen Gerhardus illa nocte pro hones
tate secum retinuit. Ecce tam in hoc quam in predicto miraculo satis perpenditur quan
tum hii apostoli diligentes se diligant atque glorificent. NOVICIUS. Non miror si diligentes se diligit.
cum supradictum sit de sancto andrea. quod etiam se contempnenti femine ad diligendum
ingessit. MONACHUS. Sicut superius ostensum est de sancto iohanne baptista. sicut apostoli diligentibus se bo
na impendunt. ita contemptores suos quandoque puniunt. NOVICIUS. Da exemplum. MONACHUS. Prius de sancto bar
tholomeo premittam unum miraculum. deinde quod penis subiungam exemplum.

In monte sancti saluatoris. iuxta aquisgrani. nuper inclusa quedam defuncta est. que
inter suas reliquias etiam dentem habuit sancti bartholomei apostoli. Hoc cum sciuisset
sacerdos qui ei missam celebrabat. eumque postulasset. et illa non annuisset. recessurum mina
batur nisi saltem medietatem ei partem donaret. Illa uero dentem multum diligens. et sacerdote
carere nolens. ut diuideretur consensit. licet inuitissime. Mira res. Mox enim ut sa
cerdos cultellum denti imposuit. ac si denuo sanctus pateretur. guttatim de illo sanguis
erupit. Quo uiso sacerdos territus est. dentemque incluse dimisit integrum. Ego uero eundem
dentem anno preterito uidi apud sanctimoniales in porceto. Quosdam quandoque apostoli puniunt contempnentes. ecce exemplum.

Matrona quedam specialem habere uolens apostolum.
cum eo modo quo supradictum est de sancto andrea. per candelam ut puto beatum exy
isset. mathiam iterata retro altare cistam candelam cum nomine iactauit. Uolebat enim
unum habere de nominatis apostolis. ut est sanctus iohannes euangelista. siue bartholomeus iacobus. Cui nocte in som
nis apparens. dure satis corripuit. conquerens se ab ea contemptum. et post cistam in
digne proiectum. Nec sic quieuit. donec ubis adiuncte plage. integro eam anno lec
to paralytica decubuit. NOVICIUS. Liceat sic per sortes apostolos eligere. MONACHUS. Sorte mathias apostolus
legitur electus. Non tamen ideo est electus. ut alius anponeretur. sed ut per eum duodenarius
per iudam diminutus adinpleretur. Puto tamen ab eadem electione huiusmodi sortes descen
disse. Audiui colonie quendam litteratum sacerdotem. palam in ecclesia reprobare tales electi
ones. Omnes inquit apostoli eque sancti. et ideo a nobis omnes eque honorandi. Quod si aliqui

illorum specialis honor est exhibendus. beato petro per quem regio nostra conversa est ad fidem. illi iudicio esse impendendum. Ipsum specialem apostolum nobis christus destinavit. Beatus vero maternus et successores eius peregrinus coloniensis episcopi. in civitate colonia omnibus apostolis. unam ecclesiam condiderunt. in qua omnibus simul equalis honor. idem servitium exhibetur. Quantum merantur in eadem ecclesia. christo eius que apostolis digne servientes. ex modico servitio potestis prope

Dum incendium illud maximum quod erat sub adolpho archiepiscopo magnam partem civitatis coloniensis consumpsisset. mulier quedam que ecclesie sanctorum apostolorum pro mercede braxare consueverat. domum ligneam prope positam habebat. Cui cum incendium de propinquis domibus appropinquasset. filia eius vasa et supellectilem efferre cepit. Quod ubi mater comperit. restitit dicens. Noli filia noli. sed omnia refer in domum. Sic que clausa domo mater spem habens in sanctis apostolis ecclesiam eorum adiit. sic que oravit. Sancti apostoli si umquam vobis digne fideliter que servivi. custodite domum meam et vasa mea. Mira fides femine. mira et virtus apostolorum. Qui propriam ecclesiam ex parte concremari permiserunt. braxatricis sue domum in medio flammis positam. non sine maxima admiratione multorum illesam servare curaverunt. NOVICIUS. Valde honorandi sunt apostoli per quos mundus iste iudicabitur. MONACHUS. Verba hec revocant mihi ad memoriam cuiusdam facti relatione dignum. 61

In colonia burgensis quidam erat dives ac potens. karolus nomine. pater domini albus quoque villariensis. Hic cum audisset quod apostoli iudicaturi essent orbem. cogitavit intra se dicens. Peccatum grave est et lapides anchora vel pondus sunt. Emam igitur tales lapides ad futuram fabricam sanctorum apostolorum. ut cum in die iudicii opera bona necnon et mala posita fuerint in statera. apostoli qui iudices erunt. lapides istos lanci opera mea bona continenti immittent. et mox preponderabunt. Emit ergo navim plenam lapidibus. quos per currus portari. et iuxta ecclesiam sanctorum apostolorum deponi fecit. Quem cum canonici interrogassent quid sibi vellet per lapides illos respondit. Aliqua dierum renovanda est ecclesia ista. et tunc erunt vobis necessarii. Non multo post cum eadem ecclesia extenderetur. occasione ut puto eorumdem lapidum in fundamento positi sunt. Hec de apostolorum visionibus dicta sint. nunc aliqua tibi dicam de martyribus. NOVICIUS. Quid faciant martyres. et quare martyres dicantur. et quot sint genera martyrum mihi prius edicas. MONACHUS. Facilis horum est solutio. 62

Causa non pena facit martyres. Duo enim latrones christo affixi sunt. hinc inde. unus martyr effectus est propter virtutem confessionis. et alter pena sua in initium venit damnationis. Martyres enim greco testes dicuntur latine. eo quod pro testimonio fidei occisi sunt. Sunt autem quatuor genera martyrum. Quidam occisi sunt propter solam innocentiam ut abel. alii propter iusticiam ut prophete. et iohannes baptista. alii propter zelum legis. ut septem fratres machabei. alii propter fidem christi ut apostoli et eorum successores. Et hii anthonomasice dicuntur martyres. id est testes. quia sanguinis sui effusione fidei christi subscripserunt. NOVICIUS. Attendunt sancti cum a nobis venerantur.

Mon. Etiam. Adhuc enim per diuersas visiones suas manifestant mortalibus reliquias ut venerando illas debitores fiant.

62 Quando renouata est ecclesia bunnensis quorundam martirum corpora ex sacra legione thebeorum illuc repta sunt. Ex quibus cum unum corpus integrum et preterea pars alterius martiris nobis data fuisset. cuidam adolescenti talis visio de eis ostenditur. Videbatur ei in sompnis quidam stare iuxta scrinium earundem reliquiarum. Cui cum quidam diceret nosti quid in isto contineatur. et monachus respondet. Etiam corpus martiris unius. Ille subiunxit. fallis. tria non unus et dimidius in eo iacent. Quod usque ad illud tempus omnes nos latuit. Tante enim uirtutis eadem sunt ossa sacrata. ut aqua superfusa uariis languoribus sit medela. Maxime tamen sanat tumores ac inflationes. Quod vero fidelibus in periculis succurrant. visio subsequens declarabit.

63 Anno gratie M. cc. xvii. crucesignati ex tota alemannia ac frisia. cum trecentis fere nauibus intrauerunt portum ulixis bone circa idus iulii. In quo dum per aliquot dies morarentur. plures naues illuc expectantes. ad petitionem Seueri episcopi eiusdem ciuitatis. et episcopi eborensis. nec non templariorum. atque hospitalariorum. castrum sarracenorum. nomine. Alkaz. quod est omnium carcer. obsederunt. Sexta vero feria. post natiuitatem beate dei genitricis marie. congregati sunt contra eos quatuor sarracenorum reges. habentes in exercitu suo. ad centum milia pugnatorum. Quibus xpiani numero minores. sed fide maiores. sanctum iacobum. sanctum quoque uincentium. regionis illius patronum. et alios si quos poterant sanctos inuocantes. occurrerunt. In primo vero congressu unus regum cecidit. interfectorum non erat numerus. plurimi captiuati sunt. Qui cum per exercitum ducerentur. querebant a xpianis signa uictorum. asserentes candidissimam aciem crucis in pectore rubeas gerentes. suorum multitudinem in fugam conuertisse. Insuper galee quas per mare contra xpianos conduxerant. celestis illius visionis terrore sunt fugate. Quod peregrini audientes gratias egerunt xpo. qui martirum suorum signa et auxilia eis destinare dignatus est de celo. Hec mihi relata sunt ab hiis qui certamini interfuerunt. et ex ore sarracenorum que dicta sunt audierunt. Nov. Est ne peccatum cum martirum reliquiis ut ad requisita nature? Mon. Peccatum est si necessitas gestantes illas non excusauerit. Sancti non abhorrent fetorem nature sed culpe.

64 Bernardus monachus meus tempore quodam ante conuersionem nescio quo instinctu reliquias beatorum martirum iohannis et pauli in capsula ad latus portabat. Cum eum carnis incentiua ad delectationem mouerent. et sancti martires motus illicitos restringere conarentur. per capsellam latus eius durius satis tundere ceperunt. Quod cum ille non attenderet et motibus libidinosis quiescentibus. etiam tunsiones cessauerunt. Post horam cum iterum titillationes surgerent. renouate sunt et punctiones. Ac si sancti uoce prophetica suum baiulum increparent dicentes. Mundamini qui fertis uasa domini. Vasa domini sunt corpora sanctorum. Hinc est quod achimelech sacerdos cum hesitaret pueris

dauid dare panem sanctum. Dauid respondit. Et quidem si de mulieribus agitur. continuimus
nos ab heri et nudiustertius. quando egrediebamur. et fuerunt uasa idest corpora puerorum sancta.
idest munda a concubitu. Et sicut mihi retulit ~~mihi~~ predictus Bernardus. mox ut notare cepit
penam. in quantum potuit compescuit culpam. Ex hoc disce quod sanctis placeat non solum mun
ditia mentis. sed et corporis. NOVICIUS. Quid sentis de predicatoribus illis. qui causa turpis questus reliquias
sanctorum circumferunt. multosque decipiunt. MONACHUS. Quod sancti ad talium truffas
dictam uel quod monachus quidam de Bruwilre michi recitauit. 6a
Quando ecclesiam suam monachi iam dicti cenobii. ampliare disposuerunt.
per quosdam sacerdotes seculares in lingua potentes. et ad emungendam pecuniam
efficaces. dentem patroni sui beati pontificis Nikolay. ad diuersas transmiserunt
prouincias. Erat enim cristallo inclusus. Die quadam cum predicatores illi conducticii
inhoneste regendo uas tantarum reliquiarum accubuissent. cristallus crepuit. ac si
illorum blasphemias. pontifex reuerendissimus sustinere non posset. Quo miraculo mo
nachi uiso dentem retulerunt. neque ad tale opus ulterius eum de monasterio efferri pas
si sunt. Ego rupturam eiusdem cristalli uidi. NOVICIUS. Quid est quod quidam minores maiora signa
aliis faciunt post mortem. Est ne hoc exaltatio eminentie sanctitatis. MONACHUS. Sicut supradictum est. mi
racula non sunt de substantia uite. sed signa sanctitatis. Quidam sancti in uita sua mul
ta faciunt signa. et post mortem quiescunt. Alii econtrario. quia nulla sanctitatis sue in
dicia. in mundo dederunt. post mortem miraculis clarescunt. 6b

Beatus uero Thomas cantuariensis. qui multis temporibus pro ecclesie libertate. usque ad mor
tem dimicauit. nullis miraculis in suis coruscationibus fulsit. Satis de
illo post occisionem disputatum est. Quidam dixerunt eum dampnatum. ut regni prodi
torem. alii martirem. ut ecclesie defensorem. Eadem questio parisius inter magistros uen
tilata est. Nam magister Rogerus asserebat illum dignum esse morte. et si non tali
tamen constantiam iudicans contumaciam. Econtra magister Petrus cantor. asserebat
eum esse martirem deo dignum. utpote pro libertate ecclesie trucidatum. Quorum questionem
Christus soluit. cum multis et magnis illum glorificauit. Non solum tamen apostolis siue aliis
martiribus magnus. immo minus prestandus est. qui tanta et tam crebra miracula. post
mortem fecisse non leguntur. Simile habes de sancto Annone coloniense archi
episcopo. Cum enim post mortem multi detraherent. dicentes eum exarium fuisse destructorem
et ciuium suorum excecatorem. dominus deus in translatione illius. quante esset sanctita
tis. signis plurimis ostendit. NOVICIUS. Probabile est quod dicis. sed aliud aliud est quod
me mouet. Sepe contingit ut pro reliquiis sanctorum alie res habeantur. et pro
ueris falsa uenerentur. Videntur tibi huiusmodi ueneratores peccare an mereri. MONACHUS.
Quod inuincibilis ignorantia in talibus excusat culpam. pietas meretur gratiam. hoc
uerum esse certum est. quia quandoque dominus per falsas reliquias. ad honorem sanctorum quibus as
scribuntur. et fide honorantibus. illos miracula operatur. Verbi gratia.

41

59 Miles quidam predictum martirem beatum thomam cantuariensem · ardentissime diligens · si aliquid de illius posset habere reliquiis · circumquaque investigavit ·
Hoc cum audisset; quidam dolosus sacerdos · in cuius domo hospitabatur · ait illi · Ego
frenum quo diu usus est beatus thomas · penes me habeo · et sepe virtutes eius expertus sum ·
Quod miles audiens · et ita esse putans · sacerdoti pecuniam postulatam letus optulit · et
frenum cum multa devotione recepit · Deus vero cui nil est impossibile · fidem militis remunerare volens · ad honorem sui martiris · multa per idem frenum facere dignatus est miracula · Eo
miles considerans in honore martiris ecclesiam condidit · loco reliquiarum frenum sacerdotis ad
sinum in ea reponens · Hic sit finis de visionibus martirum · ex compendio vero nolens · ad ordinem festino confessorum ¶ Qui sint confessores · et quare sic dicti in eductio · postea in
110 ? visiones subiungas · ¶ Ad ordinem confessorum pertinent pontifices · abbates · clerici ·
monachi · necnon et laici religiosi · religiose viventes · xpistum et vita et ore confitentes ·
et sine sanguinis sui effusione · ad eum quem confessi sunt migrantes · Tempore persecutionis christiani confessores dicti sunt · christum in suis tribulationibus corde et ore confitentes ·
maxime tamen hii qui pro illo passi sunt · Qui postea antonomastice dicti martires · et nomen
confessorum specificatum est · maxime ad sacerdotes domini · peccatorum confessiones recipientes · quibus data est a domino potestas ligandi atque solvendi · ¶ Queritur utrum videntur
maiores · martires an confessores · ¶ Questio hec solvenda est secundum excessus et excedentia · licet ordo martirum precellat ordinem confessorum dignitate · quidam tamen confessores quorundam martirum miro longe sunt superiores · Unde habes in proverbio · Plus currit in certamine confessor iste sustinens · quam martyr ictum suffrens · mucrone sub dirus sanguinem · Exemplum · Certum est ordinem episcoporum · digniorem esse ordine abbatum · attamen quidam abbates
regales · quibusdam episcopis gloria et honore maiores sunt · ¶ Consentio · ¶ Multa sunt
in visionibus bonorum confessorum consolatio · paucis exemplis tibi explicabo ·
91 Est quidam apud nos conversus · cuius nomen prodere non licet · vir bone conversationis ·
et sanctum nycholaum specialiter diligens · Iste sicut ab eius ore audivi · in quadam
sollempnitate intra matutinas · idem dictum confessorem pontificalibus indutum
in choro stare conspexit · De cuius visione quam magne fuit reverentie · tam gaudio convel
suscepit · ut sibi videretur · quod altitudine duorum pedum a terra suspensus esset · Non
solum hic beatissimus pontifex peccatorum est visitator · sed et mundum in summis necessitatibus liberator ·
92 Fauler Duo anni sunt elapsi · quod in villa quadam ·
iuxta coloniam · sicut nuper illic audivi · cum preterem · quidam loco furis deprehenditur · Utrum reus esset vel innocens · vere dicere non potuerim · Quo morti adiudicato · et laqueo collo eius iniecto · patibulo appenditur · Ille nullum dolorem sustinens · cum iam mortuus estimaretur · clara voce clamavit · In vanum laboratis · Non me potestis strangulare · Sanctus enim episcopus dominus meus Nicholaus · michi
assistit · En video illum · Quod multi audientes · et ita ex parte vero esse cognoscentes ·

putantes eum innocentem · ob honorem sancti Nycholai · depositum abire permiserunt · Qui
deinde ad memoriam sui liberatoris · accurrens gratias egit · se a suspendio illius meritis
absolutum proclamans · Audivi ab infancia mea · quod sanctus Nycholaus omnes episcopos
misericordia precellat · Quante pietatis est et misericordie · ut et malos a morte sicut dictum est sepe liberet ·
et bonos mori desideret · Illos ut emendentur · istos ut eterna beatitudine firmentur · Revera
dissolvi et esse cum Christo · multo melius est · Et beati sunt mortui · qui in domino moriuntur ·
Adam monachus de Lucka · cuius in superioribus memini · in quadam conventuali
ecclesia Saxonie · que Bucka dicitur scolas frequentavit · Cumque in cimiterio multi
lapides essent repositi · ad fabricam oratorii · ipse sicut puer · unum ex eis invasit
et in eo sculpere cepit · Quod cum magister eius vidisset · terruit eum dicens · Repone
lapidem · quia excommunicatus es · Ad quod verbum puer territus mox cepit infirmari · Cumque
invalescente morbo ad extrema venisset · et quasi iam moriturus candela posita esset
in manu · duos pontifices · beatum scilicet Nycholaum · et sanctum Patrianum prefate ecclesie pa
tronum · coram se stare vidit · et agnovit · Stabant autem in habitu pontificali · et in
claritate magna · Dixitque ad sanctum Patrianum beatus Nicholaus · Vis ut tollamus puerum
istum nobiscum? Respondit ille · Non · quia in alio ordine morietur · Sicque disparue
runt · Eadem hora puer convalescens surrexit · et magistro eius qui presens fuerat · tunc
temporis miraculum divulgante · in ecclesia est compulsatum · et ad honorem tantorum pontificum
Te deum laudamus est decantatum · Hec mihi ab eodem Adam nuper relata sunt · 12
In villa que Leiglinge vocatur · duo miliaria distat a Colonia · ante hoc septe
nnium contigit quod dicturus sum · Puer quidam cuiusdam matrone illic pecora
pavit · Hic beatum Nycholaum in tantum diligebat · ut singulis diebus medietatem
panis sui in honore illius · pauperibus erogaret · Orationibus etiam assiduis memoriam eius
interpellabat · Cuius devotionis obsequiis beatus pontifex delectatus · die quadam mane
ei apparens · in forma et habitu venerandi senis · ait · Puer bone mina gregem
domum · Cui cum ille responderet · domine adhuc nimis est mane · si hoc fecero domina mea
increpabit me · Subiunxit sanctus · Fac quod dixi · quia hodie ante solis occasum morieris ·
Ad quod verbum puer territus · cum interrogaret eum domine quis estis? Respondit ille · Ego
sum Nycholaus episcopus quem semper exoras · et cui prandiola tua dividere consuevisti ·
modo veni remunerare te · Vade ergo ad hospitium tuum · et accipe corporis dominici · quia
hodie ut dixi morieris · Sicque disparuit · Cumque puer cum omnibus reversus fu
isset · et domina eius eum interrogasset · quare tam mature venisset · respondit · Neces
sitas compulit me quia ante noctem moriturus sum · Et illa · Delirans · Reduc ergo
gregem ad pastum · quia non morieris · Qui statim se in lectulum suum reclinans · cum sacerdo
tem petivisset · et ille venisset · dixit ei matrona · Timeo puerum istum aliquid phantastic
um vidisse · investigate ab eo diligenter quid viderit · quidve habeat · vel quare talia lo
quatur · Quod cum fecisset sacerdos · puer ei per ordinem visa omnia recitavit ·

de cuius manibus cum communicasset, hora predicta expiravit. Ecce in hiis duobus pueris potest
cognoscere pietatem pontificis sancti. Scolarem consilio sancti patriarchi distulit: ipse vite
melioris pastorem hunc secum duxit ad pascua eterne viriditatis. N. Quia sanctus Nycholaus
crebrius ceteris pontificibus in ecclesiis tam in sculpturis quam in picturis representatur,
vellem si esse posset aliquam ymaginem faciei eius simillimam videre, ut quam memoria
eius menti mee tenacius imprimeretur. M. Ostendam tibi quandam mirificam operis picturam
que ab eo qui sanctum Nycholaum vidit in carne dicitur formata, et ad illius similitudinem de-
In porceto monasterio quod iuxta Aquisgrani situm est. picta.
tabula cubitalis est, ymaginem viri pontificis Nycholai ab umbilico et sursum in se
representans, quam beatus Gregorius regis Grecie filius, et cenobii eiusdem primus abbas atque
fundator illuc advexit. Dicitur eadem fuisse ycona quam barbarus sicut in miraculis
sancti Nycholai legitur tulit, et ad custodiam sui thelonei tulit et posuit, et occasione
ad fidem conversus est, cum perdidisset sua et cetera ymaginem eandem recepisset. Plurime per eam
virtutes facte sunt, maxime in pregnantibus. Tempore quodam cum ad domum cuiusdam honeste ma-
trone in partu laborantis fuisset deportata, et contra eam ad parietem suspensa, ea hora
qua partum edidit, ne parientem quidem attenderet, cunctis qui aderant intuentibus tabula se vertit.
est. Cui eidem ymaginis facies oblonga et exesa, multe gravitatis et reverentie, in fronte
calvicies, capilli tam capitis quam barbe candidi canitie. Super hec monachis recede-
ntibus, sanctimoniales ordinis nostri eundem locum cum tabula receperunt. N. Satis me edificat
humilitas viri huius confessoris, qui se super cibatum gratias in pane pauperis pastoris. M. Ille
maior est ipso, qui in iudicio dicturus est: Esurivi et dedistis mihi manducare. Nov. Nullus
Mon. Quantum vero Christo eius quoque viris confessoribus elemosina placeat, vel quantum valeant hiis qui
faciunt illam in periculis fuerant, ex sequenti visione demonstrabitur.

Magister Iohannes decanus Aquensis, cum scolaris esset, tam graviter tempore quodam infirma-
tus est, ut confessus et iunctus, nil ei nisi mors superesse videretur. Cum cum maxima po-
sita esset in cerebro solis acies in excessu, vidit quasi homines ignotos sibi intrare, qui lanceas
quas manibus portabant cum lignis brevibus et quadratis ante ipsum ponebant. Stantibus eis ex
una parte lectuli, contemplatur in introitu tres inclitos confessores, sanctum videlicet Martinum
Turonensem, et sanctum Godehardum episcopum Hildensemensem, et sanctum Bernardum, qui eum ex parte
altera circumsistere. In quorum aspectu puer Iohannes unum super lanceis et ligna loco podii
altari. Cumque elevata statura puer iuvenis esset eger nimis, hiis predicti confessores prie-
pulvillum et medicinam simul ei imposuerunt, qui simul lancee ad usum mox suspendentes
lignis graviores apparuerunt. Statim quoque Iohannes qui in visionem hanc retulit, in sudo-
re erumpens crisim fecit, et de eadem infirmitate cito convaluit. Nov. Ad quid
scolaris egrotantis ponderatio, vel quid per pauperis signet adiectio, in penitus ig-
noro. M. Puer idem valde pauper fuerat et despectus, cuius misertus est
Iohannes, ut ei panem frequenter daret et matri commendaret. Homines barbatos

qui eum in lance appendebant, demones fuisse suspicor, qui semper morientibus se
ingerunt. Peccata ligna pueri. Que ex minus cuius genera indebantur. Sancti confessores quos
sepius inpellaverat, elemosinarum eius lanci inmiserunt, quorum beneficio adiutus est.
Quod vero vita humana quandoque morti subtrahatur, habes exemplum in vita sancti Iohannis Eley-
mon. de Petro thelonieario pene in consimili casu et visione. Hinc est quod Nabugodo-
nosor regi, cum in visione vidisset sub figura arboris ab angelo esse precidendum, Da-
niel consuluit, ut peccata elemosinis redimeret. Quod vero ob peccata etiam ante tempus quandoque vita
hominis precidatur, idem Daniel testis est. Cumque Balthasar predicti regis filius, cum uxo-
ribus et concubinis in vasis templi domini convivando, deum irritaret, vidit contra se
articulos manus scribentis in pariete tria hec verba: mane techel phares. Quam scrip-
turam sic Daniel regi interpretatus est. Mane id est ante tempus diminuavit deus regnum tuum.
Techel appensum est in statera, et inventum est minus habens, scilicet de iusticia. Et quia pec-
cata preponderaverit, eadem nocte occisus est, et divisum est regnum eius Medis et Persis.

Novicius. Placet quod dicis. Monachus. Tres pontifices prefati aliorum trium episcoporum visionem mihi ad
memoriam revocant, relatu valde dignum.

Bone memorie dominus Gevardus Clarevallis abbas, qui nostris temporibus fuit, cum tempore
quodam visitandi gratia pergeret ad claustrum et apud religiosos fratres sancti Mathi-
e hospitaretur, eadem nocte dictis matutinis, ecce criptam solus intravit
et ad sepulchra sanctorum Eucharii, Valerii atque Materni, qui Treverorum primi erant episcopi
et nostrarum regionum apostoli, devote satis oravit. Maxime tamen sibi revelari petivit divinitus
utrum magis expediret, eum in officio abbatie manere, vel illam resignare. Cui illi gloriosi
tres presules apparentes simul miro splendore dixerunt: Frater nequaquam officium tuum resignes,
quia in brevi cum palma nostri ad nos pervenies. Sic quoque disparuerunt. Mane cum rece-
ssurus, prepositus sancti Symeonis eum ut secum in reditu hospitari dignaretur rogavit. Quod et
promisit. Cumque completa visitatione rediret Treverim, de promissione satis eum penituit.
volens orare, tamen ut prius, quedam neglecta in prima visione, sperans sibi denuo esse
revelanda. Novicius. Que fuerunt illa? Monachus. Ubi anima sancti Materni fuisset infra triginta
dies, quibus sepultus fuerat. Quid plura? Promissi sui memor, in domo prepositi se recepit.
et sicut ipse procuraverat, in ipsa nocte solito maturius surgens, et matutinas de-
cantans, monachis relictis et converso assumpto, ad ecclesiam sancti Eucharii perrexit. Criptam
intravit et oravit, ubi sub forma prioris visionis prefatos pontifices videre meruit.
Ad quem sanctus Eucharius: Scio ad quid venis. Ecce Maternus, interroga eum. Quod cum
fecisset, respondit ille: Anima mea per illos triginta dies fuit in paradyso, et quia scie-
bat se ad corpus reversuram, mercede sibi in celestibus preparata frui non potuit. Mane
ergo in officio tuo, quia per palmam nostri cito nobis sociabis. Quod ita factum est. Nam
quodam misso presbitero zelo ordinis latenter occisus est. Dein beatus pontifex adiunxit:
Existente me in paradyso nil factum est in mundo quod non viderim. Vides quanta sit potentie.

electe anime a corpore exeunte. Si tanta uidit in terrestri paradyso . quanta putas uidere que fruuntur deo? R. Non ambigo quin omnia sciat tecum et uideat. Si sanctus benedictus adhuc existens in corruptibilis . ex beneficio unius anime celos penetrantis . totum mundum uidit sub uno radio solis . ante oculos suos collectum . non mirum si anima deo unita contemplatur omnia. N. Bene sentis et hic de confessoribus fit finis. De uisionibus uero quarundam uirginum . aliqua mihi referam . prius tamen de ipso ordine uirginali te expectiam.

Tanta est gloria uirginalis . ut angelis comparetur . quia qui non nubunt . neque nubent erunt sicut angeli dei. Hinc est quod in tabernaculo federis tecto operimento quod erat de pellibus rubricatis . quod tamen fuerat suppositum . de pellibus iacinctinis. Per pelles rubricatas . designatur martirium . quod est consummatio omnium uirtutum. Per iacinctinas que aerei sunt coloris . uirginitas . que ut quidam dicunt super uirtutem est . et angelica uocabitur uirtute. Virgines sequuntur agnum quocumque ierit utroque pede . id est integritate mentis et corporis. Ergo uirgines continentibus et coniugatis maiores sunt. N. Maiores si compares statum ad statum . quia dignior est ordo uirginum quam coniugatorum. Attamen in ordine coniugatorum uel uiduarum multi sunt meliores uirginibus in merito maiores . quia penes caritatis integritatem que uirtus non est . quam etiam infideles habent meritum non consistit . sed penes caritatem. Quis ergo audeat aliquas uirgines . sanctissimas patriarchis . prophetis . et apostolis . qui coniugati erant aput omnes anteferre? R. Quid ergo est quod sancti in tantum commendant uirginitatem? N. Vt ostendant quantum deo placeat castitas. Hec in uirginibus uocatur uirginitas siue continentia uirginalis . in coniugibus pudicitia coniugalis . in uiduis continentia uidualis. Verbum de eodem semine . quod de manu seminantis cecidit in terram bonam . aliud fecit fructum tricesimum . aliud sexagesimum . aliud centesimum. Primus debetur coniugatis . secundus uiduis et continentibus . tertius uirginibus. Et est sepe in primo tricesimus maior centesimo . et hoc propter intentionem caritatis. Hinc cum beatam mariam magdalenam ecclesia celebrans annumeraverit uirginibus . nil illis propter ruinam inferior uideatur . sicut tamen melius esse continere quam nubere . quia christus qui sapientissimus est uirginitatem elegit et studium suadendae uirginitatis pro christo caritatis uirtute minime intendit. Quam sit ... quam salutifere uisiones sanctarum uirginum sequentia declarabunt.

Venerabilis theodricus episcopus liuonie . de super memini . cum tempore quodam sanctimoniales consecraret . sanctam mariam magdalenam . uidens assistere unus monachorum uidere beatam margaretam uirginibus . inter stantes deambulabant . uocatas quoque presentabant . coronas et uelamina componebant. Erat enim tali uisione dignus . utpote uir
70. bonus et religiosus. In uillario domo ordinis nostri et diocesis leodiensis . monachus quidam est arnoldus nomine . uite laudabilis . et magnum habens zelum circa ordinis disciplinam. Hic cum ex nimia abstinentia in tantum stomachum suum infrigidasset . ut uix aliquos cibos reciperet immo receptos reiceret . tempore quodam ad tantum deuenit defectum . ut lecto decubans morte minaretur. Cui beata maria magdalena

nocte apparens visibiliter pectore discooperto, contra locum stomachi manum misit, ac delinivit. Qui ex sacre manus attactu adeo confortatus est, ut mane surgens sanus, non absque magna fratrum admiratione chorum intraret. 81

Recordor nunc domine Gertrudis de Hovenne abbatisse, que satis mirabiliter per visionem cuiusdam sacre virginis, sicut ipsa mihi retulit, sanata est. Hec cum pene per dimidium annum vehementi dolore oculorum cruciaretur, sanctam Luithildem virginem, cuius memoria in eodem cenobio celebris est, studuit invocare, ut miseris eius sperans adiuvari. Quadam mane in lecto suo pene ceca iacens et vigilans, iam dictam virginem in veste candida coram se stare conspexit. Cuius oculos cum tam veste quam manu tetigisset, continuo clare vidit, et omnis dolor illa recedente ad eternam vitam recessit. 82

In eiusdem sacre virginis altari, scilicet Luithildis, pro ornatu ymago beate virginis Marie, et martiris Katerine, et virginis lignea et decenter sculpta stabat. Die quadam honesta matrona nomine Aleydis, uxor Wirici militis, coram illa cum pedissequa sua ad orationem stetit. Erat autem ymago beate Katerine per negligentiam ut puto sic posita, ut pene vultum totaliter haberet ad parietem. Que dum se intentum moveret in oculis iam dictarum feminarum, se vertit: clamavit famula: Videte domina, videte qualiter ymago hec vergeret se. Respondit illa: Et ego video. Viderunt hoc ipsum et alie mulieres illuc stantes. Vix annus expletus est ex quo contigit visio hec miraculosa. nr. Quia hec sacratissime virginis Katerine ossa oleum stillare non cessant, certum est illam intentum esse suavem ac mitem. 83

virtutum earundem intuitum, emanans ex ossibus eius est oleum.

Retulit nobis dompnus Henricus abbas de Suinena, quod de osse eius cum nobis de eodem particulam frangeret, gutta olei erupit. Quam ne super terram caderet vix retinuit. Sed quid dicam de gutta, cum eius sacra tumba, sicut hii qui in instanti de Syna venerunt testantur, oleo sit repleta? Viderunt enim caput eius cum capillis et ossibus natare in oleo. De quo quidam a monachis loci diversa vascula sacri liquoris receperunt. Tam nobis quam ceteris religiosis revertentes eadem per benedictione diviserunt. nr. Vellem nunc aliquas de .xi. milibus virginibus, scilicet undecim milibus, audire visiones, quas nos ad apostolorum honorem illarum incitaret veneratione. nr. Referam tibi quedam que habentibus earum reliquias timori sint si circa illas fuerint negligentes, consolationi autem si habitas venerentur. 84

In Foltoldesrode domo ordinis cisterciensis, que in Thuringia sita est, abbas quidam ante annos paucos defunctus est, qui satis circa sanctorum reliquias extitit devotus. Unde et dominus huiusmodi visionem ei ostendere dignatus est. Nocte quadam in somnis Coloniam in ecclesiam sanctarum virginum undecim milium se transpositum videt, ubi ex eis septa, iuxta quendam murum duo virginum corpora sepulta intellexit. Mox Coloniam pergens et locum revelatum ex certis indiciis cognoscens, abbatissam adiit, visa exposuit, et ut sibi querere liceret que videntur petivit et obtinuit. Ostensus est ei quidam nomine Ulricus, cui consuetudo erat earundem sanctarum virginum corpora effodere. Conductus ab abbate.

cum in loco denominato duos invenisset sarcofagos. et uno aperto inter ossa sacra
pectinem pulcherrimum vidisset. concupivit et tulit. eumque chirotece sue immissum in sinum
suum proiecit. A quo cum impedirentur in fodiendo. eum exuit super fossam illum ponens
in loco eminenti. Superveniens quedam ex sororibus tam curialitate quam sanctitate pec-
tinis delectata. secrete tulit et abiit. Corporibus vero effossis et in scrinio decenter composi-
tis. cum mane abbas cum eis proficisci proposuisset. eadem nocte in forma et habitu vir-
ginali illi in somnis apparentes. dixerunt. Tecum ire non possumus. Quibus cum res-
pondisset. quare dulcissime. subiunxit una. Quia pectinem meum perdidi quem de pa-
tria mea egredienti dedit mihi illum mater mea. Et ille. Quis habet illum domina mea. Respo-
ndit. Qui ultimus sepulchrum meum aperuit et inclusit illum chirotece sue imposuit. re-
qua abscondit illum in sinu suo. Quem cum exutum super fosse marginem posuisset.
superveniens quedam sanctimonialis Friderunis nomine. furata est illum. Mane ad ab-
batissam veniens ait. Quod est nomen hominis qui virgines effodit. Respondit. Ulricus.
Et adiecit. Est hic aliqua domina que vocetur Friderunis. Respondente illa etiam.
subiecit. Peto ut utique vocetur. Quod cum factum esset. ait Ulrico. Cum corpora sacra effo-
disti pectinem invenisti. ceteraque supradicta sunt adiungens. Respondente illo domine verum
est. conversus ad Friderunam dixit. Et vos domina tulistis illum. Qua confitente. subiunxit.
Rogo ut restituatis pectinem. quia sine illo mecum ire renuunt. Quem cum celerius retulis-
set. et ab abbate in scrinio positus fuisset. ad monasterium suum illas detulit. in quo cum
multa gloria sunt suscepte. et in loco honesto locate. In magna ibi fuerunt veneratione.
sed hoc quamdiu vixit ille abbas. cui se revelaverant. Tempore scismatis. quod erat inter Ottonem
et Philippum reges romanorum. cum diversa bella occuparent Thuringiam. timo-
re illorum. eadem sacra corpora cum ceteris reliquiis et ornamentis deportata sunt super quan-
dam testudinem loci satis secretum. Pace terre reddita. cum singula locis suis restitu-
erentur. scrinium cum virginibus neglectum est in iam dicta testudine. Ille in-
dignantes duabus vicibus tectum suum tribulatione concusserunt. ita ut ab omnibus possit au-
diri. Bis etiam sacriste in somnis apparuerunt. dicentes quod recedere vellent de loco in
quo ita haberentur contemptui. Que cum non proficerent neque concussionibus neque revela-
tionibus. in quadam nocte sollempni infra matutinas. ante gradum presbiterii stantes
et in habitu decentissimo omnibus apparentes. primum inclinaverunt adversum altare
deinde more eorum qui in via sunt dirigentes se invicem. abbati et omnibus inclinantes. per
quoddam hostium quod pene semper clausum erat exierunt. Quas licet omnes vidissent esti-
mabant tamen singuli se illas singulariter vidisse. Dictis matutinis unus mona-
chorum ducto seorsum abbate. confessus est se ante gradum hora et in presenti duas ho-
nestissimas vidisse virgines. Cui cum responderet. et ego vidi. venerunt alii et
dicebant ei simile. Cumque deprehendisset quod ab omnibus vise fuissent. cepit cum
omnibus questionari quenam essent. vel que causa fuisset illius visionis.

Qui cum diuisi diuersa responderent, ait unus, ut puto diuinitus inspiratus: Pu-
to eas fuisse illas sacras uirgines, que de colonia nobis allate, tanto tempore sub
testudine talem a nobis neglecte sunt. Statim accedentes ad scrinium, cum ni-
chil in eo repperissent, tertium abbatem miserunt coloniam ut eas reduceret. Veniens ille
coloniam, cum abbatisse et conuentui rem per ordinem recitasset, atque easdem uirgines
in loculis tamen sublatas fugam iniisse repperisset, abbati ut sibi redderentur supplicanti, totus
conuentus respondit: Bene uenerunt nobis dulcissime domicelle nostre, bene uenerunt,
et ex quo nobiscum esse uoluerunt, non eas illuc remittemus. Datum quoque est ei clam
alterius uirginis corpus, cum quo et tristis repedauit. Adhuc puto eandem fiderem
na uirge, et nisi aliqua sororum est in eadem ecclesia, quamuis tam iocunda lateat hysto-
Sunt apud nos de eodem sacro collegio due sacre uirgines, ria. 84
etiam per reuelationes inuente. Domina eufemia abbatissa que ante paucos an-
nos defuncta est, cum adhuc puella esset in scolis, due ei uirgines appa-
ruerunt, que sub extrema parte dormitorii, quod cellario contiguum erat, se indigne conqueste
sunt. Illa ut puella uisum, sicut uisum reputans, tacuit. Postea cum esset adulta, secundo
ei in loco eodem, sub forma et habitu sponsalium uirginum, cingulotenus appa-
ruerunt. Cui dicentes: De loco isto exire non possumus nisi per te. Tunc meliori prime uisio-
nis, eam que potior uidebatur interrogauit dicens: Quod est nomen tuum? Respondit: A-
nastasia. Ab illo tempore eufemia importune conuentui cepit suggerere, quatinus cellarium
usque ad finem dormitorii extenderet, dicens sine ambiguitate duas ibi uirgines
esse repperiendas. Pollicebatur etiam quod tres solidos communibus expensis superadderet. Ac-
quieuit tandem conuentus, et sicut mihi retulit Rembodo consulus meus, cum idem opus fieret
consumptum, cum terra tota fuisset eiecta in planitia predicte sanctimonialis, sub fundamen-
to muri sacra illa duo corpora sunt reperta. Et illa postquam abbatissa fieret nobis tunc
misit, et celebrata est de eis eodem die missa in conuentu. N. Non putabam hac-
tenus tam efficaces esse uisiones nocturnas. M. Sepe per ardentia luminaria
corpora earum ostenduntur, ubi tamen eadem luminaria nemo uidere potest, nisi corpore
sit uirgo. Multa de huiusmodi uisionibus contradicit prior loci sancte Marie. Dicere
consueuit, que causa breuitatis omitto. N. Placet michi satis illis uirginibus quod sic
earum corpora per diuersas prouincias diuiduntur. M. Adhuc enim se ostendere digna-
tur, ut in multis locis earum memoria habeatur.

Homo quidam religiosus de ordine minorum, cum apud quandam hones- 85
tam matronam hospitaretur, conquestus est illi quod decem annis laborasset pro
habendis reliquiis sanctarum uirginum undecim milium, nec aliquid tamen ex eis potuisset obtinere.
Cui ad hoc est auxilium imploraris, illa homini compassa, ecclesiam earum adiit, sororibus pro eo
preces porrigere uolens. Cumque ad tumbam unius uirginis orauerit, genu lapidi suppo-
sito, quem maximum erat apponens, temptauit, quod tamen fieri posse non sperauit.

45

Mira pietas scarum uirginum. Mox ut imbellis femina. lapidē modicū pressit. ille cessit. adeo ut ea que intus erant uidēt. Que cū nullū adesse conspicet. manū īmissa. quātū uoluit de ossib; tulit. claus ea iteratū. Statim q; lapidē quē uix a sex uiris moui potat. absq; instrumtis. eadem q̄ prius faci litate. reuolu to. gras agn̄s scis uirginib;. leta redit ad sua. Scdm anime licet semper uultū contēplent. diuinū hnt tn̄ respectū ad corpa sua. 7 c̄ uidnt nos deuo tos esse circa illa. multum in hoc delectantur.

87 Conuersus quidā de ordine nro. cū ex eadē societate carunculā uirgi num capita ad monasteriū suū deferret. ex deuotione ea tū uino lauit. tota deosculans. Eadē nocte puella ualde spōsa in somp nis eidem apparuit conuerso. eūq; amplexatus ait. Heri qn̄ caput meum lauisti tam amicabilit me deosculat es. ego t uicē rependam. Ille pfessionē suā considans. ut osculū puelle uitaret. caput retraxit. sic q; ex eodē motu erigi lauit. Qui statū intellexit. N. Cū in stratis 7 ortis ciuitatis colonie. (ubi) tantum uirginum undecim miliū. passim ossa repiant. uidet m̄ s̄i uix posse. quin sepe uis aliena ossa admisceant. Ō. Retulit m̄ monachus quidā de ueteri monte. in q amplius qm̄ mille dicunt ee corpa. qd nullas falsas int se patiant reliquias.

88 Tempe quodā cum plura illuc allata fuisset corpa. monachi lauerit illa. cū q; eadē posuisset sup sedes capli. pannis mūdis substratis ut siccarent. fetor intolabil qi ex eis exalans. omiū nares infecit. Timens dōpnus Gerno nus abbas. eundē fetorē ex aliquo dyaboli ludibrio. fuisse creatū. n̄ p eū deuoti onē frm erga reliqas uirginum extinguēt. assupsit secū sacerdotib;. uestes sacras in dutū. cū quib; circa hostiū capli stans. sic ait. Adiuro te inmūde spc̄ p eū q̄ uen turus est iudicare uiuos 7 mortuos. 7 sclm p ignē. ut si aliqd tui opis e ī hoc fe tore. manifestet 7 discedat. des q; honorē dō et scis hiis. Mira res. Vix uba cōplevat. et ecce os grandle equinū. cunctis uidētib; de medio reliquiarū exiliens ex caplm. qi turbine ipulsu piectum est. Cū quo 7 ōis fetor exīrit e. adueniens q odor suauissim. Tūc ōs gras dō egerit. q 7 dyabolū ī suo ope confudit. 7 scos suos glorificauit. Hec te de uirginib; audiuisse sufficiat. Referam t adhuc uisionē mirificā. a uirgiē uisā. q sup ōas ordinib; eqlitate conueniat. et uirginū uisiones concludat.

89 Narrauit m̄ mg̃r sacerdos quidā de saxonia.

In qdā monasterio nom cuius exprimē n̄ potuit. puellam fuisse p uulam. q tm̄ festiuis noctib; uigiliis sollēpnib; ī esse pmittebat. 7 eisdē pe ndum expletis dormitū ire copellebant. In qdam festiuitate cū magia scro. ut puto nocturno. uirginē scapulis ad exeundū impellet. 7 illa redire uoluit. nec pficeret. tristis qdem exiuit. s; iuxta chorum remanens. residua p audi re uoluit. Cumq; incept fuiss; ymn. Te dm̄ laudam. celos uidit apiri. 7 in

ipsos chorum eum cantantibus relevari. Quo cum ventum est ad locum illum, ubi omnes angeli re-
cidunt, universos choros angelorum et singulorum ordinum angelos singulos demissis capitibus
flexis que genibus manibus extensis dominum adorare, simul omnibus proclamantibus: Sanctus, sanctus, sanctus
dominus deus sabaoth, qui trinitatem personarum in unitate essentie esse confitebantur. Simile
fecerunt apostoli ad illum versiculum: Te gloriosus apostolorum chorus. Et cum chorus incepisset: Te
prophetarum laudabilis numerus, omnes patriarche et prophete predicto modo adorabant. Venerunt et
martires in suis distinctionibus, et in proprio versiculo, scilicet: Te martirum candidatus laudat exer-
citus, in laudem erumpentes ad pedes maiestatis procidebant. Idem de confessoribus
vidit atque virginibus. Cumque extremus ymni versiculus: In te domine speravi non confundar in eter-
num decantaretur, chorus ad terram descendit, et celum se clausit. Puella omnia hec
videns et suspirans se tanto bono defraudatam oculis propriis conquesta est. Cumque plurimum
fleret, et mane sororibus eam sollicitantibus visum dicere nollet, magistra eam aggressa est.
Cui respondit: Deus vobis ignoscat, quod tantam mihi gratiam ac honorem hac nocte subtraxi-
stis. Et revelavit ei visionem. Cui illa: Noli flere bona filia, numquam de cetero te exire compellam.
NOVICIUS: Mirifica sunt que recitas. MONACHUS: Ut tunc auditure octavo loco ex his aliqua que in visu
auditu et gustu percepta sunt, nec tamen predictis ordinibus propter instantiam inseri non potu-
erunt. NOVICIUS: Volo ac desidero. MONACHUS: Sicut in capite huius distinctionis premissum est, scalam erexi
per quam humana visione visionum scilicet condescendentem, cuius duo latera duo dixi genera
visionum, corporale et spirituale. Octo etiam inserui scandilia, supremum attribuens Christo
reliquos sex sex ordinibus sanctorum, de quibus sufficienter dictum est. In octavo autem gradu
duodecim verum visiones locabo. Primo tamen ea que visa sunt de loco nostro. 90
Dum autem quidam conventus noster de claustro emissus fuisset, dominus Hermannus nunc loci
sancte Marie abbas, tunc simplex monachus in claustro, nocte quadam per visum
ante gradum presbiterii sibi stare videbatur, et datus est ei in manus crucifixus.
Et sicut solet in emissione alicuius conventus, stabat et circa eum unus candidatus. Vi-
dit etiam in choro fluvium limpidissimum, qui per utrumque chorum fluebat, et in eo na-
vim. Quam cum conscendisset, tam rapidissimus esset cursus eius, ut navim in unam
columpnarum impegisset, nisi per themonem eius industria fuisset aversa. Non stetit donec
veniret ad locum quendam in firmitorio nostro proximum. Venerunt et cum eo supradicti iuve-
nes candidati. Tunc ossa arida humana cum capitibus ex omni parte mirabili quadam
virtute a deforis ultra murum cadebant. Erat enim ut ezechielis visionis recorder
multa valde. Stante conventu inter montem Stromberg et iam dictum locum, Salua-
torem quem nunc eos stare visus est unum ex monachis dure satis verum album modestius
amovens sociorum statuit. Ecce talis fuit visio. NOVICIUS: Que est illius interpretatio? MONACHUS: Deus
illi fortuitum que futura erant de loco nostro, et quidem obscura, modo plana valde.
Domnus Phylippus Coloniensis archiepiscopus sciens ordinem vigere in Hemmen-
rode, et de illo limpidissimo fluento anxietatem sue diocesis irrigare

desiderans, de eadem domo conventum sibi dari petiit et obtinuit. Electi sunt ex monachis duo-
decim, et praedictus Hermannus in abbatem eis ordinatus est. Qui ante gradum presbyterii vir lon-
ge ante providerat crucem suscipiens, cum eis per navigium venit in montem Stromberg. In
quo tribus annis commorati, descenderunt in vallem quae nunc dicitur vallis sancti Petri, illic more
de quo supradictum est se claudentes. Ossa illa arida designant homines saeculares, spiritu-
alis gratiae immunes, qui in villa convenerunt ad vitam religiosam. Fluvius qui per orato-
rium cum impetu fluebat, significat eiusdem domus religionem. Quae clara est per purita-
tem confessionum, et impetuosa per fervorem observationum. Quod navim a columpna a-
vertit, sine causa non fuit. Statim enim cum conventus super praefatum venisset montem, et multa e-
i necessaria deessent, quidam taedio victus ceterorum aedificiorum et aliorum laborum quae dimiserant
et murmurantes redire vellent, dominus Hermannus abbas, cum semel ac secundo de perse-
verantia eos monuisset, nec profecisset, quasi per themonem navim a columpna submoue-
ret: Cessate, state, nullus vestrum revertetur. Ego artemonem obieci. Is autem quem dixit re-
it Christe, tamen alius quidem fuit ascriptus et nominatus, sed subsequentis importuna petitione
submotus. Ipse est Iohannes sacerdos, quem etiam modeste exeuntem seorsum stare fecit. Sicut
conversus ... tunc emissus cum conventu non stetit, quia per licentiam extortam remissus est.
Hec est interpretatio visionis, secundum quod ab ipso didici abbate Hermanno. Novicius: Credo hanc visio-
nem actum esse sine nutu divino. Monachus: Navigantibus eis in Reno, sicut adhuc omnes qui exce-
perunt testes sunt, viderunt supra se in caelo arcum lucidum, et septem in eo soles. Novicius: Quid
per arcum vel quid per soles videntur intelligendum? Monachus: Per arcum eundem intelligo
aeternitatem spiritus sancti, per septem soles septem eius dona, quibus bono exemplo eiusdem con-
gregationis provincia erat illuminanda.

Quidam conversus, qui cum eodem conventu missus est, Rudolfus nomine, vir bonus
ac religiosus, cum die quadam de prato veniens, illotis manibus oratorium
intraret, et ex ordine se aspergere teneretur, inter suas cogitationes dixit: A-
qua haec sancta est et benedicta, nec decet ut manibus immundis te illa aspergas. Et
mox in aere vox clare respondit: Quod ego mundavi, tu non potes polluere. Et
cognovit ibi deo magis placere munditias cordis quam corporis. In qua puritate deus
delectatur.
Monacho cuidam deus ostendere volens animae suae
puritatem, in excessum mentis illum adduxit. In quo excessu puerum pulcher-
rimum intra sua viscera contemplatus est. Ad se autem reversus, intellexit illum
fuisse animam suam, divino munere ab omni labe criminum mundatam. Puer enim apparen-
tia deus est. Novicius: Puto quod non sit tutum si homo mentis consolationes suas manifestet. Monachus: Per visiones la-
bores et temptationes, et hic secrete divinae consolationes adipiscuntur, et facillime manifestare fu-
giunt. Utrumque verum esse singulis tibi ostendam exemplis.

Cum hoc anno in quadam domo sanctimonialium ordinis nostri a cellario pro toto
conventu ova lixa dividerentur, nescio quo casu una ex his negligens est

Non tamen puto actum casu, sed divino nutu, ut Dei gratia manifestaretur in illa. Pa-
tientissime autem defectum vini sustinens, immo neglectam se gratulans, cum Deo gratias ageret,
sanctissimus ille abbas vinum bullitum ei pro pitantia misit, cuius inenarrabili dulcedine sic
repletum est os eius, fauces, viscera et venter, ut numquam aliquid tale in vita sua sen-
sisset. Dulcedo haec corporalis erat. Porro in mente et in anima dulcedine spirituali Deus tam
copiose visitavit eam, ut diceret abbati meo, quod omnibus diebus vitae suae pitantiis
carere vellet, dum modo in consimili dulcedine, et hoc una tantum vice, sibi liceret deli-
ciari. Pro qua idem abbas meus ad eius petitionem pro gratiarum actione ymnum Te Deum
laudamus singulis nobis iniunxit. N. Si Deus sic excellenter tantillum in praesenti vita
remunerat, non ambigo quin magnas tribulationes magnifice remuneret in futuro.
Mon. Quod facile huiusmodi consolationes in praesenti perdantur, ecce exemplum.

Conversus quidam in Hemmenrode, cum in orationibus suis mellifluam divinitus ac-
cepisset dulcedinem, et ob hoc saepe labores suos negligeret, magister suus arguit
eum crebro dicens: Frater, est temporibus orandum, est temporibus laborandum. Ille sicut
homo simplex, ut increpantem placaret, respondit: O magister, si sentiretis eam, non mihi im-
putaretis. Rogo ut detis mihi osculum. Putabat enim quod impressione labiorum eandem
sentire posset dulcedinem. Cui mox ut osculum dedit ille, gratiam ut puto incomparabilem
perdidit ille. Simile pene habes supra capitulo xlii de converso qui angelum saepe vidit
et dicendo gratiam perdidit. Causas vero subtractionis gratiae in praesenti plures esse alibi
tibi assignavi. Quidam licet aliis sibi divinitus ostensa crebro referant, non ob hoc
gratiam perdunt, sicut supradictum est de Henrico converso in Hemmenrode.

Henricus idem cum grangiae quae Hart dicitur praeesset, et die quadam in maio se-
getes circuiret, orationes suas ruminando, cerneret hominem quendam sub piro
arbore quae illic in agro singulariter sita est contra se stare conspexit. Erat enim
decens staturae, capillis canus, barba prolixa, tunicam habens talarem et clausam, scapu-
lare vero latum et ultra genua longum; erat quoque vultus eius angelicus. Quem cum ipse acce-
dens salutasset: Benedicite frater, respondit ille: Dominus. Et adiunxit: Quomodo placet tibi ordo
tuus frater? Converso respondente: Bene, ita adiecit: Bene tibi placere debet, quia nulla vita tantae
perfectionis est in ecclesia Dei. Cuius aspectus cum in tantam incuteret converso reverentiam, volens
conversus aliquam ei dare occasionem petendi aliquid ait: Cur sic nudis inceditis
pedibus? Respondente illo: Talis est consuetudo nostra, adiecit: Peto ut mihi liceat vobis
dare calceos, et nobiscum hodie prandeatis. Et recusavit utrumque dicens: Modicum
nobis mihi sufficit et sociis meis. Cumque aliquantulum secretius simul tractassent, is qui viator
videbatur, quasi aliunde ad eundem locum perrexit. A quo modicum discedens in
plano loco nusquam comparuit. Quo viso Henricus expavit, festinansque ad clau-
strum priori suo Hermanno, nunc abbati in loco Sanctae Mariae, quae dicta sunt vel gesta
per ordinem recitavit. Cui ille: Cautus esto frater, quia non omne verum est.

quod uerū apparet. Mox cū uidis eum signabis te. et cū appropinquis ei. iterū eo in
dente signabis te. dices q; benedicite. Quod cum fecisset; subrisit ille dicens. Iuste fecisti
signando te. q2 n̄ oē uim ē. qd uim apparet. Neq; h ipm habes a te. s; p̄or tuus te docu
it. Ego mit̄ illū diligo. eo qd religiosus sit 7 amator discipline. et quia cotidie orat
p tota eccla. et ordine. Quod et uerū est. Mentionē etiam habuit dn̄i eustachii
abbatis claustri. et dompni henrici abbatis nr̄i. in illo aliqua corripiens. et ī isto
plura comendans. Et recitauit ei omnia more helysei. que in conclaui cū priore
siue aliis fuãt locutus. Postea cum idem conuisus ~~die quadam~~ die q'dam dicto co
pletorio aliquid obtinē uellet. adeo uenus et latrinis. et nō pfecisset. ille cum
clausa. hostio q; firmato diligūr oratorii. ad eū intrauit increpans et dicens. O
stulte putas quod in aliquid possis extorquere a dō. Si nō eēt tibi m̄ paratū ppt
priorē tuū. forte amicitiam incurrisses. Nocte quadam cū idem henricus defuncto
aliquo in eccām deportato. sedisset ante altare infirmorū. maior de q dicē n̄ possit
uirū angls fuit ul' hō. ei apparens signauit ubi prior esset. Cui cū ille resignasset.
ī infirmitorio ē. signo respondit. Ego nouī h. bn̄ est tibi. Inclinans q; coram eodē al
tari. reuerendus et ante tria altaria que sunt in abside simile faciens. chorū mo
nachorū intrat. et nō comparuit. Sepe illū testabatur. se uidisse in choro circu
ire. ī multa claritate. Cui cum ex pte prioris conuisus tunicam et cuglin obtu
lisset. et cuglin ille recepisset. tunicam recusauit. Ego mitt eū clabo bono cuidā
monacho eberbacensi. et magis illi poit. qm si ego uterer illo. Remisit ei 7 cugli
lum laneū. pcio quidem uilissimū. s; uirtute pciosū. p quas et sanitates facte fu
erunt plurimū contra stimulū carnis. Quē cū etiā rogaret ut se priori ostēdē dignaretur
respondit. Dns n̄r nos frequent mittit in uilm. alia q; remota loca. et si uidit me
prior. possit p eius interrogationes legatio mā īpediri. Et adiecit. Ue priori uestro
licet sit circa excitandos fres ne dormiant. dū p defunctis cantatur. q2 sicut
milites cōgregant ad torneamentum. ita anime confluunt ad officia defunctorum.
Nov Puto qd mortui iuuant in hoc officio solliciti. dū indigent uice caritatis ipen
96 dant. Mo Hoc t' uno ostendam exemplo.

Est quidam canonicus in aldinsele. Rudolfus noē. hō grandeuus et
circa officia diuina ualde sollicitus. Nunqm aliqm horam in choro neg
gligit. dūmodo incedē posset. sunt testis ē clauduus ui' quēq; nouimus
7 illius canonicus. Quodam tpe cū desrm nate paterentur. ita ut incedē n̄ ualet
lecto decumbēt. nec tū aliqd doloris sentiret. tū horas suas dicē nō posset.
quosdā uiros candidos ī superpelliciis 7 tonsura clericorū cīs horis adesse uidet
qui ei ōs horas decantabant. Quib; dictis dicebat ad nuncē. Modo ego
amī 7 sinam eū modicū requiescē. Quos cū frequent cōtemplaretur 7 filii
sororis q ei ministrabat. n posse illos uidē deprehendisset; intellexit q2 anime

Lemonioru͞m eius ce͞nt· quib; ip̄e bu͞sina impendat· Quia ad sacramentu͞ corporis et san
guinis xp̄i festino· c͞clusis visionibus hic finem impono·

Locuturus tecum de sacramento corporis et sanguinis xp̄i· cum timore illud
arrepto· quia ubi sola fides operatur· et ro͞is iudiciu͞ excludit· n͞ sine pi
culo discutitur· Unu͞ nil novi· sive inusitati· inde dicere p̄sumo· s; que sc͞i· sive docto
res eximii· de illo senserint· summatim replicabo· Adiciam etiā exempla plurima·
que in a p̄sonis p̄batis· memini recitata· In quib; si aliqua fiunt questio͞e digna·
ut scrupulus removeatur· tua discutiantur interrogatione·

De sacramento corporis et sanguinis ihesu xp̄i· (I)
Interrogatio quid sit sacramentu͞· que res sacramenti· q̄ cā institutionis· que
forma· q̄s modus c͞versionis· vel sumptionis· (II) De Godescalco de volmu͞
steyne· qui xp̄m sub sp̄e infantis i͞ manib; suis vidit (III) De Adolpho sacerdote·
qui i͞ hostia vidit virgine͞ cu͞ infante· deinde agnu͞ postea crucifixum· (V) De ep̄o livo
nie q̄ xp̄m vidit i͞ altari (VI) De sacerdote de wikindisburg· q̄ in canone dubitans
vidit crudam carne͞· (VII) De sacerdote q̄ hostiā i͞ ore ob maleficia suans· de eccl̄ae
gressu n͞ potuit (VIII) De corpore d͞ni in eccā furato· q̄d a bubus in agro p̄diru͞ est·
(IX)· De apib; q̄ basilicam corpori dn͞ico fabricaverint· (X)· De pena mulieris pa
lume· que corp͞ dn͞i q̄d sup caules suos seiauat (XI)· De musca que circa corp͞ dn͞i
i͞ hora sumptionis volitans· mortis penā solvit· (XII)· De murib; q̄ hostias n͞ bu͞decas
repositas· intras n͞ tetigerint (XIII)· De corpore d͞ni q̄d in flumi͞ p̄iectu͞ heretic os dimisit·
(XIIII) De corpore d͞ni· q̄d nave c͞fracta· ad reliq̄s naves natavit (XV) De corpore dn͞i q̄d
colonie de manib; sacerdotis labens· lapidi miraculose impssu͞ ē (XVI) De hostiis
in amrode clericoru͞ insania excussis (XVII) De eccā combusta· et de corpore d͞ni i͞tacto·
(XVIII) De danyele albe· q̄ formam sanguinis vidit in calice (XIX) De heylardo sacerdote
de wunnisdorp· q̄ formā huāi cruoris vidit in calice· (XX)· De cive hyldensemense·
qui i͞ canone vidit calice͞· cu͞ dubitaret sanguine͞ d͞ni exubāte͞ (XXI) De hinrico
scolare q̄ vidit formā sāgis in calice· in Rysene (XXII)· De hyldebrando sacerdote de
nyenstede· qui sp̄em crucis in calice vidit cum duob; militib; (XXIII) De corpa
li sacramento infuso· qui ablui n͞ potuit· donec inclusa dubitans aliud videret (XXIIII) De
de corpali p̄fuso· in quo sanguis humanus apparuit (XXV) De infirmo cui ablutio
c͞versa ē in sanguine͞ (XXVI) De nobili femina· cui ablutio ultima p̄ pane͞ sus
cepta· c͞versa ē in sanguine͞ (XXVII) Qualis ēē debeat vita sacerdotu͞ (XXVIII) Que ex
igant i͞ sacerdote· ut xp̄i corp͞ possit c͞ficere (XXIX) De sacerdote daustri in cuius
manib; infra canone͞ xp̄c visus est (XXX) De hermanno de harth albe· in cui͞
manib; hereticus xp̄m vidit i͞ missa (XXXI) De sacerdote q̄ infra canone͞ a terra
suspendit͞ (XXXII) De ulrico vilariensi monacho (XXXIII) De sacerdote cui dn̄s·

tantam contulit devotionem, ut venter eius disrumpi videretur accedenti ad altare.
xxxiii De Richmude, quae hostiam in elevatione ad instar cristalli vidit perlucidam. xxxiiii
Item de devotione eiusdem quam communicabat, et de claritate quam vidit super altare in
canone. xxxv De femina religiosa Brabantiae, quam Christus propriis manibus communicavit.
xxxvi Item de Hildegunde vidua, quam Christus per se ipsum communicavit. xxxvii De converso Villa-
rie, qui communicare desiderans, hostiam repperit in ore suo. xxxviii Item de Herkinbaldo
de Burtlen, cui idem contigit, cum ei per occasionem cognati sacramentum fuisset negatum.
xl De corporali dulcedine sanctimonialis, quam percepit in sacra communione. xli Item de
dulcedine Aleydis Albusse monasteriensis ex sacra communione. xlii De converso qui com-
municatus vidit Christum sanguinem suum quasi stillare in calicem. xliii De converso qui vidit in ore
alterius conversi sacerdotem mittere carbonem prunam pulcherrimum. xliiii De Mauritio episcopo
Parisiense, qui in fine suo per sacram communionem sensum recepit. xlv De puella quae hosti-
am non benedictam non esse corpus domini deprehendit. xlvi De converso qui per desiderium communican-
di spiritum meruit prophetiae. xlvii De femina religiosa, quae communione sibi negata, dulcedinem
eius sensit in gutture, similiter illius odorem ex remoto percipiens. xlviii De femina quae de so-
lo corpore Christi vixit. xlix De milite qui virtute sacrae communionis in duello triumphavit.
l. De milite qui suspensus mori non potuit, donec corpus Christi percepit. li De ancilla sa-
cerdotis, quae gratia dominici corporis filium recepit. lii De milite qui coram Christi corpore in luto
veniam petens, luti immunditias non sensit. liii De hereticis qui in ecclesia fimati sunt corpus
domini, et uno propter hoc suspenso. lv De sacerdotibus et continentibus indigne. lvi De sacerdote
in Hademare, qui carbones iussus est masticare in perceptione sacramenti. lvii De sacerdo-
te Frisone qui calcavit corpus domini. lviii De Petro medico qui sub specie panis credidit
esse sacramentum tantum et non rem. lix De sacerdote malo, a quo infans Christus in missa faciem a-
vertit. lx De Erwino sacerdote, qui corpus domini in missa perdidit. lxi De Danyele abbate
qui in calice repperit crudam carnem. lxii De sacerdote sine ordinibus celebrante, cuius
manus sacer ignis devoravit. lxiii Item de alio qui sine ordinibus celebrans, columbam
vidit latitantem. lxiiii Quomodo sacra eucharistia sumi debeat. lxv De converso qui
carbones sumere iussus est loco sacramenti. lxvi De converso qui propter aridam corpus Christi sumere
potuit. lxvii De hostia quae in villa Bella de corporali resiliuit, ob vinculum in ea deprehensum.
lxviii De corporali quod ob tactum impregnantis sanctimonialis sanguinea contraxit maculas.
lxix Item de corporali quod Godescalcus in exsiccatione rupit, et divina virtus reparavit.

niuersa
ecclesiae sacramenta, corporis et sanguinis Christi sacramentum praecellit. In quo ge-
mina: vitalis et vita. Vitalis, quia digne accedentes ducit ad dominum. Vi-
aticum dicitur. Vitalis, quia credentes Christo incorporat, unde et sacra commu-
nio vocatur. Vita, quia Christo incorporatos in anima mori non sinit,
et eucharistia dicitur, id est bona gratia. De primo salvator dicit:

Ego sum panis uiuus qui de celo descendi. Ecce uia. Qui descendit ipse est et qui ascendit. secum ducens omnia sua membra. alia in re. alia uero in spe. De secundo uero dicit. caro mea uere cibus est. et sanguis meus uere potus est. Ecce ueritas. De tertio. Qui manducat panem hunc uiuet in eternum. Ecce uita. Simile intelligas de calice. Nec absque misterio. de corpore et sanguine christi. in nona distinctione tractandum suspicor. quia enim nouenarium. philosophus exterminatori omnium. id est morti assignauit. et ipse qui est uita omnium. nona hora diei. in cruce expirauit. Sacramentum hoc fit in commemoratione dominice mortis. Unde apostolus in epistola. Tessalonicensibus scribit dicens. Quotienscumque manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annunciabitis idest representabitis. donec ueniam. scilicet ad iudicium. Ita glosa exponit. Apparente eo in gloria. cessabit figura. Omnia que in superioribus distinctionibus dicta sunt. scilicet de conuersione de oratione. de confessione satisfactione. et simplicitate. quedam sunt preparamenta ad hoc sacramentum. Nulle etiam uisiones magis fidem roborant. quam cum eum quem sub specie panis esse credimus et uini. oculis corporis intuemur. N. Antequam uisiones edisseras. peto ut breuiter me expedias. quid sit sacramentum. quid res sacramenti. que causa institutionis. que forma. quis modus conuersionis. quis modus sumptionis. M. De sacramento eucharistie. tractandum est cum timore. ac reuerentia. quia magis in eo operatur fides quam ratio humana. Audi tamen breuiter que maiores nostri de eo senserunt. Tria sunt in sacramento hoc consideranda. unum quod tantum est sacramentum. alterum quod est sacramentum et res. tertium quod est res. et non sacramentum. Nov. Quid est sacramentum. M. Species uisibilis panis et uini. Nov. Quid est sacramentum et res. M. Caro christi propria et sanguis. Nov. Quid est res. et non sacramentum. M. Mistica christi caro. ecclesie scilicet unitas. Nov. Quare dicitur sacramentum. M. Quia sacre rei est signum. Aliud ibi uidetur. et aliud ibi creditur. Nov. Que fuit causa institutionis. M. Quia dominus ut dicit eusebius emisenus. corpus assumptum ablaturus erat ab oculis nostris. et illaturus syderibus. necesse erat ut in die cene. sacramentum nobis corporis et sanguinis consecraret. ut coleretur iugiter per misterium. quod semel offerebatur in precium. Nov. Que fuit utilitas in hac institutione. M. Duplex est in eo utilitas. quia in illius perceptione augetur uirtus. idest caritas. et est medicina cottidiane infirmitatis. Unde augustinus. Iteratur cottidie hec oblatio. licet christus semel passus sit. quia cottidie peccamus peccatis. sine quibus mortalis infirmitas uiuere non potest. et quia cottidie labimur. cottidie christus mistice pro nobis immolatur. Nov. Que est forma huius sacramenti. M. Forma attenditur in uerbis et rebus. In uerbis quia hec uerba tunc proferuntur. Hoc est corpus meum. et post. Hic est sanguis meus. Conuersio fit panis et uini in corpus et sanguinem christi. Unde ambrosius. Sermone christi hoc conficitur sacramentum. quia sermo christi creaturam mutat. et sic ex pane fit corpus christi. et uinum cum aqua in calicem missum fit sanguis consecratione uerbi celestis. Nov. Quis est modus conuersionis. M. Modus est ineffabilis.

panis ut dictum est cum hec verba proferuntur. hoc est corpus meum. divina virtute per minis
terium sacerdotis. transit in corpus Christi. Simile intelligas de vino. manentibus tamen acci
dentibus. calore scilicet pondere et sapore. Potest de aliquo grano nisi de frumen
to hoc sacramentum confici? Sicut sanguis non conficitur nisi de vino. et hoc expresso. ita nec
corpus Christi nec de frumento. et hoc in panem redacto. quia dominus grano frumenti se comparavit
necnon et pani. Quis est modus sumptionis? Dupliciter sumitur. spiritualiter et sacramen
taliter. Bonus utroque modo manducat. malus vero sacramentaliter tantum. Sic non manducans manducat
cat. et econverso. Quare sumitur sub duplici specie. cum sub utraque Christus sit totus? Ut
ostenderet totam humanam naturam suscepisse. et totam redimere. panis enim ad corpus. sanguis
ad animam refertur. Hec interim breviter dicta sufficiant. que in sententiis de his plenius trac
tantur. Cum iam que dicta sunt credam. quatuor tamen michi plurimum desidero. non in sententiis
sed exemplis. Primum est quod sub specie panis sit verum corpus Christi natum ex virgine.
secundum quod sub specie vini sit verus eius sanguis. tertium quod digne conficientes. sive
communicantes. mereantur gratiam. indigne autem penam. Dicam tibi plura de sin
gulis exempla. fidei mee necessaria. que michi a personis probatis sunt relata.

2 Fuit apud nos monachus quidam nomine Godescalcus. de castro quod
Volmunsteyne dicitur. et in maiori ecclesia Coloniensi canonicus. Ante conversionem la
tis extitit lubricus. sed vere morigeratus. Modica ei scientia litterarum erat. sed
spe scientie et pietatis. ad magnam vite perfectionem illum perduxerat. Hic cum ante hos sex
annos in die natalis domini. ad privatum quoddam altare. missam cum multa de
votione et lacrimis ut ei mos erat. inchoasset. sub: puer natus est nobis. facta
que esset transsubstantiatio. non iam in manibus speciem panis sed infantem pulcherrimum
immo speciosissimum illum forma pre filiis hominum. in quem et angeli prospicere concupiscunt. con
tenuit et vidit. Cuius caritate succensus. et mira pulchritudine. delectatus. com
plexus est eum ac deosculatus. Timens tamen moram propter circumstantes. super corporale dilectum
posuit. et ille ut missa perfici posset. formam sacramentalem resumpsit. Quamdiu dube
tatus ille vidit speciem infantis. nullam vidit speciem panis. et econverso. Cum
nemini eandem visionem revelasset. tacita persona sua. et ille aliis. quodam die de ea
dem tante visionis. interrogatus. me audiente respondit. Semper illa die Christus vi
visus est. et nil plus dicere voluit. Postea duobus sacerdotibus. Theoderico scilicet
de lureke et Constantino visionem revelavit. Quod intelligens Wimandus noster
infirmarius. posito eo in infirmitorio ait. bone frater Godescalce. vidistis salva
torem in missa? Respondente illo etiam. adiecit. In qua forma? In forma infan
tis. Et ille. Quid fecistis ei? Respondit. Osculatus sum eum antequam os sumerem. Ad quod Wimandus
Et quid postea actum est? Ego ait super altare eum posui. et reverso eo in formam priorem sumpsi
illum. Eadem hora moriens. confessus est abbati meo domino henrico. Grata sunt
que dicis. Sed miror si talia aliquando revelantur. etiam malis sacerdotibus.

Sicut bonis ad bonitatis remunerationem: ita non numquam dominus malis sacerdo-
tibus se ostendere dignatur ad correctionem. Verbi gratia.

Cum dominus abbas visitandi gratia pergens in Frisiam · predictam visionem cuidam
militi recitasset · ille Adolpho sacerdoti · de Dieferne recitata replicavit ·
Quod ubi ille audivit · suspirans ait / Ad quid dominus · viris sanctis · et in fide perfectis
tanta ostendit? Michi peccatori · mihi · et similibus qui sepe de hoc sacramento dubitamus ·
huiusmodi visiones debent revelari / Die quadam cum idem Adolfus missam celebraret ·
et ante agnus dei hostiam levasset ad frangendum · in ipsa hostia virginem in sede residentem
infantem que in sinu servare contemplatus est / Nosse volens quid esset; in alteram parte · mox
ut hostiam vertit · agnum in ea conspexit / Quam rursum regirans · vidit in ea crucifixum per utrumque
Christum pendentem capite inclinato / videns hec sacerdos expavit · diu stans et deli-
berans · utrum ibi subsistere vel sacramentum perficere deberet · Cuius fletibus dominus placatus · sa-
cramento formam priorem reddidit · et ille missam perfecit / Cumque populus de tanta mora mi-
raretur · ipse ambonem ascendit · cum lacrimis populo visionem referens · et signati sunt
eadem hora · ab eo homines quinquaginta · Erat enim octava apostolorum Petri et Pauli · Nec
mirum si sic profecit · et tam ioande sicut Godescalcus · cum videre non potuit / quem cottidie
sibi ad iudicium immolavit et sumpsit / Habebat enim concubinam · Et nuper cum audivi · quod
vitam suam occasione vel spe eiusdem visionis emendare inciperet · et feminam in mo-
nasterio sanctimonialium · in Bunningen locare proponat · Hec mihi a Wiardo monacho reci-
tata sunt · ipsi quoque ab eodem Adolpho · Salvator corporis sui veritatem in hoc sacramento ut
prefatus sum · bonis sacerdotibus ostendere dignatur ut consolentur · in fide nutantibus ut
erigantur · male viventibus ut terreantur · Ecce exempla ·

Venerabilis episcopus Livonie · et magister Lambertus decanus sanctorum apostolorum
in Colonia · cum ante annos paucos simul ad curiam pergerent imperialem ·
et in via de scripturis sermocinarentur / etiam mentio habita est de corpore
Christi · Decano in hoc sacramento efferente fidem christianam episcopus respondit · Ego novi sacer-
dotem · qui in propriis oculis corporalibus · Christum in altari vidit · A quo cum decanus personam tante
visionis dignam · extorquere tunc non potuisset; · ultima die quando separandi erant ab invicem ·
episcopus ei confessus est quod ipse esset · Hec ille decanus retulit priori Plesensi · et ipse mihi · Quod vero
dubitantibus de hoc sacramento · etiam suam carnem ostendat · sequens sermo declarat ·

Nondum puto duos annos esse elapsos · quod sacerdos quidam de sacramento cor-
poris Christi dubitans · in castro cui nomen est · Wirkindisburg celebravit / Qui
cum in canone de tam mirabili conversione panis · in corpus Christi satis hesitaret ·
dominus ei in hostia crudam carnem ostendit · Hanc cum vidisset; etiam vir nobilis Vide-
kindus stans post tergum eius · Finita missa sacerdotem in parte traxit · et quod infra canonem
egerit vel cogitaverit · diligenter inquisivit · Ille vero tam de visione quam de interrogatione territus ·
confessus est et non negavit · se eadem hora de sacramento dubitasse · Et retulit utrique

alteri se crudam carnem in hostia vidisse. Idem widekinus filiam habet sifridi de Rumbec in coniugio, filiam sororis albitte in Rindorp, que mihi anno preterito eandem visionem recitavit. Vis etiam nosse quod sacerdotibus male vite dominus ostendat, quod ab eis crucifigatur? NOV. Volo. MO. Audi visionem satis terribilem.

Sacerdos quidam luxuriosus feminam peccabatur. Et cum illius non posset habere consensum, dicta missa corpus domini mundissimum in ore retinuit, sperans si sic illam deoscularetur, quod vi sacramenti voluntas eius ad suam libidinem inclinaretur. Dominus qui per Zachariam prophetam conqueritur de huiusmodi sacerdotibus dicens: Et me configitis gens tota die, tali ordine maleficia eius impedivit. Cum exire vellet de hostio ecclesie, sic sibi crescere videbatur, ut laquear oratorii vertice pulsaret. Territus miser hostiam de ore exspuit, et quia nimis inops erat, in angulo ecclesie eam sepelivit. Timens vero ultionem divinam super se citius venturam, sacerdoti cuidam sibi familiari confessus est sacrilegium. Qui simul ad locum accedentes, et reiecto pulvere, non repererunt speciem panis, sed formam licet modicam hominis in cruce pendentis. Erat enim carnea et cruenta. Quid postea de ea factum sit, vel quid sacerdos egit, non recordor, quia diu est quod hec mihi ab hermanno cantore nostro, cui hystoria satis nota erat, recitata sunt. NOV. Peior fuit iste tunc crucifixoribus Christi. MO. Verum est. Quia si illi cognovissent, numquam dominum glorie crucifixissent. Iste cognitum contempsit et contemptum crucifixit. Iam tibi satis probatum arbitror, quod sub specie panis sit verum corpus Christi, tam a malis quam a bonis confectum. NOV. Si sacerdotes omnes talia audirent, auditisque crederent, puto quod plus quam modo deifica sacramenta honorarent. MO. Satis mirabile est quod nos homines, pro quorum salute hoc sacramentum institutum est, tam tepidi circa illud sumus, cum bruta animalia, vermes et reptilia in illo creatorem suum recognoscant.

In villa que comede dicitur, nocte fures ecclesiam infringentes, inter cetera etiam scrinium cum corpore domini inde tulerunt. Quod cum nil aliud in eo preter reliquias et pixidem cum sacramento repperissent, nil prorsus de eis curantes, easdem cum pixide super sulcum agri ville proximi ponentes confusi recesserunt. Mane cum rusticus quidam cum aratro et bobus in eodem agro araret, venisset quod animalia iuxta pixidem stupendo steterunt. Quos cum arator stimularet, nec procederent, nec recalcitrando nec exorbitando, irat ait: Quis diabolus est in bubus istis? Non enim clare videre poterat, quia in ortu diei arabat. Undique vero circumspiciens, deprehendit ante pedes boum pixidem, et scrinium ecce sue iuxta illam. Tunc eam rebellionis ignorans, omnibus in agro dimissis, recucurrit, et sacerdoti quid circa que acta sunt referens. Tunc omnes simul in agrum descendentes, cum cruce, thuribulo et cereis, corpus dominicum in ecclesiam reportaverunt. Huic processioni interfuit Godefridus de Honne, qui mihi ista recitavit. Vide postea. Similem honorem ei asini exhibuerunt de platea in lutum descendendo, sicut me dixisse recolo distinctione quarta.

Sextus.

capitulum 8
Audi nunc de vermiculis visiones satis dignas.
Mulier quedam cum apes multas nutriret. et ille non proficerent, immo passim
morerentur. cum contra hoc remedium circumquaque quereret, dictum est ei quod si corpus
domini inter illas locaret. mox ipsa lues cessaret. Que ecclesiam adiens. et se
communicare velle simulans, corpus domini sumpsit, quod statim a sacerdote recedens
retraxit. et in uno ex alveolis illud locavit. Mira dei potentia. Vermiculi creato
rem agnoscentes. de favis suis dulcissimis. hospiti dulcissimo capellam mire
structure fecerunt, in qua altare eiusdem materie erigentes, sacratissimum corpus super
illud posuerunt. Et benedixit dominus operibus earum. Processu temporis. cum idem vasculum apu
m, et iam dictum oratorium consideraret. expavit. timens quia ad sacerdotem. confessa est
omnia que egit. et que vidit; Tunc ille assumptis secum parrochianis suis. ad vasculum vene
runt. apes circumvolantes. et in laudem creatoris bombizantes abegerunt. capel
lule. parietes. fenestras. tectum. campanile. hostium. et altare admirantes. corpus
domini cum laude et gloria ad ecclesiam retulerunt. Licet mirabilis sit deus in sanctis suis.
mirabilior tamen in hiis minimis predicatur. Sic ergo aliquis de certo tale quid presumat. vesaniam sive rem terribilem. que in anno preterito magistro de insula sancti nycho
lai recitavit.
Fuit in eadem insula. puella quedam. 9
obsessa. laica tamen. quam et ego vidi et audivi. Requisitus diabolus a quodam
sacerdote. cur tanto tempore hanc tam crudeliter torqueret. per os puelle respon
dit. Quare? Bene et optime promeruit. ipsa altissimum super olera sua seminavit.
Quod cum verbum minus intelligeret. nec ille exponere vellet. sacerdos feminam adiit.
quid de ea dyabolus dixit exposuit. monens ne negaret si intelligeret. Que statim
confessa est dicens. Verbum bene intelligo. quod numquam tamen homini per me publicatum est. Cum
iuvencula essem. et ortum excolendum suscepissem. nocte quadam mulierem vagam
hospitio suscepi. Cui cum clades orti mei exposuissem. asserens omnia olera ab erucis
devorari. respondit illa. Bonam te instruam medicinam. Accipe corpus domini et commi
nue illud. sic quod super olera spargas. et statim lues cessabit. Ego misera cui maior
cura erat de orto quam de sacramento. cum in pascha corpus domini suscepissem. et ex ore
hoc de eo fecissem ut edocta fueram. quod oleribus in remedium. tamen teste diabolo factum
est in tormentum. NOVICIUS. Crudelior erat mulier hec ministris pylati. qui ihesum mortuo
pepercerunt ne ossa eius comminuerent. MONACHUS. Ideoque usque hodie luit penam illud
maximum. et sunt cruciatus eius inauditi. Attendant hanc penam et si non culpam
qui dominica sacramenta ad lucra temporalia convertunt vel ad maleficia vel quod exe
crabilius est. Etiam timeo si reverentiam circa hoc sacramentum neggligant. aliquam pena
multantur.
Anno preterito cum quidam ex sacerdotibus nostris. 10
coram episcopo theoderico missam cotidianam de domina nostra celebraret. in
ipsa hora fractionis. musca grandis circa et supra calicem volitans.

coepit ita importune, ut qui velle mingere videretur. Sacerdos tremens ac timens, cum ma-
nus haberet occupatas, et muscam exsufflare nec posset, Henricum diaconum, qui hora
eadem episcopo pacem porrigebat, tussiendo crebrius advocavit. Tunc illa alacri vola-
tu altius levans, praesumptionis ubi culpam luit, et post morulam completa sumptione, an-
te ablutionem, intuente sacerdote praesumptionis ibi poenam luit, et quasi lapillus inter cor-
porale et calicem ruit. Quem diaconus de altari proiecit. NOV. Satis me delectat horum nar-
ratio. MON. Etiam dominus in simplici pane, tanto sacramento assignato, quandoque miracula operatur.

11 Nondum annus ut puto transiit, quod hostiae plures a ministris propter fissuras sive
pustulas reprobatae in Everbaco, in fenestra altari contigua proiectae sunt. Ac-
cedentes vero mures, omnia quae erant extra circulos devorabant. Litteras et quae
intus erant in nullo penitus laedebant. Sacrista ista considerans pro miraculo reputavit.
NOV. Quid est quaeso quod mures vel vermes in sacramento altaris comedunt. MON. Species tantum. In illa
specie videtur et tangitur, et ab indignis minuitur. Corpus eius verum quod sub illa
latet glorificatum est. Et quia immortale est, non potest corrumpi, et quia splendidum est non po-
test a nobis videri, et quia subtile est non potest a nobis palpari. A sacerdote quidem tenetur,
sed non tangitur, nisi mediante specie. Species ipsa videtur, tangitur, frangitur, mastica-
tur, saciat, corrumpitur et minuitur. Quando aliquod horum attribuitur corpori Christi,
de specie debes intelligere. Tanta est gloria huius sacramenti, ut non solum bruta in quibus
anima motabilis est, sed insensibilia elementa virtutem illius sentiant. Verbi gratia.

12 Tempore illo quo manifestari coeperunt haereses Albienses, quidam maligni vir-
tute diabolica suffulti, quaedam signa atque portenta ostenderunt, quibus er-
rorem haereses roboraverunt, et multos fidelium in fide subverterunt. Super aquas
ambulaverunt et non sunt submersi. Cernens hoc sacerdos quidam fide catholicus
et vita religiosus, sciens vera signa cum falsa doctrina esse non posse, corpus domini
cum pyxide ad fluvium ubi illi populis suas ostensuri erant virtutes deportavit.
Dixit quoque in audientia omnium: Adiuro te diabole per eum quem in manibus porto, ne
in hoc flumine ad huius populi subversionem per hos homines tuas exerceas virtutes. Post
haec verba illis super undas fluvii ambulantibus ut prius, sacerdos turbatus corpus
dominicum in flumen iactavit. Mira Christi potentia. Mox enim ut elementum tetigit sa-
cramentum, fantasia cessit veritati, et pseudo illi sancti quasi plumbum descendentes in profundum
sunt submersi. Pyxis vero cum sacramento statim ab angelis sublata est. Videns sacerdos haec, de mi-
raculo exultavit, sed de iactura sacramenti doluit. Tota vero illa nocte cum lacrimis et gemitu tran-
siens, mane pyxidem cum sacramento reperit super altare. Haec nobis eodem tempore relata sunt. Aliud in
mari de corpore domini contigit miraculum, quod non praetermittam.

13 Quando in illa magna expeditione naves ex omni parte Alemanniae con-
gregatae mare intraverunt, ob causas diversas praeceptum est sacerdotibus, ne in ali-
qua navi corpus dominicum servaretur. Quod cum omnes iussis obtemperarent,

una sola navis fresonum noluit obedire, que citius inobedientie penam solvit. Nei sub
item iudicio confracta est. et pyxis servans corpus domini cum ceteris que de navi e
rant eiecta. homines vero aliis navibus subvenientibus liberati sunt. Et ecce vident
eminus pyxidem in pelago natantem que celeri motu ad naves festinabat, ut ne
glecta videretur. Que cum in navium unam recepta fuisset, aliud in ea visum est
miraculum. Cum operculum eius patulum esset, nec zona circa nodum firmata, in
undas illas procellosas nec una quidem guttula intravit. Hermannus decanus
sancti Gereonis in colonia, qui presens fuit et hec vidit, pro magno miraculo solet recitare.
Terra etiam hoc sacramento suum recognoscit auctorem. 17
Plebanus sancte columbe in colonia, cum in quadam sollempnitate paschali po
pulum communicaret, hostia de manu eius lapsa, cecidit super pavimentum
lateribus stratum. Ut autem dominus ostenderet se dominum terre, sicut et maris, mox
ut hostia quantum ad speciem modici ponderis lapidem tetigit, lateris illi divina
cessit, ita ut circulus et littere in illo apparerent, quemadmodum fieri solet cum mol
li cere sigillum imprimitur. Sacerdos territus mox hostiam levavit, et laterem
eruit. In quo cum tam ipse quam multi alii tantum miraculum vidissent, et expavis
sent, consilium inops sacerdos locum tam mirabiliter signatum rasit, pulverem inter
reliquias ponens. Hunc miraculo arnoldus monachus noster dicit se interfuisse. Ut
etiam dominus ostenderet in aere potentiam suam, tale quid permisit. 14
In villa cui Arrode vocabulum est, sacerdos quidam est nomine Everhardus. Hic
ante annos paucos ad ecclesie eiusdem festivitatem vicinos sacerdotes convoca
vit. Sollempnizantibus eis in vesperis circa altare et insanientibus, unus ex
eis pyxidem que super altare cum corpore domini pendebat casu evertit, et quinque ex ea hos
tias excussit. Quod ubi compererunt ceteri, mox organa sua suspenderunt. Queren
tibus eis hostias, et non invenientibus, populo eiecto et foribus obseratis dum omnes
angulos perscrutarentur, nec compareret, unus eorum divino nutu ambitum qui erat
circa murum ascendit, ubi easdem hostias in modum crucis dissipatas at
tendit. Erat enim idem circuitus pyxide multo altior. Obsequens aer domino suo et
corpus de pyxide lapsum excepit, ne super terram laberetur, ubi ab angelis sus
ceptum in locum illum sublimem deponi   tum est. Hec mihi a Methilde
magistra de Fusnich relata sunt. Cognovit et ignis   sacramenti
huius virtutem.
Non est diu quod quedam ecclesia in parrochia
tota exusta est, cunctaque omnia que cremari poterant in cinerem fuissent
redacta. Flammis sopitis homines intrantes, solam pyxidem cum corpo
re Christi illesam super altare repererunt. Quod pro miraculo magno sicut revera fuit,
Conrado priori loci sancte Marie, et aliis pluribus referentes deum glorificaverunt. Pluri
ma pro hoc conformari. Ecce habes ex hiis que dicta sunt evidentissima 16

argumenta, quod omni creature irrationabili, ut animalibus, insensibili aque scilicet, terre, aeri et igni manifestata sit virtus divini huius sacramenti. Novicius: Satis michi probatum est, quod sub specie panis sit verum corpus Christi. Nunc autem vim eius sanguinem esse sub specie vini, similibus mihi exemplis ostendas. Monachus: Noveris consimiles causas esse subsequentium visionum, que et precedentium. Quibusdam enim ut visibus sanguinis forma ostenditur ad devotionis sue remunerationem, de sacramento dubitantibus ad confortationem, male viventibus ad correptionem. Ecce exempla.

17 Bone memorie abbas Sconaugie nomine Danyel, cum quondam prior noster, cum in die quadam missam celebraret, formam humani sanguinis vidit in calice. Et quia tunc non fuit sibi conscius alicuius mortalis, eandem visionem nequaquam sibi ad iudicium, sed ad consolationem concessam speravit. Huius visionis testis est Gerhardus monachus noster, aliquando canonicus et in maiori ecclesia Colonie. Congruit igitur hec visio visioni Godescalci, qui dominum vidit sub specie panis in forma infantis, sicut dictum est in capitulo secundo. Porro quod aliquando forma sanguinis quibusdam de sacramento dubitantibus ostendatur ad confortationem, sermo sequens declarat.

18 Heylardus sacerdos de Wonnisdorp, cum die quadam in ecclesia ville missam diceret, et de sacramento ex immissione diaboli periculose dubitaret, cum ventum est ad orationem dominicam, ubi calix discoopertus deponi solet, humani cruoris speciem in illo vidit et expavit. Ac si diceret dominus: Si non credis, ex sacramento veritatem discas experimento. Et cum fides tua sit ad speciem, species sanguinea te reducat ad fidem. Duravit autem forma illa usque ad sumptionem. Interfuit eidem misse Hildeboldus comes de Limbere, vir fide et opere [illegible]. Heilardus non sibi timens magistro Iohanni decano Aquensi visionem retulit, a quo ego illam didici. Quod autem huiusmodi visiones quandoque fiant non solum ex culpa sacerdotis, immo etiam ex perfidia circumstantium, subsequens probat exemplum.

19 Retulit michi iam dictus magister Iohannes aliam de sanguine domini visionem in tis tribule. Cum in ecclesia sancte Walburgis in Hyldensem, ubi ipse ostiarius est, sacerdos missam celebraret nomine Albero, civis quidam perfidus, iuxta stans, cum ea que intrabant minus crederet, liquorem ita in calice ex unda re vidit, ut ad instar [illegible] olle fluentis superefflueus totam altaris superficiem operiret. Qua visione sanus est territus, et spe per illam ad fidem sacramenti sit reductus. Habebat autem liquor evidentis formam sanguinis humani, ac si ei voce Christi diceretur: Ego in ara crucis pro peccatis sanguinem effusus sum, et tu de mechana tua dubitas.

20 Iohannes pastor de Risene, frater carnalis Bernardi monachi nostri, cum missam quadam die celebraret, et ministrum ei scolaris quidam adolescens nomine Henricus faceret. Ille cum post perceptionem corporis et sanguinis Christi

uinum calici infunderet: uisibilis cruoris in eo formam uidit. Sacerdos uero unde non potu-
it, et nos forte quia in culpa non fuit. Idem adolescens clericatum deserens, factus est miles, et
usque hodie se Christi sanguinem effundere ostendit, quia multos depredatur et affligit. Re-
feram tibi aliam uisionem de qua michi non constat, utrum propter sacerdotis uel circumstantium culpam
siue meritum, sit dei ostensa uoluntate.

Hildebrandus sacerdos de Menstede iuxta Couordiam, cum die quadam 21
missam celebraret, facta transsubstantiatione, sanguinem sacramentalem
sepedicto modo transformatum uidit in calice. Uolens tanti miraculi habere
testes, duos milites ex parochianis suis qui eidem misse interant aduocauit. Qui
cum non uinum, sed cruoris speciem cum sacerdote uidissent, expauerunt ualde, nichilominus tamen
confortati sunt in fide. NOVICIUS: Satis expeditus sum de sacerdote et circumstantibus,
sed miror si aliquando huiusmodi miracula contingant propter eos qui presentes non sunt. MONACHUS:

Sacerdos quidam in diocesi Coloniensi, qui etiam frequenter, 22
quadam die missam celebrans, iusto dei iudicio calicem cum sanguine post
canonem fudit super corporale, quod statim humani sanguinis coepit formam.
Finita uero missa, sacerdos nimis merens, super calicem illud crebrius lauisset, ru-
beum colorem abluere non potuit. Tunc amplius territus, orationes omnibus suis iniunxit, corpora-
le lauit, sed non profecit. Quo uiso, tollens secum sacrum linteum, Rodolfum scolasticum Colo-
niensem, uirum magni nominis accersiuit, casum exposuit, corporale ostendit, et quod nul-
lo liquore color ille sanguineus ablui, nulla quoque arte sine oratione possit deleri contestatus
est. Cui ille sicut uir prudens respondit: Est ne aliquis in parochia uestra qui de
hoc sacramento dubitet? Respondit sacerdos: Est quedam inclusa que frequenter inde du-
bitat. Et ille: Ostendite illi, forte idcirco deus uestigia sanguinis in hoc corporali de-
leri non sinit, quatinus eis uisis illa in fide roboretur. Quod cum fecisset, expauit mu-
lier, et credidit, et deus statim pristinum colorem in linteo reformauit. 23

Similis casus contigit iuxta nos, sine tamen dissimili. Cum sacerdos quidam
cuius nomen scio et nomen sacerdotis, missam festinanter et negligenter
cantaret, calicem fudit. Timens uero ne pro tanta negligentia, si ad aures
plebanorum deuenerit, diutius ab altari suspendi officio, casum suppressit. Dicta
missa ab altari discessit, et corporale complicuit. Estimabat enim quia nemo in-
duxisset. Erat enim sacerdos ille, et forte adhuc est, male uite, uagus et neggli-
gens ualde. Campanarius uero quem negglientia minime latuerat, post de-
cessum sacerdotis, corporale reuoluit, et ecce sanguis rubens ac madens in orbibus
per quos liquor per circuitum calicis defluxerat paruit. Territus homo de tam mirabili ui-
sione, statim Coloniam ascendit, Conradum tunc primum maiorem ecclesie decanum
cerdos qui presbiter conuenit, et quid predicto sacerdoti contigit, quod ne uidit per ordinem
recitauit. Cui preceptum est ut tali die allato secum corporali Coloniam rediret.

ut et veritate plenius agnosceretur, et qualiter de tanta negligentia satisfacien-
dum esset deliberarent. Ego eodem tempore veni Coloniam, et recitata sunt mihi omnia hec
a Bernardo maioris ecclesie canonico. Quid vero post hoc actum sit non intellexi. Est ne tibi
adhuc satisfactum, vel adhuc plura requiris exempla? Novicius: Sic satisfecit in omnibus tua, ut
iam non dico credam, sed quod amplius est, sciam post consecrationem sub specie vini
verum esse sanguinem Christi. Cum enim apostolus dicat fidem esse substantiam rerum
sperandarum argumentum non apparentium, hec visu tam manifeste ut dictum est perci-
piuntur, iam non creduntur, sed sciuntur. Quod sub tam multiplici testimonio visu est
me vidisse reputo. Monachus: Adhuc subiungam duo exempla, per que cognosces, quod etiam
quandoque dominus in simplici liquore operetur miracula, ad honorem tanti sacramenti.

28 Sacerdos quidam, sicut mihi alius religiosus quidam sacerdos retulit, infirmum
quendam visitavit. Erat idem infirmus laicus, ad modum religiosus.
Qui ait sacerdoti: Domine, numquid hodie celebrastis? Respondente illo etiam,
egrotus subiunxit: Peto ut manus quibus hodie tractastis sacratum Christi corpus
et sanguinem coram me abluatis; erit quia mee infirmitati eadem ablutio adiu-
torium. Quod cum fecisset, aqua in cratera munda recepta est. De qua cum bibisset
infirmus, residuum in cistam poni iussit, et diligenter operiri. Postea cum eandem
aquam requireret, puer ad cistam accedens, non aquam in cratera, sed purum sanguinem
reperit. Quo allato presbytero sacerdoti missum est, a quo in ecclesiam deportatus, inter re-
liquias positus est. Novicius: Quid sentis de sanguine isto? Monachus: Non credo fuisse Christi
sanguinem, quia in illum minime mutatur, nec vinum quidem absque debita sacer-
dotis benedictione. Deus vero ob devotionem hominis elementum mutavit, ut ostenderet
quod eundem sanguinem quem sacerdos in ecclesia cotidie sumit, sacramentaliter fidelis
quisque in omni loco possit et sumere spiritualiter.

29 Quedam nobilis femina de Entenich, sicut a quodam edocta fuerat,
etiam ablutionem ex digitis sacerdotis in pane recepit, credens si eun-
dem per quatuor partes agri sui recondere, quod nulla aeris intemperies vel
grando segetes lederet. Panem vero tinctum in scrinio suo reponens, dum tempore oppor-
tuno accederet, quatinus eum per agrum suum divideret, in sanguinem coagulatum eum
invenit conversum. Territa nimis marito eum ostendit, atque sacerdoti. Pro qua re
ambo a prioribus Coloniensis civitatis, sacerdos satis punitus est. Illis in excusatione dicen-
tibus, quod nullum fecerint in eam maleficium, sed quod eum placeret deo. Sicud aliquis usus est, qualiter
sacramenta illa continuantur. Novicius: Placet quod dicis. Nunc peto ut exempla pro-
feras de digne conficientibus. Monachus: Prius tibi ostendere volo, qualis esse debeat
vita sacerdotum digne corpus domini conficientium.

26 Gloria vite sacerdotalis in duobus precipue consistit, castimonia videlicet
et scientia. Debet enim castus esse et litteratus. Exemplum castimonie ha-

in Zacharia patre sancti Iohannis, de quo Lucas sic ait: Et factum est ut impleti sunt dies officii eius, abiit in domum suam. Illius siquidem temporis pontifices, templi tantum officiis mancipati, non solum a complexu uxorum, sed etiam a domorum ingressu abstinebant. Nostris autem sacerdotibus, quibus non carnalis successio, sed spiritualis perfectio queritur, qui cottidie presto debent esse altari, perpetua castitas indicitur. Quod si litteratus esse debeat, testis est Malachias qui dicit: Angelus sacrarum est, et legem ex ore eius requirent. Hinc est quod Heli sedebat ante fores tabernaculi, ut responderet omni querenti. Audi quid illitterato sacerdoti possit dicatur: Quia tu scientiam repulisti, repellam te ne sacerdotio fungaris michi. Nov. Numquid omnes sacerdotes illitterati repellendi sunt a Domino? Mon. Non. Quibus licet usus scientie exterioris, habeant in precinctu, etc. lumbos precinctos, et lucernas ardentes in manibus, id est opera bona. Quod si sibi commissos illuminare non valent verbo predicationis, ad divinum amorem illos accendere studeant exemplo bone conversationis. Iniens sacerdos ad altare Dei lavare debet faciem, os et manus, id est maculas cogitationis, locutionis et operis, in labro eneo quod fecit Moyses ex speculis mulierum. Aqua est contritio, manutergium confessio. Quod illa abluit, ista abstergit. Specula mulierum sunt exempla sanctarum animarum: fides scilicet Abrahe, obedientia Ysaac, lenitas Iacob, mansuetudo Moysi, humilitas David, zelus Helye, pietas Iosye, castitas Danyelis. In his si se sacerdos consideraverit, facile cognoscit suam imperfectionem. Nov. Qualis esse debeat conficiens satis ostendisti. Nunc me expedias in quibus consistat potentia conficiendi. Mon. Que ex his legitur ut audivi pauca explicabo.

Tria exiguntur in sacerdote, ut possit conficere: ordo, verba, intentio. Quartum est substantia panis et vini. Quid si in calice post benedictionem panis vinum per negligentiam non esset in calice? Ex consuetudine ordinis nostri cogimur credere ibi esse corpus Christi, quia benedictionem panis non repetimus, sed calicis tantum. Simile sentio si sacerdos post prolationem verborum illorum: Hoc est corpus meum, subsisteret, neque calicis benedictionem perficere posset. Magister Petrus Cantor et sequaces eius hoc non concedunt, dicentes non posse transsubstantiationem panis in corpus Christi, donec prolata sint hec verba: Hic est sanguis, et cetera. Quibus multa doctorum contradicere videntur in suis scriptis, similiter et verba evangelica. Prius Dominus panem benedixit, porrigens illum discipulis suis ad manducandum, iam non panem, sed corpus suum. Postquam cenatum est, aliquo intervallo interiecto benedixit calicem. Quis audeat dicere ibi non fuisse corpus Christi, nisi calice prius consecrato? Nov. Nullus omnino. Estne in tali casu sanguis Christi? Mon. Etiam in corpore, non in calice. Non enim corpus Christi est sine sanguine, nec tamen ibi est per conversionem, quia ante prolationem horum verborum: Hic est sanguis, vinum non est conversum in sanguinem. Nov. Da michi exemplum quod sub specie panis sit corpus Christi antequam calix benedicatur. Mon. Supra capitulo secundo habes exemplum in visione Godescalci, qui mox prolatis

his verbis. Hoc est corpus meum. vidit christum in forma humana. Novicius. Si statim christus est ibi totus. superflue videtur michi calix consecrari. Monachus. Sub duabus ergo speciebus celebratur hoc sacramentum ecclesie. ut anime et corporis susceptio in christo. et utriusque liberatio in nobis significetur. Nec minus sub altera tantum sumitur sacramentum. nec plus sub utraque. Eadem enim ratio est ut ait hylarius. in corpore christi que in manna precessit. De quo qui plus colligebat non amplius habebat. nec qui minus parabat minus inveniebat. Novicius. Satis de his expeditus sum. Monachus. Non inutile his premissis. videamus quantum gratie et glorie mereantur sacerdotes. digne conficientes.

28 In hemenrode sacerdos quidam senex. henricus nomine. ante paucos menses defunctus est. vir sanctus et iustus. qui annis pluribus in eodem cenobio fuerat sacrista. Hic cum die quadam in choro conversorum. ad altare sancti iohannis baptiste in eodem choro missam celebraret. quidam ex conversis circumstantibus salvatorem in effigie hominis in manibus eius contemplatus est. Ipse tamen sacerdos non vidit. Hec mihi retulit quidam ex senioribus domus illius.

29 Cum in eodem claustro et ad idem ut puto altare. dominus hermannus die quadam missam diceret. henricus conversus de harth. cuius supra sepe memini. in canone columbam niveam candoris iuxta calicem vidit residentem. Vidit et ante sumptionem infantem pulcherrimum. qui ex manibus eius usque ad summitatem crucis ascendere visus est. denuo descendens sub specie panis a sacerdote sumptus est. Ex qua visione colligitur quod sub specie panis sit veritas corporis domini. et quod illa ineffabilis transsubstantiatio fiat auctoritate sancti spiritus. Hermannus tamen visionem non vidit. Novicius. De malis sacerdotibus questio nulla est. quare autem boni sacerdotes. cum que in altari esse crederent. non videant. satis admiror. Monachus. Ut non videndo. sed credendo amplius mereantur. Fides ut ait gregorius non habet meritum. cui humana ratio prebet experimentum. Cum idem hermannus tunc prior existens in hemenrode. nocte quadam infra matutinas dominum orasset. ut sibi aliquid revelare dignaretur de statu suo. mox ut residens oculos clausit. quidam ei assistens fortrum in quo ciphi a conviviantibus portari solent argenteum ostendit. Ipse vero sicut mihi retulit omnis premisse reminiscens cum intra se diceret. quomodo pertinet ad statum meum visio fortri huius. Ille superiorem thecam statim. cuius catenam in nodum desinebat. manu suspendit. et ecce vidit pyxidem dominici corporis. cathena aurea ex eodem nodo dependentem. Sic quoque visio disparuit. Et cognovit prior corpus fuisse dominicum. quod ipse semper in theca sui cordis. per memoriam circumferre consuevit. sperans ex hoc statum in oculis domini minime esse despectum. Quantum in sacerdotibus digne celebrantibus gratia ascendat et vita crescat. visiones subiecte declarant.

30 Novi quemdam sacerdotem ordinis nostri. qui hanc gratiam accepit a domino. ut quotiens cum devotione missam celebrat. per totum

canonem usque ad sacramenti perceptionem in aere ad mensuram pedis unius sentiat
se stare. Nec mirum. Devotio enim ignea est et semper nititur sursum. Nec mag-
num si quem sibi attrahat suum exterius domicilium. Interior vero eius casa sive
domicilium mens est, in qua maiorem habet potestatem, quam illam in celum sublevat. Eiusque
tantam gratiam ab illo quodam sacerdote eius amicissimo comperissem, scire volens
veritatem, non absque timore ab ipso cepi sciscitari que audieram. Qui statim rubo-
re perfusus, cum me confundere nollet, ita esse confessus est. Cum festinantius et sine
devotione celebrat, vel quando strepitu circumstantium impeditur, predicta ei gratia sub-
trahitur. NOVICIUS: Multum ex his colligo, summum silentium sacerdotis devotio in
misse silentio requirit. MONACHUS: Verum dicis. Si sacerdos legalis oraturus pro salu-
te populi solus intravit in sancta sanctorum, et omnis populus sicut de Zacharia legitur
erat foris expectans hora incensi, ne orantem impediret, quanto magis sacerdos gratie
qui iam non corruptibile pro una gente sacrificium, sed pro totius mundi salute patri offert
filium, summam in altari pacem requirit et silentium. Unde et beatus Ambrosius post evan-
gelium monere solebat populum, ut a tussi et ab omni inquietudine se temperarent.
Quod vero devotio ignea sit et sursum nitatur, ut prefatus sum, sequens visio declarabit.

In Vilario Brabantie ante hoc biennium monachus quidam defunctus est nomine Ul-
tinus, iuvenis disciplinatus et valde gloriosus, tam corpore quam mente virgo.
Hic cum die quintodecimo ante mortem suam missam celebraret, sicut mihi retulit predi-
cti loci prior, venerabilis inclusa Oda nomine, cui deus multa revelare consuevit,
globum igneum super caput eius conspexit. Erat enim tunc temporis grangiarius. Qui cum
infirmatus in extremis ageret, et albas deesset, quidam ei dixit ex circumstantibus:
Velletis dominum abbatem mihi videre? Etiam inquid valde multum videre desidero, ut presens
congaudere possit mihi eunti ad nuptias. Et adiecit: Cras habebitis pro me festum,
scilicet duas missas. Quod ita factum est. Nam altera die dicta missa in conventu
post primam, erat enim kalendis octobris, animam virgineam efflavit, que a celestibus
paranymphis suscepta ad ethereum thalamum ad nuptias agni et ad amplexus
sponsi deducta est. Post tertiam vero celebrata pro eo missa sollempniter in conventu,
festum quod ipse predixerat tunc completum est. Et sicut mihi dixit dominus Wilhelmus nunc ab-
bas Villariensis, tunc ibidem prior, ne unum quidem mortale peccatum deprehendere
potuit in eius extrema et generali confessione. Fuit enim magne spei iuve-
nis, vultu hilaris, angelicus moribus, bonis adornatus, natione Coloniensis.
Predicti vero sacerdotis personam mihi prodere non licet. Est enim vir tante perfectionis,
ut tanta gratia dignus sit, ut verbis eius non credens, si tamen propalaretur, sacri-
legum iudicares. Ultimum quantum ad predictam visionem similem iudico sancto
Martino, de cuius capite cum altare benediceret, etiam globus igneus
emicuit. Iuvenique signum fuit magne devotionis, cuius auctor

spc̄ sanctus est. qui in igne sup apl̄os apparuit. Uñ n̄ in mirō a sacerdote añ canone
32 Alium itidem noui sacerdotem. Sursū corda hr̄e monem-
cū accedenti ad altare. tantā dn̄s sepe contulit deuotionē. ut ocē uent
eius sicut scriptū est in iob. q̄ mustū absq; spiraculo. qd̄ lagunculas diru
pit. Et sicut ip̄e m̄ cōfessus ē. adhuc eū uiuit. tā uehem̄tes mot̄. nō nunq̄m in
corde eius deuotio excitauit. ut pect̄ dirūpi uideretur. Oportebat eū mot̄ eosdem
ppr̄ circūstantes rep̄mē. Que pc̄orū uincula huiusmodi impulsus n̄ dirūperent. Tunc
contigit illud dauiticū. Dirupisti uincl̄a mea. t̄ sacrificabo hostiā laudis ꝛc. Nouicius.
Puto qd̄ ualde mūdis manib; sacrificet. qui tam flāmineū pect̄ h̄it. Monachus.
Quod h̄mōdi sac̄dotes. n̄ solū mūdas s; ꝛ lucidas. tp̄e sacrificii man̄ h̄eant. exemplū
33 Cum die q̄dam sac̄dos ī monte sequentia declarabit.
sc̄e valburgis. missam celebret. religiosa uirgo richmodis. cui meminī
in distinctione octaua. Post tergum stans illius. hostiam in eleuatione
tam lucidam uidit ꝛ tā ꝑspicuā. ac si cristallina fuisset. ꝛ radio solari pluss
trata. Nec īpediebant pollices sac̄dotis. q̄b; hostiam tenebat. in aliq̄ parte hos
tie claritatē. q̄ꝛ eadē grā pollices dotabantur. Nec dū tn̄ fratrem ibi fuisse puto in
substantiatione. Vocabatur sac̄dos wilhelm̄. etate q̄uidē iuuenis. s; uite regu
laris. in capella iuxta missam ꝑfessus. Visionē hāc richmodis ip̄a. sub p̄cep
tō m̄ō retulit. et ip̄e m̄ . Nouicius. Si tanta claritas fuit in pane. ut op̄mari uideatur ho
dicto. puto magnū ēē fulgorē. in ip̄o corpe dn̄ico. Monachus. Hoc visio sequēs ꝑdit.
34 Cum eadem richmudis. sicut ab eius ore audiui. in p̄dicta eccā staret. ad
missam matutinalē. infra canonē circa sacram̄tum. maximā contempla
ta est claritatem. Putans p̄mo qd̄ radius solis p fenestrā demissus. alta
re illustraret. ppi⁹ accessit. et ecce claritas eadē sensim se oculis ei⁹ subtraxit.
Et intellex̄ statim q̄ꝛ lux eadem. fuiss; ex claritate corpis xp̄i. nō ex sole mani
ali. cuius ortū eadē hora longe p̄cessat. De ip̄a u̇ richmode et de eius deuoti
one. circa illud sacramentū mira dicturus sum. Qn̄ u̇ grā cōmunicandi acce
debat ad altare. aliqn̄ an̄ pceptionē. aliqn̄ post. labebat̄. tenebat̄. trahebat̄.
nc̄ minus excessum. nc̄ corpus defectū. incurrens. ita ut dic̄e poss; cū iheremia.
fact⁹ est q̄i ignis flāmigeras. in ossib; meis ꝛ defeci sufferre n̄ sustinens. Vidi
vel h sacerdotes sepe turbabant̄. ꝛ circūstantes āmirati sūt. Hec de sac̄dotibus
digne celebrantib; dicta sufficiant. Vis nc̄ aliqua audire de his qui digne
accedūt. et tn̄ sacerdotes nō sūt. Nouicius. Uolo et desid̄o ualde. Monachus. Quantū apud dn̄m
mereantur gr̄e ꝛ dulcedinis. q̄ntum gr̄e ꝛ fortitudinis. q̄ntū salutis ꝛ honoris.
digne cōmunicantes. siue cōmunicare desid̄antes. uariis t̄ pandā exēplis.
35 Nondū duo anni sūt elapsi. qd̄ q̄dā religiosa femina.
in brabantia oda noīe. ardent̄ nimis cōmunicare desid̄ans. grām

eandem sibi a sacerdote suo impertiri humiliter satis et instanter postulavit. A quo repulsam passa, dicente illo non debere feminas laicas pro libitu suo communicare, toto tempore flevit et ingemuit. Cuius ardorem summus sacerdos attendens, non diu eam passus est fraudari a desiderio suo. Eadem enim nocte, cum in stratu suo iacens vigilaret et orationibus vacaret, salvator cum multo splendore cubiculum eius ingressus, pixidem in qua corpus eius in ecclesia recondi solebat, propriis manibus portabat. Erat quoque circa eum flagrantia miri odoris, et multitudo angelorum in circuitu eius, qui concorditer cantabant antiphonam: Speciosus forma prae filiis hominum etc. Cumque illa verba de tanta gratia stuperet, stans coram ea dominus ait: Quia sacerdos ille corpus meum tibi negavit, ego meis manibus te communicabo. Quod et fecit, hostiam unam de pixide tollens. Sicque recessit. Erat autem alia femina religiosa eius socia in eodem cubiculo iacens, et ipsa vigilans, quae omnia quae dicta sunt vidit. Quod cum ignoraret altera, existimans eam sopore fuisse depressam, mane sciscitata est ab ea utrumnam aliquid vidisset. Quae respondit: Etiam. Hoc et hoc de visu dixi. Tunc certior de visione facta, mox ecclesiam intravit altera, adiit sacerdotem, per quasdam verborum ambages quid de corpore domini faceret, vel ubi illud soleret reponere, interrogavit. Cui cum locum ostendisset, subiecit: O si mihi semper hic liceret versari et respicere ad locum hunc sanctum. Petivit etiam sibi thecam reserari. Quod cum factum fuisset, ait sacerdoti: Scitis domine quot hic reposueritis particulas? Sic enim hostias vocare solent. Respondente sacerdote: etiam optime, subiunxit mulier: Rogo ut numeretis illas. Quod cum fecisset, et unam minus repperisset, eximio timore pene amens effectus, corruit et flevit. Cuncta siquidem firmacula tam serraturae quam pixidis salva inveniebat. Tunc eum femina consolata quid viderit vel quid de hostia actum fuerit exposuit, monens ne de cetero a tanta gratia tam vehementer desiderium repelleret. Haec nobis relata sunt a monacho nostro Iohanne, qui eodem tempore de praedicta ecclesia veniens, vera ea ibidem contigisse cognovit. N. Benedicta sit gratia domini de loco sancto suo. M. Non minoris gloriae est quod sequitur, etsi non tam manifestum.

In villa Lulbelaire, quae duobus miliaribus distat a Colonia, vidua quaedam religiosa et honesta erat, Hildegundis nomine, amica domini Hermanni abbatis nostri. Haec more viduae evangelicae pene numquam recedebat de templo, ieiuniis et obsecrationibus serviens deo. Habebat autem filium militem iuvenem nomine Wilhelmum, a quo modicum ei impendebatur honoris, amoris et consolationis. Et cum habundaret, immemor naturae sinebat illam egere, multis modis eam exasperans. Non est recordatus scripturae dicentis: Maledictus a deo qui exasperat matrem. Similia perpessa est a nuru, uxore filii. Quae cum infirmata ad extrema vitae devenisset, dixit cuidam anicule: Facite me habere sacerdotem ut communicem. Illa verba eius detulit ad nurum dicens: Domina mea petit sacerdotem. Cui illa subsannando respondit: In ebdomada ista accepit corpus domini, et iam videtur mihi quod adhuc vivat.

Et adveniens indignando: Vade, voca illum. Qui cum venisset cum corpore domini, ait infirma:
Quare venistis domine? Respondente sacerdote: ut communicem vos, respondit: Dominus meus, cuius
corpus petitis, iam hic fuit presentialiter, et suis manibus me communicavit. Ex hinc
nunquam suscipiam ab homine illud. Post aliquot vero dies defuncta est. Et quia scriptum
est: Qui non honorat patrem et matrem, non letabitur in filiis. Dominus eadem ebdomada primo-
genitum Wilhelmi extinxit, reliqui vero eius liberi, cum fere essent duodecim, secundum
ordinem infra breve tempus omnes defuncti sunt.

37 Retulit nobis dominus Wichardus de Lippia, abbas Luccensis, nunc episcopus, vide-
rem satis gloriosam. Cum quidam, si bene memini, conversus, qui nuper fidem
susceperat, monachos communicare vidisset, et sibi hoc minime licere cogno-
visset, stans contra altare communicandi desiderio suspiravit. Et ecce pius dominus sine
sacerdotis ministerio de altari per sacramentum descendere dignatus est in os eius. Qui mox
hostiam aperto ore ostendens, et causam tante gratie manifestans, cunctos qui aderant in
stuporem convertit. Eandem enim hostiam defuisse reperiunt in altari. Simile huic
contigit ante hoc biennium, quod tanto erat mirabilius, quanto sensu humano profundius.

38 Erkenbaldus de Burban vir nobilis erat et potens, tantus amator iusti-
cie, ut nullam in iudiciis respiceret personam. Hic cum graviter infirmaretur, et lec-
to quidem decumberet in propria camera, tumultum clamoresque femineos audivit.
Qui cum de causa sciscitaretur, nullus ei circumstantium veritatem dicere presumpsit. Tunc
inveniens unum ex primis ait: Precipio tibi sub interminatione oculorum tuorum ut dicas michi
meram veritatem. Cum ille pavens respondit: Domine, domicellus meus, filius soro-
ris vestre, feminam ibi opprimere voluit, et hec fuit causa clamoris. Ad quod verbum valde com-
motus ait militibus: Ite et suspendite illum. Milites obviam simulantes, postquam
egressi sunt, dixerunt ad invicem: Si occiderimus iuvenem hunc nobilem, et dominus noster, sicut
satis opinabile est, mortuus fuerit, a domino mutilabimur. Ubi enim errores omnia
tamen iuvenem latitantes, et ut presentie avunculi se subtraherent commonentes,
post horas aliquas ad dominum suum regressi, se eius implesse mandatum affir-
maverunt. Quinto vero die iuvenis estimans avunculum de culpa esse placatum,
vel immemorem, aperto hostio introspexit. Quem cum infirmus conspiceret, verbis blan-
dis advocans, iuxta se sedere precepit, uno brachio collum eius stringens, et ma-
nu altera cultellum suum clam extrahens, guttur ei infixit et occidit. Qui
cum planctu magno et dolore militum elatus, toti provincie mansit horro-
ri. Sed et Erkenbaldo additus est dolor dolori. Adeo enim invalescente infir-
mitate, pro episcopo mitteret, petens sacramentum sibi corporis Christi deferri. Qui cum ve-
nisset, ille cum multis lacrimis et contritione cordis omnia peccata sua confes-
sus est, tacita tamen iuvenis interfectione. Super quo episcopus miratus respondit:
Quare subticetis homicidium quod commisistis in cognatum vestrum?

Vicente illo fuit ne hoc peccatum. Subiecit episcopus: Etiam crudele nimis. Et ille:
Ego neque peccatum iudico, neque a deo mihi remitti deposco. Respondit ille episcopo: Ego vobis
corpus Christi non tradam, nisi parricidium idem confiteamini. Et subiunxit miles
nobilis: Sciatis domine me illum non occidisse ex aliquo rancore, neque motu ire,
sed solummodo ex dei timore, et zelo quoque iustitie. Nunquam aliquis filium sororis diligere plus
potuit, quam ego illum dilexi. Si mihi corpus domini negaveritis, ego illi corpus et animam
committo. Hoc enim dixit et egit propter exemplum, ne iustitie et iudicio derogare vi
deretur. Vix enim pontifex limen domus egressus fuerat, et ecce eger post eum revocavit
dicens: Revertimini domine episcope, revertimini. Videte si in pyxide habeatis corpus Christi.
Quod cum fecisset, nec aliquid in ea repperisset, subiunxit miles: Ecce quem mihi negastis,
ipse se mihi non negavit. Apparuitque hostia in ore eius. Et impletum est in eo quod per
sapientem dictum est: Diligite iustitiam qui iudicatis terram. Sentite de domino in
bonitate, et in simplicitate cordis querite illum. Quoniam invenitur ab his qui non temp
tant illum, apparet autem eis qui fidem habent in illum. Episcopus vero pavens, tantum miracu
lum ubique divulgavit, propter quod etiam quibusdam abbatibus nostri ordinis innotuit,
qui anno preterito in capitulo generali illud recitaverunt, cunctis deum glorificantibus qui facit
mirabilia magna solus. Valde me letificat hec relatio. Advertere
nunc quanta sit in corpore Christi dulcedo.

Novi quandam sanctimonialem ordinis nostri, que illam a domino accepit gratiam
ut quotiens communicat, tantam ex ipso sacro corpore sentiat dulcedinem ac si mel re
ciperet. Non saporem panis, sed mellis ut dixi in masticatione sentit, tota illa
die post perceptionem cibi corporalis, salivam habens mellifluam. Nec mirum. Legitur enim de
manna, quod gustus eius fuit quasi simile cum melle. Est autem eadem sanctimonialis virgo
venerabilis, cuius personam supprimo, eo quod adhuc vivat, et se prodi non permittat.
Similem gratiam et forte maiorem, audivi collatam fuisse domine Aleydi pri
me abbatisse monasterii civitatis Westphalie. Hec quotienscumque corpus domini
suscepit, non panis soliditatem inter dentes, nec panis saporem intra fauces
sumptum sentiit, sed ipsum sacramentum quasi favus mellis, sine masticatione, per guttur
eius in ventrem fluxit, sic ut mira suavitate omnia eius interiora replerentur. Qua defunc
ta est, dompnus Florentius abbas de campo sancte Marie, qui pater eius fuerat spiritualis
atque confessor, post sepulturam eius, omnibus qui confluxerant eandem gratiam predica
vit. NOVICIUS: Si de cadavere leonis ut dicitur in iudicum egressa est dulcedo, non minor si
de corpore Christi, qui est leo de tribu Iuda dulcedo egreditur. MONACHUS: Iuste movis. Vide
tur hinc bene illud sponsi congruisse in canticis canticorum: Favus distillans labi
a tua sponsa, subaudis est vel corpus meum. NOVICIUS: Que vel videtur fuisse causa illius dul
cedinis, in castitatis atque liquefactionis? MONACHUS: Ardor perfecte karitatis, que estuabat. Fla
ni esse naturaliter vel potius ex abstinentia et laboribus semper pallida.

atque macilenta quotiens eam communicare contigit ita inflammabatur ut facies
illius igneo colore resplenderet. Legitur in exodo quod incalescente sole liquefie
bat manna. Manna sua albedine atque dulcedine significat xpm qui ait. Ego sum panis
uiuus qui de celo descendi. De quo et in psalmo scriptum est. Panem angelorum man
ducauit homo. Sol quia calet et illuminat perfecta karitas est. Si ergo manna lique
bat in calescente sole nec mirum si eius significatum dulcescit et liquescit in arde
scente caritate. Et licet in sacra communione huiusmodi dulcedo corporalis siue li
quefactio sit rarior, non tamen ea dulcedine seu liquefactione que in anima fit est sa
brior. Bonum xpi dulcedinem sensit qui ait. Dulcis et rectus dominus. Et in alio loco. Quam
dulcia faucibus meis eloquia tua super mel et fauum ori meo. De liquefactione sponsa
dicit in canticis. Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. N. Placet quod dicis.
M. Corpus dominicum manna est absconditum omne delectamentum in se habens et
omnis saporis suauitatem. N. Si tanta gratia est in sacramento altaris quid est quod alii
aliis rarius communicant. M. Quidam se subtrahunt ex humilitate indignos se iudi
cantes. Alii minus curant uel propter morsum conscientie accedere non audent. Priores spi
ritualiter communicant sequentes magna gratia se priuant. Quidam sunt qui et libentius com
municant et tanta gratia se dignos exhibent. Hii beati sunt. Ponantur duo se
quales esse in caritate et unus simpliciter ad xpi corpus accedat alter uero simpliciter
dimittat in communicante sicut credo intenditur caritas et fit in eis meri
ti inequalitas. N. Unde hoc probas. M. Manna non descendit sine rore. Nec xpi corpus a bo
nis sumitur sine augmento gratie. Quod bonum sit bonis communicare duobus tibi pandam
In claustro nostro sepe memini sicut in sequentibus exemplis.
Scripsit quidam ex sacerdotibus domus eiusdem. In quadam sollempnitate natiuita
tis domini nostri fratres ad sacram communionem se preparabant. Cumque pacem iam accepissent
post agnus dei fere ut moris est pacem bibentes uidit frater quidam puerum Jhesum non tamen qui ia
cens natum sed in cruce qui passum cuius omnia uulnera cruore stillabant quem tamen calix
subter positus recipiebat totum. Unde frater ille tantis sacramentis similis se indignum
reputans ad superiora stalla diuertit. Alius quoque inuenibus ut perciperet se non presentem
signauit. Prima autem cantata aliis ad capitulum exeuntibus ipse ad orationem faciendam
ut quidam facere solent diuertit. Veniens quoque ad altare sancte crucis orationi intendit et uideba
tur ei tempore breui pro deuotionis magnitudine. Cumque orationem protraheret et abire
tempore non sentiret apparuit ei beata dei genitrix et alloqui eum dignata est. Cur inquit
hodie sacrosanctum corpus et sanguinem dilecti filii mei non sumpsisti. At ille non esse se conde
se indignum clamabat. Ad quod beata uirgo respondit. Tu te indignum cogitas et ipse
putas tanta re dignus esse potest. Hanc igitur offensam tibi condonabo sed uide ne de
cetero simile facias. Igitur cum orationi intentus et confabulatione beate uirginis delec
tatus quasi in extasi raptus est tandem ad se reductus et ad capitulum post alios ...

festinabat. Ibat et ecce occurrebant illi aliquanti fratres sacra altaria circueuntes. ca-
pitulum enim nondum finitum erat. Ipse autem nesciens et se tempestive ad capitulum currere existimans.
ad huc orabat. Sed subsequens monachus signum tercie pulsavit. Tunc demum intel-
ligens que circa se gerebantur. se ab hac hora illi absolvendum commisit. quem cum sic absolve-
bat post hec in cena domini. Erat quidam ad sacram communionem. staverat. xlvii
Fuit plane in maximo torpore et diffidentia. ita quod etiam si fieri posset. vellet
sacre communioni non interesse. Procedebat igitur ad altare. vel potius eundo quasi sese
trahebat. adeo ut sequentibus esset molestus. ipsum quoque compellentibus. Cumque venturum esset ante gradum
presbiterii. conversus vidit alium fratrem de quo superdictum est sequentem. Venit quoque ei in me-
moriam visio quedam quam ab illo didicerat. ac subito mutatus in virum alterum. ibat
suspirans et anhelans. spiritu vivido et ardoris. Accensus quasi fervore et inflammatus. ita
ut se vix capere posset. In tali igitur spiritu cum esset et iam ad altare alacriter festinaret. vi-
dit ille subsequens et ex signis apparentibus interioris hominis illius statum coniecit. Hu-
miliante itaque se illo. vidit iste posterior. speciosissimum puerum. manibus sacerdotis desu-
per altare accipi et in os illius fratris deponi. Et cum videret parvum bis terve. ipsum quem videbat
adoravit. Motus fuit autem super hac conversione illius quidam. eo quod inordinate fecisset; in-
decenter. Et convenit eum unus in audientia plurium. minans se eum proclamaturum.
Dicit ille causam ei qui sciebat commisit. ut vere ab hoc eum verecundia tueretur. Qui in-
misit ei spiritum silentii et quietis. et non movit illum. Porro ille qui puerum illum susce-
perat et portabat. ibat et renitebatur in similitudine fulguris choruscantis. Inter-
debat vel potius ferebatur in iubilo cordis. in ardore spiritus vehementis. et in tantam spiritus
ebrietatem devenerat. ut quasi a sensu alienatus. propemodum se non sentiret. et vix ad stal-
lum suum sine titubatione rediret. Super hoc ab illo alio sepe multumque conventus oc-
cultabat omnimodis. donec ille tandem ei qui de statu eius coniecerat. aperte compulsus
est. Christi sic demum mutua collatione. quod viderant et senserant innotuerunt. Si se
a sacra communione subtrahentes. a beata dei genitrice sic corripiuntur. si ipse dei filius
tam varie et tam gloriose. dei filius sub eodem sacramento recipitur. et ex ipsa perceptione ca-
ritas invenitur. amen libentius communicabo. De sacra eucharistia. quam mul-
tiplex sit gratia. quam multiplex virtus et medicina. subiecta declarabunt exempla.
Magister mauritius. parisiensis episcopus. ante mortem suam tam graviter infirma- xlviii
tus est. ut mania rapta in cerebrum. sensum ei subtraheret. In tali defectu po-
situs. cum corpus domini cum instantia postulasset. et hii qui circa eum erant propter
sensus inopiam. illud ei dare non auderent. paraverunt cum sacerdote. ut hostiam
non benedictam apportaret. Qui cum venisset cum multa reverentia. qualiter decebat
episcopum communicare. mox ut sacerdos limen domus attigit. episcopus clara voce clamavit.
Tolle tolle. non est dominus meus. Revelaverat deus auriculam eius. ut intelligeret
quid circa se ageretur. Stupente sacerdote necnon et aliis. qui aderant reversus est.

verum Christi corpus deferens. Quod cum verbis valde catholicis atque compunctivis adorans devote suscepit, cum quo et sensum ad Dei gloriam subtractum perfecte recepit. Sicque in bona confessione, plenus fide et caritate, migravit ad dominum.

Simile contigit cuidam infantulo, sicut fratres eius carnales Ludolphus et Heidinricus monachi nostri mihi narraverunt. Qui cum infirmaretur, spiritu sancto afflatus corpus Christi sibi dari petivit. Cumque eum parentes compescerent, ille fortius clamavit: Date mihi corpus Domini, date mihi corpus Domini. Delatum est verbum ad sacerdotem. Qui cum diceret non esse securum tali puero dare corpus Domini, qui non intelligeret quid sit, etiam hostiam detulit non benedictam. Quam cum ei porrigere vellet, et diceret: ecce hic est corpus Domini, ut Dominus ex ore infantis perficeret laudem, et destrueret perfidiam hereticorum qui de eodem sacramento male sentiunt, inspiravit puero ut responderet: Quare me vultis decipere? Non est corpus Domini quod mihi offertis. Ad quod verbum sacerdos admirans, et puero aliquid divinitus inspiratum arbitrans, sacram ei communionem attulit, quam ille satis devote suscepit. **Novicius:** Sicut considero, per desiderium eucharistie utrique istorum, utrique istorum spiritum meruit prophetie. **Monachus:** Tante virtutis est illud desiderium, ut per ipsum quidam etiam revelationibus illustrentur. Ubi gratia

Conversus quidam de Campo sancte Marie, cum in quadam sollempnitate peteret licentiam a magistro suo eundi ad monasterium gratia communicandi, et ille non concederet, ceteris euntibus ipse tristis remansit. Habebat enim magnum desiderium communicandi. Eadem nocte et die sequenti omnia que in monasterio agebantur, divinitus ei sunt revelata. Et licet absens esset corpore, spiritu tamen presens fuit, communicans spiritualiter, et si non sacramentaliter. Reversis fratribus, ipse eis per ordinem indicavit, quis missam maiorem celebrasset, quis legisset epistolam, quis evangelium; similiter ad vigilias, qui monachi quas legissent lectiones, vel qui cantassent responsoria, cunctis mirantibus exposuit. **Novicius:** Quantum ex hoc conicio, non bene faciunt qui tam salubre desiderium impediunt. **Monachus:** Hoc verum esse sequens narratio declarabit.

Quedam religiosa virgo, secularis tamen, cum a sacerdote suo divinum posceret, ille cum indignatione respondit: Vos mulieres semper vultis communicare post libitum vestrum; et non dedit. Illa vero per totam missam et postea diu in ore et in gutture suo tantam sensit dulcedinem, ut non dubitaret adesse totius dulcedinis auctorem. Eadem virgo tum die quadam ex remoto desideranter videret corpus Domini, mirum odorem sensit et flagitiavit. Quem tanto plenius percepit, quanto sacramento plus appropinquavit. Hec Gerlacus subprior noster mihi retulit, dicens se ab ore predicte virginis ea audivisse. **Novicius:** Cum corpus Domini tante sit dulcedinis, tantique odoris, miror quare solo eius esu corpora non sustententur. **Monachus:** Corpus Domini licet ore percipiatur, magis tamen cibus anime quam corporis est, nec nobis incorporatur, sed nos incorporat.

Septimus.

Fateor tamen quod corpus communicantis eque sustentet illo duplici pane quod pandam exemplo. Femina quedam, sicut monachus vir Reinerus quondam scolasticus sancti Andree in Colonia michi recitavit, ex multa devotione sepe solita erat communicare, et quanto plus cibum celestem cepit appetere, tanto amplius corporalem cepit fastidire. Quod ut sensit, ex permissione sui sacerdotis singulis diebus communicavit dominicis. Cuius cibus ille vitalis tantam contulit fortitudinem, ut sine omni esurie corporali proximam expectaret dominicam. Hoc multo tempore agitans, gratiam sibi collatam predicto sacerdoti confessa est. Ille vero cum episcopo loci rem tam mirabilem recitasset, timens episcopus aliquid fallaciam esse in causa, sicut vir sapiens respondit: Cum denuo venerit ad te, loco dominici corporis hostiam ei porrigas non benedictam, per quam citius rei huius experieris veritatem. Quod cum fecisset sacerdos, femina temptatam se ignorans, mox ut domum rediit, tam vehementer esurire cepit, ut morituram se crederet si non citius comederet. Currens tamen post ad sacerdotem, et eandem famem peccatis suis imputans, pedibus illius se prostravit, et gratiam divinitus collatam sibi subtractam lacrimabiliter exposuit. Quod ubi ille audivit, gavisus valde gratias egit Deo, qui facit mirabilia magna solus. Et dedit ei verum Christi corpus. Cuius virtute mox omnis esuries cessit, et gratia subtracta accessit. Episcopus vero hanc causam audiens a sacerdote, et ipse Deum glorificavit. Novicius: Rem recitas valde miraculosam. Monachus: Si Helyas propheta in fortitudine panis ordeacii ambulavit quadraginta diebus et totidem noctibus usque ad montem Dei Oreb, quid miraris si femina hec incolumis pervenit viae pasta pane vite. Multiplex ex illo fortitudo est, non solum anime, sed et corporis. Aliud habes supra exemplum de virgine de Quido, que preter Christi corpus nil comedit, excepta uva quam sugebat. In distinctione septima capitulo vicesimo h. reperies. Sed audi nunc rem valde gloriosam.

Lodewicus comes Losensis, pater huius qui adhuc superest, etiam cometiam tenebat de Renhecke. Cuius propter absentiam miles quidam ministerialis benenatus multas inferebat iniurias, sua sibi usurpando et homines ad cometiam pertinentes depredando. Quod cum omnibus amicis suis comes conquereretur, die quadam dixit cuidam nobili viro qui ab eo bona tenebat: Quere michi non capitis illius perditionem. Respondit: Vere eum caperem, si essem securus quod a vobis non in corpore lederetur. Quem cum accepta fide cepisset, comes sophisma faciens, primum sepulchrum fieri iussit, in quo militem mollibus involutum sine pena deponi fecit. Sicque terra opertum extinxit. Cuius cognati mox furentes coram imperatore Friderico avo huius qui nunc imperat, contra prefatum virum nobilem cum multa vociferatione querimoniam deposuerunt, dicentes quod accepta pecunia comiti illum tradidit. Cumque imperator fremeret, innocentem dampnare volens, miles quidam honestus ascenso scanno loquendi licentiam petivit et obtinuit. Domine, inquiens, medietatem verborum vix audivimus. Si miles presens esset forte verbum se excusaret. Respondente imperatore:

licentiam habeas adducendi eum. Miles militem adduxit. Qui cum per advocatum plenius
se excusasset. instigantibus adversariis. imperator respondit. Verba sunt ista. non sic pe
nam evadet. Resistente ei milite. qui illum adduxerat. et dicente. domine si eum lesistis: num
quam de cetero verbis meis credetur. placatus imperator adiecit. Modo liber abcedat. et sta
tim uel a meis. postea captus fuerit. tradicionis sue penam exsoluet. Cumque vir nobi
lis venisset ad limen palatii. sciens longas regibus esse manus. stans et apud se deli
berans: rediit ad iudicium dicens. Domine. non possum effugere manus vestras. tamen presumo
de mea innocentia et dei misericordia. ut in instanti paratus sim. me defendere secundum quod iusticia
dictauit. et cum sim nobilis viri modo certo. Respondit imperator. Modo loqueris sic
ut probus vir. Quesitus est in parte adversaria miles fortissimus: qui eum singulari duello impe
teret. Die vero altera vir nobilis premissa confessione. corpus dominicum suscepit. sicque cum
adversario suo. spem habens in eodem sacramento. titulum pugnaturus intrauit. Qui cum
ille sciret virum validissimum impelleret et impelleret et venisset simul ante imperatorem audien
tam imperatore quam circumsedentibus principibus. pugil clara voce ait ad militem. Dic mihi
comedisti hodie aliquid? Respondente illo. etiam. corpus christi comedi. miser ille sub
iunxit. Etiam si diabolum comedisses: hodie te prosternam. Ut autem prius deus sacramenti
uirtutem ostenderet. mox post uerba blasfemie. vires blasfemo subtraxit et suum militem adeo
roborauit. ut illum coram se minaret ut puerum. nec stare posset. Qui tandem se reum
dixit. Sic quod per esum dominici corporis. miles fidelis victoriam adeptus. cum multa gloria
ad sua liber repedauit. Hec nobis retulit theodericus monachus noster. qui cum comite tunc
presente. qui duello interfuit. et hec que dicta sunt uidit et audiuit. Igitur sacramenti comm

Miles quidam nobilis ... unio. salus est anime et corporis
tiam habens et castra. apud predictum fredericum imperatorem. a multis ac
cusatus est quod prouinciam spoliaret. Quem cum sepius corripuisset: nec correptus
est: tandem precepit. mandans suis ut illum caperent. Qui cum lateret. nec tamen mi
nus rapinas exerceret. casu a quodam ex officio captus. patibulo secundum quod imperator pre
ceperat appensus est. Tercia die miles quidam preteriens. cum uidisset illum: ait seruo suo.
Deus quam pulcher homo ille erat. Respondente puero. vir ille nobilis est. consanguine
us vester. accessit propius ut depositum sepeliret. Ad quos ille de patibulo clamauit.
Deponite me. adhuc enim viuo. Estimantibus illis quod fantasma esset. subiunxit. Ab
soluite. tunc quod homo christianus sum. Deposito vero sic ait. Modicum obsequium. ego peccator
impendi. propter quod misertus est mei. Singulis diebus tres orationes dominicas. cum tonde
venissem. sancte trinitati dicere consueui. anglica salutatione premissa. Cumque vero
orationes. cum quinque veniis et ave maria. quinque vulneribus christi. Similiter in unam orationem
idest pater noster. angelo cui commissus sum. Item eodem in unam. corporis christi quod sin
gulis diebus commictitur per vniversum mundum. quatinus in fine vite mee. tanto vi
atico muniri mererer. Quod et dominus michi prestabit sua misericordia

Nunc rogo ut voces mihi sacerdotem a quo illud suscipiam. Qui cum venisset, confessione premissa communicavit, moxque spiritum emittens, ad eum cui incorporatus fuerat feliciter migravit. Quem in atrio sepelientes, tam grande miraculum divulgaverunt. NOVICIUS: Bene iam considero quod sacra communio sit salus mentis et corporis. MONACHUS: Quod salus sit mentis habes in distinctione ... capitulo ... de milite Remensi, qui ex esu corporis Christi compunctus est ad penitentiam. Quod vero salus sit corporis, non solum exemplum est nobis praesens miles, qui eius virtute conservatus est ne moreretur, sed et subiecto plenius cognosces exemplo.

Anno praeterito in Wilre civitate Westphaliae, cum ancilla sacerdotis de domo sero exiret, et diabolum in forma cuiusdam a quo amabatur conspiceret, in aspectu illius haerens se signavit, et monstrum mox disparuit. Cui diabolus iterum apparens ait: Si non fecisses hoc signum, domum vivam non intrasses. Quam cum vocaret, et illa venire renueret, subiunxit: Tolle vestem istam. Erat enim stragulata. Quae tam in voce quam in horrore diabolum intelligens, retrorsum cecidit, et sensum penitus amisit. Sacerdos sumens hostiam quam pro remedio mittens in os eius non benedictam, cum non ei posset, digito saliva madefacto corpus domini tetigit. Quem cum in os misisset mulieris, mox illa sensu recepto locuta est et sana surrexit. Hec apud nos canonicus quidam Premonstratensis recitavit, asserens se eodem tempore fuisse in praedicta civitate. Praedictum miraculum audivi a quodam religioso albi nigri ordinis. Audite nunc quomodo sequitur honorantes.

Tempore scismatis inter Philippum ... fratris Christi corpus honorantes. et Ottonem dominus Guido cardinalis, quondam abbas Cisterciensis, cum missus fuisset Coloniam ad confirmandam electionem Ottonis, bonam illic consuetudinem instituit. Precepit enim ut ad elevationem hostiae omnis populus in ecclesia ad sonitum nolae veniam peteret, sicque usque ad calicis benedictionem prostratus iaceret. Precepit etiam ut quotiens deferendum esset ad infirmum, scolaris sive campanarius sacerdotem precedens per nolam illud proderet, sicque omnis populus tam in stratis quam in domibus Christum adoraret. Retulit eis eodem tempore casum satis miraculosum. Miles quidam fuit tante devotionis, ut quotiescumque Christi corpus elevari sive deferri videret, prostratus illud adoraret. Contigit ut die quadam vestibus suis pretiosis indutus intraret civitatem. Cumque platea in qua equitabat nimis esset lutosa, ex improviso obvium habuit corpus domini. Quo viso modicum intra se deliberans ait: Quid facies miser? Si in tanta profunditate te prostraveris, perdita sunt vestimenta tua delicata; si vero non descenderis, saluberrime consuetudinis transgressorem te semper accusabit conscientia. Quid plura? Prevaluit devotio. De equo prosiliens in lutum se misit, in quo flexis genibus, manibus elevatis Christi corpus adoravit. Et quia dulcissimus dominus honorantes se non solum in futuro remunerat, sed in presenti etiam nonnumquam honorat, hoc egit sua potentia ut toti luti nec una quidem guttula vestimentis eius adhereret. Tunc equum cum multa admiratione ascendens, amplius in fide confortatus est.

deum glorificavit. Simile contigit cuidam religiose femine in provincia nostra. NOV

Satis delector in istis miraculis. MON. Hoc etiam noveris, quia sicut dominus sua sacramenta ut
prelibatum est honorantibus rependit honorem, sic blasphemantibus illa vel iniuriam
inferenti penalem inducit confusionem.

lvj Non est diu quod quidam sub scemate religionis venientes in diocesim Colo-
niensem, in diversis ecclesiis corpus domini furati sunt. De reliquis ornamentis si-
licet calicibus et libris sive indumentis sacerdotalibus nulla eis cura fuit. De
quibus unus in provincia nostra deprehensus, et ubi nam fecisset corpus domini requisitus, respon-
dit: In lutum iactavi illud. Propter quod miser suspensus, proiectus est in cloacam. Iterum
In proxima vero synodo a domino Engelberto episcopo preceptum est, ut in omnibus ecclesiis diocesis sue
corpus domini sub clausura servaretur. NOV. Quid est quod heretici hi sacramentum tam vehe-
menter persequuntur. MON. Quia fideles illud ante omnia venerantur. Unde certo heretici omne sacramentum
illius in odium maxime execrantur. Multa in distinctione quinta capitulo . de erro-
re hereticorum dixisse recolo, et forte nimis. timeo enim aliquos ibi posse scandalizari.
sed quicquid ibi dictum est, sicut testis est michi dominus, dixi ad gloriam Christi atque catholicorum
et ad confusionem hereticorum. NOV. Satisfactum michi fateor. Quantum gratie merentur digne com-
municantes, nec ad indigne conficientes sermo procedat. MON. Plus timet ex scriptis
ostendam quam periculose et quam graviter peccent sacerdotes indigne conficientes.

lvij Sicut legitur in libro Regum, Oza sacerdos bobus recalcitrantibus
ad archam ne declinaret manum extendit, et mox super temeritate dominus eum
percussit. Dicitur eadem nocte fuisse cum uxore sua. Si sacerdos accedit ad ar-
cham figuralem sublevandam ob iam dictam causam morte multatus est, quid putas
penetrient sacerdotes adulteri et fornicarii manibus pollutis verum corpus Christi tange-
ntes? Si Iohannes ut ait Augustinus a pueritia in heremo conversatus, in utero matris sancti-
ficatus, ausus non fuit illius tremendum et reverendum angelis dominum verticem tangere, quomodo
peccator et pollutus, non dico verticem, sed totum Christum, deum et hominem non solum tangere, sed in ergas-
tulo polluti corporis qui includere et in carcere premere? Multa alia contra malos sacer-
dotes proferre possem testimonia, sed magis te edificant exempla.

9x In Hadenmare villa diocesis Treverensis, cum quidam sacerdos qui adhuc vivit
missam celebraret, Theodericus monachus Eberbacensis in hora sumptionis carbones
nigerrimos illum vidit masticare. Est enim sacerdos simplex et rectus, et mul-
ta illi divinitus revelantur. Existente me anno preterito cum abbate meo in eadem villa,
habet enim domus de Eberbaco grangiam in eadem villa, et ad eam spectat divina il-
lic parare, retulit nobis magister grangie dicens: Tantum pecunie oportet me da-
re predicto sacerdoti, ne ecclesia divinis careat. Est enim homo vite perverse ac luxuriosus,
tres missas frequenter in die celebrans. Cui abbas respondit: Prius ei darem pe-
cuniam ne celebraret. Qui enim manducat indigne, iudicium sibi mandu-

cat et bibit. Nov. Quid significat quod carbones visus est manducare? M. Sumunt male corpus domini. M. Sumunt sicut et boni, sed tantum sacramentaliter. Carbone ignis creatur, et est carbo extincti ignis nutrimentum. Qui enim indigne Christi corpus tractat et manducat, gehennam sibi preparat, et nisi de tanta culpa peniteat, erit in combustionem et cibus erit ignis.

Retulit mihi anno preterito prelatus quidam religiosus de partibus Frisie rem nimis horrendam de quodam sacerdote. Habebat enim manus tam tremulas, ut corpus domini non posset nisi per fistulam sumere. Die quadam cum ex eius manibus sacramentum super terram cecidisset, timens ne ab aliquibus posset videri qui culpam proderet, timens etiam erubescentie sue plus quam anime, pede illud dicitur calcasse. Nov. In omnibus passionibus numquam legi talem contemptum. M. Idcirco dicit Augustinus super illum locum: Dederunt in escam meam fel, de crucifixoribus eius: Quibus similes sunt inquit indigne sumentes et conficientes. Gravius enim peccant contempnentes Christum regnantem in celis, quam qui crucifixerunt ambulantem in terris. Quod vero ab eis conculcetur, alibi dicitur: Conculcat Christum qui libere peccat, et qui eos indigne percipit. Ob huiusmodi excessus hiis temporibus maxime plagata est Frisia, sicut dixisse me memini in distinctione septima, capitulo tertio, de pugile qui corpus domini sacerdoti de manibus excussit. Nov. Si mali sacerdotes Christi corpus ut michi videtur in altari crederent, numquam talia presumerent. M. Quidam credunt, quidam non credunt. Ut enim taceam de malis, de bonis sacerdotibus tibi referam exemplum.

Colonie in ecclesia sancti Andree canonicus quidam extitit, ordine sacerdos, arte medicus, Petrus nomine. Cum die quadam ex eius canonicis infirmus eo presente esset communicaturus, et ei sacerdos diceret: Credis hoc esse verum corpus domini quod natum est de virgine et pro te passum in cruce? ille que responderet: Credo, prefatus Petrus utrorumque verba notans expavit. Postea solus conveniens Everhardum scolasticum ecclesie, qui communioni interfuerat, ait: Interrogavit sacerdos illum infirmum hoc verbum, et respondit ille verbum. Etiam magister; qui aliter credit hereticus est. Tunc Petrus eiulans, pectus que tundens ait exclamans: Ve michi misero sacerdoti, quoniam hactenus missas celebravi. Nam usque ad hanc horam putabam speciem panis et vini post consecrationem tantum esse sacramentum, id est signum et representationem dominici corporis et sanguinis. Postea vero ad deletionem eiusdem ignorantie, que nimis erat crassa, in honore beate Marie Magdalene in Stolkingasse capellam et hospitale, in quibus nunc habitant predicatores, edificavit. Si vero sacerdos litteratus et bonus ad modum usque sic errare potuit, quid dicam de predictis et malis? Nov. Si Christus in altari tam a bonis quam a malis tractatur et sumitur, puto ipsos malos valde indigne respiciat. M. Respectus Christi non potest esse sine ira, secundum quod subsequens exemplum probat, sicut probatum est.

Sacerdos quidam cum missam diceret et Christi corpus in manibus haberet,

... e facie avertit ab eis.

quidam ex circumstantibus in manibus eius vidit puerum facie ab eo aversa. Quod ille
agnovit, aversionem eandem peccatis suis merito imputans turbatus est, ita ut diceret
postea cum psalmista: Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus. Spero
quod postea vitam suam emendaverit. Quibusdam etiam sacerdotibus indigne con-
ficientibus, prius Christus sacramentum subtrahit, ne sibi ad iudicium illud sumant.
lviii Quidam sacerdos Erwinus nomine, in Colonia in ecclesia beati Petri
missas celebrare consuevit ad altare sancte crucis. Hic cum die quadam
post factam transsubstantiationem hostiam deponeret, de altari rotabatur,
et cum ubique circa altare quereret et populus cum eo, non est inventa. Haut dubium
quin per manus sanctorum angelorum ablata sit in sublime altare Dei, ne sacerdos
luxuriosus eam sumeret ad suam damnationem. Habebat enim concubinam
suam manifeste. Simile habes in distinctione secunda de sacerdote cui columba
ob fornicationem sacramentum tulit. Alii sunt sacerdotes circa sacramentum altaris
tam negligentes et tam indevoti, ut ex consuetudine conficiendi corpus Christi
lix Abbas Danihel de Sconavia, cum prior esset ita cibis aliis non discernatur.
apud nos, sicut ipse nobis retulit, celebrandi gratia capellam sancti Reynoldi
que sita est iuxta ecclesiam sanctorum apostolorum in Colonia intravit. Cumque
sacerdotalibus fuisset indutus et populus ad audiendam missam per nolam convoca-
tus, cum calicem prepararet, particulam crude carnis illi intinctam reperit adherentem.
Territus valde cum deliberaret utrum sibi esset celebrandum vel cessandum, populum ti-
mens scandalizare, si vestes exueret, panem calici superposuit, et vinum cum a-
qua infudit, sicque celebrans totum simul sumpsit. Dicta missa requisivit ab in-
clusa, cui calix commissus fuerat, quis novissime in eodem calice celebrasset. Et
respondit: Dominus Wolfus cognomento vorator lardi. Erat enim iam dicte ecclesie sancto-
rum apostolorum canonicus, sacerdos secularis nimis, modicum vel nil habens religio-
sitatis, devotionis, sive divini timoris. Ego puto me eidem misse interfuisse. Con-
fessus est nobis prefatus Danihel, et si tunc non modo, numquam se in aliqua missa tantum habu-
isse consolationis, antea vel postea, quantum in illa. Postea cum idem Wolfus a-
pud nos hospitaretur, abbas noster negligentiam ei replicavit, sed nescio qualiter
Deo satisfecerit. Novicius: Melius esset tam miserrime vite sacerdotibus de quibus superdictum est, ra-
ctis vivis, et remota intentione tantum simulatorie celebrare, quam corpus Domini confi-
cere et sumere ad iudicium sibi. Monachus: Plus istos quedam auctoritas dicit peccare,
qui vel simulatorie vel prestigiose, vel aliter quam institutum est in ecclesia, in hoc
sacramento facere debet. Idem sentiendum est de his qui sine ordinibus celebrant,
et more simiarum alios imitantur. Novicius: Unde hoc probas? Monachus: Ozias rex Iuda cum
ex nimio fervore devotionis officium sacerdotale sibi usurparet, a Domino lepra per-
cussus est. Non puto quin multi sub eo fuerint mali sacerdotes indigne

S[...]ostentes · qui tamen puniti non sunt · Ex pena cognoscitur culpa · Audi de hoc veteris ex-
lent iam narravit supradictus daniel · Clericus quidam Exemplum · lx
Parisius studens · horrendum satis spectaculum · in ecclesia sancte dei genitricis populo
prebuit · Nam sacer ignis pene manus eius devoraverat · Quem cum secretus
campanarius interrogasset · cuius esset ordinis · et ille respondisset sacerdos · subiunxit ·
Nunquam sacro crismate manus iste peruncte sunt · Sentiens ille spiritu prophetico se depre-
hensum · confessus est culpam · Quantum Christo tanta presumptio displiceat · sequens exemplum
Diaconus quidam Steinveldensis · de ordine plum manifestat · lxi
Premonstratensi · Gerhardus nomine apostatans · circa quatuor tempora ordinem
sacerdotalem suscepisse fingit · et Colonie in basilica sancti Michaelis · que in por-
ta Martis posita est · qui primam missam instruente eum sacerdote · miserrimus celebra-
vit · Ego eidem misse tunc scolaris interfui · et multas recepit oblationes · Confessus
est postea sacerdoti · qui ei astitit · a quo ego audivi · quod quotiens se vertit ad po-
pulum · crucifixum contra se stantem · vidit lacrimari · Est enim ymago eadem antiqua
et sculpta · magna satis · Nam pius dominus · qui olim flevit super malitia venture
civitatis Iherusalem · et de presumptione tanta lacrimari dignatus est · Et lacrimis
u ymaginis divine · considerans magnitudinem culpe · penitentia ductus sedem
apostolicam petiit · et in eadem via vitam finivit · Hec dicta sufficiant de sacerdoti-
bus indigne conficientibus · De indigne sumentibus aliqua tibi dicam exempla ·
In Exodo precepit dominus agnum paschalem comedi assum igni · et cum lactucis lxii
agrestibus · renibus quoque succinctis · Si de agno figurali per significationem hec precepta sunt
quomodo quis audebit accedere ad esum veri agni sine igne caritatis · sine ama-
ritudine cordis · et castitate corporis · Nichodemus attulit myrre et aloes quasi libras centum ·
et involvit dominum in syndone munda · et post sepelivit in monumento novo · in quo
nondum quisquam positus fuerat · et tu quisquis in peccato es · sine myrra et aloe · id est sine
amaritudine penitentie · et cordis contritione · dominum in sepulchro fetido reponis · Agnus
paschalis decima die mensis tollebatur · et quartadecima immolabatur · per quod ostenditur quod
non debet accedere ad eucharistiam · nisi qui impleverit precepta decalogi · et precepta qua-
tuor evangeliorum · Audi nunc quid incurrant indigne communicantes ·
In Heimenrode conversus quidam fuerat nomine Wiricus · Hic autem conversionem male lxiii
inchoaverat · et in ordine modicum se emendaverat · Die quadam cum iret ad sacram commu-
nionem cum ceteris fratribus · in illa hora qua ei sacerdos corpus domini porrigebat · aliquis qui-
dam conversus religiosus · intuitus in os eius · vidit non sacramentum · sed carbonem in-
gnitum · Rationem supradictam capituli · l · iiii · hic assigna de sacerdote de Hademare ·
Quibusdam dominus corpus suum sumere non sinit · ut culpam eorum manifestet ·
Ante duos annos sunt elapsi · quod conversus quidam noster ex ordine · infirmatus est lxiiii
graviter in pictantia · domo que dicitur Fumozinges · Cuius confessionem cum abbas

audivisset eum quod satis diligenter ad emundationem conscientie monuisset, allatum est ei corpus domini. Quod quidem aperto ore suscepit, sed os ad masticandum claudere non potuit. Mirantibus universis qui aderant, sacerdos sacramentum extrahens, alteri dedit infirmo, quod ille devote satis sine omni suscepit impedimento. Non multo post conversus idem mortuus est, et causa salutem eius impediens declarata est. Nam quinque solidi non argentei sed erei, cum esset abluendus, circa eum inventi sunt. Non enim ei licuit habere pecuniam. Et glorificaverunt dominum videntes hec. Ad mandatum vero abbatis in campo sepultus est, et super eum idem solidi proiecti, dicentibus omnibus qui aderant: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Hec cum idem abbas recitasset in proximo capitulo generali subiunxit: Et ut sciatis nullam fuisse infirmitatem in causa, eadem die qua corpus domini sumere non posset, gallinam integram comedit. Estimo tibi iam satisfactum, quod sub specie panis sit verum corpus Christi, et sub specie vini post consecrationem verus sanguis Christi, et quod indigne conficientes atque sumentes incurrant penam, digne vero gratiam. NOVICIUS: Etiam si de hiis dubitassem, amodo dubitare non possem. MONACHUS: Dicam tibi nunc in fine huius distinctionis exemplum, quantum deo placeat, si munde et sollicite fiant, que tanto sacramento sunt necessaria.

lxv Circa hoc biennium iuxta Coloniam in villa que Bella vocatur, gestum est quod dico. Die quadam cum sacerdos missam ibidem celebraret, et dicto evangelio ut secularibus mos est, ministrante scolare hostiam patene suppositam super corporale locasset, illa moverebatur. Putans hoc sacerdos casu accidisse, neque hostiam bene locatam, denuo hostiam supposuit, que remotius eo intuente resiliit quam prius. Cumque tertio id temptasset, quasi turbine impulsa proiecta est de altari. Quo viso territus est valde, et se tanto ministerio indignum reputans, precepit scolari ut eadem hostia resignata aliam supponeret, quod et consecutum. Victa vero missa, tollens secum hostiam predictam Coloniam properavit, inveniens quoque priores apud sanctos apostolos, et hostiam eis monstrans quid de ea actum sit recitavit. Cunctis eam mirantibus, unus clericorum contra lucem levans, maculam in ea contemplatus est. Quam cum in aspectu multorum fregisset, cimex qui vulgo pediculus parietinus dicitur, apparuit in ea decoctus. Et glorificaverunt dominum omnes qui aderant. Haut dubium quin a sanctis angelis reiecta sit, que non usurpatus tam fetido animalculo corruptus per ministerium sacerdotis transiret in corpus domini sui. Hellewicus prior monialium sancte Walburgis testatur se eandem hostiam vidisse. Sacerdos adhuc vivit, qui in minus credit mtioger illum. Vides quanta sit negligentia sacerdotum modernorum. Olim sacerdotes legales ad panes propositionis agros ipsi excolebant, seminabant, triturabant, molebant, pinsebant, panes formabant et coquebant. Erant quoque de simila mundissima, cum in illis panibus sola erat figura. Heu modo panes sub quibus est veritas, idest corpus Christi post consecrationem, modo pinsunt, formant et coquunt, negligunt uxores

campanariorum et ideo tales eveniunt negligentie. Vidi cum abbas noster die quadam celebraturus esset missam in quadam ecclesia et essent hostie nigrime, ait campanario: De quo grano sunt hostie iste? Respondente illo de avena, noluit celebrare, valde arguens illum, dicens quod nil sibi fieret. NOVICIUS: Quid sentiendum est de spelta? MONACHUS: Requisitus de hoc dominus Honorius per litteras cuiusdam abbatis nostri respondit speltam magis pertinere ad ordeum quam ad triticum. De corporali vero etiam tibi referam exemplum.

In domo quadam sanctimonialium cum custos cenobii eiusdem femina religiosa die quadam corporale lavisset, iuvencula quedam que ei ad solatium fuerat deputata cum ea lotum extendit ad siccandum. Ad cuius tactum mox macula sanguinis apparuit. Et ipsa custos iterum corporale lavit et maculam abluit. Sed mox ut infecta manum apposuit, mox eadem apparuit. Delatum est miraculum ad magistram, iniuncte sunt orationes, revelata est causa. Questum est et inventum illam fuisse occulte impregnatam, et ideo tactu corporalis indigna. Quantum deo munde manus placeant ad idem ministerium sequens declarat exemplum.

Godescalcus de Volmunsteine, cuius supra memini, cum die quadam corporale cum sacrista nostro extendisset ad poliendum illud, et per medium rupisset, custos illud complicans in theca reposuit. Postea illud explicans, cum integrum repperisset, miratus est valde, sanctitati predicti sacerdotis illud ascribens. Quantum gratie in exsiccatione corporalis meruit virgo de Quido, habes supra in distinctione septima capitulo vicesimo. Igitur pascha nostrum immolatus est Christus. Ipse enim verus est agnus qui abstulit peccata mundi. Sine esu huius agni securi non egredimur de Egypto, id est de hoc mundo. Differentia et modus comestionis satis in capitulo primo huius distinctionis ventilata est. Sic illum comedere studeamus, ut eius virtute de deserto religionis pervenire valeamus in terram promissionis, in qua per ipsum et cum ipso ultimum et eternum pascha celebrare mereamur. Explicit distinctio nona.

Non sine ratione post sacramentum corporis et sanguinis Christi tractandum suspicor de miraculis, quia qui digne illud conficiunt vel eo participant, non numquam gratia miraculorum illustrantur. Licet enim omnia in superioribus distinctionibus dicta satis sint miraculosa, tamen in presenti distinctione aliqua de rebus miraculosis dicere proposui. Et bene hoc fieri arbitror in distinctione decima, eo quod Egyptus decem plagis valde miraculose sit percussa. NOVICIUS: Quid est miraculum? MONACHUS: Miraculum dicimus quicquid fit contra solitum cursum nature, unde miramur. Secundum causas superiores miraculum nihil est. NOVICIUS: A quo vel a quibus fiunt miracula? MONACHUS: Miracula fiunt deo auctore, secundum quod in psalmo legitur: Tu es deus qui facis mirabilia. Fiunt etiam miracula tam per malos quam per bonos. De bonis questio non est, de malis si salvatur

dicitur in evangelio. Multi dicent michi in illa die. domine domine. nonne in nomine tuo pro
phetavimus et in nomine demonia eiecimus et cetera usque illuc. nescio qui estis. Novicius: Que est
causa miraculorum? Monachus: Causa multiplex est. et in quibusdam inexplicabilis. Aliquando deus miracula
operatur in elementis. ut mortalibus suam ostendat potentiam. Aliquando gratiam dat linguarum
sive prophetie. ut manifestet suam sapientiam. Aliquando gratiam dat sanitatum. ut suam mag
nam nobis revelet misericordiam. Novicius: In quibus fiunt miracula? Monachus: In hominibus; in elementis.
igne scilicet. aere. aqua et terra. Que ut magis fiant tibi nota. aliqua de singulis tibi
subiungam exempla. De sanctis vero qui nostris fuere temporibus. miracula tibi plurima
dicere possem. si scripta aliorum sufficientiam non exponerent. Aliqua tamen tibi referam. unde satis mi
raberis. Nostris enim temporibus contigit quod sequitur.

In diocesi leodiensi villa que elselo dicitur. laicus quidam habitabat re
ligiosus. nomine wimandus. matris monachi nostri wimandi. a quo nomen traxit
avunculus. Hic tempore quodam peregrinationis gratia. cum quibusdam provincie sue homini
bus iherosolimam profectus est. In die vero pasche. cum post sollempnia missarum se ad redeun
dum illi prepararent. eisque predictus wimandus ut homo devotus suaderet dicens. Con
venientius est fratres. ut hac sacratissima die quiescentes. omnes eius horas audia
mus. persuadere non potuit. Festinantibus eis ad portum. ipse permansit. et omnia que divini
officia audiens. solus post eos die sequenti iter arripuit. Cui persona magne reve
rentie in equo occurrens. atque salutans ait. Cur sic bone homo solus incedis. vel
unde venis? Respondente eo. ab iherosolimis venio. et sic atque sic michi contigit. ille
protinus subiunxit. Ascende et sede post tergum meum. ut insequamur socios tuos. Quod
cum fecisset. eadem die iuxta piscinam ville eum deposuit dicens. Cognoscis ubi sis?
Dicente illo. provinciam quidem agnosco. sed quid circa me agatur ignoro. eques adie
cit. Quia christum honorasti. idcirco missus sum ut te reducerem. Ecce domus tua. va
de et enarra cunctis que circa te gesta sunt. Quem cum noti eius vidissent. dicentes
quod ubi sunt socii tui. respondit. Hodie fui in iherusalem. et reliquerunt me heri ibidem
precedentes me. Et non crediderunt ei dicentes. Senex iste delirat. Qui statim omni
um subsannationes declinans. cum pecunia que ei superat ex gratia celestis auctoris
limina beati iacobi apostoli petiit. et antequam socii eius redirent. ipse rediit. Unde sibi
cum testimonio glorificatur peregrinorum videlicet quod in pascha in iherusalem sit relictus
et cotidianorum quod in die sequenti in elselo sit visus. ab utrisque magnificatus est omnibus
tanta mirabilia ubique divulgantes. Novicius: Sic gerhardus de holebach. sicut dic
tum est in distinctione octava. capitulo lviii. translatus est in ictu temporis ab India
in provinciam nostram ministerio diaboli. dico tamen precepto dei. Hic minor de celesti mini
sterio. Monachus: Antiqua nostris temporibus renovantur miracula. Helyas thesbites per currum et
equos raptus est in paradisum. hic vero non minus miraculose. per equitem et equum
in morula temporis transvectus est per multa spatia maris atque terrarum. Novicius: Ego cre

sentio. M. Audi nunc aliqua de personis ordinis nostri miracula.

Relatione quorundam abbatum ordinis nostri didici quod dicturus sum. Mona-
chus quidam per visionem nocturnam in celeste templum se transpositum vidit,
in quo alba et stola indutus, coram domino evangelium legit. Erat enim dy-
aconus et ydiota. Qui cum legendi benedictionem postulasset a domino, huiusmodi re-
sponsum accepit: Ab hac hora habeas scientiam atque virtutem predicandi quotienscumque
tibi iniunctum fuerit. Lecto vero evangelio evigilans, intellexit quod sompnium
esset. Miratus tamen de tam manifesta visione, ait intra se: Hodie lecturus es evan-
gelium ad missam; si eiusdem coloris inveneris stolam, qualem in celo vidisti,
vera est visio. Factum vero divinitus est, ut a sacrista stola consimilis exponeretur. Mox
qui de visione certificatus, quid viderit abbati exposuit. Ex quo visus loqui verbum dei
usque hodie in primis meditative, tam excellenter et tam efficaciter illud proponit, ut omnes
suos auditores in stuporem convertat. Alius siquidem temporibus nullius est litterature. N.
Miraculum Salomonis qui in sompnis scientiam accepit in isto resultat. M. Deus enim
scientiarum dominus est. Alius scientiam miraculose ut dictum est conferendo, alius non minori
miraculo habitam subtrahendo.

Abbas de lapide sancti Mychaelis.

A tempore capituli generalis per Hemmenrode transiens, casum mirabilem nimis ibi dere-
citavit. Fuit apud nos inquit clericus bone admodum litterature. Hic cum
die quadam sanguinem in vena minueret, sic omnem scripturarum scientiam amisit, ut
eam per sanguinem effudisse videretur. Litteram ab illa hora non agnovit, latini sermo-
nis nec unum quidem verbum intelligere vel proferre potuit. Et ut noveris purgationem tensus
non fuisse in causa, sed divinam potentiam, omnium rerum prius habitarum retinuit sci-
entiam. Qui cum tam mirabilem litterature sue iacturam cum dolore multis exposuis-
set, quidam ei suasit dicens: Anno revoluto eodem die et eadem hora, iterum minu-
as, forte subtracta recipies. Quod cum fecisset, scientiam pristinam recepit. A domino factum est istud,
sicut et penitentia, et est mirabile in oculis nostris. Alius etiam per alios dominus tribuit gratiam
sanitatum.

In Eberbaco conversus quidam extitit, homo simplex
Herbonus, etate decrepitus. Huic dominus tantam contulit gratiam, ut tactu manu-
um infirmitates diverse fugarentur. Quod ubi secularibus compertum est, ex utroque
sexu tam divites quam pauperes gratia sanitatum ad monasterium confluentes, virtutem
benedictionis eius sensere. Ex quorum concursu videns abbas fratrum quietem turbari, et do-
mum in expensis non modicum gravari, eidem converso ne alicui seculari de cetero manum
imponeret precepit. Et cessavit in illa hora in eo virtus miraculorum. Hec mihi ante
biennium cum essem in Eberbaco a monachis recitata sunt. Ego vero virum sanctum ad-
ivi, et cum rogassem eum ut pro me orare dignaretur, valde simpliciter mi-
chi respondebat: Ego cottidie oro pro te et pro toto mundo. N. Quibus operibus me-
retur tanta gratia. M. Exemplo non verbis tibi respondebo.

6 Retulit nobis nuper abbas quidam ordinis nostri de quodam monacho cui tanta
a domino concessa est gratia, ut virtute vestimentorum eius multi sanarentur. Quod
cum tempore quodam abbas eius considerasset, nec aliquid specialitatis in illo in-
venisset, huius rei eum secretius allocutus est: Dic mihi fili que est causa tantorum mira-
culorum? Respondit ille: Nescio domine. Non plus ceteris fratribus oro, non plus ieiuno, non plus
vigilo, non plus laboro; sed unum scio, quod me extollere non potest prosperitas, nec frangere adver-
sitas, sive de persona mea sit sive aliorum. Cui cum dixisset abbas: Non te conturbavit
quod miles talis nuper grangiam nostram incendit? respondit: Non. Totum enim deo com-
misi. Si modicum habeo cum gratiarum actione recipio, si multum, iterum gratias ago. Et
cognovit abbas, quod causa tante virtutis esset amor dei et contemptus rerum
terrenarum. Sancte virtutes, videlicet fides, spes, caritas, iustitia, humilitas, obedientia, re-
gularis disciplina atque compassio, sepe gloria miraculorum remunerantur, sicut subsequen-
7 Iuxta Coloniam due generationes rusticorum. tribus exemplis declarantur.
inter se graves satis inimicitias exercebant. Ex quibus una infirmior in clau-
strum vicinum Hemersbach se transtulit. De quo partem adversam satis dampni-
ficans, cum die quadam unum ex eis cepisset, volentes tres ex eis pecuniam aliquam
ab illo extorquere dicebant: Si non dederis nobis pecuniam, perimemus te. Quibus
ille respondit: Tres obulos habeo, emite ex eis tres cuneos et comedite, quia nichil
plus habebitis. Fidem quam habui in deo et sancto Iacobo subiecto. Quinque marcas
domi habeo in cista mea et calciamenta nova, quibus limina petam sancti Iacobi,
nec vobis dabo illam pecuniam. In die sancti Stephani profecturus sum, et ante ortum
diei recessurus a vobis. Mirantibus eis verborum eius constantiam, duas illi compe-
des apposuerunt et in fornace eum mittentes, octo viros nocte illa ad custodiam
ei deputaverunt. Quem semel et secundo interrogantes, utrum adhuc ibi esset, il-
le totiens verbis respondit: Etiam adhuc sum hic. Tertio eadem sciscitantibus nichil re-
spondit, quia virtus fidei iam illum clauso fornace eduxerat. De spe in superioribus multa dicta
sunt. Virtutem vero caritatis sequentia declarabunt.
8 Abbas quidam ordinis nostri monacho suo infirmo precepit carnes mandu-
care. Ille mox obediens, licet invitus, abbati respondit dicens: Et ego vos
rogo in caritate eadem, ut mecum illas comedatis. Qui statim deprecanti
consentiens resedit, morsellum de scutella monachi tulit et comedit. Se-
quenti die sicut bene memini, in ecclesiam ubi homo quidam a demonio vexabatur deve-
nit. Rogatus a circumstantibus ut demonem adiuraret, in hec verba prorupit: Ad-
iuro te immunde spiritus in ea caritate, qua pridie propter monachum meum carnes
comedi, ut exeas ab hoc homine. Qui mox ad idem verbum exivit et fugit,
ac si caritatis incendium nullomodo sufferre non posset. Quantum deo cari-
tas placeat, ex vitio inobedientie plenius ostenditur.

Alius quidam abbas cum haberet monachum infirmum, ut ad recuperationem virium
carnes comederet precepit; sed ille pertinax nimis precipienti non acquievit. At
ut deus ostenderet meliorem esse obedientiam quam stultorum victimas, inobediens
monachus mox in rabiem versus, in agrum cucurrit, ubi rane mortuum offendens
carnes eius fetentes avidissime comedere cepit. Et qui in carnibus peccavit in car
nibus punitus est. Quid postea de eo actum sit ignoro. Hec duo miracula michi nar
ravit magister Iohannes decanus Aquensis, asserens sibi illa veraciter recitata. Audiant
hec monachi et obediant, neque inconsultam abstinentiam caritati preponant. Il
lud adhuc restat exemplum, per quod noscas quam bona sit virtus caritatis, et quam periculosum vitium 10
Nobilem quandam feminam in Saxonia | inobedientie.
diabolus obsederat, durissime vexans. Quam cum pro remedio sanitatis ad diver
sa sanctorum limina ministeriales illius duxissent, die quadam sacerdos
quidam superveniens, forma quidem despectus sed gratia dei preditus, vexationi illius
compassus est. Et multa eum caritate dominum exorans, demonium eiecit. Feminam
sanitati restituens, cui dedit in mandatis, ut per dies triginta in eodem loco ma
nens, cottidie communicaret et singulas horas canonicas predictorum dierum perau
diret. Quod cum fecisset novem diebus, nil mali sui deinceps suspicantes ab
duxerunt eam. In via turbine maximo impulsa atque deiecta, sic totaliter confrac
ta est a diabolo, ut omnia eius membra humanis visceribus simillima apparerent.
Novicius: Que fuit causa pene tam crudelis? Monachus: Inobedientia. Simile habes in dyalogo
sancti Gregorii de quodam clerico obsesso et a sancto Benedicto liberato. Cum precepisset ne
unquam ad sacros ordines procederet, et ille post annos multos transgressor existeret,
mox eum diabolus pervasit, tam diu vexans donec spiritum exhalaret.
Abbas de Nuwenburg, que est abbatia ditissima nigri ordinis in Sax 11
onia, nuper per nos transiens, retulit nobis miraculum de curatione cuiusdam
obsesse iocundissimum. Est inquit apud nos miles quidam religiosus,
Albertus nomine, cognomento Scotharch. Hic ante conversionem in armis erat tam stren
uus, in malitia tam nominatus, ut pene omnes nobiles terre nostre certatim ei sua
munuscula, dextrarios videlicet et vestimenta preciosa illi dirigerent, quatinus illum
sibi associarent. Die quadam dum quedam puella duodecim annorum cuiusdam
militis filia in quadam sedens ecclesia a religiosis exorcizaretur, in risum re
soluta clamavit: Ecce amicus meus venit, ecce amicus venit. Requirentibus eis
de quo diceret, respondit illa: Bene videbitis eum. Dicebat enim de predicto milite,
qui eadem hora satis remotus fuerat ab ecclesia. Qui quanto plus appropinquavit,
tanto plus eadem exultavit. Quem cum ecclesiam intraret, illa ei assurgens et ma
nibus plaudens, salutavit dicens: Ecce iste est amicus meus. Cedite, cedite, si
nite illum appropinquare. Erat enim indutus vestibus purpureis atque cul

tellaris. Qui cum accessisset ad eam et dixisset: Sum ego tuus amicus. Respondit
per os puelle diabolus: Etiam amicus meus optimus. Omnem enim voluntatem me-
am facis. De quo verbo miles satis turbatus est, licet dissimularet. Subdens
tamen sic ait: Tu demon stultus es et fatuus. Si prudens esses nobiscum ad torneamen-
ta pergeres, in quibus homines et capiuntur et occiduntur. Ut quid enim causa-
ta vexasti hanc puellam innocentem, que non peccavit? Dicente diabolo: Si vis ut
tecum pergam, sine ut intrem in corpus tuum. Respondit miles: Certe non
intrabis in me. Et diabolus: Concede ut sedeam in sella tua. Quod cum negas-
set, petiit locum in aliqua parte equi vel freni, que omnia negata sunt ei. Ad
quem rursus diabolus: Non possum pedes incedere. Si vis ut tecum vadam, a-
liquem michi locum circa te concedas. Miles vero puelle compassus, ait demoni: Si il-
lam volueris deserere, concedam tibi unam lingulam pallii mei, tali conditio-
ne ut in nullo me ledas, et tam diu michi adhereas, quam diu torneamenta quesiero.
Quando tibi precepero, bona tua voluntate sine contradictione recedes. Et annuit ei
diabolus dicens: Non ledam sed promovebo. Exiens quoque de puella lingule pallii
eius insiluit, mirabili motu se prodens. Ab illa hora tantum gratie in torneamentis miles
accessit, ut quos lancea deicere vellet, deiceret, quos capere cepit. Cum eunte ille
et cum loquente loquebatur. Quando in ecclesia orabat plurimus, dicebat: Modo murmuras
nimis. Quando aqua benedicta se aspersit, aiebat iterum: Vide ne me tangas. Cui mi-
les: Si una gutta te tetigerit, non tibi placebit. Tempore illo quo crux predicabatur, cum
miles intraret ecclesiam gratia signationis, diabolus illum retrahere nisus est dicens:
Quid hic agis? Respondit miles: Deo propono servire et tibi renuntiare. Recede er-
go a me. Hec dicente milite respondit sathan: Quid tibi in me displicuit? Nun-
quam te lesi scilicet dictam. Per me gloriosus factus es nimis. Attamen tecum manere nisi vo-
lentias non potero, quia bene promisi. Tunc miles: Ecce crucem iam suscipio, et ut illo
numquam revertaris, recedas a me. In nomine crucifixi te adiuro. Et reliquid eum diabo-
lus. Qui mox crucesignatus mare transiit, ubi duobus annis Christo militans, nobi-
le hospitale magnum atque ditissimum peregrinis et pauperibus edificavit. Habet
enim annuatim in redditibus plus quam trecentas libras argenti, teste priore
albe. In quo hospitali usque hodie cum uxore sua in habitu religioso membris Christi
servit, religiosorum omnium maxime ordinis nostri susceptor devotus. Quibus
et in ioco dicere solet: Vos domini abbates et vos monachi non estis sancti. Nos milites
torneamentis operam dantes sancti sumus, quia demones nobis obediunt, et illos eici-
mus. N. Nesciui demones sic iocaliter eici posse. M. Ex isto loco scilicet ut compassionis virtu-
te eiciuntur. Quantum apud deum possint caritas atque divina compassio subiecta declarat.
Frater Walterus monachus in Hemmenrode referre solet miraculum memora-
bile, cui se interfuisse memorat. Cum peregrini in prima expeditione

obsideret ciuitatem achon · contigit quodam die · ut egressi sarraceni · manu molesta
appellerent xpianos in castra sua · Erat autem ibi tunc miles quidam iuuenis theodericus nomine
frater domini simonis de wlant · qui adhuc uiuit · Is fluxu sanguinis adeo laborabat
et infirmabatur · ut in lecto suo non per se sed in linteamine uerteretur · Hic audito strepi
tu et clamore fugientium · interrogauit quid hoc esset · Et cum audisset rem iussit si
bi afferri arma sua · et se armari in lecto sedendo · Tandem strato dextrario suo ·
accinctus ense · iussit se leuari super equum suum · et fluebat sanguis etiam per sellam
suam · Accepta quoque lancea exiuit dicens · Deus adiuua me et sanctum sepulchrum · Qui tan
ta uehementia prorupit in sarracenos · transiens · et circumgirans · potenter propellens · quod
omnes xpiani animati et confortati sunt per eum solum · adeo quod ceteri hostes de suis
castris · Quo facto rediit ad lectum infirmitatis sue · et tertia die mortuus est · Mi
les quidam in flandris ¶ Item de decima miraculum gloriosum ·
suis decimis tante erat deuotionis · ac iustitie · ut ei summum esset stu
dium · illas soluere sine mora · sine dolo · sine uexatione · Habebat autem uineam
quandam · que circa decem karratas annuatim facere solebat · Tempore quodam ut postea patu
it magis ex diuina dispensatione · quam ex aeris intemperie · postquam collata est · uinum quod
expressum · una tantum inuenta est karrata · Quo audito miles · seruo suo uerbum
memoria dignum respondit · Quod meum erat · inquit dominus mihi tulit · ego illi por
tionem suam non auferam · Uade et da sacerdoti karratam hanc pro decima · Quod cum
factum esset · Eodem tempore militis germanus · sacerdos quidam iuxta predictam uineam transiens · ea
ui uestitam uidit · motusque ad fratrem mittens · de negligentia illum arguit dicens ·
Quare nondum collecta est uinea uestra · Respondente illo dudum collecta est · sacerdos sub
iunxit · Nequaquam sed illam plenam uidi · Quesitum est et inuentum · nec umquam aliquo
anno uberiores fructus fecerat quam in illo · Hec nobis eodem tempore recitata sunt · et satis do
leo quod nomen militis siue loci non retinui · Aliud tibi referam de humilitate miraculum ·
Fuit in heimenrode · conuersus quidam bonus · ¶ satis magnum ·
Euerhardus nomine · custos medie porte · Is aliquando egressis cum fratribus ad carpenta
rius · tempore hyemis in siluam · eorum utensilia custodiebat · et cibaria prepara
bat · Una dierum cum solito tardius surrexisset ad uigilias · egressis fratribus ad la
borem · ipse orationes suas accelerabat · ut illis pulmentaria tempestiue prepararet · Inter
orationem apposuit ollam circa focum · aquam oblitus infundere · Post horam ollam im
positurus · inuenit ollam candentem · subito turbatus et facto consilio · ut subue
niret olle aquam frigidam infudit · At illa ut sue nature est · statim dissiliendo
confracta est · Aliam non ollam quam laborantibus pararet non habens · genua ad
orationem flexit · et cum lacrimis dominum suppliciter implorauit · ut iniuriam eius consolari
ei daret · quatinus pro nomine suo laborantes · expectato non priuarentur edulio ·
Pius dominus humilitatem ministerii eius attendens · orationem eius exaudiuit ·

Qui surgens ab oratione · ollam eandem iuxta se integram stare conspexit. Gratias igitur agens
deo · ollam arripuit · aquam infudit · ignibus admovit · olera imposuit · et ea quam velocius
potuit coxit · Quibus sufficienter decoctis · horam tertiam signavit · et fratres oratione completa
ad reficiendum consederunt · Post refectionem autem professi sunt · quod toto illo tempore quo ibi
demorati fuerant · tam bona olera non comedissent · simul et mirati sunt quod tam cito solito
tertiam signasset · cum ille ex confuso ipsos indignaturos putasset · quod tardius solito eam pulsasset · Puto in decoctione illa tempus sibi plurimum prolixum credidit · quia divine
cooperationis · inestimabilem dispensationem · non plene sensit · De obedientia subulca in
In prefata domo · cuiusdam pisa messuerant. Tractatu isto excellentius.
Que dum ad siccandum ipsa iacerent in agro · venerit tempestas · convivii ad priorem dicens:
Pisa totius conventus cotius exeat · nec non et infirmi pisam quam vitant tota publice
timebat eam pluviam imminentem · Et precepit prior omnibus qui ire possent ut se p
pararent · Mox quia ex infirmitorio infirmorum · frater quidam simplex exiens · ex
multo fervore obedientie · ante omnes festinabat · et cum agro in quo pisa iacebat propinquasset ·
illa mirum in modum in oculis eius per diversa loca se vertebat · Quod ubi vidit · dogma
agens rediit · Cui prior occurrens ait · Cur sic reverteris frater · Respondit ille · Domine non
necesse ut procedatis · quia pisa totaliter versa est · Quis inquit vertit illam · Respondente humiliter confuso · ille qui bene facere potuit · prior ut ita esse comperit · non absque
multa admiratione cum conventu reversus est · Novitius: Iam non ambigo quin magna
sit virtus obedientie · que tanto miraculo · remuneratur. Monachus: Sicut deus obedientiam in subiectis
Et honeste domo sanctimonialium. Ita zelum discipline diligit in prelatis
ordinis nostri · que albi nostro commissa est anno preterito quedam abbatissa defuncta
est · nomine Sophia · Hec tam fervens et tam rigida fuit · circa disciplinam
ut sorores sepe turbaret · quod erat virtutis vitium iudicarent · Huic aliquantum
tenuis cuiusdam visa est in nimium · Cui etiam angelus domini quadam nocte · cum de matutinis exiret · cum lanterna antecedebat · Hec duo miracula · confessa est dompno henrico albi nostro cum in extremis ageret · Hic cum canonicus esset in ecclesia bunnensi · ipsa
sanctimonialis in dietkirgin · que est domus nigri ordinis · deo inspirante ille relictis omnibus · conversionis gratia ad domum nostram venit · et ipsa per eius perseverantia quanto intenti potuit supplicavit · Paucis diebus elapsis · cum a fratribus suis carnalibus vi fuisset reductus ante habitus susceptionem · ipsa iam desperans dimisit orationem
Quam ipse mox in somniis ob hoc arguens · et omissas orationes ut reciperet admonens · adiecit · Primam missam meam audies in ordine cysterciensi · Quod
ita divino nutu factum est · Nam ipse ad nos rediit · et ipsa habitum mutavit · sicque
in monte sancte walburgis · ubi tunc priorissa fuit · primam eius missam audivit
Novitius: Non miror si deus huic religiose femine · pravitatem potius mutavit saporem
cum in novitio ut de presentibus taceam · amaram quoque convertat in dulcorem.

Octavus.

Meliori siquidem saporis nunc in uidentur uina incondita pulmenta tanta quam
cum conuisionem · fercula carnium delicatissima · Farinula hely · scilicet id est
gratia xpi facit hoc · Jordanus enim monachus de hemenrode · aliquibus annis quod
magis fuit miraculosum · studio abstinentie ab omni potu abstinuit · tempore tamen
missionis · siue in multo caumate · cum reliquis laborans · Ut ad predicta redeamus ·
sicut deus bonis et amara quoque cum gratiarum actione gustantibus · conuertit in dulcedinem ·
ita aliquando ingratis dulcia in amaritudinem uertit ·

Cum post confirmationem ottonis in regno tanta esset habundantia annone · ut in episcopatu coloniensi · maldrum pro quinque uel sex denariis uenderetur ·
contigit in quadam eiusdem dyocesis uilla · nouum exoriri miraculum
memoria dignum · Pistrix quedam panes ad coquendum formauerat · Et quia tempore habundantie pistores modicum lucrantur · illa commota clamauit ad pueri suum · Mitta
mus hunc fimum in clibanum · Justo dei iudicio factum est ei secundum uerbum suum · et pasta
pulcherrima per suum uerbum conuersa est in fimum · Extrahens enim panes · cum repisset
formam non substantiam · expauit · et fimum fimo misceus · tantum miraculum
celare non potuit · Hartmannus monachus meus tunc temporis cellerarius · partem unius panis
nobis attulit · quem curiosius considerantes · nichil in eo uidimus nisi fimum conglutinatum ·
Valde enim celebre factum est hoc miraculum tempore eodem · Sepe deus homines in ea

Nobilis uir otto de scoenenburg · [illegible] re que peccant puniunt · Verbi gratia ·
patre suo existente ex illa parte maris in seruitio domini · ipse inique egit contra
dominum et aduersus seruum eius · parentum proprium · Nam sicut ipse cum suis auxi
liatoribus conciperat · ciues oppidi quod iam dicto castro attinet · dolose quasi aliquid
cum eis tractaturus conuocans · capere et exactionem in eos facere proponebat · Qui cum per
nuntium fugissent · eorum uxores et liberos spoliauit · Et quia inique egit contra suos ·
dominus plaga insanabili · eum percussit · Addita est et pena mirabilis · Nam in prima
quadragesima tantum habuit appetitum · carnes comedendi · ut non solum eis non
carere uellet · uno etiam cocum suum ad comedendum illas secum in compelleret · Cumque
cum pertinaciter manducasset per totam quadragesimam · uentumque fuisset ad sextam
feriam · ante pascha · dixerit ei quidam · Domine hodie dies est dominice passionis ·
dies xpiane afflictionis · hodie omnino carnes comedere non licet · Quibus respondit · Ego hodie comedam sicut et hactenus comedi · Mira res · In ipso sacratissimo
die pasche quando carnes benedicuntur · et fidelibus post sacram communionem illas comedere licentiatur · ipse illas ob predictam transgressionem · iusto dei iudicio comedere
non potuit · piscibus eiusmodi tempus utens · usque in diem mortis sue · [illegible] Justus est dominus.

Ad honorem christi saluatoris nostri · de eius sacra ymagine · aliqua subnectam miracula ·
Tempore discordie inter ottonem et philippum in oratorium sancti Goaris confessoris · quod situm est in territorio · · Clemente ueniam ad clementa ·

treuen… si et est firmissimum tam propter situm loci tum propter structuram propugnacu
les se… sua quam transtulerunt. Quo cognito Wernerus de bonlanth vir potens et di
ves. cum ad expugnandum illud arietes machinasque applicuisset nec tamen
profecisset, ymaginem crucifixi ligneam. hii qui decimo erant contra hostes in quandam
fenestram posuerunt. sperantes quod ob illius venerationem loco parcerent. Quidam autem
ex balistariis de cruce non curans. immo locanti illam indignans. telum immisit et
sacram yconam in brachio perfunde satis vulneravit. Mox mirum in modum antiquis
novantur miracula. et ad instar vene humane. sanguis de loco vulneris cepit
stillare. Timore tanti miraculi. postea predictus Wernerus crucesignatus est. Au
diens tanta mirabilia dompnus philippus abbas otterburgensis. locum adiit pro cer
titudine inquirenda. Cui cum ab omnibus hoc quod predictum est diceretur. videns quidam qui te
casu affuit. Abbatem in partem traxit dicens. Vere domine verissimum est quod audistis.
Et sicut ipse michi retulit. multum amplius delectabatur in testimonio inimici. Ad
huc telum ibi reservatur. adhuc vulnus. et sanguinis stigmata ostenduntur.
Utrumque abbas noster se vidisse testatur.

20 Circa idem tempus. Otto contra philippum ascendens cum exercitu. usque wir
zemburg pervenit. Ubi satellitibus eius quidam ecclesiam intrantibus inter ceteras
crucifixum in eminenti loco positum. tunica linea. et cum multo studio
consuta. tectum vidit et concupivit. Quam cum manu non potuisset attingere. lancea
sus est extrahere. Et quia firmiter ymagini connexa fuit. in diversis locis illam pupugit.
Dominus autem ut sibi factum ostenderet. quicquid eius ymagini iniurie vel contemptus irroga
tur. egit sua potentia. ut de singulis punctionibus sanguis ubertim emanaret. Se
mel enim adhuc mortalis confixus atque lanceatus est in terris. et tamen cotidie sedens
ad dextram patris. se configi per prophetam conqueritur dicens. Et me configitis gens
tota die. Quanta autem pena tales sequitur. miraculum sequens declarat.

21 Apud inferius traiectum hoc anno sacrarium in ecclesia sancti martini. fures
effringentes. quosdam thesauros una cum cruce preciosissima. gemmis et
auro decorata asportaverunt. Qui cum essent plures. duobus crucem
committentes. ipsi cum thesauris abierunt. Mane autem cum tamen sacrilegium. ad noti
ciam episcopi. atque canonicorum pervenisset dolentes valde. maxime de cruce ob porti
onem ligni dominici. milites per diversas vias miserunt. qui fugientes insequerentur.
Duo autem qui crucem portabant. per stratam publicam incedebant. Ad quos cum perve
nissent milites. nil de eis mali suspicantes. pertransierunt. Christus autem in quem pecca
verant. fures a sensu alienavit. gressum fixit. ita ut a strata declinantes.
paludem intrarent. nec tamen motis pedibus procedere possent. Altera autem die predicti mi
lites reversi cum eos pene in eodem loco. et maxime lutum calcando. invenissent
iunati dixerunt. Isti sunt quos heri hic vidimus. Ad quos cum unus clamasset

boni homines, male incessistis, quare non ascenditis stratam tritam? Responderunt
illi: Bene incedimus, non vos sollicitet iter nostrum. Tunc unus ex militibus deo inspirante
dixit ad socios suos: Aliquid istud portendit, forsitan rei sunt, teneamus illos. Quod
quos cum descenderent, illi crucem paludi immiserunt. Interrogati de furto responderunt.
Nos autem tulimus, ubi sit scimus, sed nisi de vita certi simus, numquam illam osten
demus. Quid plura? Ducuntur ad episcopum, gratia crucis promittitur eis immunitas, crux ostensa
reportatur, extra provinciam conducuntur. Et quia iustus iudex nullum peccatum dimittit
inultum, et sepe peccato punit peccatum, permisit ut sequenti die iterum ecclesiam infringerent,
in qua capti sunt et suspensi. N. Satis evidens fuit hoc miraculum. M. Tanta
est virtus crucis, ut et suis contemptoribus, ut dictum est, inferat penam, et venerantibus illam restituat
Cum scolasticus Coloniensis Oliverus [?] sanitatem.
crucem predicaret in Flandria, sicut ipse nobis retulit, inter reliquos signa
tus est ibi miles dives et honestus. Quod ubi uxor eius comperit, afflicta
est usque ad mortem. Erat enim vicina partui. Ad quam Oliverus consilio mariti ingres
sus, inter verba consolationis addidit hec: Si consilio meo acquieveris, et virum
tuum Christo militare permiseris, ab imminenti periculo sine dolore liberaberis. Cumque illa ver
bis eius placata fuisset, scolasticus subiunxit: Ipse prius veste mariti tui signa
ta te contegas, et crucis virtutem senties. Solebat enim cum maximis cruciatibus pa
rere. Mira Christi clementia. Instante hora pariendi, illa non immemor consilii, pallio viri
se texit, et pene sine omni dolore fetum effudit. Alia de cruce eque miraculosa in
sequentibus tibi recitabo, quia ad elementorum miracula festino. N. Quot sunt elementa?
M. Quatuor: ignis, aer, aqua, terra. In quibus videtur temporibus nostris impleri hoc quod
per Salvatorem in evangelio dicitur: Erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pres
sura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus homini
bus pre timore et expectatione que supervenient universo orbi, et reliqua que ibi secuntur.
Alibi predicat bella et terremotum per loca, pestilentias et fames, terrores quoque de celo et sig
na magna. Licet hec omnia ante diem iudicii plenius sint implenda, ex parte tamen
ea vidimus impleta, secundum quod subiecta declarabunt exempla. Vidimus enim signa
stellarum et pressuras gentium, audivimus sonitus maris et fluctuum, terreque motum, au
divimus etiam quod filius hominis in nubibus visus sit, terrores quoque de celo et signa mag
na. De igne elemento quoque superiori, ad quod stelle pertinent, primo dicendum est. Postea de ce
teris per ordinem.

Anno domini M. CC. VI. Philippo rege
Aquis [?] celebrante curiam cum principibus, signum magnum apparuit in sole. Iste
siquidem per tres divisus est, ita ut intervalla essent inter partem et partem,
ad instar lilii tres flores habentes. Quod ubi notari cepit, multi concurre
runt super tanto miraculo disputantes. Hermannus vero lantgravius interpretatus
est quod unus ex principibus temporis eodem anno moriturus esset. Nec erat ydonea

eius interpretatio. Post multam moram coierunt partes et redintegratum est corpus solare. Karolus abbas Vilariensis et monachus eius Wigerus eidem curie interfuerunt et que dicta sunt viderunt, nobis eodem tempore visa referentes. Facta est hec visio .iiii. kalendas febr. Quid autem significare videatur tripertita hec solis divisio? M. Deus statum imperii principibus congregatis ostendere voluit. Sol videtur hoc loco designare romanum imperium. Sicut sol magnitudine et splendore precellit universa sidera celi, sic item imperium augustius fulget ceteris regnis mundi. Apud romanum imperium quippe fuit monarchia, ubi sicut stelle lumen habent a sole, ita reges ut regnare possent habebant ab imperatore. Triplex solis divisio designabat scisma imperii in tres principes divisi, qui omnes nomen romani regis sibi usurpabant. Primus fuit Fridericus, qui adhuc patre vivente fuerat in regem a principibus electus, cui etiam omnes iuraverant. Secundus erat avunculus eius Phylippus, post mortem fratris neglecto Friderico in regem a quibusdam principibus electus. Tercius fuit Otto, a Coloniensi archiepiscopo eiusque auxiliariis substitutus. Isti ambo coronati fuerant Aquisgrani in regem. Horum uno occiso atque altero deposito et defuncto, Fridericus electus, qui hodie imperator solus regnare cepit, et quasi ad suam plenitudinem sol divisus redit. In quibusdam provinciis eodem die vise sunt quinque partes. Per tres partes supradictos tres reges intelligo, per duas quintam et quartam, ducem Saxonie Bernardum et Bertolfum ducem Zaringie, qui ambo satis pro imperii dignitate laborabant, accipio.

Mense sequenti scilicet pridie kalendas martii aliud signum apparuit in sole, non dico miraculum, quia naturale est, sed magne rei prenosticum. Facta siquidem est eclypsis solis tam magna tempore meridiano, ut vix aliquid superesset splendoris. Multi videntes extimuerunt dicentes aliquid magne fore futurum. N. Quid autem videtur eadem eclypsis significasse? M. Non sum Daniel, et ideo non assero, sed opinando interpretor. Videtur mihi defectus ille solaris presignasse mortem Phylippi, qui sequenti anno occisus est et defecit. Particula illa luminosa que recrescere cepit et augmentari, Otto fuit, qui post Phylippi mortem factus est magnus et gloriosus. Videtur quoque eisdem temporibus impletum quod dominus dicit in ewangelio: Nam virtutes celorum movebuntur. Celum quippe designat presentem ecclesiam et universalem et particulares. Virtutes celorum sunt prelati ecclesiarum, episcopi videlicet, abbates, prepositi. In predicto scismate non solum principes seculares sed spirituales moti sunt, quia tum propter pecuniam, tum propter amorem sive timorem instabiles facti sunt, nunc uni nunc alteri inclinaverunt. Nam ipse princeps episcoporum scilicet papa Innocentius primo Ottonem fovit et coronavit, postea ob causam multis notam illum deponens Fridericum ei adversarium suscitavit. In luna vero signa non defuerunt, que eclypses magnas solito crebrius passa est. Et si in stellis signa queris, quod vidi referam.

Post mortem Henrici imperatoris, cum de successore Colonie in palatio

tractaretur. post michem visa est stella lucidissima. Concurrentib; nobis in ci
viam. ipi eis illā vidimꝰ. s; qd portenderet visio tam insolita. scire n̄ potuimus.
Similit hoc anno p duas ebdomadas visa est post solis occasum.
stella tante magnitudinis. ut ad instar ignis splendore de se emitteret.
Judei asserunt eam signū fuisse adventus sui messye. Hec dicta sunt
de signis stellarum. Porro de igne ethereo. fulmine sal; atq; tonitruo. q̄ ex col
lisione nubiū gignuntur. aliqua pferam exempla. ut noveris scdm u̾ba salua
toris. terrores de celo et signa magna. etiā hus tpib; contigisse.
In vigilia sci mathie apli. erit bienniū. qd in colonia res contigit satis
miraculosa. et ido miraculosa. qr insolita. In crepusculo eiusdem noctis.
ignis cadens de celo turrim sci andree incendit. simul et sepē ipr curi
am cuidam canonici. que p multos civium labores extincta sunt. Eade aū
nocte. glacies fuāt congelata. unū 7 miraculū reputabatur. qd tonitrua audi
ri 7 fulmina vidi potarit. Aliud t referam exemplū satis terribile.
Sacerdos qdam de saxonia. nup m̄ retulit miraculū stupendū. Hoc inqt
anno. in terra mea in quodam theatro. fulminati sunt viginti hoies.
solo sacerdote evadente. fugit enī cū alios ardere vidert. Decebat enī
ut ignis quo nil levius est. levit̄ ... levitatis amatores puniret. M. Miror qd
sacdos n̄o est punit̄. cū ipē plus ceti͡s credatur peccasse. D. Sepe deus sacdotib;
parcit ppt ordinē. sicut legitur de aaron. quē n̄o pcussit lepra. s; sorore eius
cū n̄o legatur sorore minus peccasse. vel fortem eo aliqd boni ds pvidit. ppt
qd illi pepcit. Quod u̾ aliqn̄ ob huiusmodi levitates ds sacdotes puniat. pxio
est exemplum.
In villa in epatu treuensi. ... elsatia vocata. in q̄ anno ... pterito. q̄rta feria ante nativitatē sci
iohis contigit. hoc grande ac ... terribile miraculū. Sacerdos loci henri
cus noiē. dū sedet in taberna. fca est intepies maxima aeris. Quo festinante cū
campanario suo in eccam. cū campanas pulsarent. crevit tempestas et nebu
la. et inenarrabilis strepitꝰ aeris in eccā. Veniens q; repente ictus turbinis.
pstravit utrumq;. clericum sil̾ et campanarium. ita qd cāpanarius sub clico
iacebat. Campanarī u̾ in nullo lesus est. clico extincto. cuius genitalia exus
ta sunt. reliquo corpe intacto. Filius eius accurrens. calcando extinxit. et aiul
sit. Ex quo patet fornicatorem illū fuisse. Vestimēta u̾ eius ita sunt lacerata.
ut nulla particula adhereret solide pti. nec solida eent. excepta illa particula
in q̄ dependere solebat manipls. in sinistro brachio. S; et stivalia sua que
nova erāt. ita sunt dilacerata. veluti fusticulis eent dissipata. Solee u̾ sic sic
cte. ac si in aq̄ fundā fuisset decocte. Campanarius aū i maxio timore ac
stupore iacens. vidit demones insultantes in eccā. s; et capsula q̄ erat

post altare, prosilivit super altare et ruptura facta est in ea que adhuc ita remanet. Sanctorum uero quorum reliquie ibi sunt, egressi fortiter resistebant demonibus, et fiebat inter sanctos et demones uehementissimum certamen. Vicerunt tandem demones, cum corpus asportare non possent, partem tecti secum abstraxerunt. Refert idem campanarius, quod corpus sacerdotis usque ad tectum turris, sub qua pulsantes steterant, et sub qua positum iacebant, uiolentia demonum aliquotiens sit raptum, sed beneficio sanctorum relapsum. Aiunt clericum eundem tunc de nouo acquisisse coronam corizando, quam quidam iuxta domum suspendit, ut ibi stulti homines luderent, ducerentque coreas. Nouicius:

Sicut in hoc sacerdote considero, in dilatatione uestium atque calciamentorum deus puniuit superbiam, sicut in euulsione genitalium luxuriam. Monachus: Bene sentis, quia sepe pena respondet culpe. Hoc etiam te scire uolo et probare exemplo, quia sicut deus ut dictum est per fulmina atque tonitrua de celo punit, ita per eadem aliquando bonis succurrit.

Ricwinus cellerarius noster, cum die quadam tempore discordie, inter sepedictos reges, de colonia exiret, non procul ab urbe armatos plures ex latere strate publice in suis dextrariis sedere conspexit. Cumque illis cum satis timeret, unus ex eis cursu rapidissimo ad eum ueniens equi eius per frenum tenuit, quem huiusmodi uerbis superbe allocutus est: Domine monache, descendite, oportet me habere equum istum. Illo uerba finierat, et ecce dominus non uerbo sed tonitruo pro deuoto seruo suo respondit. Nam cum tota illa die, nulla fuissent audita tonitrua, ictus ualidissimus inopinate personuit, ut equus satellitis flexis genibus terram peteret, et ipse nutantis tergo uix adhereret. Moxque manum a freno monachi retrahens, ait satis humiliter: Ite in pace, bonus enim uir estis. Cum ille ergo iuxta leticiam processisset, diuinitus se liberatum recognoscens, hec mihi idem Ricwinus ore suo confessus est. Nouicius: Valde timidus est cui [hole] sic ether famulatur. Monachus: Non solum ignis ethereus, sed et terrenus qui lignis nutritur, et ab hominibus succenditur, iustis deseruit, nunc ad creatoris nutum uim naturalem cohibendo, nunc in re frigida sed in miraculose eamdem exercendo.

In episcopatu coloniensi, oppido imperiali, quod duseburg dicitur, uidua quedam ceruisiam braxare ac uendere solebat. Die quadam cum ciuitas fuisset incensa, ipsumque incendium domui eius appropinquaret, illa iam non habens spem in auxilio humano, ad diuinum confugit. Nam omnia sua uasa quibus ceruisiam emptoribus mensurare solebat, ad hostium domus contra flammas ponens, in multa cordis sui simplicitate sic orabat dicens: Domine deus iuste et misericors, si umquam aliquem hominum decepi his mensuris, uolo ut domus hec comburatur. Si autem feci quod iustum est in oculis tuis, precor iustitiam tuam, ut in hac hora misericorditer respicias necessitatem meam, et mihi meeque supellectili parcere digneris. Mira fides femine, mira dei humilitas. Et qui dixit in qua mensura mensi fueritis.

reverentiam nobis, ac si ordine fidelis viduae completum fuisset; et flammas omnia in circuitu de-
vorantes a domo eius compescuit, cunctis stupentibus; quod ignis furens materiam cremabilem
lambere nec incendere. Audi nunc alia eque miraculosa.

Apud Susaciam civitatem diocesis Coloniensis civis quidam in hac ultima ex-
peditione crucesignatus fuit. Eodem tempore ut militem suum deus temptaret, sicut le-
gitur de sancto Iob, permisit ut domui eius incendium perveniret. Flammis vero sopitis, cum omnia que
incendi poterant in cinerem fuissent redacta, particula vestis eius quam crux occupaverat, in-
tegra inter favillas est reperta. Et mirati sunt omnes tantam sancte crucis virtutem ubique dilatan-
tes. Simile miraculum in alio loco contigit, sicut audivi a magistro Iohanne decano Aquense

Retulit michi et aliud de virtute sancte crucis miraculum.
Matrona inquit quedam crucem susceptam pomo circumligavit. Sicque super vas
ferreum iuxta pyropum in quo ignis ardebat utrumque simul ponens abcessit. Casu i-
mo quod verius est dei nutu, pomum cum cruce in carbones lapsum est. Post modicum femina
reversa, cum repositum quereret nec inveniret, tristis de cruce igne perscrutata est. Et ecce in-
ducit pomum in carbonem redactum, zonam vero levavit intactam. Quod pro magno mira-
culo reputans, predicto Iohanni recitavit. N. Satis est mirabile quod idem elementum eodem mo-
mento sic in re diversa naturam suam mutavit. O. Hoc fit per diversitate meritorum quibusdam r(...) pandam exemplis.

Gerungus scolasticus Bunnensis nuper veniens
de studio Parisiensi historiam retulit satis mirabilem, recentiori tempore illam as-
serens gestam. Familiam inquit cuiusdam viri nobilis atque potentis de Fran-
cia meretrix sponsa sequebatur. Cum quia cum multi indifferenter peccarent, dicitur quidam reli-
giosus eiusdem nobilis capellanus de subversione fami[...]e dolens, dominum huius ibi
alloquutus est dicens: Omnis pene familia vestra meretricis huius contubernio corrumpitur, quorum
peccata omnia deus de manu vestra requiret. Et hoc sciat nobilitas vestra quod in eo sentio ca-
rebitis si non fuerit amota. Mox illa vocatur, verba ei sacerdotis intimantur, ad que sic res-
pondit: Domine ex invidia loquitur hec. Quia voluptati eius consentire nolui, idcirco per-
sequitur me. Illo respondente: Mentiris, vir enim castus est, illa mox subiunxit: Ego vos sce-
leris faciam experiri veritatem. Statim accedens ad clericum sub forma penitentis, lacri-
mis perfusa post factam confessionem adiecit: Domine tam vehementer de persona vestra temptata
sum, nisi michi consentiendo ignem a vobis succensum extinguatis, vivere non potero. Id-
que verbum cum se intermissus signasset, eam quoque illa hora verbis quibus poterat submonuisset,
sequenti die iterum venit, verba iam dicta repetiit, hoc etiam adiciens: Si non feci-
tis quod postulo, ecce me ipsam interficio. Quo audito cum plurimum timeret, nec tamen
aliquo modo libidini consentire proponeret, respondit: Ecce tali die, tali in loco, si vo-
luis, tecum dormiam, dummodo te non interficias. Sic illa leto animo recedente, domino suo
mox adiit, et quod capellanus suus sibi talia ac talia promisisset, verbis procacibus indi-
cavit. Interim clericus scolari suo precepit ut in designato loco ex lignis et lanis

lectum componeret, ligna quoque arida cum straminibus subiceret, deinde linteamen decenter superextenderet. Quod et factum est. Die vero statuto venit clericus, venit et mulier. Sed clericus stipula prius succensa lectum ascendit, illam ut simul ascenderet vocavit. Illa flammas videns ex omni parte exurgere, retrocessit, crebriusque vocata ad tam horrendos amplexus venire recusavit. Clericus vero Dei adiutus gratia, non aliter sensit illum ignem quam ventum roris flantem, nec est adustus capillus eius, neque vestimenta eius in aliquo sunt lesa. Quod ut mulier illa vidit, territa et ad horam de tam grandi miraculo compuncta, cum clerico suo quam ceteris publice confessa est, quod sanctum virum sine causa, ex solo rancore et invidia, ob vindictam promisse accusationis infamasset. Ipse vero vir venerabilis non ingratus Deo ad ordinem se transtulit predicatorum.

Referre solet dominus Bernardus de Lippa, qui ex abbate nunc episcopus in Livonia, quoddam miraculum iam dicto prorsus conveniens. Novit piscatorem in episcopatu Traiectensi, qui cum quadam femina multo tempore fuerat fornicatus. Et quia ei peccatum nimis erat notorium, tempore quodam in synodo imminenti accusari timens dicebat intra se: Quid nunc facies miser? Si in hac synodo de fornicatione accusatus fueris et confessus, illam in matrimonium mox ducere cogeris. Si autem negaveris, eandem ferro convictus amplius confunderis. Statimque ad sacerdotem veniens, magis ut post patuit timore pene quam amore iusticie, peccatum confessus, consilium querit et invenit. Si habes, inquit sacerdos, firmum propositum numquam peccandi cum illa, candens ferrum secure poteris portare, ipsumque peccatum negare. Spero autem quod virtus confessionis liberabit te. Quod ita factum est, cunctis stupentibus quibus fornicatio innotuerat. Ecce hic ignis Dei potentia, sicut in superioribus exemplis, contra naturam vim suam restrinxit, et sicut in sequentibus audies mirabilius contra naturam incanduit. Ad plura. Absolutus homo, post dies paucos cum quodam piscatore consortio suo cum in flumine navigans, cum domum predicte mulieris vidissent, ait alter alteri: Valde miror et multi mecum, quare te in synodo non ussit ferrum, cum tam manifestum fuisset tuum peccatum. Ille de gratia sibi collata indigne glorians, eo quod iam voluntatem fornicandi cum illa concepisset, manu aquam fluvii percussit et ait: Ecce tantum mihi nocuit ignis ille. Mira Dei iusticia. Qui innocentem custodivit penitentem, iuste et miraculose punivit recidivantem. Mox ut aquam tetigit, candens ei ferrum aqua fuit. Quam statim cum clamore valido retrahens, pellem dimisit in aqua. Omnia circa se gesta socio referens, sera ductus est penitentia. Non discordat ab hoc miraculo quod monachus noster Lambertus solet recitare.

Rusticus quidam contra alium habens inimicitias, cuidam maligno homini de ordine vagatorum, quales multi sunt, pecuniam dedit, ut domum illius incenderet. Qui sub specie religionis intravit, et tempore convenienti succendit. Immemor miserrimus hospitalitatis renovavit incendium, accepto pretio, postquam fuit reedificata. Turbatus homo de dampno repetito, omnes de quibus suspicionem habuit

accusauit. qui per furtum candens se expurgauerunt. Denuo domus incensa reedificata est. et ferrum idem in angulum eius proiectum. Quid plura? Venit rursum pseudo iudex ille. antiqua corruptus auaritia. Humane satis susceptus. cum ferrum iam demidisset. et quis ei usus esset interrogasset. respondit ille. Nescio quis domum hanc in alia uice succendit. et cum de quibusdam habuissem suspitionem. candens illud portauerunt. sed non sunt exusti. Tunc ille. Ad aliquos usus possum conuerti. Quod cum manu dum leuasset. sic in manu exustus est. ut cum clamore illud iactaret. Quod uir prefamilias uidit. incendiarium per uestem tenens exclamauit. Vere tu es reus. Deductus mox ad iudicem. culpam nolle uellet est confessus. sic que pena capitali condempnatur. Multa enim huiusmodi miracula inuenies in distinctione confessionis. Nunc his omissis. uideamus quid deus miraculorum in nostris temporibus operatus sit in aere. Quod uero ipse dei filius ihesus uisus sit in nubibus celi non tamen in maiestate. sed in humilitate. exemplis ueris tibi potero demonstrare.

Cum oliuerus scolasticus coloniensis. cuius uerbis hic utor. crucem predicaret in frisia. in dyocesi ~~coloniensi~~ monasteriensi. uilla bedym. in mense maio. sexta feria. ante pentecosten. sicut alibi dixisse me memini. triplex forma crucis apparuit in aere. una candida uersus aquilonem. alia uersus meridiem eiusdem coloris et scematis. tertia medio colore colorata. habens crucis patibulum. et figuram hominis in ea suspensam. eleuatis brachiis et extensis. cum infixione clauorum manibus et pedibus. et capite inclinato. Hec media fuit inter alias duas. in quibus non erat effigies humani corporis.

Alia uice et alio loco. in uilla frisie suthershusen. tempore predicte predicationis. crucis apparuit iuxta solem. una crux cerulei coloris.

Tertio fuit apparitio in diocesi traiectensi. in uilla Dochem. ubi sanctus Bonefatius coronatus fuit martirio. ubi in die martiris eiusdem. cum multa milia accessissent ad indictam stationem. apparuit crux alba et magna. ac si trabs ex transuerso trabis composita fuisset. Hoc signum uiderunt omnes. Verba sunt predicti oliueri. Mouebatur autem paulatim ab aquilone ad meridiem. Huic uisioni interfuerunt dompnus herene abbas mer et wimandus monachus eius. qui et ipsi interfuerunt.

Retulit mihi quedam femina religiosa hoc anno. quod modico tempore ante crucis predicationem. in uilla que ellendorp dicitur. non multum distans a colonia. post solis occasum duas cruces uidit in aere. unam maiorem et unam minorem. que paulatim ab occidente mouebantur ad orientem. Volens habere testes tanti miraculi. quosdam aduocauit. qui et ipsi uiderunt. Similes uisiones memini me dixisse superius in distinctione octaua. capitulo xvi. tercio et septimo decimo. Primo de duobus conuersis. qui dominum uiderunt in aere pendentem in cruce. Secundo de rudolfo conuerso de lucka. qui dominum uidit crucifixum in aere. et quidem cum eo. Audi adhuc miraculum de aere satis terribile ualde.

Hoc anno in Saxonia nubes integra de aere cadens inter duo loca montana, multis tam in corporibus quam in rebus fuit dampnosa. Tantis enim aquis habundabat, ut monasterium in valle proxima situm pervaderet, et omnem in eo animam viventem extingueret ab homine usque ad pecus. Officinas enim, supellectilem devexit, sepes delevit. Quinque tantum monachi in turrim fugientes, ex omnibus salvati sunt. Vocatum autem idem monasterium Wimendebing, et est de ordine nigrorum. Deinde idem torrens intolerabilis impetu suo civitatem vicinam invadens, cui vocabulum est Isleve, similia ibi operatus est mala. Omnes quoque ecclesias, necnon et omnia civitatis habitacula violenter intravit, homines atque iumenta submersit. Et quia Deo non est cura de bubus, sed de hominibus, magnum et memoria dignum in suffocatis ostendere dignatus est miraculum. Etiam omnes illi qui in facto diluvio in ecclesiis sive domibus reperti sunt, niveo candore nitebant. Qui autem in tentoriis sive tabernis extincti sunt, carbonibus nigriores apparebant. Tali enim caractere Deus bonos distinguebat a malis. N. Sicut in hac plaga considero, casu sive iusto Dei iudicio flagellantur. M. Hoc plenius notare potes in diluvio Frisie, in quo amplius quam centum milia hominum extincta sunt, ac deinde anno tertio quadraginta milia. Tempore et causam eiusdem plage satis expressi in distinctione septima capitulo tertio. N. Videntur michi diluvia haec particularia celestis iudicii adventum prenuntiare. M. Verum est. Quod eo de tempore ipse Veritas per se est, quod ipse premisit dicens: Erit in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus pre timore. Nam sicut retulit abbas sancti Bernardi, timor tantus erat in Frisia, ut singuli singulis momentis mortem suam expectarent, et quasi arescerent pre expectatione. In quo tanta terra est perdita possessionum, ut multi Frisonum provincias peterent alienas. N. Ego ista de temporibus intelligo. M. Ex quo loqui cepi de aquis, ostendam tibi quanta Deus miracula nostris temporibus operatus est in illis.

Godefridus magister noviciorum nostrorum, ante conversionem parochiam quandam regebat. Hic cum die quodam puerum baptizaret, de cuius latere pendebat [illegible] horroris. Mox ut infantem in nomine sancte trinitatis tribus vicibus intinxit et extraxit, monstruosum illud apostema nusquam comparuit. Quo viso hii qui aderant glorificaverunt Deum, baptismi virtutem ubique predicaverunt.

Quando pecus nostris exigentibus in obsidione Damiate christianorum exercitus traditus est in manus Sarracenorum, episcopus Belvacensis ductus est in Babylone captivus, et cum eo multi. Cumque satis humane a Soldano tractarentur, femina quedam pagana, civis Babylonica, filium sic habebat infirmum, ut nulla spes vite esset in illo. Nocte quadam ostensum est ei in somnis, ut si per episcopum illum baptizaret, mox omnem corporis sospitatem reciperet. Illa sollicita de filio, mane cum filio, familia ac parentibus ad episcopum venit, quod vidit exposuit, baptizari illum petiit et obtinuit. Sicut retulit Henricus miles de ...

qui presens fuerat baptismum pagani circumsteterunt et riserunt. quorum risus versus est in admirationem. Nam adolescens qui quasi desperatus intravit, baptizatus sanissimus exivit. Ipso quod usque hodie in fide Christi perseverat, et forte alii eius exemplo crediderunt. Sed quid baptismi virtutem in aliis commendo, cum illam mirabiliter satis expertus sim in memetipso.

Cum adhuc scolaris parvulus tempore quodam in acutis laborarem et semel ac secundo post crisim recidivassem, contigit ut puella quedam pagana, quam matertera mea pecunia comparaverat, baptizaretur. Habebat enim circa decem annos etatis. Suasum est matri mee, ut eodem linteamine, quo illa de baptismo exierat, adhuc madido me involveret, et sciret gratiam sanitatis celerius secuturam. Quod cum factum fuisset, attactu illius aque sacratissime, mox in sudorem erupi et convalui. Licet enim baptismus medicina sit anime, multi tamen illius virtute sanitatem corporum consecuti sunt, sicut legitur de Tarquinio et Chromatio urbis prefecto. NOVICIUS: Vellem aliquod audire miraculum in aquis simplicibus factum, quibus nec consecratio nec sacri crismatis infusio tribuit virtutem. MONACHUS: Prius tibi adhuc unum recitabo de baptismo, cuius virtutem apostoli in re adversa etiam cognosces.

Tempore quodam scolares quidam sacerdotum morem imitantes, in quodam flumine canem sub invocatione trini nominis baptizaverunt. Canis vero virtutem tanti nominis sustinere non valens, mox illis videntibus versus est in rabiem. Pueris vero eo quod illud genus insanissimum fuit, pepercit, sciens non malicia sed ex stulticia sacramento factam iniuriam. De aquis vero simplicibus habes exemplum superius capitulo xxxv de piscatore quem aqua exussit. Habes etiam exemplum de homine peccatore in distinctione tertia, ob cuius vitia mare intumuit, et post confessionem tranquillum factum est. Simile factum tibi recitabo de quo satis miraberis.

In prima expeditione Iherosolimitana, Richardus rex Anglorum cum multitudine peregrinorum copiis quoque maximis transfretavit. Die quadam circa crepusculum, orta est in mari tempestas validissima, ita ut naves procellis concussae et in tremorum impulse, mortem omnibus intentaret. Rex vero sicut et ceteri mortem ante oculos habens, tota illa nocte clamavit: O quando erit tempus in quo Grisei monachi surgere solent ad laudandum deum. Tanta enim bona illis feci, ut non dubitem quin mox ut ceperint orare pro me, deus nos respicere debeat. Mira fides regis. Dominus vero qui dicit: Si habueritis fidem sicut granum synapis, dicetis huic monti transi et transiet, evidenti miraculo fidem iam dicti regis remuneravit. Nam circa octavam horam noctis, tempore matutinarum monachorum surgentium dominus orationibus excitatus, et imperii potentiam exurgens, imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna, ita ut omnes de tam subita maris immutatione mirarentur. Reversus vero idem rex gratia eiusdem miraculi, amplius ordinem honoravit, quasdam domos elemosinis ampliando, de novo alias construendo. Hec de miraculis aquarum sufficiant, quia ad miracula terre festino.

Videtur nris tpib; impletum. qd dns in evangelio dicit. surget gns gn
gentem. et regnum adusus regnu. et tremotus magni erut p loca. 7
pestilentie. 7 fames. terrores q; de celo. 7 signa magna. Licet de his aliqd di
cam exempla. supaddam nc plura. Nris tpib; gns sarracenorum duce salatino
rege syrie. surrexit contra gentem xpianorum. a quo capta e ihrlm cu tra sca. Con
qm gentem psidam. tres uidim expeditiones maximas fidelium. Prima fuit sub
fridco impatore. scda sub henrico filio eius. tcia sub fridco q hodie impat. Eisdz
inqm tpib; gns latinorum surrex contra grecos. illoru psidia puocata. cepitq; con
stantinopolim. 7 magna ptem grecie. Circa eade tpa manifestari cepit heses
albiensium. Un zelo fidi conturbate sunt gentes catholicorum. et inclinata st reg
na francie. 7 hyspanie. ad illius destructione. s; n dum e finis. Ut em taceã de
regnis infideliu. qnta fuint bella. int regna fidelium. uti regni francoru adu
sus regnu anglorum. int regnu alemannie. contra gallie regnu nouimus omes.
Quedam em gns intuit anno pterito regna rucenoru. 7 tota ibide gente una delev.
de q nobis n constat. q sit. un ueniat. ul quo tendat. De pestilentiis. et fame
legimus satis. n in libris. s; in psitiis nris. post morte pdci henrici impatoris.
tanta fames erat. ut maldru siliginis. in alemannia. marca coloniensiu. 7 in
qbzdam puinciis. xviii. solidis. uenderetur. 7 ex magnitudine ppls innabilis ex
tinguerentur. De tremotib; p loca. noua 7 magna tibi referam miracula.

In anno psenti. qui est. m. cc. xxii. ab incarnatioe dni. sicut narrat
quida de eisde ptib; uenientes. due ciuitates. in cypro a tremotu cor
ruerunt. In una u illarum du epc i altari staret; missam celebrns. eccã tremefca
T adventu dni. mediolanenses. secedo. 7 ipm cu pplo extinxit.
heric. heretici qui erant in brixa. multa plaustra cum uictualib; transmi
serunt. In ipa u die natiuitatis dni. dum conuiuarent. uni tiam concussis
et cadentib; edificiis. plus qm duodecim milia extinxit de hoib;. alii fugientes
in campum. cu audirent clamores morientium. n fuerut ausi redire in ciui
tatem ad illoru succursum. Mediolanenses si ciuitatem sua deserentes. plus
qm octo dieb; in tentoriis habitabant. timore eiusde tremotus. In pgamo
in civitas. in uenetia. in cypro. in papho. et in aliis multis puinciis. atq; ci
uitatib;. eodem tpe multos triuerunt tremotus. sic mirum. Tot turres. tot
edificia corruerit. ut nichil aliud n finis mundi instare uideretur. Alia
sclo e inauditum. sicut in capite ieiunii magr oliuerius pdicauit colo
nie. duo montes in papho. habites int se stagnu coierut. ita ut efficere
tur mons unus. Unus u ferre. du p monte aque uia pparet. e tanta in
Parvo intervallo p ista dem... seruiz. ut obuiantia deleret.
terremotum. idest tcio idus ianuarii. factus e colonie 7 circa

nouus terremotus tam ualidus, ut parietes edificiorum concussi ruinam minarentur. Eadem hora abbas noster in monte sancte Walburgis erat, cum ante ortum solis missam celebrans sic concussus est, ut ex eodem motu ecclesiam lapsuram et altare cui assistabat circa deglutiendum esse formidaret. Deinde circa tempus quadragesime ebdomada ... aquenses aliud terremotum senserunt. Venti etiam tam ualidissimi huius temporibus ut nostri fuerunt, ut non modicum terremotum nobis incuterent. In hoc eodem anno de quo loquimur contigerunt duo miracula supradicta, scilicet conflagratio theatri et casus muri bis, ut habes capitulo uicesimo octauo et capitulo quadragesimo.

In hac septimana uigiles cuiusdam castri comitis de monte sicut ueraciter audiui, contra celum respicientes, uiderunt celum aperiri, ignemque de ipso exire. Qui ad terram inferiorem descendens, ad diuersa loca terribiliter satis ac mirabiliter mouebatur, alicuius magne rei portentum ostendens. Satis miror hoc miraculo. Adhuc habeo quod tibi dicam de miraculis terre.

In diocesi treuerensi uilla cui nomen est Wanebach, iuxta ecclesiam eiusdem uille duo homines in angusta fodina laborabant, unus inferius, alter uero superius in margine fosse. Interim lateribus fosse collapsis, homo qui in fundo erat mole terre atque petrarum obruitur; superior uero cum illis cadens, sic contritus est, ut tertia die moreretur. Uxor autem obruti putans eum defunctum, missam pro eius anima celebrari fecit. Et quia paupercula erat, nec sufficere poterat ad celebrationes missarum, singulis diebus in ecclesia coram altari pro remedio anime eius thus incendit, tribus tantum diebus neglectis. Quod cum fecisset per annum integrum, homines uicini eam purgare ceperunt fodinam. Cumque instrumentis suis obrutum appropinquassent, clamauit ille: Parcite, parcite, massam sic competenter reicite, ut non obruar iterum. Illi primum putantes fantasma esse, cum uocem eius cognouissent, fecerunt ut postulauerat. Sudatus autem cum interrogatus fuisset, quomodo ibi tanto tempore uiuere potuisset, respondit: Singulis diebus tali hora diei quodam odore aromatico ita sufficienter refectus sum, ut tota die usque ad eandem horam manducare aut bibere non delectaret. In toto hoc anno per tres tantum dies eodem odore carui, et tunc fame pene mortuus fui. Quod tamen exprimere potuit uirtute ... eiusdem odoris. Uxor eius de hoc requisita intellexit quid pro anima eius fecit, et per ordinem omnibus exposuit. Si spiritualia animabus impensa sic prosunt corporibus, puto quod illis in penis positis multum possint prodesse. De hoc satis audies in sequentibus. Quantum enim prodest humilibus in sacramentis ecclesie fides et deuotio, tantum stultis ac superbis eorundem sacramentorum obest irrisio.

Retulit nobis Theodericus monachus noster quondam comes in Wiede rem satis mirabilem. Eloui misit in confluentia carnificem quendam hominem in officio suo prouum satis, nomen illius exprimens. Hic cum tempore quodam tertia feria ante cineres totam fere noctem in comessationibus expenderet, mane quoque ad abluendas carnes cum quodam suo collega tabernam intrauerat.

Cumque ad officium misse pulsaretur et fideles ad ecclesiam confluerent, necdum ex eadem
taberna, iam quasi hii soli duo remanentes illic potarent, ait alter caritativa: Certe nimis
diu expectamus, eamus et ad ecclesiam propter sacros cineres. Cui ille insultum cinerum irriden-
do respondit: Sede, ego tibi dabo cineres et tu michi. Tollensque cineres de lare, iactavit
super caput eius. Et ecce mox pena irrisionis subsecuta est. Nam statim circa ca-
put et faciem tantum simul pulverem, ac si follibus ei insufflaretur. Cumque territus
exclamaret, tantum cineris ore hausit, ut pene suffocatus fuisset. Cucurrerunt multi
plagam tam mirabilem videntes. Ductus est in proximam insulam, in qua non pulvis
sed gramen erat, et nichil ei profuit. In reno, in pomerio, in solario, neque in aliquo
loco a turbine cinerum se defendere potuit, a quibus tandem suffocatus penam ir-
risionis luit. Ecce homo de quo supradictum est devotionis gratia etiam sub cinere vivere
potuit, hunc in aere iam dicta culpa suffocavit. Duo nunc subiciam miracula,
primum meruit virtus castitatis, sequens virtus humilitatis.

Lisardus cuius memini in distinctione quarta, conversus fuit in Hemmenrode.
Cum esset homo bene natus, ut pro humilitate amplius mereretur, porcos monasterii
pascere non despexit, immo precibus idem officium obtinuit. Die quadam cum in yeme
mus gregem pavisset porcorum, vidit ibi duas arbores que de uno trunco processe-
rant. Cumque una placuisset, dixitque in corde suo: Deus quam ydonea esset hec ar-
bor ad luculos porcorum. Mox cecidit ac si securi succisa fuisset. Ecce non oranti sed
cogitanti lignum obedivit. Hec de humilitate dicta sunt. Audi aliud miraculum de cas-
titate.

Alaidus novicius noster, sicut ipse michi retulit,
habuit materteram nomine Iuttam, que ante conversionem licet corpore fuisset casta, gesti-
bus tamen ostendebatur levis ac lasciva. Erat enim nubilis. Hec cum die quadam cum soro-
ribus luderet, germanus eius magne gravitatis clericus affuit. Qui doluit de sororis levitate,
silicem solidissimum de flumine tulit et ait: Prius sanderet lapis iste in manu mea quam so-
ror mea unquam stabilis fiat ac monialis. Deus vero ut ostenderet hominem non esse iudican-
dum secundum faciem, mox silicem in manu eius fudit. Quod ubi illa comperit, tanto
rum miraculo lapidis compuncta, nuptiis ac seculo valedixit, et in Bethbure in claustro
sanctimonialium religiosum habitum suscepit, eundem lapidem usque hodie in testimonium cas-
titatis atque conversionis sue reservans.

Undecima hora diei solem trahit ad occasum. Hec est etas decre-
pita, que morti vicina est. Non sine misterio in undecima distinc-
tione de morientibus tractandum suscepi, quia undenarius pro
eo quod denarium, in quo precepta legis divine consistunt, pre-
terminus transcendat, transgressionem designat. Per transgressi-
onem enim prothoplastorum mors intravit in orbem terrarum.

lliū mors a morsu nomē accepit. Mox ut hō pomū uetite arboris momordit. mortem
incurrit. et tam se. qm̄ totam suam posteritatem. necessitati illius subiecit. Dicit
etiam mors ab amaritudine. quia dicitur nulla pena in hac uita amarior ē. sepa
tione corporis et anime. Sunt aū tria gnā mortis. ut dicit ysidorus. acerba. inmatu
naturalis. Acerba infantū. inmatura iuuenū. mita idest naturalis senum. Et qa
de morientib; loqui pposuimus. nouis qttuor esse gnā morientium. Quidam bene
uiuunt. et bn̄ moriuntur. alii 7 male uiuūt. 7 male moriuntur. alii quidē ma
le uixerunt. s; dī grā bn̄ moriunt. 7 sunt qui bn̄ uixerunt. s; iusto dī iudicio ma
le moriuntur. Hanc diuisitatem p ezechielem. dn̄s satis expssit. De bn̄ uiuētib;
7 bn̄ morientib; dicit. Uir si fuit iustus. 7 fecit iudiciū 7 iusticiā. post enumeratio
nē multorū bonorū opm. ita concludit. Hic iust9 est uita uiuet. scil; etna. ait dn̄s
deus. De male uiuente 7 male moriente. mox subiungit dicens. Quod si genuit la
tronē. effundentē sanguinē. enumeratis multis opib; iniusticie. infine sic dicit. Nu
quid uiuet. Non uiuet. Cū uniuersa h detestanda fecit. morte morietr. scil; etna.
Sanguis eius in ipō erit. De eo q male uixit 7 finalit penitet. sic ait. Si aū impi9
egerit pnitentiam. ab omib; pccis suis q opat9 est. et custodierit pcepta mea. et
fecit iudiciū. 7 iusticiam. uita uiuet 7 n̄ morietur. Omniū iniqtatū eius
qs opat9 est n̄ recordabor. in iusticia sua qm̄ opat9 est uiuet. N. Magna cō
solatio M. Non minus terribile ē qd sequitr. Si aū auerterit se iustus a iusti
cia sua. 7 fecerit iniqtatē. scdm oms abhominationes suas. qs opari solet impius.
numquid uiuet. Oms iusticie eius qs fecat nō recordabunt. In pcco suo qd peccauit
morietur. Petrus bn̄ uixit. 7 bn̄ finiuit. Symon mag9 econtrario male uixit et
male finiuit. Latro quidē in cruce. male uixat. s; bn̄ consumauit. Nicholaus adue
na. credatur prius bn̄ uixisse. s; n̄ bono fine conclusit. N. Quare boni bn̄. 7 ma
li male moriant. qstio m nulla ē. qre aū diu bn̄ uiuentes. n̄ pseuerent. 7 diu ma
le uiuentes. bono fine decedāt. nosse uellem. Mon. Non sum chusai consiliari9 da
uid. Quis enī nouit sensum dnī. aut quis consiliari9 eius fuit. Nou. Que ē mors bo
na. M. Qui in karitate decedit. p'imū ei uidebit lum eternum. Hinc ē qd fouis mo
rientes lum̄ tenet i manib; ardens. Qui u° sine karitate morit. mittet in te
nebras exteriores. Una enī sntencia omis h diuisitas concludit. Qle inuēr te inueno.
talem iudicabo. N. Satis sciēm m fateor p sntentias. nūc ptor ut exempla m sub
iugas. M. Faciā qd hortaris. et hoc secundum ordinem predictū. Cum pciosa sit
I conspectu dnī mors scōrū ei9. 7 mors pccorū qm̄ pessiā. subiecta declarāt exepla.

Eo tpe quo batissim9 dauid monachus claustrensis. ab hac luce migrauit.
facta ē in eadē domo q alio noie hemenrode uocatur. mortalitas magna.
ctūo eligūte sibi eos. qs uita comendabat sanctior. ad similitudinē colu
be q meliorib; granis pascit. Erat ibi sacerdos qdā noie meinerd9. quandoq; ecce

scī symeonis in treueri canonic⁹ · et salutari ammonitione scī bn̄ardi abbis ad ordi
nem cōu̇sus · Amplius quā triginta annos in ordine fecat · et ꝑ plurimos labores
ad sublime culmen scītatis ꝑuenāt · Cūq; in eadē domo ob suam ꝑbitatem · ad
diuisa eius fuisset offitia ꝓmotus · scil; · cellerarie · grangiarie · magr̄o nouitioꝝ · ḡ
datim tn̄ · omib; irreꝑhensibilit' āministrans · gūt' infirmat⁹ · mortē adesse dolor
uehemens indicauit · Cuius labores abbas cōsidans · in domū secretiorē eū poni
fecit · quatuor ad ministeriū eius deputans · Ille ū licet gauderet de solitudine · tri
tabatur tn̄ de exhibito honore · dicens abbi · fr̄es isti uigilando atq; laborando fa
tigati · neq; m̄i sūt necessarii · Grata ē m̄i solitudo · neq; min⁹ solus ero · cū solus ero ·
Non enī solus est · cui ꝑsul et custos dn̄s adest · Si careo hominū obsequio · credo
qđ n̄ deerit ꝑsidiū de celo · Abbate recedēte · ⁊ ad s'mones ei⁹ min⁹ attendente · ꝗre ad
ire fr̄es cōpulit · lucernam q; extinguē · Media nocte priore iubente · in eandē domū
ad dicendas horas minuti cōuenerūt · et ignis accensus ē quia hyemps erat · Dat
matutinis uisitauit eū prior · fr̄ib; lectū ei circūstantib; · Quib; ait · Tota nocte col
lempnizabam · Si centū linguas hrem · n̄tme iocūditatis gaudiū explicare n̄ pos
sem · Vidi deificū lum̄ · audiui celestē armoniam · inrm̄u chorus celestiū · in celo psal
lentiū · Ah qm̄ ordin a [illegible] e · q distincte · qm̄ reuerent' psallebat · Voces qđē erāt
multe sed [illegible] diuise · s; quēadmodū in cythara uarietas cordarū unifor
mē reddit [illegible] concentum · ita cōcors illa diuisitas · ī unā cōueniebat melodiā · supra
humanū sensū delectabilem · Grauib; succinentib; puellares uoces ascendebā
facientes dyapason · Cui⁹ organi suauitatē humana infirmitas estimare n̄ potest ·
Ammiranti m̄i sup̄ his · astitit quidā in habitu uenabili dicens · Quid miraris ·
Hec ē laus ubi dī · Et cū hec chyrūs; psallentib; adiunct⁹ est · ⁊ tota uirtute psal
lebat · Interea grm̄ occurrit spectaculum · Videbā stratā speciosam · sup̄ me directā
iter extens in celū ꝑtendentem · Vnus ex nr̄is subito de medio fact⁹ · ⁊ hanc ingressus
supna regna petebat · Letabund⁹ ⁊ laudans · angeloꝝ uallat⁹ copiis · nullū ꝗ pul
sus omino discrimi · celo recept⁹ est · Veruntn̄ fr̄ ille n̄ ē m̄i designat⁹ ex nomine ·
Quidā aū calumpniabant' fr̄es n̄ros · duo obicientes · scil; qđ defunctis fr̄ib; debi
tam pensionē negglignt' soluere · ⁊ ueteres tunicas statim cū nouas recipiūt
n̄ reddent · In altero me reꝑhensibilem doleo · ꝓpt' urgentes enī cās · missas m̄ nō
dū ꝑsolui ꝗs debeo · s; tm̄ plura psalteria dixi · Vō enī grās ago · labia mea nūq̄
otiosa fuerūt a laude dī · Hꝑ sepit' ē · ⁊ ab hī luce subtrāct⁹ · fide sed dūs · Aiūt de eo ꝗ
certionib⁹ agūs · sepe ꝑ diē duo psalteria dixiss; · Perspicuū ē ꝗ fr̄ ille · ꝗ subita de medio
fr̄s · ē honore celesti dedita uisus ē · ipsum in eternū elegant' satis expliciu e
uidentia declaratus indicio · qđ uelocius morte subueniente · fr̄i omī ab
crimine transitus eēt · de ꝑsilliris ad glam · de morte ad uitā · de mūdo ad
xp̄m · cui est honor et imꝑium · in secula sclorum · A ꝟ e ffl ·

Ronus ·

Egrotabat in eodem cenobio sacerdos Ysembrandus nomine custos ecclesie.
plus quam tricesimum annum agens in ordine. ad extrema tandem perduc
tus est. Media nocte dum super eum ministrorum vigilaret diligentia. au
dierunt eum levi susurrio verba sonare. Timentes que ne morti proximus aliena loqueretur.
eum loquentis aure adhibita. intellexerunt verba sublimia edificatione plena. de glo
ria celestium. et inenarrabili leticia sanctorum. Dignum si iudicantes teste huius ydone
um adhibi. nuntiaverunt hec abbati. qui et ipse grandi laborabat infirma peste. Voca
tus abbas affuit. Interim cecidit horologium. et occasione sumpta sic fari cepit.
Ah quam suavem noctem exegi. quam delectabili horologio temperando operam dedi.
Quam dulces et quam suaves concentus audivi. chorus psallentium mecum. Ah quam con
corditer. quam delectabiliter psallebant. In nostro cantu solet esse dissonantia. tedium. lassitu
do. ibi longe aliter est. In unam omnes conveniunt melodiam. super omne quod delectat dul
cedine. Infatigabiles laudare non cessant. et quanto plus laudant. tanto plus crescit
amor laudandi. et mirabili atque ineffabili modo. hoc pervenit in usum mansuetis
sime quietis. quod numquam vacant a laude creatoris. Ibi vidi homines nostri ordinis.
super alios sublimi dignitate et gloria precellere. Qui enim magis hic humiliati sunt. medi
ocribus pro Christo contenti. eo gloriosius ibi exultant. habundantiorem accipientes conso
lationem. facie splendidissimi. statura celsi. veste gloriosi. Cum huius familiariter conversa
tus et amico refectus colloquio. Apparuerunt etiam mihi fratres nostri. dominus Wnerius prior et dominus Boy.
et dominus Bono. et dominus A. et dominus David honore celsior. candidissimis induti cucullis.
Quorum nitor oculis meis tam erat impenetrabilis. quam radius fulguris choruscan
tis. In tanta gloria vestium delectatus. sollicite querebam si talem habiturus essem. Et dixe
runt. Qui vivit irreprehensibiliter. ad talem vestem sperare potest. Si vero vitium latu
it in conversatione. macula apparebit in veste. Culpa enim vite. maculam facit in veste.
Immaculatam igitur merebitur habere vestem. qui se a maculis servat immunem. Et dixi. Que sunt
ille macule. Et illi. Murmuratio. detractio. invidia. negligentia. et quicquid
sinceritatem ordinis maculat et confundit. Qui talia agunt. in gloria vestis ma
culam ponunt. Tu vero pro multis laboribus et vite honestate. similem sortieris vestem. His huius
dictis. faucibus arentibus. viribus que exhaustis defecit loquens. Postmodum instillata
refocillatus aqua. resumpto que spiritu ad loquendum se preparans. spem fecit auditoribus.
et ait. Utinam differret me dominus. usque dum plene operari dominis meis loqui possem.
Ah quam leti nuntii baiulus essem. quam leta et stupenda narrarem. que vidi. et audi
vi et sensi. que preparata sunt diligentibus deum. et in laude eius vigilantibus. Et abbas.
Frater quomodo hec vidisti. Et ille. Quater hac nocte raptus sum ante deum. Pectus meum apertum
est. et anima mea educta est. et statim fui inter choros angelorum. et vidi dominam
nostram in immensa claritate. cum suis sacris virginibus. que se mihi promisit in necessi
tate affuturam. et sanctum Mychaelem cum multo exercitu angelorum. paratum ad opem mihi.

stam altari et memorie sue honorem semper solebam impendere. et innumerabilem
multitudinem sanctorum. et quos antea non videram. statim agnovi. Rursum spiritu et vi-
ribus deficiens. loqui cessavit. Compulsus itaque de sorbitiuncula paxillum accepit.
et gustans ait. O quam dulcis est dominus gustantibus. o quanta est suavis et habundantia. que
larga quam indeficiens. et omnium deliciarum copiis affluens. que me in hac nocte re-
ficere dignatus est. O dulcedo illa. dulcedo gratissima. optabilis et prestantissima. o quam
singularis. quam excellens et ineffabilis. Intus eram. in corde utrumque teneo. verbum
autem explicare non valeo. Quam sentire potui. non possum effari. rei novitate victus. Tam
felici refectione pastus. hanc superaddere superfluum duco. Hec modicum et breve nutri-
mentum prestat. illa in perpetuum reficit et saginat. O quam beati sunt qui illa sine fine fruun-
tur. Iubente abbate vocati sunt quidam novitii. viri quondam in seculo clari. virtute mi-
litari insignes. quos ita consolatus est. Vere felices estis qui de vana vestra conversatione vo-
cati estis. premium in celis cum iustis habituri. Constat enim de salute vestra. si tamen perseveravi-
tis. Nam dominus noster david indesinenter pro vobis preces ad dominum fundit. quatinus quod salubriter
inchoastis. feliciter compleatis. Unum autem eorum nomine exprimens. de eo dicebat. Nisi portas clau-
stri ingressus fuisset. mortis eterne portas non evasisset. Aderant et hospites convertendi
gratia. de secularibus suis evocati. sed nimium adhuc rerum temporalium amore detenti. rem ardu-
am aggredi dubitabant. Qui fiducialiter accedentes ad virum dei. mentis que fluctuatio-
nem confessi. quod videlicet velle adiaceret eis. perficere autem bonum non invenirent. supplicabant
ut orationibus eius adiuti. mentium in bono stabilirentur. Et ille. Quamdiu mente adhesistis seculo
non potestis perfecte placere deo. nec firmari in bono. habentes voluntatem fixam in malo. Et
propter recedite ab huius que multiplicit amatis. et non deerit vobis gratia salvatoris. Si vide-
retis que ego vidi. omnem gloriam mundi vilem reputaretis. Deinde multi multa que-
rebant. ille de patre. ille de fratre. ille de suo statu futuro. ille de parentibus. Sed vir dei
singulis responsum ita temperavit. ut secretorum revelator. et conscientiarum inspector
esse probaretur. Mox vocante domino felix illa anima carne soluta est. ad dolores
corporis numquam redditura. sed ut credimus immortalitatis luce vestienda. et perhenni-
um gaudiorum suavitate reficienda. Duo hec capitula. sicut et quecumque reliqua que sequun-
tur. a quodam repi notata. qui se ea que dicta sunt vidisse et audivisse commemorat
quod preterire non sum passus. hunc preterea plures testes. qui adhuc supersunt non persequitur
secreto residua. ex tanto sunt audientibus gratiora. quanto tuo testimonio recentius gesta.

Fuit in eadem domo monachus scripto sunt mandata.
sacerdos Sygerius nomine. etate iuvenis et amator ordinis. sui corporis seve-
rus castigator. qui inter cetera virtutum opera. sanctam dei genitricem ardenter
diligebat. et quibus poterat modis. alios ad amorem eius accendebat. Cum autem
accessionis sue hora diligenter innuebat. eo quod infirmaretur. et languore cer-
tissimi. quidam conversus magna dei gratia preditus. quem dominus fecerat gloriosus.

sunt frequenter consolari dignatur. huiusmodi uisionem uidit. Visa est ei tabula defunctorum pulsari. et ire cepit ad muniendum fratris exitum. Et forte transiens per palatium operis mirifici. inuenit residentem in eo matronam reuerende dignitatis. cuius facies angelicam preferebat gratiam. et inuenit indumenti candorem. Habebat enim desixa rem luminis. eius tam desiderabili persone diuinum numen inesse. Denique tante diuinitatis presentia. ausum prebente, prius accessit non metuens offense periculum. et familiariter conserit dicens. Amantissima domina. quid cause habes ingredi ad nos. cum hoc non sit licitum matronis? Et illa. Speciali inquit iure fungor in domo ista. et uenio uisitare familiares et domesticos meos. Et ille pro fratribus gerens sollicitudinem ait. Ecce fratres nostri uiritim decedunt. iuuenes mediocres et senes. et non est personarum acceptio. Quid inde nobis faciendum est? Et illa. Debetis de tanta re deum laudare. Cum plura responderet. hoc tantum retinuit uerba. uir simplex et sine litteris. Interim ne pulsata est tabula. et cessauit uisio figuratiua. Credimus piam dei genitricem utpote matrem misericordie fideli suo in morte non defuisse. et tale indicium aduentus sui dedisse.

Ea tempestate uenit ad conuersionem adolescens laicus. mundi corruptelam incorruptus euadens. carnis integritate seruata. quod est magnum diuine miserationis beneficium. Hic cum se capitulo presentasset; consequenter languore correptus. inunctus est. Quo inuncto. alius defunctus est. Cuius obsequiis. et exequiis cum uniuersi interessent. infirmus iterum sine custode relictus. audiuit adolescens ille. choros angelorum. obsequia similiter agentium. et in suauitate psallentium mirifice delectatus est. Insuper quidam ex ipsis presentialiter astiterunt ei. et allocuti sunt dicentes. Amice. tu quid dicis? Placet ne tibi hac uice uenire ad nos? Et ille. Vehementer cupio dissolui et esse cum christo. Et angeli. Cito paratus. expletis presentibus exequiis. statim nobiscum ibis. Ille promissi haud dubius signi. futurorum gaudiorum delicias iam corde presentiens. letus et hylaris redeunti infirmario rem pandit per ordinem. Et adiecit. Sternite mattam et pulsate tabulam. et que pandi sunt parate celeriter. iam enim iturus sum ad dominum. Quod ita factum est. Porro quidam infirmus primus iacebat ei. et qui contiguus. tenui tamen pariete diuisus ab ipso. Qui audiuit angelos cum eo loquentes. qui adhuc superest testis fidelis. et testimonio fidem facit.

Erat in eadem domo claustro subter.

Vita laudabilis

laicus conuersus nomine obtus. uir moribus ornatus et actione circumspectus. a primis adolescentie annis. deseruiens in ordine. ad omne iubentis imperium hylaris et promptus. hic annis circiter triginta. tam fratribus infirmis. tam deuotum quam sedulum. exhibuisset obsequium. ipse quoque diutina corporis me glitate correptus est. et in magnis laboribus semper uiuens. annis quinque iugiter longum trahebat martirium. uerumptamen licet corpore inualidus. animi prudentia non deerat fratrum necessitatibus. prudenter disponens omnia. Tante oborte morta

litatis urgente procella · et languore inualescente · diem suum functus uita simul et doloribus ereptus est. Nocte beati Stephani · que prima est natali domini · pulsata est tabula defunctorum pro eo · et surgentes festinanter aduenerunt fratres · orationibus munientes fratrem exitum. Iacebat autem ut moris est positus super mattam · extremum trahens spiritum · Dicta letania cum adhuc aliquid spiraminis superesse uiderent · incepti sunt septem psalmi · Inter dicendum · tamquam de leui sompno excitatus reuixit · circumferens oculos · et iubente abbate repositus est in lectum suum · et reuisus sum. Quidam autem rei nouitate perculsi · manserunt circa eum · expectantes donec conualesceret spiritus eius · cupientes audire ab eo quid hoc esset miraculi · Postquam autem sibi redditus est · ita dicere exorsus est. Hic ego quid facio? Certe hic esse nolo · redire uolo · Inter angelos · celestis armonie suauitate demulcebar · deputatus eram ob promerita glorie ipsis consors · et collega futurus. Hic ego quid facio · certe redire uolo · Post modicum iterum tabula pulsata est · et feliciter obdormiens in domino · ut credimus non est fraudatus a desiderio suo · partem habiturus in sorte sanctorum · Quod autem postea sibi gloria ad horam caruit · in hoc pusillanimitati nostre · consultum esse non ambigimus · uidelicet ut nos magis sollicitos deuotos faceret · et proficientes · studiis melioribus accenderet.

In eadem domo temporis quidam conuersus fuit · cui deus interioris hominis lumen cumulat · dampna corporis celesti munere commutans · Vedit enim et diuinas uidere illusiones · aliquando gloriam sanctorum · frequenter penas malorum · assidue ipsum demonem · flammiuomos ignium globos eructuantem · Mira sunt hec et munera dei. Frequenter autem patitur demonum incursus · et congressus · ita ut ipsum impingat in eum · et ipse uel pugno uel baculo affligat eos · Hos assultus pati solet in quolibet loco · magis in ecclesia · maxime cum pro defunctis orat · Ea tempestate cepit iste in exequiis defunctorum audire choros angelorum psallentium · etiam cum monachis in claustrum · qui autem efferebant corpora precedente conuentu · manebant angeli in choro exequiarum officia complentes · Inter cantus autem et pater noster · ineffabiles solebat audire iubilos · et super humanam estimationem dulces · Hec celestis modulatio post depositionem domini dauid · dulcior et magis intelligibilis audiebatur · Contigit aliquando domnum abbatem edificationis causa uenire ad hunc cetum · qui inter cetera accepte gratie beneficia confessus est et hec · Diligenter autem premonitus est ab abbate · ut diuine gratie gratias agens · omnem humanam gloriam excluderet · diuinum apud se munus occultans · nec sanctum daret canibus; Et respondit se tantum hec unico fratri suo dixisse · Et intellexit abbas lapsum hominis · Post dies aliquos reuerso abbate · humiliatus coram eo celesti se carere beneficio confessus est · Et inflicta ei graui penitentia · que superbienti fuit subtracta · penitenti reddita est gratia.

Cum in extremis ageret frater hildebrandus · tabula pulsata conuentus accurrit · Quo moriente circumstante · et exequias ex more celebrante · stetit frater quidam

inter alios. cui talem visionem dominus revelare dignatus est. Vidit et ecce alius conventus supervenit hominum albatorum. qui in loco quo moriens iacebat. speciosum valde puerum accipiens. cum gaudio magno et canticis abiit. Itaque gemina fuit hec substantia. a gemino conventu delata. atque deducta est. Anima scilicet a conventu albatorum. ad beatam requiem. corpus vero a conventu albandorum ad examen. utroque sane ex eo tempore deferebant. in dei laudes. quamquam indifferenter concrepante. N. Quid est quod quorundam iustorum in morte tam mirifica videntur. et in aliorum qui eis in merito pares sunt vel forte maiores nulla ostenduntur. M. Una causa est. ut latens sanctitas morientium. viventibus manifestetur. alia ut eorum virtutes quibus hii meruerunt imitentur. tertia est ut illorum innocentia si male fuerint ut sepe fit infamati. demonstretur. Ubi causa.

In eodem cenobio quodam habuerunt nomine Wuerum. conversum aliquem quidam ex fratribus calumpniati sunt. sine causa. ita ut abiceretur ab illis. Contigit post hec. ut frater idem moreretur. et iam dictus Wuerus commendationi eius interesset. Mos autem tunc erat. ut aliquo super mattam posito fratres sicut sine processione occurrerent. ita sine ordine circa morientem starent. ubicumque prior aut occursus aut devotio locum dedit. laicis fratribus hinc inde circa monachos stantibus. Corpore igitur mortui loto et allato. vidit idem Wuerus. multas candelas in circuitu feretri statutas et omnes ardentes. In parte autem qua ipse stabat. omnes candele penitus extincte sunt. Unde miratus simul et tristis. cum corpus in examen elatum fuisset. ipse dominum Sifridum tunc priorem in confessione. extinctionem candelarum suis peccatis imputans et innocentie fratris manifestande. Reversus in examen easdem candelas invenit. et omnes ex toto parte ardentes vidit.

Anno preterito defunctus est ibidem dompnus Henricus prior. vir quidem grandevus et circa disciplinam fervetissimus. Qui cum sero putaret esse moriturus multis qui convenerant clara voce dicebat. Non modo moriar. sed crastina die hora nona ero ante summum iudicem. de omnibus operibus meis ibidem redditurus rationem. Eadem siquidem hora expiravit. In cuius transitu quidam confessi sunt se angelos audivisse. Simile habes de Ulrico monacho villariense. N. Quid est queso quod ille predixit se iturum ad nuptias. iste ad iudicium. M. Ille utpote in adolescentia conversus. pie presumebat de custodita innocentia. iste timuerat peccata multo tempore commissa. Senex enim venerat ad conversionem. N. Beati mortui qui sic in domino moriuntur. M. Quanta sit in domino morientium beatitudo. subiecta declarabunt exempla.

In sepedicto claustro. conversus fuit nomine Mengoz. vir simplex et religiosus. in coquina conventus serviens. Accidit ut die quadam cum iuvene quodam monacho ebdomedario coquine ligna incideret. Qui cum nimis incaute pede ad scindendum teneret monachus eundem pedem divisit. Deportatus in infirmitorium. cum nimis torqueretur inunctus est. Instante tempore eundi ad capitulum generale dixit ei bone memorie dompnus Giselbertus abbas. Frater Mengoz. non debes mori. sed expectabis me. Respondit ille Si in me fuerit sententia.

abbas subiunxit. Ego precipio tibi. Iuit igitur ad capitulum et moratus est diutius. Reverso eo et venienti ad portam pulsata est tabula et campana. Interrogavit abbas cui pulsaretur. Dicente portenario quia fratri Menegozo, respondit abbas: Ego debebam ei adhuc loqui. Festinans quoque ad orationem cum venisset in infirmitorium ille expiraverat. Et cum se inclinasset ad mortuum dicebat alta voce: Frater Menegoze, et non erat ibi vox neque sensus. Cumque secundo idem nomen repetisset, respondit prior: Solite vos fatigare, expiravit enim. Tunc abbas se ad illius aurem magis inclinans clamavit dicens: Ego tibi preceperam ne morereris donec venirem. Ego tibi iterum precipio ut respondeas mihi. Ad quod verbum ille quasi de gravi somno excitatus aperuit oculos et ingemuit. Ach pater mi, quid fecisti? Bene eram. Ut quid me revocasti? Ubi, inquit, eras? Respondit conversus: In paradiso. Posita mihi erat sedes aurea secus pedes domine, et cum me revocares advenit domnus Ysenbardus sacrista noster, et eius qui in sede eadem dicebat: Sta hic, sedebis; inobediens huc venisti, revertere ad abbatem tuum. Sic que reversus sum. Attamen promissum est mihi quod eadem sedes mihi foret reservanda. Vidit eundem Ysenbardum in multa gloria, in cuius pede apparuit macula eo quod nobiscum exiturus erat ad laborem. N. Cum scilicet sine macula sint ante thronum dei, quid est quod in gloria civis celestis visa est macula? R. Propter viventes visio eadem ostensa est, ut gloria morientibus viventibus esset ad consolationem, macula vero viventibus et negligentibus ad correptionem. Licet enim minus exiret cum fratribus ad laborem manuum, valde tamen sollicitus fuit circa divinum servitium. Libenter mature matutinas pulsabat, libenter alte cantabat.

Nota. Placet quod dixit frater M. Testatus est idem Menegoz se dominum David ibidem vidisse et alios multos qui nuper fuerant defuncti. Dicebat enim infra triginta dies aliquos de purgatorio esse liberandos. Cumque hec et his similia recitare cepisset, advocati sunt nonnulli viri in seculo nominati, videlicet Gerhardus, Martinianus et Karolus. Postea abbas de manu etiam comedit in signum vere resuscitationis. Post hec cum postulasset licentiam redeundi, respondit abbas: Modo vadas in pace. Et benedixit ei. Ad quod verbum mox oculos clausit et expiravit. Hec mihi recitata sunt a senioribus, maxime tamen a dicto Martiniano, qui tanto miraculo interfuerunt. Cum pater Ysenbardus ceteris prophetaturus, et Gerhardus cognomento Wacharth ad pedes illius resideret, prophetico spiritu illum hortatus est dicens: O Gerharde, vide ne exeas ordinem, quia multitudo demonum expectant te ante portam. Quid postea de eodem Gerhardo gestum sit, cognovimus omnes.

Simile miraculum contigit in eadem domo. Sed enim unde novimus. Dominus Hermannus nunc abbas loci sancte Marie ipse mihi retulit. Venit ad eum die quadam aliquis de senioribus dicens: Venite mecum, ego faciam vos audire in continenti quod libenter audietis. Et duxit eum ad quendam conversum Gozwinum nomine, qui mortuus fuerat et revixerat. Conversi nescio quid sentientes sperantes quod novi aliquid essent audituri. Ad quos ille: Vos domini vitatis amicos orationis vestre. Alius XL, alius XX, alius de

Ego vobis dico, quod beatus est monachus ille, sive conversus, qui bene uno anno vel minus, vel quod minus est, una ebdomada in ordine conversatus est. Quibus cum amplius dicere vellet, recesserunt. Ad quem novicius: Rogo vos bone frater, ut aliquid mihi referatis quod me edificet. Respondit ille: Ego cum nuper infirmarer, et essem in doloribus maximis, venit ad lectum meum nescio quid. Cumque primo tetigisset pedes meos, gradatim ascendendo tetigit ventrem meum, deinde pectus meum, non tamen ex eodem tactu aliquid mali sensi. Tacto vero capite meo, mox expiravi. Ductusque sum in locum amenissimum et nimis delectabilem, in quo diversi generis arbores, ac multi coloris flores aspexi. Occurrerunt mihi et iuvenes speciosissimi, a quibus officiosissime salutatus sum, et ante dominam nostram celi reginam cum multa ductus alacritate. Posita est mihi sedes secus pedes eius. In qua cum sederem in multa cordis mei iocunditate, iussus sum redire ad corpus meum. De quo cum plurimum dolerem, consolati sunt me dicentes: Hec est sedes que tibi reservabitur, et post dies paucos redibis ad eam. Quos cum iterum interrogassem de statu futuro domus nostre, responderunt: Bonus est status eius plenus sub abbate hoc Giselberto. Neque plus ab eis obtinere potuit. Circa tamen vero diem rursum expiravit idem Gozbertus. NOVICIUS: Cum in primo capitulo huius distinctionis dictum sit, nullam penam in hac vita morte esse amariorem, quid est quod nemo istorum conversorum de illius amaritudine conqueritur? MONACHUS: Puto tamen de illis esse intelligendum, quorum anima separatur a corpore non reversura nisi ad diem iudicii. Lego Lazarum cum adolescente ac puella suscitatos, Tabitam etiam et Maternum, nec non et multos alios, quorum nullus de hac re aliquid conquerebatur. Quosdam etiam tam placide videmus mori, ac si in soporem resolvantur. Unde de hac questione nihil certi possum diffinire. NOVICIUS: Si que sunt residua de morientibus, prosequere domine prior, ut mihi edificias. MONACHUS: Ut fiat, oportet me ordinem mutare propositum, ita ut interscalariter mihi loquar, nunc de bene viventibus et bene morientibus, nunc de male viventibus et bene morientibus, nunc revertendo ad illos. NOVICIUS: Dummodo loquaris edificatoria, de ordine modica mihi cura est. MONACHUS: Audi ergo quanta sit misericordia domini dei.

Ante annos aliquos in claustro quodam sacerdos mortuus est, cuius vita talis erat. In ordine quodam nigro factus fuerat monachus et sacerdos, in quo tamen precabatur ut prioratus officium adipisceretur. Sed faciente invidia diaboli et propria temeritate, desertis castitatis et innocentie castris, abiit in regionem dissimilitudinis, pactum faciens cum delectationibus suis. Aliquanto autem post penitentia ductus, primo Premonstratensis ordinis regularis effectus est. Rursumque circumventus a Sathana, in pristinos recidit errores. Dehinc ad nostrum ordinem se contulit. Iterumque factus apostata, illicitis voluptatibus frena laxavit, non erubescens domesticam uxoris cohabitationem. Novissime diebus illis respectus a patre luminum, seculum cum concupiscentiis deseruit, veniensque Hemmenrode ingressum petiit et obtinuit. Mox ad arma penitentie convolans, confessionibus assiduis, lacrimis, orationibus et ieiuniis omnibus nostre penitentie formam prebuit et exemplum. Decurso brevi tempore, anno scilicet nondum dimidiato.

tactus molestia carnis · lecto decubuit · n̄ tam̄ indulgentius se agens · ceptū uirilit̄ co
sūmabat agonem · modo psallens · m̄ orans · m̄ scām dī genitricem salutans · habebat
enim quasdam ipsius salutationes · sine quib; nec uigilans · nec dormiens · inueniri po
terat · q̄s an̄ horam exit' sui · [illegible] collo suo ipē circūligauit in testimoniū gaudiis fiducie
et bone spei sue · Rogauit aūt assistē sibi dominū abbēm cū paucis frīb; · quib; sic ex
locutus est · Reuerende pat' et dn̄i · peccator ego et penitens · testes uos m̄ apud dm̄ ēē u
pro · sincē confessionis et uē penitentie · Parat' enī sum ad omnē satisfactionē · q̄slib;
tormēta · q̄slib; subire possem labores · si deus uitam m̄ donauit · Nichil durū · nil
difficile · nil erit impossibile amanti et uē penitenti · Sic uē compunct' · et uē penitens
bñdictioēs et grāūm actiones adhuc in ore habens · dō felicē reddidit spm̄ · In eius
transitu · cuidā monacho talis uisio reuelata ē · Uidebat angelos in infirmitorio
epulis et gaudiis letantes · medium aūt salomonē sedē · tā sollempnis leticie participē
Dicebatur enī salomō · Superuenerunt et alii angeli secum · adducentes sex de frīb; mortuis
q̄ eo tp̄e decessant · sacerdotes in albis p̄ciosis · luce clar' fulgentes · Qui dixerunt
Huius sex dimissa sunt peccata sua · et huic septimo digito demonstrantes salomonē
Inter h' pulsante tabula · frāter qui hec uidat euigilans · et ueniens inuenit eum
in eodē loco exalantē spm̄ · que uidat eū participasse conuiuiis angelorum · NOV
Puto quod hii qui sunt in infirmitorio · sepe p frīb; suis · adhuc peregrinantib; dum ex
Fuit in eodē claustro foret · MO · Hoc sequens sermo declarabit
monach' quidā Rudinger' noīe · scdm̄ nomē suum rudis satis in con
uersatioē · In ordine siquidē mim' ordiē uixati et quod deterius erat sepi' a
postatando · tp̄e p̄mie sibi concesse miserabilit̄ consumpserat · Circa finē uite sue reuersus
et recept' · ydropisi morbo percussus est · Cui ē die quadā an̄ lectū suū sedenti ho
mines aliquis diceret · beat' dauid aūt annos decē defunctus · ī effigie nota ingrediens
cū duob; eque defunctis ait · Frāter rudingere quid agis · aut quomodo habes · Respon
dit ille · Sicut homo pauper et infirmus · Corpus p tumorem distenditur · et quod me plus angit
multorū criminū mole consciencia grauatur · Cui ille sanctus consolans dixit · Dum qde
male uixisti · s; hodie scias te moriturū · Ego dn̄am nrām · scām dī genitricē et a
liquos scōs p te rogaui · et dum eos inueni · si n̄ exaudierit filio · totū celeste exercitum
mouebo · Sic q; disparuit · Qd cū ille dn̄o hermanno abbati · quinq; scolum apostolorum
decano · et tc̄ in claustro priori · recitasset; respondit ille · Bone dn̄e rudingē · noli
te dicē n̄ ueritatē · uos enī estis uir puecte etatis · et infirmus · et cito moriemini · ho
nouat uitam eius · Respondit infirm' · Si n̄ hodie moriar hodie hora nona dicite
falsa sunt que dixi · Quid plura · Hora p̄dicta monach' moritur · et p̄ce demum
one certificatur · NOV · Puto demones instar hirudinē · ē tales eis subtrahunt
MON · Sicut sancti angeli animas morientium deducere nituntur in celum
sic angeli mali · eas detrudē conantur in infernum ·

animas ·

Mortuus est in eadem domo conversus quidam nomine Geringus. Iste ante conversionem cuiusdam episcoporum Treverensium, successive tamen fuerat dispensator et medius pauperum exactor. Tandem quorundam ammonitione persuasus, Hemmenrode venit. Ubi in habitu seculari tempore aliquanto deo Christo vixit. Tactus autem infirmitate magna timore iehenne, quam amore patrie habitum induens, in infirmitorium conversorum depositus est. Qui cum ad extrema devenisset, et in lectulo suo solus iaceret, aspiciente quodam converso nomine Ludone, vultures advolantes in pertica lecti eius resederunt, cum quibus homines teterrimi, magni atque deformes intrantes eundem circumsteterunt. Iam dictus Ludo de visione primum ammiratus, et post paululum quod demones essent qui morientium animas quasi escam prestolantur recogitans, alta voce clamavit: Quid statis ibi vos domini? Egredimini. Qui dum minime obedirent, secundo clamavit: Ego vobis precipio in nomine domini ut exeatis. Ad quod verbum mox viri egredientes et vultures avolantes nusquam comparuerunt. Iacebat idem Ludo infirmus in lecto opposito, vir senex et religiosus, integro corpore. Visio hec sicut et subsequens relata est mihi a domno Hermanno abbate, tunc ibidem priore. Quantum vero agonizantibus fratrum presentium prosit oratio, eadem declarabitur visione.

Circa idem tempus alius quidam conversus illic moriebatur, homo quidem ponderosus et tardus, et ideo ceteris despectus. Qui cum positus fuisset super mattam, finisque eius adesset, duo corvi advolantes inopinate gravaverunt circa illum, tandem in trabe que capiti eius imminebat residentes. Quos ut vidit frater Henricus, et sepe in superioribus memoratus, demones illos esse suspicans, quid nam facturi essent expectavit. Interim pulsata est tabula et accurrit conventus. Cumque crux introferretur, columba nivea illam precedens, hostium infirmitorii prior intravit, et super iam dictam trabem volitans, inter eosdem corvos media resedit. Cumque cum illis decertaret, hinc inde alis eos verberans, tandem adepta victoria et de domo eliminatis, ipsa in loco corvorum tam diu erat residens, donec conversus expirasset et de loco lotus et feretro impositus eidem loco restitutus fuisset. Quem cum in oratorium fratres deportarent, columba eadem avolans crucem precedebat, sicque nusquam comparuit. Nov. Quid videtur tibi fuisse columba illa? Mon. Angelicam aliquam personam, que fratrum oratione adiuta pro anima morientis cum demonibus dimicavit atque triumphavit. Quantus ille sit demonum concursus, ubi homines moriuntur qui eis servierunt, sermo sequens ostendit.

R[…]ono magnus dominus castri de Malburg, vir potens et dives in seculo, tam valens in milicia, ne dicam in malicia, quam vigens in prudentia seculari, ante finem vite in sepedicto claustro habitum suscepit regularem. Et quia temporis longinquitate non poterat, morum probitate dies suos dimidiare satagebat. Ubi adeo profecit, quod consummatus in brevi explevit tempora multa. Placita enim erat deo anima illius. Unde et quasi vocavit eum ad suum servitium, non solum ei prestitit veniam delictorum.

sed et tali ordine precognitum fecit finem suum. Habebat conventus prelarium pulch-
errimum, quem equitie sue propter fetum nobilem deputaverat. Quem cum vir nobilis Hein-
ricus de Ysinburg concupisceret, nec precio habere posset, hoc actum est ut absconse subtra-
heretur ei transmitteretur. Quem cum minime redderet, missus est predictus Kono, qui eidem Henrico
fuerat amicissimus. Et cum nil proficeret, videns hominem obstinatum, irruente in se ut postea
patuit spiritu dei, ad divinum eum iudicium appellavit, diem ei prefigens. Quid plura? Post
Henricus appellationem contempsit, et Kono domum rediens, omnibus modis quibus po-
tuit ad eundem diem se preparavit. Dicebat igitur aliis: Una sexta feria circu-
accepi, sexta feria conversus sum, sexta feria in capella mea me vobis tradidi, sexta feria habitum
indui regularem, sexta feria deus laborem meum remunerabit. Expletis vero iam tribus annis
in sancta conversatione, febre correptus est. Ab annas visitatus, dixit se tertia die moriturum.
Illi autem credere nolebant, eo quod levis esset eius infirmitas, et nulla adhuc in eo
signa mortis apparerent. Sed ipse rogabat ne sollempnitati eius deessent. Et factum est
ut moreretur die tertio, hoc est in vigilia sancti Iacobi, sicut ipse predixerat. Eo sane tempore erat
mulier obsessa in villa Merene, que hora mortis eiusdem Cunonis liberata est. Et ve-
nit ad sacerdotem dicens demonem exisse. Post paululum vero rediens diabolus, ...
vexare miseram cepit. Adducta est igitur ad sacerdotem, qui coniurando cum diabolo
tempus eum interrogare, et dicere: Miser, tu exieras? Ita est, inquit. Et ubi fuisti?
Respondit: Heimerode. Et quid ibi fecisti? Ad quod diabolus: Conversus ibi iace-
bat super mattam, et debebat mori. Ad cuius transitum festinantes, pene quindecim milia
sociorum meorum, cum maximo tripudio convenimus. Et videbatur mihi numquam gau-
dium aliquod habiturus, nisi venissem cum eis. Sciens autem vas illud mihi interitum, me amo-
tum non posse, reliqui illud ad tempus et veni cum eis. Dixit quoque sacerdos: Quid actum est ibi?
Respondit diabolus: Supervenerunt maledicti tonsurati illi, et circumstantes
cadaver, ita valide psallere ceperunt, quod nullus nostrum accedere ausus fuit. Dixit
quoque iterum sacerdos: Et ubi devenit anima? Respondit diabolus: Ad pedes altissimi.
Et videte, boni homines, quanta nobis iniuria sit illata. Homo iste nobis servie-
rat plus quam quadraginta annis ad omnem voluntatem nostram die ac nocte pa-
ratissimus, et in tribus annis tantum alteri servivit domino, et ille nobis abstulit illum.
Cum igitur nobis anima auferretur, furore commoti in invicem tota debachatione g...
ti sumus. Et ego modo non habeo ubi me vindicem nisi in hoc vasculo quod intravi,
dictum est. Transactis autem paucis diebus, postquam res premissa comperta est in claustro,
venit quidam monachus per partes illas, transitum habebat. Qui sciens quod diabolus
mendax esset et pater mendacii, experiri voluit huius rei veritatem. Veniens ad obsessam
mulierem, intersignum quo certificari posset quesivit a demone. Et ait ille: Primo nolui
confiteri, sed a monacho interrogatus constrictus dixit: Quia albatulus tuus manum
morientis in manu sua tenuit. Cui rei monachus ille conscius

abbas eius ubi sepeliri posse consensit. Henricus vero de ysenburg audiens eum proximo die defunctum, pelli sue valde timuit. et cum multa festinatione ad claustrum veniens. dextrarium superbe detentum nudis pedibus manu propria ad sepulchrum defuncti adduxit penitentiam agens apud illum. Hec in de obitu monachorum claustralium copia sunto. N. Si demones etiam in morte sic sunt importuni quid fit de reprobis. quorum peccata sanctorum angelorum impediunt presidia. M. De hoc satis dictum sunt in sequentibus. Mors bonorum aliorum militum obitum ad memoriam mihi revocat. qui male vixerunt

sed felici fine decessere viderentur.

Erat quidam miles in saxonia nomine ludolfus. sed tyrannus actione. Hic cum die quadam die vestibus novis atque scarlaticis indutus in via equitaret, rusticum cum curru obvium habuit. Cuius cum vestimenta ex rotarum impulsu luto aspergerentur. ipse utpote miles superbus valde commotus. extracto gladio homini pedem amputavit. Qui postea deo miserante de peccatis suis dolens. in domo ordinis nostri que porta vocatur factus est monachus. Ille multo post in gravem infirmitatem incidens. cum cottidie a se male commissa deplangeret. et maxime abscisionem iam dicti pedis. infirmario se consolanti respondit. Ille porro consolari nisi video signa iob in corpore meo. Et ecce post dies paucos cicatricem ad instar fili coccinei contemplatus est circa talum suum in eodem pede et in eodem loco. ubi rustico pedem truncaverat. Qui paulatim cepit computrescere. ita ut vermes de eo scaturirent. Tunc repletus gaudio ait. Modo de venia spero quia signa iob video in corpore meo. Sicque in multa cordis contritione atque gratiarum actione spiritum reddidit invalescente morbo. Hec mihi relata sunt ab abbate livonie qui filius est domus supradicte.

Alterius cuiusdam militis mortem valde preciosam retulit mihi adam monachus de lucka. cuius in superioribus meminimus. Erat inquit in saxonia miles quidam alardus nomine. qui vir tante fuerat probitatis ut in primo torneamento in quo miles factus est. manu propria quattuordecim dextrarios acquireret. Qui sicut vir prudens. eundem honorem temporalem non suis viribus sed deo ascribens. omnia restituit et sodalibus cum seculo valedicens. in lucka monasterio religionis nostre habitum suscepit. Et quia peccata sua impedimentum prestabant, dominus tanta illum infirmitate flagellavit ut vermes de eius corpore indesinenter scaturirent. Quorum fetorem simul et horrorem cum minus ferre sustinere non posset. ait abbas predicto Ade. Quid faciemus fratri cum homine isto. Respondit ille. Emantur mihi quattuor lintheamina. et ego pro christi nomine curam illius suscipiam. Quod cum factum fuisset. assidua pannorum mutatione fetorem temperavit tam sibi quam egroto. Cumque dies adesset remunerationis tante patientie. ait ade. Surgite mature. et pulsate tabulam. quia dominus vocat me. Et fecit sic. Venientesque ut post decantatam letaniam. cum eos pene ad lacrimas ubi valde compunctus monuisset subiunxit. Modo ite domini mei dilectissimi. et dicite missas vestras quia salvatore mundi gloria ei mat cum angelis et multitudine sanctorum ille venturi sunt.

Postea reuertimini ad eos· quia animam meam suscipient· Interim dum missas dicerent· sic
michi retulit sepedictus Adam· Alardus spiritu prophetico· omnia que in oratorio agebantur· indicauit
dicens· Tales misse a talibus sacerdotibus ad talia altaria celebrantur· Et miratus est
ualde de homine laico· Reuertente conuentu· ille uultu iocundo sic ait· Ecce xpistus et
mater· et sancti sui presens est· Habentes manus sub mitra mea· et iam suscipient animam
Nec michi credatis si in instanti mortuus non fuero· Ad quod uerbum mox expirauit moriens
uerba confirmans· De cuius corpore statim tantus odor exiuit· ut omnes illi suauitate eiusdem
reficerentur· N. Valde me recreat horum ordo· M. Ex quo sermo est de militibus· post
tam uerum amplius edificans· iterum redeatur ad personas religiosas·

Miles quidam scelestissimus· ab inimicis suis captus est et occisus· Qui cum mori-
tur· hec ultima uerba fuerunt· Domine miserere mei· In cuius morte quedam obsessa
liberata est· Que cum post dies paucos atrociter uexaretur· sicut supradictum est de
konone· capitulo xvii· interrogatus de hoc respondit· Multi congregati fuimus in morte
illius militis· sed quia nil ibi obtinuimus amplius in hoc modo uasculo me undique
sit de ea subierit· Tria tantum hec uerba moriens protulit· xpistus quam potestatem meam eua-
sit· Ecce huic peccatori ob inuocationem diuini nominis· sicut latroni in cruce· tormentum
illius est in meritum· N. In hoc satis considero quod penitentia uera numquam sit sera· M. Duo sub-
iungam exempla per que cognoscas quod extrema contritio sit ex multa dei misericordia·

In frisia nuper homo diues infirmatus est· habebat autem filium monachum
et sacerdotem in claro campo· domo ordinis nostri· Pro quo cum misisset· qui pro
salute anime sue· nescio quo dei iudicio· sine confessione sine uiatico et sine unctione mo-

Circa idem tempus in eadem prouincia· friso hostibus suis   [rituus est·]
occurrens· uulneratus est ad mortem· et occisi sunt duo filii eius· Cumque prem-
occisores estimarent mortuum abierunt· Comperto tanto scelere magister grangie iber-
thwerde· adducto plaustro· occisos supposuit· et cum premium adhuc spirare audisset·
clamauit· Viuitis adhue domine· Cui cum ille minime responderet· timens hostes esse· sub-
iecit consulens· Ego sum ne timeatis· Tunc ille· Adhuc enim uiuo· Mox leuatus in uehiculo
deportatus est ad grangiam· peccata sua confessus est· communicauit et munitus est· sicque spiritum red-
didit· Ecce pater eius tempus habuit penitendi· et filius eius cottidie de salute monet· omnia
neglexit moriens impenitens· Alter uero semimortuus· oleo misericordie et uino penitentie
ne ueri samaritani confotus· de stabulo transiuit ad palatium· Et est in hijs ad-
pletum quod scriptura dicit· cui uult miseretur· gratiam infundendo· et quem uult indu-

In diocesi treuerensi· miles extitit   [rat gratiam non apponendo·]
uore uiget· in ... militie nominatissimus· In prima expeditione
domini nutu compunctus cruce signatus mare transiuit· tam fortiter et tam
instanter· sarracenos impugnans· ut tam regi iherosolimitano· quam ceteris
anis carus esset· et acceptus· et inimicis xpisti minus timendus ac odiosus·

Qui cum per annum integrum salvatori ibidem strenue ut dictum est militasset, et repatriare cogitasset, die quadam in oculis eius in conflictu servus eius occisus est. Cuius animam in specie columbe celos vidit penetrare. Compunctus de visione dicebat intra se: O miser quid agere proponis? Si reversus fueris, vitia repetes dimissa, et erunt novissima tua peiora prioribus. Et cum fortius agens solito die ipsa conflictum iniret et occubuit. Cuius caput sarraceni precidentes cum multa gloria abstulerunt. Christiani vero corpus rapientes atque sepelientes ecclesiam super ipsum fabricaverunt.

Circa illa tempora Theodricus de Rulant vir potens et dives devotionis gratia profectus est Iherosolimam. Prostratus ante sepulchrum dominicum huiusmodi fudit orationem: Domine Ihesu Christe qui omnia nosti, si non habeo me emendare a vitiis pristinis, non me permittas redire in terram meam, sed ut hic mori mihi liceat concede. Audivit hanc orationem alius miles compater eius et ait: Orastis ne bene hodie compater? Etiam inquit. Dicente illo: et cur voluistis dimittere uxorem et liberos vestros? Respondit Theodricus: Melius est ut illos deseram quam animam perdam. Quid plura? exaudita est oratio religiosi militis, et post paucos dies defunctus coniunctus est civibus celestis patrie. Quam prope sit dominus omnibus invocantibus eum in veritate, mors cuiusdam demonstrat.

In Osbruch monasterio diocesis Treverensis monachus quidam fuit tenax iustitie, zelum habens discipline. Cumque illius temporis mortuo abbate, is qui hoc anno defunctus est, ei per electionem substitueretur, ille sciens eum virum secularem atque incontinentem ingemuit dicens: Heu modo disciplina domus huius peribit. Est enim de ordine nigro monasterium aliquantum dives satis. Et ait: Domine Ihesu Christe, peto ne sinas me diutius vivere ut non videam desolationem huius monasterii. Cumque induci non posset ut eundem eligeret sive professionem faceret, ait ad eum mente tranquilla: Deus novit quod diligam vos, sed scio quod religio domus istius destruetur per vos. Mane dicta missa ab eodem abbate se inungi petivit et vix obtinuit, contradicente abbate eo quod sanissimum videret. Respondit: Hodie oportet me mori. Deinde strata matta se in ea reposuit, hanc fundens orationem: Domina sancta virgo Maria, exaudi me. Et postea per tabulam conventum fecit advocari. Predictis orationibus cum minime moreretur, surrexit, stolam quoque in qua missas dicere consueverat collo imponens, coram altari more agonizantium se reposuit, hanc rursum orationem fundens: Sancta virgo Maria, si umquam per hanc stolam missam celebravi tibi placentem, suscipe animam meam in hac hora. Exauditus est iuste et expiravit, et secundum prophetiam eius domus illa tam in spiritualibus quam in temporalibus valde defecit. Hec mihi relata sunt a quodam abbate ordinis nostri necnon ab Everhardo monacho et sacerdote eiusdem cenobii.

Nec mirum si deus quandoque iustos tollit ne peccata reperiant, vel ne mala imminentia videant ut Iosias. Sed hoc me terret quod iusti aliquando subito rapiuntur, vel quod horribilius est igne, aquis vel precipitio pereunt.

Mon. Iusti quamquam morte preoccupati fuerint, in refrigerio erunt. Multis enim causis omis-
sis que assignari possent, una est ut virtutes eorum pateant.

Ante hoc quinquennium, qui nunc est dux Bavarie unum ex abbatibus ordinis
nostri ad se vocavit, nescio quid cum eo tractaturus. Nocte preparatus est ei lectus
in horreo. Qui cum dicto completorio iussisset cubitum, lumen quod consueto positum fuerat
assistenti in stramina cecidit, et in flammas profecit. A quibus abbas excitatus, cum hos-
tium exire non posset, in modum crucis se in terram prosternens, exitum suum domino commendav-
it. Comperto incendio dux cum militibus et omnibus qui aderant accurrit, abiectisque lignis et
stipulis, abbatem semiustum atque extinctum extraxerunt. Et ecce circa pectus eius appar-
uit capsella cum reliquiis, ventre vero illius cathena ferrea stringebatur. Quibus vi-
sis dux compunctus dicebat: Videre quod sanctus iste vir vestimentorum asperitatem suf-
ficere non putabat, nisi etiam cathenam superadderet. Sepultusque est iatis bone in ecclesia
maiori. Post dies paucos cum duo milites in eodem loco missam audirent, unus sepul-
chrum eius ascendit. Ut autem deus ostenderet qualis esset meriti illuc tumulatus, miles ita
vehementer in pedibus ardere cepit, ut dissiliens clamaret. Quo comperto alter respondit:
Sepulchrum est illius combusti abbatis. Ex illa die habitus est in eadem ecclesia in magna ve-
neratione.

In ecclesia sancti Maximini in Colonia temporibus meis
quidam fuit inclusus, cenobii eiusdem sacerdos. Est enim illic congregatio sanctimo-
nialium. Hic autem ante conversionem concubinam habuerat. Et quia simul peccaverant, simi-
lem susceperunt penitentiam, adeo duram, ut uterque circulo ferreo ventrem suum ligaret.
Ipse vero in predicto loco se includens, missas suas celebrando, divino vacabat, cui illa
foris in habitu religioso necessaria ministrabat. Adveniente tempore vocationis
eius, dominum Ensfridum decanum sancti Andree vocavit, confessionem fecit, vitam reve-
lavit. Cui ille in virtute sancte obedientie precepit, ut circulum sineret deponi, quod et fe-
cit. Sicque eo defuncto, mulier post paucos dies cepit infirmari, et quia timuit quod sa-
cerdoti acciderat, secretum suum prodere noluit. Cuius virtutem deus non sinebat esse occul-
tam. In hora vero qua expiravit, vinculum eius disrupit. Cumque fines ligature
illius ferree tunicam in qua moriebatur ex utroque latere suspenderent, multe ma-
ne sancte femine exitum prestolantes, postquam rem cognoverunt, de tanto miraculo
dominum glorificaverunt. Hec michi relata sunt a filia sororis predicti sacerdotis. Nov.
Ista revocant michi ad memoriam mortem cuiusdam sanctimonialis preciosam.

In Brabantia apud Nivellam monasterio sancte Gertrudis puella quedam
nobilis extitit, Clementia nomine. Hec cum suadente diabolo lapsum carnis
incurrisset, tunicam innocentie quam polluerat, cotidianis lacrimis mun-
dare satagebat. Sic dedita erat operibus misericordie, ut omnes suos redditus pau-
peribus erogaret, et pene nil sibi retineret. Tempore quodam circa hyemis princip-
ium, cum fere nuda esset, tunicisque egeret, sedens iuxta altare sancte Gertrudis sic oravit:

O dulcissima d(omi)na quo(modo) t(ibi) seruiam in hac hyeme cu(m) nil habeam. Eade(m) hora superue
niens q(u)ida(m) p(er)egrin(us) cu(m) ad memoriam iam dicte uirginis orasset quinq(ue) solidos in sinu
deuotie iactauit et abiit. Hoc q(uo)q(ue) p(ro) miraculo ip(s)a Vigero monacho uillariensi retu
lit. (et) ip(s)e m(ichi). Cum au(tem) moreretur inuenti sunt circa corpus ei(us) nouem circuli aurei.
NOV. Mirabilia operatur deus in sexu fragili. M(onachus). Licet p(ro)positu(m) meu(m) sit in hac dis
tinctione t(antu)m tractare de morientib(us) referam t(ibi) t(ame)n p(ro) occasione(m) hui(us) s(an)ctimonialis, fortem
Non e(st) diu q(uo)d uirgo q(u)edam leodiensis. Sp(er)nam altius mulieris.
Nobilia no(m)i(n)e cuiusda(m) nupserat metensi. Ex mortuo q(uia) pulchra erat ualde.
canonicus quida(m) leodiensis illam dux(it). in t(antu)m eam amans ut p(er) clausura(m) ab
humanis aspectib(us) remoueret. Post cui(us) morte(m) illa de peccatis suis dolens. iux(ta) eccl(esi)am s(an)c(t)i
Seuerini se reclusit. ubi ex nimia co(n)tricione sepe lacrimas sanguineas p(er)fudit. Insu
p(er) nimiis ferreis se ligari fecit. Cum quib(us) du(m) stetiss(et) in orat(ion)e. om(n)ia dirupta sunt. Times
u(er)o ea(n)de(m) uincula deo n(on) ee accepta. sc(un)do ligata est. Quod cu(m) co(n)fessa fuiss(et) albi sic iam
bi. dolenti co(n)solans ait. Qui dix(it) marie magdalene dimissa sunt t(ibi) pecca tua. ip(s)e tibi
uincula tua durupit. Sicq(ue) co(n)solata e(st). N(ovicius). Si q(ue) adhuc residua sunt de morte iustorum.
ut explicet exoro. M(onachus). Queda(m) adhuc referam in quib(us) co(n)soleris. simul (et) mireris.
Ante hoc q(ua)driennium. Gerbrandus abbas clari campi in frisia. cu(m) abb(at)e mo(n)de
capl(o) rediens g(e)n(er)ali. in uia infirmari cepit. ita ut cu(m) max(im)o labore fontanu(m)
p(er)ueniret. ubiq(ue) diem clausit extremu(m). In ip(s)a hora mortis eius s(an)c(t)imonia
lis q(u)edam de syon. q(ue) dom(us) e(st) ordinis n(ost)ri p(er)tinens ad claru(m) campu(m). fr(atr)is in mentis excessu
animam eius in celu(m) uidit deferri. Expressit etiam domu(m) et locu(m) sepulture eius. nec
n(on) et habitu(m). in quo sepultus est. Vidit in sup(er) successori suo Vidoni. duos dari
baculos. sc(i)l(icet) uirgas pastorales. ex q(ui)b(us) p(ri)ma(m) abiecit alteram retinuit. Ide(m) Vido
postea fuerat in claro ca(m)po. de q(uo) assumpt(us) e(st) in abbate(m) s(an)c(t)i b(er)nardi. Deni(que) post breue
t(em)p(u)s. mortuo p(re)d(i)c(t)o gerbrando. qui uir fuerat gratiosus. iust(us) et disciplinat(us). Ide(m)
Vido abb(at)e(m) n(ost)ro p(er)misit. nec no(n) (et) me fr(atr)is e(st) abbas clare uallis. Sicq(ue) s(e)c(un)d(u)m q(uo)d de illo
postulum fuit. p(ri)mu(m) baculu(m) abiecit. altum adhuc retinens. Id.
In morte s(an)c(t)e walburgis s(an)c(t)imonialis q(u)edam fuit b(ea)t(e) delloth no(m)i(n)e. femina bo
na et sancta fuens in religione. Hec cu(m) ia(m) agonizaret. sicut audiui a so
roribus q(ue) presentes erant. manu(m) extendit co(n)tra hostiu(m) dicens. Ecce min(ister)
di foris stat. expectans anima(m) meam. Sicq(ue) post modicu(m) reddidit sp(iritu)m. ab
eode(m) angelo deducenda in paradysu(m). Nota(m) sciat. q(uo)d sepe a mortuis uiui reuocat(ur).
Ante paucos annos heidenric(us) sacerdos (et) cellerari(us) Vbi grana.
An(te) n(ost)ri. Maior. i(n) somnis apparens successori suo conrado. tunica(m) p(ro)p(ri)am ei tra(d)id(it)
induenda(m). Qua(m) c(um) ille induiss(et). infirmitate p(er)cuss(us). post dies paucos defunct(us) est.
Nondu(m) anni(us) elapsus est. q(uo)d lambert(us) monachus n(oste)r. Id.
nocte dominica i(n) choro obdormiens. Ricuinu(m) celerarium mi(n)i(m)u(m).

ante aliquot annos defunctum, chorum intrare conspexit. Et cum annueret ei dicens: Frater Lamberte veni, simul ibimus ad vehiculum. Ille sciens eum mortuum, renuit et ait: Circum non ibo vobiscum. A quo cum repulsam pateretur, ad oppositum chorum se vertens, quendam senem monachum Conradum nomine, qui circa quadraginta annos militaverat in ordine, simul signo ac verbo vocavit. Quem ille mox secutus est caputio capiti imposito. Eadem die post cenam, cum prior quosdam ex nobis vocasset, et idem Conradus presens esset, audiente me ita dictus Lambertus: Vere domne Conrade nos cito moriemur. In hac cuculla vidi vos hac nocte vicarium sequentem, referens ei visionem per ordinem. Cui ille respondit: Non curo, modo vellem esse mortuus. Sequenti enim die sicut bene memini infirmari cepit, et post breve tempus defunctus in eadem cuculla sepultus est.

Femina quedam religiosa de Armenia cum filio et filia veniens Coloniam, in ecclesia maiori ieiuniis et orationibus Deo serviebat. Vocatur autem filius Gregorius, homo simplex et rectus. Nomen autem sororis Maria. Anno preterito mater defuncta, infra tricenarium etiam Gregorius ad extrema deductus est. Cumque soror coram illo sedens lacrimaretur valde, ille consolans eam ait: Noli flere, quia mater nostra vocat me. Et illa: Ubi est? Respondit: Ecce coram me stat. Sicque illa sancta anima carne soluta est. Corpus vero eius cum multo honore inter canonicos eiusdem ecclesie sepultum est. NOV. Valde mihi videntur esse perfecti, quorum anime resolute a carne mox ascendunt requiem. MON. Verum dicis. Neque hoc te lateat, quod valde pia sunt iudicia hominum, que perfectos maxime claustrales ab introitu glorie quandoque retardant.

Conversus quidam de Ciuua domo ordinis nostri, cum die quadam missus ab abbate suo navigio transiret per fluvium Albiam, qui fluit per Saxoniam, nauta ab eo naulum requisivit. Qui cum diceret nil se pecunie ad manum habere, respondit ille: Date mihi pro pignore cingulum vel cultellum. Non possum, inquit, his carere. Et adiecit: Ego promitto vobis cum ordine meo, quod dimidium denarium vobis remittam. Et dimisit eum nauta. Recedens ab eo conversus, eo quod res modica videretur, promissum parvipendit, nil remittens. Non multo post infirmatus, cum omnibus qui aderant mortuus videretur, anima egressa cum ad requiem ascendere vellet, predictum dimidium denarium, cuius in confessione non meminerat, ante oculos habebat. Qui adeo crevit, ut mundo maior videretur. Cumque sursum intenti semper obsisteret, neque aliud esset quod animam impediret, ad angelorum petitionem permissa est redire ad corpus. Qui statim cunctis visionem retulit, et missus est ab abbate naute integer denarius sub omni celeritate. Quem ut ille recepit, eadem hora secundum considerationem conversus expiravit. Hec mihi narravit abbas Luonie asserens esse recitata a predicto abbate. Verum religiosi quo magis premium sperant, tanto debent esse solliciti, ne moriantur cum aliquo pulvere seculi etiam.

Decimus.

Ante paucos annos in regno francorum quadam domo ordinis cysterciensis monachus quidam bone vite laborabat in acutis. Qui cum duplici calore torqueretur, infirmitatis scilicet et aeris, rogavit infirmarium quatinus sibi liceret cucullam exuere et induere scapulare. Quod ille concessit compassus infirmo. Qui cum abiret reversus infirmum repperit expirasse. Non modicum ex hoc turbatus, domum clausit, scapulare exuit, cucullam ei reinduit, sicque in matta illum ponens tabulam pulsavit. Deportatus in oratorium cum monachi secundum consuetudinem circa corpus psalmos legerent, ille in feretro se erigens et circumspiciens monachos advocavit. Qui cum territi fugerent omnes in dormitorium excepto subpriore qui constantior erat, ait illi: Nolite timere, ego sum ille frater vester qui mortuus fui et revixi. Vocate mihi abbatem. Interim signantibus monachis qui fugaverunt quia surrexisset mortuus, factus est in dormitorio magnus motus atque concursus. Adveniente abbate ad feretrum ait ille: Domine, confiteor vobis quod sic atque sic mortuus sum. Ductus vero ab angelis ad paradysum, cum putarem me libere posse intrare, accessit ad hostium sanctus benedictus et ait: Quis enim es tu? Respondente illo: ego sum monachus ordinis cisterciensis, subiecit sanctus: Nequaquam. Si monachus es, ubi est habitus tuus? Iste locus est quietis, et tu vis intrare cum habitu laboris. Qui cum contigissem muros eiusdem felicissime mansionis et per fenestras seniores quosdam magne reverentie illic conspexissem, uni illorum qui ceteris dignior videbatur, ut pro me intercederet supplicavi. Cuius interventu permissus sum ad corpus redire, ut hic habitu ante recepto merear promissam beatitudinem introire. Quo audito abbas cucullam in qua iacebat extraxit, cucullam quam infirmitate exuerat ei reinduens. Sicque accepta benedictione rursum expiravit. Vocatur autem domus in qua hec contigerunt Zere. Abbas de velarhuse per nos transiens nobis retulit hoc miraculum dicens se audivisse a priore et conventu iam dicte domus.

Simile ex parte. Contigit hoc anno apud Strazeburg. Cum quidam civis ibi defunctus fuisset et in feretro positus, anima ad corpus reversa est. Et clamavit: quomodo veni huc, quomodo veni huc. Vocata est uxor eius, ad quam ille: De pena reductus sum, et hoc tibi dico: nisi omnia que habemus relinquimus, non poterimus salvari. Sicque omnibus prout potuit salubriter dispositis, infra triduum mortuus est. Fuerat enim substantia eorum de malo acquisita. Novicius: Quid est quod maxime morientibus possit subvenire? Monachus: Confessio pura atque contritio. Ecce exemplum.

Magister thomas theologus cum in presenti expeditione in castro peregrinorum in camera quadam lecto decumbens esset moriturus, vidit diabolum in angulo stantem. Quem cum cognovisset voce beati martini allocutus est eum dicens: Quid hic astas, o cruenta bestia? Et ille: Dic mihi quid est quod maxime vobis noceat. Cumque nil responderet, scolasticus subiunxit: Adiuro

te per dominum uiuum. qui iudicaturus est uiuos et mortuos et seculum per ignem. ut dicas mi-
hi huius interrogationis ueritatem. Ad quod respondit. Sicut ille est in terra. quod tamen nobis no-
ceat. quod sic uirtutes nostras eneruet. quomodo frequens confessio. Cum inquit homo in peccatis
est. peccatis dico mortalibus. omnia eius membra ligata sunt. et non potest se mouere. Sed
cum peccata eadem confitetur. statim liber est et mobilis ad omne bonum. Quo audito doctor
ille bonus. et crucis Christi fidelis predicator letus expirauit. De confessione non
dubito. quin ualde sit bona. secundum quod istius distinctionis plurima probant exempla.

De morte iustorum hec dicta sufficiant. de quibus in superioribus multa exempla
recitata sunt. que recapitulare ... supersedeo. quia ad mortes malorum festino. Quam
misere. quam horribiliter moriantur usurarii. auari. pecuniosi. dolosi. superbi. proditores.
homicide. contentiosi. luxuriosi. uitiisque similibus subiecti. que apostolus appellat opera

In ciuitate Metensi. sicut mihi | carnis. quibusdam pandam exemplis.
narrauit abbas quidam ordinis nostri. usurarius aliquis defunctus est. Qui
cum moriturus esset. supplicauit uxori sue ut crumenam
denariis refertam. iuxta se poneret in sepulchrum. Quod cum illa fecisset quanto secre-
tius potuisset. tamen latere non potuit. Accedentes aliqui sepulchrum latenter aperuerunt.
et ecce duos ibi conspicantur bufones. unum in ore crumene. alterum in pectore.
Ille denarios ex crumena ore trahebat. iste suscipiens extractos. cordi eius immit-
tebat. ac si diceret. Nos pecunia satiabimus cor tuum insatiabile. Quibus uisis illi ti-
more perculsi. terram reicientes fugerunt. Quid putas animam huius uiri in inferno
pati a uermibus inmortalibus. si tam horrenda de eius corpore demonstrata sit in sepul-

In villa Breggenne. que ad miliare | chro. Aliud nimis horrendum est quod sequitur.
unum distat a Colonia. matrona quedam morabatur. Mitta nomine. moribus qui-
dem satis composita. sed usuraria. De quo uitio cum sepius argueretur a sa-
cerdote suo Gerlaco. qui tunc temporis ecclesiam iam dicte uille regebat. emendationem quidem
promisit. sed non seruauit. Tandem in peccatis suis mortua est. et post ... timore corpus
ne feretro posita super terram. Et ecce diabolus manus eius et brachia mouit ad in-
star numerantis pecuniam. Missum est pro Gerlaco. ut diabolum exorcizaret. et a
uexatione corporis. Quod cum fecisset corpus quieuit. et cum adiurare cessasset ad tem-
pus non cessauit. nunc crura. nunc manus mouendo. Tunc tollens [illegible]
benedicte intinxit et ori eius immisit. que illa auidissime masticare cepit. Dein-
de tollens stolam cum exorcismo. collo eius circumligauit. sicque demones ab eius
corpore compescuit. Erat ibi tempore eodem rusticus quidam. qui dicebat sacerdoti.
Domine sciatis. quia diabolus in hac nocte stupenda operabitur in hoc corpore.

Referam etiam uobis simile quod temporibus contigit pueritie mee.
Fuerat in Bacheym uilla proxima. famosa quedam
usuraria. hec cum moritura esset. caput totum

cornis ac cornicibus videtur repletum. Et clamavit fortiter. Ecce modo appropinquant ad me.
Et adiecit. O vi. O vi. modo sunt in tecto. modo in domo. modo pectus meum laniant. modo me
am animam extrahunt. Sicque cum ululatu efflavit spiritum. a demonibus ad inferos dedu
ctum. Cuius eadem nocte corpus de feretro multis qui aderant videntibus tollentes.
usque ad tectum levaverunt. et cum trabi impingentes. vix limen hostium illud eadem fenestras
confregerunt. Extincta sunt luminaria. fugerunt homines. mane in iam dicto loco corpus
reperientes. quod bestiali sepulture tradiderunt.
In diocesi coloniensi. ante paucos annos. miles quidam nomine theodericus. usura
rius ad modum notatus defunctus est. Hic tandem infirmatus mania ascendente
in cerebrum. factus est freneticus. Qui cum cottidie dentes et os moveret. dixerunt
ei ministri sui. Quid comeditis domine? Respondit ille. Denarios ego mastico. Visum
ei erat quod demones ori eius infunderent denarios. Non possum inquit sustinere demo
nes istos. Portate me ad monasterium rode. boni illic homines sunt. forte auxilio illorum ab his
diabolis liberabor. Quo cum delatus fuisset clamavit. Reportate me. reportate me.
plures hic demones video quam in domo mea. Erat enim de villa wirtine. Sic miser
relatus. et a demonibus agitatus exspiravit. quam execrabile vitium sit usura. in suis tormen
tis multis ostendens. Quidam dixerunt se in ore et in gutture eius denarios vidisse.
Unde apostolus. avaritiam appellat idolorum servitutem. cui sic demones famulantur. Que
pestis heu non solum in secularibus. sed etiam in personis ecclesiasticis regnat. et ei quoque famulantur.
Liutharius prepositus bunnensis. clericum habebat nimis avarum. monasteriensis
ecclesie canonicum. Et quia ex eius consilio idem prepositus pendebat. multam pecu
niam walterus congregaverat. Qui cum moreretur nec unum quidem denarium pro anima
eius legavit. In ipsa hora mortis eius. Godefrido ecclesie sancti andree in colonia canonico.
cum domino suo adolfo. tunc maioris ecclesie decano. et postea archiepiscopo in porta clericorum dor
mienti. Cui talis visio ostensa est. Visum est ei quod predictus walterus. pecuniam de mag
no cumulo in tabulam numeraret. et quod demon ex altera parte. in ethiopis effigie resi
dens. illius computationem diligentissime consideraret. In ipsa computatione. walterus frequen
ter ex ipsa pecunia. aliquid furtive vesti proprie submisit. Qua numerata demon in hec verba 7
prorupit. Computasti argentum walterus subtrahit illud. Deinde manibus complosis.
cum multo chachinnatio subiecit. Plus quam ducentas subtraxit walterus marcas.
Sic enim ex quadam superbia vocari solebat. Excitans dominum suum godefridus. quod vi
derat revelavit. et compertum est quod eadem hora exspiravit. Prepositus vero omnem illius pecuniam
Godefridus vero minus misere fecit. asserens illam suam fuisse.
defunctus est. Erat siquidem avarus valde. et magnam in curia pecuniam
collegerat. Die quadam philippi regis romani. magnum in domo sua.
debitoribus domini sui fecerat convivium. ex pecuniis eiusdem philippi quas adolpho pro
coronatione dederat. illis accomodata restituere proponens. Ante enim quam

de eodē cōuiuio gustasset· apoplexia tactus obmutuit· et sine confessione atq; sacra
communione· spm̄ exalauit· Post cui᷒ mortem· cuidā sacerdoti talis de eo visio ostēsa
est· Vidit eū colonie· ānu monetā incudi īpositū· quē iacobus iudeus īmo in domo
epī· cui fuat̄ familiaris· malleo extendit· usq; ad denarii tenuitatē· Et bn̄ concor
dabat pena culpe· fuat̄ enī magr̄ monete· ⁊ monetarioꝝ socius· et qr̄ multā ibi
cōgregauat̄ pecuniam· luere ibidē visus ē auaricie peniam· Que de morte hrmāni
secundi decani in colonia percepi· ad presens tñ nō tacebo·

24 ERat idem hrmannus· hō multū auarus· ⁊ amator pecunie· Accidit ānu hoc
bienniū· ut canonic᷒ quidā bunnensis· Wiric᷒ noīe· cognomīto stempel· mo
reret̄· Et statim post mortē· erwino maioris ecce in colonia canonico ī som
nis apparens ait· Rogo te ut ad diem meū uenias· ante capellā scī nycholai· Cu
ēq; erwin᷒ renuet̄ sciens eū mortuum· subiecit ille· Peto ut hoc ipm̄ dicas scdo de
cano· qa dies erit octauus die· Ille euigilans ⁊ de visiōe satis admirans· qd viderit
uel qd Wiric᷒ mandauit· mane decano recitauit· Qui statim visū intelligens re
spondit· Ego satis timeo quod cito diem ei᷒ obseruare debeam· qr hō senex sū et debi
lis· Statī eadē die peius cepit hr̄e· ita ut pdc̄o die paret̄ dn̄s mortē· Quod ut cogn
erwinus· timens qr ⁊ ipē moritur᷒ eēt· cepit se p confessionē atq; sacrā communionē ad
mortē pparare· Ad quē maior ppts· Cras in cōuentu dicite ei missam sollēpnē et
sepelite· sic q; satisfecistis peticioni eius· Quod ita factū ē· atq; iux capellā pdc̄a
confessoris ab eo sepultus· Adhuc idē erwinus uiuit· a c᷒ ore que dc̄a sūt audiui· Iuste
auaros· penas soluer̄ etiā aduocati· qui salaria pinguia recipiunt· ⁊ cās subuertunt·

NArrauit mi ānu paucos mēses· qdā sacerdos de saxonia dicens·
Super in tra nr̄a quidā noīatus decretista mortuus est· Et in cui᷒ hūatiōe
lingua defuncti nō ē inuenta· Et merito linguā pdidit mortuus· q̄ illa
sepe uendidat uiuens· Recordor nūc cuiusdā ubi· de huiusmodi aduocatis ꝓno
mine dicti· Eodē tpē quo supdc̄t᷒ henric᷒ obiit· mortu᷒ ē ⁊ magr̄ follo treueren
sis ~~treuerensis~~ mortui sūt ⁊ plures nobiles tre· Recte inquit quidā canonic᷒
faciunt nobiles isti· qd morientes· secū ducūt aduocatos istos· erūt enī eis
necessarii· Isto ibi ualebit saxo neq; rō· qr sine lingua· sine clauso ore
ūba minime formant· In illo diuino examine· [illegible] ubi apti sūt
libri· ⁊ iudex sanctabit in lucernis· nullus aduocato [illegible] ru· ñ p se·
p aliis· assignare potit aliq̄ falsa loca· ex legibus [illegible] sine decretis·
Et hc dicta sūt de auaris· De dolosis ū cōiuncta ē auaricia· nc aliqua
subiciam exempla·

IN diocesi coloniensi uilla bude·
rustic᷒ quidā fuit heinric᷒ noīe· Hic ē morti pxim᷒ eēt· lapidē gubernē
lor ignitū· sup se ī aere pēdē cōspexit· Ex cui᷒ ardore cū egrimus estu
aret· uoce clamauit horribili· En lapis capiti meo iminens·

totus me incenderet. Vocatus e[st] sacerdos. confitetur. s[ed] nil illi p[ro]fuit. Recogita inq[ui]t si aliquem lapide isto defraudauis. Ad q[uo]d u[er]bu[m] ille ad se reuersus ait. Recordor me eundem lapidem ut agros meos ampliarem in alienos t[er]minos transtulisse. Respondente sacerdote h[oc] e[st] ca[usa]. ille culpam confitet[ur]. satisfactione[m] pollicet[ur]. sic q[uo]q[ue] a t[er]ribili illa uisione liberatur.

Simile contigit in uilla. cui rotheim uocabulu[m] e[st]. Cum rusticus quida[m] moriturus ee[t]. diabolus assistens. palu[m] igneu[m] ori ei[us] imittere minabat[ur]. Ille culpam n[on] ignorans. quocu[m]q[ue] se u[er]tebat. semp[er] diabolu[m] cu[m] palo p[rese]nte[m] habebat. Palu[m] si[quidem] de eiusde[m] q[ua]ntitatis. [et] forme de agro suo in agrum cuida[m] honesti militis. eiusde[m] uille godefridi no[m]i[n]e transtulat. sibi addendo q[uo]d illi subtrah[ebat]. Ad que[m] cogente ta[m] dicta necessitate. suos misit. ablata restitue[n]s p[ro]mittit. p[ro] q[uo] ut reo ignosceret supplicauit. Cui respondit miles. Non ignosca[m] sinite filiu[m] mulieris bu[m] torq[ue]ri. Iteru[m] te[r]tiu[m] ut p[ri]us ite[ru]m nuntios mittit. s[ed] ueniam n[on] co[n]sequitur. Tertio eis cu[m] lacrimis uenientib[us] [et] dicentib[us]. rogam[us] uos d[omi]ne mi [et] tu d[omi]n[u]s i[n] u[est]ra reci piatis. [et] m[isericordi]a culpa[m] remittatis. q[ui]a mori n[on] potest. neq[ue] uiue[re] licet. Respondit. Quodo bu[m] iudicat esse. m[e] remittam. Ab illa hora t[er]ror om[n]is diaboli cu[m] cessauit.

Ex his exemplis colligit[ur]. q[uo]d s[e]c[un]d[u]m q[ua]ntitate[m] culpe. etia[m] d[eu]s forme q[ua]ntitate[m] pene. Audi nu[n]c quod te [est] q[uo]d similes co[n]soletur. de diuitib[us] atq[ue] sup[er]bis.

Fuit in regno francoru[m]. cl[er]icus quida[m] nobilis [et] diues. que duo sepe ho[m]i[n]e[m] extollunt. uiciis q[uo]q[ue] uitiis subiaceret. Qui cu[m] mortu[us] fuiss[et]. et in feretro positus. multitudine pop[u]li circu[m]sede[n]te ta[m] ex cl[er]icis. q[ua]m ex laicis. se ipse erexit. cunctis audientib[us] [et] h[ec] u[er]ba p[ro]rumpens. Iust[us] iudex iudicauit. iudicatu[m] co[n]dempnauit. co[n]dempnatu[m] tradidit i[n] manus tortoru[m]. Quib[us] dictis se reclinans. ite[ru]m n[on] dico obdormiuit. s[ed] de requie transiuit ad labore[m]. de deliciis ad miseriam.

In eode[m] regno alius quida[m] cl[er]ic[us] erat. et ip[s]e uitiosus ualde sicut et superior. Qui cum admonit[us] fuiss[et] ab amicis de co[n]fessione. ee[t] q[uo]q[ue] ei allatu[m] corp[us] d[omi]ni a sacerdote. accipe noluit. u[er]tens q[uo]q[ue] se ad pariete[m] sic ait. Tuba canit apud inf[er]os. eam sinite. Sic q[uo]q[ue] expirans tuba[m] secut[us] e[st] infernale[m]. Si sic d[eu]s exerceatur diuitias atq[ue] sup[er]biam. puto q[uo]d ualde puniat blasfemiam.

Valde deus punit q[uo]q[ue] illi[us] uitiu[m] [et] in fidelib[us] sicut nup[er] audiui. ex relatione cuiusda[m] monachi uillariensis. q[ui] c[ontr]a he[re]ticos albienses c[um] d[omi]no conrado cardinale satis laborauit.

Comes fulkensis he[re]tic[us]. [et] he[re]ticoru[m] coadiutor. cu[m] ultimu[m] castru[m] suu[m] rehaberet. in tanta[m] p[ro]rupit blasphemia[m] ut diceret. Velit nolit d[eu]s. uelit nolit ecc[lesi]a romana. uelint nolint et om[ne]s s[an]c[t]i. ego t[er]ram mea[m] rehabebo. Mox q[uo]q[ue] de equo in q[u]o sedebat ruens. horribilit[er] torquebat[ur]. Et cu[m] a militib[us] ee[t] eleuat[us]. denuo ruit. pena[m] soluens blasphemie. Reduct[us] u[er]o in domu[m] sua[m]. primu[m] in pedibus cepit torqueri. dein[de] in cruribus. postea in pectore. [et] cu[m] ei relatu[m] fuiss[et];

2

d[e] d[e]

85

officium lingue · si forte penitere uellet · ipsam quoque confessionem contempneret · circa quatuor
menses a die quo percussus est impenitens expirauit. Hec de diuitis superbia atque blas-
phemia · dicta sint · Quanta uero pena predonibus preparata sit finis unius ostendit.
42 Circa illud tempus quo Philippus rex inimicabatur Coloniensibus propter Ottonem
Castelles quidam Iohannes nomine cognomento Danus · prouinciam depredatus est. Hic
cum post multa mala moriturus esset · diabolus morienti uisus ipso ...
nus fuit. In cuius aspectu pallens ac tremens · ad circumstantes clamabat · Date
mihi gladium · ut repellam a me hunc qui me infestat uirum nigrum · Dicentibus eis
neminem hic uidemus · inuoca dominum · miser ille desperans respondit · Quid mihi pot-
est prodesse · si modo illum inuocare? Multum inquiunt · Tunc ille · deus si potes adiu-
ua me · sicque expirauit · Et satis timeo quod modicum ei profuit tam infirma et tam
Eodem tempore seruus quidam aliquando cursor extorta inuocatio.
Ottonis archidyaconi Leodicensis · officium suum deserens · multitudi-
ni predonum que rotha uulgo dicitur · se associauit · Inter quos cum episcopum se nominaret et
episcopum per infulam se representans · sociis facere consueuerat peccatorum absolutionem. Die quo-
dam duobus ex eis uidentibus · duos canes dominus ei immisit · a quibus totus laceratus et ex-
tinctus · penam soluit depredationis · atque irrisionis diuinorum sacramentorum. Quia qui-
dam homicidia frequenter sequuntur · aliqua tibi preterea exempla · de morte ...
Vix anni duo elapsi sunt · quod ciuis quidam homicidarum.
Monasteriensis · defunctus est. Hic cum domum et pecunias multas filio suo
unico dimisisset · ille luxuriose uiuendo · cum meretricibus et in tabernis
omnia sua mobilia consumpsit. Domum uero sororio suo uendens · et abiens · pau-
illius dilapidauit in breui. Necessitate compellente ad eundem sororium suum rediens ·
ab eo tum propter uxorem · tum propter uenditam possessionem detentus est. Quem cum primum
honeste satis · ac deinde negligentius tractaret · ille ex indignatione cum desero
domum uenditam repeteret · se circumuentum confingens · a quo cum nil per iusticiam
siue per minas obtinere posset · bipenni illum in medio foro occidit. Moxque in ec-
clesiam sancti Pauli fugiens · clericis clamantibus clamare cepit. Vos clerici defendi-
te libertatem uestram. Quod et fecerunt. Venientes ad eum uiri honesti · ut in se-
de sua eum educere uoluerunt · uolentes inter ipsum et occisi amicos componere
misertis illius. Quod cum primum acceptasset · mox habito secum consilio respondit
Non egrediar · absolutus sum a pollicito iuramento. Quem post paululum uni
ex sodalibus · uocans ait · Eyi buarde eyi · unum optimum in tali uendi
taberna. Quos secutus post modicum perditus est et captus. Requisitus · cur exis-
set de ecclesia respondit · Ita mihi ardere uidebatur pauimentum sub pedibus meis · ut
sustinere non possem. Posito eo in rota · cum mane scolares ad eum uenirent
et dicerent · Buarde uiuis adhuc? Fuerat enim litteratus · respondit · Viuo.

Nox quam subiecit. In nocte tum sacta campum istum plenum uidi demonibus; nullum tamen
signum uel uerbum penitudinis ab eo uidere uel audire potuerunt.

Cum tempore quodam tres latrones iuxta coloniam rotali pena plexi fuissent.
ego altera die cum ceteris scolaribus accurrens. que ab uno eorum qui adhuc uiue-
bat dicebantur audiui. Requisitus qua hora mortui fuissent socii eius respon-
dit. Hac nocte quando meus mortuus est iste. qui iuxta me sedet. totus campus coruis fuerat
repletus. Quos demones intelleximus in specie coruorum animam egressam expectan-
tium. Et cum hec miser ille uidisset; nec una quidem uoce nobis audientibus dominum inuoca-
uit nil habens contricionis. Ex quo colligitur. quod hii qui male uiuunt. sepissime
male finiunt indigni misericordia tam in presenti quam in futuro. Cum uidelicet
potius sit sanguinem fundere. et dissensiones fouere. presens est exemplum.

In episcopatu coloniensi. due generationes rusticorum inimicitias mortales exce-
bant. Habebant autem duo capita. duos uidelicet rusticos magnanimes
atque superbos. qui semper noua bella suscitabant. suscitata fouebant. nullam
fieri pacem permittentes. Diuino igitur nutu factum est. ut ambo uno die morerentur.
Et quia de una erant prochia. nomine menstirken. quia sic domino placuit. qui per
illos dissensionis malum ostendere uoluit. in una fossa corpora eorum sunt posita.
Mira res et inaudita. Cunctis qui aderant uidentibus corpora eadem dorsa uerte-
runt ad inuicem. capitibus calcibus; ipsis quoque dorsis. tam impetuose collidentibus; ut
caballos indomitos putares. Mox unum extrahentes. remoti in alio sepulchro
tumulauerunt. et facta est rixa commune mortuorum. causa pacis et concordie uiuorum.
Puto animas eorum magnas in inferno rixas habuisse. De hoc questio nulla
est. Si deus sic discordias. rixas. et iras punit in secularibus; puto quod eadem
uitia. plurimum abhorreat in personis claustralibus. Hoc uno tibi ostendam exem-
plo

Non est diu quod in quadam domo ordinis nostri
edificium quoddam factum est ad usus monachorum. Quod quidam conuersorum in-
cidens. et inuidens. diabolo cor eius inflamante. aliquos ad deiectionem
eiusdem operis incitauit. Cum tunc uenisset cum instrumentis suis. ante refectorium mo-
nachorum. auctor tante conspirationis corruit et expirauit. Quo uiso ceteri
ualde timentes. cum multa festinatione et humilitate. uenerunt ad pedes abbatis
peccatum suum confitentes. a quo penitentiam susceperunt. Corpus uero conspirationis. in campo
sepultum est. Postea ad petitionem conuersorum. sicut nobis retulit abbas noster qui
audiuit abbas predictus petiuit ueniam in capitulo generali. ut liceret ei corpus prefa-
tum. ponere in cimiterio sed; non recordor utrum ei fuerit concessum uel negatum.
Restant tibi nunc aliqua exempla de uitio luxurie. que luxuriosos satis queant terrere.

Apud tietkirin infra ante annos paucos sicut mihi retulit
eius canonicus. dictus quidam defunctus est. qui sanctimonialem corrupat.

Ut autem christus ostenderet quam grauis sit culpa ipsius sponsam uiolare, tale signum in genitalibus posuit, quod cunctis qui uidere uel audire poterant esset terrori. Solo autem illud exprime peccans uerum et tale feminarum, quod forte lecture sit quod dicam.

In uilla quadam diocesis coloniensis que luzheim dicitur, puella quedam cuiusdam honeste matrone ancilla, ante aliquos annos defuncta est. Satis erat luxuriosa, satis uaga, ualde secularis. Nocte quadam in sompnis ante christi tribunal rapta est, in cuius circuitu uidebat angelos et apostolos, martyres et reliquorum ordinum sanctos infinitos. Animabus in medium deductis, ille ad gloriam, iste ad supplicia iudicabantur. Cumque hec ancilla uideret et timeret, accusante conscientia, manus supplices ad iudicem tetendit. Cui ille iratus ait: Quid me oras? Da mihi minimum digitum tuum, et ego dabo tibi manum meam. Ac si diceret: Da mihi modicam fidem quod te de tuis uitiis emen[illegible]des, et ego tibi dabo gratiam meam. Sicque euigilauit. Quę cum uisum retulisset cuidam religiose matrone, nomine aleydi, que adhuc superest de uilla Gurtenich, respondit illa: Mira emenda uitam tuam, satis commonita es. Illa primum quidem timuit, sed timor ideo cito cessauit. Cumque ut prius uitiis subiceretur, admonitioni flagella subduntur. Nam cum post acrimas infirmitates expirasset, et nudata super aream, tecta tamen lintheamine posita fuisset, duo canes in curia ante domum se momorderunt. Superuenit tertius et quartus, deinde omnes canes uille, qui se inuicem mordentes domum intrauerunt, lintheamen suppositum detrahentes dentibus suis comminuerunt. Qui uix a rusticis fustibus expulsi sunt. Cadauere uero sepulto, canes fugati redeuntes super eius tumulum interrupta bella renouauerunt. Timeo enim quod anima modicum habuerit pacis, sicut multi interpretati sunt. Et quia huiusmodi mulieres sepe magicis insistunt artibus ut uehementius possint amari, contra idem uitium satis horrendum tibi proferam exemplum.

In hasla uilla diocesis treuerensis femina quedam misera, die quadam pedes suos pelui imponens, et ex illa retrorsum saltans ait: Hic salto de potestate dei in potestatem diaboli. Quam diabolus mox rapiens, et in aera sustollens, uidentibus qui erant in uilla siue extra uillam, ultra altitudines nemorum transtulit, ita ut usque in hodiernum diem nusquam compareret. Hec mihi de male uiuentibus et male morientibus scripta sunt. De his uero qui boni uidebantur in ipsa se, nec tamen boni consummati sunt, unum tibi referam exemplum quod nuper audiui.

Hoc anno cum abbas noster iret ad capitulum generale, uix firmatam a quodam hospitalario, tam ipse quam abbas de Camene caritatiue satis suscepti sunt. Comedentibus eis, idem hospitalarius, erat enim hospitalis magister, sedebat ad latus henrici cellarii nostri. Cui post prandium dicebat tam dicto abbati: Est notus uobis homo iste? Et inquit: Homo bonus est et religiosus. Respondit henricus: Credite mihi, in malo statu est, iam in missa uisum habuit infernalem. Mane uero cellario dicente missam, abbas noster nescio quid inuidens

sicut ipse nobis referebat · per totam missam nil aliud orabat · nisi hoc · une
cia in bonum finem · Eadem nocte prefatus hospitalarius · ad uici... num fluuium sol
uadis · uestes exuit et de ripa in aquas saltauit · Et cum ibi mergi non posset; altius
ascendit locum querens profundiorem · Vigiles de castro uidentes hec clamabant · Bone
homo non est tempestiuum tali hora balneari · Erat enim nox natiuitatis domini nostri · Quid
plura? Miserrimus de litore se precipitans · in limo profundi infixus est atque submersus ·
Et tristi sunt ualde audientes hec · scientes hominem plus quam xxx · annis pauperibus
seruiuisse · Simile contigit cuidam conuerso in ordine nostro · qui pro sanctissimo uiro habe
batur. N. Satisfactum fateor interrogationi mee · sed adhuc unum est quod nosse uellem ·
Quidam putant mortem esse personam · quibus concordat · quod mors in specie hominis · cum fal
ce in picturis representatur. M. Huic fabule consentiunt iudei qui dicunt unum esse
angelum · a quo interficitur omne genus humanum · trahunt autem auctoritatem ab eo
loco · ubi per angelum percussa sunt omnia primogenita egipti. Quid autem sit mors · sa
tis dictum est · in capitulo primo huius distinctionis · Referam tamen aliqua occasione tue inter
rogationis immo satis miseris.

Sicut ueraciter audiui · matrona
quedam nobilis · in episcopatu coloniensi · ante annos paucos infirmata est.
Que cum in extremis agere uideretur · multeque matrone tam ex ordine nobili
um atque ministerialium circumstarent · inuncta est · In ultima uero collecta · uocans ad se
cognatam suam · cum tamen uix loqui posset · ait · Ne timeas non moriar modo · Vidi enim
mortem recedere a me · et inuadere clericum istum · digito eum demonstrans · Mirum in modum
femina desperata · in ipsa hora cepit meliorari · et clericus infirmari · adeo ut die
octaua moreretur. N. In qua forma uidit mortem? M. Nescio · Si formam requiris audi
quod sequitur.

In episcopatu coloniensi · uilla cui uocabulum est
Stambeim · duo milites manebant · ex quibus unus guntherus · alter hugo uoca
batur · Nocte quadam cum iam dictus guntherus · esset in partibus transmarinis · ancilla pu
eros eius · ante quam irent cubitum · ad requisita nature · in curiam ducebat · Que cum
staret inter illos · ecce species quedam muliebris · in ueste linea et facie pallida · contra
ipsos ultra sepem respexit · Que cum nil loqueretur · et ancilla in conspectu eius horreret ·
monstrum ... possessionem hugonis · que proxima erat adiens · ultra sepem illi proximo in
respexit · deinde ad cimiterium de quo uenerat rediit · Post paucos uero dies · infans gunte
ri maior · infirmatus ait · Septimo die moriar · post alios septem dies · morietur
diuina soror mea · deinde post ebdomadam morietur soror mea minor · Quod ita factum
est · Post mortem uero infantium · mater et ancilla de qua supradictum est · defuncte sunt · Ecce ipse obiit
hugo miles et filius eius · Horum testis fidelis est Gerlacus subprior noster.

Simile contigit in ecclesia bunnensi · tempore quodam diebus uesperis · cum scolares in
ipso crepusculo · ludos exercerent in claustro · uiderunt de uno sepulchro
illorum in quibus canonici solent sepeliri · speciem quandam huiusce forme

egredi, quod super aliqua sepulchra deambulans, in quoddam sepulchrum se demisit.
Post breve tempus mortuus est quidam canonicus, et in eodem tumulo quo fantasma in-
gressum est positus. Deinde post paucos dies alter canonicus in eadem ecclesia mortuus, in loco
ubi ingressum fuerat sepelitur. Xpistianus bunensis monachus noster eidem visioni interfuit.
Huiusmodi visionibus quandoque futura prefigurantur. Secundum hec que dicta sunt, beati quos
dominus invenerit vigilantes. Occasione huius verbi referam quod nuper audivi.

Cum in alia domo ordinis nostri diaconus legisset evangelium de confesso-
ribus, scilicet: Vigilate quia nescitis qua hora dominus noster venturus sit, ubi verba
eadem complesset, quidam monachus in choro cecidit et expiravit. Et ti-
muerunt omnes verborum domini effectum considerantes. Unde fratres, quia nescimus qua hora dominus noster
venturus sit, vigilemus fide, vigilemus et opere, ut cum venerit et per mortem pulsaverit confestim
et leti aperiamus ei. Quod nobis prestare dignetur ipse Xpistus dominus Ihesus, qui venturus
est iudicare vivos et mortuos, et seculum per ignem. Amen.

Sicut hora undecima diem trahit ad occasum, ita duo-
decima eundem concludit. Bene autem in distinctione
undecima tractandum de penis mortuorum arbitror, quia
die completo laborantes in vinea remunerantur. Uniuscuiusque
hominum dies suus est presens vita, videat quomodo laboret
in ecclesia. Dies hec quibusdam brevior, quibusdam longior, quibusdam
clarior, quibusdam obscurior efficitur. Dies hec aliis est hyemalis, sci-
licet his qui in infirmitate sunt et angustiis. Aliis estivalis,
videlicet eis qui in gloria vivunt et deliciis. Aliis vernalis, qui sunt in flore iuven-
tutis. Nonnullis autumpnalis, idest eis qui etate maturi pondere defluunt senectu-
tis. Duo sunt loca eternaliter deo preparata, in quibus labor diurnus remuneratur, celum
scilicet et infernus. In celo merces est iustorum, in inferno merces reproborum. De illo iudex in
fine bonis dicturus est: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis para-
tum est ab origine mundi. De isto: Ite maledicti in ignem eternum qui preparatus est
diabolo et angelis eius. Quanta sit merces iustorum, quam ineffabilis, quam admirabilis,
quam mirabilis, Ysayas brevi sermone comprehendit dicens: Oculus non vidit
deus absque te, que preparasti diligentibus te. De penis inferni que innumerabiles sunt
novem speciebus notantur, que sequenti capitulo versiculo comprehenduntur: Pix, nix, nox, ver-
mis, flagra, vincula, pus, pudor, horror. Hec tormenta novem fine
carent. Est adhuc tercius locus post hanc vitam, quibusdam electis ad purga-
tionem deputatus, et a re purgatorium vocitatus. Hic temporalis est, durans usque ad
diem iudicii. Quanta vero sit futura gloria bonorum, sive pena malorum, quibus
etiam suffragiis iuvari possint hii qui in penis sunt purgatorii,

et si non plene, quod prius est impossibile, ex hiis tamen que sequuntur exemplis po
teris comprehendere. Primum tibi ostendam tormenta reproborum, deinde penas purgatorias
bonorum, novissime gloriam et gaudium iustorum, ut sic nostra collatio cum lectione finia
tur. Que sint tormenta tyrannorum, exactorum, usurariorum, adulterorum, superborum
sive aliorum, qui graviter deum offenderint nec penituerint, secundum quod a religiosis didici
personis, quibusdam manifestare tibi studebo exemplis.

Lodewicus lantgravius maximus tyrannus fuit. Hic cum moriturus esset, prece
pit amicis suis dicens: Mox ut mortuus fuero, cucullam ordinis cisterciensis
mihi induite, et ne hoc fiat me vivente diligentissime cavete. Obedi
erunt illi. Mortuus est et cucullatus. Quod ubi miles quidam vidit, commilitones yronice
alloquitur dicens: Vere non est similis domino meo in omni virtute. Cum miles erat,
non habuit parem in actibus militie; factus vero monachus, omnibus factus est forma discipline.
Videte quam diligenter custodit silentium suum. Nec unum quidem verbum loquitur.
Anima vero eius cum educta fuisset a corpore, principi demoniorum presentata est, sicut cuidam
manifestissime revelatum est. Sedente eodem tartareo super puteum, et cyphum ma
nu tenente, huiusmodi verbis lantgravium salutavit: Bene veniat dilectus ami
cus meus. Ostendite illi triclinia mea, apothecas meas, cellaria mea. Sic quod cum reducere
tur. Deducto misero ad loca penarum, in quibus aliud nihil erat nisi planctus, fletus
et stridor dentium, et reducto, sic princeps principem affatur: Bibe amice de cypho
meo. Illo valde reluctante, cum nihil proficeret, immo coactus biberet, flamma sulphu
rea de oculis, auribus, naribus que eius erupit. Post hec sic intulit: Modo conside
rabis puteum meum, cuius profunditas sine fundo est. Amoto quoque operculo eum in illum
misit, et removit. Ecce iste est puteus in quem eum dixi vidi, sicut predictum est in presenti
Non est diu quod Hermanni lantgravii filius capitulo.

Non est diu quod predicti Lodewici defunctus est. Post cuius obitum quidam sacerdos, cum multa bo
na fecerat, die noctuque lacrimis et gemitu deo pro illius anima supplicaret,
nescio quis secum in oratione ei assistens ait: Quare tantum laboras pro homine dampnato?
Nichil enim ei prodest, immo magis obest, eo quod anima eius in profundo inferni clau
sa sit. Respondente sacerdote: Domine multa bona fecit mihi, immo cum illi tene
or, sanctus subiunxit: Cessa pro eo orare, quia anno integro antequam sepeliretur mor
tuus est, cuius corpus malignus spiritus loco anime vegetabat. Fuit autem Hermannus
tyrannus maximus, patri similis, de predis, pauperum censibus, quod a minimis nil curans.
Solo putabam corpus humanum sine anima posse comedere, bibere aut dormire. Simile
legitur in vita sancti Patricii de quodam homine qui aurigam eius occidit. In eius corpore diabolus multis annis
pro anima habitans, et ad nutum sancti exiliens, corpus tortum et in pulverem redactum est. Iste sile
lere quidam. Gaudium a monacho nostro Gerhardo.
Clericus quidam tam egregiam et tam dulcem habebat vocem, ut audire illam delitie

reputarent. Die quodam vir religiosus superveniens, et citharae illius dulcedinem au-
re percipiens, ait: Vox ista hominis non est, sed diaboli. Cunctis vero admirantibus, daemo-
nem adiuravit et exivit, cadavere mox corruente ac fetente. Et intellexerunt omnes
idem corpus a daemone diu fuisse ludificatum. Non dubito quin daemones, qui vi-
de in inferno illorum animas torqueant, quorum corpora in praesenti sic ludificant.
Verum dicis. Nunc revertamur ad tentata tyrunculorum, qui haec per occasionem dicta sunt.

In villa Enteneich, quae in territorio Bunnensi sita est, miles
quidam nobilis Walterus nomine habitans erat, tam domui nostrae quam ordini satis
obsequiosus. Hic cum tempore quodam graviter infirmaretur, solus quia iaceret, diabo-
lus illi ad pedes lecti visibiliter apparuit. Erat autem, sicut ipse nobis retulit, fa-
cies eius ad instar simiae disposita, cornua habens caprina. In eius aspectu cum primum
terreretur, postea confortatus ait: Quid vel quis es, unde venis, vel quid quaeris?
Respondit monstrum: Diabolus sum, animam tuam tollere veni. Dicente milite:
Recede leccator, etc., animam meam non tolles, Christo me commendo, ille subiunxit: Fa-
tere si mihi consenseris, hominium quia feceris, non solum incolumitati te restituam, quin
etiam super omnem tuam progeniem te ditabo. Respondit miles: Satis habeo de
divitiis, tuis fallaciis non curo. Tunc ergo thesauri infra terminos imperii con-
tinentur? Interim occultantur. Cum quo cum miles tam loqui delectaretur, ait: Dic mihi ubi
anima domini mei Wilhelmi comitis Iuliacensis nuper defuncti? Respondit diabolus:
Nosti castra vicina Volkinburg et Drachenfels? Novi, inquit. Et ille: Per fidem
meam tibi dico, si ferrea essent tam castra quam eorum montana, et in illo loco ponerentur
ubi anima Wilhelmi est, antequam supercilium superius inferiori iungi posset, lique-
fierent. Quo dicto mox Chachmancio subiunxit: Ardor iste balneum ei tantum
est in futuro, quando corpus suum anima resumit, tunc primum poenam debitam recipiet. Re-
quisitus de anima Henrici comitis Seynensis, respondit: Certe nos illam habemus.
De poena tamen illius nil expressit. Adiecit etiam interrogare illum de patre suo. Ad quod
ille respondit: Viginti annis et uno illum habuimus, sed monocula illa et calvus
ille atque pediculosus, qui in solario iacet, nobis eum abstulerunt. Monoculam vo-
cavit uxorem eius, quae pro anima eius iugiter lacrimando oculum unum perdidit. Calvum vo-
cavit filium eius Theodericum monachum nostrum, qui ad visendum germanum eodem tempore advenerat.
Interrogatus vero de praedicta matrona, respondit: Vae, nunquam potestati meae ad-
…t, eo quod mulier bona esset ac sancta. Bren autem tunc sic sellavimus, ut numquam nobis e-
vadere non possit. Qui ante paucos annos defunctus est, vir avarus et pecuniosus.
Dicente item milite: Dic mihi de quo loco nunc venisti nunc ad me, daemon respondit:
Ego et socii mei eramus in obsequiis cuiusdam abbatissae nigri ordinis, egressionem
animae eius praestolantes. Tunc miles: Quot eratis ibi? Respondit daemon: Nostine
nemus in Cottinforst? Optime, inquit, novi. Et ille: Non sunt tot folia in arbori-

quot illic fuimus congregati. Non est tam grandis silva in provincia vestra. Et quid aut obti
nuistis ibi? Respondit: Heu nil. Femina fuit religiosa, sed et Mychael archangelus
superveniens cum fuste ferreo sic nos cecidit et cedendo fugavit, ut dispergeremur quem
admodum pulvis qui a turbine impellitur. Si tot demones congregati sunt in egressu u
nius anime, constat innumeros esse, quia per latitudinem orbis cotidie multi moriuntur.
Licet maligni spiritus ita sint in uno loco quod non sint in alio, tamen tam agilis
sunt nature, ut in uno momento diversa transeant spatia terrarum. Vel dici potest quod
cum fortiori nisu insistant iustis morientibus, quam malis de quibus certi sunt.
Placet quod dicis. Requisitus etiam si fuisset in obitu domini Gerhardi de Rene
per mortui, respondit: Non est tantum harene in littore maris, quot ibi fuimus.
Sed modicum ibi obtinuimus, quia periculosi illi more porcorum in humo iacendo
grunnientes, non sinebant propius nos accedere. Habent preterea domum quandam [illegible]
capitulum vocatis, in qua omnia nobis que delinquunt subtrahunt. Et dixit miles: Quomodo
insolentissime ausus fuisti ad obitum viri tam iusti venire? Ausus, inquit? Ego
presens fui ubi dei filius expiravit, sedens super brachium crucis. Hoc verbum a
demone relatum, et a laico recitatum, magis est in fide fecit dictorum, eo quod in glo
sa legatur super thobyam: Dicere valeo quod fuit portio mea in Christi morte. Re
spondit: Nulla. Malo nostro illic novimus, quia virtute morientis turbati
et exagitati, deiecti sumus in infernum. Multa alia cum demone quotiens solus
erat conferebat, que postquam convaluit, multis recitavit. Vis nunc audire qualis
predicti comitis finis fuit et pena? Etiam. Infirmatus vero in castro suo Ni
deke, pro quadam contumelia sibi illata venit Coloniam. Qui cum rediret, in via de
fremitum cordis incurrit, et ait: Och numquam de cetero videbo Coloniam. Quo in terram
deposito, cum medicus diceret mortem esse in ianuis, subiecit: Consulo tibi ut uxorem
tuam recipias. Respondente illo non facturum, rogavit eum ut dimitteret mulierem
quam diu incarceraverat. Nequaquam, inquit, egredietur me vivente. Tunc medicus:
Ergo ante diem castrum egredietur. Quod ita factum est. Cum vero mortuus esset, in
... cumulda adultera, quam vivo ipso tulerat iacebat. Cui cum illa diceret: Domine quid
faciam post mortem vestram? respondit: Iuveni nubere debes militi. Hec ei ul
tima illa fuere. Eadem nocte sicut michi retulit abbas quidam ordinis nostri,
sanctimonialis quedam sancti Mauritii in Colonia in loca penarum transposita est. In
quibus puteum magni horroris igneo tectum operculo inter flammas vidit sulphu
reas. De quo cum suum ductorem interrogasset, respondit ille: Due tantum anime in
illo sunt, anima videlicet Maxentii imperatoris, et anima Wilhelmi comitis Iu
liacensis. Mane visum recitans, cum eadem die rumor insonuisset Colonie de
morte eiusdem comitis, visionem fuisse veram intellexit. Miror quod de causa sociatus
sit Maxentio in penis, tot annis temporis et tot tyrannis ante defunctis.

Propter consimilem culpam. Iustum fuit ut pares qui erant in culpa conformes fie-
rent in pena. Utriusque vitam novi. Maxentii ex lectione. Wilhelmi ex multorum
relatione. Uterque tyrannus. uterque super modum luxuriosus. Sicut legitur in chronicis
nulla fuit in urbe roma. sive extra urbem matrona. tam nobilis. tam pudica.
dummodo oculis maxentii placeret. quin de domo mariti sublatam corrumperet. Simili-
ter faciebat de virginibus et viduis. Viderunt ista et ingemuerunt parentes. et tamen
Tanta erat illius crudelitas. ut cum nimio dolore cordis afficerentur. tristitiam
tamen dissimularent. Tanta eius extitit tyrannis. ut passim senatores. cives. divi-
tes occideret. de quibus aliquam habebat suspicionem. Wilhelmus vero non huic dissimilia
operabatur. et si non pari potestate. non tamen impari voluntate. Sicut audivi ita effre-
nis erat luxurie. et incestui ut vix aliquem haberet ministerialem. cuius uxorem
aut filiam non violasset. nullam habens differentiam inter matrem et filiam. inter legitimam
et absolutam. Quam crudelis fuerit circa subiectos. sive comprovinciales eius crudelitatis omnis
novit episcopatus coloniensis. Maxentius uxorem propriam occidit. iste inclusit. Ille per-
secutus est ecclesiam. multos pro fide occidendo. iste tempore scismatis. ipsum romanum
persecutus est sedi apostolice obedientes. sacerdotes de sedibus suis eiciendo. quosdam
quosdam mutilando. et bona ecclesiarum diripiendo. Hec acta sunt temporibus innocentii
pape. Anno preterito canonicus quidam aquensis retulit mihi de eodem wilhelmo vi-
sionem satis terribilem. Post mortem inquit suam. cuidam religiose incluse cum vi-
sibiliter appareret vultu livido ac macilento. ait. Ego sum miser ille wilhel-
mus. quondam comes iuliacensis. Quem cum illa interrogasset de statu suo respondit.
Totus ardeo. Et cum levasset vestem vilissimam. qua indutus videbatur. mox flamma
erupit. sicque cum eiulatu disparuit. Hinc adhuc viventi. deus qui misericors
est. ut eum a peccatis revocaret aliquid glorie sue ostenderat. In die quadam natalis sui
in canone prioris misse. voces suavissimas. cum melodia dulcissima in ecclesia
eo eum audire permisit. Qui mox interrogans dominum engilbertum. tunc maiorem prepositum
in colonia. nunc archiepiscopum. si voces easdem audiret. et ille se audi-
visse negaret. amplius admirabatur. In canone vero secunde misse. necnon et ter-
tie easdem voces que dulcissime erant etiam audivit. Cum hec recitata fuissent domino
hermanno abbati loci sancte marie. comitem adiit. ex ore eius que dicta sunt audivit. Iura-
vit quoque idem comes deum testem. deum testem. nil se mirari. Haec addidit cum iuramento. quod si
adhuc semel in talia concederentur audire. omnibus meis patrimoniis eciam abrenuntiare.
Modicum tamen celestis hec consolatio illi profuit. peccatis eius impedientibus. Pu-
re in quam missus est comes iste. ad memoriam mihi revocat penam cuiusdam
sacerdotis.

Erat in quadam villa sacerdos quidam   Mali sacerdotis.
miserrimus. luxurie et comessationibus vacans. animas que sibi commissas
omnino negligens. Qui cum mortuus fuisset. parrochiani sub eo

defuncti· saxis co(m)prehensis in locis infernalib(us)· illu(m) artare cepit· et dixit· Tibi com
missi fuim(us)· tu nos neglexisti· et cu(m) peccarem(us)· nec verbo nec exemplo nos revocas
ti· tu occasio n(ost)re dampnationis fuisti· Que cu(m) agitaret· lapides post eu(m) mit
tendo· ille in puteu(m) cadens nu(m)q(ua)m co(m)paruit· Hec quida(m) religiose de illo sur... os

Tempore quodam fuerunt q(ui)busda(m) peregrinationis gr(ati)a [illegible] Jtensa
profectis iherosolima(m)· cu(m) in reditu navigarent iux(ta) monte(m) vulcanum·
e(t) (per)pena s(ed) incendia voces huiusmodi de illo sonuerunt· Veneveniat ven
veniat amicus m(eu)s scultet(us) de Rolmere· frigus e(st) igne e(st) copiosum p(re)parate· Illi (per)
sona(m) cognoscentes· diem et hora(m) notaverunt· (et) cu(m) ad p(ro)pria redissent· p(re)dictu(m) sculte
tu(m) die (et) hora eade(m) defunctu(m) fuisse reperiunt· Tunc accersientes eius uxore(m)· quid
audierunt indicaverunt· Cui illa respondit· Si sic res se h(ab)et· dignu(m) est ut illi
succurra(m)· Mox q(ue) o(mn)ib(us) relictis· loca cuncta s(an)c(t)orum elemosinis (et) orationib(us) p(ro) illi(us) anima

Alio t(em)p(or)e quida(m) flamingi cu(m) mare t(ra)nsirent· [illegible] supplicando·
de eode(m) monte vulcano· voce(m) huiusmodi audierunt· Bonus amic(us) nost(er)
siwardus venit· suscipite illu(m)· qui cu(m) multo stridore missus e(st) in vul
canu(m)· Nam (et) ip(s)e sculteius fuit in leggewich· Illi notantes t(em)p(u)s (et) no(m)i(n)a (per)sone·
reversi in villa(m) ia(m) dicta(m) invenerunt· (et) cu(m) de sculteto requirerent· eu(m) eade(m) die (et) hora
q(ua) voce(m) audierunt in mari· obiisse reperiunt· Nam (et) ip(s)e ho(mo) pessim(us) erat· sicut supe

Simile e(st) quod sequit(ur)· Cum t(em)p(or)e quoda(m) conradus· Frater
sacerdos de rinkasle· cu(m) aliis p(ro)vincie sue peregrinis mare transiret·
a(n)te sepedictu(m) vulcanu(m)· vox talis audita e(st)· Hic venit bruno de flettirt·
suscipite illu(m)· Que vox cu(m) ab o(mn)ib(us) fuisset audita· ait p(re)dict(us) sacerdos co(m)itib(us):
testes estis vos o(mn)es huius vocis· et statim notavit in tabella· eis p(rese)ntib(us) die(m)
et horam dicens· Reuera d(omi)n(u)s bruno mortu(us) e(st)· Cum (er)go rediret a iherosolimis· ob
viu(m) h(ab)uit q(ui)da(m) peregrinos p(ro)vincie sue· Quos cu(m) ad interrogasset· de statu p(re)
dicti brunonis· accepit ab eis q(uo)d mortuus esset· De t(em)p(or)e [illegible] cu(m) scrutarentur·
diem eunde(m) invenerunt· q(u)o voce(m) p(re)dicta(m) in vulca[illegible]no audierunt· Con
radus vero n(on) multo post factus est monachus in bergis

Idem bruno nominis sui filiu(m) reliquit· que(m) plenius suis viciis q(ua)m
possessionib(us) hereditavit· Erat eni(m) ip(s)e sicut (et) p(ate)r avarus valde· paup(er)
ru(m) exactor· (et) sup(er) modum luxuriosus· Ip(s)e est bruno de flittere p(ri)nceps
na(m) comitis demonte· Vix tres menses elapsi sunt quod mortuus est· In cui(us)
obitu obsessa quedam a demone lib(er)ata· Cum die quadam denuo vexaret(ur)·
dixerunt quidam ad diabolu(m)· Dic nobis ubi fuisti· vel quare reversus es· Ille
respondit· De maximo postea huius festum· Ad obitu(m) brunonis co(n)grega
ti fuim(us)· ad instar pulveris t(er)re· Cui(us) a(n)i(m)am cu(m) gaudio deducentes ad inferos· locavi
m(us) ea(m) i(n) sede debita· poculu(m) infernale propinantes·

Eodem tempore mortuus est in eadem provincia alius miles, Euhardus nomine, et ipse erat vir erumnosus sicut superior. Media nocte diabolus corpus eius erigens in feretro, timorem incussit cunctis qui aderant. Timentes amici eius ludificationem demonum, corpus ligantes ante missam illud sepelierunt.

Eo tempore quo Heinricus imperator subiugavit sibi Siciliam, in ecclesia Palernensi quidam erat decanus, natione ut puto Theutonicus. Hic die quadam suum qui optimus erat perdidisset palefridum, servum suum per diversa loca misit ad investigandum illum. Cui homo senex occurrens ait: Quo vadis, aut quid queris? Dicente illo: Equum domini mei quero, subiunxit homo: Ego novi ubi sit. Et ubi est? inquit. Respondit: In monte Giber; ibi eum habet dominus meus rex Arturus. Idem mons flammas evomit sicut Vulcanus. Stupente servo ad verba illius, subiunxit: Dic domino tuo ut ad dies quatuordecim illic veniat ad curiam eius sollempnem. Quod si ei dicere omiseris, graviter punieris. Reversus servus que audivit domino suo exposuit, cum timore tamen. Decanus ad curiam Arturi se invitatum audiens et irridens, infirmatus die prefixo mortuus est. Hec Godescalcus Bunnensis nobis retulit, dicens se eodem tempore ibidem fuisse. Nov. Mirabilia sunt que recitas. M. Aliqua adhuc de eodem monte dicturus sum.

Circa hoc triennium homines quidam ambulantes iuxta eundem montem Giber, vocem validam in hec verba audierunt: Prepara focum. Modico facto intervallo idem clamatum est. Cumque tertio clamaret: Prepara focum magnum, nescio quis: Cui preparabo? Et ille dixit: Amicus noster hic venit dux Ceringie, qui plurimum nobis servivit. Illi notantes diem et horam, per litteras audita Friderico regi mandaverunt, interrogantes si aliquis in eius imperio mortuus fuisset; dux Ceringie. Et compertum est eadem die et hora Bertolfum ducem Ceringie fuisse defunctum. Erat autem idem dux tyrannus immanis, tam nobilium quam ignobilium exheredator et fidei catholice desertor. Qui cum non haberet prolem, instigante vitio avaritie plurimam congregaverat pecuniam. Cum autem moriturus esset, rogavit sibi familiares, ut omnes suos thesauros conflarent in massam. Requisitus de hoc respondit: Ego novi quod cognati mei de morte mea gaudentes sibi dividerent thesauros meos. Si autem in massam fuerint redacti, invicem se occident. Vides quanta invidia? Hec mihi a duobus abbatibus dicta sunt, ex quibus unus fuit de ducatu Ceringie. Alter asseruit sibi eadem narrata a quodam abbate qui litteras supradictas audivit et legentem coram rege Friderico. Nov. Quid sentiendum est de his montibus, id est de Vulcano scilicet, Ethna et monte Giber, cum anime in eosdem mittantur? Estne ibi purgatorium sive infernus? M. Os dicuntur esse inferni, quia nullus electorum, sed reprobi tantum in eos mittuntur, sicut legitur in Dyalogo de Theodrico rege Gothorum. Infernus putatur esse in corde

Undecimus

in terre. ne mali lumen celi uideant. Referam tibi nunc aliqua exempla de penis predonum.

Ciuis quidam andernacensis. erkinbertus nomine. pater iohannis monachi nostri. cum die quadam ante lucem iret ad quoddam placitum. quidam ei occurrit in dextrario nigerrimo. de cuius naribus fumus et flamma procedebat. Nunc uiam rectam tenebat. nunc exorbitans in campum discurrebat. Hec uidens erkinbertus primum ualde territus est. et quia declinare non potuit seipsum confortans cruce signauit contra diabolum. dextram armans gladio contra hominem. Ignorabat enim quid esset. Cui cum appropinquasset. cognouit eum quondam fuisse militem nominatum. nuper defunctum. fridricum nomine de uilla kelle obuiandum. Videbatur enim circumamictus pellibus ouinis. molem terre gestans in humeris. Ad quem erkinbertus. Estis uos dominus fridricus? Respondente illo ego sum. subiecit. Unde uenitis? uel quid significant ista que uideo? Ego inquit in maximis penis sum. pelles istas cuidam uidue tuli. quas ipsas nunc ardere nos sentio. Similiter pro terre cuiusdam agri. iniuste michi uendicaui. cuius pondere modo premor. Si filii mei ista restituunt. multum penam meam alleuiabunt. Sicque ab oculis eius euanuit. Qui cum recitasset die altera uerba patris filiis. maluerunt illum eternaliter dampnari. quam hec que dicta sunt restituere.

In treuerensi episcopatu. in quo et superior uisio facta est. alter quidam miles erat henricus nomine cognomento nodus. satis et ipse malitiosus ualde. Rapinas. adulteria. incestus. periuria. huiusque similia uirtutes iudicans. Hic cum mortuus fuisset in uilla prouincie meyneuelth in pellitio ouino quo uti solebat uiuus. multis apparuit. domum filie maxime frequentans. Solo crucis signo non gladio poterat fugari. Gladio sepe cedebatur. sed non poterat uulnari. tale ex se sonum emittens. ac si mollis lectus percuteretur. Cuius amici cum super hoc consulerent. dompnum episcopum treuerensem. iohannem. dedit consilium ut aqua clauo dominico superfusa. domus et filia. necnon et ipse si adeesset aspergentur. Quod cum factum fuisset de cetero non comparuit. Eandem filiam genuerat de ancilla sua. cum tunc haberet legitimam. quam cum fuisset adulta miser corrupit. Non est diu ex quo ista contigerunt. NOV. Quid sentiendum est de his qui in bellis seu torneamentis moriuntur? MO. Si iusta sunt bella. ut est defensio patrie. nil eis oberit. qui se defendendo moriuntur. Quantum autem delectentur demones in morte illorum. qui innocentes impetunt. subsequens declarat exemplum.

Sequenti nocte. qua exercitus ducis louanie. a leodicensibus occisus est. seruus quidam comitis losensis. iuxta montenache. locum scilicet occisionis transiens. circa noctis principium. maximum ibi uidit torneamentum demoniorum. Neque inmundis spiritibus estimo tantam fuisse exultationem. si non magnam illic cepissent predam. De his uero qui in torneamentis

cadunt. nulla questio est. quin uadant ad inferos. si n̄ fuerint ad eum [illegible]

Sacerdos quidam de hyspania. Contritionis.

Anno p̄senti. iuxta castrū comitis losensis. dum in crepusculo transi-
ret de uilla in uillam. uidit in campo uicino. maximū torneamen-
tum mortuorū ualide clamantiū. dn̄e waltere de milene. dn̄e walte de
millene. Erat idem walterus in milicia nominatus. nup q; defunctus. Intelli-
gens sacerdos illos eē q̄ milites nundinas execrabiles representabant. subsi-
stens circulū circa se fecit. Cumq; uisio cessaret. et ipē p̄cederet. item illos in-
cidens. fecit ut prius. sic usq; ad lucem laborans. Hee due uisiones m̄ rela-
te sunt. a wigero monacho uilariense. Referam t̄ n̄c exemplū. de pena usura-

Miles quidā moriens. bonis de usura conquisitis. riorum.

filium suū hereditauit. Nocte q̄dam ad hostiū pulsans. cū puer oc-
curreret. et quid ibi pulsaret interrogaret. respondit. Intromitte
me. ego sū dn̄s huius possessionis. nomē eius exprimens. Puer p̄ foramina p-
spiciens. eū q; cognoscens respondit. Certe dn̄s meus mortuus ē. n̄o uos in-
tromittam. Cumq; mortuus pulsando p̄seueraret. nec p̄ficeret. nouissime
dixit. Defer pisces istos quib; ego uescor filio m̄o. ecce ad portam illos sus-
pendo. Mane exeuntes repererunt in quodam ligamine multitudinem
buffonū atq; serpentium. Reuera iste est cibus infernalis. qui igne sulphu-
reo decoquitur.

Quod seculis qui male uiuunt. et tamen elemosinas mul-
tas faciunt. Nichil eis prodest ad uitam eternam.

Non multi anni sunt elapsi. quod quidā ditissimus ministerialis ducis
bauwarie defunctus est. Nocte q̄dam castrū in quo uxor eius dormi-
ebat ita concussum est. ut terre motus eē uideretur. Et ecce hostio camere
in quo illa iacebat aperto. quodam gygante ingentissimo. cum scapulis ip̄ellēte.
maritus eius ingressus ē. Quē cum uidisset et nouisset. ad se illū uocās
sup sedile lecti sui residē fecit. Nichil ū territa. eo quod frigus eēt. et ille sola
camisia indutus fuisset. pellicium optimū suū. scapulis eius supposuit. Quem
cū de statu suo interrogasset. tristis respondit. Penis eternis deputatus sum. Ad q̄d
ubi illa territa nimis. respondit. Quid ē qd̄ dicitis. Nonne elemosinas mag-
nas fecistis. hostium uestrum omnib; peregrinis patuit. Non p̄sunt uobis bona
ista. Respondit ille. Nichil m̄ p̄sunt ad uitam eternā. eo quod ex uana gl̄a
n̄ ex caritate. a me facta sunt. Que cum de aliis interrogare uellet. ueniā
respondit. Concessum ē m̄ t̄ apparere. s; non licet hic morari. Ecce ductor
meus dyabolus foris stat expectans me. Si eciā omnia folia arborū u̇teren-
tur in linguas tormenta mea exprimē n̄o possent. Post h̄ euocat et impul-
sus. in eius discessu totū castrū ut prius concutitur. uoces eiulat eius.

diutius audiuntur. Visio hec ualde celebris fuit et est in bauwaria. sicut testis erat gerhardus monachus noster. quondam canonicus ratisbonensis. qui nobis illam recitauit. Ecce in his omnibus que dicta sunt. impleta est. scriptura que dicit. potentes potenter tormenta patientur. Hec et huiusmodi exempla potentibus deberent predicari. Quia ipsi sacerdotes ex magna parte male et incontinenter uiuunt. potentes non pungunt sed ungunt. Quam graue sit peccatum luxuria sacerdotum. subsequens probat exemplum.

Concubina cuiusdam sacerdotis cum esset moritura. sicut a quodam religioso didici. cum multa instantia. calceos sibi nouos. et bene taccinatos fieri petiuit dicens. Sepelite me in eis. ualde erunt mihi necessarii. Quod cum factum fuisset. nocte sequenti longe ante lucem. luna splendente miles quidam cum seruo suo per uiam equitans. femineos eiulatus audiuit. Mirantibus illis. quidnam hoc esset. ecce mulier rapidissimo cursu ad eos properans clamauit. Adiuuate adiuuate me. Mox miles de equo descendens. et gladium sumens. circulum circumduxit. feminam bene notam recipiens infra illum. Sola enim camisia et calceis predictis. induta erat. Et ecce ex remoto uox quasi uenatoris. terribiliter buccinantis. necnon et latratus canum uenaticorum. precedentium audiuntur. Quibus auditis illa dum nimis tremeret. miles cognitis ab ea causis. equum seruo committens. tricas capillorum eius. brachio suo sinistro circumligauit. dextera gladium tenens extentum. Appropinquante infernali illo uenatore. ait mulier militi. Sine me currere. sine me fugere. ecce appropinquat. Illo fortius eam retinente. misera diuersis conatibus militem pulsans. tandem ruptis capillis effugit. Quam diabolus insecutus cepit. equo suo eam imponens. ita ut caput cum brachiis penderet ex uno latere. et crura ex altero. Post paululum militi sic obuians. captiuam predam deportauit. Qui mane ad uillam rediens. quid uiderit exposuit. capillos ostendit. et cum minus referenti crederent. aperto sepulchro. feminam capillos suos perdidisse reppererunt. Hec contigerunt in archiepiscopatu maguntiensi.

Si sic deus punit peccatum fornicationis in concubinis. puto quod multo durius illud puniat in sacerdotibus. qui illas peccare faciunt. Verum dicis. Preterea peccatum multum aggrauant ordo. et scientia. In eodem genere peccati plus peccat sacerdos quam laicus. plus monachus quam secularis. Idem intelligas in sexu femineo.

Sanctimonialis quedam de quodam monasterio. nobis uicino quod nominare nolo. cum tempore quodam concepisset. ne proderetur eius stuprum. partum interfecit. Postea infirmata grauissime. ob nimiam uerecundiam. confessis omnibus peccatis aliis. stuprum et parricidium tacuit. sicque expirauit. Pro cuius anima.

cum quedam eius cognata plurimum laboraret· defuncta ei in orōe inuisibilit' apparuit infantē igneū in manib; gestauit dicens· Infantē hūc concepi et parturiui· alitum interfeci· unū illum· indesinent' in tormentis circūfero· et est m̄ igneus ardens et deuorans· Quod si de hoc maximo pc̄o mouens confessionem fecissem gratiā inuenissem· Ex quo colligitur· quod pc̄a que hic tecta nō fiunt p confessionē in futuro p penalem detegantur cōfusionem. Qm̄ anima egressa ē de corpe nouit statum quid de se sit futurū· Hoc uidetur pbari· scriptura dicente in psona repborū· deducūt in bonis dies suos· et in puncto descendūt in infernū· Ex quo pbatur quod electorū aīe qui agilioris sūt nature· mox sunt ante deum· Quod si aliquid in eis purgandū ē· simili uelocitate ducunt in pgatorium· in quo saluationis certitudo est· Hinc diūse uisiones cōtradicere uidentur· in qb; legitur qd opa bona· necnō 7 mala in stata posita ponderentur· Huic etiā cōsentire uidet' qdam uisio· in dyalogo sci gregorii· qm ipe minime diffinit· de quodā q in ponte posit' manib; ab angelis trahebatur· sursū ppt' opa misericordie· sursū ū 7 crurib; deorsum ppt' opa luxurie· Quib; tm̄ uictoria cessit dicat uideri tem 7 ignosse· Licet auctoritas scripturarū pferenda sit· hmodi uisionib; re

Ante paucos annos· rome   Feram tn̄ quod nup audiui·
quidā cardinalis· defunctus ē noīe iordanus· De ordine quidē cysterciensi assumptus fuat· s; uita ordini in eo minime cōcordabat· Erat enī auarus ualde· sicut a quodā abbate audiui· Habebat aū notariū noīe pandolfum· Hūc cū p quodā negotio· nescio quo misisset· interim expirauit· Eadem hora cū ille expleto negotio rediret· mane aū luce cateruam miserabilem in agro cōtemplatus est· Sedebant homines in iumentis· in ore caudas hntes· uisis dorsis ad capita illorū· Quos iordanus cuculla indutus· nudis pedib; sequebatur· duob; demonib; se ducentib;· In quorū aspectu dū notarius nimis horreret· clamauit cardinalis· Pandolfe· Pandolfe· Pandolfe / Subsistite dico· 7 dicente q̄ es· aū quid clamas? Respondit ille· Ego sum iordan' dns tuus· 7 mortuꝰ sum· Dicente illo· quo ducemini· respondit· Ante tribunal xpi· Et ille· Et nostis qd de uobis sit futurū· Non noui inquit· deus scit· S; cū illuc uenero beat' petr' de cardinalia mea p me redditurus est rōnem· sanctus ū bndictus de cuculla· Quod si illā m̄ obtinē potit saluabor· sin aū dampnabor· Sic q; oclis eius subtractus ē· Nō m̄ placet in illo ducatu psentia demonū· et absentia scōrum anglorū· Hec dicta sūt de penis repborū· Licet huiusmodi uisiones sepe sint uere· mag tn̄ ei credem qui reuitens ab infis uisa recitaret· Hoc n̄ posse iob contestatur· Sicut inquit cōsumitur nubes et ptransit· sic q descendit ad infos non ascendet· nec reuertetur ult' in domū suā· n; cognoscet eū āplius locꝰ eius· Referam tn̄ quod ante biennium audiui·

Theodericus traiectensis epc. de castro nureberg oriundus fuit. et ha
bebat quendam seruum . euerwach noie . prudum satis . qui in diuersis
locis . bona illius dispensauit . Erat enim in commisso fidelis . in am
ministratione utilis . diligens . ac circumspectus . Propter quod a dno suo ama
batur . Unde quidam ex officialib; ei detrahentes ex inuidia . accusabant illum
apud epm dicentes . Dne non fideliter ut estimatis . euerwach bona uestra dispe
sat . consulimus ut cum eo computetis . Quod cum scitum fuisset . tam rationabiliter co
putauit . ut omnem epo tolleret suspitionem . Habebat enim omnia notata in car
tula . Sed astantib; accusatorib; de computatione . cum epc respondisset optime
computauit . dixerunt illi . Nequaquam . sed computet nobis audientib; . et conuinces
maximum nobis dampnum intulisse . Quod cum ei intimatum fuisset ab epo .
ille timens emulorum insidias . maxime quia cartulam perdiderat . ait intra se . Si
aliquid modo in computatione titubauero . necesse erit me uel in corpore torqueri . uel
carceris squalore usq; ad mortem cruciari . Inmissione igitur diaboli . cuius instinc
tu ab inuidis incidebatur uexabatur . campum solus intrauit . ipsumq; diabolum
inuocans . sic affatur . Dne si mihi succurris . in tanta necessitate posito . hominium
tuum faciam et in omnib; parebo . Cui diabolus respondit . Si abrenuntiaueris altis
simo . matriq; illius . te suscipiam . et de omnib; periculis . cum multa tuorum confusi
one emulorum . a me liberabis . Quid plura . Abrenuntiat miser xpo . hominium
facit diabolo . prospere succedit computatio . Ab illo tempore cepit diaboli uirtutes mag
nificare . xpm blasphemare . adeo ut diceret . Qui seruiunt deo miseri sunt et egent .
qui autem sperant in diabolo . prosperis successib; gaudent . Et sicut mihi retulit Everardus
monachus noster . qui eum tempore ipsius nouit . ita totus deditus erat artib; magicis . ut si
aliquem nosset scolarem . eiusdem discipline . nimis eum veneraretur ut aliquid ab
illo discere posset . Cum cum undecim annis in hac blasphemia perseuerasset . accidit
ut magister oliuerius . scolasticus coloniensis . in episcopatu traiectensi . crucem predicaret .
Cuius predicationi ille in tantum restitit . ut die quadam commotus oliuerius diceret
ei in audientia totius populi . Tace infelix . uas enim dyaboli es . et diabolus
loquitur per os tuum . cum tamen statum eius ignoraret . Euerwach nullum arbitrans gra
tius obsequium . se posse prestare dno suo . quam ut inimicum eius occideret . tribus
diebus ad diuersas stationes secutus est magistrum . longo ad hoc cultello preparato .
transfodere illum proponens . si forte sine turbis illum inuenirer . Et ecce tertia die
subita infirmitate preoccupatur . post paucos dies impenitens defunctus est . et ab
eo tamen se reddiderat . ad loca penarum deductus . Primo loco sicut ipse resurgens
a mortuis . confessus est iohanni scolastico xantensi . a quo ego que dicturus sum
audiui . Missus est in ignem . tam intolerabilis ardoris . ut diceret . si ex omni
bus mundi lignis . unus ignis esset confectus . mallet in eo . usq; ad diem

uidit ardere. quem per spatium unius hore illum sustinere. A quo extractus iactatus est
in locum tam frigidissimum. ut optaret redire in ignem. Deinde deductus est in tene
bras palpabiles. tantique horroris. ut diceret intra se. Si seruiuisses deo centum annis.
bonum te remunerasset. dum non liceret tibi redire ad frigus. In hunc modum sex reliquas penas
quas scriptura enumerat. pertransiuit. Quo in extrema pena posito. dominus opera eius pro
considerans. et ut passa uel uisa uiuentibus recitaret. misertus illius angelum suum
misit. ad eum qui dixit. Ecce talem mercedem recipiunt. qui seruiunt diabolo. Subiun
xitque. Si tibi liceret redire ad uitam. uelles pro peccatis tuis satisfacere deo? Ad quod ubi
ille suspirans. respondit. Domine si hoc esset possibile. nullam abnuerem satis
factionem. Tunc angelus. Deo placet ut ad corpus redeas. et per crucem peccatis tuis
satisfacias. Mox se in feretro erigens. omnes exceptis duobus iuuenibus qui constan
tiores erant. in fugam conuertit. Quibus et ait. Ne timeatis. quia ego sum. Statimque sa
cerdotem accersiens. peccata sua confessus est. crucem suscepit. et cum domino ottone episcopo
predicti theoderici successore. transfretauit. In uia singulis diebus. in pane et aqua ie
iunauit. uix equum suum in quo uestes eius et arma portabantur. nudis pedibus con
currit. Et cum petris secantibus. sanguis profluens uiam cruentaret. sanus a sociis
arguebatur. Quibus respondit. Maiora horum sustinui. Qui cum pene omnia sua
Christi seruitio expendisset. cum predicto episcopo et magistro iohanne. rediens mare tunc tran
siuit. De quo cum naulum requireret. nec haberet. ait. Ego uobis seruiam quoadusque uolueritis.
Ad petitionem tamen peregrinorum nouorum dimissus est a nauclero. Cum autem reuersus fuisset
ad uxorem suam. sacro igne tactus est. Cui ardenti quadam nocte in sompnis dic
tum est. quia si ad ecclesiam sancti nikolai accederet statim conualesceret. Ubi cum non
quatuordecim oraciones dixisset. nec conualuisset. desperatus ait. Sancte nicholae quid me
taris. Mox ut quintamdecimam incepit. perfecte conualuit. et est usque hodie
color ignis in eius corpore sine dolore. Qui ecclesiam que in uilla scalun sita est. de suo
patrimonio reedificans. in habitu religioso cum uxore sua. deo et sancto nycholao
in ea deseruit. Uellem scire pro certo. utrum iste reuocatus sit de inferno. siue
de purgatorio. Satis iam disputatum est. Quod non fuit in purgatorio ex hoc
probatur. quod locus electorum sit. in quem nullus ingreditur nisi in caritate dis
cesserit. Si obicitur illud In inferno nulla est redemptio. potest dici. de illis in
telligendum esse. qui non sunt reuersi ad corpus. quibus nulla ad redemptionem pre
bita uia. Unde est lex omnium contrariorum. Si deus quorundam animas sicut legitur
in dyalogo. quandoque reuocat ad corpus de gaudiis paradisi. quare non a simili a
nimas malorum de penis inferni. sicut dictum est in distinctione
quadam superius. et de quodam clodiene se diabolo corpus ad penas infer
nales est ducta. et in columnis reducta. Placet quod dicas. Sed de penis purgatorii
aliqua dicam exempla. a maioribus descendens ad minores. causas purgatorii subnectendo.

Usurarius quidam nostris temporibus apud Leodium defunctus est. et ab episcopo de cimiterio eiectus. Uxor vero illius sedem apostolicam adiens. cum pro cimiterio supplicaret. et papa non annueret. in hunc modum pro eo allegavit. Audivi domine quod vir et mulier unum sint. et quod apostolus dicat virum infidelem posse salvari per mulierem fidelem. Unde quicquid viro meo defuit. ego que pars corporis eius sum. libentissime supplebo. Parata etiam sum pro eo includi. et deo pro eius satisfacere peccatis. Supplicantibus vero pro ea cardinalibus. ad mandatum domini pape cimiterio restituitur. Iuxta cuius sepulchrum illa domicilium sibi fecit. in quo se includens. elemosinis. ieiuniis. orationibus et vigiliis. die noctuque deum pro illius anima placare studuit. Septem vero annis impletis. ille ei apparens. in veste pulla. gratias egit dicens. Reddat tibi deus. quia per tuos labores. erutus sum de profundo inferni. et de penis maximis. Quod si adhuc aliis septem annis. similia beneficia mihi impenderis. omnino liberabor. Quod cum illa fecisset. iterum ei in veste alba. et facie iocunda apparens ait. Gratias deo et tibi. quia hodie liberatus sum. Quomodo dicit se liberatum de profundo inferni. cum in ea nulla sit redemptio? Profundum inferni acerbitatem vocat purgatorii. Simile est illud quod ecclesia orat pro defunctis. Domine ihesu christe rex glorie. libera animas omnium fidelium defunctorum. de manu inferni et de profundo laci. et cetera. Non enim orat pro dampnatis sed pro salvandis. et accipitur ibi manus inferni. et profundum laci. sive os leonis. pro acerbitate purgatorii. Nequaquam predictus usurarius fuisset a penis liberatus si non habuisset finalem contritionem. Quantum vero vitium avaritie deus in suis electis in purgatorio puniat. sequens sermo declarabit.

In monasterio clarevallis mortuus est quidam prior nostris temporibus. vir admodum religiosus. et amator discipline precipuus. Hic post mortem cuidam de claravalle in oratorio visibiliter apparens. forma et habitu statum suum satis ostendit. Erat enim facies eius pallida. ac macilenta. cuculla tenuis et attrita. Quem cum interrogasset quomodo haberet. respondit. In magnis penis hactenus fui. sed gratia cuiusdam sancti. qui mihi in plurimum astitit. in prima sollempnitate domine nostre liberabor. Stupente illa ac dicente. nos putavimus vos virum esse valde sanctum. respondit. Nichil aliud in me punitur. nisi quod nimius fui sollicitus. ampliare possessiones monasterii. sub specie avaritie vitio virtutis deceptus. Hec dicta sint de pena avaritie. Audi nunc hoc tremendum quod dixi ... nunc aliquid de pena luxurie.

Henricus abbas noster. cum visitasset in claro campo tempore quadragesimali venit ad sorores in nazareth visitandas. Eadem nocte dum matutinas. cum se paululum reclinasset. huiusmodi vidit visionem. Videbatur sibi esse in loco parietibus clauso. in quo quidem gravissima suspiria et gemitus audiret. sed cum diligentius circumspexisset. neminem ibidem videre potuit. Cumque audita suspiria diu durarent.

cymiterio

catam annuans sic ait: Adiuro te per dominum nostrum Ihesum Christum ut quod tu sis indices
mihi. Cuius cum nullum audisset responsum, adiurationem iteravit. Tunc qui aliquid ac-
cedere prius sentiens, nil tamen videns, huiusmodi audivit responsum: Ego sum una
misera anima. Et ille: Satis misere gemis, cum tamen ignorem que sit causa tue miserie.
Respondit illa: In acerbissimis sum penis. Ad quod abbas: Que est causa pena-
rum tuarum? Quia non servavi inquit castitatem meam. Et ille: Fuisti mas an fe-
mina? Respondit: Femina. Et quod inquit est nomen tuum? Dicente illa Maria, mox
subiunxit: Potes ne iuvari? Ad quod illa non respondit, sed ad fratres conversa ait:
Rogo vos per omnipotentem deum ut dicatis mihi ad minus psalterium unum et insuper
aliquot missas. Cuius precibus cum ille libens annuisset, protinus subiecit: Possem
ne videre te? Et ecce hoc sermone completo vidit coram se stare pulchram iu-
venculam tonsuratam more claustralium et sub nigra tunica. Quam cum ille
plura interrogare vellet tam de statu eius quam aliarum quarundam animarum, evacuata
est. Visionem vero primam quam vidit abbati Clari campi et quibusdam monachis eius nun-
et mihi qui tunc presens eram retulit, nec erat qui visum intelligeret vel interpre-
tari posset. Recitata est visio sororibus de Nazareth, sed non est inventa ibi Maria.
Sciens vero sepedictus abbas tam manifestam visionem sine causa sibi minime ostensam,
cum venisset in Syon, que etiam domus est sanctimonialium ordinis nostri sicut et Nazareth,
post verba exhortationis somnium retulit, Mariam suam investigans. Et ecce u-
na sanctimonialium matertera eiusdem Marie, hec audiens et admirans, secreto abbati
loquuta est dicens: Domine, Maria hec filia sororis mee fuit, sanctimonialis in quodam
claustro Frisie nigri ordinis, quod Bredehorn vocatur, et est iam octo annos defunc-
ta. Que cum fuisset in quadam grangia monasterii, quidam clericus eam corrupit et
impregnavit. Cum vero in partu periclitaretur, vocans presbiterum et matrem et duas soro-
res suas maritatas, necnon et filiam matertere sue de Syon, confessa est eis peccatum su-
um cum gemitu cordis, sicque expiravit. Illi vero de anime eius salute desperantes
nil ei beneficii impenderunt. Audiens hec dominus abbas gratias egit deo quod non tradidit
bestiis animam confitentem sibi, et animam pauperis sui non est oblitus in finem. Sa-
in ea completum: In quacunque hora peccator ingemuerit, salvus erit. Cuius hortatu in mo-
rentes spe concepta ceperunt ei beneficia impendere. Sed et ipse abbas tam in mo-
nasteriis Frisie quam in religiosis domibus provincie nostre missas et orationes atque
psalteria plurima ei obtinuit, exceptis hiis que ipse ei specialiter impendit.

Monachus quidam ordinis nostri nuper cuidam post mortem apparens
requisitus de statu suo sic respondit: Nunquam putassem
dominum fuisse tam districtum. Etiam minima que hic non fuerint per
satisfactionem deleta, observat. Deinde subiunxit et hoc: Deus inquit
ignoscat prelatis nostris, quia magnis [illegible] penis nos subiciunt.

ualde illorum precepta ligant. Qui cum indiscrete aliquid preceperit. et subditis
non attenditur. uel paruipenditur. suo iuditio relaxantur. Quid dicis de
monachis pertinatibus? Pertinatia uitium est. pena dignum. et si fuit contra
preceptum platorum. In regno francie domus est que prulli dicitur. ordinis
cisterciensis. In hac recitare contigit res satis mirabilis. sicut nobis retu
lerunt abbates nostri. anno preterito. reuertentes de capitulo generali. siam quidam
ab abbate in qua uisio facta est. se audiuisse testati sunt. Adolescens quidam
in eadem domo. factus nouitius. quem magister suus mox secutus est. Qui cum
factus fuisset monachus. ita districte se habuit. ita singularis fuit. ut eum
abbas timeret. et pro indiscreto feruore argueret. Ille uero salutaribus monitis non
acquiescens. in pertinatia sua perseuerauit. sicque post aliquot annos defunctus
est. Nocte quadam cum abbas. iiii. feria in stallo suo staret. et contra presbi
terium respiceret. tres personas quasi tres candelas ardentes. ad se uenire con
templatus est. Quibus propius accedentibus. cognouit omnes. Medius fuit pre
dictus scolasticus. et ex utroque eius latere duo conuersi. omnes nuper defuncti.
Tunc abbas memor pertinatie scolastici. interrogauit eum dicens. Quomodo habes?
Respondente illo bene. mox subiunxit. Numquid aliquid passus es pro inobe
dientia tua? Etiam inquit. multa et maxima tormenta. Sed quia intentio mea
bona. licet indiscreta fuit. dominus mihi misertus est. nec sum dampnatus.
Et ait abbas. Quid est quod iste conuersus digito eum demonstrans. alio clari
or est. cum ipse apostatauit. et alter numquam ex quo ad ordinem uenit numquam ex
cessit? Respondit monachus. Quia iste post lapsum fortius surrexit. et al
to multo feruentior fuit. Iterum choro cantante illum uersiculum. Pedes sco
rum suorum seruabit. et impii in tenebris conticescent. scolasticus signa sue pertinatie.
ibi relinquere uolens. tabulam pedibus psallentium substratam. tam fortiter calce
percussit. ut frangeretur. sicque disparuit. Abbas uero tam manifeste uisionis
in testimonium. tabulam fractam. reparari uel mutari non permisit. N. Ista re
citari deberent monachis qui ex indiscreto feruore. sibi et aliis inutiles
fiunt. Mon. Propter eos sanctus benedictus in regula dicit. octauum gradum humi
litatis esse. ut nil agat monachus. nisi quod communis monasterii regula
uel maiorum cohortantur exempla. N. Sicut quidam in rigore suo. ni
mis sunt pertinaces. ita alii sunt nimis leues uerbis uel signis. Et hu
iusmodi pena digni sunt. Sacerdota quidam apud uillarium.
meis temporibus defunctus est. nomine iohannes. Hic quidem
idem religiosus satis fuit. sed in uerbis atque signis. leuem
quodammodo se exhibuit. Die quadam post mortem eius. cum dompnus
ulricus noster abbas. intraturus esset oratorium. et uiuum

pedem posuisset introrsum. clara luce predictus iohannes illi apparens. ad pedes
eius procidit. orationes postulans. Quo viso. abbas continuo pedem retraxit. hostium post
se claudens. Et iudicatum est a fratribus; causam purgatorii eius maxime fuisse leui
tatem. Quod si ipsi abbates ordinem suum minus custodierint? Sicut sub
iecto probabitur exemplo. et ipsi pene subiacebunt.

Recitauit nobis nuper henricus maior celerarius de claustro. visi
onem satis notabilem. Contigit inquit. ut die quadam hiemali tem
pore iuuenem monachum quendam ordinis nostri. Cumque simul conferre
mus de edificatoriis. dixit mihi. Ego vobis referam. quod nuper contigit in domo
nostra. Habebamus abbatem. virum in disciplina ordinis satis perfectum. ex
cepto solo hoc. quod nunquam pene cum fratribus exire voluit ad labores manuum.
hic cum moriturus esset. et monachus quidam. quem familiarius pre ceteris diligebat.
ei seruiret? ait ei idem monachus. Domine? rogo vos intuitu carita
tis. ut infra hos triginta dies. in apparendo de statu vestro me certifice
tis. Respondit abbas. Si mihi concessum fuerit. libenter faciam? sicque defunc
tus est. Monachus vero quia multa fecerat ei bona. continuatis lacrimis. in
oratione deum pro illius excessibus ante aliquod altare placare studebat.
Tricesima die. cum iam monachi de albis redituri dispersi essent. ille orandi
apparens ait. Ecce hic sum sicut promisi tibi. Erat autem a cingulo et sursum
tam corpore quam. veste clarus valde. crura vero eius ulcerosa. et ad instar
carbonis nigerrima. Requisitus de statu suo respondit. Tormenta que tenebr[is]
ris sustinui. nulla lingua posset exprimere. Dicente monacho quare fuerat
tortum tormentorum. Ille subiunxit. Quia frequenter de labore manuum. nulla
sepissime cum necessitate. ut in hospitum siue audiendarum confessionum
me detinuerit. In residuo corpore nil penarum passus sum. Roga igitur
ex parte mea conuentum. ut aliquas orationes pro me offerat. et spero me cum fere libe
ratum. Unde inquit sciam vos esse liberatum? Respondit ille. deum hac
re tibi apparebo. Dicta hec priori. iniunguntur orationes. iterum monacho
ab omnibus; penis se ereptum gratulatur. Miror utrum plus
mortuis valeant orationes vel [illegible] elemosine. Audi de his solutione[m]

Quidam [illegible] post [illegible] cuiusdam monachi
mortem [illegible] amico suo apparens. cum ab eo interroga
retur. [illegible] utrum sibi magis vellet impendi elemo
sinas vel orationes respondit. Elemosinas. elemosinas? orationes
enim tepide sunt. Hic deuotione vistorum orationes excluduntur.
que penetrent celos. Quid sentis de missis. Nulla oratio. nul
la elemosina. ad ereptionem animarum misse potest comparari.

In missa Christus orat, cuius corpus et sanguis elemosine sunt. Has elemosinas quondam pauper anima sibi dari post mortem rogauit, sicut sequens docet exemplum.

Adolescens quidam nobilis ad claram uallem ueniens, receptus est in conuersum. Qui non alte sentiens sed humilibus consentiens, ad quandam grangiam missus factus est ibi opilio ouium. Qui cum die quadam oues sibi commissas in agro pasceret, apparuit ei quidam suus consobrinus, qui ipse in adolescentia eodem tempore defunctus. De cuius inopinato aduentu dum admiraretur, et diceret: Unde tam subito aduenis, et quid queris? respondit ille: Mortuus sum, et penis maximis crucior. Et conuersus: Potes ne iuuari? Respondit ille: Si porro habere tres missas in ordine tuo, mox liberabor. Audiens hec conuersus, cum licentia magistri sui ad claram uallem declinauit, et quid uidit uel audierit priori reuelans, tres missas iam dicto impendi defuncto eius gratia supplicauit. Cui prior gratanter annuens respondit: Ego in mane celebrabo, alias duobus sacerdotibus iniungam. Dictis uero missis, mortuus iterum conuerso apparens in predicto agro, gratias egit et dixit: Beneficio trium missarum que pro me dicte sunt, ab omnibus penis meis liberatus sum. Nec mirari debes si tantum ualet diuini corporis immolatio, cum quibusdam animabus prosit ad liberationem breuis uerborum absolutio.

Cum moreretur bone memorie Christianus monachus noster, abbas Geuardus domi non fuit. Qui cum septima die capitulo presideret, et cantor diceret secundum consuetudinem ordinis: Domine absolue fratrem nostrum defunctum, his uerbis eum absoluit: Requiescat in pace. Eadem nocte Christianus cuidam seniori presbitero, nomine Sifrido, tunc temporis nouitio, et nil prorsus de hac absolutione scienti in sompnis apparens, ait: Hodie liberatus sum. Qui cum uisionem magistro suo Ludolfo recitaret, ille absolutionis eius recordatus, satis admiratus est uerborum uirtutem.

Maiores sancti sub quorum regula religiosi uiuunt, post mortem ceteris sanctis aliquid eis magis succurrant. Etiam sicut in sequenti uisione declaratur.

Non est diu quod sanctimonialis quedam de monasterio Rindorp, quod iuxta Bunnam situm est, Elizabeth nomine debitum carnis exsoluit. Est autem idem monasterium de regula sancti Benedicti albis. Diligebat enim eadem Elizabeth specialiter sanctum Iohannem ewangelistam, quicquid poterat honoris illi impendens. Habebat carnalem sororem in eodem monasterio que Aleydis uocabatur. Hec cum nocte quadam dictis matutinis in lecto suo sedens officium defunctorum pro anima sororis decantaret, uocem quandam circa se audiuit. Et cum requireret quis esset, respondit: Ego sum Elizabet soror tua. Et illa: Quomodo habes soror, et unde uenis? Respondente illa: male quidem habui, sed modo bene sum, Aleydis subiunxit: Profuit tibi aliquid sanctus Iohannes, quem tam ardenter dilexisti? Respondit illa: Vere nichil. Quia modo albus sanctus pater noster Benedictus fuit.

Ipse enim genua sua pro me flexit ante deum. Cum vix aliquis evadat purgatorium, valde me terret quod quidam dicunt, minimam penam in purgatorio maiorem esse omni pene que excogitari potest in hoc mundo. Requisitus autem de hoc verbo quidam magnus theologus, respondit: Falsissimum est nisi intelligatur de eodem genere pene. Verbi gratia. Ignis ille acutior est igne nostro, frigus frigore, et sic de ceteris. Cuius assertioni sequentes visiones satis concordant.

Circa hoc triennium puella quedam parvula, novem ut puto annorum, in monte sancti salvatoris que domus ordinis nostri est, in adventu ipsius salvatoris mortua est. Defuncta vero clara die conventu stante in choro ipsa chorum intravit, veniensque ante altare profunde satis inclinavit, sic in locum ubi stare solita erat secedens. Quam cum vidisset alia puella pene eiusdem etatis, sciens eam et mortuam sciens, tanto horrore concussa est, ut notaretur. Requisita vero a domina benigna abbatissa, a cuius ore audivi que dicturus sum, cur ita in choro commota fuisset, respondit: Sic et sic soror gertrudis in chorum venit. Et cum dictis vesperis commemoratio fieret domine nostre, ad collectam se in veniam flans, iuxta me prostravit. Finita vero collecta, se erigens abiit. Hec fuit causa horroris mei. Abbatissa timens illusiones dyabolicas ait puelle: Soror margareta, hoc ei nomen erat, si denuo venerit ad te soror Gertrudis, dic ei: Benedicite. Et si responderit: Dominus, interroga unde veniat vel quid querat. Sequenti die cum illa venit, et salutata cum respondisset: Dominus, puella subiunxit: Bona soror gertrudis unde tali hora venis, vel quid apud nos queris? Respondit illa: Ad satisfactionem huc veni. Quia libenter tecum in choro susurravi, semiplena verba proferens, iussa in eodem loco iussa sum satisfacere, ubi me contigit peccare. Et nisi tu de eodem vitio caveas, eandem penam moriens sustinebis. Cum quarta vice prefato modo satisfecisset, ait sorori: Modo satisfactionem meam complevi, de cetero non me videbis. Quod ita factum est. Nam ea aspiciente, tendebat versus cimiterium, mirabili virtute murum eius transcendens. Ecce tale fuit purgatorium huius virginis. Non est sane mentis qui huiusmodi penam omni pena huius mundi dixerit acutiorem. De hoc plenius in sequenti capitulo disputabitur.

Margareta vero ex commonitione defuncte sic territa est, ut infirmata ad extrema deveniret. Que rapta in excessum mentis, sic iacuit ut omnibus defuncta videretur. Post horam reversa, quasdam ex sororibus in presentia domine matris se vidisse, quasdam se illic non vidisse testata est. Dicebat etiam, quia eadem gloriosa virgo maria coronam in manu haberet, quam stepponis sacerdotis esse dicebat. Idem steppo presbiter fuit valde religiosus, et nunc capellanus in eodem monte domino predictisque sororibus serviens. Ut autem noveris non esse curandum qualicumque morte iustus moriatur, idem steppo cum in agris laboraret

anno primo. maria rapta in celebrum. totus factus est freneticus. ita ut multas euomeret blasphemias. Defuncto eo atque sepulto. dominus uitam eius uolens ostendere. miracula ad eius tumbam dignatus est operari. Infirmi sicut audiui super illud dormiunt et sani resurgunt. Nunc ediscas que residua sunt de purgatorio. Quibusdam sola carentia diuine uisionis purgatorium est. sicut in hoc patet exemplo.

Ante hos duodecim annos. monachus quidam Wilhelmus nomine. apud nos defunctus est. Puer quidem ad ordinem uenit. et uere puer. quia purus et impollutus. Genere nobilis erat. sed uirtutis meritis magis nobilitabatur. Completo anno probationis. sequenti die cepit infirmari. et post paucos dies secundum sine decedens. expleuit tempora multa. Qui statim post mortem cuidam monacho apparens. cum de statu suo requireret. respondit se esse in penis. De quo uerbo cum ille territus fleret et diceret. si tu es in penis qui numquam peccasti. quid fiet de me peccatore misero? qui simul ubi; Consolans eum defunctus ait. Noli flere. quia nullam aliam patior penam. nisi quod uultum uidi deum. Ipsam dilationem glorie. penam reputans. secundum illud: Spes que differtur affligit animam. Et adiecit. Ach quam clarum erit quod statim ueniet uultum dei. Rogate inquit et pro me. dominum abbatem ut in capitulo pro me ad tempus orationes iniungat. et ut ipse pro me dicat collectam. sic que liberabor. Dicente monacho que erit collecta illa. respondit. De sancto mychaele. Mane cum uisio recitata fuisset domino henrico abbati nostro. ipse de eodem archangelo statim missam celebrauit. in capitulo psalmum Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum. dicendum per septem dies. omnibus pro eo iniungens. Nocte uero tertia conuerso nostro priore loci sancte marie. stante in choro. cum uno uersiculo illius psalmi Deus deus meus. ad te de luce uigilo. leuitur decantaret. sepedictum wilhelmum sub pallio beate dei genitricis stare conspexit. cum multa gratulatione dicentem. Modo omnino liberatus sum. Eodem tempore predicto monacho. secundo apparens. testatus est tribus diebus septem se fuisse in purgatorio. id est in carentia diuine uisionis. multa illi de statu quarundam animarum reuelans.

Secundum hoc paradysus terrestris purgatorium est. Reuera si in eo anime sunt. corporibus exute. et eis uisio dei negatur. idem locus deliciosus. illis est purgatorium. Cui consentire uidetur quod sanctus gregorius in dyalogo loquitur. sub his uerbis. Nam sunt quorundam iustorum anime. que a celesti regno quibusdam mansionibus differuntur. In quo dilationis dampno quid aliud innuitur. nisi quod de perfecta iusticia aliquid minus habuerunt. Sicut audiui a quodam magno theologo. quidam tam iusti sunt. ut post mortem purgari mereantur. nec tamen statim dei uisione fruantur. propter puluerem uenialium.

Loquamur nunc aliquid de purgatorio. Ubi est purgatorium. Quantum colligitur uisionibus. et diuersis locis huius mundi. Pascasius teste

gregorio in calore thermarum purgabatur. Monachus quidam sancti eucharii in ru-
pe quadam iuxta treuerim post mortem anno integro stetisse et aeris inclementiam
ibidem sustinuisse narratur. Qui uero de purgatoriis dubitat, scotiam pergat, pur-
gatorium sancti patricii intret, et de purgatoriis penis amplius non dubitabit.

Vellem aliquid certi nosse de eodem purgatorio quid sit, uel que causa illius extiterit.

Cum sanctus patricius gentem illam conuerteret et de penis futuris dubitantes
probaret, obtinuit a deo locum illum. Est autem fossa humilis muro uallata, et sunt
ibi regulares. Non est peccator adeo magnus, cui alia satisfactio iniungatur, qui
ut una nocte in eodem sit purgatorio. Volentem intrare premissa confessione com-
municatur et inungitur, thurificatur et instruitur. Videbis inquiunt hac nocte
insultus demonum et penas terribiles, sed non poterunt te ledere si nomen ihesu semper
habueris in ore. Quod si demonibus blandientibus siue terrentibus consenseris, et
ihesum inuocare neglexeris, peribis. Quem in uespera ponentes super fossam locum claudunt
et mane redeuntes si non comparuerit ultra non expectant. Multi ibi perierunt, multi
et reuersi sunt, quorum uisiones a periculis territis conscripte sunt, et uolentibus intrare ostenduntur.

Nuper monachus quidam ordinis nostri, sicut dicitur ex relatione cuiusdam abbatis, ex licentia proprii abbatis
purgatorium sancti patricii intrare uolens, dissuadentibus sed non mo-
uentibus et priore, super marginem fosse positus est in uespera. Mox locus uisus est in
baratrum, et ecce demones qui de abysso bullientes dixerunt monacho: Si uis in-
trare ad nos, depone crucem, cucullam ad instar crucis formatam uocantes sic.
Quibus ille respondit: Vestem meam non deponam. Paratus sum intrare, paratus uobiscum
contendere, sed non sine ueste professionis mee. Cumque tota nocte in hunc modum cum
eo uerbis disceptarent, nec tamen tangerent, mane in eodem loco ubi dimissus erat
repertus erat.

Vnde habes auctoritatem quod post hanc uitam peccata remittan-
tur?

Dominus dicit in euangelio: Qui dixerit uerbum in spiritum sanctum non remittetur ei
neque in hac uita neque in futura. Ex quo colligitur quod post mortem peccata ue-
nialia necnon et mortalium pena que in purgatorio erant punienda minuuntur et pa-
tribus sanctorum suffragantibus uel orationibus elemosinis aliisque misericordie operibus ecclesie mili-
tantis intercedentibus remittantur. Vnde iudas machabeus duodecim milia
dragmas argenti misisse legitur in ierosolimam pro peccatis mortuorum. Et hec
de purgatorio dixisse sufficiant. Hoc etiam scire debes quod sunt quidam boni
ut martires, talibus post mortem non indigent. Sunt mali ut infideles, quibus nil prosunt.
Sunt mediocriter uero boni et mali, quibus prosunt sed differenter: illis ut citius liberentur, istis
ut minus puniantur.

Vellem nunc aliquid audire de gloria iustorum.

Prius tamen de penis reproborum premittam exempla, locis neglecta, ut sic
in nigro colore substrato albus magis elucescat.

Tempore scismatis inter Ottonem et Philippum reges Romanorum, pe-
grinus quidam de transmarinis veniens partibus, flammeam suam pro vino
quod fortissimum est in illis partibus exponens, in tantum bibit ut inebri-
atus a mente sua alienaretur, sic ut mortuus estimaretur. Eadem hora duc-
tus est spiritus eius ad loca penarum, ubi super puteum igneo operculo tectum residentem con-
spexit ipsum principem tenebrarum. Interim inter certas animas adductus est abbas
Corboie, quem ille multum salutans, cum calice igneo potum sulphureum ei minis-
travit. Qui cum bibisset, amoto operculo missus est in puteum. Peregrinus vero cum ante
limina infernalia staret, et talia videndo tremeret, diabolus fortiter clama-
vit: Adducite etiam mihi dominum illum qui foris stat, qui sero vestem peregrinationis
sue pro vino exponendo inebriatus est. Quo audito peregrinus ad angelum domini re-
spiciens, qui eum adduxerat, promisit quia numquam inebriaretur, dummodo illa hora
de imminenti periculo eum liberaret. Qui mox ad se reversus, diem et horam notavit, re-
versusque in terram suam eodem tempore predictum abbatem obiisse cognovit. Ego eundem abba-
tem Colonie vidi. Erat que homo valde secularis, magis se conformans militi
quam monacho. Qui hic sunt ebriati, puto quod in inferno male pote-
runt. De hoc aliud tibi referam exemplum.

In diocesi Coloniensi, villa non procul a Colonia, miles quidam erat no-
mine Rudingerus, sic totus deditus erat vino, ut diversarum villa-
rum dedicationes, tantum propter bona vina frequentaret. Hic cum infirma-
tus moriturus esset, filia eum rogavit, ut infra triginta dies sibi appareret. Quo
respondente hoc faciam, respondit illa: Rogo ut fiat hoc. Sicque expiravit. Post
mortem vero filie per visum apparens ait: Ecce presens sum sicut postulasti. Porta-
bat enim vas parvum et fictile, quod vulgo cruselinum vocatur, in manu sua,
in quo in tabernis potare solebat. Dicente filia: Pater, quid est in vase isto?
respondit: Potus meus ex pice et sulphure confectus. Semper ex illo bibo, nec
eum epotare valeo. Sicque disparuit. Et statim intellexit puella, tam ex pre-
cedenti vita quam ex pena, modicam vel nullam esse spem salvationis eius. Vi-
num quidem hic blande ingreditur, sed novissime mordebit ut coluber. Hoc
tam in predicto abbate quam in Rudingero impletum considero. Flammea peregrini que eundem abbatem
ipetus uidit, visionem satis mirabilem ad memoriam mihi reducit.

Circa illud tempus quo occisus est Conradus episcopus Hildensheymensis, peregrinus quidam
in villa quadam moriens, flammeam suam sacerdoti legavit, animam su-
am isti commendans. Quam vestem sacerdos suscepit, sed de anima modicum curavit.
Sinu suo pluribus noctibus se illa tegebat. Non multo post idem sacerdos in ordine mo-
factus est novitius. Nocte quadam in dormitorio iacens et dormiens, per visionem raptus est ad
loca penarum, in quibus maximus demonum erat concursus et occursus. Ubi animas

adducebant. alii adductas suscipiebant. alii susceptas tormentis debitis inmittebant.
Magnus illic erat clamor et tumultus. gemitus et planctus. Interim predictus episcopus
claustris infernalibus presentatur. Sed princeps tenebrarum voce lugubri presentantes
sic affatur. Reducite. reducite illum. non enim noster est. innocenter occisus est. Sacer-
dos talia videns et pavens. post hostium se occultavit. Videns dyabolus pre-
dictam in angulo quodam slaviniam. dixit. Cuius est vestis illa? Responderunt.
Sacerdotis illius qui stat post hostium. Quam cum a quodam peregrino in elemosi-
na recepisset. nichil beneficii anime illius impendit. Ad quod diabolus. Valde vere-
cundati sumus. expectavimus nos statim ab illo. Tollensque vestem. quam in fetida atque bul-
liente lacuna intinxit. deque eam faciem et collum sacerdotis percussisset. ille cruciatus
fortiter clamavit. Adiuvate. adiuvate. Quem cum signo vocis compescerent
respondit. En morior. en morior. Tunc surgentes invenerunt caput totum
exustum. sicque in infirmitorium deportaverunt semivivum. Nullam enim fecerat
de eadem negligentia confessionem. Novicius. Valde timere debet huiusmodi monachus
multas habens ecclesias. et multas cotidie recipiunt elemosinas. et non deserv-
iunt. Monachus. Sed nos sine timore esse debemus. Huius gratia que tristia sunt omissis. veni-
amus ad premia patrie celestis.

In monasterio sanctimonialium quod Dietkirken dicitur. quod in Bunnensi civitate situm est albatis-
sa fuit nomine Ermentrudis. Erat enim virgo corpore. amatrix summo mo-
do eadem reparatrix discipline. et totius norma iusticie. Cum vero moritura esset
passionem Christi coram se legi faciebat. et cum venisset ad versum illum. In ma-
nus tuas commendo spiritum meum. ex multa pietate cordis hec verba que ei ultima
fuerunt dixit. O amantissime virorum. Statimque agonizans. cum ipso et in
manus Christi spiritum emisit. Que cum post mortem beate Aczeline apparuisset. et illa de
statu eius sciscitaretur. respondit. Statim in ipsa hora qua anima mea egressa
est de corpore. fui ante Deum. Et illa. Quare soror non apparuisti michi per hos trigin-
ta dies? respondit albatissa. Ego fui in gloria. et tu circa reliquias sanctarum virgi-
num undecim milium eras occupata. nec te volui impedire. Huius sepul-
turam quidam soror diu antequam albatissa efficeretur preostensa est. De alia sit(?)
de domo. propter suam religiositatem ab episcopo Philippo assumpta fuerat. erat-
que soror Cesarii monachi nostri. quondam albatis Prumiensis.

Hec Aczelina habebat quandam sororem spiritualem in congregatione eadem. nomine
Diliceam(?). Que cum moritura esset. rogata est a beata Aczelina. ut
sibi post mortem appareret. quod et fecit. Nam cum die quadam sta-
ret in oratione Aczelina. soror defuncta apparens ei in spera ignea. sciscitanti
de suo statu. versiculo Davitico respondit dicens. Sicut audivimus sic vi-
dimus in civitate Domini virtutum. in civitate Dei nostri in monte sancto eius.

Duodecimus.

Nichil quod aliud loquens · oculis eius subtracta est · Nota · Satis breuiter · satis que ple
niter · tam suum premium · quam superne ciuitatis gloriam ostendit · D · Cum moritu
rus esset beate memorie dauid monachus claustrensis · cuius uita signis et uir
tutibus · ualde extitit illustris · data est predicte azeline una ex tunicis eius · Quam
cum propter uiri sancti amorem ualde ueneraretur · ille quadam die ei apparens dixit · Bo
na soror tunica mea non est tibi necessaria · sed quidam pecior contusus est in clau
stro · gerhardus nomine · cognomento walharth · illi des eam · Quod et fecit · Sa
cius hoc frater eius carnalis · fridericus monachus noster · partem sibi dari petiuit ex
eadem tunica · Quam ille per medium scindens · partem sibi retinuit · reliquam fratri
transmisit · Per quam plurime sanitates apud nos facte sunt · Cum quanta celeri
tate iustorum anime celos penetrent · adhuc alio tibi pandam exemplo ·

Monachus quidam ordinis nostri · alteri cuidam monacho sibi familiari
post mortem apparens in gloria multa · cum de statu requireretur respon
dit · Nunquam sagitta de arcu emissa · uolare tam cito potuit · ad lo
cum destinatum · quam cito anima mea de corpore egressa · fuit ante deum · Nec mirum ·
Quadraginta enim annis christo in ordine seruierat · ad instar sagitte multos salu
briter uulnerans · exemplo recte conuersationis · pennis subleuatus contemplationis ·
In sagitta tria sunt · lignum · penne · ferrum · In ligno propter fructum exprimitur bo
ni operis plenitudo · per pennas gemina idest dei et proximi dilectio · in ferro quod
acutum est · extrema compunctio · Nota quod sagitta non recte ducitur · nisi sit pen
nata · neque peruenire potest ad locum destinatum · Sic anima etiam si fuerit in nimis
operibus bonis · idest de genere bonorum bene decorata · et ferro acutissimi doloris ti
more percussa peccatorum · nunquam tamen sine alis caritatis · ad locum perueniet eterne
quietis · De hoc loco dauid dicit in psalmo · Quis dabit mihi pennas sicut co
lumbe et uolabo et requiescam · Nota · Sepe in specie columbe · iustorum anime
leguntur celos penetrasse · Monachus · Iterum dicis · narra et unum exemplum · de hiis referam tibi unum
per bestum ·

In ciuitate bunnensi quedam inclusa
cetar habitans · religiosa satis atque deuota · Hec cum nocte quadam riuulis
celle sue · splendorem inmitti cerneret · et diem esse putaret · circa prime horas
nondum dictas surrexit · fenestram uersus cimiterium aperuit · et ecce iuxta
caput sepulchri · cuiusdam scolaris recenter illuc sepulti · miri decoris feminam
stare conspexit · Gloria corporis eius eandem lucem creauerat · Stabat et columba
niuea super tumulum · quam illa rapiens misit in sinum suum · Inclusa uero licet
iam intelligeret que esset · tamen cum reuerentia quenam fore requisiuit · Cui illa ego
sum mater christi · et animam scolaris huius · qui uere martyr est tollere ueni · Re
uera scolares si innocenter uiuunt et libenter discunt uere martyres sunt · Quod si
postea artes doctas in caritate · maxime in dei seruitio exercuerint ·

magnam ex hoc mercedem consequuntur. De hoc audias exemplum.

In arnisberg monasterio ordinis nostri, sicut audivi a quodam sacerdote eiusdem congregationis, scriptor quidam erat richardus nomine, anglicus natione. Hic plurimos libros in eodem cenobio manu propria conscripserat, mercedem sui laboris prestolans in celis. Hic cum fuisset defunctus, et in loco notabili sepultus, post viginti annos tumba eius aperta, manus eius integra et ita viuida reperta est dextera, ac si recenter de corpore animato fuisset precisa. Reliqua caro in pulverem redacta fuit. In testimonium tanti miraculi manus eadem usque hodie in monasterio reservatur. Bene erat manus huius scriptoris perornata, id est opus eius caritate informatum. NOVICIUS: Satis deus ostendit in isto miraculo, quanta fuerit merces eius in celo. MONACHUS: Audi aliud miraculum.

Magister petrus cantor parisiensis, verbo, vita, et exemplo multos edificaverat. Hic in fontemella domo ordinis nostri factus est novitius, et infra annum probationis defunctus est, et in capitulo sepultus. Cum postea necessitate edificiorum corpus eius esset transferendum, aperto sepulchro tam magnus et tam suavissimus ex illo odor efferbuit, ut nares omnium illa fragrantia reficerentur. Odor ille signum erat eximie eius doctrine, cuius mercedem receperat in celo. Quantum vero gratie, quantum glorie doctores sive predicatores post hanc vitam mereantur, sermo sequens declarabit.

Sacerdoti cuidam ordinis premonstratensis in hac que nunc fuit expeditione, preceptum est contra sarracenos predicare. Cumque in expeditione et iniuncta predicatione corporali molestia tactus hominem deponeret, cuidam socio suo post mortem apparuit. Quem cum ille interrogasset quomodo haberet, vel si aliquid molestie moriens pertulisset, respondit: Videbar in pena mea satis longa. Cumque morerer nil nisi demones circa me vidi qui animam egredientem ceperunt abducere. Ex quibus unus dixit: Nunquam bene servasti professionem tuam, neque obedientiam abbati tuo promissam. Et subiunxit statim alter: Nunquam predicasti sincere omnibus, id est gratis. Et intellexi statim accusante conscientia, quia utrumque verum dixissent. Cumque in hunc modum diversa contra me proponerent, et ego iam positus fuissem in desperatione, eo quod non esset qui pro me responderet, magne tamen circumspectionis, neque beatam dei genitricem, neque aliquem angelorum sive aliorum sanctorum vidissem, ecce christus adveniens manu tenuit me dicens: Sequere me, quia ad instantiam predicasti me. Mox turba omnis spirituum illorum immundorum disparuit ad instantum, et ego christum secutus sum ad gloriam, nullam enim aliam penam excepto illo timore passus sum. Hoc etiam quod libenter orant, referam exemplum satis incentivum.

Clericus quidam coloniensis habebat illam consuetudinem, ut quotiens esset solus semper oraret, eundo ad ecclesiam sive redeundo, vel in curia

sua deambulando· angelicam maxime ruminabat salutationem· Qui cum
mortuus esset· cuidam nepti sue in habitu splendido apparebat· In quo maxime
tamen in caligis et calceis scriptum erat per totum versiculus Aue maria gratia plena·
et cetera· Quia ut dixi eundem versiculum deambulando frequentauerat· crurj
bus eius et pedibus crebrius inscriptus apparebat· Ex hiis que dicta sunt colligitur·
quod sicut deus secundum modum et qualitatem· punit peccatum· ita remunerat et meritum· max
ime in illis membris ostendens signum glorie· per que illa meretur·   Unde est quod
humana natura· tantum abhorret mortem· cum tanta sit ei a deo gloria preparata?
Ipse rex glorie· ihesus christus deus et homo· in tantum secundum sensualitatem mortem abhorruit·
ut timore illius sanguinem sudaret· Anima naturaliter appetit esse in corpore·
nec potest ab illo separari· sine magna acerbitate·

Ante hoc quadriennium· cum prior quidam de ordine regularium· in quadam
curte monasterii sui· hospites collegisset· et iam mensa esset preparata· ipse
tanto sopore cepit affici· ut nisiocius dormiret moreretur· Qui cum in lec
to se reclinasset· mox quidam eius conuersus· qui aliquot[?] graugie preerat· dormitan
ti assistit dicens· Domine cum licentia vestra uado· Et ille· Quo uadis? Respondit conuersus
Ad dominum uado· quia mortuus sum in hac hora· Et prior· Cum multi presbiteri uiri· tim
eant per purgatorium· quid est quod tu tam absolute dicas· te statim esse iturum
ad dominum? Ad quod ille respondit· habebam consuetudinem· ut quotiens transirem
coram crucifixo· hanc dicerem orationem· Domine per illam amaritudinem· quam propter me
sustinuisti in cruce· maxime quando anima tua egressa est de corpore tuo· miserere
anime mee in egressu suo· Et exaudiuit orationem meam dominus meus quia misertus
est· Et dixit michi prior· Quomodo fuit tibi morienti? Respondit· videbatur michi in
agonia quod totus mundus esset lapis unus· et premeret pectus meum· Novicius· Verba
huius conuersi· illis concordant· qui dicunt nullam penam in hoc mundo amari
orem· separatione corporis et anime· Monachus· Sicuti alibi dixi· de mortis non au
deo iudicare· Scio enim quod uiri perfecti· propter uitam futuram· quam valde ardenter
desiderent mortem·   Tres iuuenes· de ciuitate bunnensi· conuersi
onis gratia ad nouum castrum domum ordinis nostri venientes· omnes ibidem recepti
sunt· Ex quibus unus theodericus· alter guntherus· tertius sygerus uocabatur· Pri
mo mortuo· guntherus reminiscens sue peregrinationis· et superne beatitudinis·
ad quam suum comitem iam uocatum credidit· cotidie ad illius tumulum fleuit· Quem
die quadam· uox de sepulchro hiis uerbis allocuta est· Consolare frater consolare·
quia cito uenies ad me· Cumque uultum cum albas tristem cerneret· et tristicie
causam ab eo requireret· et ille dicere renueret· uix ab eo que dicta sunt extorquere
potuit· Paucis diebus elapsis· prius ut puto theoderico adiunctus· et ipse uoca
tus est· Illi coniunctus in celo· cui cum multis lacrimis· associari in mundo

desideravit. Hec a Sigero Bunne recitata sunt. NOV. Puto quod inter visiones multa fit in celo.
Conversus quidam nigri ordinis ante paucos annos defunctus est. Die quadam duobus monachis cenobii sui in cella sedentibus, illo hostio latente aperto ingressus est ad eos. Quo viso cum terrerentur scientes eum esse mortuum, ait ille: Cognoscitis ne me? Respondentibus eis: Bene te cognoscimus, tu es talis et talis, ceperunt eum interrogare de statu quarundam animarum. Quos ille de singulis expedivit, dicens quasdam esse male, quasdam valde male, quasdam bene, quasdam valde bene. Que cum etiam interrogassent de griseis monachis, respondit: Premium illorum maximum est, et lucent sicut sol in regno celorum. Hec mihi relata sunt a quodam abbate nigri ordinis. NOV. Huic visioni concordat quod dictum est superius in distinctione septima, capitulo lviij. ubi ordo noster sub mantello beate dei genitricis congregatus est. MON. Verum dicis. NOV. Quod iustis repromissum est a domino: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum, nescio utrum intelligendum sit de corpore vel de anima. MON. Corpora electorum post resurrectionem lucebunt ut credimus sicut sol, non sicut modo lucet, sed sicut luxit ante lapsum, hoc est septempliciter, tamen ut mihi teste Ysaia: Et erit ait lux lune ut lux solis, et lux solis septempliciter ut lux septem dierum. Anima vero multo plus lucebit quam corpus. NOV. Claritatem corporum vellem mihi aliquo exemplo probari. MON. Ut enim taceam de transfiguratione corporis domini, referam exemplum quod audivi.
Magister quidam Parisiensis infirmatus, cum de glorificatione corporum cogitaret, et hesitans in corde suo diceret: Quomodo potest esse ut corpora ista fictilia et putrida in futuro lucere possint sicut sol, ad pelles suos quos de opposito erexat respexit. Et ecce tantus splendor de illis exivit, ut oculi eius reverberati eos intueri non possent. Moxque ad se reversus gratias egit Christo, cuius virtute antequam moreretur ad fidem resurrectionis reductus est. NOV. Quomodo poterunt oculi tantum fulgorem sustinere? MON. Ut dicit Augustinus, longe erit tunc altius potentie quam nunc. Nam et ipsi glorificabuntur.
Cum sancte recordationis domnus David monachus Claustrensis adhuc esset in corpore, sepe sedens in labore, in ipsum globum solarem reverberatis oculis ad instar aquile respexit. Huius rei testes sunt seniores nostri, qui ea que dicta sunt sepius viderunt. NOV. Si enim deus tantam virtutem tribuit oculis infirmis, quid hoc mirari de oculis glorificatis. NOV. Dic que gloria maior erit, gloria corporum vel gloria animarum. MON. Utriusque hominis gloria nobis inexplicabilis esse.
In novissimo die ut dicit apostolus omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur. Soli electi immutabuntur per glorificationem utriusque hominis. Gloria corporis consistit in quatuor dotibus, id est in subtilitate, claritate, immortalitate, agilitate. Quatuor erunt dotes corporis, ut omnis eius natura glorificetur. Corpus constat ex quatuor complexionibus, id est sangui-

colera · melancolia · flegmate · que cum quatuor elementis concordant · Sanguis · concordat cum aere · colera cum igne · melancolia cum terra · flegma cum aqua · Est adhuc alia horum cum etatibus et temporibus concordantia · que huic loco non est necessaria · Quicquid enim corpus humanum habet de aere · transibit in subtilitatem · quod de igne in claritatem · quod de terra in immortalitatem · quod de aqua in agilitatem · De his quatuor dotibus scriptum est · Fulgebunt iusti · et tamquam scintille in arundineto discurrent · Fulgebunt · ecce claritas · Et tamquam scintille · ecce subtilitas · nil subtilius scintilla · In arundineto discurrent · ecce agilitas · Discursus agilitatem exprimit · Per hoc quod sequitur · et regnabunt in eternum · exprimitur immortalitas · vel impassibilitas · Dotes vero anime sunt · agnitio · dilectio · fruitio · Anima beata deum agnoscet · agnitum diliget · dilecto fruetur · Post resurrectionem generalem · septenarius iste · trinitati iungetur · et felix erit ille denarius · electis repromissus perficietur · Erit tamen in dispari claritate · par gaudium ut ait augustinus · quod non est intelligendum de affectione cordium · sed de rebus quibus gaudetur · Unusquisque ubi gaudebit de gloria alterius · Quod dotes debeant inequales esse dicit dominus · Sicut inquit stella a stella differt in claritate · ita erit et resurrectio mortuorum · N · De die iudicii velle nec aliquid in edificari · M · De die illo nemo scit · quia dies domini sicut fur in nocte · idest inopinate · et improvise ita veniet · N · Ibi erit iudicium · M · Super vallem iosaphat in aere · N · Quot erunt ordines in iudicio · M · Quatuor · Quidam ut summe boni iudicabuntur · et salvabuntur · summe mali sine iudicio dampnabuntur · mediocriter mali iudicabuntur · et dampnabuntur · mediocriter boni iudicabuntur · et salvabuntur · N · In qua forma apparebit christus · M · In forma servi omnibus apparebit · sed glorificata · N · Exhibebit omnibus eundem vultum · M · Non · Bonis apparebit mitis · malis terribilis · hoc tibi ostendam per exemplum ·

Citra hoc biennium · sacerdos quidam mortuus est · in briseke villa diocesis coloniensis · de ordine templariorum nomine Eynolfus · vir satis religiosus · Que de illo dicturus sum · ipse mihi ore suo non semel · sed sepius recitavit · Cum adhuc puer esset · in domo matertere sue infirmatus · sacram communionem suscepit · Et cum se inungi peteret · quibusdam suadentibus dilatum est · sic quod sine eodem sacramento expiravit · Affuit et angelus domini qui et dixit · Male actum est cum puero isto · eo quod sine sacra iunctione obierit · Et muniit eum iam tunc anima egrediente · Egressam in divino vultui presentavit · Quem vultum puer tum pro velamine contemplabatur · ei quia severus valde videbatur · Et ecce mox diabolus affuit · Qui cum puerum accusare vellet · nec causam inveniret · ait ad deum · Domine puer iste obulum germano suo furabatur · nec umquam inde egit penitentiam · Iustus es et iuste iudicare debes · Non dimittes reatum · quia non restituit ablatum · Cui dominus respondit · Velles ut pro tantillo puerum hunc dampnarem · Mea iustitia non est absque misericordia · Supplicantibus pro anima virginum · sermonibus qui in

circuitu sedis erant, culpa remittitur. Moxque ad preceptum domini deducta in purgatorium igneum proiecta est. In quo tantam penam pertulit, ut postea eam verbis exprimere nequiret. Post horam ab angelo a quo immissa fuerat extracta, iudici presentata est. Cuius faciem tunc amoto velamine, tantam familiaritatem iocunditatem atque dulcedinem puero exhibens, ut eam deosculari potuisset si voluisset. Et cum ante culpam in humana forma Christum vidisset, post purgatorium in divinitate eundem meruit contemplari. Iuxta quem vidit eius genitricem in solio splendido residentem, et in circuitu eorum multitudinem angelorum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, aliorumque iustorum. Diabolus non timens animam ~~[illegible]~~ perdere, ait ad dominum: Bonum est ut revertatur ad corpus, ut amplius adhuc tibi serviat. Cui dominus respondit: Hoc non dicis propter eius salutem, sed propter tuam nequitiam. Speras enim quod corpus peccando eodem possit in partem tuam. Data tamen sententia, anima corpori restituitur, mirantibus cunctis qui aderant, qui per signa que in puero viderunt, verbis eius credere compulsi sunt. Puer vero tam amore quam timore pene patriam suam deserens, conversionis gratia ad quandam domum ordinis nostri venit. Cuius desiderium cum conversus homo nequam ac superbus cognovisset, qui hospitio preerat, eo audiente sic ait: Videte quam tales garciones monachi fiunt effecti, statim volunt esse domini nostri. In quibus verbis adeo puer scandalizatus est, ut a proposito resiliret, et ad ordinem templariorum se transferret. NOVICIUS: Multe visiones de consummatione seculi cotidie recitantur, nescio si eis fides sit adhibenda. MONACHUS: Quia de adventu antichristi et consummatione seculi multi sunt decepti, que de hiis audivi scribere nolui. Forte immo non forte, propter orationes sanctorum, iudicii tempus differtur, sicut ex subsequenti visione colligitur.

In Clara valle sacerdos quidam est Wilhelmus nomine, cuius mentionem feci in distinctione octava, capitulo xlviii. Huic divinitus multa revelantur. Anno siquidem presenti cum in oratione staret, factus in excessu mentis, raptus est ante tribunal Christi. Ad cuius dexteram angelum cum tuba stare conspexit. Quem Christus clara voce, cunctis celestis patrie civibus audientibus, sic allocutus est: Buccina. Quod cum fecisset, tam valida erat vox eiusdem tube, ut totus mundus quasi folium de arbore tremere videretur. Cui cum secundo diceret: Adhuc buccina, mater misericordie virgo Maria, sciens si denuo buccinaret mundum consummari, ceteris sanctis tacentibus, surgens ad pedes filii procidit, et ut sententiam differret mundo, quod peteret, cum lacrimis multa supplicavit. Cui Christus respondit: Mater, mundus in tam maligno statu iam positus est, et sic cotidie me suis peccatis irritat, ut vel sententiam suspendere, vel homini parcere minime debeam. Non solum laici, sed et clerici et monachi vias suas prius corruperunt, et me de die in diem offendunt. Tunc illa: Parce dulcis fili, parce, et si non propter amicos meos, propter personas ordinis cisterciensis ut se preparent. Abbas noster hoc anno de capitulo

gnali reuertentes · nobis ista retulerunt. Nov. Quantum ex hac uisione colligo · ualde utilis prelatorum uirorum cohabitatio. M. Si decem iusti fuissent in sodomis · dominus multitudini pepercisset. N. Visio hec concordat miraculo capituli sedi septime distinctionis · ubi ymago dei genitricis · sudasse dicitur timore imminentis iudicii. Mon. Dic iudicium etiam in aliis tremor per loca · et alia signa de quibus supra dictum est declarant. Sed ualde consolatur quod saluator huius temporis incipientibus iustos ammonet dicens · leuate capita uestra · id est exhilarate corda · appro

pinquat redemptio uestra.

est enim quod ingredi in ciuitatem illam. In qua nulli sunt tremores nulli gemitus uel suspiria · sed diuina laus assidua. In qua nulla pi cta · sed securitas firma. In qua nulla mortalitas · sed uita eterna. In qua rancor nullus · discordia nulla · sed pax plena. In qua nullus esurit · nullus sitit · quia sacietas illic perfectissima. Que cuncta hec bona in tribus uersiculis propheta comprehendit dicens · Lauda ierusalem dominum · lauda deum tuum syon · lauda corde · lauda ore · etc. Quoniam confortauit seras portarum tuarum · Ecce securitas · Benedixit filiis tuis in te · ecce inmortalitas · In eternum illius longitudo dierum · Qui posuit fines tuos pacem · Ecce pax et concordia · et adipe frumenti satiat te · Ecce satietas · De gaudio ciuium huius beate ciuitatis · in alio loco idem dicit psalmista · Sicut letantium omnium habitatio in te · Comprehendit breuiter quod longis sermonibus explicare non poterat · Non enim erit ipsa leticia · qualis hic agitur · ubi de filiorum susceptione letamur · uel de muneribus diuitiarum et bonorum gratulamur · Quod autem explicari non potuit · qualicumque similitudine expressit ut potuit · Sicut letantium inquit deest uere letantium · ut sit expressio uitatis · et non nota similitudinis ut tibi · Tamquam unigeniti a patre · deest uere unigeniti · Istorum letantium septiformis est actio · Viuunt uita infinibili · sapiunt archana dei · amant deum et proximum · laudant quod oculus non uidit · quia sunt inuisibilia · et quod auris non audiuit · quia sunt in pace quietissima · nec in cor hominis ascendit · quia sunt incomprehensibilia · Gaudent gaudio ineffabili · ueloces sunt et securi · Beati sunt illi · qui illuc ducente domino peruenerint · ubi omnis cogitatio uincitur · et cuncta desideria superantur · ubi talis felicitas accipitur · quae nulla contrarietate priuatur. Nov. Nisi sit qui ad tanta leticiam non suspiret. Monachus.

Hic dyalogo meo finis respondendo est. Simul Christum qui omnium consummationis finis est deposcimus · ut qui tua interrogatione sum in mea responsione confecta sunt legentibus necnon et audientibus ad m i proficiant · ut sic edificatio proximorum meorum fructus fiat laborum · Quod nobis prestare dignetur · ipse de quo loquimur · Jhesus Christus dominus noster · mundi redemptor · electorum remunerator · rex angelorum · et ut breuiter concludam · uita merces · et leticia omnium sanctorum · Cum cum patre et spiritu sancto · laus · honor et imperium sit · per infinita secula seculorum · Amen.

Si fieri posset quod harene pulueris et unde
Vndarum guttae rosa gemmae lilia flammae
Ethera celicole nix grando sexus uterque
Ventorum uires uolucrum pecudum genus omne
Siluarum uirgae frondes auium que pennae
Ros grama stellae pisces angues et ariste
Et lapides montes conualles terra dracones
Linguae cuncta fore minime depromere possent
Que sit et quanta uirgo regina maria
Quae sua sit pietas nec littera nec daret etas

41
42

Incipit lamentatio iheremie prophete

ET factum est postquam in captiuitatem ductus est israhel et therusalem
destructa est · sedit ieremias propheta flens · et planxit lamentationem hanc in
ierusalem · et amare suspirans et eiulans dixit · Aleph ·
Quomodo sedet sola ciuitas plena populo · facta est quasi uidua domina gen
tium · princeps prouinciarum · facta est sub tributo · Beth Plorans
plorauit in nocte · et lacrime eius in maxillis eius non est qui consoletur
eam ex omnibus caris eius · Omnes amici eius spreuerunt eam · et facti sunt ei inimici ·
Gymel Migrauit iuda propter afflictionem et multitudinem seruitutis · habitauit
inter gentes · nec inuenit requiem · omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angus
tias · Deleth Uie syon lugent · eo quod non sint qui ueniant ad sollempnitatem ·
Omnes porte eius destructe · sacerdotes eius gementes · uirgines eius squalide · et ip
sa amaritudine · He · facti sunt hostes eius in capite · et inimici locupletati sunt ·
quia dominus locutus est super eam · propter multitudinem iniquitatum eius · paruuli eius ducti
sunt in captiuitatem · ante faciem tribulantis · Vau · Et egressus est a filia syon · omnis
decor eius · facti sunt principes eius uelud arietes · non inuenientes pascua · et abie
runt absque fortitudine · ante faciem subsequentis · Zai · Et recordata est iherusalem dierum
afflictionis sue · et preuaricationis · et omnium desidabilium suorum · que habuerat a di
ebus antiquis · cum caderet populus eius in manu hostili · et non esset auxiliator · Viderunt
eam hostes et deriserunt sabbata eius · Heth Peccatum peccauit iherusalem · propterea instabi
lis facta est · Omnes qui glorificabant eam · spreuerunt eam · quia uiderunt ignomi
niam eius · ipsa autem gemens et conuersa est retrorsum · Theth Sordes eius in pedi
bus eius · nec recordata est finis sui · deposita est uehementer non habens consolato
rem · Vide domine afflictionem meam · quoniam erectus est inimicus meus · Ioth · Manum suam
misit hostis ad omnia desidabilia eius · quia uidit gentes ingressas in sanctu
arium suum · de quibus preceperas ne intrent ecclesiam tuam · Caph · Omnis populus eius ge
mens et querens panem · dederunt pretiosa queque pro cibo · ad refocillandam animam · Vide
domine et considera · quoniam facta sum uilis · Lameth O uos omnes qui transitis per uiam at
tendite et uidete · si est dolor sicut dolor meus · quoniam uindemiauit eam · ut
locutus est dominus in die furoris sui · Men · De excelso misit ignem in ossibus meis
erudiuit me · expandit rete pedibus meis · conuertit me retrorsum · posuit me
desolatam · tota die merore confectam · Nun · Vigilauit iugum iniquitatum
mearum · in manu eius · conuolute sunt · et imposite collo meo · infirmata est uirtus mea
dedit me dominus in manu de qua non potero surgere · Samech Abstulit omnes magnificos
meos · dominus de medio mei · uocauit aduersum me tempus ut contereret electos
meos · Torcular calcauit dominus uirgini filie iuda · Ain · Ideirco ego plorans
et oculus meus deducens aquam · quia longe factus est a me consolator · con
uertens animam meam · facti sunt filii mei perditi · quoniam inualuit inimicus · Fe · Expandit

syon manus suas. et non est qui consoletur eam. Mandavit dominus adversum iacob in
circuitu eius hostes eius. facta est ierusalem quasi polluta menstruis inter eos. Sade. Iustus
est dominus quia os eius ad iracundiam provocavi. Audite obsecro universi populi.
et videte dolorem meum. virgines mee et iuvenes mei. abierunt in captivita
tem. Coph. Vocavi amicos meos. et ipsi deceperunt me. sacerdotes mei et senes
mei. in urbe consumpti sunt. quia quesierunt sibi cibum. ut refocillarent animas su
as. Res. Vide domine quoniam tribulor. conturbatus est venter meus. subversum est cor meum in
memetipso. quoniam amaritudine plena sum. foris interficit gladius. et domi mors
similis est. Syn. Audierunt quia ingemisco ego. et non est qui consoletur me. Omnes
inimici mei audierunt malum meum. letati sunt quoniam tu fecisti. Adduxisti diem consola
tionis. et fient similes mei. Tau. Ingrediatur omne malum eorum coram te. et vin
demia eos sicut vindemiasti me propter iniquitates meas. Multi enim gemitus mei. et cor

Quomodo obtexit caligine in furore suo dominus. Aleph. meum merens
filiam syon. proiecit de celo in terram inclitam israel. et non est recordatus sca
belli pedum suorum in die furoris sui. Beth. Precipitavit dominus. non pepercit.
omnia speciosa iacob. destruxit in furore suo. municiones virginis iuda. deiecit in
terram. polluit regnum et principes eius. Gymel. Confregit in ira furoris sui omne
cornu israel. avertit retrorsum dexteram suam. a facie inimici. et succendit iacob.
quasi ignem flamme devorantis in gyro. Deleth. Tetendit arcum suum quasi inimicus fir
mavit dexteram suam quasi hostis. et occidit omne quod pulchrum erat visu. in taber
naculis filie syon. effudit quasi ignem indignationem suam. He. Factus est dominus velud
inimicus. precipitavit israel. precipitavit omnia menia eius. dissipavit municionem
eius. et replevit in filia iuda. humiliatum et humiliatam. Vau. Et dissipavit quasi or
tum tentorium suum. demolitus est tabernaculum suum. Oblivioni tradidit dominus festivi
tatem et sabbatum. in obprobrium et indignationem furoris sui regem et sacerdo
tem. Zai. Repulit dominus altare suum. maledixit sanctificationi sue. tradidit in manu
inimici. muros turrium eius. vocem dederunt in domo domini. sicut in die sollemp
ni. Heth. Cogitavit dominus dissipare murum filie syon. tetendit funiculum suum. et
non avertit manum suam a perditione. luxitque antemurale. et murus pariter dissipatus
est. Theth. Defixe sunt in terra porte eius. perdidit et contrivit vectes eius. reges
eius et principes eius in gentibus. non est lex. et prophete eius non invenerunt visionem a domino.
Ioth. Sederunt in terra conticuerunt senes. filie syon consperserunt cinere capita sua.
abiecerunt in terra capita sua virgines ierusalem. accincte sunt ciliciis virgines iuda.
Caph. Defecerunt pre lacrimis oculi mei. turbata sunt omnia viscera mea. effusum
est in terra iecur meum. super contritione filie populi mei. cum deficeret parvulus et
lactens in plateis oppidi mei. Lamed. Matribus suis dixerunt ubi est triticum. et vi
num. cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis. cum exalarent animas suas.

in sinu matrum suarum. Mem. Cui comparabo te. uel cui exequabo te filia ierusalem. cui
adequabo te. et consolabor te. uirgo filia syon. magna est uelud mare contri-
cio tua. quis medebitur tibi. Nun. Prophete tui uiderunt tibi falsa et stulta. nec
aperiebant iniquitatem tuam. ut te ad penitentiam prouocarent. Viderunt autem tibi assumpti-
ones falsas et eiectiones. Samech. Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per uiam
sibilauerunt et mouerunt capita sua. super filiam ierusalem. Hecine est urbs. dicentes
perfecti decoris gaudium uniuerse terre. Ain. Aperuerunt super te os suum. omnes inimi-
ci tui. sibilauerunt et fremuerunt dentibus suis. et dixerunt deuorabimus. en ista
est dies quam expectabamus. inuenimus uidimus. Fe. Fecit dominus que cogitauit
compleuit sermonem suum. quem preceperat a diebus antiquis. destruxit et non pepercit
letificauit super te inimicum. et exaltauit cornu hostium tuorum. Clamauit cor e-
orum ad dominum. super muros filie syon. Deduc quasi torrentem lacrimas meas per diem
et noctem. non des requiem tibi. neque taceat pupilla oculi tui. Caph. Consurge
lauda in nocte. in principio uigiliarum. effunde sicut aquam cor tuum. ante con-
spectum domini. leua manus tuas. pro animabus paruulorum tuorum. qui fame defecerunt
in capite omnium compitorum. Res. Vide domine et considera. quem uindemiaueris ita.
Ergo ne comedent mulieres fructum suum. paruulos ad mensuram palme. Si occiditur in
templo domini sacerdos et propheta. Iacuerunt in terra foris puer et senex. uirgines me-
e et iuuenes mei ceciderunt in gladio. interfecisti in die furoris tui. percussisti nec
misertus es. Tau. Vocasti quasi ad diem sollempnem. qui terrerent me in circuitu. et non
fuit qui effugeret in die furoris domini. et relinqueretur. quos educaui et enutriui. inimicus meus

Ego uir uidens paupertatem meam. Aleph. consumpsit eos.
in uirga indignationis eius. Aleph. Me minauit et adduxit in tenebras. Beth.
et non in lucem. Tantum in me uertit et conuertit manum suam tota die.
Vetustam fecit pellem meam et carnem meam. contriuit ossa mea. Edificauit in gyro
meo et circumdedit me felle et labore. In tenebrosis collocauit me quasi mortuos sem-
piternos. Gimel. Circumedificauit aduersum me ut non egrediar. Aggrauauit compedem
meum. Sed et cum clamauero exclusit orationem meam. Conclusit uias meas lapidibus quadris.
semitas meas subuertit. Deleth. Ursus insidians factus est mihi leo in absconditis. Semi-
tas meas subuertit et confregit me. posuit me desolatam. Tetendit arcum suum et po-
suit me quasi signum ad sagittam. He. Misit in renibus meis. filias pharetre sue. Factus
sum in derisum omni populo. canticum eorum tota die. Repleuit me amaritudinibus
inebriauit me absinthio. Vau. Confregit ad numerum dentes meos. cibauit me cinere.
et repulsa est anima mea. oblitus sum bonorum. Et dixi periit finis meus. et spes mea
a domino. Zai. Recordare domine paupertatis et transgressionis mee. absinthii et fellis. Me-
moria memor ero. et tabescet in me anima mea. Hec recolens in corde meo in deo
sperabo. Heth. Misericordia domini est. quia non sumus consumpti. quia non defecerunt miserationes eius.

Novi diluculo: multa est fides tua. Pars mea dominus dixit anima mea, propterea expecta
bo eum. Bonus est dominus sperantibus in eum, anime querenti illum. Bonum est prestolari cum
silentio salutare dei. Bonum est uiro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Thet. Se
debit solitarius et tacebit, quia leuauit se super se. Ponet in puluere os suum si forte spes. Joth
Dabit percutienti se maxillam, saturabitur obprobriis. Joth. Quia non repellet in sem
piternum dominus. Quia si abiecit et miserebitur secundum multitudinem miserationum su
arum. Non enim humiliauit ex corde suo et abiecit filios hominum. Caph. Ut con
tereret sub pedibus suis omnes uinctos terre, ut declinaret iudicium uiri in conspectu al
tissimi uultus. Lameth. Ut peruerterent hominem in iudicio suo dominus ignorauit. Lame. Quis est iste
qui dixit ut fieret domino non iubente, ex ore altissimi non egredientur nec bona nec ma
la. Quid murmurauit homo uiuens uir pro peccatis suis. Nun. Scrutemur uias nostras et queram
et reuertamur ad dominum. Samech. Leuemus corda cum manibus ad dominum in celos. Nos inique egimus
ad iracundiam prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es. Samech. Operuisti in furore percussis
ti, occidisti nec pepercisti. Opposuisti nubem ne transeat oratio. Eradicationem et indigna
tionem posuisti me in populo. Fe. Oculus meus afflictus est nec tacuit, eo quod non
esset requies, donec respiceret et uideret dominus de celis. Oculus meus depredatus est ani
mam meam in cunctis filiabus anime mee et urbis mee. Ain. Aperuerunt super nos os
suum omnes inimici, et laqueus facta est nobis uaticinatio et contritio. Diuisiones a
quarum deduxerunt oculi mei in contritione filie populi mei. Fe. Venatione ceperunt
me quasi auem inimici mei gratis. Lapsa est in lacum uita mea et posuerunt lapidem
super me. Inundauerunt aque super caput meum, dixi perii. Sade. Inuocaui nomen
tuum domine in lacu nouissimo. Uocem meam audisti, ne auertas faciem tuam a sin
gultu meo. Appropinquasti mihi in die qua inuocaui te, dixisti ne timeas. Coph. Iudi
casti domine causam anime mee, redemptor uite mee. Vidisti domine iniquitatem illorum
aduersum me. Iudica iudicium meum. Vidisti omnem furorem, uniuersas cogitationes
eorum aduersum me. Res. Audisti obprobria eorum domine, omnes cogitationes eorum aduersum
me tota die. Labia insurgentium domine et meditationes eorum tota die aduersum me.
Sessionem eorum et resurrectionem eorum uide, ego sum psalmus eorum. Sin. Reddes eis uicem
domine iuxta opera manuum suarum. Dabis eis scutum cordis laborem tuum. Persequeris in furore
Quomodo obscuratum est. Aleph. ¶ tuo et conteres eos sub celis domine.
aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in ca
pite omnium platearum. Beth. Filii Syon inclyti et amicti auro primo
quomodo reputati sunt in uasa testea, opus manuum figuli. Gimel. Sed et
lamie nudauerunt mammas, lactauerunt catulos suos. Filia populi mei
crudelis quasi struthio in deserto. Deleth. Adhesit lingua lactentis ad pa
latum eius in siti. Paruuli petierunt panem et non erat qui frangeret eis. He. Qui
uescebantur uoluptuose interierunt in uiis, qui nutriebantur in croceis.

amplexati sunt stercora. Vau. Maior effecta est iniquitas filie populi mei peccato sodomo-
rum. que subversa est in momento. et non ceperunt in ea manus. Zai. Candidiores naza-
rei eius nive. nitidiores lacte. rubicundiores ebore antiquo. saphyro pulchrio-
res. Denigrata est super carbones facies eorum et non sunt cogniti in plateis. adhesit cu-
tis ossibus meis et facta est quasi lignum. Heth. Melius fuit occisis gladio. quam inter-
fectis fame. quoniam extabuerunt. consumpti sunt a sterilitate terre. Ioth. Manus mulie-
rum misericordium. coxerunt filios suos. facti sunt cibi earum in contritione filie populi mei.

Caph. Complevit dominus furorem suum. effudit iram indignationis sue. et succen-
dit dominus ignem in syon. et devoravit fundamenta eius. Non crediderunt reges ter-
re et universi habitatores orbis. quod ingrederetur hostis portas ierusalem. Mem. Propter
peccata prophetarum eius. et iniquitates sacerdotum eius. qui effuderunt in medio eius
sanguinem iustorum. erraverunt ceci in plateis. polluti sunt sanguine. Cumque non
possent intrare. tenuerunt lacinias suas. Samech. Recedite polluti. clamaverunt eis
recedite. abite. nolite tangere. Iurgati quippe sunt. commoti sunt. dixerunt inter gentes
non adiciet ultra ut inhabitet in eis. Ain. Facies domini divisit eos. non addet ut re-
spiciat eos. facies sacerdotum non erubuerunt. neque senum miserti sunt. Fe. Cum ad-
huc subsisteremus. defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum. Cum respiceremus atten-
ti ad gentem que nos salvare non poterat. Sade. Lubricaverunt vestigia nostra in itinere
nostro platearum nostrarum. appropinquit finis noster. Coph. Velociores fuerunt persecutores
nostri aquilis celi. super montes celi persecuti sunt nos. in deserto insidiati sunt nobis.

Res. Spiritus oris nostri christus dominus. captus est in peccatis nostris. cui diximus in umbra tua vivemus
in gentibus. Sin. Gaude et letare filia edom que habitas in terra hus. ad te quoque
perveniet calix. inebriaberis atque nudaberis. Tau. Completa est iniquitas tua filia
a syon. non addet ultra ut transmigret te. Visitabit iniquitatem tuam filia edom. discooperiet

Explicit liber Trenorum.

Incipit oratio Ieremie.

Recordare domine. et vide quid acciderit peccata tua
nobis. intuere et respice obprobrium nostrum. Hereditas nostra versa est ad
alienos. domus nostre ad extraneos. Pupilli facti sumus absque patre. ma-
tres nostre quasi vidue. Aquam nostram pecunia bibimus. ligna nostra precio comparavimus. Cer-
vicibus nostris minabamur lassis non dabatur requies. Egypto dedimus manus et
assyriis. ut saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt et non sunt. et nos iniqui-
tates eorum portavimus. Servi dominati sunt nostri. non fuit qui redimeret de manu
eorum. In animabus nostris afferebamus panem nobis. a facie gladii in deserto. Pellis
nostra quasi clibanus exusta est. a facie tempestatum famis. Mulieres in syon humi-
liaverunt. et virgines in civitatibus iuda. Principes manu suspensi sunt.
facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudice abusi sunt. et pueri in
ligno corruerunt. Senes defecerunt de portis. iuvenes de choro psallenti-
um. Defecit gaudium cordis nostri. versus est in luctum chorus noster.

cecidit corona capitis nri · ue nobis quia peccauimus · Propterea mestum cor nrm fac
tum est · ideo contenebrati sunt oculi nri · propter montem syon quia disperiit · uulpes ambu
lauerunt in eo · Tu autem domine in eternum permanebis · solium tuum in generatione et generatione ·
Quare in perpetuum obliuisceris nri · derelinques nos in longitudine dierum · Conuerte
nos domine ad te et conuertemur · innoua dies nros sicut a principio · Sed proi
ciens repulisti nos · iratus es contra nos uehementer · Explicit oratio Ieremie prophete
Aleph · interpretatur doctrina · Beth · domus uel uita · uel pauor · uel confusio · secundum
ipsum · Gimel · plenitudo · Deleph tabularum · He · ista · Uau · et · Zai · hec uel due
te uel huc · Beth · uita · Theth bonum uel exclusio uel strepitus lecti · Ioth principium ·
Chaph · manus uel incuruatus · Lamech disciplina uel cordis uel sanctio · Mem · ex ipsis uel
ex intimis · uel ignis · Nun · principium uel sempiternum · uel unicus · uel pascua · Samech · adiu
torium · Ayn · fons · uel oculus · fe · os · uel errauit · uel os apud · Sade consolatio · uel iusticie ·
Coph · uocatio uel conclusus · uel aspice · Res · capitis · uel capitis · uel primatus · Sin den
tium uel super uulnus · Tau · signa uel errauit · uel consummauit ·

Ieremias destructionem Ierusalem futuram prophetauit · plenitudine uidit · preteritam
deplorauit · Unde in illo psalmo · Super flumina babylonis · et cetera ·
Tytulus talis est · psalmus ita dauid per ieremiam · hoc est uox ieremie met
ce descripsit · Sed cum in hijs metro sit delectatio · uidetur esse contrarium lamen
tationi et dolori · Ideo notandum est · quod metrica delectatio · quandoque inuenit ani
mum dolentem exaggerat · quandoque gaudentem · gaudium adauget · Unde philoso
phya cum assisteret boetio · ad remedium consolationis ipsius · et ipsum usum me
trica delectatione conspiceret ait · Quis has scenicas metriculas ad hoc
egrum permisit accedere · que mentem assuefatiunt morbo uel non liberant · Cum uero
metrica temperie compositio · in interpretatione non potuit obseruari · Propterea
notandum quod elementatim distinguuntur lamentationes · et quod triplici plan
gitur alfabeto · Singuli enim uersus lamentationis secundum ordinem alfabeti su
munt initium · Ubi gratia · Primus uersus incipit ab aleph · in hebreo ydyoma
te · secundus a beth · et sic de singulis · Sed in tria repetitione alfabeti · sin
gula elementa tripliciter repetuntur · hec etiam series elementorum in nostra
translatione locum non habet · Unde plerumque singulis uersibus singula elemen
ta hebrei ydyomatis · per ordinem · distinguuntur etiam uerius per tuas conuer
siones clausulariter · Sed querendum est quare ad litteram fiat in huius lamentationibus
quadrifaria elementorum distinctio · Ad cuius rei noticiam sciendum est quod
propheta non solum loquitur hic de destructione facta a babylonis · sed a romanis ·
Unde attendendum est · quod nabugodonosor ter uenit in ierusalem ·
Primo tempore ioachim · Secundo quando adduxit iechoniam · Tertio · quando

ciuitatem penitus destrueret. Et quia hec persecutio maior fuit et grauior. ideo in tria distinc
tione elementa tripliciter repetuntur. ad maiorem doloris expressionem. Quarta inuasio fac
ta fuit a romanis. et sic per quadruplicem persecutionem. fit quadruplex alfabeti repeticio. Quia
etiam sicut elementa sunt incipientium. sic lamentatio nostra semper debet innouari. Pueri
enim primo instruuntur per elementa. unde ridiculosa res est senex elementarius. Trina clau
sularum connexio. triplicem modum significat lamentandi. plangendum enim est corde. ore. et
opere. Unde ad hoc exprimendum tripliciter repetit ieremias. Heu. heu. heu. domine. Et iohannes
in apokalipsi. Ve. ve. ve. habitantibus in terra. Sunt etiam et quod lamentationes uo
cantur threni. quasi trini. propter trinam clausularum connexionem. Et sicut ieremias ma
terialis urbem plangit destructionem. sic et nos qui sumus in ualle lacrimarum. et mi
serie semper plangere debemus. calamitatem presentis ecclesie. et passiones fidelis a
nime. Unde etiam fere tota series huius uoluminis. legitur triphariae. historialiter. allego
rice. moraliter. Sed nunc querendum est. quare secundum planctum ecclesie. quadruplicia plangantur
alfabeta. ideo scilicet. quia quadruplex est ecclesie status. Primus status fuit in primitiua
ecclesia. persecutio tirannorum quando apostoli et martires interfecti sunt. Secundus status fuit he
reticorum persecutio. quando arrius. et sabellius. et alii heretici fidem inuaserunt catho
licam. Tertius status est persecutio falsorum fratrum. que deterior est et grauior. Unde in tria lamenta
tionum distinctione. elementa sicut superdictum est. tripliciter repetuntur. Quartus status
erit in tempore antichristi. Propter has miserias semper plangere debet ecclesia. semper planctum
innouare. Unde apostolus. Quod omnis creatura ingemiscit. et parturit usque adhuc. Ingemi
scit ubi inchoatum est. quia existentibus in ualle doloris. debet esse continua doloris
inchoatio. que utique necessaria est et fructuosa. Unde inuenitur in genesi. quod in
terra euilath. aurum nascitur. et illud est optimum. Euilath interpretatur dolens.
per aurum intelligitur sapientia. quia parta dolore sapientia. preciosior est et grauior. Unde quae
ex deo est tristicia. penitentiam operatur in salutem stabiliorem. tristicia uero huius seculi
mortem operatur. Pro anima etiam plangendum est quadrupliciter. scilicet propter quatuor animae
passiones. scilicet gaudium. spem. dolorem. et timorem. que significantur per illa quatuor que inue
niuntur in principio iohelis prophete. scilicet erucam. bruchum. locustam. eruginem. unde
in ysaia preuaricantes preuaricati sunt. preuaricantes transgressionibus preuaricati sunt.
Ibi per quatuor passiones animae. quadruplex denotatur preuaricatio. uel etiam propter quatuor
dies lazari. que sunt cogitationis. locutionis. operis. consuetudinis. Propter hos dolo
ribus indesinenter plangere debet anima. et cetera. Metrica lamentatione debet sine fine la
mentari. quia dulcis et delectabilis debet esse nobis continua lamentatio. Unde precipi
ebatur ezechieli quod acciperet librum et deuoraret eum. in quo erant
lamentationes. et carmen et ue. Per carmen intelligitur amor dilectionis. per ue
timor penalitatis. Sed lamentationibus propinquius adiungitur carmen quam ue.
quia potius lamentandum est ex amore iustitie. quam ex timore pene.

Itaque et quantum ad planctum ecclesie et quantum ad luctum anime · trina connexio clausula
rum · triplicem modum lugendi significat · Unde ieronimus in glosa · super marcum · trinum
luctum implet · qui consolationem futuram expectat · Debet enim quisque fidelis · pro
peccatis propriis lugere · cum maria · cui dictum est · Dimissa sunt tibi peccata · debet flere cum
paulo · pro peccatis aliorum · qui dixit · Optabam ego esse anathema ihesu pro
fratribus meis · Debet etiam flere pro desiderio celestis patrie cum iohanne qui ait · Et ego
flebam quia nemo dignus est inventus aperire librum · Igitur fletus · tam laudabilis
est · ut in ipso semper debemus delectari · Unde psalmista · Fuerunt mihi lacrime mee pa
nes die ac nocte · Hiis gradibus delectationis descenditur a valle miserie · ad mon
tem letitie · Unde ascensiones in corde suo disposuit · in valle lacrimarum · Unde
lamentationibus prescribitur aleph quod interpretatur doctrina · Iudei enim per contemptum doc
trine captivati sunt · et disciplinam dei negligentes · in ruinam miserie prevarica
ti sunt · Allegorice · Sancta ecclesia dicitur civitas · quia sicut in civitate cives sunt cum
civibus · sic in ecclesia sunt boni cum malis sed latent · Dupliciter plangit ecclesia · uel
propter mixtionem bonorum cum malis · uel propter calamitates quas ipsi boni patiuntur ·
Sedere dicitur hac similitudine · quia ille qui sedet in parte erigitur · in parte deprimitur ·
Erigitur quantum ad bonos · ad celestia suspirantes · deprimitur · quantum ad malos ·
ad terrena declinantes · Ipse etiam iustus dum laborat in presenti · quasi sedens in parte
erigitur · et in parte deprimitur · Unde ipse apostolus · Ego ipse mente servio · legi dei · car
ne · carne autem servio legi peccati · Quasi vidua · non prorsus vidua · sed quasi vidu
a dicitur sancta ecclesia · quia etsi ad tempus delinquitur a domino · frequentissime tamen ab eo re
vocatur · Unde per ysaiam dominus loquens ad ecclesiam ait · Ecce ad modicum in puncto
dereliqui te · in momento indignationis mee abscondi faciem meam a te · parum
per in miserationibus multis visitabo te · et in misericordia sempiterna misertus sum tui ·
Moraliter · Quantum ad moralem sensum · Unde lamentationi prescribitur aleph · quod est
doctrina · quia in dolore et in lamentatione · est omnis eruditio · et in terra dolentium
optimum aurum nascitur · Ieronimus · Per dolorem et flagellum erudiens ierusalem · Alibi ·
flagellum erudit iherusalem · Item · Vexatio dat intellectum · Unde dominus per psalmistam · Cum
ipso sum in tribulatione · Et per ysaiam loquens ad fidelem animam ait · Ecce
sepiam viam tuam spinis · idest opera tua mala impediam · quibusdam afflictionis
obicibus · In hoc etiam maxime visitatur dominus · quod per diversas cogitationes quibus
deprimitur · et a malo proposito revocatur · ne progrediantur ad effectum · Ipsa etiam
anima ab inceptis turpibus revocata · quasi sponso firmius adheret · que iam delirabat
cogitando · Unde de eadem anima sequitur in ysaia · Sequitur amatores suos · et non
comprehendet · et dicet · Revertar ad virum meum priorem · quia mihi melius erat
tunc · quam nunc · Domina dicitur civitas · hac similitudine · quia sicut intra menia civi
tatis · sunt cives nobiles · et in suburbio ignobile vulgus · sic intra menia

rationis uirtutes inhabitant. s; ex muros anime sunt. motus sensualitis. Vn dicit
apls. Scio quod n inhabitat in me. idest in carne mea bonu. et alibi. Peccatu
no habitat in carne mia. Quomodo. Bene huic pluribus uisu. aleph. qd
interpretatur doctrina. Vn ysaias. Glorificate deu in doctrina. Vera au doct
na est. ut ho dm agnoscat. et se. Et quia iudei hanc doctrina n habueru
ideo perierunt. Vn ieremias. Frustra percussi filios meos. ipi eni no receperunt
disciplina. Prima clausula pertinet ad destructione. qm ultimo fecit nabuch
donosor. scda abiectione iechonie. tcia ad inuasione factam tpe ioachim. Ct
e. Quom. et e. Ad literam patet de ecca. Ciuitas e ecca. ciuitas eni qi ceuium
dicitur. qd est sub uno iure uiue. ita in ecca debem ee sub uno iure. Vn dr
una fides. unu baptisma. Sedere dr anima. qn uitioru abiectione deprimitur.
Vn plangenda e. Sola dr. uirtutu destituta collegio. et hec solitudo mala de
Vn salomon. ve soli. quia si ceciderit n ht subleuante. Et e solitudo bona. de
qua psalmista. Ecce elongaui fugiens. et mansi in solitudine. Jeremias. a fac
e manus tue solus sedebam. Job. Reges et consules. edificabunt sibi solitudines.
idest qui sciunt aliis consulere. edificant sibi solitudines. Vn dns cu curare
uellet infirmos. educebat eos seorsum a turba. qa quicuq; salute aie sue des
derat. a strepitu carnaliu cogitationu debet sequestrari. Nota qd immediate p
ponit. Sola prius plena ppo. qr i anima hec sunt imediata. cum eni sola e aut
et uirtutib; plena. Quia si una ht et oms. et si una caret et omnib;. Plena
ppo. idest pccis. Dns p osee. Ego sepiam te spinis. idest tribulationib;. Cu
clericus patitur miseriam. et fame. et postea intrat claustru. qr n ht un uiuat
tuc dns sepit uiam sua spinis. idest tribulationib. Sequitur. Qi uidua.
bn dr aia n uidua. s; qi uidua. quia uir eius mortuus no est. Ipe eni semp
paratus e. eam sibi sociare si ipa uelit. Ipsa eni qi mortua e uiro suo. lco ne
in feditate turpitudinis sue uilescat. tam dns eam uocare n dedignatur.
Vn ieremias. Si mulier dimiserit uiru suu. nuquid ad eu reuertetur. Tu aut
cu multis amatorib; fornicata es. et tu si uis ad me reuertere dicit dns. Fca
est. Caldei interpretantur captiuantes. idest demones. qa captiuant aiam.
Et in lacu misie detrudunt. S; cu caldeus multas habeat interpretationes
tm alias dicatur hec. Caldeus itpr fera uel mamilla. Diabolus eni qi
mamilla est. qn lactat aiam lactando. et dulcia pmittendo. Qi fera e
qn deuorat seducendo. aia qn; ht gentes sibi tributarias. idest pcca. qn co
gitat de pcco. et copungit. tuc est pccm tributariu. s; qn anima pcco
est uictus. tc est tributaria. caldeis. idest pccis. Plorans plorauit. Huic u
sui pluribus beth. qd e interpretatu dom. Hec est illa domus de q dr. In exi
tu isrl de egypto. et c. Et ita ostenditur. que sit que plagatur. scilicet

domus iacob. Plorans plorauit in nocte. De die enim dimiserunt eam plorare hos
tes sui. Non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius. Quia in non sunt prophete qui
consolentur iudeos. Allegoria de ecclesia. in nocte idest in aduersitate huius seculi. que
donec nox respuit eternitatis. Plorans inter per compunctionem. plorat exitus per lacri
marum effusionem. Vel plorans pro incolatu huius miserie. plorat pro desiderio celestis
patrie. Et lacrime eius in maxillis eius. Maxille sunt prelati ecclesie. duplici similitu
dine. quia maxille facie assistunt. in quibus attenditur pulchritudo uel deformi
tas. Quia si prelati degeneres sunt. degenerat ecclesia. si nobiles. pulchritudo ecclesie com
mendatur. Alia etiam similitudine. quia maxillis cibus comminuitur. et ita in cor
pus traicitur. ita et prelati subditos debent comminuere. mutando ad humilitatem.
ut inmutati ecclesie incorporentur. In maxillis sunt lacrime. quando prelatus aliquis plorat cum
paulo. Quis infirmatur et ego non infirmor. Et cum ieremia qui dicit. Quis
dabit capiti meo aquam. et oculis meis fontem lacrimarum. et plorabo die ac
nocte interfectionem populi mei. Notandum autem quod cibus paulatim comminuitur
per commixtionem et comasticationem maxillarum. similiter et prelati paulatim debent ex
hortari. ad bona opera frequenter inuitare. ad exemplum illius summi medici. qui cecum
illuminaturus primo inposuit illi manus. postea quesiuit. quid uideret. et cum parum
fateretur se uidere. scilicet homines quasi arbores ambulantes. postea iterum manibus inposi
tis. clare per manum uidit omnia. ita per admonitionem prelatorum. subditi recuperabunt
uisum interiorem. Non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius. Cari eius sunt sancti. uel angeli
qui potius ad lugendum inuitant. quam consolentur. immo eis placet luctus ecclesie.
Unde in libro iudicum dicitur. quod angelus domini descendit ad locum flentium. Sic etiam rachel
plorans filios suos noluit consolari quia non sunt. Rachel ecclesia. et uidens principi
um inspiratur. fidelis autem in consideratione sue originis. quomodo in moneta sue con
ceptionis facta sit de uili materia. attendens etiam miseriam diuine operationis. to
tus in effusione lacrimarum debet immorari. Unde iacobus. Estote miseri et lugete.
Omnes amici eius spreuerunt eam. et facti sunt ei inimici. idest falsi fratres. qui
uidentur esse quasi amici ecclesie. spernunt uiros sanctos et religiosos. qui sunt pulchritudo ecclesie
et inimici eius domestici eius. Moraliter. Huic uisui prescribitur beth. quod inter
pretatur confusio. quia agit de morte uiri iusti. Est enim confusio adducens ignomi
niam. et est confusio adducens gloriam. scilicet quando homo confunditur de peccato. Et bene premit
titur precedens clausula. quia considerans uir iustus. quomodo ciuitas anime sedet sola.
et est quasi uidua. et est facta tributaria que plena erat uirtutibus. quomodo facta sit sub tri
buto. que etiam demonum gentes habebat tributarias. in confusione sui. in lacri
marum effusionem debet prorumpere. Hanc confusionem generauit dominus cum dixit.
Adam ubi es. Ita dicit cuilibet peccatori. Ieremias. Leua oculos et uide ubi sis
prostrata. Anima igitur. In nocte. idest in recordatione peccatorum. Plorans plorauit.

hoc geminatur ꝓpter duplicē uetustatē culpe scilicet et pene· qm̄ hō cōtraxit a
primo parente· Hoc eleganter significatur in libro regū· ubi legitur quod cū dauid expugnas
set moab· melius est duos funiculos· unū ad mortificandū· aliū ad uiuifi
candū· Moab ex patre originali· cōtraxit uetustatē culpe· et pene· Dauid id est mo
ab· idest iustus in consideratione sue originis· debet metiri duos funiculos· u
nū culpe et aliū pene· unū· ad mortificandū motus carnalis cōcupiscentie·
aliū ad mortificandū carnis· ad penalē· scilicet macerationē· ꝑ quā uenit ad anime ui
uificationē· Mortificare enim debemus membra nostra super terram· lacrime eius in maxillis eius·
In maxillis est pulchritudo· Maxilla est anime cōsciā· unde omnis gloria filie regis ab intus
cōsciā· Et paulus· Gloria nostra hec est· testimonium conscientie nostre· Sed lacrima debet esse
anime peccatricis· consciā· Non est qui cōsoletur eam ex omnibus caris eius· Illi scilicet qui uidebantur
cari carnis· scilicet affectus carnales et demones· qui quasi cari sunt· cū plura promittentes
blandiuntur· Isti potius inuitant animam ad ridendum· quam ad lugendum· cū tamen dicatur
Ve nobis qui ridetis quia plorabitis· Demones prouocent eam lugere· quia anima non est in
peccato· iam non est sua· Quando anima est in peccato diabolus spernit eam· Vnde iob de vehemoth· Sper
nit quasi lutum· Aurum sapientes huius mundi· qui lutum reputat· quia serui sunt· Omnes
amici eius spreuerunt eam· Amici anime falsi· et fallaces demones qui detruserunt ani
mam· in lacum miserie· et in lutum fecis· spernunt eam illos etiam quos maiores uidet et
preminentiores in uirtutibus; a uia ueritatis declinare moliuntur· vnde de diabolo
dicit dominus ad iob· Absorbebit fluuium et non mirabitur· et habet fiduciam quod iordanis
influat in os eius· Et item· Struet sibi aurum· quasi lutum· quia uiros sapientes quos
malitie sue incorporat· quasi lutum spernit· quia etiam inpulsus ualidior surgit· Pharao
dimissis persequitur israelem· Diabolus cōtemptus surgit in scandala· Migrauit iu
das propter afflictionem et multitudinem seruitutis· Huic sine persoluit Simel· quod
interpretatur plenitudo· quia propter plenitudine peccatorum suorum· captiuati sunt· et cum af
fligerentur de loco ad locum migrabant· sed nusquam inuenientes requiem· ab omnibus
angustiabantur· Allegoria· In plenitudine temporis· idest in plenitudine gratie· Mi
grauit iudas propter afflictionem et multitudinem seruitutis· Quia prima ecclesia in primo statu persequentium
tyrannorum· propter nimias afflictiones migrauit de iudeis ad gentes· sed cum se
curitate habitare inter gentes· hereticorum inuasionibus; male afflicta· non inuenit re
quiem· quia secundus status fuit hereticorum persecutio· Deinde omnes persecutores apprehende
runt eam inter angustias· quia in tertio statu qui nunc est· plurimi fratres ficti· et decius
ecclesiam dei persequuntur· et fideles angustiant· Moraliter· Migrauit iudas· Vnde per
scribitur huic sine Simel· idest plenitudo· quia plenitudo diuitiarum et abun
dantia bonorum temporalium· multos migrare facit de uirtutibus; ad uitia· Iuxta
illud· Incrassatus impinguatus dilatatus· Itaque de uirtutibus; ad uitia· de malo
in deterius migrauit iudas· idest anima confitens· Duplex est confessio·

Confessio pecti · cofessio laudis. Vn̄ in psalmo · Confitebimur tibi deus · confessio pecca
ti · cofitebimur tibi · confessione laudis · et sic inuocabimus nomen tuum · Aīa post
confessionē · plimū formidat pondus peccatorum · et eius · et sic ppter formidinē
afflictionis · et multitudinē laboris uirtutum uia cito deserit · et pristinis libi
dinib; implicata · de uitiis adiuta facit transmigrationē · aspa enim ē sapia · et n̄ ha
bebit eam excors · et sic aīa habitat int' gentes · idest pcca · n̄ inuenit requiē ·
Vn̄ ieremias · Seruietis diis alienis · qui n̄ dabunt uobis requiē · die ac nocte ·
q̇ sucubunt uitiis · et etiam publicis negotiationib; · seculi · grauius affliguntur
et in sollicitudinib; suis requiem n̄ inueniunt · qr ipi qi mare feruens · qd
n̄ quiescit · qr n̄ est pax impiis · dicit dn̄s · Oms hostes eius apprehenderunt eam ·
scil; · Caro mundus · demonia · Caro psequitur · quia concupiscit aduersus spm̄ · vo
luptas carnis inimica ē anime · Vnde boetius · Quid de uoluptatib; · quarum
appetitus · plenus ē anxietate · Satietas u̇ mater penitentie · Et salomō · libidinis et
uinum · si consideraueris · uitia primesces · Cum diuitiis iniungitur penitentia · uidet sibi
grauem · migrat uim ad uitia · et tanto maior ē labor in peccatis facientibus · qm̄ in
bonis · Mundus psequitur · qr uarie sollicitudines huius seculi · infinitis angustiis
affligunt animā · iuxta illud salomonis · Vie impiorum complantate sunt lapidib; · et
in fine eorum inferi · et tenebre · et mors · Vn̄ in euangelio marci · inuenitur · qd de
moniacus concidebat se lapidib; · idest secularib; negotiis · se miserabiliter affli
gebat · Vn̄ etiā illi reprobi · qui introducuntur tamquam loquentes de penis su
is · cum aliis; dicunt · Salomon · Lassati sumus in uia pditionis · uias difficiles a
bulauimus · et uiam dni ambulando ignorauimus · Demones psequuntur aīam · et eā
apprehendunt firmiter · et subito int' angustias · Nota qd dr̄ int' angustias · qa
anima semp circumdatur angustiis · et demonum insidiis · Vn̄ qr undiq; sunt
angustie ad supnum confugiendum est auxilium · qd notatur in psalmo · Tu es
refugium meum a tribulatione q̄ circumdedit me · Sic uallata refugium non
inuenit · q̄ a supna uia dī · ad libationē ipius nititur · Vie syon lu
gent · Vn̄ prescribitur huic sine deleph · qd interpretatur tabularium · qa
plangitur domus illa · q̄ facta ē de tabulis cedrinis · idest eccā q̄ constructa est
de tabulis cedrinis et imputribilib; · Allegoria · Sine deleph pscribitur · qr plan
gitur domus idest eccā · q̄ constructa ē ex tabulis cedrinis et incorruptibi
lib; · idest uiris sciis et religiosis · qui aridi sunt ab humore concupiscentie ·
Sunt in eccā duo genera hominum · plati et subditi · Platitria debent subditis ·
tpale subsidium · pdicationis uerbum · et boni opis exemplum · Vn̄ petro
dr̄ ter · Pasce · pasce · pasce · tpali subsidio · pdicationis uerbo · boni opis
exemplo · Secundum hec tria officia · triplici hic censentur uocabulo · plati
dr̄ enim uia · quantum ad infirmos · quib; debet subuenire tpali sub

sidio · uel bu̅sitio · quia cu̅ pauperib; difficilia sunt loca et periculosa · Prelatus debet
esse uia · idest sustentamentum · et solatiu̅ egenoru̅ · Dicitur etia̅ porta · quo ad pre
dicationis officiu̅ · per quem ingressus est ad regna celoru̅ · Dicitur sacerdos qui sacer dux · quia
uia̅ salutis et uite eterne · prebere debet infirmis · et insipientib; bone conuersationis
exemplo · S; antiquitus nabugodonosor · etia̅ prelatos eccl̅e in captiuitate duxit
peccorum · unde dicitur · uie syon · sicut dicitur ecclesia militans · et eccl̅e triumphans · Secundum quod
dicitur ecclesia militans · dicitur specula a specto · Sic enim uidemus per speculu̅ et in
enigmate · et c̅ · Secundum quod dicitur eccl̅e triumphans · dicitur speculatiua specula · qui in subli
mi posita · Sequitur · Eo quod non sint qui ueniant ad sollempnitatem · scil; sollempni
tate triumphantis eccl̅e · Dies iudicii quib; dam erit calamitas · et miseria · quib; dam
sollempnitas · Unde · Dies illa · dies ire · et c̅ · Uos qui peruerse agitis · quid facietis in
die sollempni · in die festiuitatis d̅ni · Sollempnis dicitur · a solom quod est commune · sol
lempnis erit in die iudicii · Omnes porte eius destructe · quia peccantib; prelatis
subditi destruuntur · Sacerdotes eius gementes · quoru̅ malo exemplo subditi
corrumpuntur · unde seq̅ · Uirgines eius squalide · hoc est subditi · squalore uitioru̅
suorum sordidati · uirgines dicuntur · quia steriles debent esse in malis operib; · Unde apostolus
Despondi enim uos uni uiro · uirginem castam exhibere Christo · Et ipsa oppressa amaritu
dine peccorum · Quantum ad moralem intellectu̅ · Hec prescribitur huic sententie deleph ·
quod interpretatur tabulariu̅ · quia plagatur domus hec · idest conscientia uite · cuius tabula
ta · idest bona uita destruuntur · Dicitur ergo · uie syon lugent · idest uirtutes anime · que
parate sunt applicare se hominib; · s; homines non capiunt eas · Et ideo lugent eo quod non
sit qui ueniat ad sollempnitatem · hoc est ad contemplationem future beatitudinis · Omnes
porte eius destructe · idest · quinq; sensus hominis · qui destruuntur · quando diabolo succu
bunt · Sacerdotes eius gementes · ratio · quia uidet a peccatis obfuscata · gemere debet et
in anima · uirgines eius squalide · idest intentiones eius uitiose · que solebant esse in
...ib; ornate · Et ipsa oppressa amaritudine · Amaritudo in sacra pagina dicitur pecca
tu̅ · quamuis uoluptas sit seculi · ab amaritudinib; suis dulcedo nuncupetur · Unde
in osee propheta · Exacerbauit in amaritudinib; suis · ad iracundiam me prouocauit · Ista
quod dicitur oppressa · quia peccatu̅ aggrauat · ligat · et excecat · Aggrauat · unde dicitur · Iniqui
tates mee sicut honus graue · et c̅ · ligat quia funiculus peccorum suoru̅ · unusquisque
constringitur · Et alibi · funes peccorum circumdederunt · et c̅ · Excecat · unde nabu
godonosor · dicitur excecasse ezechiam · quia antiquus hostis · etia̅ maiores in ecclesia
et sapientes · ducit in tenebras ignorantie · facti sunt hostes eius in capite ·
Huic sententie prescribitur he · quod interpretatur ista · quia ista sunt iudicia · de
quib; dicitur per moysen in deutronomio · Aduena qui tecu̅ moratur in terra · qui
ascendet super te · ipse erit in capite · et tu in caudam · Reuera populus
iudaicus · est in cauda · et hostes eius in capite · Et inimici eius locupletati

sunt. quia dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius. parvu-
li eius ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis. caldei scilicet. Allegoria. Hostes
in capite eius. quia per prelatorum prevaricationes. inimica ecclesie. id est diaboli locu-
pletati sunt. et ideo parvuli id est minores. ducti sunt in captivitatem ante faciem tri-
bulantis. id est inimici. Moraliter. Tripliciter insidiatur diabolus. In principio
quando intentionem viciat. in medio quando in itinere supplantat. in fine quando illaqueat.
Contra has tres insidias. dominus tria insinuavit nobis remedia. In refectione de
quinque panibus; primo sublevavit oculos. deinde gratias egit. postea fugit in montem
ne raperetur in regem. Per sublevationem oculorum. insinuavit nobis. quod intentio-
nem oculorum erigere debemus ad celestia. Per hoc quod gratias egit. ostendit quod pro omnibus
beneficiis debemus deo reddere gratiarum actiones. Per hoc quod fugit in montem. docet quod hu-
manam gloriam fugiamus. de medio insidiarum diaboli. Unde. In via hac qua ambulabam
absconderunt laqueum mihi. De tertio dixit dominus ad mulierem. de serpente. Ipse insidia-
bitur calcaneo tuo. tu vero conteres caput eius. Et alibi. Ipsi calcaneum meum observa-
bunt. Facti sunt hostes in capite dicitur de primo. Postquam enim viciavit intentionem
anime. inimici eius locupletati sunt. Et tamen sequitur. quod dominus quandoque affligit animam.
afflictio illius. tribuit quandoque illi. Unde. Qui fingis laborem in precepto. Sed cum anima non conu-
ratur quamvis affligatur. propter multitudinem iniquitatum eius. parvuli eius hoc est primi
motus. ducti sunt in captivitatem. miserie gehennalis. ante faciem tribulantis. id est ba-
bylonici vastatoris. Tribus modis circumvenit nos diabolus. Cogitatione. locu-
tione. et opere. Et hoc est. facti sunt hostes eius in capite. id est in mentis cogitatione. Inimici
eius locupletati sunt. quantum ad locutionem. quia locutione multum peccamus. propter
multitudinem iniquitatum eius parvuli ducti sunt in captivitatem. Hoc de opere. Ihesus suble-
vans oculos. docuit nos esse cautos. contra insidias que sunt in fine. Parvulorum enim est
regnum celorum. Quando dominus infligit penam alicui. corrigendo eum. et ipse murmurat.
occasionaliter locupletatur diabolus. Et egressus est a filia syon. omnis decor eius.
Hunc sine pluribus. Vau. quod interpretatur ecce. ac si diceret. precedentibus malis
etiam que sequuntur accedunt. Ierusalem dicitur filia syon. que in arce erat descensio ierusalem. qua
destructa omnis decor egressus est ab ea. Templum destruitur. sacerdotium prophana-
tur. Quare? Quia principes eius. qui eam debebant regere. facti sunt principes eius
velud arietes. non invenientes pascua. et abierunt absque fortitudine. ma-
cilenti et confusi. ante faciem subsequentis. id est caldei. Allegoria. Filia syon dicitur
ecclesia militans. Syon etiam dicitur triumphans; sed illa dicitur filia eius. quia secundo ordi-
nibus progreditur. quia quasi se conformare. dum in hoc seculo laborat nititur. Ab hac
egressus est omnis decor virtutum. Sed quare hic? Quia principes eius. id est prela-
ti ecclesie. facti sunt velud arietes non invenientes pascua. Revera ipsi deberent esse
arietes. quia utriusque testamenti auctoribus. qui gemino cornu debent eccam

defendere et sanctas mancos fortiter impugnare. sed miserabiliter plangendum est quod plu
rimi eorum illiterati in monte sacre pagine feracissimo pascua non inveniunt et ideo
abierunt de loco ad locum evagantes inutiliter. Absque fortitudine bonorum operum
ante faciem subsequentis, id est diaboli, qui non solum expectant immo preveniunt sug
gestione insidiantis inimici. Moraliter. Egressus est ab anima omnis decor, id est prima
que pulchritudo anime est. Unde bene coniunguntur illa duo, confessio et pulchritu
do in conspectu eius. Nota quod dicitur egressus est non ablatus. Auferre enim invite
est, egredi voluntatis. Anime sue decorem nullus potest amittere nisi ex propria volun
tate. Unde dominus in evangelio: Nemo rapit de manu mea. Nisi sponte ceciderit de
manu domini numquam rapietur. Hoc autem fit quia principes eius, id est motus rationis, amisso
decore castitatis non inveniunt pinguedinem interne caritatis, sed absque robore
virtutum vagantur mobiliter ante suggestionem captivitatis. Recordata est Ierusalem di
erum afflictionis sue. Hunc usum plerumque zay quod interpretatur hec, que hic est ultio
divina. quod populus iudaicus cum nollet converti ad dominum graviter est captivatus. Recor
data est Ierusalem in captivitate sua dierum afflictionis sue, quia multociens affligebat
eam dominus periculavit ut contereret. quod quia renuit universaliter percussa est. Sero re
cordata est dierum afflictionis sue et prevaricationis sue et omnium desiderabili
um suorum que habuerat a diebus antiquis, id est omnium beneficiorum suorum que con
tulerat ei dominus in egypto, in exitu de egypto, in deserto, in terra promissionis. Sero in
quam recordata. Cum caderet populus eius in manu hostili et non esset auxiliator et ideo vide
runt eam hostes et deriserunt sabbata eius. Allegorice et moraliter. Ecclesia sive anima tri
pliciter debet gemere. Unde gregorius super marcum in glosa: trinum luctum implere que
consolationem futuram expectat. Gemit ecclesia vel anima pro incolatu huius miserie et te
recordabitur dierum afflictionis sue. Gemit etiam pro peccatis propriis vel alienis et te
recordatur dierum afflictionis sue. Gemit etiam pro desiderio celestis patrie et te recor
datur omnium desiderabilium eius que habuerat pro spe a diebus antiquis. Unde a
postolus: Spe enim salvi facti sumus. et habitura pro spe in diebus novissimis.
Sero tamen gemit, sero penitet ecclesia vel anima cum iam cadit populus eius in manu
hostili de peccato in peccatum, alii in gulam, alii in luxuriam declinant gressus su
os. et iam non est auxiliator quia per subtractionem gratie a deo delinquit. Viderunt eam
hostes et deriserunt sabbata eius. Duplex est irrisio diaboli qua deridet peccatorem sal
iocosa et hostilis. De iocosa dicitur in abacuc: Ipse de regibus triumphabit et ty
ranni ridiculi eius erunt. Item est quod cum sampson excecatus fuisset a philis
teis iusserunt eum adduci ad se ut luderet coram eis. quia cum aliquis
sapiens excecatus est a diabolo factus est ludibrium eius et derident
sabbata eius. De hostili irrisione dicitur de eodem: Ipse deridebit
super omnem munitionem eorum: comportabit aggerem et capiet

eam. Cum enim post confessionem aliquis quasi murat animam suam operibus bonis. dia-
bolus quasi proruens de residuo eius . propter lapsus consuetudinem comportat aggerem .
cumulum temporalis affluentie . uel humane glorie et destruit anime munimentum. De-
ridet diabolus sabbata uirorum . etiam claustralium . quando uidet eos feriare ab exterioribus
negotiis . et contra debitum religionis . coaceruant sibi pecunias . Male enim obseruat sab-
batum . qui non feriat ab illicitis. Si sabbatizas exterius . et interius coinquinaris .
merito deridet diabolus hoc sabbatum. Bonum sabbatum est ab omni malo feriari. Item hosti-
lis irrisio. Quando uidet aliquem ad penitentiam conuersum . irridet eum . quia fragilitatem eius
modica temptatione . scit se posse subuertere . quod potest uideri in pascha . et tunc diabolus
sabbata nostra irridet . scilicet quando ita a malis feriare proponimus. Deridet etiam sabbata
nostra . quia cum in festiuis diebus . debemus exultare in domino . cessamus exterius a cotidianis .
sed interius sordibus operamur . quia ciborum crapula ingurgitamur . immo inebriamur .
Recordata est desiderabilium suorum. Iuxta illud filii Sirac . In die malorum scilicet peccatorum ne
sis immemor bonorum . scilicet predictorum . post peccata . et in die bonorum que consecuta es
in baptismo . et quando diabolo tunc renuntiasti . ne sis immemor malorum . scias quia de facili
potes eadem recidiuando . in peccata in quibus eras . Peccatum peccauit Ierusalem. Huic sine
scribitur heth . quod interpretatur uita . et concordat fini capituli . ubi dicitur . conuersa retrorsum.
Ad hoc enim affligit deus aliquem . ut conuertatur et uiuat. Ad litteram . Peccatum peccauit
Ierusalem . idest grauiter peccauit . Geminatio magnitudinem notat. Propterea instabilis
facta est . migrans de iudeis ad gentes. Omnes qui glorificabant eam primo amici . spre-
uerunt eam . quia uiderunt ignominiam eius . idest destructionem . et confusionem. Ipsa
autem gemens . idest Ierusalem . propter afflictionem . Conuersa retrorsum . idest memor pristine
dulcedinis . ad cumulum doloris . Exiens enim de natali solo . aspiciebat retror-
sum. Allegorice et moraliter . Sicut expositum est conuersa est retrorsum. Dupliciter conuer-
titur quis retrorsum . uel ad dominum . uel ad peccatum . sed diuersis modis . Quando aliquis
peccator conuersus est a deo quasi tergum uertens . unde ieremias . Tergum uerterunt ad me et non
faciem . Et alibi . Erunt aures . me audientes . post tergum uerba mouentis . scilicet
dei. Quando etiam peccatorum penitentiis recordatur . peccatorum preteritorum . conuertitur
retrorsum . Unde maria conuersa . inuenit ihesum . Conuerti ad dominum bonum est . conuerti
ad peccatum pessimum . Sordes eius in pedibus eius . Huic sine scribitur theth . quod
interpretatur bonum . uel bene . quia ibi fit sermo de humiliatione unde in psalmo . bonum mihi
domine quia humiliasti me ut discam mandata tua . Dicitur ergo Sordes eius in pedibus eius .
ad exprimendum laborem . quia non equites . sed pedites . captiuabuntur . uel in signum
doloris sicut legitur de Miphiboseth . qui uenit ante dauid pedibus illotis . bar-
ba non tonsa . ueste sordida . et hoc in testimonium meroris sui . Nec recordata est
finis sui . idest captiuitatis . quam predicabat propheta . Ideo deposita est idest hu-
miliata . uehementer non habens consolatorem . Ut supra sequitur . Vide domine meam

afflictione · quam erectus est inimicus meus · et introducit virum qui verbosior loquens ad
dominum · et ostendens quod inimicus contra dominum ipsum erigatur · Allegoria · Sordes eius
in pedibus eius · Pedes sunt predicatores · qui circumferunt caput suum · id est Christum ·
In huius pedibus non tantum pulvis est qui excutiendus esset · id est veniale · sed etiam sordes ·
id est mortale · Moraliter · Pedes anime sunt affectus eius · qui tangunt terram · id est
terrena · quibus anima innititur · sicut pedibus terram · Reliquum allegoricum est · et morale ·
Facta vero anima non est recordata finis sui · Finis hominis triplex est · finis qui est mors · et finis fu-
turum iudicium · et finis Christus · De ultimo dicitur · Titulus in finem · psalmus David · Impug-
nat nos tripliciter diabolus · Concupiscentia oculorum · concupiscentia carnis · super-
bia vite · Contra hec triplex est remedium · triplicis finis consideratio · Si provocat ad
illicita videnda · per concupiscentiam oculorum · recordare finis · id est mortis · Memento
quod cum interierit homo non sumet omnia · et dicit vir Paulus · Nichil intulimus in hunc mundum
haud dubium nil auferemus · Si provocat te diabolus voluptate carnis · gula
scilicet vel alia · recordare finis id est Christi · qui pro te gustavit acetum in cruce · qui pro te
felle potatus est · qui pro te esuriens quesivit fructum in ficu · et non invenit · qui pro te
pauperrimus · cum esset in turba · circumspexit ut si quis videret eum · et hospitio colligeret ·
sed non invenit · Si ad superbiam te provocat · memor esto finis · id est iudicii · quia iudi-
candus es ante tribunal iudicis · Job · Quid faciam cum iudicare venerit dominus · et cum
quesierit quid respondebo ei · Hec recordatio contra superbiam vite · Desolata est civitas vel
anima · id est humiliata · que primo erat dei · postea facta est ludibrium diaboli · non habens
consolatorem id est paraclitum · Vide ergo domine · Anima tandem redit ad se dicens · Vide ·
Si prestas anime tue concupiscentias · dabis gaudium inimicis tuis · Manum suam
misit hostis ad omnia desiderabilia eius · Huic simile prescribit Ioth · quod inspirat principium
doloris et afflictionis virum · scilicet quia gentes ingresse sunt in sanctuarium dei · Merito ergo plan-
git propheta hostis id est caldeus · misit manum suam ad omnia desiderabilia eius · quia templum
destruxit · sacerdotium prophanavit · quia vidit dominus gentes ingressas in sanctuarium dei
de quibus tu preceperas ne intrarent in ecclesiam dei · Iudei gentibus asseverabant · et propter conta-
minationem ducebant in ecclesiam dei · cum tamen prohibitum esset ne intrarent ecclesiam · Vel aliter gen-
tes · id est prelatos ingressi · in sanctuarium dei · qui non essent digni intrare in ecclesiam mi-
Quod nimis est propter confederationem illam · unde dominus permisit eos affligi · vel captivari ·
vel gentes dicuntur ritu gentium · vel gentes dicit videos ipsos · gentiliter viventes · Si-
cut dominus alibi dixisse invenitur · Pater tuus amoreus · et mater tua cethea · Allegori-
ce · moraliter · Hostis id est diabolus · misit manum suam ad omnia desiderabilia eius ·
id est ecclesie · scilicet prelatos · vel anime virtutes · quia vidit dominus gentes id est prelatos ingredi
in sanctuarium dei · et offerre sacrificium dei · id est mentem hominis · De quibus tu preceperas
o deus · ne intrarent in ecclesiam tuam · Bene dicit intrare non tangere · non est prohibitum
quod primi motus non tangant animam · et pulsent ad ianuam mentis · sed prohibitum est

ne sinamus intrare ad animā . idest penetrare usq; ad consensum . Vn̄ salamō . Anime
tue ne p sequaris concupiscentias suas . Omnis pp̄ls eius gemens . Huic fine plarbr
chaph . qd̄ interpr manus . et concordat huic fine . qr synagoga ppt passionē q̄ ē ei
manus . facta ē uilis . Popl's iudeorū in obsidione ihrl'm . iuxta iosephū tanta fa
me afflictus est . qd̄ p̄ciosa qq; dederit p cibo . etiā n̄ sufficiente ad sustentationē
alt' . Omnis pp̄ls eius gemens . et q̄re pp̄ls ecce dr̄ uulgus ignobile . Ignobiles sr̄
qui celestia despiciunt . et terrena q̄runt . Isti gemunt et q̄runt panē . hoc ē sufficienti
am tpalem . S; nota . Etiam cū gemitu q̄ritur . Vn̄ est qd̄ cū filii isrl' exissent de
egypto . ceperūt desidare porros et cepas . et allia . q̄ oculos manducantiū . uel eti
am intuentiū solent puocare ad lacrimas . Similit' quendam locū dicit grego
rius . Difficultas uite h' . cū luctu agit' . et tamē cū lacrimis amatur . Huiusmodi
ergo homines p̄ciosa dederunt . hoc ē eternorū bonorū p̄mia p cibo . ad refocillan
dam aīam p remomentanea . n̄ reficiente hoīs uoluntatem . Vn̄ dr̄ . Siquis bibit ex
hac aqua . sitiet iterū . qr tpalis affluentia . n̄ sanat hominē s; irritat . Irritamen
tū cupiditatis ē . omīs habundantia tpalis ē . Vn̄ . Quo plus sunt pote plus
sitiuntur aque . Et idō dicit ecca . Vide dn̄e et considā qm̄ fca sum uilis . Mora
lit' . Populus anime . sal; Ratio et intellectus . gemunt p anima peccatrice . q li
cet succubuit captiuitati uiciorum . desidant tam refectionem panis celestis s;
in abiectione sua . dederunt qq; p̄ciosa . idest p̄mium uirtutū . p cibo . idest pro
momentanea uoluptate . Idō dicit anima Vide dn̄e et considā qm̄ fca sum uil' .
Duplex ē uilitas . uilitas abiectionis . uilitas humilitatis . De uilitate abiec
tionis . dicit ieremias . Quā uilis fca es . nimis iterans uias tuas . De uilitate
hūilitatis dr̄ . qlr michol increpauit dauid ludentē an archam dn̄i . qd̄
discoopuisset se et similis factus fuisset scurris . dix' . ludā et uilior fiam . ut
corā oculis dn̄i gloriosior appaream . Ludit quis an archam . qm̄ bn̄ opa
tur . an conspectum dn̄i . et uilis ē in oculis suis . q̄ in consideratione sui . hu
milem se reputat . et sic corā sanctis animab; gloriosus apparet . S; de mala uili
tate hic dr̄ . Facta sum uilis . O uos omnes qui transitis p uiam . attendite et
uidete si est dolor sicut dolor meus . qm̄ uindemiasti me . ut locutus ē dn̄s
in die furoris sui . Huic fine plarbr lamech . qd̄ interpr disciplina . hic enī
p̄cipue agit' de dolore . et tamē bn̄ conuenit huic fine disciplina . Quia ut
ait apls . Omīs disciplina in p̄senti uidet' ē n̄ gaudii s; meroris . Vox est
reliquiarū de ihrl'm . plangentiū de captiuitate sua . de regni destructi
one . de templi pphanatione . et dicentiū unius uoce . tamq̄m unus pro
omib; . qr multitudinis credentiū . debet ē cor unū et aīa una . O uos
omīs q̄ transitis p uiā . et c' . considāte si est dolor sicut dolor meus . qm̄
uindemiauit me in die furoris sui . idest magne uindicte . Et bene

dicit uindemiauit. quia uinea domini exercituum domus israel. Allegorice. Dicit ecclesia. Con-
siderate. si est dolor sicut dolor meus. Vere non est dolor sicut dolor ecclesie. Mirabiliter
& multipliciter plangit ecclesia. tum propter causas. tum propter modum dolendi. Cause sunt mul-
tiplices. scilicet miseria uite. et desiderium patrie. Insuper ecclesia plangit. dum teneros lactat.
auersos reuocat. pigros expectat. peruersos castigat. Modus plangendi mirabilis
immo mirabilior omni planctu. quia in merore suo gaudet ecclesia. in tribulationibus
suis exultat. unde psalmista. Fuerunt michi lacrime mee panes die ac nocte. & ecce
hoc est refectionis. ut lacrima preciosior. ubi planctus mirabilior. quando illorum qui
ibant gaudentes a conspectu concilii. quoniam digni habiti sunt pro nomine ihesu con-
tumeliam pati. Quoniam uindemiauit me. id est uindemiabit in die furoris sui.
id est in die iudicii. qui dicitur dies furoris malis. dies lenitatis bonis. Preteritum
hic pro futuro ponitur. quia diem illum semper debemus habere in cordibus nostris. tanquam pre-
sentem uel preteritum. Vindemiauit dicitur. quia qui uindemiant tollunt racemos. sic
plerique qui sacramenta ecclesiastica suscipiunt. quasi acinum proiciunt inter porcos. unde
in apokalipsi. Misit dominus falcem & uindemiauit faciem terre. & posuit in lacum
eius ciuitatem. Sicut mistice dictum est de ecclesia. hoc secundum hoc quod plangit de
nox reliquiarum. sic mistice potest dici de christo. secundum quod propheta plangit. qui
christi typum gerit. Dicit ergo christus pendens in patibulo. O uos omnes &c. attendi-
te & uidete. id est sollicite considerate. si est dolor sicut dolor meus. Reuera nullus
dolor talis fuit. tum propter amaritudinem passionis. tum propter causam. Pro nobis do-
luit qui nichil in se dolendum habuit. Quoniam uindemiauit me. Sicut in uin-
demia uue tolluntur. & palmites a uite. sic in passione a christo recesserunt
discipuli eius. Unde ipse per prophetam. Elongasti a me amicum & c. & ysaias. Per-
cutiam pastorem & dispergentur oues gregis. Gregorius. Dies passionis dicitur dies
furoris domini. quia quibusdam fuit dies comminationis. quibusdam dies mire
benignitatis. Nota etiam quod dicitur attendite & uidete. Cum enim dominus esset in
cruce. manibus expansis. ulnis brachium dextrum. caput sauciatum inclina-
uit. dexteram sue propiciationis ostendebat illis. quos sanguine suo re-
dimebat. ostendens nobis liuorem capitis. quo sanandi erant. ac si di-
ceret. Considerate filii caput meum. quod pro nobis uulneratum est. spinis corona-
tum. non habens reclinatorium. Nota etiam quod mater christi. inter ipsum & propter illum
quia ipsa mater misericordie adhuc hodie pro peccatoribus orat. O uos omnes & c. qui
transitis per uiam. Sunt quidam qui stant in uia. sunt qui iacent uel se-
dent. sunt qui transeunt. Stant curiosi cum delectatione inspicientes & quasi
admirantes uenustatem huius seculi. Sedent qui fatigati de itinere. qui
pigri & desides. & in bonis operibus negligentes. Transeunt studiosi. qui
alacres stadium currunt. ut brauium recipiant. Ad quos sermonem suum.

dirigit dns dicens · O uos omnes · et c̄ · De excelso misit ignē in ossib; meis · et eru
diuit me · expandit rete pedib; meis · conuertit me retrorsum · posuit me
desolatā · tota die merore confectam · Hunc sine plarbr (?) deu · qd inter cxpis ·
et h interpretatio consonantiam hr̄ · cū allegorico intellcū · Historice · Dns misit
ignē · idest uindictam in ossib; meis · hoc est in illis · qui erant in ossib; me
is · fortitudo mea · Et erudiuit me · idest afflixit me · Expandit rete pede
b; meis · hoc ē subito et inpulse captiuata sum · Allegorice · Dns in die pe
tecostes · misit ignē idest spm̄ scm̄ in ossib; meis idest in aplis · De h
igne dr̄ · Veni ignē mittē in terram · et quid uolo nisi ut ardeat · Et ex
ipis erudiuit me · hoc ex ipis consonat pscriptioni huius · Expandit
rete pedib; meis · idest tribulationib; obiecit · ne uagaret illicite ·
Vn̄ dictū est · Ecce sepiā te spinis · ut sup̄ · Conuertit me retrorsum · Su
prius expositū ē · posuit me desolatā · Moralr̄ · aiā · Dns de excelso mi
sit ignē in ossib; meis · tota die merore confectam · qr peccatrix aiā to
tota die merore consumitur · et p̄ miseria pseruis uite · et p̄ uoto beatitudinis e
tne · Vigilauit iugū iniquitatū mearū · Hunc sine pscribitur nun · qd ī
tps̄ sempiternū · qr sempiternus luctus reputabr̄ · Tangit illud qd in pri
cipio libri dr̄ · Virgam uigilantē ego uideo · Et dns respondit · Bn̄ uidis
ti · qa ego uigilabo sup uerbū meū · ut faciā illud ad inculcationē dolo
ris · qr irremediabiliter · et inconsolabilit̄ plangebat synagoga · Aīt ·
Vigilauit et c̄ · Allegorice · Duplex ē iugum · Iugū culpe · et iugū pene ·
De iugo pene dr̄ · Occupatio magna creata ē omib; hoib; et iugū gue
filiis ade · Est iugū culpe de quo dr̄ · A facie olei · sps · s · cōputrescet
iugū · De iugo pcc̄i hic dr̄ · Vigilauit iugū · et c̄ · Si cognoscas pccm̄ ds
ignoscit · Si accusas · ds excusat · Si detegis · ds tegit · Si iugū iniq
tatis dormit ī manu tua · uigilat ī manu dni ad puniendū · Conuo
lute sut · H̄ explicit̄ attenditur · Quod conuolutū · ligatur · qr pccm̄ li
gat ut supius dcm̄ ē · Item qd conuolutū · prim latet · prim patet · ita
peccor cū quedā pccā uidat · omia n̄ euoluit · Vn̄ augustin̄ · In tene
broso obliuionis uelamto · Item qd inuolutū totū conseruatur · et nil
relinquitur · qr omia · etiā minima · in futuro puniendi · Vn̄ misi
clamabit · Vias difficiles ambulauimus · et c̄ · Et inpositē collo meo ·
Ecce collū sut plati uel pdicatores · qui mbra capiti xpo pdicationi
b; coniungunt · et si non faciunt iniquitates · conuoluuntur sup collū ·
Vn̄ in canticis · Gene tue sicut turturis · idest castitatis · et ad exem
plū apparē · Debet eciā ēē collum ornatū · sicut monilia · Quia n̄
solū debet ēē casti · s; etiā monere castitatē · Quantum ad aiam ·

peccatrice imposite sunt collo meo libero arbitrio quod collum vocatur. et superiora eo iungit inferioribus; quia omnia peccata imputantur libero arbitrio. De quo non potero surgere supple sine gratia domini sublevantis. Hinc est quod dominus semper in curatione infirmorum manum imponit. Abstulit omnes magnificos meos dominus de medio mei vocavit adversum me tempus. ut contereret electos meos. Hinc sive pluribus samech quod interpretatur adiutorium. ad significandum quod dei carebat adiutorio. Allegorice. plangit ecclesia. Dominus abstulit omnes magnificos meos. idest prelatos bonos de medio mei. Bonus prelatus debet esse in medio subditorum. tripliciter pro reputatione humilitatis. unde dicitur. Rectorem te posuerunt noli extolli. sed esto in illis quasi unus ex illis. in ecclesiastico. debet esse in medio pro consideratione summi iudicis. sicut aliis preponitur. ita agnoscat supernum iudicem sibi preponi. Debet esse in medio pro rotunditatem itineris ut nec ad dexteram nec ad sinistram declinet. ut communis sit divitibus et pauperibus. nec personam accipiat. Unde levitis dicitur. Transite per medium castrorum. Et contereret electos idest illos qui electi videbantur. Moraliter. planctus est anime peccatricis dicentis. Dominus abstulit omnes magnificos meos. de medio mei. idest illa que magnificabant me idest virtutes de corde. quod in medio hominis est. Quia omnis gloria filie regis abintus. Que in corde sunt. vel magnificant. vel coinquinant hominem. Vocavit adversum me tempus. ut contereret electos meos. idest opera que elegeram. Sed nota quod dicit. vocavit tempus. per hoc innuit quod dominus erat temporis. et servus bonus festinat obedire domino suo. Sic tempus vocatum non differt obedire domino suo. Torcular calcavit dominus virgini filie Iuda. Passio domini dicitur torcular. quia sicut in torculari vinum exprimitur. sic de Christo qui est vera vitis. sanguis emanavit. qui sub forma vini cotidie immolatur. Ante passionem Christi omnes stinebant lectulos in tenebris. sed in passione Christi facta est divisio bonorum et malorum. boni enim sursum mali vero deorsum tendunt. Sicut in torculari dividitur vinatium a vino. et abiecto vinatio. vina reponuntur in cellario. sic corpora sanctorum separantur. et anime reponuntur in aulam domini. Ad litteram. Iudei qui Christum crucifixerunt. ideo destructi sunt. unde sequitur. Virgini filie Iuda. idest ad detrimentum synagoge. Allegorice. Torcular dicitur passio domini. ut supra. Verbum: Torcular calcavi solus. et de gentibus non est vir mecum. Torcularia. etiam dicuntur passiones martirum. unde in quibusdam titulis psalmorum in fine. pro torcularibus. quod ad eccam dicitur. Virgini filie Iuda. idest ad commodum. vel incommodum. quia quibusdam ad commodum. quibusdam ad incommodum fuit passio Christi. Moraliter. torcular significat penam temporalem. per quam dividuntur boni a malis. sicut in torculari vinum a vinatio. quia per tribulationem iusti probantur. sicut aurum per fornacem. Et ideirco ego plorans et deducens oculus meus aquam. Hinc sunt

pleribitur a yn · qd interpr fons · uel ocls · Queq sequitur in hoc capitulo · totu e ad do
loris expressione · Quia consolator idest sps sanctus · dicit aia · longe factus e a
me · qr debet eam conuertere Conuertens aiam meam · Facti sunt filii perditi · idest bo
na opa q prius fecit mortificata sunt · Salomon · Quia inualuit inimicus · De
hoc dr · Cogitatus psciẽ aufert sensum · et infirmitas grauis · sobriam reddit
animã · Que prius erat ebria · Cogita q sit pena reproborum · et tunc aufers
sensum · Expandit syon manus suas · n est qui consoletur eam · Mandauit
dns aduersu iacob · in circuitu eius hostes et · Facta e ierlm qsi polluta menstru
is int eos · Huic usui pleribr phe · qd interpr oris · et plangit ierlm more
parturientis · qr qd ore no potest exprimere · manuu expansione supplet ·
et ita pr magnitudine doloris · expandit syon manus suas · no e qui con
soletur eam · Mandauit dns hoste in circuitu eius · In syon sunt hostes dno
permittente · Moralr · Notandu qd aia duobz modis hic censetur · Iacob · id
est supplantatrix · et syon qd speculatrix · In eccla enim sunt actiui et contem
platiui · qui luctantur et contemplantur · Speculatrix dr eccla · et aia a speclo ·
et a specula · Vn · ysa · Statue tibi et speculã · et c · Anima debet speculari
ad orientem · idest timere futuru iudicium · et dicere · A iudiciis enim tuis no de
clinaui · et ad occidentem · idest erubescere p pcco · et dicere · Peccatum meum contra me
e semper · et ad austrum · idest considerare quanta ds fecit p nobis · qr mortuus e
et resurrexit p nobis · et ad aquilonem idest timere insidias diaboli · qr diabo
lus aduersarius nr et c · Et hoc est · Expandit syon · Eccla uel iustus loquitur ·
et more parturientis pre dolore · Paulus · Filioli mei · quos iterum parturio · In
psalmo · Ibi dolores ut parturientis · Et bn pleribr he · qr sic manuum ex
pansione supplet · qd ore exprim no potest · Manuum idest opm · sicut dare
elemosinam · Vn gregorius · Conclude elemosinam in sinu pauperis · et ipa
exorabit p te · Mandauit dns aduersu iacob · In circuitu e obsessa ciuitas
nra · ab hostibz · hec ciuitas ht quinq portas · scilz quinq sensus · et ex
quo in circuitu sunt · supius fugiendu est ad dnm · et nil restat · n ut
supnu qram auxiliu · Vn iosaphat in paralipomenon · Cu ignoramus
quid agere debeamus · hoc solu residui habemus · ut oclos in te dirigamus · Vn
Tu es refugiu meu a tribulatione · et c · Facta e qsi polluta menstruis
int eos · P hi notat inmunditiam uiciorum · Iustus est dns · qr os eius · ad i
racundiam puocaui · Audite obsecro uniuersi ppli · et uidete dolorem meu ·
uirgines mee · et iuuenes mi abierunt in captiuitatem · Huic usui pleribr
sade · qd interpretatur iusticie · qr statim subiungit · Iustus est dns · Ierlm
agnoscens peccatum sic loquitur · Iustus e dns · qm os idest filium ad ira
cundiam puocaui · Os enim pris · filius eius dr · Vn · Osculetur me osculo

ons sui. bn dicat osculo ut maior ingratitudo noteretur. cu ille qui tot et tanta
passus. ad iracundiam provocatur. obsecro universi populi. Prius dixerat. audite om
qui transitis per viam. modo dicat omnis populi. prius dixit virgines eius squalide. modo dic
virgines mee abierunt in captivitatem. Ecce profectus lugentium. Per hoc notat
quod quantomagis homo luget. tantomagis lugendum videt. De anima. Juvenes et
virgines. idest bone cogitationes. Juvenes idest animi affectus robustio
res. abierunt in captivitatem babylonici vastatoris. quando anima est in pecca
Vocavi amicos. Huic sententie preibitur caph. quod interpretatur vocatio. Unde statim
Vocavi amicos. Ecclesia vel anima. Moraliter. Ecclesia duos elegit amicos anima
carnem et mundum. qui eam deceperunt. Caro decipit. quia illicita attrahit. Si
sapit anima. carni respondet quod ipse filie sue respondit ethiops. filia de
cepisti me. sed decepta es. quia affligam te. Mundus decipit. quia fallax equus
ad salutem. idest habundantia temporalium. Decipit etiam. quando ad ollas egypti
frequentissime ipsius memoriam reducit. Unde ysaias. Baculus egypti. baculus
arundineus. perforavit manum innitentis super se. Egyptus idest habundantia
lis. fragilis est et perforat manum innitentis super se. quia homo cum innitetur non sumet
mito afflicta sum. quia sacerdotes mei. et senes mei. qui me debent pascere spi
liter. in urbe consumpti sunt fame. ubi divini. facti sunt velut arietes non
invenientes pascua. ut supra dictum est quia quesierunt sibi cibum. non spiritualem. sed corpora
lem. ut refocillarent. non ut satiarent animam. idest carnalitatem vel anima
litatem. quod supra expositum est. Vide domine. Huic sententie preibitur res. quod interpretatur ca
pitis. quod in medio sententie patet. ubi dicitur. Subversum est cor meum. idest mens
que dicitur cor. quia ipsa est principalior pars hominis. Ibi enim plangitur non solum exteri
or. sed etiam interior afflictio. Ad litteram. quod dicitur veniunt more prurientis. ut
supra dictum est plangitur. Foris interficit gladius. quia persecutores extrinsecus occiderunt
et intus civitatem fames. Allegorice. Venter conturbatus est. idest infirmiores
sed in ecclesia cor subversum est. idest fortiores. Foris interficit gladius et do
mi mors. Hoc est quia exterius per manifestos persecutores. Interius per falsos fratres
affliguntur. Moraliter. Venter conturbatus est. hoc est sensualitas. Unde dicitur con
turbatus est. et non turbatus. quia duplex est ibi turbatio. cum primus motus cogitationis
initiatur. et usque ad consensum progreditur. Cor subversum est. et ratio. quando que debu
bet dominari. fit pedissequa voluntatis. Foris interficit gladius. et domi
mors. Sicut est duplex est temptatio. carnis interior. mundi exterior. gladius foris
et mors anime intus. utrique succumbit anima peccatrix. Audierunt quia ingemisco. Huic sententie preibitur syn. quod interpretatur dentium. quia in dolore et miseria sepe
fit stridor dentium. Allegorice. Moraliter. Jerusalem ecclesia vel anima audierunt
quia ingemisco. Dentes sunt predicatores ecclesie. Unde. Dentes tui sicut greges

tonsarum ascendentium de lauacro. Predicatur ideo dicitur dens. quia sicut dente fir matur cibum. sic uox predicatoris debet informare auditores. Dente etiam inciduntur cibaria. et minuuntur. ita predicator per minutionem penitentie debet incidere. idest separare bonos a malis. et postea comminuere. hoc est frequentissime ad bona opera commonere. blandiendo. et cetera. Adduxisti diem consolationis. et fient similes mei. Propheta remedium consolationis denotat in destructione inimicorum dicens. Adduxisti. idest adduces diem consolationis. in hoc quod inimici mei fiant similes mei. idest affligantur sicut ego. Allegorice. Ecclesia predicens uindictam inimicorum ait. adduxisti idest adduces diem consolationis. idest inimici mei affligentur eternaliter. sicut affligor temporaliter. Dies iudicii dicitur consolatio bonis. desolatio uel ira malis. Ingrediatur omne malum coram te. Huic sententie preescribitur thau. quod interpretatur signa. Queritur quare thau ponatur ultima in hebraico alfabeto. quare etiam lamentationibus apponatur. Ad quod dicimus. Quod thau formam crucis exprimit. et bene interpretatur signa. pluraliter. et non signum. Cum enim habeant. uiginti duas litteras. et totidem libros. bene ultima preponitur thau. quia quecumque scripta sunt in libris ueteris testamenti. signa fuerunt dominice passionis. quecumque in illis prefigurabantur. completum est in ecclesia. Hec in cognitione lamentationibus apponitur thau. secundum ezechielem qui uidit uirum uestitum ueste linea. cui dominus precepit quod transiret per medium ciuitatis. et scriberet thau in frontibus lugentium. dolentium. et merentium. Postea sequebantur et alii. quibus preceptum est quod percutient omnes illos. qui non haberent scriptum thau in frontibus suis. Vir ille induitus linea ueste xpistus est. Sicut uestis linea. multis tonsionibus perducitur. ad candorem. sic caro xpisti. post multas passiones. est glorificata. lugentibus et merentibus prescribitur thau. et nisi quis peccata sua planxerit. exterminabitur. scilicet horrendum est. Sequitur. A sanctuario meo incipietis. Huic sententie ideo. quia in multitudine gemituum finitur. bene prescribitur thau. Ingrediatur omne malum coram te. Hec sequuntur precedenti consonanter. et uindemia eos sicut uindemiasti me. Ecclesia uel anima. ac si diceret. affliges eos eternaliter. qui me affligunt temporaliter. Multi enim gemitus mei. et cor meum merens. Multi sunt gemitus anime peccatricis. Debet enim gemere magnitudinem peccati sui. et multitudinem peccatorum. unde dauid. Miserere mei deus. secundum magnam misericordiam tuam. et secundum multitudinem et cetera. Notat quod necessaria est magna misericordia. ubi magna miseria. ubi dicit. multitudinem miserationum tuarum. notat multitudinem peccatorum. Per hoc quod dicit iniquitatem singulariter notat peccati magnitudinem. ... ma est iniquitas. scilicet multiplicitatibus inuoluta. Aleph.

Secunda

Quomodo obtexit. Sicut processit in prima. In prima lamentatione. sic procedit in secunda. secundum ordinem alfabeti. metrice sicut dictum est. non quod iude ueller. scilicet quod uelit notare. quod humana sapientia seruit diuine. et philosophica. et que per mes

clausulas · h omnia dicta sunt supius · Et notandum quod elementa coniungantur multociens possunt diuisa designare · Verbi gratia · aleph interpretatur doctrina · beth domus · deleph tabularum · Gimel plenitudo · Doctrina ergo tabularum est legis plenitudo · id est ornatus · et hoc est. Quomodo · et cetera. obtexit ea meroris · in furore · id est in magna uindicta · filiam syon · id est iherusalem · piecit de celo in terram inclitam · Sicut enim dominus de celo respicit fideles · ita de celo pic[it] infideles · Et h[oc] est terra inclita · quia prius fuit inclita · Non est recordatus · scabelli pedum suorum · Dominus sedet super cherubyn · et inter duo cherubyn erat propiciatorium · in quo gloria domini apparebat · scabellum pedum erat archa · Dicat ergo iherusalem · Eum me destruxisti · non eras memor arche · Ad litteram ita est prius notandum · quod ieremias eodem utitur principio in tribus alfabetis · Quomodo sedet · et cetera. Quomodo obtexit · et cetera. Quomodo obscuratum est · et cetera · et sic multiplicabatur dolor suus · Per hoc ostenditur quanto dolore debeant lugere prelati peccata primorum. Allegorice · Moraliter · id est · Quam iustus uidet peccatum quo anima inuoluitur sic loquitur · Quomodo obtexit et cetera. Triplex est caligo · meroris · peccati · et ignorantie · Similiter hec dicit iob · Quare data est misero lux · postea subiungit · uita hiis qui in amaritudine sunt · Viro cuius abscondita est uita · quem circumdedit dominus tenebris · ualet caligo meroris · Vnde gregorius · frequenter fit · ut impius fletibus etiam gaudium · claritas erumpat · et mens que in tempore ceca iaceat · suspiriis uegetata conualescat · Terra israel appellantur · quorum conuersatio in celis est · Proicere in terram inclitam israel · est subtrahere celestem gratiam · Non est recordatus scabelli pedum suorum · Pedes domini sunt pauperes · quorum scabellum pedum sunt sustentantes pauperes · Sed ut ait ezechiel · postquam fecit quis iniquitatem · omnes elemosine tradentur obliuioni · Beth · Precipitauit dominus nec pepercit omnia speciosa iacob · destruxit in furore suo munitiones uirginis iuda · deiecit in terram · polluit regnum et principes eius · Ad litteram patet moraliter · Omnia speciosa · id est anime uirtutes · precipitauit dominus quando est humilior · destruxit munitiones id est uirtutes · frequenter dominus in libro isto dicitur deiecisse in furore · per quod notatur grauitas peccati · Cum enim ille qui mitis est · et misericors natura · prouocatur ad iram · non sine magna causa fit · ut uideatur quasi coactus propter iniquitates hominum · exercere uindictam · Vnde iob · Quare mutatus es mihi in crudelem · Munitiones eius deiecit in terram · quando anima inclinatur ad terrena · tunc destruuntur munitiones eius · polluit regnum id est motus cordis · et principes id est bona opera · Gimel · Confregit in ira furoris sui · omne cornu israel · auertit retrorsum dexteram suam · a facie inimici · et succendit in iacob quasi ignem flamme deuorantis in gyro · Moraliter · Confregit omne cornu · Cornua appellant uirtutes · Et quare · Animal enim sine cornibus nascitur · sed potens est habere cornua · id est nascitur homo sine uirtutibus · sed per gratiam habilis est ad habendum eas ·

Quartus decimus ·

et uirtutib; debem⁹ nos defende a demonib; sicut aialia cornib;. P cornu intel
lige gratiam operantem. p dextram gratiam cooperantem. utraq; enim e necessaria. Et
succendit in iacob. Allegorice. Dns succendit. id est succendi pmisit. in eccla
igne luxurie. concupiscentie. auaritie. qui deuorat omns in gyro. scilicet
magnos et puos. Vn ieremias. A minori usq; ad maiorem. omns auaritie student
et a pha usq; ad sacerdotem. omns faciunt dolum. Moralit de aia. Ignis luxurie
et concupiscie deuorat aiam in gyro. qr in circuitu impii ambulant. Et alibi
in ecclastico. Precordia fatui. qi rota carri. et cogitatus illius. qi axis usatilis.
Carnu semp studet. ita auarus. Quanto plura possidet. tanto plura cupit.
et semp murmurat. De ioseph. Tetendit arcum suu. qi inimicus. firmauit dextram
sua. qi hostis. et occidit omne qd pulchru erat uisu. in tabnaculis filie syon. ef
fudit qsi igne indignatione suam. Arcu pugnat eminus. gladio comi
nus. Quqz pcutit dns ut corrigat. ut pr ut occidat. qi inimic⁹. qui solebat
ee amic⁹ dicens. Inimicus tuis ero inimic⁹. et affligam te afflictione: id est que fact⁹
e inimicus. Vn ieremias. plaga inimici pcussi te castigatione crudeli. P arcu uel
ligit dies iudicii. que dicit dns tetendisse insignu ire comminationis. qr semp n
me debem⁹ futuru iudiciu. et hre p oculis. qd bonis erit qi amic⁹. malis u qi
inimicus. P gladiu quo comin⁹ pugnatur. eunde diem intelligim⁹. que semp p
oculis hre debem⁹. Sequit. Pcipitauit dns isrl. h est laycos. menia id est clicos.
destruxit municiones. id est maiores ecce. Moralit. P isrl. aia intelligit uidens
deum. P menia tenui uirtutes anime. Effudit qi igne indignatione suam.
Nota qd dixit. Effudit qd liquoru est. P igne sgtur tribulatio q urit. p effu
sione lacrimaru. effusio q abluit. Vn dr. Effunda i conspectu eius oronem
mea. et c. fructuosa e lacrimosa depcatio. Vn gregorius. frequenter fit. ut impus
fletib;. intim gaudiu claritas erupat. Factus e inimic⁹. Precipitauit israhel.
Precipitauit omia menia eius. Pcipitauit dissipando municiones ei. et re
pleuit in filio iuda. humiliatu. et humiliata. hoc e utrumq; sexu destruxit. Mora
lit. humiliatu. et humiliata destruxit. id est motus rois. et sensualitate plene
humiliauit. qn aia ad tiena inclinatur. ro humiliatur. et etia sensuali
tas. Dissipauit qi ortu tentoriu suu. et demolit⁹ e tabnaculu suu. Ad litte
ra. Tentoriu uocat. idem qd e tabnaculu. s; tabnaculu uocat templu. Du
pliciter legit. demolit⁹ e tabnaclm. id est tam leuit. ac si de orto eradicarentur
hrbe. uel arbores. Obliuioni tradidit dns. festiuitate. et sabbatu. in obpbriu.
et indignatione furoris sui rege et sacerdote. Allegorice. Duplici uocabulo
censetur eccla. pter duos ordines ecce. actiuos scil; et contemplatiuos. P tento
riu signatur contemplatiui. p tabnaculu actiui. Vn balaam. Quam pul
chra tabnacula tua iacob. et tentoria tua isrl. Utrumq; est militantium

114
115

et peregrinantium · quia nos qui uiuimus et peregrini sumus · deo militare debemus
sicut iob · Militia est uita hominis super terram · Duplex est ortus bonus · qui est delicia
rum domini · et congregat fidelem animam · De quo in canticis · Surge aquilo · id est diabo
le · et ueni auster · Deus ab austro ueniet · perfla ortum meum et cetera · Est et ortus malus
deliciarum huius seculi · id est dyaboli · de quo dicitur · Quod cum uideret loth uallem sodome
et gomorre · uocauit eam ortum paradisi · Dicitur etiam in libro regum quod achab impiissi
mus rex uineam nabaoth · uoluit conuertere in ortum · achab · id est diabolus · uine
am · nabaoth christum · quia diabolus ecclesiam uel animam machinatur trahere in ortum
deliciarum huius seculi · De his delitiis ait iacobus in epistola canonica · Epulati
estis in conuiuiis uestris · et in luxuriis uestris enutristis corda uestra · hii sunt conui
tes sine timore · semetipsos pascentes · De utroque orto potest legi · Allegorice · pri
mo sic · Dissipauit dominus ecclesiam prius existentem que ortum deliciarum domini · uel sic
demolitus est ecclesiam · que ipsa terra est que ortus delitiarum diaboli · quia peccatis exigentibus
destructa est ecclesia · Nota quod bonus est ortus · christus ortolanus · Maria enim cum primo ui
dit christum resurgentem · putauit eum esse ortolanum · et reuera sicut ait expositor ortola
nus erat · Ortolanus tria facit · Eradicat · plantat · et rigat · Que omnia christus fecit
in maria magdalena · Rigauit · quando quesiuit quid ploras · Non enim hoc dixit ut fle
tum compesceret · sed ut per memoriam passionis lacrimas adaugeret · Postea plantam mor
tilem dubietatis sue ex animo extirpauit · cum dixit maria · ac si diceret · Recognosce
uiuum quem putabas mortuum · Deinde in corde eius plantauit · cum dixit · Noli me
tangere · nondum enim ascendi ad patrem meum · ac si diceret · prius me crede equalem patri
et me esse deum · ante quam me tangas · Et sic in fide plantata germinauit uerbum
leticie · cum christi resurrectionem discipulis annuntiauit · Item · Sicut ortolanus quandoque
plantat arbores · quandoque trunco arboris ignobilis inserit surculum arboris generose
et conualescat · sic et ille uerus ortolanus · in suo orto · id est in anima iusti · quandoque plantat
nouellas plantationes · que fructum bone operationis · in tempore suo reddunt · quandoque pre
ciso peccato · in trunco uetustatis · inserit surculum egregie nouitatis · Ubi gratia
que amputatur peccatum in corde hominis · deus per gratiam suam superinserit peccati erectati
onem · et hec quidem insitio amicabilis est deo · et planta peccati germinet in conscientia
penitentis · propter hos duos modos plantationis · Duobus uocabulis censetur
hic anima · scilicet tentorium · et tabernaculum · Sequitur · Obliuioni tradidit dominus in syon
festiuitatem et sabbatum · Quia ut ait ezechiel · cum iustus auertit se a iusticia sua
omnes iusticie eius obliuioni traduntur · Regem et sacerdotes · Nos uocat reges · quia nos
ipsos regere debemus · tunc omnia uincere tenebris · Cum potius rex esse fuit · et sacer
dotes · quia nos ipsos offerre debemus hostiam uiuam · sanctam · deo placentem · rationa
bilem oblationem nouam · Ad litteram · Tabernaculum dei templum · quia tamen leuiter
destructum est · quam leuiter tabernaculum de loco ad locum transfertur.

Simile e in ieremia ubi dr. Ecce ego ad te uenio. habitatrix uallis solide et
campestris. Jerlm uallis campestris. quia licet in eminenti loco eet sita. tam
facile capta e. ac si eet sita in loco capestri. Repulit dns altare suu. ma
ledixit sanctificationi sue. tradidit i manus inimici. muros turriu ei. uo
cem dederunt in domo dni. sicut in die sollepni. Allegorice. Altare hic uo
catur xpc. quia sup fidem passionis xpi. uera sacrificia offeruntur. Hoc re
pulit dns ppt peccorum exigentia. et transtulit de iudeis ad gentes. Ma
ledixit sanctificationi sue. idest xpo. qm eu p nobis morti crucis exposu
it. De quo moyses. Maledictus omnis qui pendet in ligno. Xpc etia dr pec
catu. quia ipe fuit hostia p pecco. xpc e maledictu in iiii. quia p nobis male
dictus. idest malo addictus fuit. idest pene. Tradidit i man inimici mu
ros turriu eius. Turres sut ecce. muri apli. qui traditi sut in manus i
nimici. qm recesserunt a dno. i passione eius. Voces dederunt in domo dni si
cut in die sollempni. quia demones gauisi sut de lapsu fideliu. sicut solet fi
in die sollepni. in quo maxie pualet inimic. quia te sumus in teris. in
ludis. i apparatu. et te dat uocem diabolus qm pualet. l; qm pmo acce
dit teptando. silet. vel rena iudi letati sut in passione dni. q fca in
die sollepni idest azimoru est. Et sic ponitur ad expsitione litas. Mo
ralr. Repulit dns altare. Altare e anim sup que offertur do ueru et ac
ceptabile sacrificiu. Vn. Voluntarie sacrificabo tibi. Non e bonu sacri
ficiu n de bona pcedat uoluntate. Hoc altare repulit dns pccis suis ex
igentib; Maledixit sanctificationi sue. idest aie prius scificate. Tradidit i
manus inimici. muros turriu eius. idest opa uirtutu. Voce dederunt
demones. q tribulant me. exultabunt si motus fuo. Item. Cogitauit dns
dissipare muru filie syon. In principio h lrie insinuat maxima di be
nignitas. et ineffabilis ei potentia ul patientia. Quia ut ait salomon. Dis
simulat pcca hominu ppt pniam. Quotiens peccam n stati punit. s;
cogitat dissipare. taqm penitentie nre benignissim expectator. Simil
e in h securi. q ad radice posita e arboris. Quia cu aliquis tenes securi
arbori minat lesione. ipam exigit ut grauius pcutiat. Similit ds uin
dicta sua differt ut acrius ledat et torqat. Tetendit funiculu. Funiculo
res aliqua solet mensurari. Funiculus hic ponitur p mensura. quia pcca puni
ad mensura. Ho au incidit i ppas manus. au i manus dni. aut ds pu
nit au ho. Si ds punit. horrendu e incide i manus di uiuentis. q a
de eo dicit ysaias. In mensura cc mensura. cu adiecta fuit iudicabit eam.
Si ho seipm punit ad mensura pcci debet punire. et iudicare. Vn psal
mista. Potu dabit nobis i lacrimis in mensura. Nec autem manu

sua a portione · hoc maxime timpanum est · quod deus eternaliter punit · luxit que antemu
rale · xpiste dicitur luxisse · quod ut ait ieremias · luxit ipse dominus pro peccatis nostris · Et in ysaia
dicitur · heu · heu · heu · uindicabor de hostibus meis · vel luxisse dicitur pro nobis · quia
facit nos lugere · sicut per apostolum dicitur · Spiritus postulat pro nobis · idest facit nos
postulare · vel aliter per muros intelliguntur prelati ecclesie · qui munire debent ip
sam et protegere · per antemurale doctores sancte scripture · quorum institutionibus ipsi
muri debent fieri tutiores · Moraliter · per murum intelliguntur uirtutes · per an
temurale · opera bona · que quasi lugent in defectu existentia · per miseria anime peccatri
cis · vel muros uirtutes · antemurale opera uirtutum · nisi esset antemurale · cito pos
set ueniri ad murum · ita nisi esset opus uirtutum · libere diabolus · posset uenire ad
murum · Defixe sunt in terra porte eius · Planum est ad litteram · Allegorice · Porte
nostre sunt prelati sancte ecclesie · qui in terra defixi sunt · qui terrenis cupiditatibus absorti
et desideriis temporalibus adherentes inutiles · unde psalmista orat contra hanc defix
onem vel dominus · Eripe me de luto ut non infigar · Notandum dicit porte eius ceciderunt
quod ad ipse eadem uenialem est · sed defixe · Nota quod ualue nobilium duplices solent esse
et ingredientibus late debent aperiri · unam ad dextram · altam ad sinistram · quod
prelati et pastores ecclesie per quos intratur in regnum celorum · die ac nocte in prosperis et
aduersis · aditum celestis nostri · uerbo et opere debent annuntiare · sed una non debent
aperiri sine alia · quod sicut inuenitur in libro regum · abner interfectus est a ioab · quod
in medio porte · per abner intelliguntur mali prelati · qui interficiuntur a ioab · quod
diabolo · in medio porte · idest si tantum uerbo annuntiant non exemplo · Sequitur · Perdidit
et contriuit uectes eius · et principes eius in gentibus · per uectes qui sunt muniti
ones portarum · intelliguntur ipsi prelati · etiam propter aliam causam · Secundum quod uec
tes a uehendo dicuntur · quibus archa uehebatur · et illi uectes erant de lignis se
thim · et erant deaurati · et in anulis aureis · Similiter et prelati debent esse incor
ruptibiles · propter perseuerantiam deaurati · per bone fame operationem · unde illud · luce
ant opera uestra bona · Debent etiam esse in anulis aureis · idest in doctrina euan
gelica · unde salomon · umbilicus eorum · sicut crater tornatilis · et non eget pocu
lis · hec tria sunt necessaria cuilibet predicatori · scilicet uita · doctrina · perseuerantia
a · Reges eius et principes eius in gentibus · idest in peccatis inter gentes · Non
est lex · lex dicitur a ligando · ubi enim minima est uitiorum dissolutio · nulla est li
tium ligatio · ligari non poterat ille demoniacus de quo marcus refert · prophete
prophe eius non inuenerunt uisionem a domino · idest reuelationem spiritualem · unde mora
lis intellectus · Sed per portas · uectes reges et principes · intellige affectus li
beri arbitrium · et motus rationis · Sederunt in terra · conticuerunt senes · filie syon ·
conspserunt capita sua cinere · abiecerunt in terra capita sua · uirgines nostre ·
accincte sunt ciliciis uirgines iuda · et ad litteram · hec omnia signa sunt doloris ·

et magnitudo afflictionis · Allegorice · Senes idest presbiti sederunt in terra · tacens
de sedibus in hentes · et conticuerunt corde · licet ore loquentur · Inutiliter mouentur labia ·
sine laude cordis · Vnde dauid · Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea · Prius dixit ta
cui · quam illud sequatur · dum clamarem · Vbi enim cor tacet · deus pro nichilo laudem clamo
ris reputat · Augustinus · Quid prodest strepitus labiorum · ex quo mutum est cor. Nota
quod hic et alibi in sacra pagina · ecclesia · uel anima · censetur hiis tribus nominibus ·
virgo filia iuda · virgo filia syon · virgo filia ierusalem · in quo tria perpenduntur · scilicet
magnitudo peccati · aditus reconciliationis · erectio spei · et in hoc maxime commenda
tur dei bonitas · quod animam licet peccatricem uocat · ac si dicet ei dominus · Priuilegiata
eras multorum bonorum exhibitione · quia uirginem te creaui · leua ergo oculos tuos
in directum · et uide ubi prostrata sis · memento unde cecidis · penitentiam age · licet enim
fornicata fuis cum multis amatoribus · tamen reuertere · et adhuc uirginem te repu
tabo · In quacumque hora ingemuis · omnium iniquitatum tuarum non recordabor · ubi
habundantior miseria · ibi copiosior patientia · Hinc est quod dicitur in euangelio · quod dominus po
situs fuit in monumento nouo · in quo nondum quisquam positus fuerat · per hoc uidetur
quod non intret dominus in cor hominis ex quo pollutum fuit a diabolo · quod non est
uerum · immo ipse reputat neminem intrasse ex quo uult penitere · et ecce
magna clementia · filiam iuda uocat animam deus · ut ad confessionem in
uitet filiam ierusalem · ut ex ipsa nominis cognitione uisionem pacis desideret filiam
syon · ut per contemplationem interne dulcedinis · ad celestia suspiret · Item quod dicitur
consperserunt cinere capita sua · abiecerunt in terra capita sua uirgines iuda · accincte sunt
ciliciis · uirgines ierusalem · Duplex est cineris conspersio · bona et mala · hieronymus dicit · et fit in sig
num doloris · De bona dicit iob · Assimilatus sum fauille et cineri · Et abraham ·
loquar ad dominum · cum terra sim et cinis · et puluis · In cinere et puluere duplex intelligitur
humiliatio · nature · et culpe · puluis enim de terra est · cinis autem residuum ignis · Per
puluerem intelligitur humiliatio nature · quod quis scilicet reminiscitur · quod de limo
terre factus sit · et ad idem rediturus · Per cinerem intelligitur humiliatio nature
quando quis recordatur · quoniam igne concupiscentie sue auaritie · uel huiusmo
di habuit prius · et in conscientia sua se iudicat peccatorem · Similiter duplex est
cilicium bonum et malum · De malo hieronymus dicit · De bono ait ysaias · Aspergere cinere et cilici
o · et fac luctum sicut unigeniti · idest sicut mater facit de unigenito · Cilicium
fit de pilis caprinum · et cum asperum sit et fetidum · bene dicit accinge · accingi milita
rium est · Illis qui deo militant sunt arma cinis · et cilicium · Illis qui diabolo mili
tant · sunt etiam arma cinis et cilicium · sed alio · et alio modo · quia capita peccatorum aspergu
ntur cinere meroris · et inpietatis · ad damnationem accincti sunt ciliciis · quando peccata
peccatis texentes · fetoribus · et asperitatibus · deputantur · Abiecerunt in terra capita sua ·
idest mentes suas in terrena desidia · humiliauerunt abiectio est uilitatis ·

116

117

Vn̄ ieremias. Quã uilis facta es. nimis iterans uias tuas. Defecerunt p̄ lacrimis o
culi mei. littã patet. Allegorice. Duplex ē luct⁹. bonus & malus. Vn̄ apl̄s. Tri
ticia seculi mortem operatur. que aũ ex deo est penitentia mortẽ n̄ operatur s; sa
lutẽ. Dicat g̊ eccã. Oculi mei idest plati. qui subditos debent illuminare de
fecerunt p̄ lacrimis. idest recesserunt a uo lumine. p impedimentũ tristitie se
cularis. Vel alit̄. Dicat aliquis iustus. Oculi mi defecerunt p̄ lacrimis bo
nis. sicut in psalmo dr. Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuũ. Sequit̄. Contur
bata sunt uiscera mea. idest infirmiores eccẽ conturbati sunt cũ uident platos
deficere. Gregorius. Cũ aliquis intus superius uiuẽ. tanto magis inferius sape
Effusum est in terra iecur meum. Per iecur simulit̄ intelliguntur plati eccẽ. qui effu
si sunt in fluxu uoluptatis. & bñ effusi sunt in terra. qr in terrenis libidini
b; absorti. Iecur idẽ est quod epar. Iecur uolatiliũ. epar ambulantium. Per
calorẽ epatis decoquuntur cibaria in stomacho. et attrahit sucositatẽ sto
macho. De qua in eo generatur sanguis. qui p mẽbra ad eorũ nutrimentũ
transmittitur. Similit & plati subiectis ppt p̄dicationẽ offitiũ ul' ext'nũ
& p sustentationis remediũ debent subuenire. Cũ deficeret puulus
et lactens in plateis oppidi. Paruulus & lactẽs sunt layci. qui ppt de
fectum spiritualis refectionis deficiunt in plateis. idest in latis uiis
oppidi. idest mundi. Platea dr a platon. quod ē latũ. Multi sunt uocati.
pauci electi. qr lata ē uia q̄ ducit ad mortẽ. s; arta q̄ ducit ad uitã. & pau
ci ingrediuntur. Item epati annexũ ē fel. Epar concupiscentiã generat. cui
annexa ē amaritudo. Vn̄ in ecclastico. Dies hoīs deputati sunt in gut
ta maris. breuitas & amaritudo. Vn̄ iob. hō natus de muliere bre
ui uiuẽs tpe. & ē. Ecce maris amaritudo. Matrib; suis dixerunt. ubi
ē triticũ & uinũ. Ad litteram. hec sententia p̄cedenti concordat. qr p
famis angustia. puuli & lactentes. dixerunt matrib; ubi ē triticũ & ui
nũ. & n̄ habentes exalabant aīas in sinib; matrũ suarũ. & bñ dixit exa
labant. qr uita p̄sens ē uapor fumi. ad modicũ parens. Allegorice. Ma
tres eccẽ sunt pastores. qui matres debent eē consulendo. patres casti
gando & corrigendo. quib; possunt dicere simplices ppli. Vbi ē panis qui
confirmat. & uinũ quod letificat cor hoīs. Vbi ē refectio spūalis q̄ debet
conformare aīas nrãs. Hoc quidẽ s; platis negligentib;. panes refecti
onis n̄ inueniunt. Cũ deficerent qi uulnati in plateis ciuitatis. hi ē eq
mouentes. hac famis angustia. ac si aliq morsu uulnati eēnt a dia
bolo. Moralit̄. Mat ē concupiscentia. Vn̄ in glosa sup illũ locũ. orphano
tu eius adiutor. orphanus ē cui mũdus pat mortuus. & concupiscentia
mat. Dixerunt g̊ peccatrices aīe. matrib; idest mundo & concupiscentie.

Vbi ē triticū ⁊ uinū. ubi ē t̃rena beatitudo q̃m pmittis. cur rem aliq̃n desid'at
si in aliquo loco n̄ inuenit eam? P locorū mutationē illam q̄rē n̄ cessat donͦ
inueniat. Similit' tu qui beatitudinē queris. ī t'renis diuitiis sine n̄ inuenis.
Quidā querit beatitudinē in denariis. ⁊ ibi n̄ est. postea in honorib; sicut in
epātu. ⁊ ibi n̄ ē. postea in archiepātu. ⁊ ibi n̄ est. qd̄ n̄ inuenit usq̃m. ēē putat
nusq̃m. Huiusmodi hoīes recte uocantur naues tharsis. Tharsis enī interptā
exploratio gaudii. Exploratores gaudii sunt qui terrenis uoluptatib; inhērentes.
ad diuisos gradus dignitatū ambitiosis affectib; anhelant. Indiscretus āīm
licet indesinent' tpale gaudiū sibi q̃rat. pfectionē beatitudinis n̄ inuenit.
Q̃; bm̄ si sapiat. qd̄ n̄ inuenit usq̃m. esse putat nusq̃m. Miserū ē in sinu ma
tris concupiscentie aīām exalare. Cui cōpabo te. ul' cui assimulabo te. filia ie
rusalē. Ieremias plangēs irremediabilit'. nullū inuenit huiꝰ doloris solatiū. So
let ad remedium infelicitatis aliorū. exempla induci. Sz sicut ē incōpabilis
hͦ doloris magnitudo. sic īconsolabilis ē miseriarū multitudo. Vn̄ in fine hꝫ sen
tentie dr̄. Quis medebit' tui. ut notetur raritas. ul' impossibilitas. Hoc de
de eccā. ⁊ aīā peccatrice potest intelligi. Magna ē uelud mare contritio tua. q̄s
medebit' tui. nullus n̄i xp̄c. Prophe tui uiderūt falsa et stulta tibi. n̄ apiebāt tibi ī
iquitatē tuā. ut te ad pniām puocarēt. Ad litam. dic ieremias. O ierlm tui
pseudo pphe uiderūt tibi falsa ⁊ stulta. idest uiderūt assumptiones falsas ⁊ eiec
tiones. Nota qd̄ qm̄ pphe pphabāt. bona pl'rumque habebat opi uisio. qm̄ mala. ho
nus. ⁊ ē ide honus. ⁊ assumptio. Cum ergo dix' uiderūt tibi assumptiones falsas.
idē dix'. qr falsi pphe. qm̄ debebāt bona pphare. pphabāt mala. et econuso
iudei credebāt falsis pphis. n̄ conu'tebant ad pniām. ideo captiuati sunt.
Allegorice. de eccā. Prophe tui. idest plati. ⁊ doctores annūtiauerūt tibi falsa n̄
apiebāt tibi iniquitatē tuā. ut te ad pniām puocarēt. Terribil' snīa. qr pla
ti eccē. ul' amore lucri tpalis. uel aliq̃ cupiditate subditos suos n̄ arguunt
cū iniquitates ipsorū. imo etiā peccorū diligūt' debent inquirē. ut omis uul
nerū cicatrices apparent. ve huī palponib; De q̄b; ezechiel. Liniūt parie
tē absq; temperamento. idest palpāt uitia subditorū. De q̄b; etiā ipē dns ī e
uangelio. cū p mortuo rogaret' ut suscitaret eū respondit. Sinite mor
tuos sepelire mortuos suos. Vn̄ gregoriꝰ. Mortuꝰ. mortuū sepelit. cū peccor
peccōrē aggē adulationis pmit. Aīā hꝫ falsos pphas. sensus corpis exterius.
⁊ cogitatr' mtis interius. ⁊ prudentia carnis q̄ est inimica dō. Falsos pphas
habebat ille euangelicꝰ homo. q̄ confidēs in tpali affluentia. postquam
congregasset plurima. ait. Epulare aīā ⁊ gaude. Habes enī multa bona
ī annos plurimos reposita. Sz ipē n̄ cogitabat de hꝫ qd̄ postea dcm̄ ē sibi
Stulte hac nocte demones rapient aīām tuā a te. q̄ aūt pasti. tua erunt.

clarissime dicatur tibi. quia falsi prophete in eo ipso quod stulto bonum prophetant. et sapienti bo-
num annuntiant. quia comparatione mali bonum pulchrius elucescit. Considerata enim tempora-
li mutatione celerrima. comprehendi potest. quam sequentur sit illud appetendum. Ex ipso
mundo colligitur. quanti ipse habendus sit. Ipse mundus contra se advocatus est. ex con-
ditione sue levitatis. Samech. Plauserunt super te manibus; omnes transeuntes per viam.
In hoc capitulo continetur motus compatientium. et subsequitur clamor insultantium.
Plangit ergo sic propheta Jerusalem. vel ecclesiam. vel animam dicens. Omnes transeuntes per viam
plauserunt super te manibus suis. Quod signum doloris est. sed cum plaudere notat gaudi-
um. quod ad ecclesiam. hic apponitur in tribulationibus. Exultare in tribulationibus
debet anima. et quanto magis affligitur. tanto magis debet proficere in domino. Illi bene per
viam transeunt. qui per viam humilitatis. et laboris dominum imitantur. Justi ergo vi-
ri compatientes anime peccatrici. vel destructionibus; pre timore sibilaverunt. et move-
runt caput suum. super filiam Jerusalem. et cum admiratione dixerunt. Hecine urbs
perfecti decoris. gaudium universe terre. Ac si dicerent. Quomodo lapsa es in precipitium tan-
te infelicitatis. que privilegiata eras tot virtutum donis. quomodo confusa es in luc-
tum tam gloriose civitatis. Aperuerunt super te inimici tui. Plangens vir iustus.
clamore insultantium ait. O misera peccatrix. omnes inimici tui aperuerunt super te
os suum. Bene dixit omnes. quia sicut omnia bona opera remunerantur in anima. sic in mor-
tali peccato omnia peccata redeunt in anima peccatoris. Ubi gratia. Eiecisti spiritum fornicatio-
nis. ignem avaritie per confessionem. lapsus es postea in homicidium. ecce cum ma-
ligno spiritu. qui pater est homicidio. redit spiritus fornicationis. ignis avaritie. et quecumque
olim gessisti. peccata ad te revertuntur. Ideo dicit omnes. et os suum aperiunt. quando causam ac-
cusationis inveniunt. Ad hoc enim vigilat ille callidus accusator. fratrum nostrorum.
quandoque enim per insidias. quandoque per apertam afflictionem. nos infestat. Ipse enim est leo
et draco. unde. Conculcabis leonem et draconem. Draco sibilat. leo fremit. Jeremias
propheta de malignis spiritibus ait. Sibilaverunt. et fremuerunt dentibus; et dixerunt. De-
vorabimus. En ista est dies. quam expectabamus invenimus. vidimus. Hic agitur de exul-
tatione inimicorum. hystorice. allegorice. et moraliter. Fecit dominus que cogitavit. Quia
diu expectaret dominus ad penitentiam anime peccatricis. videns eam nolle resipiscere fecit que
cogitavit. et complevit sermonem quem preceperat a diebus antiquis. Idest completum
ostendit. quia in conscientia longe ante previderat. tandem destruxit. et ipse tamen proprium
est misereri semper et parcere. Qui coactus peccatis exigentibus; non pepercit. Homo quamdiu virtu-
tes habet. gratiam dei habet pro lorica. ut armatus ex dei misericordia fortius resistat inimicis.
lapso deus gratiam suam subtrahit et remanet inermis. Jam congratulantur hostes. quia
iam securi sunt de victoria. quia qui tribulant me exultabunt si motus fuero. Unde sequitur.
Letificavit super te inimicos. et exaltavit cornu. idest fortitudinem. hostium tu-
orum. Clamavit cor eorum ad dominum. super muros filie Syon. Hec sententia

precedenti concordat. Ac si diceret. Letificati sunt inimici, et cor eorum clamauit ad dominum
blasphemandum. quia cum accepisset uincendi potentiam. quod deo attribuendum erat.
uirtutibus suis ascripserunt. Deduc quasi torrentem lacrimas per diem ac nocte. et non
des requiem neque taceat pupilla oculi mei. Inuitat nos uir iustus ad lacrimas
hiis uerbis. Ac si diceret. O tu peccatrix anima. deduc uel de corde tuo. ad oculos la
crimas. quasi artificiose. de interiori cordis hospitio. per meatus ascensionis. lacrima pro
rumpat ad oculum. et sit quasi torrens. In torrente tria sunt notabilia. quia scilicet cursum
impetu. per quod notatur. quod impetuosa debet esse lacrimarum effusio. Torrens etiam tem
porialis est. sed per habundantiam pluuiarum crescit. ita lacrime per gratiam spiritus sancti. quod signi
ficatur per axam filiam caleph. Que cum haberet plagam australem. et arentem. petiuit a
patre irrigui sibi et irriguam. In aquilonari plaga. sunt peccatores. unde. Ab aquilo
ne pandetur omne malum. In australi uero uiri sancti. unde. Deus ab austro ueni
et. quorum et quidam sunt in australi arente. quia et si compunctionem cordis habeant.
non habundantiam lacrimarum non habent. et quia magnum fructum in lacrimis perpendunt.
postulant a summo patre irrigationem lacrimarum. et sic torrens. qui prius erat modi
cus. pascitur celesti stillicidio. Item torrens magnus est in hyeme. et in estate de
siccatur. Sic et quilibet iustus in hyeme huius mortalitatis. totus debet esse in
lacrimis. sed meror ille in estate eterni gaudii. et uite glorificationis desiccabitur.
quando deus absterget omnem lacrimam ab oculis. etc. Notandum quod ieremias duplicem modum
lacrimarum insinuat. ait enim supra. Quis dabit capiti meo aquam. et oculis meis fontem
lacrimarum. hic autem dicit. Deduc quasi torrentem lacrimas. Fons de terra nascitur. tor
rens autem a superiori bullitio sumit incrementum. Sed quia triplex est causa iustorum gemitu
um. huius lacrimis debet iustus aspergi. ille qui pro peccatis propriis plorat. uel alienis
Qui etiam pro incolatu huius miserie gemit. fontem lacrimarum habet. qui a terra uite mor
talitatis habet originem. Qui uero pro desiderio celestis patrie. hoc est pro irriguo
superiori plangit. torrentem lacrimarum habet. et hunc modum plangendi. perpetue de
bet habere militans ecclesia. De huius fletibus ait iob. Antequam comedam suspiro. et tam
quam inundantis aque. sic rugitus meus. Itaque plangendum est die ac nocte. id est in
prosperis et in aduersis. et non des requiem tibi. sed sicut moram fecisti. in peccati delec
tatione. sic non des requiem in amaritudine penitentie. et sicut non desistebas ad
operationem. ita non desistas in satisfactione. rationabile tamen sit obsequium
tuum. pascendum est iumentum. ut non deficiat. non ut lasciuiat. cui debes
pabulum. In ecclesiastico. [illegible] onus et uirgam. Vigilia honestatis tabefaciet
carnem. et cogitatus illius auferet somnum. Sequitur. Neque taceat pu
pilla oculi tui. Sed quare [illegible] dictum est non taceat. Ac si loquatur oculus. hoc ele
gantissime dictum est. Nec potest homo meliorem aduocatum allegare co
ram summo iudice quam lacrimas. unde. Exaudi domine orationem meam. auribus

pape lacrimas meas · Oculus loquitur qui plorat · Vnde et lacrime pondera uocis habent ·
lacrima penetrat celos et attingit usque ad cor dei · Dauid · Posuisti lacrimas me
as in conspectu tuo · Item · Fuerunt michi lacrime mee panes die ac nocte · Item · Potum
dabis nobis lacrimis in mensura · Choph · Consurge lauda in nocte in principio ui
giliarum · Fidele consilium · fructuosa persuasio · Potest dicere uultus ad animam peccatricem ·
Consurge · Non dicat surge · sed consurge · quia in anima et in corpore simul surgendum sit · Con
surgit · qui peccatum et uoluntatem peccandi dimittit · Non enim in parte · sed ex toto surgendum
est · Duplex notatur erectio · mentis et corporis · Vnde ieremias · Si reuerteris uirgo israel
ad me conuertere · Vnde etiam est quod cum loth exiret de sodoma · dixit ei dominus · Salua animam
tuam · et ne stes in omni loco contra regionem · Qui de sodomis · id est peccatis egreditur
non solum peccatum · sed ipsum peccati desiderium · penitus relinquit · et omnes peccandi occasiones
et ipsas circumstantias contempnat et uiriliter effugiat · Pylatus cum liberare uellet ie
sum · accepit consilium ab uxore · Si uis seruire christo · non accipias consilium ab uxore ·
sed ex toto seruias · Lauda · non solum in prosperitate · sed etiam in nocte · id est in aduersi
tate · Multum laborat diabolus · ut in tempore aduersitatis · animam obmurmurare
faciat · et a laude dei cessare · Iocunda sunt diabolo murmura fidelium · Affligendo
ideo percussit iob · ut si quomodo cor eius a laude dei auerteret · sed cum perciperet cum sathan ·
in omnibus hiis non peccauit iob · neque stultum quid contra deum locutus est · Quinimmo
annitetur hiis ubi consolatores habebat · Dominus dedit · dominus abstulit et cetera · In principio
uigiliarum · Distincte erant uigilie noctis · secundum excubias castrorum · Prima
uigilia dicitur conticinium · secunda intempestum · tertia gallicinium · quarta antelucanum ·
Distincte erant uigilie secundum quatuor etates · Prima deputabatur pueris · secunda ado
lescentibus · tertia iuuenibus · quarta senibus · Consurge ergo fidelis anima in principio
uigiliarum · ut a primo etatis tempore per bonorum operum exhibitionem tuum magnifices
creatorem · Quia ut ait salomon · Beatus est qui portauit iugum domini ab adoles
centia sua · Aliter etiam distinguuntur iste uigilie · Qui enim sumus in nocte pec
cati · quatuor debemus facere uigilias · Prima est contemptus mundi · secunda mortificatio
carnis · tertia excitatio uirtutum · quarta desiderium celestium · Necessaria est homini
prima istarum uigiliarum · per contemptum mundi contra noctem peccati · Vtile est remedium
si mundum contempseris · recte in principio uigiliarum ad laudandum deum consur
gis · Ad id etiam per has uigilias intelligere possumus · quatuor dies lazari · Pri
ma est cogitatio siue consensus · secunda locutio · tertia opus · quarta consuetudo ·
Vigilanti animo debet anima primo resistere · quod si succubuit malum est · secundo
peius · si tertio pessimum · quartum est in monumento iacere · sed ne desperet
aliquis · audiat illam ineffabilem misericordiam · quia non uult mortem peccatoris sed ut
conuertatur et uiuat · Si cogitas aliqua uana · non adhibeas consensum · uel
opus · et tu surgis in principio uigiliarum · si non in hac · surge in secunda ·

scilicet in peccato locutionis · et sic de ceteris · Si non in quarta surrexeris · repentinus sup
veniet inimicus · In quarta uigilia surgere potes · quod innuit dominus quia in quarta uigilia
excitat a sompno · discipulos laborantes suscitauit · Quacumque enim hora fide
lis nomen domini inuocauit · saluus erit · Preterea notandum est quod pastores custodi
entes uigilias noctis · super gregem suum quibus conformantur pastores ecclesie · qui subdi
tis suis · cuiuscumque etatis sint · diligentiam et sollicitudinem debent adhibere ·
Sequitur · Effunde sicut aquam cor tuum · ante conspectum domini · Cor effunditur dupliciter · per la
crimarum effusionem · uel per calorem spiritus sancti · sicut glacies igne resoluitur · sic du
ritia cordis per calorem spiritus sancti liquescat · De hac liquefactione dicitur in canticis · A
nima mea liquefacta est et cetera · Et alibi · Surge aquilo et ueni auster et cetera · Ortus est
fidelis anima · unde remias · Aquilo eorum qui orti irrigui · Auster idest spiritus sanctus · perflat
ortum · idest animam · ut fluant aromata illius · idest bona opera · que sunt bonus odor
Christi · in conspectu dei et in conspectu fidelium · Elegantissime dicitur cor effundi
sicut aqua · quia cum de aliquo uase alii liquores effunduntur · in uase remanet
uestigium coloris uel saporis · sicut in uino uel oleo · Si autem aqua effusa fuerit
nec color nec odor remanet in uase · ideo competenter dicitur · Effunde sicut aquam cor
tuum · ut in ablutione cordis nullum remaneat peccati uestigium · Sed nota quod du
plex est effusio · bona et mala · De bona dicitur in psalmo · Effundo in conspectu
eius orationem meam · et hec effunde sicut aquam cor tuum · De mala dicitur in genesi ·
Ruben effusus es sicut aqua · ne crescas · quia ascendisti cubile patris tui · et alibi
Effusi sunt sicut mulier in herba · alibi · Ve illis · qui in uiam cayn abierunt ·
et errore balaam mercede effusi sunt · et in contradictione chore perierunt · Hec autem
lacrimarum effusio · non fiat ante conspectum hominum · sed ante conspectum domini · Ef
funditur in cor eorum fluit per luxuriam et alia uitia · Leua ad eum manus tuas ·
idest opera · ad exaltandam dei misericordiam · sicut moyses · ad cuius manuum subleua
tionem · uictus est amalech · pro anima paruulorum · et salute subditorum · qui fame
tibi diuini perierunt · In capite omnium compitorum · Compitum est locus ubi diuer
se uie conueniunt · quo intelligitur temptatio que est in biuio uite et mortis ·
hoc est illud biuium in quo ligatus est pullus · ante ianuam quem dominus pre
cepit solui · ut super eum sederet · In hoc biuio colligitur si tempta
tionem sequeris · in uiam perditionis ambulas · si resistis · uiam salu
tis intras · hoc est biuium de quo dicit salomon · Ignem et aquam apposui tibi · et post
ea subiungit bonum et malum · uita et mors · Extende manum ad quos uis · Vi
de domine et considera quem uindemiaueris ita · Jeremias · plangens ad dominum conuerti
dicens · Vide domine et considera ierusalem uel ecclesiam · uel animam · quam spoliaueris
omnibus bonis · licet prius dotatam tot ornatibus et priuilegiatam · ita scilicet ut ab
iecta sit · et omni pristino decore nudata · Ergo ne comederent mulieres

fructū suū· scil; puulos ad mensurā palme· Ad litterā· Ita fuit qd̄ mulieres co
mederūt pueros suos· Et q̄re fuit hoc malis? quia occiderūt ꝓpham· ⁊ sacerdotē
zachariam· in templo dn̄i· Allegorice· Populus xp̄ianus ꝑ peccm̄ uindemi
atur· Ergo ne comedent?· In comestione attenditur delectatio· ergo ne comederunt·
idest peccatrices aīe delectabunt· in puulis· idest ī motib; peccorum· Ad mensu
rā palme· idest opm̄· Nota qd̄ scdm̄ q̄ntitatē male opationis· attenditur q̄nti
tas meriti· s; in bono· non sic· nō scdm̄ q̄ntitatē bone opationis tm̄· s; etiā scdm̄
q̄ntitatē bone intentionis· mensurat meritum· Aliter· Comedent· idest consument
puulos scil; uirtutes· Q̄ntomagis enī aliquis de pecco in peccm̄ labitur· tanto
plus ei grā dī subtrahitur· Seqr· Si occidit in templo dn̄i sacerdos ⁊ ꝓpha· In
scūario idest in sacrificio altaris· occiditur sacerdos indigne sumens sacrificiū·
n̄ ad glām· s; ad iudiciū· Scūariū etiā dr· scā eccā· uel sacra pagina· Ad lit
terā· Sacerdos idē zacharias· occisus ē a iudeis· inter templū ⁊ altare· Iste za
charias filius fuit ioiade· cū tamen nominetur in evangelio filius barachi
e· s; dr̄ rōe interꝑtationis· Barachias enī interꝑtr̄ bndictꝰ dn̄i· Ioiadas autē
fuit summus sacerdos· ⁊ sic bndictꝰ dn̄i· Huius filius fuit zachar· Iacuerūt
in terra foris puer· et senex· Idē ē qd̄ supius dcm̄ ē· Sederūt in terra porte eius
sederūt in terra· conticuerūt senes eius· Iacuerūt in terra· idest detenti sūt in terre
nis· foris puer ⁊ senes· idē prelati· q̄ dn̄r puī sensu· ⁊ senes ꝓpter defectū boni
opis· Omīs enī auaritie studet a maiori· usq; ad minorem· tū monstro simul
sit auaritia senilis· Quid enī stultiꝰ ē· q̄m quo minꝰ restat uie· tantomagis
augē uiaticū· Virgines mee ⁊ iuuenes mei· in gladio ceciderūt· idest ī mor
tali pecco· ꝑior mors· qr̄ n̄ etati parcitur· n̄ sexui· ex quo renuūt purē ī fortitu
dine· idest insipientur ī die furoris tui· scil; in die iudicii· Percussisti· idē puni
es· ⁊ n̄ misereberis· Thau· Vocasti q̄i ad diē sollēpnē· q̄ deterrerēt me ī circui
tu· Huic ultime sriē plasibr· thau· qd̄ sīgat crucē dn̄i· qr̄ omīs planctus
istorū· ⁊ omīs lamētatio ad hc̄ finē spectare debet· Vn̄ cū dn̄s dixisset in
evangelio· Qui uult uenire post me abneget semetipm̄· subiunxit· Et tol
lat crucē suam· et sequatur me· qr̄ nil ē abnegare se· nil ē tollē cru
cē· nil est in ꝓpetuū lamētari· n̄ xp̄m finalr sequi· ⁊ ī ipm̄
anchorā n̄re spei· īmutabilit̄ defigamꝰ· Dicit ergo ista· uel
eccā· uel anima· O dn̄e uocasti· q̄i ad diem sollēpnē· qui deterrerēt
me de circuitu· ⁊ n̄ fuit q̄ effugeret in die furoris dn̄i· Revera in die sollē
ni pasche· destructi fuerūt iudei a romanis· ⁊ merito· Sicut enī in die
paschali· ꝑ inuidiā dn̄m glīe crucifixerūt· sic ultores dn̄i· in die pascha
li merito inimicos eius destruxerūt· Alleg· In die sollempni· idest in die mor
tis uocabuntur· q̄ deterreant animā de circuitu· qr̄ opa malorū sequūtur illos·

que manifesta omnib; in articulo ipsos accusabunt · q̄a dn̄s statuet contra faciē
cuiuslib; peccm̄ cui seruiuit · vnde dauid loquens ad peccatorem ait · Arguet
te ⁊ statuet cont̄ faciē tuā · facies peccati ē ymago ipsius pecci · q̄ an̄ oculos
peccatoris statuta · in die iudicii · contra ipm̄ allegabit ⁊ tūc n̄ erit qui effu
get in die furoris dn̄i · ⁊ relinq̄tur · Sequitur · Quos educaui ⁊ enutriui · Con
queritur eccā · q̄d illi q̄s enutriuit · ⁊ educauit · p̄dicatores · scil; diabls̄ cōsump
sit eos · vel anima conqueritur q̄d boni mot᷒ q̄s ipā educauit et enutriuit ·
diabolus consumpsit eos · Aleph · tercius

Ego uir uidens paupertatem meam in uirga indignationis eius ·
Tertia lamentatio ut ab initio dc̄m̄ est · Jeremias excidium urbis q̄
druplici plangit alphabeto · s; indifferent᷑ · ī p̄ma · ⁊ sc̄da · ⁊ q̄rta
lamentatione · prescribunt̄ litte singulē continenti · tres u̍siculos ·
In hac aute p̄ singlas sn̄tentias · fit repetitio cuiuslib; litte ī singlis u̍sicu
lis · Vbi gr̄a · Hunc sunt p̄scribt̄ · Aleph · ⁊ ī t̄tia · ⁊ sc̄da simult̄ · Quare h᷒modi
littar̄u p̄scriptio fiat · tam hystorice q̄m allegorice ⁊ moralit̄ · supius expositū
est · S; quare in h̄ t̄tia · trina fiat lamtatio ⁊ repetitio littar̄u uidendū est ·
ido scil; q̄ p̄fundiora sunt hui᷒ lamtationis · q̄m alia mystia · vn̄ cū in aliis
triplex sit lectio · hystorica · allegorica · ⁊ moralis · hic ē quadruplex · Dupli
cit legit᷑ · scdm̄ allegoricū intellectū · tūq; de xp̄o capite · tūq; de mebris · Ita
Jeremias tam in p̄sona sui · q̄m alioꝝ · loqr̄ dicens · Ego uir uidēs paupertatē
meā · afflictionē et misiam · ī uirga indignationis ei᷒ · idest uindicte · Me
minauit · ⁊ adduxit ī tenebris · ⁊ n̄ in lucē · ⁊ p̄misit minari · q̄r Jeremias po
situs in carcere tenebroso · Tantū in me uitit · ⁊ cōuitit manū suā · tota die · q̄r
cū alii gauderent an̄ captiuitatē · solus uidebat᷑ exposit᷒ calamitati · ⁊ ido
dicit ad modū dolentis · q̄r se putat affligi p̄ nimia doloris anxietate ·
Alleg̅ · Primū de xp̄o capite dicit · Ego uir uidēs paupertatē meā · Xp̄e q̄
diues erat fact᷒ ē paup̄ p̄ nobis · adeo ut n̄ h̄ret ubi caput suū
reclinaret · q̄r nec etiā hospitiolū habuit · vn̄ sicut inuenitur in euā
gelio marci · Cum q̄dam die locut᷒ fuiss; in templo · undiq; circūspexit
an aliquis offerret ei hospitiū · ⁊ ī tanta ciuitate n̄ inuenit᷑ · q̄ eum
susciperet · vn̄ rediit in bethaniam · ī domū marthe ⁊ marie ⁊ fr̄is lazari ·
Certe lugenda ē nobis ista paupertas · in q̄ fuit simul ī timū diues ⁊
paup̄ · Tanto digni a nobis debet honorari · q̄nto indigniora p̄ nob̄
dignat᷒ ē pati · De hoc paup̄e dr̄ · Beatus q̄ intelligit sup̄ egenū et
paup̄em · Egen᷒ ⁊ paup̄ fuit xp̄c · in susceptione humanitatis · Et nota
q̄d cū alioꝝ paupertas uidi possit · ⁊ sentiri · sola xp̄i paupertas tantū in
tellectu cōp̄hendi potest · Quod enī hō · q̄d pauper quod mortuus ·

solo intellectu comprehenditur. beatus est qui intelligit super hec egenum. ut non solum
humanitatem sed et diuinitatem intelligat. uidere xpisti paupertatem. et ad memoriam
xpisti passionem reuocare. Vnde idem psalmus secundum ieronimum. sic intitulatur in finem
intellectus filiis chore. idest imitatoribus passionis xpisti. quam semper in intellectu
nostro debemus habere. sed cum precamur dominum esse memorem nostri. huius ubique. Memento salutis
auctor et cetera. uidetur nobis posse respondere. Ego quidem memor sum uestri. beneficia
a conferendo. uos autem non estis memores mei et mee paupertatis. quam pro uobis
sustinui. Vos non uultis uidere paupertatem meam. sed ego sum uidens paupertatem
uestram. Vnde dicitur uir. De quo ysaias. Mulier circumdabit uirum. gremio uti-
sui. uir a uirore uirtutum. qui non habuit eas ad mensuram. de cuius plenitudi-
ne nos omnes accepimus. De quo dicitur. Ego quidem cognosco quod pro uobis sustinui
sputa. colaphos. contumelias. in uirga indignationis eius. non quia pater erga
filium indignationem habuit. sed propter indignationem. quam habebat erga homines.
ipsum passioni exposuit. sicut ipse dixit per ysaiam. Propter scelus populi mei per-
cussi eum. Ipse enim propter peccata nostra uulneratus est. cuius liuore sanati sumus. Sequitur.
Me minauit et adduxit in tenebras. et non in lucem. Ipse enim est lux uera que in
tenebris lucet. et tenebre eam non comprehenderunt. Sequens uersiculus de xpisto et
pre. et membris eius legendus est. et ideo primum dicatur allegorice. precedentium quantum
ad ecclesiam. loquitur hic ecclesia quasi unus homo. quia multi debent esse unum sicut dicitur
de filiis israel. cum pugnarent contra philisteos. congregati sunt ad prelium quasi
uir unus. Et bene dicitur uir. propter uigorem etatis. non femina propter mollitiem. Dicat
ergo. Ego uir uidens idest agnoscens paupertatem meam. idest afflictionem. in uirga
indignationis eius. Triplex est uirga domini. Est uirga furoris. uel confractionis de qua dicitur.
Reges eos in uirga ferrea. et tamquam uas figuli confringes eos. Et est uirga misericordie uel
directionis. qua dirigit dominus sanctos in patria. Vnde. Virga directionis. uirga regni
tui. Hec etiam est uirga equitatis et est uirga indignationis. idest per-
cussionis. uel correctionis. qua percutit deus ut corrigat. Hac uirga percussa
ecclesia agnoscat paupertatem suam. idest abiectionem. Est enim paupertas bona. hec
que uocatur humilitas. De qua. beati pauperes spiritu. Et est paupertas mala. hec
est inopia spiritualium bonorum. Sequitur. me minauit et adduxit in tenebras et non
in lucem. quia ecclesia propter peccatorum exigentiam in tenebrosas captiua ciuitates
... tantum in me uertit et conuertit manum suam tota die. Hoc potest dici
quibus uis. quia omnes qui uolunt pie uiuere in xpisto persecutionem patiuntur.
Per multas enim tribulationes intrandum est in regnum celorum. Dominus uertit ma-
num quando percutit. conuertit quando miseretur. nec longe est ab afflictione miseratio.
Vnde. Cum iratus fueris misericordie recordaberis. et alibi. Iratus es et misertus es
nobis. Vnde dicitur tota die. uita enim nostra una dies dicitur. quia et si nostra labitur

in aliquod peccm̄ · et ad pniam̄ conu'sus fuit' dn̄s omnium iniquitatū ei n̄ recor
dabitur · s; solam attendens iusticiam · om̄a eius pec̄a dissimulat · testante
illo · pec̄a · et bat' cui n̄ imputauit dn̄s peccm̄ · Quamuis iustus labatur p mor
tale peccm̄ · 7 post reuertatur ad pniam̄ · dn̄s de mi̅a sua · reputat uitā p̄cedē
et sequentem quasi diem unū · Huic consonū ē qđ legit' in genesi · Factū est
uespe 7 mane dies unus · Vespa ē teptatio · Mane pnia · Quia simili' ali
quis teptationi succubens · labatur ī nocte pecc̄i · qm̄ cito ad mane pnie
memor fuit' · dn̄s qui medie noctis ī memor · p̄cedentē uespam 7 mane se
quens · reputat quasi unum diem iusticie · Moralit' · Idem intelligatur de aīa pecca
trice · que si afflicta agnoscat suā miseriam · Ex ymaginatione p̄sentis uite
gemitus suos semp debet ī nouare · Vnde ieremias · A facie manus tue solus sedebā
quia comminationibus 7 afflictionibus replesti me · Beth · Vetustā fecit [pellem] meam ·
7 carnē meā · contriuit ossa mea · Ad literam · hoc dixit ieremias · Vehementis
sime afflictus sum · Edificauit in gyro · in obsidione · scilicet urbis · quia inimicus
tā securus erat in tentoriis · ac si eet in domorū edificiis · Et circumdedit me
felle 7 labore · idest interiori et exteriori angustia · In tenebrosis collocauit me ·
quasi mortuos sempiternos · idest innocentes qui rei uidentur sempiterni · Alleg' · de
xpō nota · Quod cū xpc crucifigeretur · recesserūt ab eo apli quos p ossa intelligi
mus · qui fortes · Quedā u' mulierculę · quas p pellem 7 carnē intelligimus · secu
te sunt eū alonge ut uiderent finē 7 locū in quo crucifixus ē · De quo dr̄
in Iob · Pelli mee consumptis carnibus adhesit os meū · S; licet iste pelles ad
hererent dn̄o · tam in uetustate erant · qđ patet ī maria · Que cū post resur
rectionē mortuū q̄reret · uidit eū et credidit eū ortolanū · n̄ credens resus
citatum · Vnde cum ipsa uellet eū tangere · ait illi dn̄s · Noli me tangere · nondū
enim ascendi ad patrem meū · idest nondū me credis eē eq̄lē patri · Iste pelles ue
tuste sunt in passione xpi · 7 ossa comminuta sunt 7 contrita · Edificauit in gy
ro · quia concilium malignantium obsedit me · ambiendo in contumeliosis insul
tationibus · crucis mee patibulū · Et circumdedit me felle 7 labore · idest amari
tudine cordis 7 angustiis corporis · In tenebrosis collocauit me · quasi mortuos
sempiternos · quia factus sum sicut mortuos hb' · Collocauit me in obscuris
7 in umbra mortis · idest in inferno · uel in sepulchro · ad subi eēm ppetu
o detinendus · 7 n̄ tercia die resurrecturus · Item alleg' · contra ad ecclesiam · Vetus
tā fecit 7c · Hic potest intelligi ordo ille · qui solet fieri ī processionibus
sicut in castris militaribus solet fieri · Eccā enī est ut castrorū acies ordina
ta · P pellem intelligunt' prelati ecclie · p carnē infirmiores · p ossa conte
platiui qui latent · Solet ī medio debiliores · in extremitatibus forti
ores · collocari · ordinari nō inuersis · Si p ossa intelligunt' minores subditi ·

Sunt enim subditi in eccl(esi)a · qui fortassis sunt robustiores · sunt in contemplatione · et
magis radicati in caritate · quam ipsi prelati · sed ideo non debent contempnere prelatos · quia
si pellis ablata fuerit · quamuis ossa fortia sint siccabuntur · Cum igitur latent boni in eccl(esi)a ·
qui alibi uocantur interiora austri · sed hanc carnem et hanc pellem et haec ossa · conterit
et comminuit uetustas peccatorum · Edificauit in gyro meo et cetera · id est circuitu ec-
clesiam affligendo · dicitur edificare quia ipsa tribulationis administratio · iustis edifi-
catiua est ad salutem · Unde dicitur · letati sumus in diebus afflictionis nostre · annis quibus
uidimus mala · Hinc etiam est quod angelus dicitur transisse de galgalis · ad locum flentium ·
galgala interpretatur · uolutabrum · per quod significatur uoluptas · quod bonum est transire de uolup-
tate ad lacrimas compunctionis · quia uirtus in infirmitate perficitur · Sancti uiri pro conso-
latione habent tribulationes · et quanto magis affligitur a deo dignius · tanto magis
clamet ad dominum · Uirga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt · Uirga est mi-
nor correctio · baculus maior percussio · Nota quod si quis uallatus fuerit undique ab
hostibus · ita quod nec ad dextram · nec ad sinistram locum effugii conspiciat · nullum relinqui-
tur ei remedium · nisi quod de superna misericordia postulare et sperare potest · Ipse etiam
si posset se contineret et locum inuenire · saltem sub aliqua fuge cauernula · quam lecti-
latibulum multo compararet · Similiter o iuste quisquis es · hostes inuisibiles teme-
laxe nouis · nisi te contritionis desit mentem humilians · ut humili deuotione quod
solum restat · celeste queras auxilium · periculum tue damnationis credas imminere · Et
circumdedit me felle et labore · Multis angustiis deprimitur eccl(esi)a · felle scilicet fal-
sorum fratrum · et labore persequentium tyrannorum · Hinc est quod incessanter gemere de-
bet · tripliciter · uel pro peccatis propriis · uel pro miseria uite · uel pro amore patrie · Unde dominus · Da-
bo uobis uallem achor · ad aperiendam spem et multitudinem tribulationis · Achor
enim interpretatur turbatio · Et hic triplex luctus insinuatur ubi dicitur · Trinum luctum
impleret · qui consolationem futuram expectat · In tenebrosis id est in amaritudini-
bus penarum · collocauit me quasi mortuos sempiternos · Mortui sempiterni sunt · qui
morientes in presenti · moriuntur in futuro · Sunt alii mortui quorum uita quasi
lem sequitur uita eterna · Sed iusti quamdiu sunt in miseria huius seculi · reputantur quasi
mortui sempiterni · quia iudicantur a deo tamquam pro delicti · Moraliter · Dicit
anima peccatrix · uetustam fecit pellem meam · Hic notatur ille ordo peccatorum
quo primi parentes preuaricati sunt · Primo uenit serpens ad mulierem de cibo ue-
tito suggerens · mulier ad uirum · et male persuasit ut ederet · uir acquieuit consi-
lio · et iudicarete manducauit · Hoc ordine perit anima · Per pellem intelligitur
sensualitas · per carnem inferior pars rationis · per ossa superior pars rationis · Primo sensu-
alitas uitiat inferiorem partem rationis · que uitiata corrumpit superiorem partem · que
postquam corrupta fuerit subiacet uetustati · Cetera que sequuntur · sicut exposita
sunt de eccl(esi)a de anima intelligantur · Gymel · Circumedificauit aduersum me ·

Quintusdecimus ·

Jeremias plangit excidium urbis uel suam incarcerationem dicens. Circumedificauit ad
uersum me dominus. quia positus in ergastulo carceris. ita quod non posset egredi grauiter
compeditus est. et cum uellet clamare ad dominum. exclusa est oratio eius. Dixit enim
dominus. Noli me rogare pro populo. quia et si samuel et moyses orauerint me pro populo non ex
audiam eos. Aliter. de christo. Circumedificauit aduersum me ut non egrediar. quia tenebatur sub
et non egrediebatur. Hoc potuit dicere christus. cum uinxerunt eum milites. et duxerunt ante
presidem. Aggrauauit compedem meum. Nota quod christus non solum ligatus. non solum
flagellatus fuit. quod potest comprehendi. ex odio iudeorum. quia quanto fuit intensior uolun
tas odientium. tanto cumulatior secuta est rabies seuientium. Igitur o tu penitens
qui sedes ante pedes uicarii christi. te discipline subiciens. memor aggrauationis
huius. et quod flagellatus grauissime fuit pro te. grauitatem et asperitatem non abhorreas
correctionis. sed hilariter cum psalmista dicas. Ego in flagella paratus sum. et do
lor meus in conspectu meo semper. Cum clamarem exclusa est oratio mea. Clamauit
christus ad patrem. cum orauit dicens. Pater si fieri potest transeat a me calix iste. non
tamen exauditus est. Quare? Quia noluit. Aliter. Gregorius. et rogauit. Ad instructionem
infirmorum hoc fecit. Conclusit uias meas lapidibus quadris. semitas meas
subuertit. ac si diceret. Tam grauiter afflixerunt me. et circumdederunt. quod effugere non
possem. Hoc intelligatur ad literam de ieremia. qui conclusus est in ergastulo. la
pidibus quadris obturato. ne posset euadere. Aliter uel moraliter. De ecclesia uel anima. Cir
cumedificauit. Dominus quandoque temptationibus uel afflictionibus impedit ecclesiam uel
animam. ut non egrediatur ad bonum operandum. quod permissiue intelligendum est. Ingre
ditur anima in seipsam. quando miseriam suam cognoscit. Egreditur quando igne caritatis ac
censa. bonum opus exercet. unde dicitur. Ingredietur et egredietur. et pascua inueniet.
Sequitur. Aggrauauit compedem meum. Tripliciter compeditur ecclesia uel anima. Est compes
peccati de quo dicitur. Dominus soluit compeditos. Et compes pene. unde. Introeat in conspectu tu
o gemitus compeditorum. Et est compes gratie. de quo dicitur in ecclesiastico. Fili inice compedes
tuos. in compedem sapientie. Primis duobus uinculis irretitur anima peccatrix.
Sed gloriosum est tertio compediri. Iste compes tenuis membra tua liberabit. a duobus predictis que
mali sunt. Cum clamarem exclusit orationem meam. Nota quod oratio fidelis legatus
est ad dominum. Hunc aduocatum suscipit dominus pro nobis. si amici eius fuerimus.
Hinc est quod clamat penitens. Intret oratio mea in conspectu tuo domine. sicut ami
ci nuntius in secretiora domus solet admitti. Et aliter. Dirigatur oratio mea. sicut
incensum in conspectu tuo domine. Si autem fuerimus inimici quod absit. Aduocatus uel
excluditur. nec suscipitur oratio. Conclusit uias meas lapidibus quadris. semitas
meas subuertit. Exponatur sic de ecclesia. cuius uie sunt intima diuinarum scripturarum.
semite sunt subtilissime intelligentie. Hee uie concluduntur. hee semite sub
uertuntur. lapidibus quadris. quando apostoli quasi fracmenta panis reposita in

cophinus. Per ornata philosophorum eloquia contemptui uertitur quod per lapides quadros in
intelliguntur et politos. Moraliter. Conclusit uias meas lapidibus quadris. Lapides sunt
peccata grauia. propter ponderositatem sic dicta. Unde hec est iniquitas sedens super talen
tum plumbi. Et ysaias. Transite transite per portas. planum facite iter. lapides eligi
te. eleuate signum. De quadratura istorum lapidum. id est peccatorum supra dictum est. ubi
assignatum est de quatuor lamentationibus. de quatuor diebus lazari. et de quatuor lapidibus
et uigiliis que sunt remedia contra noctem peccati. Sed preter hoc dicatur aliud. Forma qua
drata stabilis est. quia illud quod graue est et quadrum. non facile amouetur. Similiter
peccata quadrata sunt. quia postquam subierint non facile possunt auelli. Possunt etiam per
hanc quadraturam quatuor passiones intelligi. scilicet gaudium. dolor. spes. et timor.
Nota quod eleganti ordine. post dicitur. Conclusit uias meas. et post semitas sub
uertit. Uie sunt precepta domini. Concluduntur uie quando peccatis exigentibus impedimur
ea facere. que tenemur. ut ire ad ecclesiam. et huiusmodi. quod etiam quidam muti et
negligentes faciunt. Subuertuntur semite. id est altiora consilia. quando ea que semper
arrogare debemus. prorsus omittimus. ut uigilias. elemosinas. et huiusmodi. Ur
sus insidians. Hystorice. quia caldei insidiantes et crudeles facti sunt iudeis. ideo ieremias
in persona urbis sic plangit dicens. Ursus insidians factus est mihi leo in absconditis. Semi
tas meas subuertit. et confregit me. posuit me desolatam. tetendit arcum suum. posuit me
quasi signum ad sagittam. Arcu percutitur eminus. sic dominus delonge per ieremiam predixit. et co
minatus est iudeis destructionem futuram. Sed ipsis nolentibus conuerti. a caldeis captiua
ti sunt. Allegorice de christo. Ursus insidians. et leo in absconditis. facti sunt iudei domino. quando aperu
erunt super eum os suum. sicut leo rugiens. insidiose et crudeliter agentes in ipsum. et posuerunt eum quasi
signum ad sagittam. Per hoc signum intelligitur crux. Unde paulo ante dictum est. Eleuate signum.
Sed notandum quod super signum huiusmodi aliquod notabile supponi solet. ad discretionem.
Similiter et in signo crucis duo intelligenda sunt. scilicet eleuatio christi in cruce. et humi
liatio nominis ipsius. Allegorice de ecclesia. Moraliter de anima. Dicitur quod ursus debilis est in capite.
et fortis in brachiis. fortior in lumbis. Per hoc signatur diabolus. qui insidiatur ut rapiat
pauperem. Inimicus a debiliori parte percutiendus est. Similiter et iste in principio suggestionis
reprimendus est. quia si bracchiis nos amplectitur. maius periculum imminet. et si tandem in lum
bis nos recipiat. quia fortitudo eius in lumbis eius est. periculosius et ineuitabilius est. Item de leone
dicitur. quod puluerem et humiliatum non ledit. Hoc idem de spirituali leone intelligendum est. qui sola hu
militate uincitur. Semitas meas subuertit. Supra expositum est. Tetendit arcum suum.
Per arcum intelligitur dies iudicii. quem semper debemus pre oculis habere. Et tu quicumque es
o christiane. debes esse quasi signum ad sagittam. Sicut ille qui emittit ad signum sagittam. in sep
percutit. sic deus comminationem iudicii futuri semper in proximo ... ita percussionem est. et si
aliquem peccat. assidue debes formidare. quod non ... suis. et ita periculose dampnabis.
Item per arcum intelligitur sacra scriptura. cuius cornua flectuntur. medium non mutatur.

quia cerimonia que erant in ueteri testamento mutantur. Moralia uero que in medio existentia. semper eadem permanent. Plato ergo qui uult sagittare huiusmodi arcum. manum tenere debet in medio. alioquin sagittam ad finem rectum non diriget. Quia si moralia non habet in operatione. quod quod uerbo predicat. destruat exemplo. Similiter est de gladio. quod uerbum dei dicitur. si manum non teneat. non bene de ipso percutit. Quia si uerbum dei ab ipso predicatore non compleatur. raro habet efficaciam in populo. Populus eciam debet subditus esse. qui signum ad sagittam. quia si etiam sermo est aliquam non perculsit. non ideo debet a proposito desistere. quousque peccatoris animam sagitta percussionis transfodiat. De hac uulneratione dicitur in canticis. Percusserunt me et uulneraverunt me. tulerunt pallium meum custodes murorum. Misit in renibus meis filias pharetre sue. Ad litteram. Per renes intelligitur luxuria. filie pharetre. sunt sagitte. per quas significatur destructio. et sic methaphorice ibi causa destructionis exprimitur. Aliter de Christo. Per renes intelligitur humanitas. unde alibi. Usque ad noctem increpuerunt me renes mei. Per filias pharetre intelliguntur angustie passionis. que gravitur agitatur est a morte. Aliter de ecclesia uel anima. Per renes intelligitur delectatio. per filias pharetre. tribulatio. que sicut sepedictum est. iustus in tribulatione sua. semper debet delectari. Factus sum in derisum omni populo. canticum eorum tota die. repleuit me amaritudinibus. inebriauit me absinthio. De quibus hic dicatur expressione doloris significatur. Vau. Confregit ad numerum dentes meos. Methaphorice plangit dolorem suum ieremias. et dolorem populi. unde ad cumulum doloris. in fine huius subdit. Periit finis meus et spes mea a domino. Hoc enim grauissimum erat. quod spes conuertendi populo periciat. Aliter de Christo. Confregit dolorem suum. confregit permisit. dentes meos idest apostolos. Apostoli dicuntur dentes. quia sicut cibus comminuitur dentibus et masticatur. in corpus traicitur. sic et sancti predicatores. subditos comminuunt. et in corpus ecclesie traiciunt. De his dentibus dicitur in canticis. Dentes tui sicut grex tonsarum. Dentes isti confracti sunt. quando in passione apostoli a Christo recesserunt. Sequitur. Cibauit me cinere. Cinis residuum est post ignem. Per ignem intelligitur luxuria. auaritia. et cetera mortalia. Per cinerem intelligitur peccatorum peritus. Qui recordantur peccatorum suorum hos cibat dominus. Confractis namque dentibus cibauit in cruce latronem. Magna debet esse consolatio penitentibus in benignitate quod adhuc cotidie cinerem sibi incorporat. unde ipse dixit. Cinerem tanquam panem manducabam. idest peccatorem penitentem tanquam si esset iustus. Sed ergo fit cinis. sunt ignis uestigia. idest peccatorum. sine peccati recordatione. Multum laudabilis est peccati execratio. Hic est quod heliam absconditum in torrente corui pauerunt. Helias absconditus in torrente. qui humiliatur in passione est. cui corui idest peccatores. in sua penitentia cibum afferunt. Et repulsa est anima mea. Hic amici mei et noti mei recesserunt a me. Oblitus sum bonorum et dixi. Periit finis meus et spes mea a domino. non quod obliuio cadat in deum. non quod finis. uel spes eius perierit. sed totum dictum est ad opinionem illorum. qui putabant eum deleri in morte. et in tertia die non resurrecturum. Simile intelligitur dixisse ibi. Deus deus meus quare me dereliquisti. Ut quid domine recessisti longe. Moraliter. Dentes anime sunt. sensus corporis. qui ruminare et masticare debent precepta domini. ut ea sibi incorporent. Hii dentes per peccatum confracti sunt. et utinam ad numerum. quarum peccata

uniari possint. solatium spei est. periculosum nimis est cum exceditur num conscie. Ciban
me cinere. Panem intelligitur amaritudo penitentie. delectatio notatur in aba
tione. quia uisto est delectationis gaudium. afflictio penalis. Sed nota quod ple
rique de iusticia sua labuntur in lasciuiam. Hinc est quod cum helyas fatigatus petiuit
anime sue mortem. obdormiuit et accessit angelus ad eum et dixit. Surge tolle panem subci
nericium et comede. qui surrexit et comedit. et restituta est ei fortitudo sua. Similiter ple
rique de bona conuersatione sua confidentes. dicunt domino sufficit. et recipiunt. qui tunc per ea per inspira
tionem diuine gratie. panem subcinericium comedunt quando ad memoriam peccata preterita redu
centes ad penitentiam reuertuntur. et sic uobis pristinum recuperant. Repulsa est anima mea. anima. i.
uita. Hoc dicit peccator de christo. qui est uita omnium. pro peccata sua remotus. Oblitus sum bonorum
precedentium. scilicet. que collata sunt michi a domino. et futurorum hoc est eternalium. Vnde dicitur. Ob
liuioni datus sum tamquam mortuus a corde. Et dixerunt finis meus. et spes mea a domino. spes
dico uite eterne. quam habitus esset peccator. si in iusticia permansisset. Recordare. hinc
sume pluribus zai. quod est alia dicta habuisse temptationem. tempore. hoc. Duc te uel hinc.
Et bin hinc sume proponitur. quia est supra qui in desperatione lapsa sit. Peccatrix anima temptatio
tio gratie dei tamquam consolatrix dicens. Noli desperare. ne labaris in puteum. sed duc te hinc
ad deum qui misericors est. de quo dicitur. Accedite ad eum et illuminamini. Illuminatur ergo homo diuina
consolatione. recipit in hoc uba dicens. O domine recordare et cetera. Sed prius hoc dicta de christo capitulo. quod dicit
Recordare domine. paupertatis et transgressionis mee. et absinthii et fellis. paupertatis
i. esse quare feci sum pauper. quod est humanitatis gratis receptio. Recordare non que flagella sustineo
sed propter quos sustineo. non illorum miserearis. pro quibus me filium tuum miserabili supplicio depu
tasti. Recordare transgressionis. i. mei. qui sine transgressione. i. hostia. pro transgressi
one sicut dicitur peccati. i. hostia pro peccato. absinthii et fellis. id est interioris. et exterioris afflic
tionis. Sequitur de christo pater. Mor. Peccator ex dei gratia memor iniquitatum suarum. dicit. Recor
dare domine. hoc dicit paupertatis prius. et peccata transgressionis. quia transgressio causa est paup
tatis. De hac paupertate supra dictum est. Ego uir uidens paupertatem meam absinthii et fel
lis. Expositum est. Memoria memor ero. hoc est assidue memorabor iniquitatis mee. et tha
bescet in me anima mea. per confusione cordis et lacrimarum. Vnde thabescere me fecit zelus
tuus. Et salomon. Vigilia honestatis thabefaciet carnes. et cogitatus illius auferet sopor
tum. Et hoc recolens in corde meo. in deo sperabo. quia bonum est sperare in domino. heth. Misericordia domini est quod non
sumus consumpti. Competenter pluribus hoc fine heth. quod interpretatur uita. uel pauor. Et prius in
desperatione fuimus. depressa peccatis ingemiscentibus. iam per spem consolationis erecta incipit uiuere et timere. Quia
initium sapientie timor domini. et ideo dicitur. qui gratias agens. Misericordia domini est quod non sumus consump
ti. quia non defecerunt miserationes eius. Misericordia domini est ab eterno. fons misericordie non exsiccatur. non tu
prius fons exsiccatur o homo. primum est in accessu. ultimum in recessu. Huic uerbo respondet
dominus dicens. Sicut diluculo. nulla est fides tua. Primo loquitur dominus ad ecclesiam. Sic
in congressione tua. fides tua nulla fuit. in diluculo. i. in resurrectione mea.

vel sic ad aiam. sicut putam tua. laborem tuum. afflictionem tuam. In diluculo. hoc est in ini
tio gratie de quo dicitur. In matutino interficiebam omnes peccatores terre. Fides tua est in multa. Dominus
opera tua quantulacumque sint. etiam in ingressu fidei multa reputat. Unde ipse dicit in evangelio Qui
manet in me et ego in eo hic fert multum fructum. Potest autem aliter intelligi ut dicatur sic. fides
tua diluculo. id est initio. quia semper quasi parum fecisse videaris. dolorem tuum initiatorum reputas. Unde
apostolus. Scimus quoniam omnis creatura ingemiscit. Ingemiscere ubi inchoatum est. quia vir iustus gemi
tus suos semper arbitratur esse inchoantes. Unde david. Tota die contristatus ingrediebar. Respondet
penitens. Pars mea dominus dixit anima mea. Dominus pars hereditatis mee. Et alibi. Portio mea
domine in terra viventium. Propterea expectabo eum. Thren. Bonus est dominus sperantibus in eum. anime querenti illum.
Quam bonus israel deus. his qui recto sunt corde. Sed pulsis prius esse videtur. Diligentibus dominum iu
gum domini suave est. sperantibus autem onerosum. Bonum est prestolari cum silentio salutare dei. hoc est
pone xpm. finem sue intentionis. per quem salus. per quem vita hominum. Cum silentio. id est in pati
entia. et sine strepitu seculari. Unde roe hic prius. bonum prebet hunc sensum ther. quia tempore ex
clusio. vel bonum. vel spiritus sancti. bonum est viro cum portaverit iugum ab adolescentia sua. In quo
corrigitur adolescentior vita sua. et c. Ipse est quod supra dictum est. Corrigere in principio vigilarum. Sed
nota quod dicit portaverit. Dulce enim prius et dulce est in prima permanere. Ioth. Sedebit. Qui sperat
in domino. qui prestolatur salutare ipsi. qui portat iugum domini. sedebit. id est quiescet solitarius. id est a tu
multu carnalium sequestratus. et tacebit patienter expectans. Quia levavit super se. quia sepe
super modum nature sunt opera iusti. vel aliter. Ideo hic peccati evenerunt. quia levavit se super se. hoc
est per peccatum superbie. ponet in pulvere os suum. si forte. hoc est fortitudinem suam in humiliatione
prime. memorans se esse pulverem et in pulverem reversurum. si forte sit spes vite eterne.
forte dicit propter liberum arbitrium. Dabit percutienti se maxillam. hoc plane completum est de xpo.
Unde ysaias. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus. Saturabitur opprobriis. id est
habundanter sustinebit obprobria. Hic idem intelligitur de viro sancto cum dicitur. Si percusserit te
in una maxilla. prebe ei et aliam. Quia non repellet. hunc sensum prebet chaph. quia tempore ira
non ulterius sevit. Cum enim vir aliquis sentit manum id est percussionem domini. tenuatur. id est humili
atur ex afflictione carnis. intelligit quanta sit dei ira. et spe consolationis erectus. dicit se gau
dere. Et non repellet in sempiternum dominus. Duplex est tenuatio. bona et mala. De mala
dicit ysaias sub persona demonum. dicentium ad aiam. Incurvare ut transeamus. Ibi non homo incurva
vit se diabolo. non habet facultatem diabolus ut transeat. per aiam eius. De incurvatione dicitur
in pso. Omnes sancti sunt et curvatur sum usque in finem. De bona hic dicitur quia iustus cognoscens se
affligi. ad emendationem patienter sustinet obprobria. et ait. [redacted] Quia non re
pellet in sempiternum dominus. hunc coronat quod dicitur. Quia non repellet dominus sanctos suos in
eternum conservabuntur. quia si abiecerit miserebitur. sed multitudinem miserationum suarum.
sic deicit corrigendo in presenti. ita cito miserebitur. quia non obliviscetur misereri deus.
nec continebit in ira sua misericordias suas. Plura sunt opera misericordie dei. Quandoque enim mise
retur ad correctionem affligendo. quandoque virtutes augendo vel conferendo. Ideo enim

125
124

humiliauit . i . humiliatum despexit . ex corde sua . i . ex uoluntate sua . et abiecit filios ho
minum . i . illos qui sciunt habere cognitionem sue originis . Ut contereret . Hunc sinistre per
scribitur lamech . quod interpretatur disciplina uel cordis uel sermo . quia qui disciplinam recipit corde con
trito et humiliato . hic seruat mandata dei . De huiusmodi iusto hoc dicitur . legatur sic in sine
sinistre . Dominus ignorauit . i . domino non placuit . ut contereret sub pedibus omnes uinctos terre . Sunt
uincti celi . et sunt uincti terre . Vincti celi sunt illi . de quibus dictum est . fili . inice pedes tuos
in compedes sapientie . uincti terre sunt qui sunt in compedibus peccati . de quibus supra satis dictum est .
Itaque non placuit domino . qui educit uinctos in fortitudine . ut omnes compeditos in peccatis et
in aliquis contereret . hoc est condempnaret . terit tamen multos . ut corrigat et emendet . Quoda
autem duplici contritione conterit sub pedibus suis . Dominus . n . qui non uult mortem peccatoris . sed ut
conuertatur et uiuat . filium corripit quem diligit . arguit et castigat . quos amat . affligit ad horam
ne dampnet in futuro . cum aliis inimicis . de quibus dictum est . Donec ponam inimicos tuos scabel
lum pedum tuorum . Item domino non placuit ut declinaret iudicium uiri in conspectu altissimi . li
cet . n . iudicium . i . dilectio que habunda est de fama . et honestate uiri iusti . uilis et ab
iecta reputetur . in conspectu hominum . gloriosa tamen in conspectu dei . non abiciatur in conspectu altissimi .
Item non placuit domino ut subuerteret in iudicio hominem futura punitione qua dampnatus est pulsus .
Quis iste est . Hunc sinistre perscribitur men . et congruenter . quia interpretatur ex minis . uel ex ipsis uel ignis .
Iustus . n . deus . igne caritatis accensus . uel igne tribulationis decoctus . sicut uas figuli mil
tos conspicit infirmos . emulantes prosperitatem malorum . et bonorum aduersitatem mirantes . sic
ait ipse psalmista . sub uoce triumphantis ecce . Quam bonus israel deus . hiis qui recto sunt corde . Mi
autem pene moti sunt pedes . pene effusi sunt gressus mei . Quia zelaui super iniquos . pacem
peccatorum uidens . Considerans itaque iustus hoc erroneum esse . ex minis conscientie sue . per inspiratio
nem spiritus sancti . contra huiusmodi infirmos prorumpit in hec uerba dicens . Quis est iste qui dixit . ut fieret aliquid
domino non iubente cuius nutu cuncta disponuntur . Et quis est qui dixit . Ex ore altissimi non egredien
tur bona aut mala . tamquam non nutu dei . sed repentino casu fluant omnia . Qui dicere Sed
non est etiam hoc dicere . quia iusto iudicio et prouida dispositione . deus dispensat . et sapienter
facit . quod facit . sine iustitia sit peccatorem affligat . Si iustus affligitur . mirum . quia nullus sine
peccato est . non infans unius diei . Si peccator iuste . quia uindicta dei exoritur . Et hoc est quod sequitur . Quos
i . quare murmurauit . si pro peccatis suis afflictus cruciatur . Correptio dei uel ad purgationem est
uel ad gloriam . Nota quod uir quidam in sacra pagina aureis litteris scribitur ut hic . Vir erat in
terra hus . nomine iob . Et in psalmo . beatus uir qui non abiit et cetera . Et in ieremia . Mulier circu
dabit uirum . Et in eodem . Ego uir uidens paupertatem meam . Aliquando et cetera . sed raro
scribitur tetris litteris . sic dominus per ysaiam dicit . Egredientur et uidebunt cadauera uiro
rum . qui preuaricati sunt in me . quorum uermis non morietur et ignis non extinguitur . Viro
rum dicit uirorum . i . illorum . qui se fortes et uiros iactabant . Item . Seruiet uiris . Ho
peterit . Item interpretatur septimum uiuet . pascua . uel principium . Nota quod duo sunt nobis
necessaria . Cibus et potus . Christus est cibus uiri . quia ipse reficit nos spiritualiter . Unde ipse

dicit. Venite ad me omnes qui laboratis et honerati estis et cetera. Et iterum. Si quis sitit ueni
at ad me et bibat. Iustus itaque collocatur in loco pascue. super aquas refectionis educatur. de
ducitur ociam refectionis sue. super semitas iusticie. et impinguatus oleo caritatis. nunc deum si
lum contemplatur et per fidem quam ait. Ego principium qui et loquor uobis. et hic septimum est delibans. et
alios exhortans iustus ait. Seruemus uias nostras. cogitationes nostras. et sensus nostros. ne ipso
remaneat indiscussum. Scrutemur omnes angulos conscientie nostre. ne aliquid offendiculum in nobis inue
niat. qui scrutatur corda et renes deus. Deum enim scrutabimur ad offendendum. atque ipse scrutabitur
ad puniendum. Hoc scrutinium difficilimum est scrutari. et quantum quod sumus. quod sum
qu erimus. Sumus namque sperma sordidum. sumus uas stercorum. erimus esca uermium. Audi de principio
tuo o homo et erubesce. medium tuum et ingemisce. finem et contremisce. Ingressus enim tuus
temporis. progressus laboriosus. et calamitatibus plenus. egressus terribilis. Memorare nouis
sima tua. et non peccabis in eternum. Multum ualet ad reprimenda carnis desideria. cogitare qualis
ipsa sit futura mortua. Audiamus et quos nos qui nulli monitu sumus. qui puluis sumus et cinis.
tam excellentem deum. tam gloriosum. tam turpiter cottidie offendamus. Et hic enim magne perpetrationem
ipsius et patientiam comprehendere possumus. qui tam misericorditer nos sustinet. tam male operantes.
Scrutemus ergo quantum et ueritatem ad deum. sic psalmista ait. Cogitaui uias meas et conuerti pedes meos.
leuemus corda nostra cum manibus ad deum in celo. Corda uero fide. et manibus in operibus. Fides enim
sine operibus mortua est. Si recte uelimus corda nostra leuare ad deum. non sufficientem debemus
audire deum. sic illi de quibus ysaias dicit ad deum. Audiunt sermones tuos et non faciunt. In canti
co oris eorum. uolunt eos auaritia sub ... cor eorum. et fit eis quasi carmen musicum. quod suaui et
dulci sono canitur. Et alibi. populus hic labiis me honorat et cetera. Moyses et cum descendit de mon
te ait. Voces cantantium audio et cetera. non exhortamur ad plurimum. sed per corda possimus intellige
animam. quod semper debemus habere in manibus. unde psalmista ait. Anima mea in manibus meis semper. Sic enim
obliuione suam portat quis in manu sua. non offertur ea incarnato Christi. et deinde sacerdos de ma
nu offerentis ea recipit et habet in manu sua. sic iustus debet habere animam suam in manu non
offertur ea Christo. quando uoluerit. qui propter hanc uitam custodium anime in manu dei. Hos nunquam egi
mus ad iracundiam prouocauimus. ideo quod sermo meus. tu propitium et misereri. Exorabilis es. quod pro mul
titudine iniquitatum mearum. mirorum es difficilis ad ignoscendum. Samech. Duplex est apertio
bona. et mala. ut est dicitur. Caritas operit multitudinem peccatorum. Et alibi. Operuisti omnia
peccata eorum. Mala uero hic. Timens uitat auditum. unde ait. O domine. Operuisti enim in ira et
in furore. percussisti percussione insanabili. Occidisti. Quod occidit deus. non peccat. Quod per
sionem quod reformidat penitens subdit. sed non pepercisti. Opposuisti nubem ne transeat oratio.
ad litteram. Nubes est caro Christi. Cum hebrei egrederentur de egypto. precedebat eos nubes in
columpna. per quod significatur caro eius. quam quando uidit crucifixerit. quia iniuria interposita est inter dominum et
ipsos. ne ad ipsum transiret oratio ipsorum. Mo. Nubes quoque appellatur ueniale peccatum.
quoque mortale. et quoque uox. Veniale quoque dicitur hac similitudine. Sic sol patitur nubem.
nocte non numquam in eodem emisperio. sic uerus sol iusticie. in anima eius ueniale sustinet.

125

126

Nocte non peccati i. mortale est. Mortale dicitur nubes duplici ratione. Sicut enim sol per calorem suum
nubem estiualem consumit, sic deus per inspirationem gratie sue peccatum in homine cito et ex improuiso extinguit.
Sicut enim gratior est serenitas post nubilum, sic quandoque dominus permittit hominem labi et obrui, ut post
lapsum fortior resurgat et cautior, sic Petrum et multos alios. Omnia enim iustis cooperantur. Pa
ter gratia quia peccator quamdiu est in mortali nube opponitur inter se et deum ne transeat oratio. Eradicati
onem et indignationem posuisti in medio populorum. Hoc est eradicatam plantis intuitum et ab
iectam in indignatione. Posuisti me in derisum huius qui in circuitu sunt. Oculus meus afflictus
est nec tacuit. Unde hec sunt plana uerba Ieremie. Comparatur oculus vel fons, quia sicut de fonte iugiter emanat
decursus aquarum, sic de oculis peccatoris iugis debet procedere lacrimarum effusio. Ad litteram oculus
dicitur afflictus. Synecdoche est quod toti est attributum parti, propter doloris notationem. Mor. Peni
tentes ex recordatione peccatorum suorum contritus ait. Oculus meus afflictus est nec tacuit. Lacrima
dicitur loqui quia lacrime pondera uocis habent. De lacrimis supra dictum est satis. Eo quod non esset requies.
Quasi in miseria hac seculi non est requies, quia siue sit iustus semper affligitur, siue sit malus, seruiet
diis alienis qui non dabunt ei requiem die ac nocte. Diabolus enim quia breues scit dies hominis
multum laborat ut ipsum decipiat. Sic in apocalipsi dicitur. Et non habebat requiem quia tempus erat
breue. Et alibi: Ideo parcit populis regnum breue. Itaque propter tot afflictiones et tantas quas
in plenum nulla unquam tempore fuit requies. Donec respiceret et uideret dominus de celis. Perseuerantem debet
iustus in afflictione sua delectari donec dominus de celo respiciat. Ad litteram. Oculus meus depre
datus est, i. spoliauit animam suam ab omni gaudio et solatio. In cunctis filiabus urbis, i. propter
destructionem ciuitatum que dicuntur filie urbis, i. Ierusalem propter subiectionem. Mo. Est oculus bonus
et malus. De bono dicitur in canticis: Vulnerasti me soror in uno oculorum et in uno crine colli.
Bonus est ille oculus qui ad illa dirigitur de quibus dicitur: Unam petii a domino. Bonus est ille unus oculus
qui ad illud unum quod necessarium est aciem suam defigit. Oculus iste depredatus est, dicit uir iustus, animam
meam, hoc est sensualitatem. In cunctis filiabus urbis mee. Per urbem mens intelligitur
que habet filios, affectus bonos, et filias, i. prauas cogitationes et peruersas. Oculus itaque de
lectationibus terrenis in fine Christum spoliat sensualitatem non solum ab exterioribus, sed etiam a cunc
tis peruersis cogitationibus. Saluberrima est talis anime depredatio. De malo sic potest intelligi.
Dicit peccator. Oculus peruerse cogitationis mee depredatus est animam meam ab omni ornamento
propter diuersas cogitationes meas. Mr. Tituuole urbes multotiens animas in euentu depredant.
De quibus dicitur: Auerte oculos meos ne uideant uanitatem. Aperuerunt. Hunc sunt plana uerba prophete
quasi in propria persona. Vel erraui. Vos apiu. sed aliam secundum allegoriam, ut agitur de errore iudeorum. Pla
git iudaicus populus destructionem suam dicens. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici nostri, i. caldei.
Formido et laqueus facta est nobis uaticinatio et contritio. Hec littera sic legitur. Sic dicunt iudei. Uati
cinatio prophetarum quam nos contempsimus et contritio qua nos conteruimus eos. quia non solum iudei contemp
serunt uaticinia prophetarum sed etiam eos grauiter afflixerunt. Vel ponatur contritio in bona signifi
catione quia ipsi prophete contriti sunt compatiendo. Facta est formido nobis tempore obsidionis, laqueus
tempore captiuationis. Diuisiones aquarum deduxerunt oculi mei. In contritione filie populi mei.

Hec dic(it) ierem(ias). Hoc e(st) q(uod) d(icitu)r i(n) ps(alm)o. Ex(er)c(it)a aq(ua)ru(m) deduxer(un)t oc(u)li mei (et) c(etera). De (christ)o sic leg(itur) (et) de m(em)bris (christ)i.
Ip(s)e n(on) e(st) ct i(n) carcerat(ur). Ap(er)uer(un)t sup(er) me os suu(m) sic(ut) leo rapie(n)s (et) rugie(n)s. Sup(er) eccl(es)iam simi
lit(er) ap(er)uer(un)t os suu(m) cottidie i(n)imici ta(m) uisibiles q(uam) i(n)uisibiles. Sed(us) ursicl(us) leg(itur) de errore
iudeoru(m) dice(n)tiu(m). Vaticinatio i(n)grep(at) p(ro)pharu(m) de (christ)o. q(ui)b(us) crede(re) noluim(us). Fac(ta) e(st) nob(is) formido
i(d est) ca(usa) q(ua)re da(m)nati sum(us) formidi(n)e. Et co(n)tritio q(ui)a nos c(on)t(ri)uim(us) eu(m). q(uan)do i(n)ue(n)im(us) i(n) ih(erusale)m man(us). Fac(ta) e(st)
nob(is) laq(ue)us i(d est) ca(usa) n(ost)re captiuitatis. (Christu)s diu(er)sis t(em)p(or)ib(us) (et) diu(er)sis de causis. lacrimas dedit. p(ro)
lazaro. Et sup(er) ih(erusa)l(e)m fleuit dic(en)s. Quia si cognouisses (et) tu. Fleu(it) i(n) t(em)p(or)e passio(n)is. cu(m) e(st)
fc(t)s i(n) agonia p(ro)lixi(us) orabat. Vn(de) de (christ)o d(icitu)r. Diuisio(n)es aq(ua)ru(m) (et) c(etera). Iust(us) sic(ut) lacrimari deb(et).
sic satis supi(us) dc(tu)m e(st). Venatio(n)e ceper(un)t me q(ua)si aue(m) i(n)imici mei g(ra)tis. Huic sim(i)l(itudin)e p(re)
scrib(itu)r sade. q(uod) i(n)t(er)p(re)t(atu)r. consol(ati)o u(e)l iusticia. In p(re)cedentib(us) u(er)siclis ag(itur) de dolore (et) anxietate.
Co(m)petent(er) subscribi(tu)r isti. q(ui)b(us) p(re)scribit(ur) consol(ati)o. q(ui)a p(ost) luctu(m) g(ra)tia e(st) spes consol(ati)o(n)is. It(em). Iusti
cie d(omi)ni recte letificantes corda. (et) i(n) passio(n)e sua redem(it) (et) iustificau(it) nos. Dic(itur) (christus) i(n) pas
sio(n)e. Venatio(n)e ceper(un)t me. Venato(rum) fact(um) e(st). In uenatio(n)e attend(itu)r artificiu(m). Sic ar
tificiose p(er)actu(m) fuerit in(de) passio(n)e (christ)i. p(ri)mo i(n)sidiose. q(uan)do moliebant(ur). q(uo)m(odo) ih(esu)m ca
peren(t). i(n) s(er)mo(n)e. p(ost)ea manifesta op(er)atio(n)e. q(uan)do manus iecer(un)t i(n) eu(m) (et) uinctu(m) duxer(un)t ad
p(re)sid(em). q(ua)si aue(m). q(ui)a expl(icit)u(m) e(st). Reua (christus) fuit auis. V(n)de d(icitu)r i(n) iob. Semita(m) ignorauit a
uis. uid(e) scil(icet). (christus) fuit ho(mo) nasce(n)do. uitul(us) morie(n)do. leo resurge(n)do. auis ascendendo.
Duob(us) g(e)n(er)ib(us) auiu(m). (christus) se uoluit co(m)parare. aq(ui)le s(cilicet). (et) galline. Aq(ui)le sic dc(tu)m e(st). Sic(ut) aq(ui)la
p(ro)uocat ad uola(n)du(m) pullos suos (et) c(etera). Galline. Vn(de) ih(erusa)l(e)m ie(rusalem). q(uo)tie(n)s uo(lui) con(gregare) pul(los) tu(os) (et) c(etera).
In (con)templa(n)t(is) d(icitu)s e(st) aq(ui)la. q(ue) sole(m) i(n)tuens. directa m(en)tis acie c(on)templantur. h(oc) no(m)i(n)e celeant(ur).
ta(m) supbire n(on) debe(n)t. q(ui)a maior(i) p(ro)uocatio(n)e. et ap(er)tiori eleuatio(n)e. s(em)p(er) indiget. Vn(de) d(icitu)r p(er)
ad uola(n)d(um) p(ro)uocat pullos suos. Infirmiorib(us) e(st) d(omi)n(u)s gallina. null(us) n(am) t(ame)n i(n)firmat(ur) e(st) p(ro)
aliq(u)a ca(usa). q(uo)n(iam) (christus) p(ro) nob(is). Sic(ut) gallina sup(er) o(mn)es alias aues i(n)cubat. dilig(en)t(er) i(n)cubat (et) tanta
diligentia nutrit eos. q(uod) se i(n)nabilit(er) affligi(t). sic ait aug(ustinus). alias aues (et) si nidificent.
n(on) n(isi) i(n) nidis p(ar)entes agnoscit(ur). Gallina u(er)o adeo i(n)firmata e(st) alis demissa. plumis hi(s)
pida. uoce rauca. q(uod) (et) si pulli n(on) sequ(u)nt(ur). matre(m) agnoscas. Nota q(uo)d diabol(us) (et) d(icitu)r a(n)i(mali)s.
trib(us) n(ominibus) noi(a)b(us) cele(brat)(ur) i(n) iob. Vocat(ur) (be)hemoth. q(uod) i(n)t(er)p(re)t(atu)r a(n)i(m)al(is). s(ic)ut alis. Vocat(ur) leuiathan
q(ua)si piscis. Vocat(ur) (et) auis. P(er) h(ec) t(r)ia no(m)i(n)a i(n)telligunt(ur) illa t(r)ia. notissi(m)a uicia. P(er) (be)
hemoth. s(i)g(nifi)cat(ur) co(n)cupiscencia carnis. q(ui)a sic(ut) bruta a(n)i(m)alia carnis uoluptati sunt dedita.
P(er) leuiathan i(n)tellig(itu)r auriosit(as) h(uius) s(e)c(u)li. q(ue) p(ro)pagitat celeru(m) c(on)cupiscencia(m). P(er) aue(m) sup(er)bia. Lap
sa e(st) in lacu(m) uita mea. i(d est) torcular de q(uo) d(icitu)r. Torcular calcaui filie iuda. Et alibi. Tor
cular calcaui solus. (et) i(m)posuer(un)t lapide(m) sup(er) me. q(ui) u(sque) q(ue) aduolu(tus) e(st) ad sepulchr(um).
Inundauer(un)t aq(ue) s(upe)r cap(ut) meu(m). i(d est) sup(er) me q(ui) su(m) capu(t). q(ui)a o(mn)es fluct(us) tuos i(n)duxisti sup(er) me.
(et) dixi i(n) cruce p(ro)p(ter) u(os). P(er)i(i)t fuga a me (et) c(etera). Huba simili(ter) possu(n)t c(on)grue iustis. p(ro) anx(ie)
tate sua se desp(er)antib(us). ad q(uo)ru(m) remediu(m) titul(us) p(re)scriptio(n)i p(re)mittit(ur) consol(ati)o(n)e. In
uocaui. H(uic) si(mi)l(itudin)e p(re)scrib(itu)r coph. q(uod) i(n)t(er)p(re)t(atu)r. uocato. co(n)clusus. u(e)l aspice. (christus) e(ni)m c(on)
clusus i(n)t(er) iudeos i(n)uocauit p(at)rem dice(n)s. Aspice i(n) me (et) miserere mei d(omi)ne.

126
127

Dicit ergo. Invocavi nomen tuum de lacu novissimo. id est inferno. Sic vir iustus clamat ad dominum de la
cu peccatorum novissimo. vel ut. Eduxisti me ex inferno inferiori. Vocem meam audisti. resuscitabo te ter
cia die. Ne avertas faciem tuam a singultu meo. et clamoribus. Sed si qui sine culpa est passus. tantis
clamoribus et tantis singultibus. clamavit ad patrem pro nobis. quantis singultibus et quantis cla
moribus debemus et nos clamare qui peccatores sumus. Appropinquasti mihi in die qua invocavi te. et dixisti
ne timeas. Pater enim semper confortavit filium. Confortat et iustum quemlibet cotidie in agone. Cta
minis. Judicasti. Hic sine pleribus res. quod interpretatur caput vel capitis. vel primatus. Secundum primam inter
pretationem. Alludit christo capiti. qui ait. Judicasti domine causam animae meae defensor vitae meae. Si di
catur de membris christi. tamquam advocatus noster. causam meam in passione sustinuit. et pro nobis misericorditer ope
ratur. Vidisti domine iniquitatem illorum adversum me. iudica iudicium. Vidisti domine omnem fu
rorem. universas cogitationes eorum adversum me. De christo vel membris eius totum planum est. Sed nota quomodo
ad membra pleribus res. quod interpretatur primatus. Ecclesia enim gentium primatum. id est ius primogeniture ob
tinuit. iudeis exclusis. sicut iacob esau repulso. Audisti. Hic sine pleribus syn. quod interpretatur
dentium vel sic vulnus. et bene. quia iudei voce quasi lingua. et dentibus formatis christum crucifixerunt. De quibus
dicitur. Dentes eorum arma et sagitte. et lingua eorum gladius acutus. Sic vulnus dicitur. quia iudei primo habuerunt
vulnus infidelitatis. et postea crucifigentes salvatorem. vulnus perfidie. scilicet vulnus infidelitatis
addiderunt. Ipso christo dicente de illis. Audisti obprobria illorum. quia improperia exprobrantium te ceciderunt
super me. Cogitabant mala mihi et cetera. Item labia dolosa in corde et corde locuti sunt. Item labia in
singultum et cetera. Insurrexerunt in me testes iniqui. et falsa loquuntur sunt me. et meditationes eorum tota die ad
me. quia ante passionem dicebant. venite et devoremus eum. et in passione sua insultantes
blasphemiis et illusionibus dominum illudebant. Sessionem et resurrectionem eorum vide. sessio
nem. id est insidias. quia qui sedet occultius insidiatur. quam ille qui stat. Unde. Sedet in insidiis cum divi
tibus in occultis. et resurrectionem. id est manifestam persecutionem eorum. Vel aliter. per sessionem vel
ligni qui sedebant in cathedris. iudicantes ihesum. per resurrectionem. Eorum elevationem contra ipsum.
vel exultationem in morte ipsius. Ego sum psalmus eorum. Hoc est quod dicitur. In me psallebant qui bibebant
vinum. Canticum eorum factus sum tota die. Reddes eis. Hic sine pleribus thau. quod interpretatur
signa. vel erravit. vel consummavit. Alludit per interpretationem huic verbo. Dedisti metuentibus te
significationem. ut fugiant a facie arcus. id est futuri iudicii. Et quia iudei in preceptis dei credere nolentes
male erraverunt. tamen deus iudicium suum in illos consummavit. Ideo dicit. Reddes eis vicem. id est vici
situdinem. Judei in diebus suis iudices fuerunt. quibus christus iudicatus est. Econtrario christus in die suo iudex
erit. et ipsi iudicabuntur. iuxta opera manuum suarum. que mala fuerunt. Reddes retributio
nem eorum ipsis. Dabis eis scutum cordis laborem tuum. Est scutum bonum et malum.
De bono dicitur. Scuto bone voluntatis tue coronasti. De malo hic dicitur. Et alibi de
reptilibus corporis illius diaboli. qui scuta fusilia. squamis se prementibus. Scuta fusilia sunt
ad protegendum fortia. sed si cadant cito confringuntur. Similiter potentes huius seculi. pertinaciter
defendunt corpora sua. ne sagittis verbi divini penetrentur. sed si ceciderint ingenti
collisione conteruntur. De huiusmodi collisione dicitur hic. Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

west labor tuus et passio quam timuerint. Est enim contra quae habent scutum id est duritiam cordis. Scu
tum est cordis obstinatio. quod non sinit tela predicationis diuine accedere ad cor. ut ipsum uulneret
gladio caritatis. et ideo quia persecuti sunt te in furoribus suis. tu in ira persequeris eos. in furore per
cutiendo eternaliter. Et conteres eos sub celis domine. quia induentur sicut dyploide confusione sua. Sub
pedibus iustorum conculcati sunt. sic dixit dominus per ezechielem ad predestinatos. Egrediemini et sali
etis sicut uituli salientes. et uidebitis impios sub pedibus uestris conculcatos. Uniuersaliter per hec intelligi
tur fiat hec mutatio. Dabis eis scutum cordis laborem tuum. Obstinatio enim mea laborem dixit.
sic ipse per ysaiam dicit. laboraui sustinens. Et per ieremiam. Seruire me fecistis iniquitatibus uestris.
Uerumtamen non confusi fuistis. arcum suum tetendit. et parauit uasa mortis. Debemus miseriam nostram
non erubescere. si salutem nolumus iusticiam formidare. Tanto enim grauiore iusticia contempnentur quanto
contemptus uocare non desistit. quartus

Quomodo obscuratum est aurum. Hic incipit quarti alphabeti lamentatio. Plangit
itaque ieremias excidium iudeorum. Per aurum intelliguntur patriarche et prophete. quod
obscuratum est. quia iudei qui fuerint paulo ante resurrectionem christi. uel post. dege
nauerint a nobilitate precedentium patrum. hec est quapropter commendat se non agen
tibus sed a progenitoribus. Hinc est quod dicitur. Uetustissima ueterum comedetis. et nouis superue
nientibus uetera proicietis. Uetustissima ueterum comedenda sunt. quia principes illi imitandi
sunt. sed uetera id est iudei sequentes abiciendi sunt. Mutatus est color optimus. id est fides que in patriarchis
erat. Dispersi sunt lapides sanctuarii. in capite omnium platearum. Dispersi sunt per mundum iudei. uel
quia recedunt per latam uiam perditionis. uel quia per regiones diuisas sunt dispersi. Aliter. plangit uir
tus ecclesie. quedam uirtutibus gloriosa. sed peccatis obfuscata. Per aurum intelliguntur illi. qui exemplo bo
ne operationis debent rutilare. Quidam sunt qui habent aurum et clarum. Quidam sunt qui habent
aurum sed obfuscatum. Quidam non habent aurum. qui faciunt bona opera. et in doctrina fulget ecclesia ut
sol et luna. habent aurum et clarum. qui faciunt opera de genere bonorum sed non fine debito. habent au
rum sed obfuscatum. qui male agunt. et non bene docent. non habent aurum. Uox ergo ecclesie est plangentis
desideret. Quomodo illi. qui sapientie luce debent prefulgere. et bonorum operum exhibitione colo
rare diuitias. et dignitates attendunt. Mutatus est color optimus. Est quidam color bonus. et est
color melior. et est color optimus. Quando per discretionem ad bona opera exercemur. bonus color est.
Melior est. quando per concupiscentiam bonam celestia desideramus. uix concupiuit anima mea desiderare ius
tificationes tuas in omni tempore. Optimus est quando ardore caritatis flagramus. Mutatur ergo color optimus.
quando feruorem qui debet esse caritatis. secularibus concupiscentiis applicamus. lapides sanctuarii sunt
uiri contemplatiui. de quibus ysaias. Sternam per ordinem lapides tuos. et fundabo te in saphy
ris. ponam iaspidem propugnacula tua. Isti ergo lapides dispersi sunt non solum in plateis per quas la
tissime receditur ad mortem. sed et in capite hoc est in temporalium felicitatum dignitate. et bene dicitur
omnium. quia cum alii diuitias uel dignitates sibi acquirant. ipsi potissime claustra
les. se potius implicant. negotiis et illicitis indulgentes celestia postponunt. Moraliter.
Per aurum intelliguntur bona opera. per colorem bone conscientie nitorem. Unde salomon. aurum tuum.

7 argentū cōfla 7 facito uibis tuis staterā. Ad si dicet. Bonā opatione bone instructi
oī admisce 7 facito uba tua ponđ sc̄. p lapides scīarū. intelligūtur aīe q displicuit. qui
aīm exterioribꝰ negotiis occupat. Beth. filii syon inclitī. i. uidi. q̄ solebāt uti p̄ciosis uel
tibꝰ. qm̄ de tāta dignitate abiecti sunt. All. 7 mo. filii syon inclitī. amicti auro p̄o. i. uiri
scī. p regnatione baptismi. gl̄osi sc̄i. q̄ debent ēē p̄titi auro p̄o. Est n. aurū p̄mū.
aur̄ qđ ē sapiā. scīarū aurū. p̄mū ē doctrina celestiū de qua dr̄. p̄mi 7 purissi
mi fructꝰ eius. Isti inq̄m. qm̄ reputati st̄ i uasa testea. op̄ manuū figli. uasorū alia
fcā st̄ in honore. alia i gtumeliā. De uasis luteis dr̄. Uasa figli pbat fornax. Isti
q̄ solebāt ēē uasa aurea. fc̄i st̄ uiles 7 abiecti. Isto solū tēm ē h. s; 7 lamie nudauerūt.
mām̄as. lactauerūt catulos suos. Eclyptica ē locutio. supplēdū ē h. s; doctores leg n̄
erudiūt paruulos suos. Un̄ seqr̄. filia p̄pli mei q̄i struttio i deserto. Struttio auis ē. q ei
habeat similitudinē uolantis tn̄ uolare n̄ p̄. Et. Struttio pon̄ oua. s; n̄ fouet ea. Si
mil̄r 7 iudei tales erāt. q paruulos suos n̄ erudiebāt. lamie fere st̄ crudelissiē. q tn̄ fet
suos nutriūt. meliores q̄ ūt i h ipis iudeis. All. p lamias intellr̄ hereci. q mām̄a nu
dāt. ē doctrinā suā licet puisā. manifeste p̄dicāt. q pascūt discipulos suos. Pastores ū
eccē subditis suis curā n̄ adhibet. s; fc̄i st̄ q̄i struttio i deserto. q ē hn̄t alas simula
tionis. ad celestia desidia n̄ euolāt. loquēdo gnāt paruulos suos. s; uiuēdo n̄ fouet.
Mo. p lamiā intell̄r p̄dīta carnis. q prudētes h sc̄li solliciti sūt 7 puigiles. i exequē
dis negotiis suis. S; n̄ ē aliqs uir. q̄ ita concupiscenti aīo ap̄lectāt sp̄ualia. q̄ ūt illi
tp̄alia. Adhesit lingua lactētis ad palatū i siti. paruuli petierūt panē 7 n̄ erat q fra
geret eis. Ad lr̄. Tanta fames inualuit i destructiōe fc̄a a romanis. qđ 7 innūmi
fame gsūpti sūt. All. Sac̄ scripta debet ēē lac. debz ēē panis lactētibz. i. simplicibꝰ.
debz simplicia p̄ponē. Unde ap̄ls. Tanq̄m paruulis. lac uob potū dedi n̄ escā. Adultis ū
solidiora debz p̄pinare. Verptn̄ si lactētes refectionē inueniūt. ē debent ubē
grē sagināri. nec illi q ita grandiusculi sūt. pabulū diuinū ubi q esuriūt inue
niūt. q n̄ ē q̄ frāgat bon̄. ē uita possit ēē bone gustationis magr̄a. Mo. p
lactētes intelligūr boni mot. q̄ libū nutriūt gualesc̄t. si ū fomitū bone gsuetu
dis n̄ hn̄t elanguescūt. Silr̄ 7 p paruulos intellūr mot iris. ia adulti. qb; cū ab
sit puectꝰ. i. plerq; defēs. he. q uescebāt uoluptuose interiēt i uiis. q nutrie
bant i croceis ap̄lexati st̄ stercora. Ad lr̄. Iudei q p̄us delicatis cibariis 7 uesti
bꝰ utebātur p̄ciosis. fame ingēte copauerūt sibi qlibz uilia. Un̄ inuenit i lib
reg. q stercus columbinū. quiq; sicl̄is emebāt. Mo. Sac̄ pagina delectabil̄ ē 7 sua
uis ad uescēdū. s; q̄ uoluptuose. cōtēplatē dulcēdis. debent p̄seuāre pasci
interiēt i uiis. q abūtiose uiuētes. sc̄laribꝰ desidiis inuoluti st̄. Illi 7 qbz debet
sufficē septena grē sp̄ual refectio. q p croceū q̄ ignei coloris ē designat ap̄lexati
st̄ stercora. sp̄ta q; celesti pinguedine ē affectuosa ap̄lexatiōe. suspirat ad diuitias. q
uelđ stercora reputāt. sic ait ap̄ls. Oīa reputaui q̄i stercora. ū xp̄m lucri facerē.

Stercoribus bene equantur diuitie. Stercus uero quam diu uiuet adhuc inutile est. Si uero computruerit terra fecundior impinguatur. Sic et diuitie que diu floreret in archa possidentis inutiles sunt et infecunde. Si autem putruerint ita ut uiles reputentur tunc incipiunt in bonum fructum germinare. Vau. Et maior facta est iniquitas filie populi mei peccato Sodomorum que facta est in momento, et non ceperunt in ea manus. Hic ostendit Ieremias iniquitatem iudaice plebis [illegible] maiorem esse Sodome, quia iudei legem dei susceperunt et legem et legis datorem contempserunt. [illegible] ignari peccauerunt. Sodomite legem dei non susceperunt, nec dominum contempserunt. Quia ut ait Petrus in epistola canonica: Melius erat illis non agnoscere uiam ueritatis quam post agnitam retrorsum ire. Seruus non sciens et non faciens uoluntatem domini sui plagis uapulabit multis. Iudei ergo in hoc magis peccauerunt, et quanto maior fuit iniquitas tanto maior fuit et esse debuit pena. Quod patet in hoc quod dicit: Sodomorum que subuersa est in momento. Hoc relatiuum que ad illum refertur, scilicet ad Sodomam que subuersa est in momento, hoc est cito et subito destructa. Sed si Sodoma propter peccatum suum repentinam sensit destructionem, liquet quod plebs iudaica maioris rea sit iniquitatis, quia prolixiori subiecta est subuersioni. Grauius enim est paulatim extinguari quam subito. Alta mors extat misero dilato mortis. Hic est quod Augustinus ait de beato Laurentio: Coactus est diu uiuere immo tarde mori. Filia populi mei uocat Ieremias plebem iudaicam, quia singuli sunt filii populi. Vel populum uocat patriarchas, iudeos autem non filios sed filias, quia non imitantur uirilitatem patrum, sed quia effeminati degenerant a nobilitate secundum precedentium. Vel filia populi dicitur uulgus quod populus minute debilis et plebeius.

Et non ceperunt in ea manus. Hoc dupliciter legitur in ea, id est in Sodoma, uel filia populi manus pauperum non ceperunt, id est non acceperunt aliquid boni, quod grauissimum est peccatum. De Sodomitis ait Ezechiel: Iniquitas Sodomorum superbia et saturitas panis, id est habundantia et otium. Et quod egeno et pauperi manum non porrigebant inter pessima peccata computatur. Et propter hec peccata iudei grauius destructi sunt quam Sodomite. Unde dominus propter similitudinem peccatorum uocauit iudeam per Ezechielem sororem Sodome dicens: Iustificata est soror tua Sodoma ex te, id est respectu iniquitatis tue reputatur quasi iusta. Legitur et aliter: in ea, id est filia populi, manus non ceperunt, id est inceperunt aliquid boni, quia si prius fecisset bonum propter magnitudinem iniquitatis que secuta est pro nichilo reputatur quicquid boni precessit. Aliter: Maior effecta est iniquitas uirorum ecclesiasticorum quam iniquitas Sodome, id est illorum qui sunt in mundana conuersatione. Sodoma enim interpretatur mundana conuersatio. Unde legitur de Habraham quod de loco suo ubi steterant pedes eius uidit regionem Sodome quasi fauillam fumi ascendentis de fornace. Cum enim aliquis in contemplatione dei persistit temporalem felicitatem quasi fumum reputat. Fumus quanto plus ascendit tanto plus in se deficit. Sic et gloria mundana. Unde: Deiecisti eos dum alleuarentur. Et alibi: Eleuans allisisti me. Mem. Reprehendit hic ypocritas quorum simulata religio et occulta malitia abhominabilior est deo quam iniquitas illorum qui peccant in publico.

Zai. Candidiores Nazarei eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphyro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorum et non sunt cogniti in plateis. Adhesit cutis ossibus meis et facta est quasi lignum. In his duabus sententiis ostendit Ieremias quod iudei qui prius erant amabiles deo, propter peccata facti sunt odibiles, qui prius fuerunt decori uirtutibus.

postea scti sunt spissimi in celerib; · aliter · Nazarei · i · pudentes aliqui qui sunt in ecca · sca sunt
candidiores niue · i · contemplacionis qui p niuem intellm̄ · qr nix de supius uenit · Ita contempla
tiui · anchoram sue spei · in cel defigunt · Sunt · n · plerique qui post multa scela · conuersi ad pristinam
ardentiores sunt in caritate · quam illi qui diu puaserunt in contemplacione · plerique ģuiore deo
uita [illegible] religiosa post culpam · quam securitate torpens innocentia · Nitidiores lacte ·
lac de [illegible] carne nascitur · et de illis · s · hibus qui in terra sunt · peuratur · Per lac intellm̄ actiui ·
qui cum ad dm̄ suspirent · tamen ad hec terrenis occupationib; detinentur · Hos precellunt isti penitentes · Rubicundiores ebore antiquo · Per ebur qr frigidum est intellr̄ castitas · per rubedinem caritas ·
qr sine caritate non psunt · Ebur antiquum in rubedine uertitur · qr castitas diuturna p marty
rio reputatur · Saphyro pulchriores · uiri scti · saphyrinum colorem debent habere · et aereum · quia
debent in celestib; spem · et amorem suum ponere · et amore celestium colorari · Huiusmodi scos · licet
penitentes · plerique scitate · et religione · preueniunt · tamen si postea labantur in uitium · supsticiose si
mulationis · nouissima hominis illius qui talis est · fiunt peiora prioribus · Vnde seq̄ · Denigrata est super
bones facies eorum · illorum · s · qui prius fuerunt iusti et abstinentes · et postea non sine debito · sed ad
mundanam gloriam · opa elegiunt bonorum exercuerunt · Contra hoc quod dicitur candidiores niue · dicitur
denigrata est super carbones · qr frigida a caritate · et nigra peccorum turpitudine · postea facti sunt ·
Non sunt cogniti in plateis · Plerique · n · qui paupes sunt · religionem simulant · et si ad honores p
moueantur · iam non sunt cogniti · qr non solum altari · sed et alii facti sunt in plateis · hoc est in latitu
dine temporalium dignitatum · Cutis eorum · i · infirmitas · adhesit ossib; · i · fortitudini · qr eliguntur
fragiles et infirmi · pro opa quam ficte fatuunt iudicantur · qui fortes et uere religiosi · sed cutis
eorum aruit · et facta est quasi lignum · qr ariditatem et insensibilitatem ex simulatione sua co
sequitur · Theth · Melius fuit occisis gladio quam interfectis fame · quam isti exthabuerunt
consupti sunt a sterilitate terre · ad litteram · verum est qr minus malum est subito mori · quam paulatim
terire · aliter · ut melius electiue ponatur · et dicatur · bonum fuit occisis gladio · illis scilicet qui pro
amore diuini uerbi · carnem suam abstinendo macerant · et macando mortificant · sed non
fuit bonum interfectis fame · hoc est penitentib; per inopia diuini uerbi · secularib; scilicet · qui cum maiori la
bore et ampliori sollicitudine · tenentur in uia perditionis · quam illi qui bene uiuendo pergunt in uia
salutis · Maior difficultas est in secularib; negotiis · quam in spiritualib; exercitiis · Vnde sic dicitur
cum illi qui dampnati sunt conqueri dicentes · lassati sumus in uia perditionis · uias difficiles am
bulauimus · et uiam dei ignorauimus · quod profuit nobis supbia · quod diuitiarum iactantia · in ta
tale perditi potest quantus sit labor · quanta sit sollicitudo · negotiantium · militantium · manifes
tum est · quantis uigiliis cruciantur · quantis fatigationib; corpus affligunt · Quam isti extabuerunt pau
latim · et uigiliis inenarrabilibus cruciatib; · etiam cruciatum · Consupti a sterilitate terre · i · pro terrena commodita
te · quam tam sterile est et infructuosa · Ioth · Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos · facti sunt
cib; earum · in contritione filie populi mei · Propter hec plaga ieiunii quod futurum erat in destructione iudaica
pro · facta a romanis · Vnde · quod mulieres fame urgente coxerunt filios suos · Sed nota quod
elegantissime dicit misericordium · In hoc · n · misericordes extiterunt · quod cito filios occiderunt ·

q̃ n̄ cito deficeret. erat p̃ea maiori langore puniri. ut & miserodes. q̃ uiuos fame p̃eu
tes sustentare noluerit. Alr̃. Mattes. plati ecce dur̃. q̃ debent subditos pascere & dili
gent' nutrire. s; ipi sub p̃textu mie emungt̄ marsupia subditorū. consulentes po
t' sue cupiditati. q̃m subditorū comoditati. De quib; dn̄s dic in euuangelio secundum mar
cū. Sub p̃textu plixe orōis deuorat domos uiduarū. Mo. plurq; ogigit q' aliq̃s sus
cepta p̃ma. excusat se de ipotentia ieiunandi. simulata imbecillitate ul' capitis. ul'
alius infirmitatis. qui miser̃ sibi copaties. hic aūt n̄ ē mie. s; pot' pusillanimita
tis. & hoi pusillanimes mulieres uocat'. qi muliebri mollicie torpentes. q̃ e de
bent ulli sustinē pond' diei & estus. coperit filios suos. i. fructus bone opationis sue e.
subito destruxerit. Chaph. Compleuit dn̄s furore suū. q̃m ipi compleuerit malm
a sua. effudit irā indignationis sue. q̃m ipi effuderit se. i. abhoiabili luxria. sic dr̃
ad tribē. Effusus es ut aq̄ ne crescas. Et succendit ignē i syon. n̄ ignē de q̃ dr̃. Ig
nē ueni mittere i terrā. & q̃ uolo n̄ ut ardeat. s; ignē q̃ descendit de celo & p̃ndos iob con
sumpsit. Ypocrite uocatur syon. q' semp uolt ee in specula. i. i eminentia ut appare
at hominibus. Deuorauit fundamta e' n̄ dic sredificia. q' q̃dā sr edificat de gnē bo
norū. s; fundamta. i. p̃ncipal' p̃lias intenciones ypocritar. dn̄s i furo deuorabit. N̄o cre
diderit reges terre & uniuersi habitatores orb. q' igrederet' hostis & inimic' p portas ie
rlm. ac si diceret tem. Omnis incredibile eet q' tā munita ciuitas possz destrui.
tn̄ omo destructa ē. ad lr̃. Multis fruis p applicari. Sr̃ q̃dā terrene cupiditatis
amatores. & temaria indiscretioe uegetati. q' diabolus sibi posse p̃ualere nullate
n' suspicant'. q̃m sacramta eccastica susceprint. q' p portas irlm figant'. De qb;
portis supi' exposit ē. q' p eas debeat intelligi. & q̃re duplices ee debeat. scilz;
desire s' i portas ē. Pro hoi hoies stulti & uani. & si i p̃unitate peccorū sibi p
mittat etiā tn̄ supplicius. si n̄ penituerint deputabuntur. Nota q' diabl's hostis
ē qn̄ temptatoib' nos infestat. inimic'. qn̄ p̃ualendo nos molestat. Alia exposit
o eiusdē littē. Plati ecce q̃ dn̄r reges terre. qi terrenis dignitatib; p̃ceteris nitian
tes. & uniuersi habitatores orb de qb' dcm̄ ē. ue. ue. ue. habitantib; sup terrā. post
ponentes celestia. sectantes terrena. & t'palia. n̄ credt' q̃d inimicus. igredi p̃uale
at i aīas ipor̄ū. p portas. i. p sensus corporeos. s; q̃tus floreat in dignitatib' su
is. exterioribus q̃ nitte s'. plurq; grauit' uiciati. enormes efficiuntur. Hic ē q' ocozi
as ē eet sup cenaclm. i samaria. cecidit p cancellas cenacli. & icep egrotare. q̃
mittēs ad helyam de morte sua certificat' ē. p ocoziā sigmant' illi q̃ p̃lint dig
nitatib'. q̃ subditos suos enutrire debet & erudire. Hi qnz cadt p cancellas
cenacli. p cancellos nag; sigant' multiplices cogitatis exterior̄ū occupationū.
q̃ annexi s' dignitatib' h' secli. p quorū adit' p̃cipitantur ad exteriora. inuē
do flagitiose. luxuria. ul' auaritia. ul' aliq̃ hoi uitio maculati. Et hi q̃de
si diligent' uelit̄ compensare. & considare mirabile helye abstinentiam.

in respectu ipsius · possunt agnoscere tristiciam siue contricionem · Mem · Propter peccata prophetarum eius et sa
cerdotum eius · qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum · Super predicta mala coniungit ecce · propter peccata
doctorum et sacerdotum · qui viuendo luxuriose sanguinem effundunt · i · peccatum · Sanguis est pecca
tum · Sanguis sanguinem tetigit · In medio dicit · quia sacerdos quando sanguinem effundit in occulto scilicet
quando corrumpit aliquem quem debet instruere · et ad bonum mutare · In publico · quando fornicariam
tenet · quando sedet in cathedra pestilentie · et alios prauo exemplo corrumpit · De quibus dicitur per ieremiam ·
Effusus est a nobis sanguis pauperum · et innocentium non in fossis inueni · Nun · Errauerunt ceci in
plateis · i · excecati cupiditate bonorum temporalium · in plateis · i · in spaciosa via que ducit ad mor
tem · quaerunt in felicitate ubi non est · De hoc errore super dictum est ibi · Dixerunt matribus · ubi est triticum et uinum ·
Polluti sunt sanguine · i · peccato · Cumque non possent · i · non deberent intrare ecclesiam · tenuerunt · i · non reliq
uerunt lasciuias suas · sicut sepe excommunicati uel aliqui homicide · ab ecclesia prohibiti · cum deberent
humiliari sub rigore penitentie · tamen adhuc sequuntur lasciuias · Similiter sacerdotes cum indigni sint
intrare ecclesiam · lasciuias amplecti non abhorrent · Recedite · Vox inimicorum in sibilum Vnum
sibilum · quod non propterantes · clamauerunt eis iudei per peccatoribus · Samech · Recedite polluti
recedite abite · nolite tangere · sanctuarium dei · sanctuarium fidei · et sic alterius · iurgati et iudeo
res · Iurgati sunt et commoti sunt · Hoc quod sequitur ad litteram · lege sic · Dixerunt inter gentes · i ·
gentes dixerunt inter se de iudeis · hic non addet ultra · ut habitet in eis · ac si dicerent · Deus in
quo confidebant non habitabit in eis · non miserebitur · Vel per legi debet a iudeis sic · Iudei dixerunt du
ctores et gentes · non addet ultra ut habitet in eis · ac si dicerent · Quamuis modo de ira destruc
tione glorientur · tamen numquam deus in eis habitabit · Et hoc et de peccatoribus possunt intelligi · Fa
cies domini diuisit eos · i · presentia domini in futuro diuidet eos · Sicut · n · granum est cum palea · oleum cum
amurca · Iebuseus cum filiis israel · coruus cum columba · lupus cum porco · sed in futuro diuidet deus bonos
a malis · Boni audient · uenite benedicti · Mali uero · Ite maledicti et cetera · Hym · Sic addet ut re
spiciat eos · quia non ultra miserebitur eorum · quare · Quia facies sacerdotum non erubuerunt · nec senum
misertisunt · Cum senectus sit etas miserabilis · non sacerdotibus reuerentiam · nec senibus misericordiam ex
hibuerunt · ideo irreuerenter et inmisericorditer dampnabuntur · Ayn · Cum adhuc subsistentem de
fecerunt oculi nostri · ad auxilium nostrum uanum · cum respiceremus attenti ad gentes · que salua
re nos non poterant · Vox iudeorum in captiuitate permanentium · et dicentium frustra sperabi
mus · auxilium alienorum · frustra spem posuimus in gentibus que non poterant nos saluare ·
Vox dampnatorum dicentium · Cum adhuc essemus in carne · carnalia desiderauimus · et exceptionem car
nali consolatione contempnamus · arridebat nobis leticia temporalis · nec affligebat nos penalitas ie
iunalis · In uanitate mundana spem posuimus · nec in ueritate christi iudicia laborauimus ·
Sub umbris seculi delectabamur · nec sub umbris misericordie collocauimus · Numquam promittebat nobis gaudia
que nos amplexati sunt pectora · Sade · lubricauerunt · Vox peccatorum dicentium · vestigia nostra
lubricauerunt in itinere platearum nostrarum · peccatis peccata cumulantes · de peccato in peccatum con
tinue · ambulantes in latitudine uiarum · que ducunt ad mortem · Per lubricum intelligitur peccatum · Vn
de in · vie illorum tenebre et lubricum · Sicut terra que cum aqua effunditur · non statim fit lutum
lubricum · sed postquam congelata fuerit tunc facit lubricum iter · Similiter peccata · in principio non ducunt

hominē ī peccatum · s; p[ostq]ua[m] induraueri[n]t p[er] [con]suetudinē ia[m] faciliores · [et] proniores fiu[n]t hoīes
ad uiā p[er]ditionis · s; q[ui] i[n] lubricum incedu[n]t · q[ui]a nesciu[n]t horam debite subuersionis · Un[de]
recte d[icitu]r · Appropinquauit finis n[oste]r · Velociores fuerunt p[er]secutores n[ost]ri aq[ui]lis celi · Pla
na ē hystoria. Alle[gorice] p[er]secutores · i · maligni sp[irit]us · ueloc[i]ores ad decipiendu[m] nos · q[ua]m docto
res ad p[re]dicandu[m] · demones ad capiendu[m] · q[ua]m p[re]lati ad p[ro]tegendu[m] · Sunt aquile t[er]re · sunt [et] a
quile celi · Aq[ui]le t[er]re sunt rapaces [et] sup[er]bi · qui q[uer]unt bona mo[m]entanea · s[cilicet] p[ec]c[at]a fetida
[et] cadauera putrida · ī luce sue da[m]pnationis p[ro]spicantur inuenire · De his dicit ie[remias] ·
Si exaltauit q[uas]i aquila nidum tuum · inde detraha[m] te · Sic[ut] ē t[em]p[or]alis habundantia · ad
q[ua]m q[ui]sq[ue] exaltatur fuit · lapsum expectat · Aq[ui]le celi · sunt predicatores · pastores ecc[lesi]e · q[ui]
p[ro]spicantur inuenire debent · sic aquile in cadauera · hoc ē in pecc[at]a hominum · ut ip[s]os
reuocent a pecc[at]is · De his d[icitu]r · Ubicumq[ue] fuerit corp[u]s ibi co[n]gregabuntur aq[ui]le · Glosa · [et]
q[uia] mali hoīes q[ui] p[er]secutores sunt ecc[lesi]e · ueloc[i]ores sunt [et] promptiores · ī acq[ui]rendis t[em]pora
lib[us] · q[ua]m uiri ecc[lesi]astici · ī acq[ui]rendis sp[irit]ualib[us] · De h[ac] uelocitate dicit albatuo lo
quens de eq[u]is nabugodonosor · ueloc[i]ores sunt eq[u]i e[ius] lupis uesp[er]tinis · Equi a[n]tiqui
nabugod[onosor] · sunt mali hoīes · q[ui]b[us] ta[n]q[ua]m iumentis insidens · lup[us] uesp[er]tin[us] · ē ip[s]e diabl[u]s ·
q[ui] semp[er] ad p[re]dam suspirat · Vesp[er]tin[us] io d[icitu]r · q[ui]a ī uespera uite maxime insidiat[ur]
hoī · maxime ī calcaneo laqueum tendit · Plur[im]iq[ue] amatores h[uius] s[e]c[u]li temptantis insi
dias n[on] expectant · s; p[re]ueniunt · [et] id[e]o d[icu]ntur ueloc[i]ores lupis uesp[er]tinis · Sup[er] mo[n]tes
p[er]secuti sunt nos · Mo[n]tes sunt illi q[ui] p[re]clarīs honorib[us] insigniuntur · quib[us] maxime p[er]
ual[et] diabl[u]s · hii sunt · n[on] q[ui] defluunt in luxuriis · estuant auariciis · dissoluu[n]tur ī cra
pulis · hii sunt quor[um] delitiis pascitur diablus · Un[de] cu[m] d[omi]n[u]s loq[ue]retur ad iob · de uehemoth ·
ait · huic mo[n]tes ferunt h[er]bas · h[er]be sunt delitie t[em]p[or]ales · q[ua]s potentes h[uius] s[e]c[u]li ferunt · [et] offe
runt uehemoth · q[ui]b[us] nutriun[tur] · [et] pascitur diabl[u]s · q[ui]a fenum tenuissimum cib[us] ei[us] [est] u[t]
ait iob · Un[de] seq[uitu]r · O[mn]es bestie agri ludunt ibi · O[mn]es bestie · i · o[mn]ia genera pecc[at]or[um] · s[e]c[un]d[u]m
d[icitu]r · s; ludit · ī secura [et] libana · ī uoluptuosis diuitiis demonu[m] ludibrium de
notat ī habitatione · Et si qui bonis opib[us] idulgeant p[re]lati · q[uas]i securi[us] de reddendo
deridet eos diabl[u]s · sic d[icitu]r in albacuc · Ip[s]e ridebit munitione[m] i[ll]am · co[m]portab
bit aggerem · [et] capiet ea[m] · sic solum p[ro]minentes in dignitatib[us] p[er]seq[ui]t[ur] tyrannus ·
Insidiis ueri[us] [et] ip[s]os claustrales · ip[s]os [con]templatiuos · q[ui] mundum [et] mu[n]dana deseruerint ·
q[ui] sunt in deserto abstinentie · callid[u]s temptatore laq[ue]os tendit · Un[de] seq[uitu]r · In deser
to insidiati sunt nob[is] · Insidiat[ur] q[uas]i leo · ī spelunca sua · ut rapiat paup[er]em [et]
innocentē · Et q[ua]nto religiosiore[m] inuenit hoīem · tanto astutiores acuit insi
dias · S; ē diuites h[uius] s[e]c[u]li · [et] uiri religiosi tantum noce[n]t[ur] ī h[ac] serie littere ·
n[on] id[e]o p[er]mittat sibi immunitatē certi · De ip[s]o · n[on] d[icitu]r · Absorbebit fluuium [et]
n[on] mirabi[tu]r · fiducia[m] h[abe]t · q[uod] iordanis influat in os e[ius] · Res · Sp[iritu]s oris n[ost]ri · xp[istu]s
capt[u]s ē in peccatis n[ost]ris · hic ap[er]te [pro]phauit ie[remias] · de passione xp[ist]i · cu[m] dicit · xp[ist]s
capt[u]s ē ī peccatis n[ost]ris · Ip[s]e · n[on] xp[istu]s q[ui] peccatum n[on] fec[it] · n[ec] ē inue[n]t[us] dol[us] ī ore eius ·
Vulnerat[u]s ē p[ro]p[ter] pecc[at]a n[ost]ra · attrit[u]s ē p[ro]p[ter] iniquitates n[ost]ras · ip[s]e immunis ·

ab omni peccato. factus est nobis hostia pro peccato. Stulli comparata est semita eius. quam non pulvis
tenuissimus. vel vernale peccatum. fuit in pedibus eius. Ipse enim christus est spiritus oris nostri. Spirando
attrahitur aer: respirando emittitur. Sic christum attrahimus per fidem et dilectionem. christum e-
mittimus per confessionem et gratiarum actionem. christum attrahimus gratiam ipsius percipiendo. christum emit-
timus totum quod sumus quod habemus ipsi non nobismet attribuendo. Cui diximus. Vox re-
dentium in christo. ante passionem christi et dicentium. ante christo nos ubi diximus. O domine
in umbra tua vivemus in gentibus. vel simul cum gentibus. Ipse enim in passione sua qui lapis angu-
laris. divisos parietes compaginavit. solvens inimicitias. et faciens utraque unum. Umbra
dicitur caro christi de qua dicitur. Sub umbra alarum tuarum sperabo donec transeat iniquitas. Sic galli-
na congregat pullos suos et quotienscumque potest expandit alas suas. ut ipsos protegat. Sic
christus in cruce positus. quotienscumque potuit. extendit brachia sua. ut filios susciperet quos ad
vitam vocabat. Cotidie sub fide passionis sue nos obumbrat dominus. et ab estu vici-
orum nos refrigerat. Sed cum umbra sit tenebrosa. queritur quare caro christi dicatur umbra. Ideo
scilicet quod de ipso dicitur. Vidimus eum non habentem speciem neque decorem. quamvis enim esset ille
speciosus pre filiis hominum. tamen in reputatione hominum vilis erat. et abiectus.
Non credentibus tenebrosa fuit ipsius incarnatio. credentibus autem perlucida. Syn.
Gaude et letare filia edom. Edom ipse esau. qui pro rufa lenticula ius primogeniture
vendidit. Huic similes omnes illi sunt. qui pro transitorio bono quod pro nichilo re-
putandum esset etiam beatitudinem vendunt. Filia edom dicitur ydumea. que
interpretatur terrena vel sanguinea. Ydumei semper infestaverunt filios israel.
Consimiliter terreni. id est terrenis cupiditatibus involuti. et sanguinei. id est pec-
catores. viros sanctos affligunt. viros iustos persequuntur. Ad ydumeos ergo yroni-
ce dicitur vox ista. Gaude et letare filia edom. Ac si diceretur. Qui terrena diligis
qui peccata peccatis accumulas. gaudere potes modo et letari. Que habitas
in terra hus. hus interpretatur consilium. Est celeste consilium. est terrenum. De ce-
lesti dicitur. Ego in altissimis habito. et eruditis intersum cogitationibus.
Et alibi. Magni consilii angelus. Et in psalmo. Consilium domini in eter-
num manet. De terreno consilio dicitur. Dominus reprobat consilia prin-
cipum. Et hoc quod dicitur. Que habitas in terra hus. Duo attenduntur. Sol-
licitudo maxima. Et consiliorum necessaria inquisitio. quia opus est
consilio ubi vexat sollicitudo. Terrenorum consiliorum. consiliarius
est diabolus. qui ut contra devotas mentes prevaleat. sepe se sub ve-
lamine iusticie occultat. plerumque simulat se consiliarium. ut post
exhibeat inimicum. Tu vero ydumea. que habitas in terra hus. et si gau-
deas pro felicitate momentanea. ad te quoque perveniet calix et deinde
percussio. Calix dicitur quoniam mensura contra mensuram. Cum abiecta
fueris iudicaberis. Inebriaberis atque nudabis. Est ebrietas culpe.

est ebrietas pene. Sola quod qui ebrius est ebrium se esse non cognoscit. Sed qui sobrius
est ebrietatem ebrii notat et attendit. Similiter illi qui amore huius seculi inebria-
tur errorem suum non percipiunt. Sed qui sobrie iuste et pie uiuunt enormitates
et miserias male uiuentium facile deprehendunt. Sola competentia ordinis in his
duabus ultimis sistemus. In hac enim que est lamentationum ultima agitur
de pena reproborum. In sequenti que ultima est de premio iustorum. In hac itaque
sententia primo agitur de temporalibus deliciis. postea de eternis suppliciis. De uo-
luptate huius seculi peruenitur ad miserias inferni. Hinc est quod ieremias con-
grue lamentatus est destructionem ierusalem factam a rege sesach. Sesach inter-
pretatur byssus sacci. Byssus enim est genus lini candidissimum per quod significatur can-
dor plurimis prosperitatis. bene bissus premittitur. Saccus uero est uestis uilissima et
asperrima. per quam significatur prosperitas et abiectio eterne felicitatis. Hinc est quod
ait salomon. Risus dolore miscebitur et extrema gaudii luctus occupat. Ri-
sus occupatur secularis uanitas. que dolore mixta est. quia nulla est in seculo
uoluptas cui non annexa est aliqua difficultas. Et licet pompalis huius glorie
seculi semper comes appetitur tamen sit sollicitudo. et extrema gaudii
luctus occupabit sempiternus. Thau. Completa est. hic de remuneratione bono-
rum agitur. Vox iusti ad animam fidelem dicentis. O tu filia syon completa
est iniquitas tua. id est dimissa. et non addet ultra dominus ut transmigret te. quia
post tribulationes huius seculi. ab illo remunaberis. apud quem non est trans-
mutatio nec uicissitudinis obumbratio. In eterna enim beatitudine iam non
erit ultra transmigratio. sed iocunditas secura. et iocunda stabilitas. quia
stabilis est electis dei exultatio. Tunc enim dominus uisitabit non ut medicus
sed ut iudex. Iniquitatem tuam filia edom. discooperient peccata tua.
Reddet enim dominus retributionem superbis. quia non posuerunt deum ad-
iutorem suum. sed sperantes in multitudine diuitiarum. preualuerunt
in uanitate sua. Tunc peccata hominum que non detecta fuerint.
per confessionem. discooperientur uniuersitati humani generis
manifestanda. Tunc erubescent et confundentur peccatores in infer-
num. et induentur sicut diploide confusione sua. Quam pudendum.
quam erubescibile. tunc erit peccatori in inferno. quod omnia pecca-
ta sua etiam immunde cogitationes. cuilibet patebunt. Ab hac erubes-
centia liberari postulat psalmista cum ait. Ad te domine leuaui animam
meam. deus meus in te confido non erubescam. Et alibi. Non erubescam
quoniam speraui in te. In hac sententia que est ultima lamentationum
inuitamur ad carmen iocunditatis desiderandum. et ad ue fugien-
dum. Competenter etiam scribitur huic ultime sententie thau.

27

132

que figuram gerit passionis xpi. Quicquid enim agimus. quicquid plangimus in
hoc seculo. ad ipsum tamquam remuneratorem. finaliter spectare debemus.
Ab ipso enim iusti audituri sunt. id carmen delectabile. Venite benedicti et c.
Iniusti autem id ue miserabile. Ite maledicti in ignem eternum. et c. Hinc est
quod xpc in cruce quasi pro tribunali residens. utriusque legitur exercuisse
potestatem. latroni enim sinistro ue dampnationis intulit. latroni uero dex
tro. gratiam sue benignitatis contulit. cum ait. Hodie mecum eris in parady
so. Quisquis ergo ue uitare. quisquis carmen eternitatis habere desiderat.
audiat dnm dicentem. Siquis uult uenire post me. abneget se metipsum.
et cetera. Et dicat cum paulo. Michi mundus crucifixus est et ego mundo.
nec abhorreat quis persecutionem pati pro dno. Beati enim qui persecu
tionem patiuntur pro dno et propter iusticiam. quoniam ipsorum est
regnum celorum. Non pudeat fieri pauperem pro xpo. Qui cum esset
diues. pro nobis factus est pauper. obprobrium hominum et abiectio ple
bis. De quo dicitur. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem.
Sit ei remedium paupertatis. uox illa que dicit. beati pauperes. quoni
am uestrum est regnum dei. Gaudeat caro peccatoris subire disciplinam.
correctionis. memor illius spiritus. illius flagelli. qui uenit saluare nos. Pla
gat quod incolatus huius miserie. plangat impedimentum uie. plangat
dilectionem patrie. ut post plenas lamentationes. ad carmen eterne iocun
ditatis perueniat. quod nobis et c. . . .

Ibo michi ad montem myrre. et ad colles thuris. et loquar sponse mee. Tria
proponit. montem myrre. colles lybani uel thuris. colloquium sponse. ad primum uenit
diles. sustinens mundi calamitatem. ad secundum. interpellans pro nobis patrem. ad tertium affectus
predicatione. In primo suo exemplo nos inuitat ad amaritudinem passionis. In secundo proponit no
bis fructum orationis. In tertio docet nos uiam salutis. dicit. i. Tene lagones. uinos ipsi tulit et porci
nam ipsi porrexit. De ii. pro tuis gressibus orauit. ubi non puer est. Pater mi. clamauerunt patres antiqui. Ve
ni ad docendum nos uiam prudentie. Venit autem. i. ad uallem myrre. ii. ad collem myrre. iii. ad mon
tem m. ad uallem sustinens mentem carnis infirmitatem. ad collem sustinendo tribulationes
et derisiones. ad montem patiendo passiones. Vallis ad quam uenit fuit uirginis humilitas. collis excelsior sanc
titas. mons mira sublimitas. Venit quoque ad uallem marie. ad collem iohannis baptiste. ad montem
caluarie. ad primum per incarnationem. ad secundum per aspe . . . gulationis conformitatem. ad tertium per pas
sionem. De ualle dicitur. Missus est ioseph de ualle hebron. quod uisio etiam ad uisitan
dos fratres. De collibus dicitur. Exultatione colles accingentur. de monte xpo quod sicut montem
ascendit caluarie. Erit mons domus dni in uertice montium. et fluent ad eum omnes gen
tes. In hunc itaque montem scilicet montem caluarie. qui est mons myrre per amaritudinem passionis.

xpi. Tenuit diles hoi. ueni anglo. ueni sibi. Ibo in acqsitẽ legã docet ad utilitatẽ. Tenuit
hoi ad necitatẽ. anglo ad iocunditatẽ. sibi ad subtilitatẽ. Ad necitatẽ. ut redimet. ad io
cunditatẽ. ut anglica ruina reparet. ad sublimitatẽ. ut diles exaltaret. De. i. Clamaut
pres antiq. Veni ad redimendum nos. 7c. Propt. ij. in natiuitate x. facta ẽ cũ anglo multi
tudo celestis exercit. 7c. P. iij. dicebat dd. Exaltabo te dne quia suscepisti me. 7c. Et ite.
Exaltabo te ds ms rex. 7c. Notandũ q inueniur myrra pma. myr. elca. myr. pbatissima. p
ẽ infirmorũ. ij. electorũ. iij. martirũ. p ẽ in pnalib; satisfcois agitia. elca in utut elegantia.
pbatissima in passiois experientia. De. i. labia sponsi stillantia myrrã pmã. labia. n. sponsi
dur labia peccoris confitentis. peccã sua in amaritudie aie sue. De. ij. Qsi myrra elca de
di suauit odo. De. iij. Man mee distillauert myrrã pmã. 7 digiti mei myrra pbatis
sima. Nota est simplex 7 triplex myrra. s; cõdita. Prim eni cõdita ẽ cum austitate. ij. au
ro 7 thure. iij. aromat dulcedie. Vini pme ẽ austitas in pnia. aur. ut ẽ caritatis splendor.
th. ii orõnũ flagrantia. aromata tercie. sr supni saporis affluentia. In figã. i. dedert ei
dno myrrat uinũ bibe. ii myrra design; cord gratione. uinũ exterioris pnie austira
te. In figã. ii. Obtulert magi dno aur. th. 7 myrrã. P iij. dcm ẽ. Myrra 7 gutta 7 cassia
a uestimtis tuis. a d. e. 7c. Nota sunt colles diabli. sr colles mdi. sr colles lybani l thuris. q
tcs ẽ. Primi sr q̃ mittan dmi in supbia. scdi q eleuan in mdi dignitatib. tcii sesu x in
tutia. De pmis ait ysaias. Ois mõs 7 coll humiliabr. De ii. abacuc. Incuruati sr colles
mundi. 7c. De tcius. Suscipiat mõtes pacẽ pplo. et dd. Exultatoe colles accingen. ad
pmos uenit xpc ut cõstat humilitatẽ. ad scdos ut amoueat eqtatẽ. ad tcios ut doceat equi
tatẽ. l utitatẽ. Humilitatẽ sim. eqtatẽ iustitii. utitatẽ ad cognoscendã una. fidi. spei.
7 caritatis. humilitatẽ sim mediante cõfessioẽ. equitatẽ iustitii dictante roẽ. utitatẽ
ue ad cognitionẽ ducẽ prudentie. Primi colles se eleuãt in supbia dũ cap erigr.
ling dissoluitr. man extendir. Cap erigr ad tmend. ling dissol. ad iurgandũ. man ex
ten. ad opprimend. Si cõfessio. cap. i. cogitatõem stultã q ẽ initiũ pcci. abscidit in cõfes
sioẽ. linguã in pcci ploratoe. manũ in satisfcoẽ. hij tot designat fcm iude machabei de
metrio. n. cpd nimiũ psequens. i. dilcs. misit nychanore. qd lucua stas. i. exaltato
cord. q iudã q dr cõfessio. q nichanor pcrat elephantib; . qru ossa nictuns ca
rēt. q supbia inflexibl ẽ. s; iudas eũ occid. 7 abscid cap ẽ 7 linguã 7 man. s; in cor
de peccoris tcs sr scrupli. q cõfessionẽ repmit. timor. dolor. pudor. Despat timor. p
pcci magnitudinẽ. dolor. p infirmitudinẽ. pudor. p tpitudinẽ. Cũ n. recolit tpia q
gessit. nimo erubescat confiti. ẽ ut infirmitudinẽ. nimo dolore ingemiscat. cũ aut
pnitudinẽ. nimo timore languescat. Scrupli isti ut lapis sr expoliendi. In lapidũ
politioẽ apponitr tria. oleũ. lapis. man. Oleũ infundit. lapis si uoluit. man lapi
d tñendo appon. Oleũ g benignitatis. lenit aspitatẽ. assiduitas pnie q lapis
peccorũ scruplos tit. pitas cõtinẽtie. q man sordes tgit; h ẽ oleũ spe. h ẽ la
pis angularis. h ẽ dextã di patris. pm lenit. scd pmit. tcius tnt. Pmo g ds dolorẽ

Tenuit diles

Myrr

Colles

Primi colles

[illegible]ais

Desperatio c[...] onis [...]

lapis

133

leuit. secundo timore premit. tertio operi manuum suarum dexteram porrigit. Hec de primis collibus.
Secundi colles
Secundos ad equitatem inuitat. que sic fit. Primo det unicuique quod suum est. secundo iustum ab iniusto separare. tertio cuilibet
quod suum est reddere. Consuluere regem Salomonem mulieres meretrices iudicandum. Primo precepit gla-
Tertii colles
dium afferri. secundo infantem diuidi. tertio unicuique partem suam reddi. Hec de secundis collibus. Tertios uero inuitat ad
ueritatem. ut teneat uiam fidei. spei et caritatis. ut sciat quid credere quid amare debeat. et quid sperare.
ne inueniatur in spe defectus timoris. in fide scrupulus erroris. in caritate offendiculum rancoris. Fi-
des quod innititur bonis operibus excitatur. spes eternitatis desiderio. caritas exhibitione obsequii. Per
fidem que est de occultis. Raab meretrix exploratores Iericho abscondit. per caritatem pactum
thus
salutis sue cum eis composuit. per fidem funiculum coccineum in fenestram misit. Isti sunt colles Libani
uel thuris ad quos descendit. Thus est gutta que prius latet in arbore. per fidem secundo crematur in ig-
ne per caritatem. fumum mittit in altum per spem. Et loquar ad sponsam meam. Aliter alloquitur stultam.
aliter ignorantem. aliter honestam. Primam increpat. secundam instruit. tertiam laudat. Propter primam ait. Sub
arbore malo suscitaui te ibi corrupta est genitrix tua. et cetera. Propter secundam ait. Si ignoras te
o pulcherrima inter mulieres. Propter tertiam. Ecce tu pulchra es amica mea. ecce tu pulchra. et cetera. Isti
dicit. Et loquar sponse mee. Quid autem loquatur subdit. Veni de Libano ueni coronaberis.
gradus uidendi deum.
Tres sunt gradus uidendi deum. Cognitionem dei que potest haberi possumus tribus gradibus distinguere.
et secundum triplicem gradum distinctionem per tres celos diuidere. Aliter enim uidetur deus per fidem. aliter cognoscitur per
rationem. aliter cernitur per contemplationem. Prima uisio ad primum celum. secunda ad secundum. tertia ad tertium pertinet. Prima
est infra rationem. secunda iuxta rationem. tertia supra rationem. Ad primum et secundum possunt homines ascendere. sed non ad tertium. quod est supra
rationem. nisi per excessum humane mentis. Ibo michi ad montem myrre. et cetera. Et loquar sponse mee. In myrra car-
nis mortificatio. uel passionum asperitate tolerantia. in thure cellipetax deuotio orationum exprimitur.
Mons autem myrre et collis thuris. est ipsa sublimitas mentis eorum. qui et carnem uincunt. et ad a-
morem celestium se ardenter leuant. Ad quem montem et collem uadit dominus. quia illorum corda qui
uirtutibus student. sepius uisere et inhabitare dignabitur. Hoc est aperte dicere. frequentabo tales et
per deuotionem et illustrationem glorificabo. et loquar per eruditionem. consolationem. promissionem. et inter-
na inspiratione. Iste ait. Ibo michi. et cetera. Sibi uadit. quia singularis amoris participem secreti non admit-
tit. Sponsus est deus. sponsa anima. Ideo sponsa. quia donis gratiarum subarrata. ideo sponsa. quia cas-
to amore illi sociata. ideo sponsa. quia plene uirtutum fecundata. Omnis anima hic sponsi arram sus-
cepit. scilicet est arra communis. et arra spiritualis. Communis est quia nati sumus. quia sentimus. quia sapimus. quia dis-
cernimus. Spiritualis est quia regenerati sumus. quia remissionem peccatorum accepimus. quia carismata uirtu-
tum accepimus. et quia quisque habet. hic cuique arra est. Ibo michi ad montem myrre. Myrra que amara est
significat mortificationem carnis. Libanus interpretatur candidatio. munditiam carnis. Hec est uia per
quam sponsus ad sponsam uenit. scilicet mons myrre et collis Libani. quia primo per abstinentiam concupiscentiam
carnis occidit. deinde per munditiam cordis. innocentiam mentis abstergit. Postremo qui tertio
die ad colloquium sponse ueniens. desiderio suo accendit. Vnde dicitur mons myrre. quia in af-
fectione debemus esse constantes. et collis Libani. quia successu uirtutum debemus esse humiles.
In monte myrre accepimus fortitudinem. contra carnis concupiscentiam. in collibus Libani illumina-
tionem mentis. contra ignorantiam. in colloquio sponsi. caritatem contra maliuolentiam.

potentia ad prem̄ · sapiā ad filiū · caritas ad sp̄m s̄cm ptinet · Loq̄r inquit sponse
mee · Duob; modis loq̄r d̄s ad aiam · alr̄ ad fornicariā · ad sponsā · alr̄ ad fedam
alr̄ · ad pulchrā alr̄ · ad peccatricē alr̄ · ad iustificatā alr̄ · Illius feditatē increpat · h̄
pulchritudinē laudat · illā increpando timore concutit · istā laudando ad amo
rem accendit · illi loq̄r q̄n ei maculas suas ostendit · isti q̄n dona q̄ contulit ei
ad memoriā reducit · loq̄r inq̄ sponse mee · 7c · Et q̄d loq̄tur d̄s subdit · Tota pul
chra es amica mea · et macula non est in te · Prouerb̄ ia

Duob; modis loq̄ d̄s ad aiam

Audiens sapiens · sapientior erit · Multo fortius debet audire stultus ·
ut fiat sapiens · Om̄s . n. audire debet · quia quantūcumq; pfecit quis in
sacra scriptura semp in inchoatione est · Ecclesiastic̄ xviii · Cū consūmauit
tunc incipiet · psalm̄ Dixi nunc cepi · in sapiā xix · Da occasionē sapien
ti · et addet ei sapiā · Ecclastic̄ xxi · Verbū sapiens quodcūq; audit · scius laudet ei ad
iciet · Vnde iii · Regum · x · Regina saba q̄ sapientissima fuit · uenit audire sapiam sa
lomonis · Et exodus xviii · Moyses recommā longe inferiorē se · Et lucas · ii · x · audiunt le
gis doctores · Sep̄ g̊ pficit audiens sacrā scripturā · Qr̄e · Ibi ē infinitus thesaurus ·
Sapiē · vii · Intelligens int̃ gubnacla possidebit ip̃e uite · uel aliene · ut ioseph · Gen
xli · Vel gubnacla q̄ s̄t tria · scil; carnis · conscie · ecce · Caro gubnanda ē sicut equs fre
no discipline · conscia sicut nauis gubnaculo prudentie · Jacob · iii · Si equis frena in
ora mittim̄ 7c · Ecclesia gubnanda ē a plato · sicut sponsa · aut uelut grex · Actu xx ·
attendite uobis 7 uniūso gregi · 7c · Quom̄ timor principiū sit sapiē · Timor dn̄i princi
piū sapiē · qr̄ ppat ei aiam expellendo peccm̄ · Ecclasticus · i · timor dn̄i expellit peccm̄ i
alr̄ n̄ intret sapiā · Sapiē · i · In maliuolam aiam nō introibit sapiā · Vel ideo dr̄ ii
initiū sapiē timor dn̄i · qr̄ prius oportet ut desipiant nob mala q̄ facit timor 7
postea sapiant bona q̄ facit sapiā · Est etiā timor expauentaclm̄ motus illicitos · iii
arcens a corde 7 sic uiam ppat sapiē · Est etiā uinclm̄ quo ligat̃ uas cordis · ne iiii
effundat̃ sapiā infusa · Ecclastic̄ i · Timor dn̄i sciē religiositas ē · Est etiā opclm̄
suppositū ori cordis · ne aliqd̄ īmundū intus cadat · Est 7 q̄i lapis supposit̄ assibus · v
quib; opiunt domi ne a uento tollat̃ · Ecclastic̄ xxv · Timor dn̄i sup omnia se suppo vi
suit · Est etiā q̄i columpna sustinēs totā fabricā spūalis edificii · Ecclastic̄ xxvii · Nisi vii
instanter teneris in timore dn̄i · cito subūtet̃ domi tua · Sapiam recti dogmatis ·
atq; doctrinā pure conuersatiois · stulti despiciunt · i · supbi · sicut philistei fca · 7 oc̄a philistei xp̄i
xp̄i · sic bruta aur̄ 7 argentum qr̄ n̄ sapit eis · Ecc̄ · i · Execratio ē pecorib; sapiā 7
n̄ solū sapit eis · immo amara ē eis · Ecc̄ vi · Amara ē nimiū indoctis hoīb; sapiā ·
Vel ideo c̄re despiciunt eā · qr̄ docet contempnē q̄ ipi diligunt · scil; diuitias · deli
cias 7 honores 7 diligē q̄ ipi odiunt · i · paupratē · molestiā · uilitatē · Ita iohs
ii · f̄res nolite diligē mundū · 7c · Vel ideo despiciunt · qr̄ tm̄ eam extius consi
derant · sicut symea nucē · Vnde · Cui uidebat mesoul fui 7 c · Ecc̄ · xxi · Tamq̄m
domi exterminata · sic fatuo sapiā · licet sit domus sacietatis · copiosa omib;

133
134

delitus. Sapie. vii. venerit m oia bona parit cu illa. De adulatoribus. Fili mi si te lacta
uerint peccatores. adulando. pterita extollendo. psentia laudando. ad futura inclinando.
vnde pater ipso hic dehortatur a consortio malorum. primo monens filium ne adulatoribus cedat.
secundo ne malis consentiat. ne acquiescas eis. qui sunt nutrices diabli. lamie infernales. de q
bus in treus. iiii. Sed et lamie nudauerunt et c. paruulos scilicet babylonis. vnde hi lacte renuit lac
tari moyses. qui licet ex aquis huius mundi assumptus. Si ceperint adulatores. et prosequitur hi ma
la adulatorum per membra. venit nobiscum cordis consensu. operis effectu. Insidiemur sang
ui. i. uite aliene. uel peccatis alienis. bibendo ea uel fundendo. quod maxime conuenit de
tractoribus. siue adulatoribus. ipsi .n. aliena peccata explorant quasi uelud calice sanguis alie
propinantur. vnde sapie. xi. pro fonte sempiterni fluuii. i. sacre scripture. exaltationis dedisti sa
guine iniustis. Gregorius. Qui aliena detractione pascuntur. procul dubio alienis cruoribus
saturantur. Hec insidie ex auaritia procedunt. postquam est auaritia cor plani. uel ciuibus principis
cor occupauit. non estimat sanguinem alienum. uel sanguinem auarum per bursa implenda. i. proprio
uesicula superbie. uel inanis glorie inflanda. Auaritia uero fraudulentiam comitatur. Abscondamus
tendiculas. i. laqueos. contra insontem frustra. i. sine culpa eius et c. De latronibus corporum. Marsupi
um unum sit omnium nostrum. i. omnia sunt communia. vel marsupium dicit malignandi uoluntatem.
ubi nequicie quasi thesauri diabli reseruantur. Ergo uox ista est predonum. uel latronum. uel adu
latorum. Allegorice uero est uox iudeorum contra xpm conspirantium. Insidietur sanguini effundendo.
Abscondamus tendiculas. i. fallaces interrogationes. ut de censu dando cesari ... .n. Mathei
xxii. et de adultera dimittenda. iohannis viii. contra insontem. i. xpm qui peccatum non fecit. et c. Sicut in
ferum. Deglutiamus eum ui. i. memoriam eius et doctrinam extinguamus. ita quod mundus nos uixisse non me
moret. et integrum. i. toto sicut infernus. i. irreparabilis. quia descendit in lacum. i. in limbum ut
ioseph. xxxvii. Ierem. xxxviii. Danyel ultimo. De quo ps. Posuerunt me in lacu inferiori
et c. Et amos. ix. Tu autem in sanguine testamenti et c. Omnem preciosam substantiam reperiemus. i. homi
nes quos putabant ab amore et caritate xpi secernere cui adhebant. Implebimus domos nostras
i. conuenticula nostra. spoliis. i. animabus eorum. Marsupium unum et c. i. omnia sint communia. Hec est ipsa
concordia que significatur per squamas uehemoth. Iob. xl. et per spinas complectentes se inuicem. i. per cau
das uulpium colligatas. Iudicum. xv. et per lappam. et tribulum tenacem. Osee. x. Quod tripliciter
rete. frustra. i. ineffectiue iacitur rete deceptionis. De quo Iob. xviii. Immisit in rete pe
des suos. et in maculis eius ambulabat. Vel rete mali exempli. De quo Osee. v. de sacerdotibus.
laqueus facti estis speculationi. et sicut rete expansum super mon. thabor. quod interpretatur ueniens
lumen. uel lucis accensio. Vel dicuntur sermones complexi. uel compositi ad decipiendum. In sapientia
xxix. homo qui blandis fictis que sermonibus loquitur amico suo rete expandit. Hoc tripliciter
rete frustra iacitur ante oculos pennatorum. i. ante homines oculatos. et pennatos. Oculatos
scientia. Pennatos uirtutibus. et ideo non timent. quia oculis scientie uident laqueos. et penna uirtutum decli
nantes fugiunt. Oculati et pennati debent esse prelati. talia .n. fuerunt animalia ezechielis. Sunt
autem oculati multi. sed non pennati. scientes bonum. et non facientes. isti non effugiunt.

Sextusdecimus

quia sequuntur p balaam · q cadens in terram apertos habebat oculos · Num · xxiiii · Alii sunt
penetrati s; non oculati · ut simplices et ydiote · de quib; dicit augustinus · Simplices & Aug
ydiote celum sibi rapiunt · nos aut cum litteris nris ad infernum demergimur · Alii u sunt ocu
lati nec penetrati · De quib; ecclesiastes · i · Stultorum infinitus est numerus · Ipsi qq; scil illi · qui vele
latum aut oculos penetratorum · contra sanguinem suum insidiatur · primo contra uitam corporalem ·
hoc ad litteram patet de latronib; · quantum est de detractoribus quo se prius occidit spiritua
liter · quam alium corporaliter · Augustinus · Omnis detractor prius sibi nocet dampno innocentie · q Aug
alium leuat dampno pecunie · similis stulto · qui corpus proprium gladio transfodiat · ut tunicam al
terius perforet · & similis frenetico ul furioso · q carnes suas se dentibus deuorat · Et inoluunt
fraudem contra aias suas · i · contra uitam spiritualem · que deuorat eo ipso q alius insidias
parat · seipsos corpore & aia occidunt · quod patet in aman · Hester · uii · & in satrapis da
rii · q in lacu leonum perierunt · Daniel · vi · ps · lacum aperuit et eff · & c · In sapia · xxvii · Qui
fodit foueam incidet in eam · & c · Sic senuit omnes auari · i · subtiles & occulte co
gitationes · q aurum do pferunt · rapuit ad interitum aias possidentium diuitias · Jerem
iiii · Vie tue & cogitationes tue fecerunt h t · Augustinus · O lucra dampnosa · Inuenis pe Augustinus
cuniam & pdis iustitiam · Sapia · i · xpc · foris · i · palam · et aperte predicat · Ysaias · xlv · Ego
dns non in abscondito locutus sum · s; foris · i · p omnes creaturas · Vn aug · sunt tui dne
sunt omnes creaturarum voces · Omnia tibi clamant · ds me fecit · Job xii · Interroga iu
menta & docebunt te · & uolucres celi & indicabunt t · In plateis dicat uocem suam · i · in
latitudine plebium · reuocans a lata & spatiosa uia · Mathi vii · In capite turbarum
clamat · i · in loco frequentato · clamat aut tria · ut dicit magr hugo · de sco uic
tore · Accipe quod dns porrigit · fuge q phibet · time q minatur · S; contra ysaiam ·
xlii · Non clamabit neq; accipiet psonam · nec audietur uox eius foris · Sal sol ·
Ibi dr clamor contentio · hic aut dr clamor apta locutio · Primo m n clamat · ii · m
clamat · Johs · vii · Stabat ihs & clamabat · siquis sitit · & c · Usquequo paruuli diligitis
infantiam · Paruuli sunt iudei · quib; lex fuit pedagogus · galath · iii · Et dnr paruuli q non
hnt dimensionem uirilem · longitudinem fidei · altitudinem spei · latitudinem caritatis · et
q n capiunt nisi lac carnalis doctrine · Diligitis infantiam · i · statum legis · l temporalia ·
Et stulti ea q sibi sunt noxia cupiunt · i · cerimonialia · q opprimebant tunc · Actu xv · Qui
temptatis dm · imponere sup discipulos iugum · & c · ul io noxia · q erant tunc furfur n salubria ·
Ezech · xx · Dedi eis precepta & c · Usque pot h referri gnali ad omnes malos · qui dnr p
uuli · p · q lectum pprie consciencie mingant ut pueri · e contrario dnr boni · lect nr floridus
& c · cant · p · h e consciam · ii · dnr paruuli q gremium mris sue · i · ecce in c sinu fo
uent · sordidant & polluunt · Ezech · xliii · Polluerunt nomen scm meum in abhominati
onib; quas fecerunt · Jerem · ii · Induxi uos in terram carmeli · ut comederetis fructum
ei & bona illi & ingressi contaminastis terram meam · Dnr · iii · uo paruuli · q mam
mas mris sue · i · pdicatores mordent & lacerant detrahendo · Galath · scdo ·

Si inuicē mordetis et comeditis · uidete ne ab inuicē consumamini · Dicet ergo d̄s q̄
q̄ᵒ puuli diligitis infantiā · i · scłi uanitatē · ps̄ · filii hominū · ⁊ c̄ · Et stulti ea q̄ sibi s̄t
noxia cupiunt · i · tpalia q̄ sibi sūt noxia · que sūt uiscata · vn̄ aug᷒ · Amor tpaliū
uiscᵘ est auiū spūaliū · Sapiē xiiii · Creature dī facē s̄t · in laqueū · ⁊ ī muscipu
lam · ⁊ ī ruinā pedib; īsipientium · Jt̄ dīr̄ noxia q̄r s̄t ignis ⁊ gladiᵘ · q̄ duo pu
lib; nō tenēt · donec cōburant ꝉ aū ledant · Vñ in daniele · iii · appellatᵘ mūdᵘ fornax ·
in q̄ᵒ sunt dū uiuimᵘ · ñ euadit aliq̄s ñ diuino miraclō · ad modū triū puerorū · Jtē
dīr̄ noxia · Jtē noxia · q̄r s̄t immunda et īficiunt tangentes p̄ amorē · Ecc᷒ · xiii · Q̇ tetigit
picē ⁊ c̄ · Jt̄ noxia q̄r s̄t honerosa ualde · ut mola asinaria · Mathᵉ · xviiiᵒ · Q̇ scandali
zauit ⁊ c̄ · Jt̄ noxia q̄r sūt laqueus diabłi · ingens ī interitū · p̄ · ad thim̄ · vi · Q̇ uolunt di
uites fi · ⁊ c̄ · Jt̄ noxia q̄r uenenata · vñ qn̄ constantinᵘ ditauit eccām īperiū occidentale ·
sub bō siluestro · audita ē uox de celo · hodie missū ē uenenū · in eccām dī · Quod mł
tiplr̄ uocat d̄s · Vocaui ⁊ renuistis · Nota q̄ in h̄ auctoritate · tangr̄ q̄druplex uocatiō
dī · Pma q̄ fit ūbo · ut ibi · Vocaui ⁊ renuistis · Scda benificio ū · i · Extendi manū meā ·
⁊ c̄ · iii · p̄ inspiratione ū ibi · Despexistis omē cōsiliū meū · iiii · p̄ comminatione ⁊ fla
gella · ū ibi · Et increpationes meas neglexistis · pme respondendū est p̄ obedientiā · ut
habraham · Gen̄ · xii · scde p̄ gratiarū actiones · ps̄ · Benedices d̄s meᵘ · q̄ docet manᵘ meas ·
⁊ c̄ · tcie p̄ opis īpletionem · qrte qrte p̄ patiam ⁊ timorē · contemptum harū uocatio
nū · Sequr̄ etiā obprbriū vñ sequr̄ · Ego q; ī interitu uri ridebo · i · irrisibiles demonstra
bo · in die iudicii · ride dī · est afflictioni nolle misereri · ut dic̄ gg̍oriᵘ sup̄ iob · ix · si
flagellat occidat semel · ⁊ ñ de penis īnocentiū rideat · Et subsannabo · i · subsannandos
demonstrabo · Est aū subsannatio p̄ nariū rugatio · Differt aū irrisio ⁊ subsannatio · q̄r
irrisio fit p̄pe de īpotentia ⁊ trepidatioē · Gen̄ · iiiᵒ · Ecce adā ⁊ c̄ · Subsannatio ū fit p̄p ab
hominatione feditatis · ꝉ p̄p indignatione ultatis · ps̄ · Q̇ habitat in celis irridebᵗ ⁊ c̄ ·
Cum irruit repentina calᵃ · ⁊ interitus eciᵃ · q̄ tempestas · i · subito irruet · i · sn̄ gene
q̄ huīc ordinē inuiolatū · i · sn̄ ordine uenit̄ eūtes oīa · q̄r q̄ nūᵃ ē insitus tūc erit su
pinus · Et eciā ambrosiᵘ · Mors semp̄ ī ianuis ē · ⁊ iuuenib; ī insidiis · Cū uenit̄ sup̄
nos t̄bulatio · i · turbo iudicii · ū t̄bulabit̄ fortis · Jerem̄ias xxxi · Ecce t̄bo dn̄i ī gn̄i
b᷒ · furor egrediēs · pcella ruens · ī capite impiorū conquiescet · Et angustia · i · ini
sia · undiq; angustans ut ñ sit locᵘ fugiendi · Nam desup̄ erit iudex iratᵘ · desubter
patens infernus · a dextris infinita decoratio · a sinistris peccorū accusatio · Intᵘ cōsciā
urens · extus mundᵘ ardens · Soph̄ · iᵒ · Vox diē dn̄i amara · tribłō ibi fortis ·
Dies ire ⁊ c̄ · Tunc inuocabit me · ē uexatō dedit intellcm auditui · l; nimis sero ·
ij q̄r clausa erit ianua mīē · ⁊ de ceto ñ apietur · Qm̄ qrenda sit sapiā · Si q̄sieris
sapiām q̄i pecūm · ⁊ sic thesaurū effodieris illam · i · effundendo q̄sieris · tanto la
bore ⁊ sollicitudie · ut thesaurᵘ · quē q̄ q̄rit trām reicit · ⁊ foueā p̄fundam facit ·
sedulᵘ in eodē loco īsistit · donᵉ inueniat qđ q̄rit · sic qui sapiām inuenire uult ·

omne amore t'renu a corde suo debet relice. 7 fossam humilitatis in se face. 7 in eode
loco stude. et do[n]c inueniat q[uo]d querit. Et ideo e' ig' sapia. qui thesaur' in ag' sacre scripture.
cui assimulat' regnu celoru. Mat. xiii. Simile e' regnu celoru the. 7 c. n' occultatur.
in trahitur. Job. xxviii. Trahitur sapia de occultis. 7 n' solu in sac' scripta q[ue]reda e' sapia.
s; in oi creatura. Ecc. i. Effudit ipam. i. sapiam sup oia opa sua. Interrogat a q[uo]
tot 7 tanta didicisset. Respondit q a reb; ipis q[uae] mentiri n' possut. vn[de] iob. xii. Interroga
iumentes 7 c. vn[de] augu[sti]n[us]. Interrogaui luna 7 stellas de do meo. respondent in q n' sum ipe.
s; ipe fec' nos. Ecc' ol' m[u]ltiplr dr. Quia dns dat sapiam ex ore eius. i. ex filio q[ui] nob
secreta p[at]ris reuelauit. vn[de] iohs. i. Dm nemo uidit umq[ua]m 7 c. De h ore dr. eccasti[ci]
xxiiii. Ex ore altissimi p[ro]dini. ysay. xl. videt omnis caro p[ar]it. 7 c. Vl' os di p[otes]t dici sacra
scripta. p q[uam] nb loq[ui]r. ysay. xxx. Os meu no[n] interrogastis. It' os di e' quilz p[re]dicator 7 doc
tor. Jer. xv. Si separauis p[re]ciosu 7 c. Prudentia 7 scia. l' sapia. Prudentia ad electione boni 7
mali p[er]tinet. scia u[er]o. ad cognitione boni 7 mali. unu sn' alio paru ualet. hic duplex
e' spc helysei. Regu. iiii. vt eruderis a muliere aliena. q mol. 7 rel. du. pub. s. i. p[ri]ore unu
sum que dilex. Prudentia suabit te a fornicatioe. 7 ab adult[er]io. Vl' mulier aliena dr ca
ro. siue carnal' uoluptas. q[ue] alienat a do fauentes s[ib]i. De q[uo] ecc. sr. Ne des mulieri potes
tate aie tue. ne ig. i it tu. 7 c. Vl' mulier aliena e' q[uae]cumq; uitas aliena. Mulier extra
a q mollit s[er]mones suos. e' q[uae]cumq; suauitas. Intelle[ctu]s. eni nr est sponsus sume uitatis.
ex quoru giunctioe g[e]n[er]atur nobil' ples. bonaru cogitationu. It' affs nr. sponsus e' sume
suauitatis. siu bonitatis. ex q[uo]ru coniunctioe g[e]n[er]ant[ur]. sca desidia. amores casti. dolores
salutiferi. flet[us] dulces. deuoto pia. gla sima. 7 amplissima. e' ins irascibil'. ex q[uo]ru g
iunctioe nasca[n]tur ples regal'. s. magnanimitas. audacia. timor. Vel mulier ext[ra] 7 al'.
q uba sua. 7 c. e' doctrina heretica. cui co[m]petu[n]t q[uo]uenit q[ue] seq[ui]t[u]r. mollit. n. s[er]moes
suos. 7 ipi s[un]t iacla. In sapia. vii. Prudentia uoca aiam tua. ut ecodiat te a mu
lierib[us] ext[ra]neis. 7 ab alienis. q[ue] uba. s. dl'. fac. 7 reliq[ua] 7 c. i. xpm. l' doctore fidi. ul'
supiore p[re]te uoil. De q[uo] io. iiii. Voca uiru tuu. 7 c. Fili mi ne obliuiscaris lege matris. ij
i. doctrine. 7 p[re]cepta mea cor tuu ecodiat. i. uoluntari n' coact[us] ea facias. Et
recte p[re]mittit de obliuioe. q[uia] mes obliuiosa e' qi sacculus p[er]tusus. u[n]d[e] q[uo]d ijo mit
titur p[er]ditur. De q[uo] aggei. i. Qui m[erc]ees ggregauit. misit eas in sacculu p[er]tusu. Est
7 qi uas confractu. de q[uo] ecci. xxi. Cor fatui qi uas gfractu. omne sapiam n' gtineb[it]
h obliuio maxie ex p[ro]sp[er]itate g[e]n[er]atur. vn[de] Gen. xl. leg' q p[er]incha restitut' i g[ra]d[u]
p[ri]stinu. oblitus e' i[n]t[er]p[re]tis sui. Qs au fruct[us] p[ro]ueniat ex custodia mandatoru
sapie. subiungit salomo. triplex. scil'. longitudine dieru. contra breuitatem.
annos uite. g mortalitate. pace g tribulone. apponent. t[ib]i. Moral' dies sut int
ne illuminationes. noctes u[er]o s[un]t temptationes. ul' p[ra]ue suggestiones. q mtes
mal' obtenebrat. qn dies isti abbreuiant' noctes crescunt. Et econtra.
Custodia mandatoru dat bonu dieru longitudine. vn[de] ps. Preceptu

dni lucidum · et c. Dat et pacem in sapientia · xvi · Cum placuerint domino vie hominis · inimicos convertet
ad pacem. Dat et vitam. ecc. xvi. Serva mandata et servabunt te. Misericordia et veritas non te deserant.
Hec utique de obediencia mandatorum dixit · sive dicit de hiis que ad nos et proximum pertinent. Dicens
Misericordia quo ad proximum · et veritas que ad te non te deserant · id est non tu deseras illa · unde non numquam rece
dit ab anima · nisi expulsa · vel sic misericordia operis · et veritas sermonis · vel misericordia non te deserat · id est spes et veritas
non te deserant · quia parant nobis viam ante conspectum dei · ps. Misericordia et veritas precedent faciem tuam. Item
Misericordia et veritas et c. quia per eas venit dominus ad nos · ps. Universe vie domini misericordia et veritas et c. vel ideo
quia sola misericordia est comes defunctorum · ut dicit ambrosius · Et distributrix mansionum in regno ce
lorum · ecc. xvi · Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum · Hic dicit glosa · Ab
ore tuo numquam veritas absit dei · numquam ab opere proximi misericordia · sic n. fiet ut te dei sequentur persequntur
dei misericordia et veritas · misericordia que deleat peccata · veritas que compleat promissa · Sanitas quippe erit umbi
lico tuo · si peccata feceris · id est castitas erit in carne tua · umbilico non est puer in utero matris ·
unde significat carnis concupiscentiam · Ezech. xvi. In die ortus tui non est precisus umbilicus tuus · Sanitas igitur
est in umbilico tuo · quia per timorem dei concupiscentia carnis reprimitur · vel per umbilicum quod illud est in pueris ·
intelligitur infirmitas iuventutis · per ossa robur senectutis · Et est sensus · Si peccata feceris bene
erit tibi · et in iuventute et in senectute · vel per umbilicum in est sedes generationis · mulieribus signa
tur · infirmiores in ecclesia · in quibus est adhuc fames · et radix malarum concupiscentiarum · quibus promitti
tur sanitas spiritualis si peccata fecerint. Item per umbilicum intelliguntur doctores · et predicatores sacre
scripture · qui habent semen verbi dei · in quibus est sedes virtutis · generationis · unde cant. vii. Umbilicus tuus et c.
Immo certe in multis est magna indigentia precidi · quia steriles fiunt scilicet per nimia frigiditate · quia non
habent celum qui est spiritualis calor et principium et causa spiritualis generationis · De hiis dicitur ezech. iiii. Da e
is vulvam sine liberis · et ubera arentia · De hac sterilitate promittit sanitas si peccata hec feceris et c.
Disciplinam domini ne abicias · id est correptionem · Est autem duplex disciplina · scilicet verbi et verberum ·
De prima ps. Apprehendite disciplinam et c. De secunda ad hebreos · ultimo · Omnis disciplina in presenti quidem
videtur non esse gaudii sed meroris · neutra abicienda est sed potius amplectenda · propter fructum multipli
cem. Primo quia est pignus paterne hereditatis · hebr. xii. Flagellat omnem filium quem recipit · Item quia
signum est divine adoptionis · heb. xii. Si extra disciplinam estis · cuius participes facti sunt omnes · et c. Item
quia signum est zelotipie · eze. xvi. Auferetur zelus meus a te · et quiescam nec irascar amplius · et c. Item quia me
dicina spiritualis est · ecc. xi. Malicia unius hore oblivionem facit luxurie magne · Item quia causa est sobrietatis ·
ecc. xxxi. Infirmitas gravis sobriam reddit animam · Item quia custos est sapientie · Gregorius · Sapientia
in corde Salomonis deseruit · quia nulla disciplina illum custodivit · Item quia fugat stultitiam · prov. xxii. Stul
ticia colligata est in corde pueri · virga discipline fugabit eam · Item quia erudit · Ierem. vi. E. Ihr.
per omne flagellum erudieris Ierusalem · Item est unum de ferculis que comedenda et comedenda suis
appositum · quod scilicet paupertas · molestia · ignominia · Treni. iii. Saturabitur obprobriis et c. Primi
et pessimi fructus est. Primi quia sicut ceu stipiti sicco · quam cito infunditur statim fruc
tificat · ecc. xiiii. In opere sapientie exiguum laborabis · et cito edes de generationibus
illius · pessimi · id est non mixti · quia in gaudio eius non miscebitur extraneus · ut dicitur in sapientia xiiii.

Sunt autem puri in statu innocentie · puriores in statu gratie · purissimi in statu glorie · vel puri in principian-
tibus · puriores in proficientibus · purissimi in perfectis · Est igitur sapientia · arbor plantata · in corde mundo ·
cuius radix est timor domini · rami eius doctrina medica · Eccli · i · Radix sapientie timere dominum · rami eius longevi ·
folia eius sunt doctrina et predicatio · opera bona · vel etiam illa xii · de quibus dicitur · Galath · v · fructus
spiritus scilicet caritas gaudium · pax · patientia · benignitas · bonitas · longanimitas · mansuetudo ·
fides · modestia · continentia · castitas · Cant · vii · Ascendam in palmam · apprehendam · vie eius que du-
e sunt · via qua venit ad nos · alia qua nos venimus ad eum · prima triplex · una qua venit ad vir-
ginem · pietate caritatis · ii · qua venit in mundum · amore paupertatis · iii · qua venit ad mortem
obedientia humilitatis · hee vie sunt pulchre · quia floride et amene · via vero qua itur ad ipsum · scilicet
misericordia et veritas · Ps · Universe vie domini et cetera · lignum vite est Christus · id est arbor cuius fructus est vita gratie
in presenti · et vita glorie in futuro · sed non est fructus iste omnibus · sed hiis qui apprehenderint eam · fide et
imitatione · et qui tenuerint eam · id est perseveraverint in ea · beatus · Spe mea tande re · Cant · iii · Tenui eum nec
dimisi · et cetera · Math · x · Qui perseveraverit in finem · et cetera · de hoc ita cor · a · x · Omnes qui in stadio currunt et cetera ·
De hoc ligno dicitur Ezech · xlvii · fructus eius in cibum · et folia eius in medicinam · Apoc · ii · Vincenti da-
bo edere de ligno vite · Et quam dulcia faucibus tuis · id est verba tua · quasi diceat · Si custodis consilium meum ·
erit vita anime tue · id est recte vivas · et gratia faucibus tuis · id est recte predices · vel doceas · et rectus est ordo ·
nam sic vita bona est et predicatio gloriosa · Sed notandum quod fauces duplicem usum habent · scilicet loquendi et
saporandi · Bona vita dat gratiam faucibus ad loquendum · Luc · xxi · Dabo vobis os et sapientiam
et cetera · Et in sapientia · xxii · Qui diligit cordis munditiam · propter gratiam labiorum suorum amicum habebit
regem · Item ad saporandum Job · xxxiiii · Guttur escas gustu diiudicat · eodem xii · Auris
verba diiudicat · et fauces comedentis saporem · Si dormieris somno noctis non timebis
quia secure dormit qui se innocentem et bene vixisse ante dominum meminit · Vel si dormis somno mor-
tis · non timebis demones fugient si feceris que predicta sunt · Si dormis somno contemplationis · post laborem
actionis non timebis · quia talis sompnus dulcis est dormienti · et laudabilis cunctis · Eccl · v · Dulcis est
sompnus operanti · sive parum sive multum comedit · Jer · xxxi · Inebriavi animam lassam · et om-
nem animam esurientem saciavi · ideo quasi de sompno suscitatus sum · et vidi · et sompnus meus dulcis mi-
chi · Job · xi · Cum te consumptum putaveris · orieris ut lucifer · et habebis fiduciam proposita tibi spe · et
defossus securus dormies · Sic autem dormiendum est in contemplatione · a sollicitudine mundi · ut semper cor
vigilet ad dominum · propter desiderium · Cant · v · Ego dormio · et cor meum vigilat · Econtra sompnus a-
varorum anxius est et amarus · et timent ne subripiatur eis pecunia · latrones sompniant · unde
Job · xv · Sonitus terroris semper in auribus illius et cum pax sit · ille semper insidias suspicatur ·
Augustinus · Timor et dolor · seu miseria non sunt nobis nisi ex bonis que potest quis amittere · unde
idem dicat ysa · l · Inter dolores dormietis · hic sunt bona · Dolor est eis in transitu · timor in exitu
pudor in conspectu · Et irruentes et potentias ipsorum hominum · supple ne timeas ·
quia equum meum tantum ledere vel occidere possunt · nobis autem nichil mali facere possunt · et etiam
nimis ignominiose morte · talis mors non est timenda sed potius diligenda · propter multa ·
scilicet talis mors non est nisi accelleratio glorificationis · diruptio carceris · finis peregrinationis ·

portus nauigationis · contritio laquei · depositio ueruste uestis · indutio noue uestis ·
depositio ponderis · deiectio atrocissimi hostis · solo debiti natal. Et custodiet pedem
tuum ne capiaris laqueo erroris quo ad peccatis illices · l' laqueo carnal uoluptatis · q' ad pec
asses · de q'b; pedib; ps · laqueum parauerunt · 7 c · Sloli phibe benefacere eu' q' pot · dissuadendo
ul' retrahendo · l' malu' exemplu' ostendendo · sic scribe 7 pharisei · q'b; d' · Ve uob' scribe
7 pharisei ypocrite · q' clauditis regnu' celoru' an' homines · 7 c · Si uales 7 ipse benefac · si au'
n' uales sufficit bona uoluntas · ecc' · xiiii · An' morte benefac amico tuo · 7 sed' uires
tuas exporriges da paupi · 7 c · Cave fatuoru' essintoru' · qui ipse t' nil mali fecit · s; po
ti' sibi · qui dicat · sic debes gerere ad ulius eu' q' n' p' nocere n' uelis · 7 h' e' con' mitos · q'
contendit con' psecutores suos · q' poti' iuuare q'm nocear · Iusti · n' · n' h't aduersariu' · Et
notand' · vi · gn'a hominu' · q' frustra corripiunt · q'r sunt incorrigibiles : Primi sunt deri
sores l' illusores · In sap'ia · xv · Derisor erudiri n' p' · It' in eod' · Q' erudit derisorem
ipse sibi iniuria' facit · sed' · stulti q' se reputant sapientes · In sap'ia xviii · Sic recipit
stult' u'ba p'dentie · n' ea dixis q' u'sant' i corde suo · It' · xxvii · Si contuderis stultu' qu'
pila · qui ipsanas desuper ueniente pilo · n' auferetur ab eo stulticia e' · Ecc' · x' · Stultus
om's stultos reputat · cu' ipse sit insipiens · t'cio seru' pecci · In sap'ia xxix · Seru' eru
diri u'b' n' p' · q'rto detractores · l' murmuratores · Ecc' · xxiii · ho' assuet' u'bis improperi · omib; dieb;
uite sue n' erudiet' · v' · 7 vi' · sunt iniuncti et rebelles · de q'b; mat' · vii · Nolite s'c'm dare
canib; 7 c · Ipse deludet illusores · i · delusione dignos · Ostendet illusione' in die iudicii
ul' ab antiq'po 7 suis delusi puniet · ul' delude' d'm e' n' compati · sic sup' · i · i'm
ritu m'o ridebo · 7 c · Pluralit' au' dicit illusores · ut' q'r p'ra sunt gn'a illusoru' · Illusor
e' i · q' pmittit 7 n' soluit · I sap'ia xix · Parata sunt illusorib' iudicia · 7 mallei pcuti
entes stultoru' corpa · It' q' ad hostiu' suu' paupem facit · i'mo diu'm i paupe d'ncu' ex
pectare · 7 p'ea uacuu' dimittit · ysa · xxviii · Reficite lassum h' e' refrigiu' · me · 7 nol
au' · 7 e' n' · dui · m'a · re m'a · exre · ex · i · mod · i · 7 secq' · ibi · Propt' h' audite · u' d · ui · il · It'
illusor e' q' audit u'bu' d'ni · 7 n' facit · ysa · xxix · Defecit q' p'ualebat · co'sumat' e' illu
sor · It' illusor e' q' audit u'bu' d'm · 7 tenet finndu' t're · i · cordis sui a d'no · 7 t'u' censu
ei' reddit diabolo · Iea · unde · I nouissimis t'pib; uenient illusores · s'm · desid'ia sua a'
bulantes · n' in pietate · It' illusor e' q' resilit a pacto d'i · minora estimans p'mi
a sua · 7 d'i labore suo · u' petri · iii · venient · i nouissimis dieb; i deceptione illu
sores · iux' p'p'ias co'cupias a'bulantes · dicentes u' e' p'missio · It' illusor e' · q' in l'aoe · l'
locutoe · l' p'dicatoe dirigitur ad d'm · s; corde co'uertit ad s'clm · qui uendat ei asinu' · ut
fatuit pui · De hus dicat d'ns · ysa · xxix · p'ls h' labiis me honorat · 7 c · Baruch
· iii · Ubi sunt p'ncipes gentiu' · q' d'nan' sup bestias · q' st' s'r t'ram · q' i auib' celi lu
dit · 7 c · i · i oroe · ul' p'dicatoe · l' l'aoe · q' debet q'si aq'le uolare ad celu' · 7 in p'da
rape · It' illusor e' q' simulat se audire d'm · 7 n' audit : ut multi religiosi · q'
d'nt se audire theologia' · 7 audiunt decreta' · huis p'e dic' ap's · Galath' ult' ·

soluere errare deus non uidetur. Item illusor est quia qui conuiua ad conuiuium ubi dei nichil uult
gustare. tales sunt qui locutionem et predicationem audiunt et quod contra eos est per eis dicatur non attendunt. prouerbiorum
xiii. Qui illusor est non audit cum arguitur. Hos omnes illusores dominus illudit. idest illudi permittit. sicut ille qui
credit uenire ad pastum et uenit ad laqueum. Sic peccatores in suis delitiis capiuntur. Videt
deus et in futuro sic auis illuditur. cui caro rubea offertur et quam uult comedere subtrahitur ei. Sic
dominus se subtrahet reprobis ne uideant gloriam dei. hoc est quod dicitur. Job xl. Numquid illudes ei quasi aui et cetera. iiij
Posside prudentiam. De huiusmodi dicitur. autem possessio quasi pedis positio. quia in sapientia pes affectus
ponendus est. non solum oculus intellectus. Sicut enim homo possessionem agri. solo intuitu. sed tactu et ac
tu. sic sapientiam non in cognitione. sed amore possidetur. neque enim scire multas diuitias. diui
tem facit. sed habere. sic non scire sapientiam. sapientem facit. sed amare. Unde sapientie. i. Diligite
iustitiam et cetera. possidenda est autem sapientia non aggregata per arbore. non de fructibus illius primo uescatur. quos
possideas et de ramis illius compingat sibi tabernaculum. sed multi habent sapientiam sicut archa
thesaurum q reuera non possideas. sed quod utitur ille possidet. Seneca uel
uis. non archa diues appel lari solet. Mistice de christo. quod uo
cat omnes filios non solum creatione. sed educatione. ysaie. i. Filios ge
nui et exaltaui et cetera. Dicit ergo omnibus hominibus. audite filii quos in cruce genui. quod debens
uos ostendere esse filios per amorem et imitationem. Disciplinam patris. i.
dei. per mi. Iohannis. xiii. Vos uocatis me pater et domine et cetera. Disciplina quod disciplinatur est per premi-
ysaie liii. Disciplina patris nostri super eum et cetera. est disciplina. idest iudicium quod iudicandus est. Ecclesiastici iii.
Disciplinam patris audite filii dilecti et cetera et sic facite ut salui sitis. timendo et ipsum imitan
do. uel per disciplinam. intellige hic plenus tribulatio. uel uberem increpatio. de qua ad hebreos. xii. Si
extra disciplinam estis et cetera. Job. v. Disciplinam domini ne reprobes. sicut enim plures tribulationes au
diendo. tamquam amonitiones. sapientie. ix. hos tamquam pater monens probasti illos. tamquam du
rus rex interrogans. condempnasti. Est enim tribulatio. quasi citatio dilatoria. mors peremptoria. Et
attendite. idest animum studiose et diligenter applicate ad disciplinam patris custodiendam. ut scia
tis per scientiam experientia et bene debetis attendere. quia bonum donum tribuam uobis. idest me ipsum
regnum celorum. spiritum sanctum. tot et tantis donis dominus uult conducere auditores. et tamen ad hec
paucos inuenit. sed plures inuenit cecinam ypocrisis. uel galienus. Principium sapientie firmiter est hoc. pos
side sapientiam plenitudine qui dicat. Principium sapientie firmiter est possessio plenius sapientie. Est
autem triplex. principium sapientie. scilicet timor ut habetur supra. i. Item concupiscentia discipline. Unde sapientie
vi. Initium sapientie est uerissima discipline concupiscentia. Item possessio sapientie ut dicitur hic. Ex hiis
tribus principiis. syllogizatur. omnis conclusio sapientie. Ex primo concluditur fuga mali. ex secundo. co
pescatur uita dei. ex tertio. efficitur homo amicus dei. posside ergo sapientiam non est utilitas scire. uel
codices multos paratos habere. sed ea uti uelle. non solum sibi sed etiam aliis. Unde tullius. Sa
pientia est nobilis thesaurus. et auarum dedignata possessorem. in publicum elabitur.
et distributa fusius merentur. Unde bonus bernardo dicitur est. si ius id erogaueris a
liud non accipies. et cetera. Dabit capiti tuo. i. menti tue. augmenta gratie spalm.

uel tpaliu͞. Et corona melita .i. sceptro pteget te i futuro. ysa. xxviii. Erit dominus exercituum
corona glorie. et sicut ex re[b]us p[ro]p[ri]is. sui . fecit ex liliis . et rosis . et uiolis spiritualibus. Vel corona d[icitu]r tot
chorus uirtutu͞. q[ui]a corona ornatur caput . i. mens i[ste] . Et bn͞ d[icitu]r i corona pteget. q[ui]a uirtu
tes n͞ solu͞ ad ornatu͞ sunt . s[ed] et ad munimentu͞ . s[ed] corona insigne e[st] regni et uictorie. E
contrario corona h[uius] mu͞di . insigne e[st] ludibrii . et tormenti . De q[ua] d[icitu]r . ysa . xxii. Coronans co
ronabit te t[ri]bl[ati]o[n]e . Via sapi[enti]e monstrabo t[ibi] . q[ui]a sapi[enti]a ad te ueniet. h[ec] uia e[st] iusticia. Ecc[lesiasti]co
i . Sua iusticia . et d[eu]s s[er]uabit eam t[ibi] .i. sapiam. Vel uia sapi[enti]e e[st] p[er] qu[am] itur ad sapia͞m . l[ve]l qu[e]
docet sapi[enti]a . h[ec] e[st] caritas . ita ad cor . xii. Adh[uc] excellentiore͞ uia͞ uob[is] demonstro . Pacifi
ca et munda . Sup[ra] . iii. Vie e[ius] uie pulchre . et o[mn]es e[ius] pa[cifice] . recta . Sapi[enti]e . x. H[ec] p[ro]fugu͞ ira
fr[atr]is iustu͞ . deduxit do[minus] p[er] uia͞ rec[tas] . et c[etera]. Secura . Sapi[enti]e . x. Custodiuit eu͞ ab inimicis . et c[etera].
lucida . sapi[enti]e . x. Fui illis in uelamento diei . et i lu[ce] . et c[etera]. leta sit et iocunda . Sapi[enti]e . vi. Inuenis sitis
ostendit se illis hilare͞. Sublimis . ysa . lv. Sic exaltantur celi a t[er]ra . et c[etera]. Duca
te p[er] semitas eq[ui]tatis . i. op[er]a uirtutu͞. Vel sic . Via sapi[enti]e mo[n]st[rabo]
t[ibi] . s. p[re]cepta p[er] q[ue] gradiaris ad dm͞. Duce sapi[enti]a . Duca
te p[er] semitas eq[ui]tatis . i. p[er] consilia . Via i lege docetur . Se[m]ita i euangelio . Vn[de]
ubi e[st] ostensor . hic n͞ doctor . q[ui]a lex monstrauit peccatu͞ . s[ed] nemine͞ ad
p[er]fectu͞ dux[it] . Ebr[eos] . ii. et peccatu͞ monstrauit . et ad p[er]fectu͞ dux[it] . Math[ei] . xix. Vnu͞
t[ibi] deest . et c[etera]. Q[ua]s cu͞ ingressus fueris . s. uias et semitas . n͞ artabuntur gressus tui . i. affect[us]
quib[us] curritur ad dm͞ . Via sapi[enti]e in principio arta e[st]. Math[ei] . vii. Arta e[st] uia . et c[etera]. s[ed] i p[ro]gressu
dilatatur . q[ui]a de die in die fit o[mn]i d[omi]nu͞ leuius ad portandu͞ . Quanto n[im] magis recedit a centro .
tanto maior e[st] circulus . ysa . xl. Current et n͞ laborabunt . ambulabunt et n͞ deficient . E co
ntrario uia mu͞di i principio lata e[st] . Math[ei] . vii. Spatiosa e[st] uia . et c[etera]. s[ed] i p[ro]gressu arta . Job . xviii.
de auaro . Artabuntur gressus e[ius] . q[ui]a quanto plus accedit ad centru͞ . tanto artior est circulus . Joh[annis] .
xvi. I mu͞do p[re]ssura͞ habebitis . q[ui]a mihi uolo e[ss]e i cathedra una . et i p[re]benda una . Di
ceens n͞ habeb[is] offendiculu͞ . q[ui]a q[ui] i uia dm͞ currit feruenti desiderio de uirtute i uirtute͞
n͞ offendit . q[ui]a pedes leuat ad celum . i. cor . ix. Om[ne]s q[ui] in stadio currunt . et c[etera]. Iste q[ui] i uia
dm͞ currit . n͞ offendit . q[ui]a uia tota plana et suauis e[st] ei et lucida . Caritas enim om[n]ia
offendicula co͞planat . omne͞ amaritudine͞ dulcorat . Vn͞ si modica gutta carita
tis posset e[ss]e i inferno . totu͞ infernu͞ dulcoraret . q[ui]a t[ame]n infernus amaretur . et sic neces
sario placeret . E contrario . uia mu͞di plena e[st] offendiculis . Ecc[lesiastic]i . xxi. Via peccantiu͞ co͞plan
tata e[st] . lapidib[us] et i fine illoru͞ inferi . tenebre et pene . Ergo tene disciplina͞ . uer
boru͞ et uboru͞ . sic te caua͞ . si[cut] q[ui] offenditur in uia . leuitico . xxvi. Si nolueritis h[abe]re disci
plina͞ . s[ed] ambulaueritis ex aduerso m[ihi] . ego q[uo]q[ue] contra uos incedam . Tenenda g[ra]t[ia] e[st] dis
ciplina . tanq[ua]m uia regia duce͞s ad ciuitate͞ . De q[ua] ps . Via ciuitatis habi
taculi . et c[etera]. ne dimittas ea͞ deuiando l[ve]l regrediendo . Custodi illa͞ .i. disciplina͞ .
uelud thesauru͞ preciosu͞ . Job . xxxviii. Nunquid ingressus es thesauros niuis . aut thesau
ros . et c[etera]. Iste custode͞ et iudice͞ . [i]pse ciuitatis . p[er] que͞ iudicat i nob[is] . sic[ut] i dm͞ .

uel ī p̄ximū offendimꝰ. vn̄ male ē illi ciuitati. ubi nō ē hī iudiciarius. qr habundat ibi la
trones. ysa. xxvi. Justiciā nō fecimꝰ ī t̄ra. io ceciderunt habitatores eiꝰ. i. pc̄ca ł mali motꝰ.
Est aūt hī disciplina. zelus rectitudinis. odiū uiciorū. siḡnata p̄ uirgam moysi. ad cuiꝰ
tactū mare geupiārum diuisū ē. ut filii isrł. i. bone cogitacōes. libīn t̄nsitū. t̄ra p̄mis
sionis. Exod. xiv. Est. ꝯ disciplina gladiꝰ q̄ carnalia desidia trucidant. vn̄. can. iii. legit̄.
q lectulū salōis. i. aīam fidelē. lx. fortes ambiunt. ꝯ uniuscuiusq; ensis sup̄ femur suū. i. ut quā
cito cap̄ s̄pentis apuerit. i. p̄ua suggestio ł mala cogitacō. statī hī gladio trucidet̄.
s; inutilis ē gladiꝰ nisi firmit̄ teneatur. vn̄ sup̄ dix. tene discipł. Et ī canti. p̄ p̄dc̄a
u̇ba adiungit. tenentes gladiū. ꝯ ad bella fortissi. Est ꝯ discip̄. uita noui hoīs. Contrarius
n. uiuunt nouꝰ ꝯ uetꝰ. illi ē ab; molestiarū. isti deliciarū. vita uniꝰ ē mors alteriꝰ.
i. thi. v. vidua ī deliciis uiuēs mortua ē. Est ꝯ disc. panis q̄ sap̄ nutrit. tienis.
iii. Satiabit eos panis ꝯ c. vn̄. q̄ disciplinā refugit. cibū sap̄ pacie subtrahit ꝯ fame
mori cōpellit. Que aūt custodienda sit disci. salōn. q̄ ipa ē uita tua. i. ca uite ̄gr ip
seni. gle ī futo. qm̄ aūt custodienda sit discip̄. subiung. ne delectis semitis impiorum.
i. ne imitis ꝯsuetas. J. s. xxiiii. ne emuleris uiros malos. n̄ desides eē cū eis. Contra.
ecci. xiii. Q̄ tangit picē ꝯ c. ꝯ q̄ coierit s̄bo. induet supbiā. ne ec i placeat malorū
uia. n̄ in ea ambules qr lutosa ē. J. lu. v. tenebrosa ī iracūdia. spinosa. ī auaricia pe
tiꝰa ī detractorib. Ecc. xxi. via pontificū cōplanata lapidib;. cauernosa. insimul ī
tenuis. motuosa in supb. Distat aūt semita impiorū a uia malorū. Semita ī p̄xio fraus
ē occulta. ł adinuentio flagitiorū. via malorū ē apertū malū. ł ipe mundꝰ. in q ipi ma
li ambulant pedib; amoris. s; boni ab eo fugiunt. vn̄. fuge ab ea. q̄tempnendo. p̄sequen
do malū. ne transeas p̄ illā. malorū ł iudaiorū. more gradieñdo. sic multi faciunt. q n̄
fornicant. n̄ occidunt. ꝯ hī pc̄ca n̄ p̄petrant ope. s; ē aliis sunt. ꝯ de hī loqr. ut ipi. ecclꝰ
xxi. A facie colubri fuge ꝯ c. Comedunt panē impietatis. ī pietate delectant. ꝯ pas
cunt q̄i pane. Supr. l. letant cū malefecerint ꝯ c. vł ad litteram comedunt panē. q̄n̄
i. iniq; acq̄sitū. sic usurarii. fures. raptores. ꝯ h. pedi. panis doloris. Miche. iii. Come
derunt carnē p̄pli mei. ꝯ pellē desup̄ excoriauerunt. Aliꝰ ē panis mendacii. q̄ comedunt adu
latores. ꝯ q̄ ī mendatiis delectant. J. s. xx. Suauis ē hoī panis mendacii. ꝯ c. ꝯ postea i
plebitur os eiꝰ calculo. Aliꝰ ē panis uoluptatis. q̄ comedunt luxuriosi. Ecc. vi. hoī fornicatorio.
oīs panis dulcis. Aliꝰ est panis cupiditatis. q̄ comedunt auari. Eze. iiii. Dedi tibi fimū
boū p̄ stercorib; humanis. ꝯ fa. pa. tu. ī eo. ꝯ uinū iniq̄tatis bibunt. i. ī delectant iniq̄tate.
sic uino. vnde ꝯ iniq̄tas dr̄ carnalis uoluptas. Eph. v. nolite inebriari uino ꝯ c. qr uinū
fac̄ furē. Osee. vii. Ceperunt p̄ncipes furere a uino. vł panis impietatis. ꝯ uinū iniq̄tatis.
intellig. panis eucharistie ꝯ calix dn̄i. q̄ indigne sumentib; uertit̄ ī dampnationē. sic
iniq̄tas. i. cor. xi. Quicūq; manducauerit panē ꝯ bi. ca. ꝯ c. Malach. i. Offertis sup̄ altare meū
pollutū panē ꝯ c. vł p̄t intelli. de pane eucharistie. qr multi sunt impietate abuten
tib; ea. Justorū aūt semita. i. scōrū uita. q̄ dr̄ semita p̄pt̄ tria. s. iudiciā. bre

uitatem rectitudinem. quia lux splendens illuminat alios per bonum exemplum. procedit proficiendo
aliquis et crescat in se. usque ad perfectum diem. i. diem eternitatis. cui nulla nox succedit. et
id prefata ps. Melior est dies et cetera. Scientia autem iustorum a nocte peccati incipit. et per lucem gratie nu-
tritur. et in die glorie consummatur. unde can. v. Que est ista que progreditur et cetera. Via impiorum tenebrosa est.
tenebris peccatorum. Jo. iii. Qui male agit. odit lucem. Et nesciunt ubi corruant. quia recte cadunt cum
hely. i. Re. iiii. et crucifixoribus domini. et non uident quia malitia excecauit eos. i. Jo. ii. Qui odit
fratrem suum in tenebris est. et in tenebris ambulat. et nescit quo eat. Omni custodia serua cor tuum.
i. triplici custodia. Membrorum cohibitione. quia mors intrat per fenestras. Je. ix. Malarum cogita-
tionum repulsione. et bonarum impletione. quia domum uacantem. scopis mundatam ingrediuntur et habitant
spiritus nequiores. M. xii. Bernardus. Virgo bonum castrum custodit. quia custodit corpus suum. nos autem non
sic. sed uile sterquilinium custodit. qui corpus suum custodit. Omnis qui seminat in carne. de carne me-
tet corruptionem. Gala. vi. Sed qui cor suum custodit ille bonum castrum custodit. Gal. vi. Qui seminat in
spiritu et cetera. Sed hoc castrum in medio inimicorum. i. in carne situm. undique impugnatur. baruch. iii. Quid
est israel quod in terra inimicorum es. Undique igitur custodiendum est hoc castrum quia undique impugnatur. Interius pug-
nat concupiscentia carnis. Gal. v. Caro concupiscit aduersus spiritum et cetera. Contra hunc hostem opponendus est rigor
discipline. quia mollities sensualitatis custodie cor suum committit custodiendum introducit in domum eum
qui occidit. sicut legitur ii. Re. iiii. Quod ysoboseth dormiente. hostiaria purgans triticum. tritice permisit
recab et banaa. qui eum dormientem occiderunt. Superius imminet timor iudicii. qui mirabiliter
concutit animam. unde ad hebr. x. Horrendum est incidere in manus et cetera. Contra hunc hostem opponendum est iudicium
confessionis. i. cor. xi. Si nos metipsos iudicaremus et cetera. Retro sequitur mortifera recordatio et
delectatio preteritorum peccatorum. quia conscientia misera post deuorationem filii sui comedit secundinas suas. quia
Deut. xxviii. Tenera et delicata mulier inuidebit uiro suo. qui cubat in sinu suo. super filie
et filii carnibus. secundinarum. que egrediuntur de medio feminum eius et cetera. Carnem filii comedit mater. cum opus
in carnali opere delectata. secundinas illum infectam deuorat. qui de memoria peccatorum delectando in
occulto se satiat. Contra hanc impugnationem opponenda est assiduitas lectionis. que ad aliud
mentem trahit. scilicet ad amaritudinem pene inferni. unde id quod legitur. apo. x. ubi dicit angelus iohanni.
Accipe librum et deuora illum et faciet amarescere uentrem tuum. Jo. Ama scientiam scripturarum.
et uitia carnis non amabis. Ante impugnat importunitate temptationum. Contra hanc opponenda est in-
stantia orationis. unde exo. xvii. legitur quod moyses deuicit amalech orando. i. diabolum. A sinis-
tris urget arrogantium et insolentium fratrum inquietudo. Cui opponenda sunt duo. scilicet patientia et
compassio. que sunt duo brachia caritatis. i. cor. xiii. Caritas patiens est benigna est. hec
dicit. Ro. xii. Noli uinci a malo et cetera. A dextris prouocat obedientium fratrum fauor et deuotio.
et hiis duobus maius sit. animus bonis actibus eorum inuidendo. animus singulare eorum gratiam. consi-
derare imitando. De i. dicitur. Gen. xxvii. Odiebat semper esau iacob benedictione qua benedixerat
ei pater. Sed Gen. xxxvii. uiderunt fratres ioseph quod a patre et cetera. De ii. per mala. unde quod io-
seph et azarias uolentes imitari uirtutes machabeorum et sibi facere nomen.

a gorgia superati sunt. Sic multi maxime in claustris. uolentes indiscrete imitari singu-
lare genus aliorum. quia deficiunt et postea superantur. Contra hanc impugnationem opponenda sunt duo.
s. congratulatio et discretio. Congratulatio ne inuideas. discretio ne imitari desides quod non
uales. Forti igitur custodia et diligenti custodiendum est hoc castrum quod tot insultationibus impugna-
tur. Igitur omni custodia i. perfecta. serua cor tuum. a triplici hoste. s. mundo carne diabolo. Primus sug-
gerit uanitatem. secundus uoluptatem. tertius iniquitatem. Contra primum oppone amorem paupertatis. contra secundum can-
dorem castitatis. contra tertium feruorem caritatis uel humilitatis. Et quare. Quoniam ex ipso procedit uita. Sup-
ple. Et mors. quia ad examen cordis i. intentionis modo extimatur uite. Et ut possis custodire cor. re-
moue os prauum et labia detrahentia. sit procul a te. duobus modis. ut non prauum quid loquaris. nec alium
detrahas et subdolis huic uitio ne te corrumpant fugias. Eccl. xxviii. Sepi aures tuas spi-
nis et noli audire linguam nequam et ori tuo fac seras et hostia auribus tuis. In s. xxiiii. Cum detractoribus ne commiscearis.
quoniam repente ueniet perditio eorum. Unde. Detractio triplex est. gladius. quia uno ictu tres occi-
dit. detrahentem. audientem. et cui detrahitur. cum ad eum peruenit. Ita ut non solum per os euolat cor.
quam auis de cauea perforata. sed et per oculos. id est sensus. Oculi tui interiores et exteriores recta uide-
ant. i. eterna. non terrena ut peritura. De quibus ps. Oculos suos statuerunt declinare etc. Grego.
Non licet intueri quod non licet concupisci. Job xxxi. Pepigi fedus cum oculis etc. Non sic David qui illicite
uidit bersabee se lauantem et male concupiuit. ii. Reg. xi. Non sicut Eua que uidit lignum quod
erat pulchrum uisu et suaue ad uescendum et comedit. Gen. iii. Non sicut inuidi et cupidi quorum oculus
malus uidet. Eccl. xiiii. Nequam est oculus inuidi etc. Item insatiabilis est oculus cupidi in parte
iniquitatis non saciabitur donec consumet iniusticiam arefaciens animam suam. Oculus malus ad ma-
la. et palpebre tue i. discretio uel prouisio. Vel consilia sapientum precedant gressus tuos i. opera
tua. Eccl. xxxii. Sine consilio nil facias etc. Hec est contra quosdam. Et cum proposito et uoluntate sua
firmauerint quia consilium aliorum contra ea debent facere. Dirige semitas pedum tuorum. Ad
litteram ne erres. Vel pedibus i. affectibus ne erres in fide et moribus et recte quoniam ...
intellectus oculis. Non in concupiscentiis uis concupiscibilis. uis irascibilis. pedes anime intelliguntur. quibus dignum de-
sit semite uiuitur. Et unde dicit dirige semitas. non uias. quia electi filii quos alloquitur salomon non sunt contenti
publica uia. sed per ardua preceptorum consiliorum. conscendunt ad celum. Et omnes uie tue stabilientur.
in deo per fidem s. et opera ne leuitate mentis opposito bono mouearis. Unde i. cor. xv. Stabi-
les estote et immobiles habundantes in opere domini semper. Uie claustralium stabiles sunt quia sunt in
spiritualibus et eternis. que omnia immobilia sunt. Sed uie secularium instabiles sunt. quia sunt in temporalibus
que instabilia sunt et caduca. Eccl. xiiii. Omne opus corruptibile in fine deficiet et qui illud opera-
tur ibit cum illo. Et omne opus electum iustificabitur et qui operatur illud honorabitur in illo. Et nota quod
... dirige semitas pedum tuorum. ... nomine semite in uia. subiungit. et omnes uie tue stabi-
lientur. Unde hic non quia arduitas consiliorum mutata et dilatata et planata per amorem. ut iam non grauet
plus consilia quam precepta. Ps. xi. Dilatare anime etc. quia potestate ad alta subleuat. Di-
ge in quo semitas pedibus tuis. ut non declines. Vel in stabilientur uie tue. ne declines a dex-

de tua iusticia presumendo. Ro. x. Ignorantes dei iusticiam et suam querentes statuere dei non sunt subiecti.
i. in sua sapientia nimium confitendo. Su. iii. Ne innitaris prudentie tue. vel nimis rigide alios cor
rigendo. ecclesiastes. vii. Noli esse iustus multum. i. nimis. vel in peccatis supplendo. i. tim. vi. Diui
tibus huius seculi precipe non et cetera. vel nimis de dei misericordia presumendo. ecclesiastici iii. Neque ad sinistram declines. Pro
verbia. xiiii. xx. Gradietur publica via. non declinans ad et cetera. Et non fiat hic autem pedem tuum. ad litteram
vel affectum a malo. a peccato. vel a mundo. qui totus in maligno positus est. i. io. ultimo. i. Hoc est autem af
fectum. a recto ne flectens. quia virtutes. discretiones. quarum quorum nimietas. i. vitio est. quia dix
it non esse declinandum. ad dextram neque ad sinistram. Posset aliquis credere. quod utraque via mala esset.
Et hic non est uerum. vias. i. que ad dextram sunt. Cre. Cuius sunt que ducunt ad dextram. ut erit ag. de. xxv.
Et statuit quidem agnos ad et cetera. Perverse autem sunt que a sinistris. i. que ducunt ad sinistris. ut erit hedi.
Quibus dicetur. Ite maledicti et cetera. Matthei xxv. id est declina de breuiter quasi via. humilitas. utilitas. pau
pertas. et cetera tribulatio. actuum xiiii. per multas tribulationes oportet. et cetera. Vie a sinistris sunt.
honores seculi. delitie carnis. diuitie huius mundi. et huius bona temporis. Job. xxi. Ducunt in bo
nis et cetera. Ipse autem autem pedum tuum. ut eas per vias que sunt a dextris. quia deus iuuabit te et proteget.
Et hoc est. Ipse autem dominus rectos ad se faciet gressus tuos. vel quos tuos. alia littera. i. mitis af
fectus. Itinera autem tua. i. opera. vel intentiones. in pace producent. i. terminabuntur. Glossa. Si a
uertis a malo pedem tuum. Si bona que docui domino iuuante studueris. aderit ipse protectio co
natibus tuis. ut et nec recte ingredi. et te ad pacem ualeas peruenire etiam. Fili mi et cetera.
In hoc capitulo. secundum litteram ait salomon principaliter quasi vitium carnis. Mystice quasi doctrinam erro
ris. que est spiritualis meretrix. Moraliter autem docet fugere carnales voluptates. et quasdam vitia. Di
cit quasi. fili mi attende sapientiam et cetera. et disciplinam labia tua conseruent. ut sermo tuus sit sale
discretionis conditus. Colo. iiii. Sermo uester sit in quasi sale conditus. ut sit utilis. ecclesiastici xxii. Quis dabit
ori meo custodiam. ne lingua mea perdat me. Ut sit sermo honestus ut decet sanctos. Eph. v.
fornicatio et omnis immunditia. et auaritia et cetera. Jo. Illi spiritualia loquuntur. que possunt commune
Ut non sit superfluus. ut non sit nimis. in sapientia. x. In multitudine uerborum non deerit peccatum et cetera.
Ut non dulcis sit. in eodem. xvi. Qui dulcis est eloquio. maiora reperiet. Ut non sit oportunus in
suo loco et tempore suo dicatur. quia tempus tacendi et tempus loquendi. ecclesiastes iii. et paulo. Sermo oppor
tunus optimus est. hic est lingue circumcisio. et quia sic circumcisus est in lingua. perfectus est. Ja. Si quis
non offendit in uerbo. et cetera. Vnde quidam sanctus orasse dicitur. Domine libera me a lingua mea. Ne intendas
fallacie mulieris. i. mulieri fallaci. ut sit ibi enallage. vel fallacia mulieris.
dicitur. de specie mulieris. que multos fallit. in eodem. ultimo. fallax quasi uana est et cetera. vel
fallacia est mulieris ornatus exterior. quia se ornat ut aliquos fallat. in eodem. vii. Stravi lectum
meum funibus et cetera tapetibus. Et cetera. Ad litteram quasi exponitur de mala muliere. de
quo dicitur ecclesiastes vii. Inueni amariorem morte mulierem. Per hanc multi decepti sunt et
fortes. ut. Reg. iii. x. Reg. vi. Sampson. Judicum. xvi. Cum hos occidisse recolimus timere
debemus. quia nec deo sanctior ut salomone sapientior ut sampsone fortior aliquis inuenitur.
Vnde augustinus. Stimulus terroris est. quando illuc me conuerto. ut conspicio aliquos cecidisse.

Nec samsonem. nec dauid. nec salomonem propter mulierem. sed propter propriam fragilitatem cecidisse
legimus. Sed mulieres autem propter eos ad peccatum deuenisse cognouimus. testante scriptura ecclesiastica.
Hoc autem non fulcitur aliqua auctoritate. propterea reprobatur in uno ore. Si amoris nequitia perpendatur. omnis mulieris
malitia ad nichilatur.

De hac muliere et bona sibi contraria invenies satis in Sapientia vii, Eccl. v et vii, Eccli. ix et xxv et xl, xxxvi et xlii. Prosequitur autem Salomon fallacias meretricis, quia scilicet una fallax est, garrula, curiosa, inconstans, adulatrix, amara, pertinax. Dicit ergo: Ne intendas fallacie meretricis, respiciendo vel audiendo. Favus enim distillans labia meretricis. Favus propter dulcedinem verborum, distillans propter affluentiam, quasi dicat labia, id est verba meretricis que dulcia sunt et affluentia. Et nitidius oleo guttur eius, ad litteram unguentis meretricis compositum et paratum. Ad litteram hec duo potissima sunt que valent ad capiendum insipientes et incautos iuvenes, scilicet sermonis suavitatem et corporis formositatem, uno capiuntur misi(?). Hec per oculos, altera per aures. Hii enim duo sensus sunt fenestre anime per quas sepe mors intrat ad ipsam. Jeremie ix. Et novissima illius amara quasi absinthium, quod in visceribus ab aliquo sumptum amarescit. Sic luxuria amarescere facit conscientiam fornicationis, sed in futuro magis amarescere faciet in gehenna. Et acuta quasi gladius biceps, quia corpus necat et animam. Pedes eius, id est pedum compositio, descendunt in mortem, id est descendere faciet ipsam et adulterum. Et ad inferos gressus eius penetrant casualiter. Vel pedes sunt voluntates et gressus opera, quia et voluntate et opere peccat mortaliter et peccare facit. Eccli. xxv. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris. Unde quidam phariseus fertur alii phariseo respondisse: Cuius me ducendum monet, ni sit et mulier. Per semitam vite non ambulant, id est que ducit ad vitam eternam, quasi dicat sto(?) fac bona. Vagi sunt gressus eius et investigabiles, quia modo hic modo ibi. Infra vii. Vaga, inquieta, impatiens, non valens in domo consistere etc. Mystice: sicut meretrix fallax est, heresis sive heretica. Favus distillans est, id est verba eius sunt suavia. Et nitidius oleo guttur eius, id est eloquentia eius compositior est doctrina spiritualis(?), que quasi oleo fides catholica conseritur. Sed absinthium enim quod in visceribus potatum amarescit significat amaritudo conscientie remordentis. Per gladium foris scindentem significatur pena exterior ignis infernalis. Hec enim due pene erunt in inferno perpetue. Ysaias ult. Vermis eorum non morietur etc. Pedes eius, id est voluntates, descendunt vel descendere faciunt in mortem culpe et iehenne. Et ad inferos gressus illius, id est opera, penetrant. Per semitam vite, id est per recta et sana dogmata sacre scripture que ducit ad vitam, non ambulant heretici et qui sequuntur eos. Vagi sunt gressus eius, id est affectus, pro diversas hereses dispersi, quia alii Christum negant esse deum, scilicet Arriani; alii negant hominem, scilicet Pelagiani; alii tres personas confundunt in unam, scilicet Sabelliani; alii essentiam dividunt in tres, ut Ariani(?); alii dicunt Christum habere deitatem pro anima, ut Apolliniani. Apollo enim dixit Christum a siche, hoc est sine capite, id est sine anima. Postea convictus dixit Christum a noym, id est sine mente et sine ratione. Alii dicunt quod ipse est due persone, ut Nestoriani. Ob hec et alias huiusmodi dissensiones dicit dominus per Ieremiam xv: Ve mihi mater mea, quare genuisti me virum rixe, virum discordie in universa terra. Item moraliter meretrix est mundus, quia arridet ad modum meretricis in flore divitiarum, sed iste risus est error. Eccl. ii. Risum reputavi errorem, et osculatur blanditiis promissionum, osculatur dignitatis collatione. Matthei xxvi. Quemcumque osculatus fuero ipse est etc. Luce xxii. Juda, osculo etc. Amplexatur parentum honore et possessionum amplitudine. Item meretrix est carnalis voluptas, que adauget delectationem, sed intus amaritudinem habet. Vide infra xxiii: Ne intuearis vinum cum flavescit in vitro etc. Hec est illa meretrix quam dicit Ioseph.

Multo plura possem scribere de viris mala quam viri de mulieribus, quia eorum malicia non est tanta. Sed nolui in hac parte degenerari honestatem virium.

Si mulieres male sunt, viri autem mali peiores. Non inveni auctorem sermonis, ipsius causa sive contrarie(?) figura scriptoris.

sanson nō ē decept⁹ set se ipm̄ sponte
illaqueauit. nō adhesit meretrici. eiq; in
fidie totiēs sibi innotescent. ū se auerr.

i. cuilib; bono. dormi mecum. Gen̄. xxxix. Hec dalida q̄ decep̄ sapsone. Judic̄. xvi. ɔ c̄.
Ne des alienis honorē tuū. i. q̄ demonib; q̄ sup̄biendo se alienauer̄t a dō. Honorē
tuū. i. florē iuuentutis tue. abutendo ea ī peccīs. sic̄ illi q̄ dnt̄. sapie ii. fruam̄ bonis.
ɔ c̄. Vl' honorē dic̄ similitudis. q̄ dat demonib;. c̄ peccando qs coru̅ uoluptatib; se subic̄.
Vl' honorē dn̄ationis. q̄ dat̄ ē hoī a dō dicēte. Dn̄amini piscib; ɔ c̄. Gen̄. i. Hūc
honorē dat̄ hoīes demonib; l' uitiis q̄b; se subiciunt. luxiosi uoluptati. auari uani
tati. sup̄bi īiquitati. Hic ē. n. t̄plex funiclūs diabli. q̄ difficile rūpit̄. Ecc̄. iiii. Hī ɔ
q̄b; honorē p̄priū. q̄ mone̅ demonib' abutendo. Coniugati hn̄t honorē coniugii. cō
tinētes honorē c̄tinētie. Subditi honorē obie. Vgines honorē ūginitatis. p̄lati. ho
platōis. abstinētie. hono. abstinētes. ɔ sic de cet̄is. Hūc honorē uendidit esau p
rufa lenticl'a. Gen̄. xxv. Econt̄rio naboth maluit mori. q̄m uēde hēditatē suā. Rg. xxi.
Memitote albes. mem̄itote fr̄es. x̄ ne p̄det obiām. p̄dēs uitam. Ysai. xxii. Gl'am meā alt
n̄ dabo. Et annos tuos. i. tp̄e t̄ datū. ad p̄niām. ne des alienis. ɔ c̄deli. i. diablō. demo
rando ī peccīs. Crudel' ē diablūs. q̄ nulli miseretur. Je. vi. Crudel' ē. ɔ nul. mise̅. Jr. xvi. Ser
uietis diīs alienis. q̄ n̄ dabūt uob reqē die ac nocte. De his c̄qrit̄ dns. Job xxiiii. De
di eis loc̄ p̄nīe ɔ ipī abutūt eo ī sp̄biā. Ne forte īpleant̄ ex̄nei uirib; t. i. opib; uirīū.
aīe ɔ corpīs. Osee. vii. Comedunt alieni sui robur laborēs eī ɔ ipē nescivit. Je. L. Ex
ossauit eā nab. rex babil. Demones aū dr̄r ex̄nei. q̄ ex gr̄ām dī st̄. ɔ alios ēē faciūt.
Et labores tui. i. fruct⁹ laborū tuorū. sint in domo aliena. q̄ q̄ male agit laborat̄. Je. xi.
Vt iniq̄ agerent laborauerunt. Sapie v. lassati sumus ī uia īiq̄tatis. ambulauim⁹ uias diffici
les. Jt ī domo aliena sīt labores. Et q̄ ē ī mortali peccō laborat. Jt ad utilitatem ī domo
meretis sīt labores illicitī. q̄ sua ibi luxiose exp̄ndit. sic ille fili⁹ p̄dig⁹. lu. xv. Et gemas
ī nouissimis. ī morte. scil; l' ī iudicio. sicut illi q̄ dnt̄ sapie v. int̄ se p̄niām agentes.
ge. p̄ angustia. sp̄i. dī. q̄d nob p̄fuit sup̄bia. ɔ c̄. Qn̄ c̄sumsis carnē ɔ corp⁹ tuū. ad lit
tam l' subam tp̄alē. q̄ sepe accidīt q̄ illi q̄ luxiose expendit sua. ī fine egēt. ū fili⁹ p̄dig⁹.
qui cupiebat īplē uen. s. de siliq̄s ɔ c̄. lu. xv. Et dicas p̄ īopia. Cur detestat⁹ sū disc
iplinā. ul' ubera dnī. q̄b; caro restringitur a luxia. ɔ increpationib; dnī q̄ p̄ scripturam
ɔ doctores īcrepat luxiosos. Nō acqeuit cor meū ɔ c̄. Bibe aq̄m de cisterna t. mo
ralit̄. Cisterna ē cor hūanū. pluuiā de celo recipiēs. i. grām a dō. Ja. i. Oē dat̄ optim̄
ɔ c̄. Jd dr̄ pute ꝑꝑ fundītatē. Je. xvii. P̄fundū ē cor hoīs. ɔ īscrutablē. ɔ c̄. Jn pu
teo scatit aq̄. ɔ cisterna desursum uenit. ɔ cor hūanū q̄dā scit p̄ inuentiones.
q̄dā p̄ doctrinā. Aq̄m g̃ de cisterna sua ɔ fluenta putei sui bib. q̄ pot̄ dic̄e c̄ ap̄lō.
Gl'a nr̄a h̄ ē. ɔ c̄. ii. cor. i. Fons foris diuā. ē grā exit ī op⁹. l' seita ī ī s̄monem.
Vl' cisterna ē sac̄ scriptūa. plena aq̄s omniū gn̄u. l' sp̄ualiū sententiarū. eadē dr̄ pu
te⁹ ꝑꝑ p̄fundītatē intell̄e. Jo. iiii. Puteᵘˢ alt⁹ ē. hic ē puteᵘˢ uiuentis ɔ uidentis.
Ge. xxiiii. Hn̄t aq̄s salientes ī uitā etnā. q̄s q̄ bibit n̄ sitiet ī etnū. Jo. iiii.
vii. Cant. iiii. Fons ortorū puteᵘˢ ɔ c̄. Hī aq̄ p̄mū bibende st̄. ɔ p⁹ea diuidē foras.

Et h' e q' dic. bibe aq's de cis. t'na .i. aq' sp'ual' intell'e te refice. ut sac'm scripturā addisce.
7 p'tea diuent' fontes tui foras. fōtes .s. sacrorū eloquiorū. docendo 7 p'dicando aquis.
n' p'us sis concha q'm canal'. De h' fontib; d' ysa. Haurietis aq's de fontib; 7 c'.
D'sius aq'rū cōmūs ē omīb; vn' patet q' iniuriosus ē q' h' aq's s' soli retinet. Vn' seq'r. In
plateis aq's tuas diuide. q' n' cūa oīb; s't p'dicanda. s; cuiq; p' ut expedit. Vn' act.
q'rto. Diuidebat' singl'is 7 c'. 7 sic inocens effic' p'dicator. n' pl' q'm expediat minis
t'ndo de cibo. Job xxvii. Innocēs argentū diuidet. vel ī plateis. ill'. s. qui s't in lata uia
q' ducit ad mortē. i. pc'orib; . m. v. Non ueni uocare iustos 7 c'. ysa. xliiii. Effunda aq's
sup' sitientē 7 fluenta s'r aridā. It' lu. Oēs sitientes uenite 7 c'. Habeto ea sol' p'us in
cōtēplōe. ū te p'us edifices 7 p'ea alios. Vl' habeto eas sol'. s. fauorē huanū. p'dicando
n' q'rēdo. Vl' sol' a cōmuōe indignorū. m. vii. Nolite s'cm dare canib; 7 c'. ul' sol' a
cōmunicatōe hēticorū diuisis. Vn' b'n seq'r. Non sint alieni p'ncipes tui .i. demōes
ul' hētici. vn' glosa. Inmūdi sp'c p'ncipes fiunt doctores. si ē mtē elatōe dep'dicat.
ul' hēsi. l' aliq' uitio corrūpunt. Solus aū possid; c' mbris eccē. fidel'r gnet' ab ex'
neis ōsuat. Sit uena tua b'ndca. vena dr' a ueniendo. Vena ig' ē os doctoris p'
q'm ad os sp'c uital' ueu. I s' v. vena uite os iu'. Hec uena debet ēē b'ndca. Prim
b'ndcōe fecūditatis in se. p'ea deb; b'ndcā. b'n docē affluentie. aq's effundendo. sic
horreū plenū. q' effluit frumētū. In s' xi. Qui abscondit frumēta. mal' ipo. b'ndco s'r
cap' uēdentiū. It' uena ē b'ndca q' apte p'cedit. Ecc' xxvi. Splendidū in panib' b'n
dicet. la. m'. Vl' os iu' debet ēē uena b'ndca. ū nil n' b'ndcōne loq'tur. Eph. iiii. S'
mo mal' ex ore. u. n' pce. S; siq'd ē ad edificationē. Sut aū uene b'ndcē. maledcē. p'
q's uenit mors. o'rā scil'. detractorū. adulatorū. hēticorū. de q'b; osee. xiii. Siccabit d's
uenas mortis 7 c'. Cerua k'ma. Cerua ē x' 7 . ū dr' s't titulū. p'si xxi. Propt' c'ue p'etates.
q' ei adaptant. serpentē de cauīna flatu suo extr'h. Sic xp'c pc'a de corde hoīs inspira
tōe g'rē. ysa. xi. I cauīnā reguli quē ablactat' ē manū mit. Job xxvi. Obstetricante ma
nū ē. educt' ē color rose'. It' c'ua s'pentē deuorat 7 x' d'ia. ul' pc'm. Job xl. Occidet illū
amici diuidet negociatores. It' c'ua comesto s'pente. uetatē deponit. sic x' d'cito
diablo 7 deuorato. uetatē mortalitatis. deposuit in resurrectione. It' x' assila
tur c'ue p'pt' modū p'iendi. Ianuat' n' c'ua ū p'iat. vn' iob xxxix. Ianuant' ad fetū
ad fetū 7 p'iunt 7 rugit' emittūt. Sic x' ū redder nos d'o p'n'. Ianuau' se. i. humili
auit. forma serui accipiens 7 rugit' p'dicatiōis emisit. hinnul' g'tissim'. fidel'
ip's in'nt. unitate distinct' ad bona agil'. Vba ē. i. c'ue melior te. q' ub'a s't duo
testamēta. can. i. Meliora s't ub'a tua uino 7 c'. Vl' ub'a x' sut p'dicatores. q' dnt
pasce' puulos filios eccē. lacte ōgratulationis. l' cōpassionis. sic paul' ro. xii. docet
flere cū flentib; 7 c'. 7 ī amore ē. s. c'ue x'. delcare. ps. Delcare ī d'no. 7 c'. Mihee.
Si spopōdis p' amico tuo .i. p'lo. cāin ē. tanq' medic' sp'ual' suscipiēdo. l' q' aduo
cat'. cāin ē ap' d'm gēre. te p'mittendo. l' qi pastor p' ap'lū ōgi te p'uisinum.

polliceendo· h· n· ptinet hntib; cam alarii· s curationi ararii intude· cam ear-
pab; ⁊ mitis ap dm defende· tplex pabulu ubi ex tpal subsidii pinde· De hus d;
ee sollicitudo com· s; ipi ecomo de hi s inuice applaudet· n reputantes h ee hon
s; honore· vn dnt· mltu gaudeo de ma exaltatoe· Js· xvii· h o sltr· e spopodit p ai
co suo plaud; manib· s; ere i fine qu exige ab eo ius· qn ueniet grex ad manu tuan
tis· u dr· ie· xxxvii· n plaudet· vn in sapia· xx· Tolle uestimtu e q fideiussor extitit
p alia exnei· ⁊ p exneis aufr pigu ab eo· Defixisti· i· obligasti manu tua· i· op· n es im
cp tenet ei u dixim dare tplex papulu· vbi ex· tpal subsidiu e op; · vn pet dem e ter
pasce· ⁊c· Jo· xxi· ap exneu· i· xpm· q u dic bs bn· ait e in sponsioe· s; pca erit exne· i· er
igida roe· vn eode cap· i fine· Zelus et furor uiri· n pcet in die uindce· n acqiescet
cuiqm pcib; · n suscipiet p redeptioe bona plia· Et not q dic manu singlarit· q pla
t uita sibi manu libam deb; reseruare· alteram subdits dare· i· thi· iiii· Attendet ⁊ doc
tne ac attendite uob ⁊ uniuso gregi· ⁊c· De h obligatoe legr· iii· R· Custodi uir istu·
q si lapsus fuit· ⁊c· Illaqat e ubois tui· qi dicat· so solu obligat es ad dandu exeplu
opis· s; ⁊ ad dandu exeplu pdicationis· Et capt pis smonib; tuis· Cu dicat· Sic n hos
uicariu ad spondendu· i n habeas ad soluendu· ps· voce mea ad dnm clamaui· n alien
facg q dico· n tm audi· h· xviii· Et dnr facite· ⁊ c· ⁊ temetipm liba· a debito q tenis
i uinclis e symeone· dom adducas ad ioseph beniamin frem tu· iiii· Gen· xlii· Cum in
cidisti in manu pximi tui· i· x· qui te ptinet· n fecis· qd pmisisti· u sic sobie pie ⁊ iuste ui
uas in h sclo· ad thitu· iii· sobrie t· iuste pxio pcedo· Discurre p domos subditoru ⁊
p· i· p· necaria puidendo· i· thc· u· fci sum puuli i medio uir· taqm si nutx foueat fi
lios suos· vl eusde· discutiendo qsas singlou· Za· iiii· Septe e isti oeli dni· q disc
rt in uniusa tra· Jn s· xxvii· Diligit agnosce uultu pecoris tui ⁊ greges cosida· vl disc
re ir dm ⁊ ppl· illi supplicas· isti pdicas· do offens subditoru punam· subditis aiam
ans glam dr· ita faciebat moyses· Exo· xxxii· ⁊ nus xi· ⁊ xiiii· ⁊ xvi· Festina doce ppl·
festina ppa dno ouiuiu i pplo· festinandu e· q metu e qn do ueniat ad ouiuiu· h· xxv·
Et uos estote pati· ⁊c· Ge· xviii· Festinauit abha ad sara in tabnaclm· dix q ei accela
⁊ c· Glo· oug· Ecce nl torpons· i domo sti currit senex· accelat sara· festinat puer· Sus
cita aicu tu· i· x· pab· u subueniat sic discipli· h· iiii· Fca e pcella magna ueti ⁊ p
pauca· Magr· n ad te ptinet q ppim· leg de qda epo q eo celebnte· obiit qda p
chian e sn comoe· ⁊ io intuit hem ⁊ noluit don resuscitaret mortu· q ⁊ fcm e·
Vl suscita pxim· ul subdit a sompno pcci ⁊ torpons· ebris exhortatoib ⁊ dur
is crepatoib; · Ad h n ostituit e plat· pla· xlix· Dedi te in fed ppli· ⁊c· S; mirogal
dn e de qbzda q tb; dieb; ampli· not resuscitare mortuos suos· e ⁊ do neiem
suscitasse legat· n plens· vn n suffec helisco· misisse gezi ad pum suscitandu·
sino ⁊ ipe stati subsecut e· ⁊ ppis pum suscitauit· Rg· iiii· sic dedit sopnu oclis
tuis· negligendo cura subditoru· n; dormitet palpebre tue· n corrigendo p tedio·

Rabanus. Sompnum dat oculis qui subditorum curam omnino negligit. Dormitat autem qui reprehensibilia
eorum gesta cognoscit et propter mentis tedium digna increpatione non corrigit. Ecce officium prelatorum non dor
mire per negligentiam, nec dormitare propter tedium. ps. Ecce non dormitabit neque dormiet. Gen. xxxi.
Viginti annis fui tecum. oues et capre tue steriles non fuerunt. arietes gregis tui non comedi. et c. usque fugi
ebat sompnus ab oculis meis. Eruere eum dicat. Salomon. dormitent palpebre tue. scilicet eruere quasi damula
a manu illius. id est te obligasti. et quasi auis de insidiis aucupis. id est diaboli. Quasi dicat. sic de ma
nu captiuantis eum querit euadere. et auis a laqueo aucupis. ita tu sollicite labora ut te solutas
a sponsione qua te obligasti pro alienis. nil obmittendo de contingentibus. Comparat autem Salomon prelatum
damule. in munditia cordis et corporis. propter agilitatem operis. propter perspicaciam contemplationis. que debet
habere prelatus. Damula enim munda est agilis perspicax. Auis uero comparatur prelatus. quia primus itum debet
se suspendere a terrenis. sic iob vii. Suspendium elegit anima mea. et sic non timet insidias aucupis.
id est diaboli. uel clientibus nunquam uel dolosi. Ier. v. Inuenti sunt in populo meo impii insidiantes. quasi aucupes
laqueos ponentes. Vade per considerationem et imitationem ad formicam o piger. propter excitandam pi
gritiam tuam considerans et attendens si tam uile aliquis facit pro uita sua sustentanda. quod
tibi faciendum sit pro uita gratie in presenti et uita glorie in futuro. acquirenda ac conseruanda. Item ideo uade.
ut erubescas pigritiam tuam considerans eius sollicitudinem et uigilantiam. Vel ideo uade. ut exemplo
eius congreges tibi in hac uita presenti. ut uiuas in futura. Vel ideo uade ut discas ab ea sapientiam.
quia granum detruncat ne germinet. et non putrescat. Sic debet quilibet prelatus superflua resecare et
dare pauperibus ne simul omnia reseruata putrescant. Similiter potest dici cuilibet prelato. uade o piger.
non solum ad formicam. sed ad caput cuiuslibet animalis et uidebis ceteris membris caput propinquius celo.
per hoc instruitur ecce prelatus. ut sit celo propinquior uita. Item non inuenitur aliquod animal sine ore et
naso. sic prelatus non debet esse sine ore. id est mutus ad predicandum. nec sine naso ut sentiat fetorem luxurie
uel cuiuslibet uoluptatis male. Vade et ad caudam. quia in ea sic alibi et profunda operit. Ideo dicit iob. Va
de ad iumenta et c. Et in hoc patet quod nullus excusatur per ignorantiam. quia tot doctores habet quot
creaturas uidet. Primo autem mittit Salomon ad formicam. quia in ea natura fecit quod omnia uiuit cautela reperitur.
Paruum animal est. sic docet humilitatem. Prouerbiorum xxx. formice populus infirmus. Item sollicita sic docet
uitare otium. ii. thes. iii. Qui non laborat non manducet et c. Item prouidum sic docet prudentiam. De futuro
Gal. vi. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. Item socias suas iuuat. Gal. ult. Alter alterius ho
nera et c. Item granum detruncat ne germinet. Sic docet uitare elationem de bono opere. Ier. iiii. Circumci
dimini in domino et auferte preputia cordium uestrorum. Item arto calle incedit. sic docet penitentiam.
Matth. vii. Contendite intrare et c. Item egreditur de cauernis. Sic docet contemptum terrenorum. Iob xxxix.
terram ungula fodit. Item grano pascitur. Sic docet honestatem uite. Iob xxxix. Circumspicit montes
pascue. et uirentia queque perquirit. Has proprietates et plures inuenies in gestis malchi monachi cuius
uitam scripsit ieronimus. Qui malchus cum esset in captiuitate cum multis recolens hanc parabolam ex
hortatur socios suos. exemplo formice et c. Vsquequo piger dormis. sompno torporis. uides
formicam sollicite laborare. uel sompno peccati. Ephes. v. Surge qui dormis et c. Similiter non pigr
escet. sicut cum pedem. id est affectum. cadit una scintilla de igne infernali. et prae pigritia

n̄ exacit eam · s; dimittit pede cōburi · Jt nūq̄ n̄ pig̃ ē · sup̃ c⁹ ocłm · i · intellem · guttarū cad
sollicitationū mūdanarū stillicidiū · 7 n̄ se subt̄hat · Jt nūq̄o n̄ pig̃ 7 sōpnolent⁹ ē · que nec
fragor n̄ tonitrua clamarū cōminationū · n; tuba sc̄e p̄dicatiōs · a sompno torpor l' pcī
excitat · uno sīt dubio litargū patit̃ · vn̄ de h̄ in s · xxiii · Erit sic dormiēs ī medio mari
7 qi sopit⁹ gubnāt · amis · cla · 7 ueni intim · t · i · ad tuū ī comodū · qi uiator · i · p̄pulse · Et su
bito egestas etna · q̄ ad aīam · 7 paupitas q̄ ad corp⁹ · qi uir armat ī uincĭs · Juxᵃ littam pa
ter · qr pigritia nutrix ē paupitatis 7 penurie · Seneca · Contine alīq p̄rude ⁹ morte ·
cōtra paupitatē · inita n̄ demētia ē · p̄ uni diei hospitiū cur soz p̄mittitur · 7 de etna ma
sioe ul n̄ l' pacū · 7 c · h̄o apostata · i · scismatic⁹ · i · seiator discordie inutil' ē · qr nullū fruc
tū facit · 7 qr nulli p̄ficit · 7 mltis obest · Sile · ysa · xiiii · Tu aū piect⁹ es de sepul · oro · gradit
ore p̄uso · i · nimis p̄moui · adulando isti detrahendo illi · 7 sic gradiēdo uiuit · Andreas gradi
endo p̄use collū torqt · os in utrq; lat⁹ guertit · ad littam · Ore g̃ili 3 p̄etū ē · apok ·
ix · potestas equū in ore eoz ē · 7 c · Annuit oclis · 7 c · Ecc · xix · ammonit cordis · 7 risus
dentiū · 7 igressus hoīs · Salo · vi · ponit h' q̄b; respondet alia · vi · posita in s · eode · Ibi sex
st̄ q̄ odit dn̄s · ſ p̄ notatur mēdatiū · ibi g̃a · o · p · Respōd; in s ling̃ mēdax · ī n̄ luxᵃ illi
annuit oclis · ysa · iii · Eleuate st̄ filie sy · 7 c · Aug⁹ · s̄to dicatis uos aīos pudicos · si he
tis o · ip̄u · qr ip̄u · o · 7 c · taō ī ɡstantia · Ibi terit pede · ſ s · vii · vaga q̄etis ipatiēs · n̄ ua
ī do · gsis pe · ɔ̄ · xxiii · Ve cītis mare 7 arida · Jn · iiii · Ibi digito loqr · h̄ ē detractio · ysa ·
lviii · Cum desieris digitū extēdis · 7 c · ſ v dolositas · Ibi p̄uo corde machinat malū ·
Je · xvii · P̄uū ē cor hoīs · alia littᵃ · p̄fundū ē cor hoīs · 7 c · ysa · xxix · Ve q p̄fundi estis
corde · ut abscōdatis gsiliū a dn̄o · ſ vi · nota discordia · i · ī oī tp̄e · uga · sei · q̄ qi g̃ uisa
ult⁹ posit · sic ɔ̄ · v · Jnt' beatitudines ult⁹ po pax · qr maxi bn̄ inqt pacifici · 7 c · Ergo p̄
loc a g̃rius · isti maledici · scismatici · qr filii diaboli uocati · Eclo · xxviii · Susurro 7 bilin
guis maledcs · multos n · cōmou; pacē hn̄tes · huic s · seiatori discordie · ex tēplo · n̄
extimplo · i · subito 7 ip̄uise · sic fin · Et ē sumpt' h̄ uocabłm ab augib; · qr q̄dā spatiū
aeris tēpłm appellant · a q̄ dem ē · Contēplor eo qd cōtēplari fi · 7 qn̄ ab h' l' circa tinnes
uidēt aues uolare · qi p̄nostic cognoscentes · dnt extēplo · i · statim · fiet h' ul illd · huic
ex tēplo ueniet p̄ditio sua · qi fin · Suadic · qr suis opib; illā muit · ysa · xxx · Subito
ē n̄ spat ue · gt · e⁹ · 7 subito gterēt · simil' ī corde 7 ī aīa · cadente st̄ ipo lapide · cuius fi
q̄ cecidit st̄ lapide istū confringe · 7 ē illec hebit ult' medicinā · alleuiante ul
sanante · aug⁹ · qr dnt · q dn̄i · p̄t · ɔ̄ · consequū · amios mia · qr suffragia n̄ p̄st dapna
tis · vn̄ mr li · erubescat oug⁹ · Sex sūt q̄ odim p̄ocā · s · 7 septī detestā a · e⁹ · seiatore
iurgiorū l' discordie · qd pessimū est · Et loqr h' Salo · Sin gsuetudine hoīum ·
p̄ antepospatos · ut seiatore discordie · sgīt dn̄i ualde odisse · sic ysa · i · Sollēp
nitates uras odiuit aīa mea · plus ē detestari q̄m odisse · Oclos sublimes · i · su
pbiā · q̄ p̄o qr ē initiū omis pcī supbia · Eccli · x · Cū a oib; odiosa ē supbia · Ecc x ·
Odibilis dō 7 hoib; supbia · q̄ h' max assimulatur h̄o diabolo · Job · xli · Ec sublime

uidet et ipse est rex super etc. Ibi dicit Gregorius quia cordis superbia usque ad membra distenditur. et per oculos in-
dicatur. Et dicuntur oculi sublimes sibi quia in alto positi de longe aliquos qui inferiores aspiciunt.
uel quia precipue uolunt superius aspiciunt. uel quia domino preficiantur in uno in secundo contendunt. sic dicit beatus Bern.
autem suam uoluntatem per fas et nefas implere uolunt. Unde de antichristo II. ad Thes. II. Qui extollitur super
omne quod dicitur deus etc. Ideo orat Eccli. xxiii. Extollentiam oculorum ne dederis. et c. Sunt autem quidam qui habent
oculos satis humiles. sed interiores nimis sublimes. per nimiam subtilitatem plana fastidientes.
et secreta dei nimis curiose perscrutantes. Quibus dicitur in Prov. xxiii. Ne erigas oculos tuos ad opes
quas non potes habere. quia facient sibi pennas et uolabunt in celum. uel celabunt se etc. Item eodem xxv. Qui
mel comederit multum non est ei bonum. et c. Eccli. iii. Altiora te ne quesieris. et fortiora te ne scrutatus fueris.
Sed que deus precepit tibi. cogita illa semper. et in pluribus operibus tuis ne fueris curiosus. Multorum non sunt sancta
Sed que deus precepit tibi. cogita illa semper ... curiosus. Multorum enim sancta
uidentur et ... quanto amplius perscrutantur tanto minus sciunt. Unde Cant. vi. Auerte oculos
tuos a me etc. Et multi sunt qui tanto plus addiscunt tanto minus sciunt. De quibus II. Tim. III. Semper
discentes et numquam aliquid scientes. Unde Seneca. Ideo non discunt necessaria quia superflua didicerunt.
... inundatio. Flores ... laboriosos est.

Fulcite me floribus etc. Est autem triplex flos. precipue sicut fructus est triplex. Primus flos
huius est uiola celestis habens colorem et caput inclinans. Color huius habitus notat
conuersationis huius cordis in celis. Nostra enim conuersatio in celis est quia prius plenum flos iste. Quanto arta et an-
gusta est uia etc. Unde Qui se humiliat etc. Secundus flos est rosa caritatis. Hic flos habet
ampla folia. quia non solum ad amicos qui interiora sunt sed etiam ad inimicos extenditur. Et caritas dei diffu-
sa est etc. Sed quidam diligunt non in spiritu sed in carne. et horum rosa pallida est. et crescit ex spinis
diuitiarum. Si uis rubeam rosam tuam. habe rosam nobilem ex feruore caritatis procedentem.
Adueniente sole aperitur rosa. et occidente clauditur. Sic si illum solem facie clausum uideris et occi-
sum. flos tuus aperiatur. id est caritas tua extendatur. eo quod consideres eum pro inimico mortem subiisse. Ipse
quidem rosas pulcherrimas uulnerum suorum habuit et maxime rubeas. quia maiorem caritatem nemo habet.
Si non rubea tua rosa. planta eam sub arbore illa nobilem. et tinges eam in sanguine eius ut ma-
gis fiat rubicunda. Tertius flos est lilium exprimens castitatem. quod est lylium conuallium. quia in mo-
te superba. sed in terrena ualle humilitatis crescit. et lilium maxime in luto suauiter scilicet consideratione multa
tis et hec lilium inter spinas tribulationum. quia tribulationes et afflictiones eius maxime castita-
tem conseruant et examinant. et purgant eam tamquam aurum electum. si forte per uoluntatem malam obfuscata.
sic aurum et color optimus immutatur. Salte ad hoc laua et exsica. per ignem tribulationis et continuo
fulgebit. Si uero aurum omnino perdidisti. accipe saltem argentum castitatis post peccatum. quia longa cas-
titas. soror est uirginitatis. Super omnia suadeo tibi emere aurum igne etc. De bonorum horum floribus
fructus est triplex. Primus fructus est penitentie. qui grossus est omnibus. quem ministrant pauperes. Arctum si
pauper sis da hylariter. quia hylarem datorem diligit deus. et sic omnia uult accessere boni. De
quo fructu dicit Ioh. bapt. Facite fructum dignum penitentie. Secundus fructus est iustitie. qui crescit in arbore
pacis. Unde apostolus. fructus iustitie in pace seminatur. Non solum autem iustitia ex pace. sed et pax
ex iustitia procedit. sicut ex arbore semen. et semen ex arbore crescit. ysa. Quiescet in diebus.

Dic plur' i [illegible] [illegible]
medicina dicas [illegible] solet.
hoc intellige sic, sed n[on] plur' [illegible] plur' alio.

eius iusticia · et c[etera] · tamq[uam] si ex iusticia pax procedat · Subiungit · Et habundancia pacis · Pax [illegible] seruat iusticiam · et iusticia pacem · quia utraque iusticia sunt pax essistitur · et inficiunt hostes · [illegible] aut pace existente latet inimicus · sic legitur in quibus salois · quasi lancinetis [illegible] · quam inter sublimia eleuat · uideamus · Tercius flos est fructus contemplationis · de quo dicitur · Sub umbra illius et c[etera] · hic est fructus celestis nobis fructum dans pregustare · quia hic incipit · et in celo plene tribuitur · unde dominus · Ego uos elegi et c[etera] · Eligitur homo per penitenciam · ponitur per iusticiam · quia tunc solidatur homo in bono · Facit autem in fructum affectionis per contemplacionem · Si hic triplici fructu sponsum refecimus · in plurimum · quid est fructus gratie · reficiemur in futuro fructum glorie · qui est fructus uentris · omnium fructuum dulcissimus · De quo bernardus · Si fructus quanto altior tanto dulcior · Ergo tu solus dulcissimus quia tu solus altissimus · De quo dicitur psalmus · Cum dederit dilectis suis sompnum · et c[etera] · hic est fructus uentris marie · qui erit merces filiorum · Qui est super omnia benedictus · in seculorum secula · amen · e [illegible].

Aue maria — Deo per humilitatem ·
Gratia — Grata — Angelis per contemplationem ·
Plena — hominibus per auxilium et consilium ·

Deus tecum · te sanctificando · Unde · Sanctificauit tabernaculum suum altissimus · In te cibum sumendo · unde impletum quod dominus misit heliam in sarepta · id est in mundum · ut pasceretur a muliere uidua · hodie incepit uirgo sicut dicitur · et iii · mulieribus pauit eum mire · et non defecit farina · id est uirginitas · et oleum · id est misericordia · unde Salue regina misericordie · Apud te quiescendo · unde hodie impletum est · quod hester induta regalibus stetit coram assuero · una puella leuante uestes · et super alteram se reclinans · Cui dixit rex · Quid uis hester regina · et que est peticio tua · Etiam si dimidium regni mei petieris dabo tibi · Cui illa · Si placet regi · hodie ueniat ad conuiuium meum · quia hodie impletum est · Aman · hostis · unde · dampnatus est · et tota domus eius · et domus eius data est hester · Apud te manendo · unde impletum est quod dicitur · iiii · Regum · Ecce mulier magna sunamitis · dixit uiro suo · Cerno quod uir iste · et c[etera] · Et sic uenit heliseus · et mansit apud eam · Pre diabolum confundendo · unde impletum est quod dicitur in iudith · Mulier hebrea · fecit confusionem in domo nabugodonosor · Aue maria gratia plena · E T C E T E R A ·

Arbitror ut tu qui in religione es bene uiuas · Sinuus ordinabilis · Socialis · et humilis · Ordinabilis ut [illegible] sacramenta sollicitus sis obseruare uias tuas coram deo · et hominibus · caues tamen uicio · et illi a scandalo · Socialis ut studeas amare · blandum et affabilem te exhibe · supportare non solum paciens sed et libenter infirmitates fratrum tam morum quam corporum · Humilis ut cum omnia hec feceris · studeas exsufflare spiritum qui de talibus oriri solet · [illegible] modo animam tuam ponis · siue paciendo ut martir · siue affligendo ut penitens · Quoddam enim genus martirii pena est · illo quidem leuiore quo membra tendimur · [illegible] · sed diuturnitate molestius · [illegible] laboranti bene dulcis est finis · uiator libenter [illegible] est mansio · Mercenarius cogitat de fine anni · agricola cogitat quando ueniat messis · Mulier pregnans cogitat mensem dierum suorum.

A Alpha · B · beta · Γ · gamma · Δ · delta · E · breuis · ϛ · episimon
Z · zeta · H · heta · Θ · theta · I · ieta · K · kappa · Λ · lauta · M
moy · N · ny · Ξ · xi · O · breuis · Π · py · Ϙ · sincopa · C · sigma
T · tau · Y · ny · Φ · fi · X · chi · Ψ · psi · Ω · loga · ϡ · mennea
a · b · g · d · e · s · z · e · th · i · k · l · m · n · x · o · p · q · r · s · t · [illegible]
y · f · ch · ps · o · m · [illegible] singula singul[illegible]

Iste liber est monasterii canonicorum regularium in [illegible] ordinis sancti augustini

288